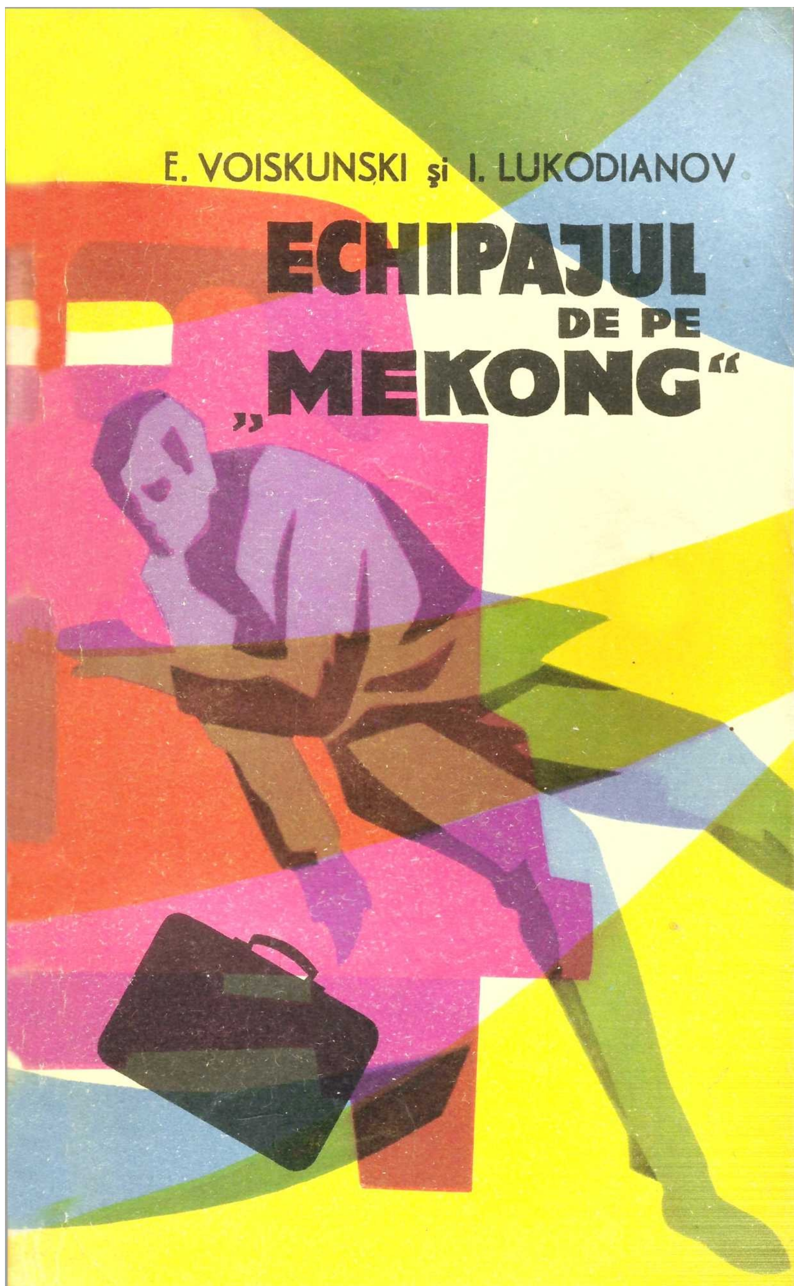

Să văd Marea Caspied Şi *pe urma pot să mor*

A. Humboldt

E. VOISKUNSKI şi I. LUKODIANOV

ECHIPAJUL DE PE
„M E K O N G”.
O CARTE
despre cele mai noi descoperiri fantastice şi întâmplări străvechi, despre tainele Materiei şi despre multe peripeţii pe uscat şi pe mare
EDITURA TINERETULUI
Traducere de
D. MANI? şi IURA DEREVENCU
Coperta de NAE CONSTANTINESCU
Titlul original:
Е. ВОЙСКУНСКИЙ, И. ЛУКОДЬЯНОВ ЭКИПАЖ „МЕКОНГА64
Детгпз 1962
PARTEA 1 N T I I
INIMA DE MERCUR
Ca să acţionăm asupra unei substanţe necunoscute, pe care vrem s-o supunem unei forţe necunoscute, trebuie mai iuţii să studiem bine această substanţă.
Balzac: „PIELEA DE SACRI”.
CA PITOLUL I
În care se vorbeşte despre o întâmplare stranie pe bordul motonavei „Uzhckistan”.
— *Ştiţi, nu-i neapărat nevoie de naufra-ii. Mai bine fără naufra-ii. N-aveţi impresia că*-l *mai interesant aşa*?
I. ILF şi *E. PETROV*: „*Cum a fost creat Robinson*”.
E ceva să începi un roman de aventuri cu naufragiul unei corăbii. De pildă, cam în felul următor:
„Un scrâşnet îngrozitor se auzi şi corabia cu trei catarge „Aretuza”, care venea din Noile Hebride cu o încărcătură de copra[1], se înclină puternic. Talazurile furioase se năpusteau peste „ş.a.m.d.
Rezistând tentaţiei atât de fireşti, autorii au hotărât să-şi înceapă altfel această povestire adevărată. Ca să respectăm totuşi bunele tradiţii, făgăduim solemn să

---
1 Copra — miezul uscat și sfărîmat al nucii de cocos, din care se extrage untul de cocos, (n.t.)

aranjăm la timpul potrivit şi un mic naufragiu.

Iar acum, la treabă!

Aşadar, într-o minunată zi de vară, motonava „Uzbekistan” spinteca apele Mării Caspice, apropiindu-se de un mare oraş de pe litoral. În acele ceasuri ale după-amiezii puntea de promenadă era aproape pustie. Doar două persoane, tolănite în şezlonguri, la adăpostul unei tende, se apărau de soarele dogoritor: un bărbat într-un costum cadrilat de culoare verzuie şi o doamnă în vârstă, cu pince-nez, cufundată în lectura unui volumaş din seria „Aventuri de război 1.

Dar n-o vom deranja pe doamna în vârstă. Să vă facem mai bine cunoştinţă cu Nikolai Illai & onovici Operatin, care va juca un rol destul de însemnat în povestirea noastră.

Nikolai Illarionovici e un bărbat uscăţiv, îngrijit, cam de vreo patruzeci de ani. Faţa i-e energică, fruntea înaltă se continuă cu o chelie minuţios camuflată, buzele îi sunt subţiri şi bărbia osoasă. Obrazul bine ras şi mirosul de lavandă îţi lasă impresia că abia a ieşit de la frizer.

Nikolai Illarionovici nu avea obiceiul dăunător de a dormi după masa de prânz. Privea dâra largă de spumă de la pupa motonavei. În dreapta se întindea ţărmul – o fâşie cenuşiu-gălbuie deasupra apei albastre; iată şi insula prelungă, deluroasă, care ascunde intrarea în golf...

Acum douăzeci de ani, gândi Operatin, insula era cu mult mai mică. Iar aici, aproape, în drumul motonavei, unde se înalţă din – apă zidurile de piatră ale vechiului caravanserai, atunci nu se vedea nimic: ruinele mai erau ascunse sub apă. Cândva a fost aici un mare oraş comercial. Dar apele mării, crescând încet-încet, i-au silit pe oameni să părăsească oraşul şi să se retragă spre ţărmuri noi.

De-a lungul veacurilor marea a înaintat şi s-a retras de multe ori, nivelul ei a crescut sau a descrescut adesea, iar amplitudinea oscilaţiilor de nivel a atins

optzeci de metri. În ultimul timp însă, străvechea *Mare Hozară* a secat mult. De aceea au şi apărut din apă zidurile caravanseraiului, iar insula situată la intrarea în golf e acum mai lungă şi mai largă.

Apa scade mereu, iar oamenii nu vor să se împace cu această idee. Aşa s-a născut problema extrem de dificilă a ridicării nivelului Mării Caspice. S-a propus ca înainte de toate să se separe de mare ghiolul Kara-Bogaz, de unde soarele fierbinte al deşertului evaporează în fiecare an paisprezece kilometri cubi de apă. S-a născut îndrăzneţul proiect de abatere a fluviilor nordice în Marea Caspică. După acest proiect „KVP”, apele fluviilor Kama, Vicegda şi Peciora urmau să-şi schimbe cursul spre sud pentru ca, prin Volga, să alimenteze cu apă Marea Caspică.

Dar prin separarea Kara-Bogaz-ului şi prin captarea fluviilor nordice, chiar dacă s-ar adăuga la ele şi apele fluviului Amudaria, nivelul mării va. atinge înălţimea necesară – ridicându-se cu trei metri – abia în secolul viitor.

Nu se poate aştepta atâta vreme. De fapt Marea Caspică are nevoie în plus doar de o mie de kilometri cubi de apă anual…

Ce uşor de spus: doar! Pentru a pompa însă, de pildă, din Marea Neagră în Marea Caspică, o asemenea cantitate de apă într-un an ar fi necesare câteva mii de pompe dintre cele mai puternice, pe care numai o centrală electrică cu o putere de zeci de milioane de kilowaţi le-ar putea pune în funcţiune.

Candidatului în ştiinţe tehnice Operatin îi erau familiare aceste date şi cifre, pentru că lucra la Institutul de oceanologie. La institut, ţinându-se seama de ultimele realizări ale ştiinţei sovietice, tocmai se elabora un nou proiect de ridicare a nivelului Mării Caspice. Pe cercetători îi aştepta o muncă vastă, interesantă. Iar lui, lui Operatin, îi fusese încredinţat unul din sectoarele cele mai de răspundere.

Aşadar, motonava „Uzbekistan” înainta tăind valurile Mării Caspice... Să nu vă închipuiţi acum că Marea Caspică a secat în aşa măsură încât motonavele să nu poată naviga pe apele ei. Oraşul înălţat deasupra golfului albastru se apropia încet – se puteau distinge fără binoclu coşurile uzinelor şi contururile fine ale antenei postului de televiziune.

Încet-încet, pasagerii umpleau puntea. Mulţi dintre ei, după ce şi-au petrecut concediul călătorind pe Volga, se întorceau acasă. Discuţiile erau în toi. Întrerupându-se unii pe alţii ei îşi aminteau de ecluze şi canale, de biserica Sf. Dimitrie, de căsuţa lui Kaşirin şi erau cu toţii de acord că asfinţitul soarelui la Kamîşin este cu mult mai frumos decât răsăritul aceluiaşi astru deasupra oraşului Kazan.

Câţiva „cunoscători rezemaţi de balustradă, urmăreau cu privirea un iaht alb pe care motonava îl ajungea din urmă. Comentau calităţile iahtului şi se contraziceau în privinţa clasei din care face parte: „dracone ori „star4. Unul dintre ei, care avea binoclu, stabili până/la urmă că e vorba de un iaht din clasa „45 metri pătfaţi”.

Un grup de tineri şi tinere în maiouri bleu, cu numere albe – desigur sportivi – nu mai conteneau să se fotografieze.

Iată şi un bărbat voinic, cu umeri largi şi statură atletică, într-o bluză vărgată, despicată mult în lături. El se plimba plin de importanţă la braţ cu corpolenta-i consoartă şi, din când în când, dădea tinerilor fotografi sfaturi cu privire la timpul de expunere ori la deschiderea diafragmei.

— Ce rău îmi pare că s-a sfârşit concediul! Păcat! Nu-i aşa, Tolea? auzi Operatin în spate o voce de femeie.

— Ba bine că s-a terminat. Timp pierdut! răsună răspunsul lui Tolea.

Lui Operatin i se păru1 cunoscut glasul. Se întoarse şi zări o tânără şi graţioasă blondină într-un sarafan de

culoare roşie. Lângă ea păşea fără grabă un bărbat de vârstă mijlocie, într-un costum şifonat de şantung. Avea o faţă mare, plină, cu pungi sub ochi, şi o coamă rebelă de păr castaniu. Cei doi se opriră discutând lângă bord, nu departe de şezlongul în care se odihnea el.

Operatin se ridică, îşi aranjă haina şi se apropie de cei doi.

— Bună ziua, tovarăşe Benediktov! salută el cu o oarecare rezervă.

Bărbatul în costum de şantung ridică spre Operatin o privire nu tocmai prietenoasă.

— A, preastimatul referent! rosti el, răspândind un miros de coniac în jur.

— V-am zărit în timpul prânzului, la restaurant, continuă Nikolai Illarionovici, dar n-am îndrăznit să vă deranjez... Operatin, se prezentă el însoţitoarei lui Benediktov, înclinându-şi politicos capul.

— Matveeva, răspunse blonda. Am auzit de dumneata. A

Operatin zâmbi din colţurile buzelor:

— Mi-nchipui... Desigur, părerile n-au fost prea măgulitoare.

Drept răspuns blonda ridică din umeri. Soarele îi lumina faţa. Ochii-i căprui păreau calzi şi transparenţi, în privirea ei însă se ghicea ceva trist, melancolic.

— R şi dumneata ai călătorit pe Volga? întrebă ea.

— Nu. M-am îmbarcat astă-noapte, la Derbent. Am avut treabă acolo. Interes de serviciu. Ei, dar dacă aţi şti ce mi s-a întâmplat la Derbent. Ceva foarte curios...

jo

Operatin se uită la Benediktov. Acesta, vădit plictisit, nu manifesta nici cel mai mic interes pentru ciudata întâmplare.

Tot mai e supărat, gândi Operatin. Ce tip ranchiunos!

Primăvara trecută, redacţia unei reviste ştiinţifice i-a solicitat lui Operatin un referat asupra unui articol

prezentat de un oarecare biofizician Benediktov. Articolul era remarcabil. La început se vorbea în el despre *ionojorează*, fenomen cunoscut încă din anul 1807< când profesorul Reiss din Moscova a descoperit că picăturile unui lichid pot trece prin altul. Autorul articolului analiza acest fenomen de pe poziţiile fizicii moderne: interpenetrabilitatea este legată de existenţa unor sarcini libere – ioni – la graniţa lichidelor, adică la graniţa a doua câmpuri cu încărcare de sens contrar. Ionoforeza se aplică pe scară largă în medicină: medicamente lichide ionizate se introduc prin pielea bolnavului fără vătămarea ei.

În continuare, autorul articolului îşi expunea observaţiile făcute asupra peştilor cu organe generatoare de curent electric. Dădea informaţii interesante despre aceste generatoare vii. La peştele torpilă Torpedinidae, de pildă, se produce o tensiune de 300 volţi, curentul putând avea o intensitate de opt amperi. Ţiparul Electrophorus electricus dă până la 600 de volţi. Peştii din familia Gimnarchus dau o tensiune neînsemnată, dar sunt apţi pentru detecţie: ei trimit aproape 300 de impulsuri pe secundă. Peştii – afirma autorul – fiind, dintre fiinţele vii, cei mai puternici purtători de energie, creează în jurul lor un câmp electric şi, sub acţiunea acestui câmp electric, apa pătrunde prin învelişurile lor exterioare în interiorul organismului.

Introducând contacte în corpul peştilor, măsurase diferenţa dintre potenţialul pielii şi organelor interne, ajungând astfel la concluzia că în anumite condiţii electrostatice lichidul se difuzează, pătrunde prin ţesuturile vii. Ipoteza pe care o formula autorul articolului era cel puţin îndrăzneaţă. În curând – afirma el – ca urmare a unui anumit tratament de iradiere, peştii vor putea deveni penetrabili şi penetranţi în anumite zone, astfel

I îi; ca ei să poată trece liber, de exemplu, prin

barajele de beton ale fluviilor.

În referatul cerut de revistă, omul de ştiinţă Operatin aprecia la justa lor valoare interesantele experienţe cu peştii, dar lua în derâdere – de altfel, foarte politicos – ipoteza fantastică despre penetrabilitate. Apoi, la redacţie, i-a fost prezentat autorul articolului, Benediktov, şi a avut o scurtă discuţie cu el. Benediktov n-a căzut de acord cu argumentele lui Operatin, a calificat cele cuprinse în referat drept „îngustime de vederi66, iar articolul l-a retras cu totul, anunţând redacţia că nu vrea să-l mai publice.

Iar acum, după mai mult de trei luni, iată că autorul articolului şi referentul s-au reîntâlnit.

— Degeaba v-aţi supărat atunci pe mine, tovarăşe Benediktov, spuse Operatin împăciuitor. Articolul dumneavoastră conţinea multe date interesante şi, dacă vă amintiţi, eu am recunoscut...

— Nu m-am supărat de loc, îl întrerupse Benediktov. De ce să mă supăr? Pur şi simplu consider că dumneavoastră... m-m... cum să spun... nu prea sunteţi competent în problema biocurenţilor.

Operatin scoase batista şi-şi tamponă fruntea transpirată.

— Să nu ne certăm, rosti el reţinut. Dumneavoastră vă pricepeţi mai bine într-un domeniu, eu în altul. Nu-i aşa?

— De aceea ar fi bine să vă vedeţi de treabă. Iar în ce mă priveşte...

— Tolea!... Cu un gest prevenitor, blondina îşi trase soţul de mâneca hainei.

N-ar fi trebuit să încep această discuţie, se gândi Operatin. Prea-i surescitat...

— Liniştiţi-vă, spuse el, n-am de gând să mă amestec în treburile dumneavoastră. Veţi înţelege însă singur, sper, că ipoteza dumneavoastră nu-i fundamentată. De la ionoforeză la interpenetrabilitatea corpurilor e ca de la cer la pământ. La revedere.

Operatin se întoarse demn, dar n-apucă să se în<3 epărtezeţ

12.

— Ascultaţi! îl strigă Benediktov. Vreţi să vă fac o demonstraţie de penetrabilitate?

— Tolea! încetează! interveni iarăşi blonda. Te rog…

Benediktov îi făcu semn să-l lase-n pace.

— Priviţi! El îşi duse mâna la piept şi scoase brusc un cuţit din buzunarul dinăuntru.

Fără voie, Operatin făcu un pas înapoi.

— Hei, cetăţene! Atletul cu bluza vărgată se apropie repede de Benediktov. Ce-s glumele astea? Vă jucaţi cu cuţitul?

Benediktov nu-i dădu nicio atenţie.

— Uite-aici penetrabilitate!

Cu aceste cuvinte îşi ridică mâneca şi-şi înfipse cuţitul în braţul gol. Cineva scoase un ţipăt. Mulţimea începu să se adune în jurul lor.

— V-aţi convins?

Benediktov îşi mai împlântă o dată cuţitul în braţ. Lama îngustă, pe care se distingea un desen filigranat argintiu, trecu uşor prin braţ fără să lase nicio zgârietură.

Pasagerii priveau înmărmuriţi:

Benediktov râse şi vru să strecoare cuţitul înapoi în buzunar, dar nu apucă. Atletul ajunsese lângă el.

— Ia dă-l încoace! se răsti acesta. Ţi-arăt eu să sperii oamenii!…

Apucă lama cuţitului, simţi însă că a strâns în gol…

— Lasă-mă în pace! strigă Benediktov.

Dar atletul îi răsuci braţul şi cuţitul căzu pe punte, primejdios de aproape de bord. Mai multe persoane se repeziră să-l prindă…

În clipa următoare sarafanul roşu ţâşni din mulţime şi blondina, trecând pe sub balustradă, se aruncă în apă de la şase metri înălţime.

— Om peste bord! strigă cineva.

Câţiva colaci de salvare plesniră zgomotos în mare. Scârţâiră palancurile gruielor ce susţineau bărcile de bord. Descriind un cerc, motonava se întorcea spre locul unde căzuse femeia în apă. Dar manevra nu mai era necesară. Iahtul alb, oare se afla în acea clipă la numai vreo sută de metri de motonavă, făcu o voltă extrem de îndrăzneaţă sub v în, se înclină şi atingând apa cu capătul ghiului mare, se năpusti spre capul cu păr blond ce apărea când şi când din valuri.

De pe „Uzbekistan” toţi văzură cum un tânăr înalt şi bronzat plonjă de pe iaht în apă şi după câteva minute sarafanul roşu apăru la bordul micii ambarcaţii.

Motonava se apropie de iaht.

— Aveţi nevoie de ajutor? strigă cartnicul de pe punte.

— Nu-i nevoie i se auzi de jos vocea femeii. Mă duc dânşii la ţărm.

Pasagerii comentau întâmplarea cu aprindere şi îşi îndreptau spre iaht aparatele de fotografiat. Cu mâinile încleştate pe balustradă, Benediktov, alb ca varul, privea peste bord.

Operatin cercetă puntea cu atenţie. Cuţitul nu mai era acolo. Ridicându-şi capul, întâlni privirea atletului, care-l fixa.

— Interesant cuţit, făcu atletul o grimasă. Păcat că a căzut pradă peştilor.

Operatin se întoarse şi se uită spre iaht.

Nimic deosebit. Tânărul bronzat şedea la cârmă. Un alt flăcău, cu basma roşie pe cap, lega ceva lângă catarg. Câteva mişcări iuţi cu mâinile şi pe arbore se înălţă sarafanul roşu, întins pe o rocarniţă, desigur ca să se usuce.

Stăpâna sarafanului dispăruse în cabină.

Iahtul rămânea în urmă. De pe el se auzea un cântec vesel, tineresccu un text improvizat din îndemnuri de afişe sanitare şi sfaturi din reclame, totul pus pe o melodie avântată:

Apa rece vă căleşte.
Soarele vă încălzeşte.
Faceţi faţă la efort Dacă vă căliţi prin sport;
Dar de vreţi să fiţi voinici Consumaţi vestiţii mici.
Beţi lichioruri aromate şi vinuri şampanizate…

CAPITOLUL II

În care cititorului i se propune o plimbare pe iaht împreună cu eroii principali ai povestirii noastre

Apoi el se duse pe faleza Fierului vechi să caute un tăiş no, pentru sabia sa.

AL. DUMAS: *„Cei trei muşchetari1.*

Cu voia dumitale, iubite cititor, ne vom întoarce în timp cu câteva ceasuri înapoi, iar în spaţiu vom face un salt de pe puntea motonavei „Uzbekistan” în hala de vechituri din marele oraş de pe malul mării…

Fiind duminică, târgul era atât de ticsit de lume, încât îl puteai foarte bine asemui cu un corp dens ale cărui elemente se află în continuă mişcare. Vânzătorii şi cumpărătorii, reprezentând cele două sarcini opuse, ale cererii şi ofertei, erau atraşi unii de alţii în pofida foiţei contrarii a divergenţelor de preţuri.

Exclamaţiile reţinute ale tarabagiilor, strigătele teribile ale vânzătorilor de îngheţată, conversaţia în multe limbi, culorile vii ale mărfurilor, amestecul complicatul mirosurilor de sudoare, colonie şi plăcintă cu carne, toate se prăbuşeau ca o avalanşă asupra simţurilor.

Doi tineri înalţi şi supli se apropiau cu paşi iuţi de hula de vechituri. Unul din ei, cu părul limoniu, aproape alb, într-o bluză sport de culoarea focului şi pantaloni bej se uita nerăbdător la ceas:

— Opt şi-un sfert. Cred că Valka a şi ajuns la iahtelub şi ne-aşteaptă.

— Să aştepte. În cel mai rău caz o să-ţi tragă ţie o wtipuneală, replică celălalt.

Avea fruntea abruptă, maxilare pronunţate şi o claie de păr negru; ochii cenuşii priveau calm, uşor ironic; de

sub mânecile suflecate ale cămăşii albe ieşeau două braţe păroase, lungi şi puternice.

Cei doi tineri pătrunseră din mers în mulţimea din faţa porţii şi încercară, asemenea unor gama-cvante rigide, să treacă prin ea în linie dreaptă, dar chiar de U primii paşi viteza lor scăzu simţitor.

Se opriră lângă un chioşc cu răcoritoare. În spatele chioşcului în chip de poartă se înălţa o arcadă de tablă neagră-aurie:

Hala, pentru valorificarea obiectelor nefolositoare

— Ciudat, observă Iura (aşa îl chema pe tânărul cu păr limoniu şi bluză sport). Pe unele firme scrie „desfacerea”, pe altele „valorificarea”. Cum îţi explici, Kolka, neconcordanţa asta?

— Valorificarea, murmură Nikolai pe gânduri, stabilirea valorilor… Odinioară de această treabă se ocupau filosofii idealişti, iar acum se ocupă reţeaua comercială.

— Înseamnă că în reţeaua comercială mai exista încă idealişti!

Iura izbucni în râs şi întinse mâna spre Nikolai, iar acesta, râzând, îl plesni peste dosul palmei.

— Două pahare mari cu apă minerală, ceru Nikolai tinerei vânzătoare.

Iura îşi bău paharul pe nerăsuflate, îl puse pe tejgheaua udă şi întrebă:

— Spune-mi, dumneata vinzi răcoritoarele ori le valorifici?

— Nici nu valorific, nici nu vând, răspunse vânzătoarea cu seriozitate. Servesc. Băuturile, pâinea, carnea, cartofii – toate acestea se servesc. Confecţiile se vând. Altele… poate asta aţi vrut să spuneţi… se desfac. Aţi văzut de pildă lângă gară: „Magazin pentru desfacerea pălăriilor”.

— Grozav! exclamă Iura încântat. Cum de nu vă încurcaţi? Mai daţi-mi un pahar.

Sorbind cu înghiţituri mici, glumea cu fata de la

chioşc, până când Nikolai îl apucă cu hotărâre de braţ şi-l târî de acolo.

Dincolo de arcada porţii aceeaşi îmbulzeală. Cei doi prieteni căutau să depăşească expoziţia de tablouri pictate pe pânză de sac, pe muşama şi foi de polietilenă. Asemenea tablouri de prost gust numai în halele de vechituri mai poţi vedea. Predomină un singur subiect: frumuseţi grase, de un roz-violaceu, culcate pe suprafaţa viu-albastră a apei. Lângă fiecare din aceste frumoase era pictată câte o lebădă orbitor de albă.

16 *i*

— Haida de! exclamă Iura intrigat, oprindu-se în faţa uneia dintre pânze. Ce risipă de culori!

— Leda şi lebăda, adăugă Nikolai. Ce vrei. Subiect clasic.

Iura abia se stăpâni să nu pufnească în râs.

— Cum adică! Cucoana asta vrea să fie frumoasa Leda din Sparta? Mama frumoasei Elena şi a Clitemnestrei? Soacra lui Menelau şi a lui Agamemnon?

— Ia te uită cum stă pe apă… începu Nikolai.

Dar chiar atunci se apropie de ei un bărbat bronzat, uşor încărunţit, de vreo patruzeci şi ceva de ani. Avea obrajii moi, ochelari cu rame mari de baga, o burtă rotunjoară.

— Hm! bombăni acesta. Regretabil! Foarte regretabil!

Tinerii ingineri se întoarseră amândoi o dată.

— Boris Ivanovici! exclamă Iura.

Boris Ivanovici Privalov era şeful sectorului în care lucrau ei.

— Regretabil, repetă Privalov. Aţi şi găsit ce să admiraţi!

— Dar uitaţi-vă cum stă pe apă, Boris Ivanovici, insistă Nikolai. Ca pe divan, şi nu se scufundă. Probabil pentru că e grasă.

— Hm! Privalov cercetă cu atenţie frumoasa de culoare roz-violaceu. Într-adevăr, mare lucru tensiunea

superficială!

— Dacă ungi un ac cu ulei şi el pluteşte, spuse Iura. Experienţa asta am făcut-o încă pe când eram la şcoală.

— În fond, ce căutaţi voi aici? întrebă Privalov. Doar n-aţi venit să cumpăraţi tablouri?

— Căutăm o piesă pentru iaht, explică Iura. Trebuie schimbat un scripete, şi la magazie... Bătrânul Menti s-a supărat pe noi când i-am cerut. Cică: „Mofturoşi mai sunteţi... ca nişte căţeluşe de salon. Dacă nu vă place, zice, duceţi-vă la Talcioc şi căutaţi acolo”. Şi am dat fuga încoace. Ce să facem. Dar dumneavoastră cu ce ocazie pe aici, Boris Ivanovici?

Privalov se uită în jur:

— A... nimic... nimic special.

— Spuneţi-mi, Boris Ivanovici, se poate mări în mod artificial tensiunea superficială? întrebă Nikolai deodată.

— Dacă se poate mări 7

— Da. Nikolai arătă cu degetul suprafaţa albastră a apei din tablou. Ce-ar fi să te culci aşa pe apă şi să pluteşti?

— La ce ţi-ar folosi?

— Ştiu eu? Nikolai ridică din umeri. Aşa, ca idee.

Privalov se uită din nou în jurul său.

— Întrebarea e interesantă, spuse el după un moment de tăcere. Dar înainte de toate, vă întreb eu: Ce este suprafaţa? Se uită prin ochelari mai întâi la Nikolai, apoi la Iura, şi răspunse singur: Suprafaţa nu este altceva decât o echilibrare a forţelor interne de către cele externe... Energia îndreptată spre interior... Un dublu strat electric...

Tare îi plăcea lui Boris Ivanovici să discute despre ştiinţă! Dacă îl „puneai în mişcare66, era în stare să vorbească ore în şir.

În jurul lor începuse să se strângă lume: când unul, când altul se oprea să asculte.

— Boris! răsună deodată o voce îngrijorată de femeie. Unde-ai dispărut?

Privalov se opri la mijlocul cuvântului:

— Aici sunt, Olea, răspunse el femeii dolofane, cu faţa bucălată, care se strecurase prin mulţime până la el.

— E o nenorocire cu tine! îl mustră ea încet, desfăcându-şi braţele. Dispari aşa, deodată, de nu mai ştie omul unde să te caute! Uite, s-a strâns lumea ca la urs…

— Iartă-mă, Olea. Boris Ivanovici, stânjenit, îşi scoase ochelarii şi-i şterse cu migală. Mi-am întâlnit calaboratorii, înţelegi…

— Văd. Femeia aruncă mânioasă o privire spre tablou. Stai aici şi te uiţi la porcăriile astea!

— Bună dimineaţa, Olga Mihailovna, o salută Iura, zâmbindu-i din toată inima. Noi suntem de vină, pe cuvânt…

— Bună, răspunse femeia sec. Hai mai repede, Boris. Am văzut într-un loc nişte sandale… exact numărul tău. Dacă nu le-a vândut, bineînţeles.

Privalov îşi salută din cap cu părere de rău colaboratorii şi porni în urma soţiei. Dar după câţiva paşi, oprindu-se brusc, se lăsă pe vine înaintea unei grămezi de fier vechi.

— Hei, băieţi! îi chemă el. Ia veniţi! Uite-aici un scripete. Nu-i bun?

Nikolai luă scripetele şi-l privi, întorcându-l pe toate părţile:

— Cred că o să meargă.

— Boris! îl strigă Olga Mihailovna.

— Îndată! Stând încă pe vine, cu ochelarii ridicaţi pe frunte, Privalov examina o bucată de metal ruginit, de formă prismatică. Interesant, mormăia el, zgâriind rugina cu unghia.

Nikolai plăti scripetele şi-l întrebă din ochi pe vânzător cât costă piesa pe care o cerceta şeful lor. Vânzătorul le-o dădu ca supliment, arătând cu un gest că tot nu poate lua nimic pe ea Privalov înveli mica prismă de metal într-o bucată de ziar şi o vârî în buzunar.

— Ce faceţi cu ea, Boris Ivanovici? întrebă Iura.

— Ştiu eu? Aşa, îmi place mie. Şi-acum, la revedere, siamezilor.

— Boris Ivanovici! mai spuse Nikolai, coborând vocea. Ieşim în larg cu iahtul. Ce-ar fi să dăm o raită până la şantier?

— E o idee. Privalov se învioră. Excelentă idee! Tocmai aveam de gând... Ia staţi o clipă.

Se apropie de soţie şi începu să-i vorbească cu voce: căzută.

— A, nu! Asta nu! se indignă Olga Mihailovna. Abia te-am ţinut azi acasă, după atâta vreme! De ce conductă poate fi vorba duminica? Toată lumea se odihneşte.

— Acolo tocmai duminica se lucrează din plin, pentru că au mai multă energie electrică...

— Boris, iar vrei să rămâi fără sandale? în magazine nu găseşti numărul patruzeci şi cinci oricât ai căuta! Doar aici...

— N-am nevoie de sandale, declară cu fermitate Privalov. Lasă-le încolo. Mă descurc şi fără ele. În sfârşit, Olea, iartă-mă... Nu fi supărată... Am plecat. Până la prânz mă întorc eu...

Oftând, Olga Mihailovna se uită cu reproş în urma lui.

Părăsind hala de vechituri, Privalov şi tinerii săi colaboratori urcară în troleibuz şi după vreo douăzeci de minute ajunseră la iaht-club.

Şezând pe marginea debarcaderului, o brunetă cu bluză albă şi fustă pestriţă citea o carte, legănându-şi picioarele bronzate de soare.

?. * 19

Când o zări, Iura păşi mai repede pe puntea debarca clerului.

— Valea-Valentina! strigă el. Bună ziua.

Fata închise cartea şi sări cu uşurinţă în picioare-Faţa-i brună, cu contur delicat, părea şi mai întunecată de supărare.

— Asta-i culmea neruşinării! izbucni ea, scoţându-şi ochelarii de soare şi privindu-l cu asprime pe Iura. Îmi spui să vin la opt şi tu vii la ora asta? E aproape zece!

— Am avut o treabă urgentă, explică Iura. Vă cunoaşteţi, Boris Ivanovici? Dânsa e Valea.

— Aaa! îmi pare bine, exclamă Privalov, strângând mâna fetei. V-am auzit glasul prin telefon. Dumneata îl chemi mereu pe Iuri Timofeevici, nu-i aşa?

— Da, zâmbi vag Valea. Dar… poate că nu numai eu…

— Chiar aşa, o asigură Nikolai. Jumătate de oraş îi telefonează. Îndeosebi fete.

Privalov râse:

— Lasă glumele, Kolea. De ce pui paie pe foc? Exagerezi…

— Ba nu exagerează de loc, interveni Iura. De ce să nu recunosc: mă bucur de popularitate.

Valea râse în sfârşit şi-l ciupi de braţ.

Urcară toţi în iahtul alb, acostat la debarcader. Pe bordurile lui scria cu litere frumos colorate: „Mekong”.

De ce purta iahtul de pe Marea Caspică numele marelui fluviu care adună în albia-i nenumărate ape de-a lungul a patru mii cinci sute de kilometri prin China, Birmania, Laos, Thailanda, Cambodgia şi Vietnam?

Să vă explicăm.

Veliştilor le plac denumirile sonore. Nu-i mai satisface botezarea ambarcaţiunilor cu nume ca „Vega”, „Orion”, „Arktur”… în ultimii ani „Sputnik” a fost numele cel mai la modă.

Fostul comandant al iahtului alb însă a ţinut să dea ambarcaţiei un nume cu totul neobişnuit, Mekoniu”, care – după cum i se părea lui – era luat din mitologia greacă. A doua zi a fost întâmpinat cu aluzii pe care nu le înţelegea şi cu glume nu prea decente. Cercetând enciclopedia, a aflat că acest cuvânt este într-adevăr grecesc, dar că n-are nimic comun cu mitologia şi de atunci nu s-a mai arătat la iaht-club.

Iahtul a încăput apoi pe mâinile lui Nikolai şi Iura, Mai raţionalişti, inginerii nu şi-au bătut capul să găsească o nouă denumire. Au modificat doar terminaţia celei vechi, transformând indecentul „Mekoniu" în vigurosul „Mekong".

După ce palancul fungei focului fu înlocuit, „Mekong" porni să traverseze golful. Înainta înclinat spre tribord, cu vânt de mare larg.

— Scotele pe tacheţi! comandă Nikolai.

Aici el era şef. Privalov execută cu aproximativă siguranţă manevra. Boris Ivanovici avea o pasiune de nebiruit: în zilele de sărbătoare tare îi plăcea să se tolănească acasă pe divan cu câte o carte în mână. De aceea rar îl puteai vedea la iaht-club. Totuşi îndrăgea sportul velelor şi, măcar formal, făcea parte de mai bine de un un clin echipajul iahtului „Mekong".

După ce fixă scota velastraiului, Privalov se întinse pe scândurile fierbinţi ale punţii. E atât de plăcut să stai culcat fără să te gândeşti la nimic, cu spatele gol expus la soare, şi să priveşti cum se îndepărtează, parcă plutind, oraşul cu zgomotele şi veşnicele griji, să-i asculţi pe băieţi glumind şi pe această fată râzând!

Ei, dar parcă poţi să nu te gândeşti la nimic?... Gândurile despre conductă îi sfredeleau cu insistenţa creierul.

Trecuse destul de multă vreme de când la Institutul de cercetări ştiinţifice pentru transportul petrolului „Transneft", unde lucra Privalov, se născuse îndrăzneţul proiect de montare a unei conducte submarine între continent şi „Recifele de petrol", faimoasa exploatare de ţâţei din largul mării. Deocamdată ţiţeiul era adus de acolo cu petrolierele.

Proiectul era următorul: pe un mosor gigantic, montat în apă, lângă mal, să se înfăşoare o conductă din ţevi de zece ţoli, lungă de patruzeci de kilometri, apoi prin remorcare să se desfăşoare acest „fir" până la Recife".

Deşi mulţi l-au socotit riscant, acest proiect al lui Privalov a fost totuşi adoptat.

În ultima săptămână Privalov fusese atât de ocupat lu’ institut, încât nu putuse să se deplaseze nici măcar o dată pe şantier. Iată de ce primise cu entuziasm invitaţia băieţilor. Propunerea de a face o plimbare cu iahtul picase cum nu se poate mai bine, d 1211

…Un vânt uşor din nord sufla spre larg. Iahtul înaintd uniform, legănându-se lin. Privalov privea îngândurai cele două valuri spumoase şi elastice care îmbrăţişau riguros bordajul alb. Se părea că iahtul nu spintecă ci doar încovoaie oglinda apei.

Apa opune totuşi rezistenţă. Tensiunea superficială…

Lui Privalov îi trecu deodată prin minte un gând straniu. Se ridică în coate şi, mijindu-şi ochii miopi, se uită la Nikolai care ţinea cârma.

— O tensiune superficială mărită a unui lichid, rosti Privalov rar, poate înlocui o conductă.

— Poftim? Ce-aţi spus, Boris Ivanovici? întrebă Nikolai.

Iar Iura, care se afla cu Valea în partea cealaltă pe bord, îşi scoase de după velăstrai capul legat cu basmaua roşie şi-l fixă pe şef plin de curiozitate.

— N-am înţeles…

— N-aţi înţeles? Privalov se întinse până la pantaloni şi scoase din ei portţigaretul. Închipuiţi-vă o conductă subacvatică de ţâţei, continuă el după ce-şi aprinse o ţigară. Lichidul pompat prin ce este separat de mediul marin? Prin peretele conductei, nu-i aşa? Dar dacă mărim tensiunea superficială a lichidului… Ei? Ce ziceţi? De ce n-ar fi menţinut ţiţeiul în şuvoi, ca să zic aşa, de către însăşi pelicula propriei suprafeţe? Şi-n cazul acesta, nu e inutilă conducta? Acum aţi înţeles, cred.

— Ei, drace! exclamă Nikolai. Conductă fără ţevi… Grozav ar fi!… Dar cum putem mări până într-atât tensiunea?

Încruntat, Privalov se întoarse pe spate de parcă ar fi vrut să iscruteze cerul.

— Dar ce, am spus eu că se poate?

— A fost… doar o idee fantastică?

— Bineînţeles. Suprafaţa are proprietăţi necunoscute, pe care nimeni nu le poate dirija. Nu vă mai gândiţi la asta. E absurd. Şi eu am vorbit doar aşa, într-o doară…

Privalov tăcu şi până la capătul drumului nu mai rosti niciun cuvânt.

Iahtul ocoli limba galbenă a promont ori ului şi se îndreptă spre ţărm, dar fu nevoit să oprească la vreo sută de metri şi să arunce ancora: pescajul nu le îngăduia să se apropie mai mult. Cu mâna streaşină la ochi, Privalov

Cercetă cu atenţie plaja de nisip pe care se înălţau diferite instalaţii îngrădite cu sârmă ghimpată.

— Ce pustiu! bombăni el. De ce n-or fi lucrând? apoi îşi scoase ochelarii, coborî în apă şi cu mişcări

Încete porni înot spre mal.

Iura şi Nikolai săriră şi ei în apă, luându-se la întrecere. Ajungând pe plajă, toţi trei se uitară în jurul lor. Malul era tăiat de un mic golfuleţ, excavat cu draga până la o formă perfect circulară. În acest golfuleţ se tifla instalat un mosor uriaş de peste două sute de metri diametru; bandajul dublu al mosorului era format din ţev-i sudate, iar bucşa era alcătuită din inele de vreo zece metri, tot din ţevi sudate. În centru se vedea un mănunchi de piloţi, iar o mulţime de cabluri uneau obada ţie bucşă. Părea că în apa limpede a golfului zăcea o uriaşă roată de bicicletă.

Caracteristicile tehnice ale conductei au fost în aşa fd alese, încât întreaga instalaţie să nu cântărească nimic în apă.

Pe mosorul uriaş fuseseră înfăşuraţi câţiva kilometri de conductă sudată şi acoperită cu izolaţie anticorozivă. Capătul „firului”, tras pe un jgheab cu role până la

maşina automată de sudare prin contact, aştepta în zadar să fie unit cu o nouă ţeavă. Cablul înfăşurat pe obada mosorului era prins la mal de cârligul unui tractor; după sudarea unei noi ţevi tractorul, trăgând cablul, răsucea puţin mosorul gigantic, făcând la maşina de sudare loc pentru ţeava următoare. Şi acest tractor zăcea nemişcat.

Lângă maşină, pe stelaje, numeroase ţevi acoperite cu – izolaţie aşteptau în zadar să fie sudate; o macara autopropulsată aşi ţinea cu melancolie gâtul înclinat spre stivele de ţevi neizolate. Ceva mai deoparte, sub un şopron, puteau fi văzute transformatoarele, spre care se întindea linia provizorie pentru transportul energiei electrice şi cazanele pentru topirea bitumului… Dar câte nu se aflau acolo!

Numai oamenii lipseau.

Ba nu. Iată un autocamion staţionând în apropierea automatului de sudare. Câţiva oameni se trudeau să urce ceva greu în el.

Privalov, urmat de cei doi tineri ingineri, se îndreptă iute spre camion, dar un om cu chipiu maro decolorat

2*3

şi pantaloni suflecaţi până la genunchi le tăie calea. Ers în picioarele goale, iar pe spate îi atârna o armă.

— Hei! Ce căutaţi aici? strigă el. Ce, nu vedeţi sârma?

— Suntem de la „Transneft”, spuse Privalov.

— Dânsul a proiectat conducta asta, adăugă Iura, Nu-l recunoşti? Doar am mai venit de sute de ori pe aici! Bineînţeles pe uscat şi cu pantalonii pe noi…

Paznicul îl privi cu neîncredere pe autorul proiectului, gol şi ud, cu trupul greoi împodobit doar de o pereche de chiloţi albaştri.

Tocmai atunci se apropie de ei unul din cei ce se agitau lângă camion, un bărbat în salopetă, din buzunarele căruia ieşeau diferite hârtiuţe.

— Bună ziua, tovarăşe Privalov, salută el. Ce s-a

întâmplat?

— Asta mă întreb şi cu: Ce s-a întâmplat? rosti aspru Privalov. De ce s-au oprit lucrările?

— Avem dispoziţii să atacăm cu toate forţele un alt obiectiv.

— Cine a dat aceste dispoziţii?!

— Conducerea. Direcţia de montaj şi construcţii.

— Cum adică, aveţi de gând să demontaţi totul?

— Deocamdată numai compresorul. Dacă stă, mie nu-mi plăteşte nimeni timpii morţi.

— Nici pentru subminarea lucrărilor la conductă n-o să te laude nimeni, zvârli Boris Ivanovici cu o furie stăpânită.

— Nu mă-ncălzeşte pe mine lauda nimănui, răspunse Imperturbabil şeful şantierului. Eu vă cunosc de mult. Boris Ivanovici. Apreciez cartea dumneavoastră despre conducte şi mă folosesc de ea. Chiar şi acest proiect al dumneavoastră îmi place, dar ce pot să fac? Dacă mi se porunceşte, mâine tai mosorul ăsta cu autogenul deşi, recunosc, n-am avut până acum o lucrare mai interesantă.

Spunând asta se întoarse şi se îndreptă spre camion, înfundându-se în nisip la fiecare pas.

Privalov se uită în urma lui, mijindu-şi ochii miopi.

— Acum două zile… Paznicul se apropiase de ei şi le spuse confidenţial: Acum două zile au venit aici cu un ZIL. Umblau în jurul roţii şi clătinau din cap… fh, aprinde o ţigară, limoniule. Paznicul îi întinse lui Iura ţigările. Eu, ce să spun, sunt de multă vreme în slujba lista, am văzut de toate. Dar să încovrige ţevile pe roată, bsta n-am mai văzut.

— Păi de muşchetarule. împrieteneşte-te cu noi şi-ai pa vezi altele şi mai şi, spuse Iura.

Trecuse cu mult de amiază când iahtul porni înapoi.

Pe jumătate culcat lângă Privalov, Nikolai strângea, n mină şcota focului şi se uita îngândurat la motonava luare, albă, care ajungea din urmă iahtul. Iura trecuse în

cârma, iar Valea se ghemuise lângă el.

— Iura, şopti ea. Kolea... are pe... Se întâlneşte cu Cineva?

— Întreabă-l pe el, ce mă-ntrebi pe mine?

— Ei, asta-i! Cum o să-l întreb? Valea râse. E atât fie serios. Mi-e şi frică de el. Iar după un răstimp de tăcere adăugă: Ştii ceva? O mai ţii minte pe Zina, prietena mea? Hai să le facem cunoştinţă.

— Ştiu eu? se codi Iura. Mai bine nu. E foarte pretenţios.

— Ei, asta-i!

Valea se îmbufna şi amuţi.

Iura începu să cânte ceva. Nikolai îl susţinu. Cuvintele cântecelor le născoceau chiar ei, ori cântau diferite Versuri pe o melodie la modă.

Între timp, motonava ajunsese în dreptul iahtului vMekong”. Mulţimea de pasageri ce se foia sub tenda punţii de promenadă le atrase atenţia.

— Ce-o fi acolo? Nikolai se uită cu atenţie la Oamenii agitaţi, înghesuiţi pe punte. Ia uitaţi-vă!

De pe bordul înalt al motonavei o siluetă suplă, îmbrăcată în roşu, căzu în apă.

— Volta sub vânt! strigă Nikolai.

Iura se lăsă cu toată greutatea pe eche. Palancurile Neîrţâiră şi ghiul mare, descriind un arc larg, se mută la celălalt bord. Iahtul se răsuci fulgerător şi se năpusti hpre motonavă, intrând cu tribordul în apă până la tambuchi. Corpul iahtului vibra, şarturile răsunau ca nişte Wti iine.

— Ţine, Valea! Opinteşte-te cu picioarele!

Nikolai îi dădu fetei scota focului şi dintr-un salt fu în apă.

CAPITOLUL IU

În care Operatin comunică ceva lui Privalov şi-i cere în schimb unele informaţii

— *N-ai crezut, sper, să-l găseşti aici pe episcop. Dar ce ciudat zac oasele*! *Într-adevăr, scheletul zăcea într-o*

poziţie ne-R. L. STEVENSON: *„Insula comorilor”*.

Spre sfârşitul zilei de lucru în biroul lui Privalov intră vechiul său prieten, Pavel Stepanovici Koltuhov, inginerul-şef al Institutului de cercetări „Transneft”.

— Boris dragă, spuse el, aşezându-se într-un fotoliu lângă birou şi întinzându-şi picioarele lungi. S-a aranjat: mâine se reiau lucrările.

— Slavă Domnului! Privalov se lăsă pe speteaza scaunului. Le-aş tăia mâinile acestor econ Omişti! auzi, deşteptii! Cică ar fi mai avantajos să transporţi ţiţeiul cu petrolierele decât să-l pompezi prin conductă! Dar calea-ntoarsă fără încărcătură? Asta n-o mai pun la socoteală! Nici încărcarea şi descărcarea apei pentru balast! Ca să nu mai vorbim câte zile de furtună sunt pe Marea Caspică!

Koltuhov dădea din cap în semn că-i de acord. Apoi se ridică, îşi aprinse o ţigară şi-l privi ţintă pe Privalov pe sub sprâncenele-i stufoase:

— Pe mine nu-i nevoie să mă convingi de avantajele conductei. Le ştiu şi eu. Altceva spune-mi: În ce direcţie întindem prima conductă?

— Proiectul prevede două variante. Eu o susţin pe cea spre estacada nordică.

— Iar Markarian mă asigură că ar fi mai avantajos spre cea răsăriteană. Ia cheamă-l până aici! Telefonează! …

Inginerul Markarjan, un bărbat mic de statură, vioi, nebărbierit, sosi după câteva clipe.

— Uite ce e, puişorilor. Koltuhov se învălui într-un nor de fum. Am examinat variantele voastre. Sunt de egală valoare atât din punct de vedere tehnic cât şi economic. Văd că nu-i chip să cădeţi de acord. Parcă ne-am juca! Cum adică, nu vă puteţi înţelege între voi? Aveţi nevoie de dădacă?

— Cum o să te înţelegi cu încăpăţânatul ăsta? bombăni Privalov.

— Ba tu eşti încăpăţânat! Catâr! Markarian sări de

pe scaun şi începu să alerge prin birou. De câte ori ţi-am spus: estacada răsăriteană…

— Stai jos! îi făcu semn cu mâna Koltuhov. Tocmai în vorbeşti de catâri? Spuneţi-mi, de măgarul lui Buridan aţi auzit vreodată? Neştiind ce braţ de fân să aleagă, a crăpat de foame. Şi asta numai pentru că erau la fel! Ei bine, eu nu sunt măgarul lui Buridan!

Koltuhov scoase din buzunar o monedă de douăzeci de copeici.

— Nu, Pavel Stepanovici! protestă Markarian. Aşa nu se poate!

— Ba se poate! Aplicarea practică a teoriei probabilităţilor. Cea mai pură cibernetică, numai că nu-i electronică. „Arolo”, varianta răsăriteană, „arişca66, cea nordică.

— Presupun că glumeşti! interveni şi Privalov.

— Nu-ţi place terminologia de maidan? Bine, să utilizăm termenii monetăriei naţionale. Să spunem „avers66 şi „revers66.

Koltuhov dădu un bobârnac monedei care bâzâi pe cristalul biroului – apoi căzu.

— Se adoptă varianta Markarian, anunţă Koltuhov.

Markarian hohoti de bucurie, îşi frecă mâinile şi ieşi.

— E o hotărâre lipsită de logică! protestă Privalov.

— Tocmai de aceea valoroasă, replică Koltuhov. Problema alegerii între două variante identice nicio maşină electronică de calcul n-o poate rezolva. Omul însă poate. Capacitatea de a adopta hotărâri ilogice, atunci când nu există o hotărâre logică – în asta constă, dacă vrei, superioritatea creierului omenesc faţă de cel electronic.

Se apropie de harta mare a Mării Caspice, atârnată de perete, şi rămase câtva timp în faţa ei.

— Patruzeci de kilometri de conductă, rosti el. Şi încă trei conducte, asta înseamnă o sută şaizeci. Apoi conducta transcaspică, încă trei sute de kilometri… O întreagă reţea pe fundul mării.

— Milioane de ruble, adăugă Privalov, apropiindu-se la rândul său de hartă. Suntem în secolul douăzeci, iar noi, ca în antichitate, nu suntem în stare să transportăm lichidul fără conducte.

Koltuhov îşi muşcă buzele, apoi întrebă: i

— Ai citit ultimul articol al lui Arşavin?

— Nu, n-am apucat. Dar ştiu la ce lucrează el. Propune să se remorcheze ţiţeiul pe mare în nişte saci uriaşi, din r-un material subţire ca o peliculă. Desigur, e mai avantajos decât transportul cu petrolierele.

— Citeşte totuşi articolul, îl sfătui Koltuhov. Înţelegi? Arşavin a elaborat o întreagă teorie cu privire la adaptarea automată a lungimii sacului la lungimea valului. Energia pentru învingerea frecării de apă o furnizează chiar energia valului. Interesant, oricum. Koltuhov îşi turnă din carafă un pahar de apă şi bău; pe gâtul lui slab, subţire, plin de riduri, mărul lui Adam se mişca sus-jos ca un piston într-un cilindru. Aşadar, continuă el, pentru sacii lui, Arşavin arc nevoie de o peliculă foarte subţire şi foarte trainică din material plastic.

— Ei, asta e specialitatea ta, observă Privalov.

— Da. Am şi schiţat un mic articol despre treaba asta. Unele consideraţii despre peliculă. Treci diseară pe la mine să ţi-l citesc.

— Pelicula din material plastic e tot o conductă, rosti Privalov pe gânduri. Principial, nimic nou…

— Nimic nou? mirii Koltuhov sarcastic. Şi, mă rog, ce propui tu „principial” nou?

— Mi-a trecut prin minte ceva, mărturisi Boris Ivanovici. Ceva din domeniul fizicii suprafeţelor. Orice suprafaţă dispune de energie, nu? închipuie-ţi, ce-ar fi să descoperim metoda dirijării acestei energii astfel încât să putem modifica proprietăţile tensiunii superficiale?…

— Stai puţin. Dar există substanţe care acţionează admirabil asupra suprafeţei; aşa se şi numesc: SAS – substanţe active de suprafaţă. Substanţe detergente,

diluante…

— SAS-urile micşorează tensiunea, replică Privalov, iar eu am în vedere mărirea ei. O asemenea mărire încât, cum să spun, şuvoiul de ţâţei să se menţină în pielea propriei suprafeţe.

— Ce idee! Unde ai mai cules-o şi pe asta 7

Privalov zâmbi:

— La hala de vechituri.

Şi-i povesti pe scurt despre discuţia cu tinerii ingineri.

— Fantezist bătrân! Koltuhov izbucni într-un râs tremurat. Zăpăceşti tineretul! Ar trebui să citeşti mai puţin din Jules Verne înainte de culcare.

— Să lăsăm asta.

— Nu uita, Boris, că nu mai ai vârstă…

— Vârstă? Ce-are a face vârstă? Citesc şi recitesc Ve-mi place. Jules Verne mă înviorează.

Sună telefonul. Privalov ridică receptorul.

— Da… Bună ziua… Poftiţi, vă aştept. Puse receptorul jos. Operatin, de la Institutul de oceanologie…

— A, îl cunosc, spuse Koltuhov. Vine des pe la tine?

— Nu. Mai des mă întâlnesc cu exploratorii de la Inilitut. Ne ajută să alegem traseul.

Koltuhov privi pe fereastră. Institutul de oceanologie se afla de cealaltă parte a străzii. Un bărbat uscăţiv, cu pălărie de paie, ieşi de sub portalul larg al clădirii şi I inversă iute strada.

— Se grăbeşte vecinul de vizavi, arătă Koltuhov cu capul. Se spune că-i un om capabil. Uite, pot să pariez cât el din copilărie n-a mai pus mâna pe un Jules Verne… Poftim! strigă el, auzind bătaia în uşă.

Operatin intră în birou, îşi scoase pălăria şi-i salută pe cei doi.

— Sănătos, voinic, Pavel Stepanovici? întrebă el netezindu-şi părul rărit. Nu v-am văzut de mult. Ce mai faceţi?

— Ce să fac… Lui Koltuhov îi plăcea ca în discuţiile

cu oamenii străini să facă pe naivul său, cum se exprima chiar el, pe „ţăranul din Voronej”; de altfel se şi trăgea HIntr-o familie de ţărani de prin părţile Voronejului. Mă ăgit, conduc, rezolv diverse certuri când unii nu pot să împartă două paie la trei măgari…

Operatin zâmbi cu amabilitate dând a înţelege că a Mpreciat gluma.

— Dar ce vă fac răşinile şi masele plastice? Tot vă în îi pasionează?

— M-ar pasiona, dar când? Koltuhov îşi desfăcu braţele. Munca de conducere îmi răpeşte prea mult timp. Ce-i drept am o cămăruţă acolo, un malaxor, nişte terinostate, o presă… Uneori mai prind pe coridor pe careva dintre tineri în discuţii particulare şi atunci, rogu-te, 29 puişorule, pofteşte în cămăruţă şi presează vreo două mostre de masă plastică. Drept pedeapsă. Ştiţi doar ce urât miros au răşinile… Dar ce-am auzit? E adevărat că aţi fost eroul unei aventuri? întrebă el deodată.

Operatin se încruntă.

— Ce aventură?

— Mi-a povestit directorul vostru. A fost Operatin al meu la Derbent, zice, şi a nimerit acolo într-o groapă unde a găsit nu ştiu ce… A trebuit să-i prelungesc delegaţia.

Umbra de pe faţa lui Operatin dispăru.

— Da. A fost o chestiune cam neplăcută…

x-Ei, bine! Koltuhov se uită la ceas. Nu vă mai de ranjez.

Îi salută din cap şi se îndreptă fără grabă spre uşă, trecând în mers legănat, unul înaintea celuilalt, picioarele lungi, cu vârfurile îndreptate înăuntru.

Aici este cazul să relatăm aventura de la Derbent a lui Nikolai Illarionovici.

Operatin se dusese la Derbent – vechiul oraş – al Porţilor Ferecate, care pe vremuri veghea drumul caravanelor în locul cel mai îngust dintre munte şi mare – ca să cerceteze ruinele cetăţii şi să culeagă uncie date

despre vechiul nivel al mării. Odinioară meşteri necunoscuţi au înălţat aceste ziduri din pietre uriaşe cioplite în formă de covată şi umplute cu plumb, ca să fie mai grele; pietrele erau prinse de câte un burduf umflat cu aer şi remorcate pe apă până în locul unde scafandri iscusiţi construiau partea submarină a zidurilor.

În ultima zi, înainte de a se reîntoarce de la Derbent, Operatin a intrat să cerceteze o veche carieră de piatră de pe ţărmul pustiu. Făcând un pas greşit însă, a alunecat cu piciorul într-o crăpătură şi, deodată, piatra de sub piciorul său s-a prăvălit cu el cu tot.

Câţiva metri de zbor spre adâncuri şi iată-l într-o băltoacă de noroi.

Operatin s-a ridicat, abia putând să-şi tragă răsuflarea. Cu câteva clipe mai înainte avusese deasupra capului cerul albastru senin, iar acum îl împresura o pâclă sufocantă, urât mirositoare. A scos lanterna din buzunar. Fâşia de lumină galbenă, tremurătoare, luneca parcă speriată pe pereţii umezi, acoperiţi cu muşchi.

Operatin şi-a dat seama că s-a prăbuşit într-un coridor subteran care unise odinioară cetatea Narân-Kale cu marea. Legendele pomeneau de acest coridor, dar până atunci el nu fusese descoperit.

În sfârşit, raza de lumină a lunecat în jos. Operatin, care a ştiut întotdeauna să se stăpânească, a simţit că-l cuprinde groaza. O hârcă încă împodobită cu păr rânjea la el. Un cadavru intrat de mult în putrefacţie! Nici n-a ştiut când a luat-o la fugă. Picioarele îl duceau singure… Nimerind într-o băltoacă rece, s-a trezit. N-avea niciun sens să fugă. Unde să fugă? Şi-apoi… de cine?

Înfrângându-şi repulsia, s-a întors lângă cadavru să-l cerceteze.

Era un om mic de statură, în haine de oraş, rupte. Nenorocitul s-a prăbuşit desigur mai de mult în subterana blestemată şi a fost strivit de pietre… Operatin a mai luminat împrejur. Lângă cadavru zăcea un sac pe jumătate putrezit. A împins cu piciorul şi din

sac a ieşit la iveală un pistol.

Un parabel-lum german, s-a mirat Nikolai Illarionovici. Ciudat!…

Desfăcând apoi cu hotărâre rămăşiţele sacului a mai găsit un post de radio portativ, câteva pachete de exploziv, cartuşe cu tubul înverzit. Din noroi ieşea un balon, metalic, prelungit cu un furtun gofrat – probabil un acvalang.

Echipamentul tipic al diversioniştilor…

A îndreptat din nou lumina asupra cadavrului. Şuti gulerul sfâşiat al cămăşii strălucea ceva. Operatin a privit cu atenţie. Un mic crucifix, iar alături o plăcuţă metalică groasă prinsă de un lanţ strălucitor. Pe plăcuţă erau gravate câteva litere. Operatin a şters plăcuţa cu o bucată de pânză de sac şi a citit:

„Am d g*

Dedesubt se puteau distinge mai greu alte câteva litere mici, tot latine. Foarte ciudat!… Numai un catolic poate purta asupra lui un crucifix…

De când o fi zăcând aici, în hruba asta subterană? Dar la naiba! El, Operatin, n-are de gând să-i ţină companie…

Nikolai Illarionovici a ridicat pistolul de jos, clătinând din cap cu îndoială. Prinzând închizătorul între degetul mare şi cel arătător a apăsat – pârghiile cotite s-au ridicat şi cu un declic sec au revenit la loc. Parabellum-ul era în bună stare.

Operatin a tras un foc în pata luminoasă de deasupra capului – locul gol lăsat de blocul de piatră cu care se prăbuşise. Subterana s-a umplut de vuiet. Apoi liniştea s-a aşternut din nou.

Minutele sau poate orele se scurgeau încet. Operatin trăgea din când în când, subterana bubuia ca un vulcan trezit, dar în afară de ecou niciun alt sunet nu venea de afară. După ce a tras şi ultimul cartuş, Operatin, răsuflând greu, s-a rezemat de peretele ud. îl cuprinsese disperarea…

Deodată a auzit acolo, sus, glasuri alarmate. Operatin a strigat. A strigat cu vocea gâtuită, sufocată de miasmele încărcate acum şi de duhoarea prafului de puşcă ars. Pata luminoasă de sus s-a stins: capul cuiva a acoperit orificiul.

— Cine trage? a întrebat o voce.

După câtva timp, mai mulţi oameni voinici, cu ajutorul unei frânghii, l-au adus pe Operatin la suprafaţă.

A trebuit să-şi amâne plecarea, să dea declaraţii autorităţilor locale, să semneze diferite documente.

Iar lui Operatin nu-i plăcea să piardă vremea.

Două capete se aplecară peste foaia roză a fotocopiei: Nikolai şi Iura verificau cotele adâncimilor de pe traseul conductei.

Tânărul laborant Valerik Gorbacevski îşi consultă ceasul, se apropie de oglindă şi se apucă, să-şi aranjeze favoriţii şi mustăcioara neagră. Astă-iarnă Valerik a zăcut trei săptămâni de gripă şi în acest timp şi-a lăsat favoriţi care dădeau feţii lui rotunde de adolescent un aer cam impertinent. Colegii spuneau în glumă acestor favoriţi „complicaţie postgripală”.

Trecându-şi pieptenele minuscul prin mustăcioară, Valerik fredona cântecul lui favorit, despre un oarecare Cico venit tocmai din Porto-Rico.

— Dragul meu Valerik, i se adresă Iura exagerat de drăgăstos, pe unde-o fi Porto-Rico? Ştii2

— Sigur că ştiu!

— Lângă Madagascar. Nu-i aşa?

— Mda. Cam pe acolo, confirmă nesigur laborantul.

1 Inginerii râseră.

— Vezi, prietene? Dacă te apuci… începu Iura, dar tocmai atunci sună telefonul şi el ridică receptorul. Nikolai, te cheamă şeful. Ia planul traseului şi lista cotelor.

Sărind câte două trepte odată, Nikolai urcă un etaj mai sus şi intră în biroul lui Privalov. Un bărbat uscăţiv, necunoscut, într-un costum verzui, se afla acolo. Străinul

îl măsură din ochi pe Nikolai, dădu uşor din cap şi-şi rosti numele:

— Operatin.

Nikolai se prezentă la rândul său şi se aşeză în faţa lui Operatin.

— Nikolai Sergheevici… Privalov îl privi prin lentilele ochelarilor… Tovarăşul Operatin de la Institutul de oceanologie mi-a dat unele informaţii interesante de care va trebui să ţinem seama. Ăăă… Boris Ivanovici îşi ridică ochelarii pe frunte şi se apleca peste foaia adusă de Nikolai. Uite aici socoteam noi să efectuăm exploziile pe fundul mării. E un hanc de nisip.

Operatin îşi aruncă ochii doar:

— Inutil.

— Dar trebuie să plasăm conducta mai adânc, ripostă Nikolai. Dacă ţinem seama de scăderea în perspectivă a nivelului mării…

— Ei, asta e, îl întrerupse Operatin, punându-şi picior peste picior şi pironindu-l pe tânăr cu privirea. Tocmai ce-i spuneam şi şefului dumitale Peste vreo trei. ani nivelul mării va creşte. Prin urmare nu are rost să adânciţi traseul.

— Aveţi date precise?

Operatin râse:

— Mai precise decât mine nu poate avea nimeni.

Privalov se lăsă pe spătarul scaunului şi ochelarii îi căzură de la sine pe nas.

— Deh, făcu el frecându-şi fruntea. N-ai ce-i face, va trebui să revizuim cotele. Nikolai Sergheevici, te rog pe dumneata să treci drumul la Institutul de oceanologie. Chiar mâine. Se poate, Nikolai Illarionovici?

— Desigur, poftiţi, dădu din cap Operatin. După-amiază.

— Foarte bine. Nici nu vă închipuiţi câtă bătaie de cap avem cu această conductă. Mereu se găsesc oameni grijulii care să ne frâneze munca. Duminica trecută am fost pe şantier şi… Eh, ce să mai vorbim…

— Înţeleg, spuse Operatin cu simpatie. Apropo, Boris Ivanovici, n-am ştiut că te pasionează sportul velelor.

— De ce?

— V-am văzut duminică pe un frumos iaht alb”.

— Ne-aţi văzut? De unde puteaţi să ne vedeţi?

— De pe motonava „Uzbekistan”.

— Aha! se dumiri Privalov. Dar cum de-aţi scăpat, femeia aceea peste bord?

Buzele subţiri ale lui Operatin se întinseră într-un zâmbet.

— Eu, personal, n-am scăpat-o, răspunse el. A fost un scandal acolo. Drept să vă spun, nu ştiu dacă a împins-o cineva peste bord în învălmăşeală ori s-a aruncat ea singură. Se pare că avea în mâna un obiect de metal.

— Un obiect de metal? Privalov îi aruncă o privire lui Nikolai: Ai văzut ceva când ai scos-o din apă?

— În afara cataramelor de la sandale n-am văzut nimic de metal.

— Ei, să lăsăm asta. Operatin se ridică. Ştiţi, Boris Ivanovici, locul acela prezintă interes nu numai prin faptul că a fost salvată o femeie de la înec. Am observat la suprafaţa apei nişte bule. N-o fi cumva vreo emanaţie de gaze?

— Tot ce se poate. Anunţaţi-i pe cei de la explorarea ţiţeiului.

— Cum să-i anunţ dacă nu ştiu exact locul? Doar nu e pe uscat, unde există puncte de reper.

— După câte îmi amintesc, interveni Nikolai, în momentul acela ne îndreptam spre antena de televiziune, iar la travers tribord aveam antrepozitul frigorific. Şi eram aproape de o geamandură a canalului navigabil… Cred că era a optsprezecea. Cam la o sută de metri spre nord. Se poate stabili uşor locul…

— Vă mulţumesc, se arătă Operatin grăbit. Prin urmare, vă aştept… mâine după-amiază…

Îşi luă rămas bun şi plecă.

Nikolai strânse sul fotocopiile.

CAPITOLUL IV

Despre picături şi despre forma Ier aerodinamică

Zi de zi nedespărţiţi, am ajuns să Inn prieteni la catarama. Pe urma, însă, el a plecat…

A. GRIBOEDOV: *„Prea multă minte strica.*

Cei doi prieteni ieşiră din institut şi porniră pe strada inundată de un soare strălucitor.

— Uf, ce arşiţă! oftă Iura. De ce te-a chemat şeful?

Nikolai îi relată pe scurt convorbirea.

— Interesant. Şi cum au ei de gând să ridice nivelul mării? Dar răspunsul întârzia. Iura cercetă cu atenţie faţa prietenului său. La ce te gândeşti, bătrâne?

Nikolai tresări, surprins parcă.

— Mă gândesc la… Spune-mi, Iura, tu ce crezi? De ce-o fi căzut de pe motonavă?

Iura zâmbi cu satisfacţie:

— Deci asta e! Fii atent, băiete! Fereşte-te de femeile care cad de pe motonave. În locul tău, nici n-aş mai fi salvat-o.

— Mai termină, gură spartă! bombăni Nikolai şi grăbi pasul.

Nu s-ar putea spune că se gândea prea mult la femeia cu sarafan roşu, dar ceva din chipul ei îngust, încadrat de păr bălar poate ochii ei întunecaţi, adânci, îi stârnea o vagă nelinişte. Avea impresia că a mai văzut-o cândva.

Într-un cuvânt, o femeie ciudată. Chiar stranie. Când s-a apropiat de ea înot, n-a observat pe chipul ei nici urmă de spaimă. De parcă n-ar fi căzut de la o asemenea înălţime, înota degajat, respirând ritmic, după toate regulile – dând aerul afară în apă, pe nas şi pe gură în acelaşi timp. I-a şi spus: „Nu trebuia să te oboseşti. Înot foarte bine”. Tocmai atunci s-a apropiat iahtul. Iura manevrase în aşa fel, încât tribordul atingea aproape faţa apei, Nikolai n-a fost nevoit nici măcar s-o ajute pe

necunoscută să se caţere pe iaht. Apoi decisă, ea a mulţumit politicos, adresându-se nu s-ar putea spune cui, lui Boris Ivanovici ori catargului, şi-a scuturat cu mâinile părul ud şi a dispărut în cabină. Valea a adus sarafanul să-l pună la uscat. Iar când s-a apropiat de iaht-club, necunoscuta a sărit cu îndemânare pe debarcader şi a spus „Nu vă deranjaţi, ajung singură acasă”.

Sarafanul roşu s-a zărit o clipă printre copacii de pe faleză, apoi a dispărut. Asta a fost tot…

De pe strada plină de lume, prietenii cotiră într-o străduţă liniştită care se numea „Bondarnîi”. Pe trotuarul îngust, la umbra inconsistentă a unui salcâm, doi bătrâni cp căciuli de oaie şedeau pe taburete şi lovind cu înverşunare pulurile pe tablă jucau ceea ce în Apus se numeşte „tric-trac”, iar în Orient „nardi” – un joc străvechi, în care priceperea de a muta piesele se îmbină atrăgător cu întâmplarea, adică cu zarul ieşit.

— Bună ziua, unchiule Zulghedar şi unchiule Patvakan! rosti Iura cu glas tare.

Căciulile de oaie se aplecară amândouă o dată, în chip de salut. u

— Intri puţin la mine? întrebă Nikolai oprindu-se în dreptul unui gang ce ducea în curte?: „?”

— Îmi dai ceva de citit?

— Am „Strada îngerului” de Priestley.

— Să-i ia naiba de îngeri! N-am nevoie.

— Atunci „Şerpaşii şi omul zăpezilor”.

— Omul zăpezilor? Asta da. E tocmai ce ne trebuie pe o asemenea căldură.

Cei doi traversară curtea.

Vechea curte a copilăriei lor! O casă cu etaj1 îşi arăta de jur-împrejur veranda cu geamuri. La etaj ducea o scară exterioară, susţinută de stâlprverzi de metal; pe care era atât de comod şi de plăcut să aluneci până jos. În subsolul casei puteai să cauţi comori, să te ascunzi de urmăritori, ori să te aperi trăgând cu arcul. O trecere strâmtă şi înclinată ducea pe acoperiş, la înălţimea

zidurilor cetăţii, de unde puteau fi ţinute sub observaţie triburile perfide ale indienilor comanşi, gata în orice clipă să dezlănţuie războiul. De pe numeroasele frânghii întinse între stâlpi atârnau steaguri multicolore de rufe şi pânze de cearşafuri…

Veche şi iubită curte! Curte-prerie. Curte-fregată.

Aici s-au născut şi au crescut ei, Iura Kostiukov şi Kolea Poţapkin. Aici au născocit primele lor jocuri şi au citit primele cărţi. Alergau prin curte, trăgeau cu arcul şi aruncau lasouri pe ficuşii scoşi afară pentru a fi stropiţi, şi nu o dată i-a prins de urechi cu degetele-i osoase bătrâna Tarakanşa[2], stăpâna ficuşilor (pe care de fapt o chema TerAvakian).

Iar la etaj locuia un marinar. Băieţii se uitau cu jind la chipiul lui negru cu „crah66 auriu, la galoanele strălucitoare de pe mânecile tunicii. Marinarul pleca pe mare şi lipsea multă vreme. Iar acasă avea o broască ţestoasă vie şi o fiică, o fetiţă slăbuţă, pistruiată, cu cosiţe galbene.

Iura şi Kolea nu îngăduiau fetişcanelor să se amestece în jocurile lor de-a pieile-roşii; cu fiica marinarului însă făceau excepţie. Puma (aşa o porecliseră) alerga repede, putea să escaladeze balustrada scării, şi nu se temea să alunece pe stâlpi în jos. Dacă o trăgea careva de cozi nu începea să bocească ci se repezea curajos la bătaie, zgâria cu unghiile şi ţipa de-ţi lua urechile: „Barda vela! 66[3] în general, fetişcana adusese în jocurile lor destule cuvinte marinăreşti, împrumutate din vocabularul tatălui. Curtea-prerie se transformase treptat în curte-fregată. Acum subsolul se numea cală, veranda de la etaj – puntea de comandă, iar palierul scării tambuchi.

Uneori Puma făcea o scamatorie de circ. Îşi sugea burta sub coaste şi stătea aşa, fără să respire, un minut, ba chiar şi mai mult. Asta îndeosebi impunea respect.

---

2 Tarakan— gîndac negru de bucătărie, (n. t)

3 Strigăt de prevenire- la manevra velei, pe corăbii, (n. t.)

Niciunul dintre băieţii din curte nu era în stare să facă aşa ceva.

În locuinţa marinarului, afară de broasca ţestoasă mai existau şi alte lucruri interesante. Pe un perete atârna un adevărat stilet marinăresc, iar pe altul un barometru. Uneori Puma se apropia de barometru, bătea în el cu degetul şi spunea: „Coboară. Va fi furtună66. Pe masă, alături de o călimară de bronz, puteai vedea totdeauna două prisme de metal pe care erau gravate nişte litere complicate. Fata le spusese băieţilor că bucăţile acelea de metal sunt de mare valoare. De ce, nici ea nu ştia, dar Uterele gravate ascundeau fără îndoială o taină. Puma şi băieţii nu se îndoiau că într-o bună zi vor descoperi această taină.

În primăvara anului 1941 familia marinarului s-a mutat la Leningrad. Kolea făcuse un desen după cartea „Poveşti” de Puşkin: o corabie străveche se apropie de chei; pe pânza uriaşă umflată de vânt e pictat un soare; de pe chei, oameni în caftane lungi trag cu tunuri. La despărţire, Kolea a dăruit desenul Pumei. N-aveau pe-atunci nici nouă ani.

Curând în fosta locuinţă a marinarului s-a mutat un nou locatar, un tânăr cu statură de atlet. Atletul avea o motocicletă bleu cu care îi plimba uneori pe băieţii din curte. Dar mai mult decât asta, îi învăţa figuri de lupte greco-romane. În camera lui nenea Vova – aşa îl chema pe atlet – un afiş de circ era pus la loc de cinste. Pe afiş, printre alţi artişti, îl recunoscură pe nenea Vova, foarte frumos şi musculos, cu pieptul bombat, purtând un tricou negru.

Când a început războiul, unchiul Vova şi-a bătut uşa în cuie şi a plecat să lupte. Şi tatăl lui Kolea, maistru la uzina de reparat vagoane, a primit ordin de chemare, Tatăl lui Iura, inginer la rafinăria de petrol, a fost mobilizat pe loc: pe front, cu miopia lui, tot nu putea să plece...

Acum băieţii se jucau de-a cercetaşi! şi partizanii. O

duceau gret-mai ales Kolea cu maică-sa care zi şi noapte lucra la spital, unde era soră. Tatăl lui Kolea nu s-a mai întors din război. A murit la trecerea peste Nipru.

După ce a absolvit şapte clase, Kolea i-a spus mamei sale că de aici înainte va munci şi el. Mama a căutat mult să-l convingă să-şi continue învăţătura, dar te pui cu Kolea? Tatăl lui Iura i-a găsit de lucru la uzină, în secţia de reparaţii, ca ucenic lăcătuş şi l-a silit să se înscrie la şcoala serală.

Curând după aceea tatăl lui Iura a căpătat locuinţă în altă parte. Curtea a rămas pustie, dar nici Kolea nu mai avea timp de joacă.

Iura socotea că soarta a fost nedreaptă cu el, silindu-l ca în tot timpul războiului să stea aplecat deasupra manualelor şcolare în loc să lupte cu fasciştii. Iar Kolea o mai face pe grozavul, vârându-i sub nas mâinile prost spălate de ulei şi pilitură de fier! Oricum, după absolvirea clasei a opta, Iura s-a trezit în acelaşi sector în care lucra şi Nikolai. Au terminat împreună şcoala serală şi s-au înscris la cursurile serale ale institutului.

După absolvirea cursurilor, tinerii ingineri au fost încadraţi la Institutul „Transneft66, în sectorul pe care-l conducea Privalov.

Străbătură curtea, trecând pe lângă ficuşii scoşi afară pentru udat, şi urcară scara. Doi băieţandri, agitând pistoalele de lemn şi pocnind cu înfrigurare din gură, trecură în fugă pe lângă ei, se avântară peste balustradă şi coborâră pe stâlpi în jos.

— Ia te uită la ei! Iura îi urmări pe băieţi cu duioşie şi curiozitate. Nimic nu s-a schimbat.

Străbătură veranda şi intrară în casă. În odaie era răcoare. Rafturi cu cărţi se îngrămădeau deasupra mesei de scris a lui Nikolai. Într-un colţ, un aparat de mărit fotografii sta ca un cocostârc într-un picior.

Iura luă de pe masă arbaleta construită de Nikolai pentru vânătoare sub apă şi o examina.

— Nu-i prea întins arcul?

— Tocmai bun, răspunse Nikolai. Mai slab nu merge.

— Dă-i bătaie; termin-o până duminică. Să vânăm puţin.

— Duminică? Uiţi că avem concurs?

— Chiar că am uitat! Iura se trânti pe pat şi se tolăni cu voluptate. Planul pe vara asta l-am şi îndeplinit. Ce zici „Kolea? începu să-şi îndoaie unul câte unul degetele mâinii. Acvalangul l-am construit, cu filmul color am rezolvat, arbaleta e aproape gata, curând termin şi magnetofonul… El plescăi din limbă: O să fie o nebunie magnetofonul! Un întreg agregat de înveselire.

— Iura! Nikolai scoase din sertarul biroului câteva foi de hârtie pline de schiţe şi calcule. Ai văzut astea?

Iura aruncă o privire peste foi.

— Parcă-s nişte pere. El căscă îndelung. Ia-le de-aici. N-am chef.

— Uită-te mai bine. Ţi-taduci aminte de discuţia despre tensiunea superficială? Şeful a aruncat o vorbă, dar *Hh* ştii că-i interesantă ideea.

— Lasă astea. Şeful ne-a poruncit să ne-o scoatem din cap.

Nikolai se înfurie:

— Eşti un cretin! Cu tine nu se poate discuta pe o temă serioasă! Numai la Valecika ţi-e capul!

— Nu-s mai cretin ca tine, răspunse Iura cu blândeţe. Bine, fie, te-ascult. Dă-i drumul.

Nikolai porni ventilatorul.

— Răspunde-mi, întrebă el aprinzându-şi ţigara. Ce formă are lichidul?

Iura îşi înălţă sprâncenele:

— Lichidul formă? Doar forma vasului în care se află. Asta o ştie…

— Nu te pripi. Să luăm o picătură. N-are o formă? Ce anume menţine lichidul în picătură? Tensiunea superficială. Fără niciun fel de vas. Forma ideală a suprafeţei minime este sfera. Dar picătura nu este

rotundă: forţa gravitaţiei îi dă o formă alungită, de pară.

— Aerodinamică, preciza Iura.

— Întocmai. Această formă... vru Nikolai să continue explicaţia, dar se opri.

Afară se auziră paşi. Cineva bătu scurt în uşă şi un bărbat înalt, masiv, de o conformaţie atletică, cu maiou alb şi pantaloni de pijama albaştri intră în cameră. Avea obrajii mari, maxilarul inferior puternic şi un amuzant smoc de păr roşcat îi cădea pe fruntea îngustă. Sub maiou se conturau puternic muşchii, cam acoperiţi de grăsime.

— În sfârşit, te-am prins! rosti atletul cu o voce groasă, uşor răguşită. Unde-mi tot umbli, Kolea? Niciodată nu eşti acasă!

Se lăsă pe scaun şi acesta scârţâi jalnic sub greutatea lui.

— Ce doreşti, nene Vova? întrebă Nikolai.

— Am venit cu o problemă de ştiinţă. Uite. Atletul îi întinse lui Nikolai o foaie de hârtie: Vreau să fac un dinamometru de construcţie nouă. Am desenat totul. Uite-aici. Calculează-mi tu forţa arcului. Şi dimensiunile...

— E urgent?

— Păi ce s-o mai lungim? Eşti doar inginer. Cu rigla de calcul o faci tu la iuţeală.

— Las-o la mine, nene Vova, şi mâine o ai. E bine?

— Bine, mai aştept, ce să fac, consimţi Vova. Şi-acum mai am o rugăminte. Nu-mi împrumuţi acvalangul tău? Pentru vreo două zile.

— Acvalangul? întrebă Nikolai, codindu-se.

— N-ai grijă, nu-i fac nimic, insistă atletul, văzân* du-l că ezită. Îţi umplu din nou rezervoarele.

— Bine, fie. Ia-l.

Vova luă din mâinile lui Nikolai acvalangul, masca, centura cu greutăţile, le cercetă şi plescăi din limbă:

— Lux a-ntâia! îţi mulţumesc.

— Când ai venit? îl întrebă Nikolai. Ai fost plecat,

nu?

— Duminică am sosit. Alaltăieri... Ei, dar am văzut când ai scos sirena aceea din apă. Mare şmecher eşti!

Masa de muşchi se cutremură de râs.

— La naiba! Tot oraşul m-a văzut? exclamă Nikolai.

— Cum adică? Vova îl privi ciudat de atent. Cine a mai văzut?

— Toată motonava. N-ai fost şi dumneata pe „Uzbekistan”?

— Ce motonavă. Dă-o-n colo, răspunse Vova vag şi, salutându-i din cap, se grăbi să iasă.

— M-a înnebunit cu dinamometrele lui! bombăni Nikolai. Aşa, cum îţi spuneam...

Dar Iura dormea, respirând regulat, cu picioarele-i lungi atârnând din pat. Nikolai îl zgâlţâi de umăr. Iura îşi trase piciorul şi, fără să deschidă ochii, îşi împinse prietenul cu mâna.

— Scoală, n-auzi?! urlă Nikolai. Să ştii că te zgâlţâi până scot sufletul din tine!

Iura deschise un singur ochi

— Pare-mi-se că am aţipit puţin, zâmbi el prietenos. Ei şi? Ce ţipi aşa 9.

— Păi eu îţi vorbesc şi tu... Dă-te jos din pat!

— Stau mai comod aşa. Tu spune mai departe. Vorbeai de picătură. Picătura are formă de pară. Grozav de interesant!...

— Râzi de mine, animalule?

— De loc! De ce să râd?

— Bine, atunci ascultă. Mărimea picăturii depinde de valoarea tensiunii superficiale. Pentru apă ea reprezintă...

ax

Nikolai aruncă o privire peste însemnările sale. Pentru apă tensiunea superficială este de şaptezeci şi doi crgi şi opt zecimi pe centimetru pătrat. Pentru alcool – douăzeci şi doi şi ceva...

— Dar pentru mercur? întrebă Iura.

— Pentru mercur? îndată. Nikolai luă din raft un volum gros şi începu să-l răsfoiască. Mercurul… Mercurul… Oho! Patru sute şaptezeci de ergi. Asta zic şi eu tensiune!

— Şi dacă trece curentul electric prin mercur, tensiunea creşte şi mai mult. Ţii minte? Am citit undeva despre străvechea experienţă cu „inima de mercur”…

— Exact! Bravo, Iura. Bine că mi-ai amintit! Este exact ce trebuie…

— Nu-i nevoie să-mi mulţumeşti. Lasă…

Iura ridică mâna într-un gest de mărinimie împărătească.

— În privinţa mercurului va trebui să ne mai gândim, spuse Nikolai. Şi-acum, o altă idee. Când plouă, ai. văzut cum aleargă apa pe sâmiele de telegraf?

— Am văzut. Captivant spectacol.

— Aleargă într-un şuvoi având secţiunea picăturii, continuă Nikolai. Închipuie-ţi acum că am înlocuit cablul cu un fascicul de energie. Fasciculul creează un câmp. Câmpul măreşte tensiunea superficială, secţiunea şuvoiului se măreşte şi ea…

— Lasă câmpul în pace, bătrâne. În privinţa asta suntem amândoi analfabeţi.

— Dar nu mergem prea departe. Ne trebuie doar un generator de înaltă frecvenţă.

— Dă hârtiile alea încoace, ceru Iura după o pauză. Ce schemă e asta?

Nikolai se aşeză pe pat, lângă el, şi începu să-i explice:

— Uite. Întindem o sârmă… înclinată. De sus dăm drumul apei, iar jos aşezăm un borcan. Cunoscând timpul şi cantitatea de apă scursă astfel, putem calcula viteza de curgere. Stabilind apoi secţiunea picăturii, calculăm tensiunea superficială. Asta pentru început. Apoi înconjurăm sârmă cu o spirală…

— E clar: schema de rezonanţă, frecvenţe suprapuse… e Iura sări din pat: Adu sârma!

Prin ochii cenuşii ai lui Nikolai trecu un zâmbet. Pe Iura trebuie doar să-l urneşti; pe urmă energia-i răbufneşte ca o avalanşă...

Iura îşi lepădă cămaşa şi cu o mişcare bruscă a capului îşi îndepărtă de pe frunte părul moale, limoniu. Din buzunar îşi făcu apariţia o şurubelniţă. Dar nu era o şurubelniţă obişnuită: încă în anii studenţiei, Iura îi făcuse un mâner din material plastic colorat, iar în interiorul minerului introdusese un beculeţ-indicator cu neon. De atunci Iura nu s-a” despărţit niciodată de şurubelniţa-i favorită. Asemenea spadei lui Holand, se numea şi ca „DuraridaP.

— Şi-acum o să demontăm niţeluş aparatul tău de radio, spuse Iura. Nu te teme, utilizăm numai circuitul de intrare şi heterodina. Aşeză cutia radio-receptorului pe o rină şi începu să desfacă şuruburile şasiului. Aşa... Să-i dăm măruntaiele afară... Hai, Kolea, ce stai? Fugi pe verandă şi întinde sârma.

El mânuia energic şurubelniţa, vorbind de unul singur:

— Nu ştiu care om mare a spus că unui adevărat experimentator îi este de ajuns să aibă la dispoziţie trei surcele, o bucată de cauciuc, un tub de sticlă şi propria-i salivă pentru a face orice experienţă...

O oră mai târziu, când Vera Alexeevna, mama lui Nikolai, se întoarse de la lucru, experienţa era în toi.

— Mamă, să nu atingi sârma! o preveni Nikolai.

Vera Alexeevna ocoli pe departe sârma şi se uită cât un aer de dezaprobare la băltoaca de apă de pe podeaua verandei.

— Iar aţi transformat veranda în atelier! îi mustră ea. Aţi mâncat, cel puţin? Hai, terminaţi şi veniţi la masă!

— Mai târziu!

Vera Alexeevna trecu în odaia ei. Se obişnuise de mult să-şi vadă veranda când atelier mecanic, când sală de tenis de masă sau... estradă, atunci când Iura îşi adu

cea ghitara. Veranda, era spaţioaa şi comodă, întru

totul demnă de marile evenime-ntt ce urmau să se producă în ea. Dar... să avem rătodre.

CAP! T O L U L V

În care cititori îl va cunoaşte mai îndeaproape pe enediktov şi va afla unele amănunte câesie nenea. Vova, atletul

Mergeţi şi mângâiaţi – Mângâiaţi. miţe uscate şi negre?

VI. M>AIAOVSKI: *VI<uutmr Aiaiakovski*.

Benediktov apăsă pe comutate. Cureaua de transmisie fâşâi şi discul de sticlă al maşii electrostatice începu să se învârtească. Pârâind, mici suitei albastre săreau în toate părţile.

Benediktov se uită în acvariukotund, înfăşurat într-o reţea de sârmă, peste care era motată o spirală din ţeavă groasă de cupru. Deasupra acvariiui, paralel cu suprafaţa apei, se afla suspendat un disc d cupru. În apa verzuie a acvariului, mici peştişori zvâcnau vioi în toate direcţiile. Alte două sau trei acvarii's aflau în cameră, prin colţuri.

Uitându-se la indicatoarele aparatelor, Benediktov! nvârti mânerele oscilatorului cu thuri electronice. Apoi, rotind încet şurubul, apropie disal de faţa apei.

Deodată peştişorii încremeniri Păreau că au adormit în mers, cu boturile spre pereţi: acvariului. Benediktov se uită la ceas şi se lăsă greoi în fotoliu: pleoapele umflate îi acoperiră ochii.

— Ea suta oară când faci adastă experienţă, spuse Rita care şedea într-un colţ aldivanului, picior peste picior.

— Am s-o fac şi de o mie le ori, răspunse Benediktov.

În cameră era semiîntuneric Raze de soare în care plutea praful pătrundeau prin steurile uşii largi ce dădea în balcon. Un motan negru, la picioarele Ritei, privea fascinat peştişorii din acvariu.

— Tolea, aproape că şopti femeia îngrijorată, am impresia că trebuie să laşi baltă aceste experienţe. Ţi-ai

luat pe umeri o povară peste puterile tale.

— Tu eşti vinovată! Tu şi blestematul tău de cuţit.

— Da, ştiu… Ai dreptate… Voiam aşa de mult ca tu… ca toate ziarele să scrie despre tine şi, în general… Dar acum îmi dau seama că nu faci decât să-ţi ruinezi sănătatea. Izbucnirile astea nervoase…

— Acum e prea târziu. Nu renunţ.

Tăcură amândoi. Se auzeau trosniturile electrice. Peştişorii din acvariu dormeau.

— Ascultă-mă, Tolea. Rita se aplecă mult, cu tot corpul înainte: De ce-ţi faci cu atâta îndărătnicie experienţele pe materie vie? S-a obţinut un rezultat cândva, dar pe materie anorganică.

— Ştii de ce: materia vie îmi dă ceea ce nu-mi poate oferi o bucată de lemn sau metal, îmi dă biocurenţi.

— Dar acum, când cuţitul… Ai să-ţi poţi continua munca fără cuţit?

— Nu ştiu. De cuţit oricând va fi nevoie. Benediktov tăcu un timp. L-ai văzut tu căzând peste bord? Nu l-o fi luat cineva în învălmăşeală?

— Ţi-am mai spus doar; a căzut în apă. Eu am sărit, dar… unde să-l găseşti? S-a dus la fund.

— Dracu’ m-a pus!… Benediktov îşi scărpină cu înverşunare capul ciufulit. Apoi se ridică şi se apropie de acvariu.

Se auzi soneria de la intrare. Rita deschise. Un bărbat înalt, solid, în salopetă albastră şi cu şapca trasă pe ochi acoperea uşa.

— Din partea întreprinderii de electricitate, rosti el cu importanţă. Permiteţi? Verificăm instalaţia.

— Poftiţi. Rita îi făcu loc să intre în antreu. Aici e Contorul.

Instalatorul dişurubă buşoanele de siguranţă, le examina şi spuse aspru:

— Buşoanele sunt defecte, tovarăşă. Trebuie înlocuite.

— Rita! strigă din biroul său Benediktov. De ce s-a

întrerupt curentul?

— Îndată! Puneţi buşoanele la loc, porunci Rita. Vă rog, repede.

— S-ar cuveni să vă amendez! bombăni electricianul: totuşi înşuruba siguranţele la loc. Aici aveţi bucătăria?

Pomi prin apartament cu capul pe sus, cercetând instalaţia. intrând în prima cameră, trase cu urechea şi întrebă:

— Un motor în funcţiune? Aveţi autorizaţie?

— Rita! chemă nerăbdător Benediktov.

— O clipă, se scuză Rita şi alergă în birou.

Electricianul o auzi explicând despre ce e vorba.

— Să-l ia naiba, n-are decât să se uite! Bărbatul părea nervos. Pregăteşte-mi câteva forme pentru parafină.

Electricianul se apropie de uşa întredeschisă spre birou şi trase cu urechea.

— Ia peştişorul ăsta, auzi el aceeaşi voce bărbătească.

— Aaa! ţipă femeia.

Instalatorul aruncă o privire dincolo şi văzu ceva căzând din mâna femeii. În aceeaşi clipă un motan mare negru se repezi…

— Zât! strigă Benediktov.

Auzind mieunatul disperat, instalatorul se depărtă de uşă. Motanul negru, înconjurat de un roi de scântei albastre, ieşi glonţ. Blana i se zbârlise, scânteile trosneau. Motanul se repezi buimac în picioarele electricianului, primi o lovitură şi, nimerind uşa spre coridor, o luă la goană în salturi mari.

Electricianul nu se prea simţea în apele lui.

— Pronka a crezut că i l-am aruncat lui, spuse Rita râzând şi ieşi din birou. Aţi terminat verificarea? întreba dânsa.

Benediktov ieşi în urma ei şi-l pironi pe instalator cu privirea.

— Cine eşti dumneata? întrebă el iritat. Ce doreşti?

— Ar trebui să vă amendez… pentru asemenea glume… bombăni instalatorul cu voce repezită, trăgându-şi mai mult şapca peste ochi.

O luă repede spre ieşire şi trânti uşa în urma lui.

Încă din copilărie Vova Bugrov se distingea printr-o forţă fizică neobişnuită. Dându-şi seama de acest lucru, nu-şi prea bătea capul cu învăţătura.

După ce a absolvit clasa a şaptea şi-a zis că atât e destul pentru el şi s-a avântat curajos în valurile furtunoase ale vieţii, deşi <nu era înarmat nici cu logaritmi, nici cu binomul lui Newton.

Un timp Vova a lucrat la o întreprindere de prospectare a ţiţeiului pe mare, ca mecanic de şalupă. Curând însă s-a trezit în el pofta de bani. Tânărul mecanic a început să folosească şalupa pentru interese personale. Făcea curse lungi spre una din insuliţele nelocuite unde aduna ouăle păsărilor de mare, cerute pe piaţă. Într-o zi, dispecerul l-a pândit pe Vova la întoarcerea din „expediţie”. Mecanicul nici n-a încercat să se justifice – ar fi fost de prisos. Şalupa plină cu ouă vorbea de la sine. Aruncând prăzii sale o privire de adio, Vova şi-a suflat nasul şi s-a dus la birou să-şi ia lichidarea.

De atunci n-a mai lucrat niciodată după sistemul tabelei de pontaj.

Un cunoscut al lui, operator la un cinematograf, îi furniza clişee din peliculele cinematografice, iar Vova reproducea şi vindea ilustrate cu actriţe şi actori celebri. În acelaşi timp mai făcea şi alte afaceri. Procura, el ştie de unde, etichetele unor vinuri superioare din Gruzia şi, în complicitate cu doi-trei vânzători, aplica aceste etichete pe sticle de vinuri ieftine.

Scăpat ca prin minune de închisoare, după ce afacerea cu etichetele a fost descoperită, Vova s-a hotărât să-şi schimbe ocupaţia. După câtva timp pe arena circului din oraş a apărut un luptător nou cu numele

răsunător de Rinaldo. Atunci şi-a cumpărat el motocicleta de culoare bleu şi s-a mutat în casa în care locuiau Kolea şi Iura. A fost epoca de aur a afişelor, a faimoaselor „tour de fete”-uri şi a unei glorii răsunătoare în faţa tineretului din oraş.

A început însă războiul şi Vova a fost chemat în armată. A luat parte la lupte, iar după ce a fost rănit a rămas ca şofer la un spital de campanie. Sfârşitul războiului l-a găsit tot la volan, cu epoleţii de sergent-major pe umeri.

După demobilizare, Vova s-a înapoiat în oraşul natal şi s-a instalat în vechea locuinţă din stradela Bondarnîi, unde tot mai atârna deasupra patului un afiş de circ, îngălbenit de vreme.

Curând după aceea în locuinţa lui a apărut Klavdia Semionovna, o femeie corpolentă, guralivă şi neînduplecată. Ea a dosit afişul în sertarul de jos al comodei, a aşezat peste tot perniţe brodate şi carpete, iar la uşă a prins un cartonaş pe care scria: „Remaem ciorapi kapron”.

Comisariatul militar l-a repartizat pe Vova la lucru în cadrul inspecţiei auto, dar el n-a rămas multă vreme acolo. Făcându-şi rost de o adeverinţă de invaliditate, s-a apucat să confecţioneze la domiciliu dinamometre cu arc pentru cooperativa invalizilor. Această ocupaţie nevinovată servea însă drept paravan altora, mult mai condamnabile. Vova făcea speculă cu încălţăminte, ţesături, discuri de patefon.

Dacă vreo instituţie mare *se* muta dintr-un loc într-altul, Vova înjgheba de îndată o cooperativa de hamali; el însuşi căra cu multă pricepere dulapurile de metal. Căra cu multă satisfacţie greutăţi oricât de mari. În aceste clipe emoţionante uita cu totul adeverinţa de invaliditate din buzunarul de la piept.

Lui Vova îi plăcea variaţia. El a fost unul din organizatorii „jocului internaţional al tineretului”. Vă aduceţi aminte? Fraierii primeau scrisori şi trimiteau la

adresa indicată cinci ruble şi-l mai convingeau şi pe cunoscuţii lor să trimită suma respectivă, întrucât în scrisori se spunea că „jocul” se bazează pe o progresie geometrică astfel, încât fiecare participant, dând cinci ruble, în decurs de trei. luni va primi neapărat 6 725 ruble.

Dintre toate sporturile, lui Vova îi plăcea cel mai mult fotbalul. Nu-i era de loc peste mână să plece cu avionul la Moscova pentru un meci important şi să se înapoieze cu avionul de seară. În general, trebuie. s-o spunem, Vova nu era avar şi cheltuia banii cu aceeaşi uşurinţă cu care îi câştiga ori de câte ori avea prilejul, îşi păzea sănătatea, evita băuturile alcoolice şi în fiecare vară mergea cu soţia la băi. Acolo, odihnindu-se şi distrându-se, mai câştiga şi ceva bani făcând fotografii la minut.

Când l-am cunoscut pe bordul motonavei „Uzbekistan”, Vova tocmai se întorcea dintr-o călătorie de plăcere pe Volga. Văzând cuţitul misterios al lui Benediktov, şi-a dat seama ce bani frui, ieşi ar putea câştiga făcând scamatorii cu un asemenea ctfţit. Când cuţitul a căzut în mare, şi-a întipărit bine în riţ linte locul în care se afla nava, iar de îndată ce a ajuni’s pe chei a pornit într-un taxi pe urmele maşinii în cai ce se urcase biofizicianul cu soţia lui, aflând astfel unde lj ocuieşte acesta.

Câteva zile Vovag a stat în cumpănă: îl va recunoaşte oare Benediktov da/că-i va face o vizită în chip de instalator ori electrician? Avea toate motivele să-şi închipuie că, recunoscându-l, I Benediktov nu i se va arunca în braţe să-l sărute. Dar nu/ mai avea răbdare. Trebuia neapărat să afle ce s-a întâmplat cu cuţitul: l-a prins femeia în roşu ori s-a dus la fund? Şi fiind obraznic din fire, a luat hplărârea să acţioneze cu orice risc.

...Vova ieşi din f bloc şi porni spre staţia de troleibuz.

Am pierdut vrtemea degeaba, gândea el posomorât.

N-am aflat nimic de aspre cuţit. Am făcut doar cunoştinţă cu motanul... – ...

Şi amintindu-şi de motanul negru, plin de scântei, scuipă mânios... L

Vova nu ştia că pisicile dispun de remarcabile însuşiri; electrice. E adevăr ăit că ele nu pot servi drept o sursă serioasă de curent electric. S-a calculat că pentru obţinerea unui fleac de 15 waţi ar trebui mângâiate concomitent un miliard şfe jumătate de pisici.

Poate că totuşi i-aum-am dus degeaba! continuă să reflecteze Vova în „troleibuz. Acest... stăpânul motanului... nu era în apele: lui. Înjura, ţipa la nevastă-sa... Probabil că i s-a dus cuţitul la fund, de aia e nervos. Da, sigur. E clar că s-a dus la fund. Eh! N-am pus eu mâna pe el la vreme!... Trebuia să-l fi apucat de miner... Nu-i nimic, O să-L caut pe fundul mării. Prea e interesant... – ...

Şi lăsându-se cât, mai comod pe spătarul scaunului, Vova începu să viseze la neobişnuitul număr de atracţie/ Se şi vedea sosind într-un mic orăşel. Pe toate gardurile

4 49

afişe. Iar pe afişe el, Vova, într-un halat roşu... nu, verde. Pe cap are turban, iar gâtul la este străpuns de pumnal. Dedesubt scrie: „Renumituh fachir? 6 Numele nu e greu să-l găsească... Seara! Clubul ticsit de lume. El, Vova, iese în scenă într-un halat vierde... nu, negru...

O să ia acvalangul de la vecin şi-o/ să se tot scufunde în locul acela până va găsi cuţitul.

Vova îşi dădu şapca pe ceafă şi făcu cu ochiul imaginii sale reflectate de geam.

j capitalul; vi

E scurt de tot, deoarece în el Operatin ia taurul de coarne 5

...Şi nit vom mai întinde pelteaua albă pe masa curata.

*I. BEBEL**: *„Povestiri din Odesa.*

Şi acum, cititorule, să ne aruncăm o privire într-unul din laboratoarele Institutului de biologie.

E o cameră mare, luminoasă, plină de standuri şi termostate. Pe mesele albe se văd aparate electrice de măsurat, microscoape, baloane de sticlă, şiruri de eprubete cu lichide de diferite culori şi, peste tot, cuburile albe ale blocurilor de parafină cu preparate pentru cercetări histologice. –;

Venind de afară, Operatin deschisă încet uşa laboratorului şi din prag îl privi câteva clipe pe Benediktov. Destul de trupeş, cu părul vâlvoi, biofizicianul, lângă un stand înconjurat de o spirală groasă de aramă, desfăcea curelele de care fusese prinsă o căţeluşă de experienţă, albă, cu pete roşcate. Lăsată jos, căţeluşa se scutură şi mirosi cu ostilitate picioarele experimentatorului.

Operatin se apropie şi-l salută pe Benediktov.

— Ce doriţi? îl întrebă acesta sec.

— Am venit într-o chestiune de serviciu. Dacă-mi îngăduiţi, v-aş cere o mică consultaţie în legătură cu piscicultura.

— Adresaţi-vă altcuiva.

Benediktov îi întoarse spatele.

— Îmi pare rău că v-am supărat pe motonavă, rosti încet Operatin. Sunt gata să-mi retrag cuvintele, tovarăşe Benediktov.

Biofizicianul tăcu un timp. Apoi făcu semn din cap spre paravanul de sticlă mată din fundul laboratorului.

— Poftiţi! rosti el scurt.

Se aşezară faţă în faţă la o masă plină, de hârtii şi cuburi de parafină.

— Iată despre ce este vorba, începu Operatin. Lucrăm la problema ridicării nivelului Mării Caspice. Se proiectează experienţe de mare amploare. Apa va fi ionizată. Şi am vrea să ştim: noua stare de lucruri nu cumva dăunează peştilor?

Benedictov tuşi şi nu răspunse nimic.

— Bineînţeles că institutul nostru va intra pe cale oficială în legătură cu institutul dumneavoastră, continuă Operatin fără să-şi desprindă privirile de pe faţa lui Benediktov, dar aş fi vrut, ca să spun aşa, în prealabil să…

— Care sunt indicii ionizării? întrebă Benediktov, trăgând spre şansul o spirtieră pe care se afla un sterilizator nichelat.

Se înfiripă o discuţie cam plicticoasă. Benediktov răspundea monosilabic, în silă. Tuşea, se foia pe scaun, avea ochii roşii, neliniştiţi.

Deodată Benediktov se ridică şi, murmurând ceva în chip de scuză, ieşi din birou. Operatin cercetă distrat masa, atinse cuburile de parafină. Atenţia îi fu atrasă de o fiolă cu capătul rupt, în care nu se mai afla nimic. Citi inscripţia albastră în latină şi buzele lui subţiri se întinseră uşor într-un zâmbet dispreţuitor.

Benediktov reveni. Parcă era alt om: arăta proaspăt, înviorat, ochii îi străluceau.

— Continuaţi, spuse el apropiindu-se de masă. Vă ascult.

— Spuneţi-mi, rosti încet Operatin, aţi încercat să magnetizaţi cuţitul?

Benediktov încremeni. Ochii de un albastru pal ai oaspetelui îl priveau fix, fără să clipească. Biofizicianul nu se simţea în apele lui.

— Ce te priveşte pe dumneata? bombăni el. Înfruntarea mută dură câteva clipe, după care Bene-*

„Diktov nemaiputând rezista, îşi întoarse privirile.

— Staţi jos, aproape că-i porunci Operatin. Nu vă întreb din simplă curiozitate. M-am gândit mult la cuţitul dumneavoastră şi încep să înţeleg câte ceva. Aşadar, spuneţi-mi, se magnetizează cuţitul sau nu?

— Să zicem că da. Şi?

— Lucrul acesta este foarte important, Anatoli Petrovici. Vă rog să nu vă uitaţi la mine de parcă aţi vrea să mă sfâşiaţi. Vreau să vă ajut.

— N-am nevoie de ajutorul nimănui.

Operatin continuă să întrebe, prefăcându-se că nu pa auzit.

— Aţi măsurat rezistenţa electrică a cuţitului? Ca miez de electromagnet l-aţi încercat?

Nu. Benediktov nu făcuse niciuna, nici alta.

— La arc voltaic aţi încercat?

Benediktov clătină din cap dus pe gânduri.

— Cuţitul dă reacţii cu substanţe chimice?

Operatin îl bombarda cu întrebările. Benediktov răspundea cam în silă. Desigur, nu făcuse nici jumătate din experienţele de care întreba oaspetele nepoftit, pe care 11U mai avea. curajul să-l alunge.

— Aşa, aşa… Operatin îşi trecu palma peste părul raf. Trebuie să vă spun, iubite Anatoli Petrovici, că aţi pornit pe o cale greşită. Se uită la o masă. alăturată pe ea le se afla un microtom – dispozitiv prevăzut cu un cuţit greu şi ascuţit ca un brici, pentru tăierea extrem de suj? ţire a preparatelor.; Şi nici aparatura tehnică nu este potrivită. Ori lucraţi acasă pe materie vie?

— Asta mă priveşte, bodogăni Benediktov…

— Bineînţeles. Operatin bătu c. u degetele toba pe masă. Dumneavoastră sunteţi biolog, iar eu fizician. Nu credeţi totuşi că lucrând împreună vom atinge mai curând ţelul?

Benediktov tăcea.

— Nu aspir la laurii ce vi se cuvin dumneavoastră. Ari venit să vă ajut. Mă interesează numai şi numai rezultatul rdin punct de vedere ştiinţific. Operatin îl privi cercetător pe Benediktov. Aşadar?

Biofizicianul se întoarse cu faţa la fereastră.

«— La naiba! zvârli el sec.

W

CA PITOLUL VII

Iii care se vorbeşte despre un concurs de vele ce i-a adus pe eroi chiar acolo unde au vrut autorii

Chihlimbarul în mâna mea încălzit – frântura

Ald-nfioara şi simt c-a prins viaţa la atunci când PSmântului desprins din eter i-a zâmbit cea dintâi dimineaţa…

A. LEBEDEV: „*Chihlimbarul*.

Într-o duminică, dis-de-dimineaţă, Nikolai Potapkin, cu o valijoară în mână, coborî în fugă scările. Mânecile cămăşii albe îi erau mult suflecate, gulerul larg desfăcut lăsa să se vadă pieptul bronzat. În curte Nikolai privi cerul fără nori şi clătină din cap. Băieţii care se jucau îl înconjurară.

— Nene Kolea, plecaţi la concurs? îl întrebă un bă – iar de vreo doisprezece ani, cu părul zburlit.

— Da, Alka! i

— Păi nu-i vânt de loc.

— A spus la radio că va fi vânt slab până la moderat, completă un prichindel oacheş.

— Dacă ar fi după buletinul meteorologic n-am duce grijă, că ăia întotdeauna greşesc, ripostă Alka cel zburlit. Nene Kolea, să ştiţi că noi am învăţat tot ce ne-aţi explicat. Şi manevrele. Examinaţi-ne!

— N-am timp, băieţi.

— Vă rugăm, nene Kolea! începură să strige în cor băieţii.

Nikolai se uită la ceas.

— Bine, cedă el. Numai fără gălăgie, că treziţi vecinii. Alka, arată vântul!

Alka alergă până în colţul cel mai îndepărtat al curţii şi însemnă cu creta pe asfalt o săgeată mare. Aceasta reprezenta „vântul”, sau, mai bine zis, direcţia vântului.

„— Vino spre mine cu vânt de pupa, comandă Nikolai. Stai, mai întâi spune-mi ce înseamnă vânt de pupa.

— Când vântul bate în pupa, adică în cârmă vasului, răspunse răspicat Alka… Ochii îi străluceau pătimaş.

— Bine, dă-i drumul.

Alka îşi lipi un braţ de corp, celălalt îl întinse mult în lături şi porni în fugă spre Nikolai, uitându-se înapoi şi

controlând dacă are săgeata „vântului" exact în „pupa".

— Acum mergi cu vânt de mare larg. Şurik, ce este vântul de mare larg?

— Când vântul suflă din spate, dar nu chiar în pupa, ci ceva mai dintr-o parte, răspunse dintr-o răsuflare băieţelul oacheş.

— Alka, cum merge?

— Cu vânt de mare larg la babord.

Într-adevăr, „vântul sufla" spre Alka dinspre stânga, iar el alerga ţinând într-o parte braţul drept care reprezenta vela.

— Prin urmare, cum merge, Alka? încă o dată.

— Cu vânt de mare larg la babord.

— Bine, spuse Nikolai. Acum tu, Ghenka. Ce înseamnă alura cu vânt travers?

— Când vântul bate de-a curmezişul, răspunse cu tonul sigur al elevului premiant, un al treilea băiat, cu capul rotund, tuns chilug.

— Bun. Acum uite ce-i! Vântul bate drept spre noi, iar tu trebuie să ajungi în capătul celălalt al curţii. Contra vântului deci. Cum ai să mergi?

— Cu vânt strâns! strigă Alka, apropiindu-se în goană de Nikolai.

— Taci, bătrâne! Nu te-am întrebat pe tine.

— Parcă eu nu ştiam! ridică Ghenka supărat dintr-un umăr. Alura – cu vânt strâns e când vântul suflă din faţă, dar bineînţeles nu drept în prova, ci ceva mai lateral.

Şi întinzându-şi braţul drept, Ghenka porni prin curte în diagonală, sub un unghi ascuţit faţă de „vânt". Ajungând la perete el coti. Lipi braţul drept de corp, îl îndepărtă pe cel stâng şi porni din nou cam sub acelaşi unghi faţă de „vânt". Făcu câteva zigzaguri de acest fel şi când ajunse la săgeată, întoarse capul spre Nikolai:

— E bine, nene Kolea?

— E bine. Dar cum se numesc virajele pe care le-ai făcut?

— Volte în vânt! strigă Ghenka, temându-se să nu i-o

ia Alka din nou înainte. Am traversat cu prova linia vântului. Am virat împotriva vântului, adică... am navigat în volte contra vântului.

y – Bravo, Ghenka! zâmbi Nikolai. Şi ţineţi minte, băieţi, la viteză mică volta în vânt nu reuşeşte întotdeauna. E o întoarcere nepericuloasă, însă lentă. Dar dacă trebuie să vă întoarceţi repede, ce faceţi?

— Volta sub vânt! strigară băieţii, acoperindu-se unul pe altul.

— Bine. Şurik, arată tu.

Oacheşul alergă pieziş faţă de „vânt”, apoi, fără să se oprească, întoarse spatele la „vânt”. Totodată, cu o mişcare bruscă, el schimbă braţul, imitând vela mutată dintr-un bord în altul.

— Aşa. Dar dacă vântul e puternic şi cârmaciul un cască-gură, ce iese în loc de volta sub vânt? întrebă Nikolai.

— Volta în... apă, chicoti Alka. Iac-aşa...

El puse mâinile pe pământ şi făcu îndemânatec o tumbă. Băieţii izbucniră în râs şi începură să se dea cu toţii peste cap.

— Ei gata, ajunge, îi opri Nikolai râzând. Bravo, băieţi! Văd că vă pricepeţi. O să ajungeţi velişti buni.

Ieşi grăbit în stradă. Sub salcâm, deşi era atât de devreme. cei doi moşnegi cu căciuli de oaie băteau tablele. Bolborosind ca un descântec străvechile cuvinte ale numărătorii zarurilor, ec-ec, beş-beş, mutau cu zgomot pulurile.

Dar vântul nici nu adia măcar, iar în ziua aceea fuseseră programate concursuri pentru – mai multe clase de veliere: „M-20” cu derivor, clasa „star” şi „L-4”.

Nikolai păşi pe debarcaderul aproape pustiu. Nimic din animaţia obişnuită înaintea concursurilor. Numai echipajele „starurilor” îşi făceau de lucru la ambarcaţii-le trase lângă debarcader. Ei mai aveau încă speranţe; le-ar fi fost de ajuns chiar şi un vânt uşor’s începătorii repetau „cele şapte porunci ale velistului”, care încep fiecare cu

cuvintele: „Dacă nu eşti sigur de dreptul de trecere, cedează”. Cedează când eşti depăşit, cedează când mergi sub vânt – cedează când mergi cu vântul din stânga, cedează, cedează... * Poţi să ajungi primul la finişul multrâvnit, dar punctele de penalizare te vor arunca înapoi. Nu-i de ajuns să fii un bun navigator pe o ambarcaţie bine pusă la punct – trebuie să cunoşti perfect regulamentul concursurilor de vele şi comentariile la acest regulament, comentarii care prin complexitatea lor nu sunt mai prejos decât comentariile la sfânta scriptură.

Echipajele iahturilor din clasa „L-4” îşi luaseră gândiul. În orice caz, nu va mai putea fi vânt pentru ambarcaţiile lor mari. Adunaţi în faţa televizorului din salonul iaht-clubului, priveau captivaţi emisiunea de dimineaţă „pentru cei mici”.

Iura, numai în slip, şedea pe marginea debarcaderului, strângându-şi genunchii cu braţele-i lungi, şi cu o voce melancolică, de vizitiu, fredona „Vagabondul”.

Nikolai se apropie şi, aşezându-se alături, începu să cânte şi el. Cântară aşa până când şeful bazei, Menti, îşi scoase capul din cabină şi le strigă furios:

— Unde vă treziţi?! Ce-i aici, „Evgheni Oneghin” sau iaht-club?

— Păcat că i-ai dat lui Vova acvalangul, spuse Iura după un răstimp. Ce-aş mai fi făcut acum nişte scufundări!

— Dacă concursurile se contramandează, mergem la mine. Vom încerca să modificăm pasul spiralei. Auzi, Iurka?

— Aud, dar nu merg.

— De ce? Nikolai îşi privi prietenul. A, da, am uitat: Valecika. E clar.

— Valecika n-are nicio legătură.

— X Atunci de ce?

— Tot nu iese nimic, Kolea. Suprafaţa substanţei e

ceva obscur. Dacă savanţi de valoare mondială nu-i dau de capăt, ce putem face noi?...

— Nu vrei, nu veni. N-ai decât. Mă descurc eu şi singur.

— Te descurci, pe naiba! Eu tot mă mai pricep puţin la electronică, pe când tu...

— Tot nu mă las! se încăpăţână Nikolai. Trebuie să existe un câmp în care tensiunea superficială să se intensifice la maximum.

— „Un câmp!” reluă în zeflemea Iura. „O, câmp de bătălie, cine te-a presărat cu oseminte?”

Privalov, \care abia venise, văzându-i, se apropie:

— Bună dimineaţa, băieţi. Pare-mi-se că am venit degeaba. Nu s-a contramandat concursul?

— Deocamdată nu, răspunse Iura. Aşteptăm. Luaţi loc, Boris Ivanovici.

Şedeau toţi trei cu picioarele atârnând de pe debarcader. Soarele le ardea spinările, dar vântul tot nu se stârnea.

— Boris Ivanovici, i se adresă Nikolai cu voce de bas, plină de hotărâre, vă aduceţi aminte de discuţia noastră despre tensiunea superficială?

— Da. Şi ce-i cu asta? Privalov îl fulgeră cu lentilele ochelarilor.

— Să vedeţi...

Nikolai îi povesti pe scurt despre experienţa cu apa şi sârma, despre spirală şi despre câmpul care ar trebui să existe. Privalov ascultă totul mijind din ochi şi încreţindu-şi faţa, apoi spuse:

— Diletantism... De treburi ca astea nu te apuci fără o pregătire temeinică. Există o carte: „Fizica şi chimia suprafeţei”. Autor: Adam. Dacă vreţi, v-o împrumut. Citiţi-o... În general însă, adăugă el după un răstimp de tăcere, avem şi-aşa destule griji. Ne aşteaptă o lucrare uriaşă: conducta de ţâţei transcaspică.

— De câţi ani se vorbeşte de Transcaspica! rosti blazat Iura. Nu mai credem în ea.

— Păcat... Ieri am uitat să te întreb, Kolea, dacă ai fost la Operatin, la institut?

— Am fost, dar puteam să nu mă duc; au şi pregătit un material informativ cu privire la ridicarea nivelului mării. Îl multiplică şi-l trimit tuturor organizaţiilor interesate. Zilele acestea primim şi noi un exemplar.

— Ceva interesant pe acolo?... Ce-ai mai văzut?

— Nimic deosebit. Am impresia că montează o mare instalaţie electrostatică.

— Serios? Electrostatică!...

Privalov căzu pe gânduri.

— Electrostatica e de mult depăşită, observă Iura; Problema datează dinaintea lui Faraday...

— Eşti prea categoric, îl întrerupse Privalov. E adevărat, desigur, că după Faraday ştiinţa a întors spatele electrostaticii şi s-a apucat temeinic de electromagnetism-Dar astăzi oamenii de ştiinţă cochetează iarăşi cu electrostatica şi s-a constatat că bătrânica mai poate aduce servicii. Spirala dialectică a dezvoltării...

Milioane de ani au zăcut sub pământ bucăţile de chihlimbar – răşină fosilizată de conifere din perioada terţiară – înainte de a ajunge, pe calea lungă şi complicată a schimbului dintre triburi, de pe ţărmurile mohorâte ale Balticii în însorita Eladă, unde şi-au găsit preţuirea.

Vechilor greci le plăcea foarte mult transparenţa profundă şi calda culoare galbenă a *electronului* – cum spuneau ei chihlimbarului. De la acest cuvânt ei au creat frumosul nume feminin „Electra”, adică cea luminoasă ca chihlimbarul, nume faimos în tragediile antice. Dar chihlimbarul atrăgea atenţia grecilor nu numai prin frumuseţea şi transparenţa lui. Thales din Milet, unul din cei şapte înţelepţi care au adus glorie Greciei antice, a încercat cu îndârjire să afle de ce o bucată de chihlimbar frecată cu lână atrage paiele şi puful la fel cum atrage magnetul pilitura de fier.

Ce forţă necunoscută se ascunde în chihlimbar? Mai târziu oamenii de ştiinţă au descoperit că nu numai chihlimbarul are această însuşire. Dar în memoria primei descoperiri, William Gilbert a imortalizat în anul 1600 numele antic al chihlimbarului – electronul – numind electricitate forţa de curând cunoscută şi captată.

Aceasta era electricitatea statică, rezultată prin frecare.

Oamenii au căutat necontenit noi metode de producere şi aplicare a noii forţe. Au apărut maşini electrostatice greoaie. În 1785 un oarecare Van-Marum a construit pentru Muzeul din Haarlem o maşină cu două discuri, având diametrul de 1, 65 m. Această maşină genera o scânteie lungă de 61 cm. La Muzeul de arte şi meserii rdin Paris se păstrează o maşină cu discul de 1, 85 m în diametru; la Institutul politehnic din Londra există o maşină cu un disc de peste doi metri, pusă în mişcare de o maşină cu abur.

— S Dar generatoarele electrostatice n-au căpătat niciodată o prea largă aplicare practică: e adevărat că ele dădeau o tensiune înaltă, dar intensitatea curentului era prea mică pentru a putea efectua un lucru util. Istoria tehnicii a păstrat informaţii interesante despre încercările de folosire a electrostaticii. În anul 1795 inginerul spaniol Salva a construit o linie de telegraf lungă de 50 km între Madrid şi Aranjuez. Telegraful avea tot atâtea fire câte litere are alfabetul spaniol; fiecare fir se termina cu o bilă. Sarcina unei maşini electrostatice, transmiţându-se pe fir, atrăgea spre bilă hârtiuţa cu denumirea literei, atârnată de o aţă. Şi când te gândeşti că acest telegraf a funcţionat!

Maşinile cu abur au zvârlit pentru multă vreme electricitatea în şanţul drumului cunoaşterii. Dar iată că s-au descoperit surse chimice de producere a electricităţii, care dădeau o intensitate considerabilă chiar şi la o tensiune redusă. Atunci pe Michael Faraday, fiul unui fierar londonez, l-a însufleţit măreaţa idee a

unicităţii forţelor naturii. El şi-a propus ca sarcină să descopere legătura dintre electricitate şi procesele chimice, dintre electricitate şi magnetism.

Electromagnetismul! Câte minuni legate de acest fenomen li s-au dezvăluit oamenilor! în sârma înfăşurată pe un magnet de la un pol la altul apărea de la sine, fără frecare, fără acţiune chimică, o forţă electromotoare misterioasă. Primii electromagneţi ai lui Faraday – bare de fier lăcuite pe care se înfăşurau câteva spire de sârmă goală de aramă – transformau forţa electrică insesizabilă într-una mecanică obişnuită. Până la utilizarea ei practică mai rămânea un singur pas…

Acest pas l-a făcut în anul 1831 fizicianul american Joseph Henry, cu al cărui nume a fost denumită mai târziu unitatea de selfinducţie.

Henry s-a gândit să creeze un electromagnet cu un mare număr de spire. El «cel dintâi din lume a izolat sârmă de aramă, înfăşurând-o cu aţă de mătase. Efectul inductorului cu multe spire a fost colosal. A apărut primul dispozitiv cu aplicaţie în viaţa de toate zilele – soneria electrică – dispozitiv ce serveşte, fără modificări esenţiale, până în zilele noastre.

La cinci ani de la descoperirea lui Henry, savantul rus Pavel Lvovici Şilling a experimentat la Petersburg primul telegraf electromagnetic din lume., După alţi doi ani, într-o zi de septembrie din anul 1839, pe apele Nevei a trecut în goană o şalupă cu motor electric Jacobi.

Curând după aceea fabrica de galoane şi fire de metal răsucite pentru cusături la vestoanele militare a început să producă un articol nou: firul izolat. (Ulterior, prin extinderea acestei fabrici s-a profilat uzina de cabluri „Elektroprovod”.)

Electromagnetismul îşi începuse marşul victorios. În împărăţia motoarelor electrice, vechea maşină electrostatică a fost aproape de tot uitată ori, în cel mai bun caz, izgonită în dulapurile cabinetelor de fizică din şcoli.

Dar iată-ne în teribilul secol al tehnicii atomice. Pentru asaltul nucleului atomic se simţea nevoia unor tensiuni extrem de înalte şi generatorul electrostatic a fost scos din cavoul unde fusese înmormântat. Naivul disc de sticlă, având lipite pe el petale de staniol, a crescut şi s-a transformat în uriaşul generator Van-de-Graaf – anonim însoţitor al acceleratoarelor de particule.

Aşa s-a ridicat din cenuşă electrostatica, dovedindu-se a fi un puternic mijloc de pătrundere în adâncul materiei.

— Tovarăşi! strigă Iura sărind în picioare. Tovarăşi, avem vânt!

Şi într-adevăr, o adiere uşoară dinspre larg trecu pe deasupra golfului, descreţind steagul arbitrului principal şi făcând să foşnească frunzişul arborilor de pe Bulevardul Mării.

Răsună sunetul melodios al clopotului de semnal şi pe pavilion se înălţă fanionul clasei „M”.

— Să se pregătească ambarcaţiile cu derivor rababil! interpretă Iura cu însufleţire semnalul. Dacă vântul mai creşte cu un grad, pot concura şi cele cu derivor fix. Haideţi!

După ambarcaţiile cu derivor luară startul şi „starurile” mici, uşoare, cu velatură uriaşă: pentru ele era destul vânt.

Iar după o jumătate de oră vântul se mai intensifică, îngăduind şi clasei „L-4” să pornească. Bătaia clopotului anunţă că până la start mai sunt cinci minute.

Ah, aceste cinci minute dinaintea startului! Trebuie să faci pe dracu-n patru ca la sfârşitul celui de al cincilea minut să te afli cât mai aproape de start, fără să-l depăşeşti nici măcar cu un centimetru înainte de vreme.

Patru bătăi de clopot – au mai rămas patru minute. Trei, două, unul – şi o bătaie mai puternică de clopot dădu startul. Ambarcaţiile, virând în volte contra vântului, intrară pe prima porţiune a distanţei de 15 mile.

Concursurile de vele! Velele se umflă, încordate de forţa elastică a vântului, tresaltă scotele strânse în palmele puternice; până şi apa vorbeşte, bolborosind sub chilă, iar în jur totul e albastru, scăldat în lumina aurie a soarelui.

Fotbalul se joacă în faţa a mii de spectatori. Concursurile de vele sunt cu totul altceva. Spectatorul poate vedea doar startul şi finişul, dar lucrul cel mai important, adevăratul spectacol, rar prin frumuseţe şi încordare, ce se petrece pe parcurs îi este aproape inaccesibil. Dacă vreţi să gustaţi cu adevărat toată splendoarea concursului de vele trebuie să participaţi la ele, alt mijloc nu există.

Încă din 1718, cu doi ani înainte de înfiinţarea la Cork a iaht-clubului englezesc, Petru I a organizat primul iaht-club din lume – „Flotila de pe Neva”. O sută patruzeci şi una de ambarcaţii au fost împărţite „Slujbaşilor de diferite ranguri”, cu un ordin pitoresc, caracteristic lui Petru: „Pe acele barcasuri nu se va căra nimic greu, cum ar fi cărămizi, var, lemne, şi altele, de la care s-ar putea murdări, deoarece acestea – sunt date pentru a fi folosite ca droştile şi caleştile pe uscat, iar nu ca nişte căruţe de bălegar)”.

„Mekong” ajunse printre cele dintâi la baliza de întoarcere. Dublând baliza, luară o alură avantajoasă, cu vânt travers, şi Nikolai începu „să preseze” iahtul care mergea în faţă. „Mekong” se apropie de adversar, înaintând paralel în partea dinspre vânt, şi se angaja cu el într-un luffing-meci înverşunat.

De mult au rămas pierdute în negura vremilor bătăliile pe mare ale lui Uşakov şi Nelson, dar multe din procedeele lor de luptă mai sunt şi astăzi folosite în tactica concursurilor de vele; iar dintre toate, îndeosebi luffingul.

...Fregata îşi ajunge duşmanul dinspre partea vântului. Ţol după ţol, picior după picior, masa uriaşă a pânzelor ei acoperă pe inamic, îi „ia vântul”. Pânzele

duşmanului atârna moi, el nu mai poate manevra, nu poate scăpa de abordaj.

O comandă scurtă: „Gabierele şi artimonul sus!”

Pânzele sunt manevrate astfel, încât vântul să împingă fregata peste adversar.

Pe punţile cu tunuri răsună strigăte, se aude tropăit de picioare. Salva tuturor tunurilor de pe bordul de sub vânt se prăvale asupra duşmanului. Cârligele de abordaj au fost aruncate. Cu cangea într-o mâna, stiletul între dinţi, pistoalele grele la brâu, apucându-se cu mâna liberă de ce se nimereşte, soldaţii întărâtaţi sar pe puntea duşmană…

Dar, cum e firesc, adversarul nu va îngădui să i se ia vântul. Când se va vedea ajuns din urmă, va începe să-şi aducă vasul în vânt, ca să se aşeze de-a curmezişul provei neînarmate a vasului care atacă, ameninţând cu toate tunurile de bord. Acesta este luffingul – o manevră de apărare împotriva dublării dinspre vânt.

La rândul lui, vasul care atacă va fi nevoit să intre în vânt. Astfel însă pierde din viteză, iar adversarul îşi reia din nou vechea direcţie, şi totul se repetă iarăşi şi iarăşi…

„Mekong” îşi presa adversarul, adversarul făcea luffinguri şi ambele echipaje, în focul luptei, uitară de ceilalţi concurenţi. Şi-atunci când, în sfârşit, „Mekong” ţâşni înainte, aproape toate celelalte ambarcaţii – care îi depăşiseră între timp – dublau baliza a doua şi porneau cu vânt de pupa, ridicând „baloanele” albe ale uriaşelor spinakere ovale – vele speciale pentru mersul cu vânt din spate.

— Obstacol înainte! strigă Iura, ridicându-se într-un genunchi şi aţintindu-şi privirile pe direcţia de mers.

Ba prova staţionau în plin larg două şalupe. Legănându-se, „Mekong” se apropia de cele două şalupe. Într-una din ele se contura un om cu pălărie de paie. Se auzea zgomotul motorului, dar şalupa nu se mişca din loc. În a doua şalupă, care se legăna ceva mai departe,

nu se vedea nimeni.

— Hei! Cine-i pe şalupă? urlă Iura, aplecându-se peste bord, Cale liberă!!!

Dar omul cu pălărie de paie nu-l auzi. Se ridică în picioare, se apleacă la pupa şalupei şi făcu o mişcare bruscă cu mâna de parcă ar fi alungat pe cineva, deşi în jur nu se vedea nimeni. Apoi abia zări iahtul ce se apropia şi se aşeză din nou. Şalupa se înclină brusc şi atunci el ţipă supărat, încât până la urechile celor de pe „Mekong” ajunseră cuvintele:

— Termină, n-auzi?! Că de nu…

În clipa aceea se petrecu ceva extrem de neplăcut. Uneori îţi vine să crezi că natura îi este cu tot dinadinsul duşmănoasă omului. Altfel cum poate vântul „să-şi dea duhul” chiar duminica, în toiul unui concurs de vele?».

Pânzele se zbătură uşor şi căzură moi, fără viaţă. Mai înaintând puţin, din inerţie, „Mekong” se opri la mai puţin de o sută de metri de cele două bărci eu motor.

— Gata! Echipajul să treacă la bronzat, rosti cu ciudă Iura. Asta-i porcărie, nu concurs!

Fluierând, el răzui cu unghiile ghiul, apoi aruncă peste bord zece copeici, dar nici aceste metode consfinţite de veacuri nu înduplecară vântul.

— Rog să depuneţi mărturie! Am făcut tot ce-am putut, rosti Iura pe un ton oficial. Şi întinzându-se pe teugă, începu să cânte cu jale:

Susurând tristeţe, mtl sta să plî/ngă…
N-am avut în viaţă zi mai rea!
Inimă pustie, inimă nătângă.
Din piept cum te-aş smulge de-aş putea…

C *A* P X T O L U ti VIII

În care Vova intră iarăşi în conflict cu electricitatea, dar gândiinchi-se la nişte icre negre ieftine se mai linişteşte

Acel ce ctpta din beznaadine»
Mi-o va aduce nevătămată.
Pentru izbândă primi-va din părte-mi chiar, cupa,

răsplata...

F. ZGHILLER). >*tota*

Nikolai privi ţărmul îndepărtat, clădirea antrepozitului frigorific ce se profila pe cerul albastru, şi spuse:

— Dar ăsta-i chiar locul de unde am scos femeia din apă. Vă amintiţi?

— Nu, răspunse Iura prost dispus, nu ne amintim. Nu-i locul acesta. Şi nici n-a fost vreo femeie.

Nikolai îşi privi pieziş prietenul şi tăcu.

— Ne-ar mai trebui un om. În echipaj, îşi dădu părerea Privalov. Unuia singur îi vine greu să manevreze yelastraiul şi pateraţinele. De asta am şi rămas în urmă.

— Aveţi dreptate, recunoscu Nikolai. Valerka Gorbacevski se tot oferea mai deunăzi. Să-l luăm pe – el. Ce ziceţi?

Deodată se făcu o linişte deplină: motorul şalupei se opri. De acolo ajunseră până la ei frânturi dintr-o convorbire ciudată:

— ...Eu am venit primul... Ce găsesc, al meu va fi!...

— Prostii! Marea nu-i a dumitale, e a tuturor...

— Vezi să nu-ţi arăt eu acuşica a cui e!...

Barca prinse iarăşi a se clătina, iar înăuntru omul cu pălăria de paie, dând din mâini, abia se ţinea să nu cadă.

— Cu cine tot vorbeşte ăla acolo? Nikolai se uită mai atent la şalupă. Apoi aduse din cabină binoclul şi-l îndreptă spre pălăria de paie. El e! Simţeam eu că-i o voce cunoscută. Ştiţi cine-i în barca? Boris Ivanovici Operatin.

— Să fie sănătos, bombăni Privalov.

— Dar cu cine o fi vorbind? Cu sirenele? se întrebă şi Iura.

— Ei, drace! Iurka, pomeneai de acvalangul nostru I Uite-l, admiră-l!...

Iura luă binoclul şi văzu clar capul mare al lui Vova ieşind din apă lângă bordul şalupei. Masca îi era ridicată pe frunte, iar mâna o ţinea pe marginea bărcii cu motor.

— El e! Iura lăsă în jos binoclul. De ce s-o fi certând? Acvalangul nostru e în primejdie. Uite la ei! Să se înece unul pe altul nu altceva!

— Tare aş vrea să ştiu ce caută aici! Nikolai se întoarse spre Privalov: Boris Ivanovici, aveţi ceva împotrivă dacă nnot până la ei?

— Numai să nu stai mult. Vântul poate porni dintr-o clipă-n alta…

— Nu, nu stau mult. Doar să văd ce-i acolo.

Nikolai sări în apă şi porni înot spre şalupă. Privalov îşi aprinse o ţigară şi, mijindu-şi ochii, dădu fumul afară pe nări.

— Iura, ia mai povesteşte-mi o dată despre experienţele voastre, rosti el cu voce slabă.

În dimineaţa aceea Operatin trebăluise mai mult de o oră pe micul chei al Institutului de oceanologie. Fixase pe bordul uneia din şalupele institutului o mulinetă cu cablu subţire, de capătul căruia atârna un electromagnet puternic.

Benediktov îi spusese că cuţitul se magnetizează. Dacă e aşa, îl va găsi, desigur! E stupid să se piardă un asemenea cuţit. Ce isteric, Benediktov ăsta!… Nikolai Illarionovici îşi aminti de fiola goală de pe masa lui. Morfinoman!…

De fapt, dacă n-ar fi făcut ce-a făcut pe motonavă, el, Operatin, n-ar fi aflat de existenţa cuţitului misterios. Singura picătură de bun simţ la un butoi de absurdităţi…

Operatin a terminat utilarea şalupei, a pornit motorul şi a ieşit din golf.

Marea, leneşă, unduia lin sub soarele fierbinte de august.

Pe apă se legănau la mari intervale conurile roşii ale balizelor de navigaţie, cu cifre mari, albe, pe ele: „16”, „17”… „18”. Antena postului de televiziune la pupa, clădirea antrepozitului în partea stângă…

Parcă ceva mai la dreapta. Aşa. Cam pe aici. Soţia lui Benediktov s-a aruncat după cuţit, nu mai încape

îndoială. Trebuie să recunoască – e o femeie interesantă.

La vreo douăzeci ale metri de şalupa lui Operatin se legăna pe apă o barcă goală. Unde-o fi proprietarul ei? Doar nu s-o fi înecat? Ori poate că barca a fost smulsă de la debarcader şi scoasă de curent afară din golf? Operatin trase de manşă şi şalupa se opri, deşi motorul continua să duduie în plin. Acum însă, în loc să acţioneze asupra elicei, punea în mişcare generatorul de care era conectat cablul cu electromagnetul. Desfăşurându-se de pe mulinetă, cablul începu să se afunde în apă. Ia să vedem, muşcă „peştişorul”?...

Era o sondă electromagnetică subacvatică, «legată de un locator ultrasonic. Curburile liniei verzi de pe ecranul oscilografului indicau cu destulă precizie forma obiectelor de metal aflate pe fundul mării. La nevoie, prin conectarea electromagnetului, obiectul putea fi scos, bineînţeles dacă acesta nu era antimagneti-o.

Vâslind uşurel, Operatin tatona locul cu grijă, centimetru cu centimetru.

De câteva ori aparatul dădu alarmă falsă şi electromagnetul aduse de pe fundul mării ba o cutie ruginită de conserve, ba un bulon. Dar Operatin nu dispera: pe fundul nisipos, curat, fără vegetaţie, nu se poate pierde nimic. Chiar dacă s-a înfipt în nisip, minerul a rămas afară. Mai multă răbdare şi peştele va muşca.

Deodată cablul se smuci puternic, clătinând şalupa. Ce-o mai fi şi asta?

La suprafaţa apei se iviră bule de aer, apoi apăru, o mână uriaşă, iar în urma ei un cap cu mască. Un furtun gofrat unea masca cu rezervoarele de aer fixate la spate.

Scufundătorul închise ventilul acvalangului, îşi ridică masca pe frunte şi în faţa privirilor lui Operatin apăru un obraz mare, cu fruntea îngustă şi cu un puternic maxilar inferior. Operatin îl recunoscu. Da, nu poate fi altul. E cel care a încercat atunci, pe „Uzbekistan”, să-i ia lui Benediktov cuţitul din mână. E clar deci ce caută aici. Nu era de loc o întâlnire plăcută.

În timp ce scufundătorul scuipa şi se scutura de apă, Operatin hotărî să treacă el la atac.

— Hei! Dumneata! se răsti el. De ce smuceşti cablul?

— Acuşica ai să afli! răspunse Vova pe un ton prevestitor de rele.

Din câteva aruncături de braţ se apropie înot de şalupă, se apucă de bordul ei, la pupa, şi prăvăli asupra lui Operatin un asemenea torent de înjurături şi vorbe murdare, încât fizicianul simţi că-l apucă durerea de dinţi. În esenţă, Vovavoia să spună că oamenii cumsecade nu mai pot să se scufunde pentru propria lor plăcere, că „diverşi indivizi”... Dezvoltând apoi pe larg acest atribut, ameninţă „că-i face de petrecanie dacă nu-şi ia tălpăşiţa”.

Ce se întâmplase? Vova efectua „explorarea în cerc”, după toate regulile, ţinându-se de o frânghie de zece metri, atârnată de barca ancorată. Frânghia era însemnată cu noduri la fiecare doi metri. Ţinându-se de capătul liber al frânghiei, el înota cercetând cu luare aminte fundul nisipos. Apoi apucând primul nod descria un nou cerc în sens invers şi aşa mai departe. Înotând astfel, pe cercuri concentrice din ce în ce mai mici, reuşea să cerceteze în modul cel mai minuţios o porţiune de fund de vreo douăzeci de metri în diametru. După aceea se ridica la suprafaţă, deplasa barca la vreo douăzeci de metri mai departe şi repeta cu răbdare căutatul în cerc pe noul loc.

Vova cheltuise aproape jumătate din rezerva de aer când a zărit un cilindru negru atârnat de cablu, deplasându-se lent pe fundul mării. Apropiindu-se înot, el a prins cilindrul în locul unde era fixat de cablu şi a smucit. În aceeaşi clipă fu curentat. Vova îşi desprinse cu greu mâna şi turbat de furie, pe jumătate sufocat, ieşi la suprafaţă.

În ultimul timp Vova avea numai ghinioane cu electricitatea.

— Şterge-o de-aici până nu-ţi dau zdrăngănitoarea cu fundu-n sus! Ai înţeles!? strigă Vova.

Operatin nu voia să se certe, mai ales că tocmai se apropia un iaht de şalupă. Se ridică şi apropiindu-se de pupa îi spuse împăciuitor:

— Ascultă, cetăţene, de unde puteam eu să ştiu că dumneata faci baie aici?…

— Dar barca n-ai văzut-o?! mai umbli cu cioara vopsită, canalia dracului! nu se mai potolea Vova.

— Ei, gata, termină! Ţine-ţi gura!

Pierzându-şi controlul, Operatin încercă să-i îndepărteze lui Vova mâna de pe bordul pupei. Dar ţi-ai găsit! Vova zgâlţâi aşa de tare şalupa, încât Operatin căzu pe banchetă.

— Termină, n-auzi?! strigă fizicianul. Că de nu, pornesc, şi te tai cu elicea!

Se mai certară câteva minute, apoi Operatin tăcu. Aşa nu se poate, îşi zise el. Trebuie să mă descotorosesc altfel de imbecilul ăsta. Opri motorul, aruncă o scurtă privire spre iahtul cu pânzele atârnând moi şi spuse cu hotărâre:

— Mi-nchipui ce cauţi dumneata aici. Dar să ştii: cu acvalangul dumitale n-ai să-l găseşti în vecii vecilor.

Vova clipi din ochi nedumerit.

— Mă iei la sigur? mârâi el. Hai, şterge-o de-aci! Eu am venit primul, Ai înţeles? Ce găsesc, al meu va fi!

— Prostii. Marea nu-i a dumitale, e a tuturor.

— Vezi să nu-ţi arăt eu acuşica a cui e!…

Zgâlţâi şalupa din nou. Operatin îşi agită braţele străduindu-se să-şi păstreze echilibrul.

— Bine, plec, zise el, stăpânindu-şi cu greu dorinţa de a-l pocni pe individ în cap cu ancora şalupei, care-i zăcea la picioare, pe fundul bărcii. Dar ascultă ce-ţi spun: ai să vezi cuţitul când ai să-ţi vezi ceafa fără oglindă! Ţi-o spun ca om de ştiinţă.

Aceste cuvinte făcură o oarecare impresie asupra lui Vova. Oricum, Vova credea în ştiinţă.

— Şi dumneata cauţi cuţitul? întrebă el aproape paşnic.

— Ei, aşa se poate discuta, aprobă Operatin. Da, şi eu îl caut. Şi dacă nu-l găsesc, am să fac unul la fel.

Vova îşi suflă nasul şi se uită îngândurat la pălăria de paie.

— Aşa-s eu, bădăran, recunoscu el. Poate m-am exprimat nu tocmai… faţă de dumneata…

Operatin zâmbi ironic.

Aproape o sută de metri despărţeau iahtul de şalupa lui Operatin. Această distanţă Nikolai o parcurse repede, înotând bras, fără să facă zgomot. Apropiindu-se, îl auzi pe Vova spunându-i lui Operatin:

— Vreau să spun în legătură cu cuţitul. Mie, în afară de cuţit, nu-mi trebuie nimic. Eu, stimabile, de dragul ştiinţei aş putea să nu ţin seama de interesul meu personal.

— Înseamnă că eşti un om dezinteresat, şi asta-i foarte bine, îi răspunse Operatin.

— Ei, sunt şi eu cum sunt, făcu Vova pe modestul. Şi va trebui să merg des pe insulă?

— Nu prea…

— Nu-i nimic. Eu merg oricând, bucuros. E o cherhana prin apropiere, observă Vova. Se pot cumpăra icre negre pe-un preţ de nimic…

Tăcu, calculând desigur în minte beneficiile viitoare. Tocmai atunci Operatin se întoarse şi – l zări pe Nikolai, care se apropia. Îşi scoase ochelarii de soare şi-l privi cu atenţie…

— Dumneata erai? îl întâmpină el cu un zâmbet amabil. Ce întâlnire neaşteptată!

— Hai noroc! îl salută şi Vova, recunoscându-l pe Nikolai. De unde-ai mai picat şi tu?

— De pe iaht. Nikolai se prinse cu mâna de parâma de salvare întinsă de-a lungul şalupei. A stat vântul şi m-am gândit să fac o baie…

Se lăsă o tăcere penibilă.

— Să mă duc şi cu se e barcă, spuse Vova, îndepărtându-se de şalupă. Să-ţi dau acvalangul? Poate-ţi trebuie.

— Nu-mi trebuie, răspunse Nikolai. Mi-l dai acasă.

Vova porni înot spre barca ancorată.

— Îl cunoşti? îl întrebă Operatin pe Nikolai.

— Suntem vecini.

Nikolai privi cu atenţie generatorul, tubul catodic al oscilografului, mulinetă cu cablul coborât în mare…

— Vă invidiez, spuse Operatin, zâmbind. Tare-i plăcut sportul cu vele. Iar eu, după cum vezi, până şi duminica sunt nevoit să fac unele cercetări.

— Văd, dădu din cap Nikolai, gândindu-se cu febrilitate ce rost o fi având acest cablu desfăşurat de pe mulinetă. Vă salut. Trebuie să mă întorc.

Se împinse de lângă şalupă şi porni înot spre iaht. Dacă ar fi ştiut în ce împrejurări va mai fi nevoit odată să se ţină de parâma de salvare a acestei şalupe!…

CAPITOLUL IX

În care Privalov primeşte nu una, ci trei lovituri de graţie, dar în schimb capătă un nou aliat

Parca tu nu ştii cum se construiesc minaretele înalte? *Foarte simplu*: *sapi un puţ adânc, cât e nevoie, îl căptuşeşti cu piatră, apoi îl întorci în sus*.

Din MOLLA NASREDDIN.

Lucrările la mosorul uriaş mergeau bine. Acum câteva zile, un remorcher, desfăşurându-l, a tras primul fir al conductei până la Recife. Astăzi a fost făcută şi proba de presiune a conductei.

Spre scară se înapoiau acasă. „Pobeda” gri, lunecând vertiginos pe asfaltul şoselei, săgeta revărsarea verde a viilor. Dincolo de case se înălţa masivă pădurea sondelor de ţâţei.

Tolănit pe canapeaua din spate, Privalov se odihnea după cele două zile de muncă încordată. Lângă el, inginerul-şef al institutului, Koltuhov, moţăia, strângând între degete ţigara fumegândă, se trezea din când în

când ca să tragă un fum şi din nou îşi acoperea ochii cu sprâncenele dese şi încărunţite.

Nikolai se afla la volan. Alături de el, Iura răsfoia ciorna proceselor verbale ale probelor.

— Mi-au luat o povară de pe umeri! oftă Privalov. Sper că de acum au s-o scoată la capăt constructorii şi fără noi. Aruncă o privire spre Koltuhov: Dormi, Pavel Stepanovici?

Koltuhov deschise ochii. Câtva timp privi somnoros apusul purpuriu, haşurat de împletitura ajurată a sondelor. Viile rămăseseră în urmă… Pobeda” gonea acum pe teritoriul exploatării petrolifere. Ici-colo, pompele de extracţie îşi băteau veşnicele mătănii. Mirosea puternic a ţâţei.

— Ai să-ţi iei în loc o povară şi mai mare, vorbi în sfârşit Koltuhov.

— Vrei să spui… Stai puţin, dar nu s-a aprobat încă!

— Ba da, ai aprobarea. Am primit-o ieri, telegrafic.

Koltuhov îşi scoase şapca albă şi o cercetă cu atenţie. Apoi o şterse pe dinăuntru cu batista.

— De ce nu mi-ai spus? întrebă mirat Privalov.

— N-am vrut. Avea vreun rost să-ţi spun înainte de a termina proba de presiune? Pe faţa inginerului-şef miji un zâmbet mucalit. Caietul de sarcini pentru prospectori l-ai pregătit?

— Da.

— Foarte bine. Mâine are loc consfătuirea.

Tinerii ingineri din faţă ciuleau urechile. Schimbară o privire plină de înţeles între ei, apoi Iura se întoarse şi întrebă cu un zâmbet plin de amabilitate:

— Iertaţi-mă, Pavel Stepanovici. Vorbiţi de conducta transcaspică? Noi…

— Când va trebui, ai să afli, tovarăşe Kostiukov. Poate chiar mâine.

— Vă rog, Pavel Stepanovici! Spuneţi-ne acum! îl imploră Iura. Dar e inuman ceea ce faceţi! Vreţi să murim până mâine? Măcar să ne pregătim sufleteşte.

— Ce oameni! râse Koltuhov. Bine, fiţi liniştiţi! Sunteţi amândoi pe lista executanţilor.

De bucurie, Iura îl lovi pe Nikolai cu genunchiul. Acesta îşi luă pentru o clipă mâna de pe volan şi-l ameninţă în glumă cu pumnul.

Maşina trecu printr-un mic sătuc şi goni mai departe pe panglica cenuşie a şoselei.

— Cum merg treburile, băieţi? întrebă încet Privalov. L-aţi citit pe Adam?

— Greu de tot, Boris Ivanovici, răspunse Nikolai. N-o prea scoatem la capăt cu engleza noastră. Ne gândim să încercăm cu mercurul.

Restul drumului, până în oraş, îl parcurseră în tăcere. La colţul străzii Marinei cei doi tineri coborâră. Privalov trecu la volan şi porni în mare viteză spre institut.

— Ascultă, Boris, rosti grav Koltuhov. Faptul că tu îţi laşi fantezia să zburde n-ar fi o mare nenorocire. Eşti un bătrân incorigibil. Dar de ce zăpăceşti capul băieţilor?

— Cine le zăpăceşte capul? se arătă nedumerit Privalov. Ei au iniţiat pe propriul lor risc nişte experienţe, fără să aibă măcar o suficientă pregătire teoretică. Le-am dat să citească unele lucrări şi i-am mai sfătuit pe ici, pe colo. Asta-i tot.

— Las că ştiu eu sfaturile tale. De ce-şi face Potapkin veacul la secţia de automatizare, de nu mai pot ăia să răsufle din cauza lui?

— Găseşti că asta dăunează? Nu-şi îndeplineşte îndatoririle de serviciu?

— Atât ar mai trebui! exclamă bombănind Koltuhov. Dar ce rost are să le împui capul cu fantezii lipsite de orice bază…

— Tu vorbeşti de fantezie? Stai ca un alchimist în chichineaţa ta şi fierbi răşini între două consfătuiri!

— Eu fac o treabă utilă: lucrez la îmbunătăţirea izolaţiei pentru conductele de ţâţei.

— Să zicem. Deşi asta s-a cam realizat. Dar ce-i cu

substanţele acelea puturoase pe care le tot prepari? Oamenii se ţin de nas când trec pe lângă bârlogul tău de sub scară.

Koltuhov zâmbi satisfăcut.

— Mi-aduc aminte de o întâmplare cu răşinile astea, spuse el. În douăzeci şi trei… Lucram la depou atunci… Am fost trimişi mai mulţi inşi la o exploatare forestieră. Ajungem noi…

— Pavel Stepanovici, ştiu pe dinafară toate întâmplările astea ale tale, îl întrerupse Privalov. Le dai drumul când ţi-e teamă să nu scapi vreo vorbă, să nu te trădezi. Te cunosc eu, vulpe bătrână!

Koltuhov râse încetişor. Se considera tare şiret şi-i plăcea grozav când i se recunoştea acest lucru.

— Bine, fie, zise el, aprinzându-şi o altă ţigară. Atunci să-ţi povestesc ce tot moşmondesc eu acolo. O idee bună, utilă, nu ca a ta… Cum apărăm de coroziune conductele noastre, şi, în general, instalaţiile de oţel cufundate în apa mării? Prin izolare. Le acoperim cu vopsea ori alte izolante. Dar asta-i o treabă costisitoare şi nu întotdeauna de nădejde; e de ajuns o fisură cât de mică în stratul izolant şi coroziunea începe să atace oţelul dedesubt. Asta o ştii şi tu. O altă metodă este protecţia electrică. Dar şi această metodă e costisitoare şi dă multă bătaie de cap: trage un fir de-a lungul întregii conducte şi încarc-o cu o sarcină pozitivă… Şi-atupci, măi frate, m-am gândit să prepar un material plastic care, servind ca izolator, să aibă totodată şi o sarcină electrostatică…

— Nu e rău gândit, recunoscu Privalov. Totuşi, te rog să mă crezi, ideea mea e şi mai bună. Mai bună şi perfect realizabilă. Nici conductă, nici izolaţie…

— A! Koltuhov făcu un gest scurt cu mâna. Păi tu, Boris, tot student de anul întâi ai rămas.

„Pobeda” intră în curtea institutului.

— Nu ştii, întrebă Privalov coborând din maşină, bătrânul Bahtiar o fi în oraş?

— Cred că da. Dar ce-ai cu el? i

— Aş trece să-l văd.

— Bine faci, aprobă Koltuhov. Du-te. Un duş rece nu-ţi strică.

...Baghanlî îşi invită oaspetele în balcon şi-i oferi ceai. Ascultându-l, bătrânul savant învârtea linguriţa în pahar şi privea îngândurat luminile oraşului ce înconjurau în semicerc golful.

Cu douăzeci de ani în urmă, când Privalov era încă student la institut, Bahtiar Halilovici Baghanlî, membru corespondent al Academiei de ştiinţe, savant erudit cu mâini îndemânatice de experimentator, i-a fost profesorul şi îndrumătorul cel mai bun şi cel mai iubit. Mulţi dintre foştii elevi treceau şi acum pe la el să-i ceară un sfat, o părere, în cele mai complicate probleme. Bătrânul îi asculta, le dădea consultaţii, xâi încuraja... îi ţinea minte pe toţi şi le vorbea simplu, spunându-le pe nume. În schimb foştii elevi, când i se adresau, numai „Bahtiarmiuellim” îi spuneau, adică învăţătorul Bahtiar.

Bătrânul avea un cap mare, cărunt, şi sprâncene negre. Sub nasul acvilin purta o mustăcioară argintie.

Deodată îl privi pe Privalov pieziş cu ochii-i căprui, şireţi:

— Te-am ascultat, fiule, dar n-am înţeles nimic. Cuvintele tale sunt confuze ca visul unei cămile. Spune-mi clar: Ce vrei să faci?

Privalov nu se supără. Nici nu se simţi măcar jignit de comparaţia cu cămila. Cunoştea prea bine maniera de a brusca, fără pic de răutate însă, a bătrânului savant.

— Am să încerc să expun în ordine, spuse el, şi sorbi puţin ceai din pahar. Începem proiectarea conductei submarine transcaspice.

Baghanlî dădu din cap.

— Dar conducta nu e un scop, ci un mijloc, continuă Privalov. Scopul ei este transportarea sistematică a ţiţeiului, nu?

— Da. Şi? Ce-ai cu conducta? De ce nu-ţi place?

— N-am spus că nu-mi place. Dar care este destinaţia conductelor? De a separa ţiţeiul pompat de mediul înconjurător.

— Admirabil formulat…

— Nu râdeţi, Bahtiar-miuellim. În tehnica transportului de ţâţei pe mare şi, în general, a lichidelor prin lichide se observă o stagnare a gândirii. Prin ce se deosebesc conductele noastre de cele antice? Prin trăinicia ţevilor, prin puterea pompelor. Atât. Principial însă, nimic nou. Desigur transportul ţiţeiului prin conductă e preferabil transportului cu petroliere: e mai puţin costisitor şi nu murdăreşte marea. Înţelegeţi însă…

— Am înţeles: nu-ţi plac conductele. Şi cu ce vrei să le înlocuieşti?

— Asta vă spun. Iată ce mi-a dat prin cap. Privalov îşi bău pe nerăsuflate restul de ceai şi împinse paharul deoparte. Mi-am adus aminte de o experienţă a lui Plato, Luăm un ulei care să aibă densitatea egală cu cea a apei şi-l turnăm în apă. Sub acţiunea tensiunii superficiale, uleiul va tinde spre un volum minim şi va lua forma de sferă. E adevărat? Ce se întâmplă însă dacă mărim într-atâta tensiunea superficială şi o dirijăm astfel, încât ea să nu acţioneze pe trei coordonate, ci pe două? Atunci o secţiune a uleiului va reprezenta un cerc, iar cealaltă… Pe scurt, uleiul va lua forma de cilindru. Însăşi suprafaţa uleiului său, să zicem, a ţiţeiului, va ţine loc de ţeavă…

Baghanlî, zâmbind, clătină din cap:

— Ingenioasă idee. Prin urmare, ţeavă fără ţevi? Şi? Mai departe?

— Mai departe, continuă cu însufleţire Privalov, creăm un câmp. Închipuiţi-vă un fascicul de energie subacvatică dirijată pe traseul dorit. La o anumită frecvenţă acest fascicul va crea un câmp de-a lungul căruia produsul petrolifer va curge într-un anumit sens. Mă înţelegeţi? Un şuvoi compact de ţâţei se va deplasa prin apă de la ţărmul apusean al mării până la cel răsăritean…

— Bun, îl opri Baghanlî. Mi-ai explicat cum e construită locomotiva. Acum explică-mi cum va porni ea fără cai. Ce va determina şuvoiul de ţâţei să se mişte?

— Poate chiar energia fasciculului!… Dacă străbate liniile de forţă, un conductor se poate mişca în câmpul magnetic… Deocamdată nu ştiu, Bahtiar Halilovici. Am expus doar principiul gol-goluţ…

— Da, gol-goluţ şi lipsit de apărare, ca puiul abia ieşit din găoace, completă Baghanlî.

Tăcură aproape un minut. Privalov îşi scoase ţigările şi îşi aprinse una, uitându-se din când în când cu nelinişte la savant.

— Ce aştepţi, fiule, răspunsul meu? întrebă în sfârşit Bahtiar Halilovici. Dacă ţii cu tot dinadinsul, să-ţi răspund. Am să te zdrobesc în trei timpi şi trei mişcări. Trei lovituri de graţie am să-ţi dau deşi una singură, oricare din ele, te-ar da gata! întâi: de la ţărmul apusean al mării până la cel răsăritean sunt aproximativ trei sute de kilometri. Prin urmare, groso modo, trei grade. Iar raza Pământului este de şase mii kilometri. Este?

— Da, aşa e.

— Acum să rezolvăm o problemă de clasa a şaptea: raza şase mii kilometri, unghiul la centru – trei grade. Care-i săgeata arcului?

Privalov scoase din buzunar o mică riglă de calcul.

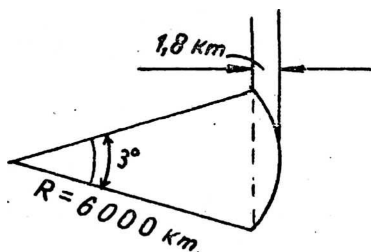
— Un kilometru opt sute de metri, citi el după ce mută cursorul. Dar pentru ce toate astea?

Bătrânul om de ştiinţă se lăsă satisfăcut pe speteaza scaunului şi se cutremură de râs.

— Va să zică, fiule, după tine Pământul e plat? Poate că e montat pe trei balene?

— Nu înţeleg, Bahtiar-miuellim. De ce râdeţi?

— Uite-aici. Baghanlî scoase stiloul şi făcu la iuţeală pe cutia de ţigări următoarea schiţă:

— Săgeata unui arc de trei grade la circumferinţa Pământului reprezintă aproape doi kilometri, continuă el. Cea mai mare adâncime a Mării Caspice este de aproape un kilometru. Drept sursă a fasciculului tău, sau, mai precis, a câmpului orientat, pot servi, numai oscilaţiile care se propagă în linie dreaptă. Înseamnă că fasciculul tău nu va parcurge nici jumătate de drum şi se va lovi de fundul mării.

— Ei, drăcie! exclamă Privalov. Într-adevăr, am uitat că Pământul e rotund!

— Nu-i nimic, se întâmplă… Ştii, o cămilă a fost întrebată odată de ce are gâtul strâmb. „Dar ce am eu drept?” a răspuns cămila.

— Dar dacă i-am da câmpului însuşirea de a devia sub acţiunea gravitaţiei? întrebă Privalov după o pauză. Atunci fasciculul se va deplasa pe o curbă… Pentru că, după Einstein, în cazul energiilor înalte spaţiul se deformează…

— Ascultă, Boris. Tu priveşti cu totul superficial gravitaţia Pământului. Natura gravitaţiei nu a fost încă suficient studiată. Unii consideră că gravitaţia este un proces în afara timpului. Aceştia presupun, într-adevăr, că gravitaţia constituie o energie discontinuă, cuantică, susţin că există anumiţi gravitoni – particule elementare ale gravitaţiei. Dar să nu ne depărtăm de la subiect. Pregăteşte-te să primeşti a doua lovitură de graţie. Baghanlî se ridică şi începu să se plimbe pe balcon. Vorbeai de tensiunea superficială şi te aşteptai ca, drept răspuns, bătrânul Bahtiar să-ţi ungă urechile cu o concepţie ingenioasă. Slabă speranţă, fiule. Suprafaţa materiei este una din tainele fundamentale ale fizicii

moderne. Vezi tu, tensiunea superficială a unui lichid reprezintă o zonă de manifestare a unor proprietăţi deosebite, proprii suprafeţei. Această tensiune provoacă forţe îndreptate întotdeauna spre interior. Ceaiul din acest pahar e supus unei tensiuni. Suprafaţa lui – şi deasupra, şi la fund, şi spre pereţii paharului – apasă înăuntru cu o putere de peste zece tone pe centimetru pătrat. De aceea lichidele sunt greu comprimabile. Până nu de mult erau considerate chiar absolut necomprimabile. Iar corpurile solide… Când tăiem cu cuţitul o bucată de lut, de pildă, despărţim lumi întregi şi dăm naştere la noi suprafeţe. Cu această ocazie se eliberează o anumită cantitate de energie, e adevărat…

Bătrânul savant se opri şi privi în cameră prin uşa întredeschisă. Acolo, în întuneric, licărea argintiu ecranul televizorului; în faţa lui şedeau pe scaune şi în fotolii câteva femei şi mai mulţi copii.

— Vedeţi? Înseamnă că dedesubtul suprafeţei se găseşte totuşi ceva! prinse curaj Privalov. Întrebarea-i: ce anume?

— Nu ştiu, fiule. Şi deocamdată nu ştie nimeni. Cum să pătrunzi sub ea? Dacă răzuieşti suprafaţa, dedesubtul ei se formează imediat o nouă graniţă a materiei, graniţa unde forţele interatomice ce consolidează elementele materiei intră în interacţiune cu mediul înconjurător şi se echilibrează într-un mod deosebit. De ce? Asta n-o ştim încă. Dar dacă observăm un fenomen, mai devreme sau mai târziu ajungem să cunoaştem şi esenţa lui, pentru că fenomenul nu se poate produce fără o cauzalitate esenţială. Abia când vom cunoaşte esenţa acestui fenomen vom putea utiliza forţa colosală ascunsă în suprafeţe.

— Deci e încă prematur să mă gândesc la aşa ceva? întrebă Privalov cu tristeţe în glas. Într-adevăr, nu mai e nevoie de a treia lovitură…

Bătrânul om de ştiinţă nu răspunse. Din pragul camerei privea ecranul televizorului.

— Ia vino-ncoace, Boris, spuse el. Să ne uităm la televizor.

Ridicându-se, Privalov consultă ceasul.

— E târziu. Mă duc, Bahtiar Halilovici. Iertaţi-mă că v-am răpit timpul.

— Lasă astea… Vino încoace, îţi spun. Filmu-i vechi, dar e un mic episod acolo… Acuma-l arată.

Îl luă pe Privalov de braţ şi-l conduse în cameră.

Boris Ivanovici recunoscu filmul: „Salariul groazei”.

…Camioane transportă nitroglicerină. O stâncă uriaşă, prăvălită de pe munte, Le-a barat drumul. Şoferii au hotărât să o arunce în aer. Dar cum să torni în ea lichidul teribil care explodează dacă îl agiţi numai puţin?

Cu răsuflarea oprită, un om înmoaie în nitroglicerină codiţa unei frunze de palmier. Apoi o introduce într-o gaură din stâncă şi face să se prelingă pe ea nitroglicerina. Un strop de nitroglicerină, încă unul se aşterne lin pe piatră…

Baghanlî îl trase pe Privalov de mânecă înapoi pe balcon.

— Ai văzut cum acţionează tensiunea superficială? întrebă savantul.

— Africanii toarnă apă în coaja oului de struţ după aceeaşi metodă. Livingstone a scris despre asta, spuse Privalov. Iar la Jules Verne… Vă amintiţi? Ca să liniştească marea vărsau de pe corabie, în apă, untură de balenă. Boris Ivanovici se însufleţi din nou: Dar şi acum… Ştiţi cum procedează marinarii? Atârnă peste bord saci din pânză umpluţi cu fuior de cânepă, îmbibaţi cu ulei. Din aceşti saci uleiul se scurge pe bord în apă…

— Ce să mai vorbim, tensiunea superficială e o forţă uriaşă, rosti Baghanlî dus pe gânduri. Pare de necrezut, şi totuşi!… O peliculă de ulei de grosimea unei molecule potoleşte energia wlosală a valului… El făcu din nou câţiva paşi pe balcon, cu mâinile în buzunare. Dar Şuieikin dă un exemplu în „Fizica mării”: uriaşa energie cinetică a unui tren accelerat, în cazul frânării hrusce,

este absorbită de stratul superficial extrem de subţire al contactului între roţi şi saboţii frânei. Oare de ce faptul acesta nu ne mai pare neverosimil?…

Privalov nu-şi lua ochii de la savant, ascultându-l cu încordare.

— Să admitem., spuse în sfârşit acesta, că vom reuşi să mărim tensiunea superficială şi…

— Se poate deci, Bahtiar-miuellim? aproape strigă Privalov de bucurie.

— Nu te repezi. Admit o posibilitate. Dar numai în principiu. În realitate, totul e o fantasmagorie.

— De ce?

— Mai întrebi de ce? Păi „cârnatul” tău de ţâţei – dacă se va putea crea vreodată – deplasându-se prin apă va întâlni o rezistenţă uriaşă. Frecarea, iubitule! Şi pe asta ai uitat-o? Şi ea este una din însuşirile suprafeţei. Straturile de la suprafaţă, frânate, vor rămâne în urma celor din interior. Astfel şuvoiul se va destrăma. Iată deci şi cea de-a treia lovitură de graţie. Mai rezişti?…

— Admirabil, încercă Privalov să se arate entuziasmat… Prin urmare am încă o problemă de rezolvat: reducerea frecării.

Baghanlî se trânti pe un scaun şi râse multă vreme, cu satisfacţie.

— Bravo, Boris! Eşti de admirat, spuse el ştergându-şi ochii cu batista. Nu-ţi pasă nici de frecare, nici de gravitaţie. lână şi materia eşti gata s-o întorci pe dos…

Privalov îşi dădu seama cât de ridicul îi fusese entuziasmul de adineauri.

— Mă duc, Bahtiar Halilovici, oftă el. Vă mulţumesc pentru consultaţie.

— Ştii ceva? Bătrânul savant îl privi fix. Ia-mă şi pe mine în asociaţie. Să încercăm, de curiozitate. Mai ştii de unde sare iepurele? Dar facem o convenţie: să n-o luăm razna. Ne gândim numai la fundamentarea de principiu la ideii, nimic mai mult!

CAPITOLUL X

În care se descrie o experienţă nu prea potrivită pentru condiţiile pe care le poate oferi o simplă locuinţă

De fapt, fiecare experienţă are o clipă măreaţă a sa, numai că această clipa trece înainte te-a putea fi observată.

A. *WILSQN*: *„Convieţuirea cu trăsnetul”*.

— Rita, întrebă iarăşi Benediktov, eşti sigură că atunci cuţitul a căzut peste bord?

— Da.

— Absolut sigură?

— Ei, ştii că eşti reuşit…

Rita lăsă cartea deoparte şi sse ridică de pe divan.

— Nu te supăra, spuse Benediktov. Înţelegi, cineva a căutat cuţitul acolo… în locul acela… şi nu l-a găsit.

— Acul în carul cu fân…

— Tu te-ai schimbat mult în ultimul timp. Priveşti munca mea… hm… altfel ca înainte. De aceea te-am întrebat.

— Nu eu m-am schimbat, Tolea. Tu te-ai schimbat. Pur şi simplu nu mă mai bagi în seamă. Te rog foarte, foarte mult: lasă baltă toate experienţele astea. Nu vezi? Te-au sleit complet de puteri. Şi au ridicat o barieră de netrecut între noi… Adu-ţi aminte ce bine era înainte!

— Da, recunoscu Benediktov. Într-adevăr, era bine…

— Vezi? exclamă dânsa plină de speranţă.

Benediktov se uită la ceas.

— Aştept pe cineva. Din clipă în clipă trebuie să vină. O să lucrăm împreună.

Rita îşi scutură capul şi ieşi din birou fără o vorbă.

Cu câţiva ani în urmă Anatoli Petrovici Benediktov, pe atunci profesor la universitate, s-a îndrăgostit, de o studentă veselă, capricioasă, de la facultatea de biologie.

Înainte de a o cunoaşte, tocmai îşi susţinuse, în mod strălucit, dizertaţia cu privire la curenţii electrici din organismul viu şi publicase un interesant studiu despre peştii care produc curent electric, cercetare ce a stârnit o îndelungată discuţie în lumea biologilor.

Într-una din zile, în timpul lecţiei, Benediktov a observat că mai multe studente, chicotind şi şoptind între ele, transmit una alteia o foaie de hârtie. S-a apropiat din câţiva paşi şi, înainte de a se dezmetici fetele, a pus mâna pe foaia de hârtie. A privit şi s-a posomorât. Pe foaie era desenat caricatural chiar el, Benediktov. La chip semăna destul de bine, dar avea părul zburlit ca o coamă de oal în vânt şi o coadă de peşte în genul sirenelor; ţinea un trident în mână, iar în jurul lui dănţuiau peşti. Dedesubtul desenului citi următoarele versuri, scrise cu un scris uşor, subţire:

Benediktov – cercetându-l poate oricine constata – Nu se trage din maimuţa, ci-i cu totul altceva:

Un hibrid, o corcitură între porc spinos şi cal…

Ce jignire cruntă pentru cromozomul iniţial!

Nu-i fizician cum spune, nici măcar nu-i biolog.

Ci-i ceva – *ntre toate-acestea*: *electroihtiolog!*

— Cine a făcut asta? a întrebat, rotindu-şi privirea încruntată peste auditoriul tăcut.

O fată subţirică, blondă, s-a ridicat şi, privindu-l cu îndrăzneală, a declarat eu mândrie:

— Eu”.

N-a mărturisit, ci într-adevăr a declarat cu mândrie.

— Mulţumesc, a rostit Benediktov încet, puţin nazal; a strecurat desenul în buzunar şi şi-a continuat lecţia.

Mai târziu, după ce s-au căsătorit, Benediktov i-a mărturisit Bilei că în clipa când ea s-a ridicat şi a spus „eu”, a simţit dintr-odată cum l-a lovit un val fierbinte…

În acelaşi an Rita a absolvit universitatea şi a fost numită profesoară de biologie la o şcoală, iar Benediktov s-a transferat într-un institut de cercetări ştiinţifice, în laboratorul pus la dispoziţie a continuat să muncească cu pasiune, făcând cercetări asupra biocurenţilor. Tinerii căsătoriţi duceau un trai vesel. Frecventau teatre şi cinematografe, citeau împreună cărţi şi le discutau, iar casa lor era totdeauna deschisă pentru numeroşii lor prieteni.

Acum şase luni Benediktov a primit locuinţă într-un bloc nou şi atunci, cu ocazia mutării, o întâmplare stranie

6 81

a adus după sine toate nenorocirile. Hotărâseră să nu ia toate vechiturile în noua locuinţă. De aceea Benediktov a protestat când a văzut-o pe Rita punând în geamantan o veche vază de flori cu marginile ciobite şi o bucată prismatică de fier înnegrită de vreme.

— Rita! Cum ne-a fost vorba? Fă bine şi aruncă fleacurile astea!

Rita a aruncat vaza, dar de bucata de fier ri-a vrut să se despartă, susţinând că e o relicvă de familie.

— Relicvele familiei Matveev, a râs Anatoli Petrovici mai ironic decât s-ar fi cuvenit.

A luat totuşi în mână bara prismatică, de forma şi mărimea unui penar, a răsucit-o, a scuturat-o… Prin capătul lateral a ieşit la iveală lama unui cuţit.

Nevenindu-i să-şi creadă ochilor, Benediktov a privit încremenit lama îngustă a cuţitului. Aceasta era acoperită cu un strat subţire, străveziu, de unsoare, prin care se putea distinge un desen filigranat argintiu-fumuriu. Benediktov a atins cu oarecare teamă lama cu mâna şi s-a înfiorat – mâna a trecut ca printr-un gol, încercând doar o senzaţie ciudată, ca şi cum l-ar fi atins o adiere caldă, de-o clipită…

S-a uitat în jur. Odaia, valizele deschise pe scaune, canapeaua, şifonierul… Totul era obişnuit, trainic, cotidian…

Şi-a trecut palma peste ochi. Lama cuţitului ieşea încă din bară. Cuţitul era acolo, şi totuşi nu era…

— Ce-i cu tine? l-a întrebat alarmată Rita.

S-a apropiat de el şi, aruncându-şi privirile asupra barei de fier, a făcut, ochii mari…

Nu, ea nu ştia nimic. Ştia doar un singur lucru: că de această bară de fier era legată o stranie legendă de familie despre un strămoş îndepărtat, care a fost în

India. Tatăl Ritei păstrase toată viaţa bara, iar acum o păstra ca, asta era tot. Niciodată nu i-a trecut nimănui prin minte că în bară ar putea fi ceva.

Benediktov ţinea cutia masivă în mână ca pe un şarpe cu clopoţei. A strâns încet lama în pumn. Degetele s-au împreunat în gol.

Deodată Rita a tresărit:

— Stai puţin! Aveam încă o bară, mai micuţă. Cam ruginise. Am pus-o sub comodă, în loc de picior…

A dat fuga în camera cu mobila rămasă de la mama ei, apoi s-a întors dezorientată:

— Au aruncat-o. Ieri au aruncat toate vechiturile şi…

După primele clipe de uluială, Benediktov a cercetat cu minuţiozitate cutia grea de metal. Pe una din feţele ei erau gravate nişte litere – două rânduri – iar între rânduri ceva ce p-utea fi o coroană, dar poate numai o simplă pată de rugină. Benediktov a mai descoperit o linie extrem de subţire care înconjura prisma de-a lungul ei. Cutia se deschide deci longitudinal. Capacul lateral, prin care trecuse lama cuţitului, era doar un perete nituit.

După multă migală, Benediktov a izbutit să deschidă capacul. În lăcaşul cioplit în metal, exact pe măsură, se găsea cuţitul, cu minerul strâns înfăşurat într-o bucată de stofă. Cu timpul însă, se pare că stofa putrezise şi mânerul – având joc – lunecase, îngăduind lamei să iasă afară…

Benediktov a strâns mânerul frumos din fildeş, îngălbenit de vreme. Mânerul era obişnuit: îl puteai ţine în mână. Se vede că şi coada lamei, cât sta înfiptă în mâner, era „normală”.

În schimb lama…

Trecea prin orice, fără să lase nici cea mai mică urmă! Parcă ar fi fost ţesută din aer…

Benediktov a înfipt cuţitul în masă. Ce naiba! Lemnul opunea rezistenţă?! Cuţitul s-a împlântat în lemn! A mai lovit o dată pieziş… Lama a trecut liber… De

ce n-a trecut întâia oară prin lemn?

Până noaptea târziu Benediktov a încercat cuţitul pe diferite obiecte şi în toate sensurile. Era clar: cuţitul trecea liber prin orice substanţă, lovind în orice sens, în afară de cel strict vertical. Dacă împlântai cuţitul vertical, de sus în jos, se comporta ca un cuţit obişnuit, numai că se înfigea ceva mai uşor. De jos în sus trecea fără piedici prin orice obiect.

Asta îndeosebi te uluia.

Clipa în care au descoperit pentru întâia oară cuţitul misterios a constituit o piatră de hotar în viaţa lor.

Benediktov s-a hotărât să dezlege taina cu orice preţ.

— Penetrabilitatea! înţelegi tu, Rita? Penetrabilitatea materiei! Acest cuţit spui că-l păstraţi de mult în familie, poate de o sută de ani, poate de două… Ei bine, dacă pe atunci oamenii au ştiut să-l facă penetrabil, apăi eu şi cu tine…

Îţi tăiau răsuflarea grandioasele tablouri ale Materiei Modificate, dirijate de om cu uşurinţă, pe care Anatoli Petrovici le zugrăvea soţiei sale. Ideea a început să o pasioneze şi pe Rita. Î>1 ajuta pe Benediktov. Pregătea experienţele, ţinea jurnalul de însemnări, îl apăra pe Benediktov, când lucra, de prietenii şi cunoscuţii ea! re ar fi putut să-l tulbure. Cu timpul, prietenii au început să-i evite.

— Nu-i nicio nenorocire, Rita, spunea Anatoli Petrovici. Ai să vezi. După ce termin lucrul, n-o să mai poţi respira de vizite şi prieteni.

Treceau săptămânile, lunile. Biroul lui Benediktov arăta acum ca un mic laborator. Tot mai des pe Anatoli Petrovici îl apucau zorile lucrând. Sleit de puteri, istovit, adormea în fotoliu, dar după o oră sărea în picioare şi se apuca din nou de treabă. Cu toate acestea era tot atât de departe de ţel ca în momentul în care văzuse cuţitul pentru întâia oară. Devenise nerăbdător, irascibil, chiar grosolan. Puta a început să observe în purtarea lui

anumite ciudăţenii: o anumită stare de deprimare sau ursuzenie, alternând brusc cu stări de vioiciune şi-o uimitoare putere de muncă; putea uneori să lucreze zile şi nopţi în şir, fără să se odihnească. Apoi apatia îl cuprindea din nou.

Rita s-a alarmat. Începuse să înţeleagă că Anatoli Petrovici şi-a luat pe umeri o povară peste puterile unui singur om. Dar când i-a propus să comunice Academiei de ştiinţe descoperirea lor, Benediktov s-a înfuriat atât de rău, încât Rita n-a mai spus nimic. Abia I-a convins să ia im concediu şi să plece amândoi într-o călătorie pe Volga.

Am văzut cum s-a încheiat această călătorie. Benediktov nu se simţea de loc mai bine.

Se auzi soneria. Benediktov se duse să deschidă, dar Rita i-o luă înainte. Intră Operatin – spilcuit, proaspăt ras, într-un elegant costum gri. Aplecându-şi capul pieptănat cu îngrijire, atinse cu buzele-i reci mâna Ritei. O întrebă de sănătate.

— Sunt perfect sănătoasă, răspunse Rita răspicat. La revedere.

— Stai puţin. Unde mergi? întrebă Benediktov.

— Mă duc la cinema.

Uşa se închise şi bărbaţii rămaseră singuri.

— Cu atât mai bine, bombăni Benediktov şi-şi conduse oaspetele în birou.

Operatin examină instalaţiile cu un ochi critic.

— Mda, făcu el. O maşină electrostatică – foarte bine. Acesta este oscilatorul cu tuburi electronice de care mi-aţi vorbit?

Îşi scoase haina şi trăgându-şi pantalonii în sus la genunchi, se tolăni în fotoliu. Benediktov se aşeză în faţa lui.

— Anatoli Petrovici, înainte de toate, vă rog să-mi povestiţi totul în amănunţime despre cuţit.

El ascultă cu atenţie relatarea lui Benediktov.

— Minuni indiene… Dacă n-aş fi văzut, n-aş fi crezut,

spuse el. Prin urmare, penetrabilitatea lamei e limitată. Unde se termină, chiar lângă mâner?

— Da. Există o zonă de tranziţie, cam de vreo şase milimetri. Am scos mânerul. Coada cuţitului este din oţel obişnuit.

— Apropo: aţi cântărit partea metalică?

— Are greutatea normală, corespunzătoare volumului.

— Foarte interesant. Prin urmare, într-un câmp gravitaţional se comportă ca o materie obişnuită…

— Da. Ba mai mult. Dovedeşte o uimitoare dependenţă faţă de câmpul de gravitaţie: în jos, pe verticală, împunge ca un cuţit obişnuit. Numai că cere un efort mai mic, asta-i toată deosebirea.

— Se vede că pe verticală în jos acţionează o singură forţă, gravitaţia Pământului…

Operatin căzu pe gânduri.

— După părerea mea, spuse Benediktov, în cuţit au fost schimbate într-un mod oarecare legăturile dintre atomi, poate chiar dinlăuntrul atomilor. Sunt convins că, datorită însuşirilor organismului viu, vom putea găsi mai curând dezlegarea. Procesul vital este legat de eliberarea de energie sub diferite forme – sub formă de unde, sub forma biocurenţilor…

Se apropie de acvariul rotund, înfăşurat în sârmă, şi începu să explice. Operatin nu-l lăsă să-şi termine ideea.

— E clar, Anatoli Petrovici, spuse el politicos. Introducând peştii între lamele condensatorului, îi prindeţi în circuitul oscilant. Căutaţi rezonanţa cu propria lor frecvenţă bioelectrică, nu-i aşa?

— Întocmai.

— Pot să-mi arunc o privire peste însemnările dumneavoastră? Operatin răsfoi caietul. Lucraţi fără sistem, colega. Însemnările lasă o impresie confuză. Aşa nu merge. Trebuie lucrat sistematic.

— Ei, asta-i acum! Benediktov dădea semne de enervare. Lucrătorul „A” ia în mâna „B” lopata „C” şi se

apropie de grămada „D”. Cunoaştem noi sistemele voastre!

Operatin nu-l luă în seamă.

— Prin urmare, continuă el calm, să vedem de ce date iniţiale dispunem. Un cuţit din material penetrant… Dar şi acesta, din păcate, pierdut… Aţi spus că strămoşul soţiei a fost în India. Când? Acum două sute şi ceva de ani? Ei, să ne situăm la fiivelul acelor vremuri, să căutăm acolo, printre buteliile de Leyda… Structura materiei abia se bănuia pe atunci… Se vede că au descoperit-o întâmplător. Aveţi dreptate, în cuţit au fost modificate legăturile dintre atomi. Dar cum a fost învinsă energia atracţiei interne a materiei? Asta-i întrebarea… Dacă am avea cuţitul! Apropo, spuneţi că aţi găsit cuţitul într-o cutie de metal. O aveţi? Pot s-o văd şi eu?

Benediktov scoase din dulap cutia de metal, asemănătoare unui penar, şi i-o întinse lui Operatin.

Operatin o privi şi…

— Ei, drace! exclamă el, sărind în picioare. Aceleaşi litere…

Pe capac erau gravate literele:

„A M D G”.

Iar mai jos, sub o coroană minusculă, literele:

„J d M”.

Operatin făcu câţiva paşi prin birou. Paşii lui răsunau ritmic, ca nişte lovituri de ciocan.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Benediktov, întorcând capul după Operatin. De ce v-aţi alarmat?

— Nu, nimic. Operatin se aşeză în fotoliu şi se apucă să examineze din nou cutia. Aţi aflat semnificaţia acestor litere?

— Cele patru de sus sunt iniţialele devizei iezuiţilor… N-o mai ţin minte… Cele trei litere de jos – nu ştiu ce înseamnă. Dar mă îndoiesc că asta ar avea vreo legătură cu problema ştiinţifică.

Operatin căzu pe gânduri.

— Ce-i? se înfurie Benediktov, de astă dată de-a

binelea. Dacă aţi venit aici să faceţi pe misteriosul, atunci…

— Nu vă pripiţi, Anatoli Petrovici. Nervos mai sunteţi! Puse cutia pe masă şi se ridică. Bine. Şi acum, să nu pierdem vremea. Să facem o primă experienţă. Când mi-aţi descris oscilatorul, mi-a şi trecut prin minte o idee nostimă. Aţi primit valiza cu aparatele, nu-i aşa?

— Da, am primit-o. Apropo: nu cumva mi l-aţi mai trimis o dată pe acest tip cu chip de bestie? Cred că el era… S-a dat drept electrician.

— Vai de mine, Anatoli Petrovici! Se poate? E laborantul meu. Un lucrător foarte util. Şi unde mai pui că-i simpatic. Sunt sigur că o să vă schimbaţi părerea despre el… Ajutaţi-mă să iau acvariul de aici. Iar măsuţa s-o punem aici, mai aproape de oscilator.

Operatin se apucă să monteze aparatele.

— Poate că e mai bine, în prealabil, să mă iniţiaţi şi pe mine, propuse Benediktov.

— Fără îndoială. Propun să începem cu suprafaţa minimă, cu vârful.

Operatin deschise o cutie şi scoase dinăuntru un suport metalic prevăzut cu un ac lung, bine ascuţit.

— Desigur, spuse el, acest ac nu se compară cu acul unei albine, care are vârful atât de ascuţit, încât raza cercului în care se înscrie abia reprezintă o milionime de milimetru. Aplicaţi unui vârf atât de ascuţit o forţă de numai un miligram şi presiunea asupra materiei impuse va fi de aproape trei sute de tone pe centimetru pătrat. Vă imaginaţi? Şi un ac de oţel în mâna omului împunge cu o presiune de aproape patru tone. De altfel, pare-mi-se, vă pricepeţi la ace…

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă Benediktov întunecat.

— Iertaţi-mă, am spus-o numai aşa, că veni vorba. Operatin îl fixă pe biofizician fără să clipească. Vom încerca, prin urmare, cu vârful acestui ac. O putem scoate astfel mai uşor la capăt decât cu o masă mare de materie. Sunteţi de acord, nu-i aşa?

El expuse pe scurt metodica experienţei.

Pe măsuţă, deasupra instalaţiei, se afla montată o lentilă biocular. Suportul cu ac era astfel prins într-o presă de mână cu şurub micrometric, încât vârful acului se îndrepta spre un cub de oţel. Toate acestea, înconjurate de o spirală prinsă între două lamele paralele, erau introduse într-un vas de sticlă cu pereţii groşi. Un mic motoraş, printr-un angrenaj de roţi dinţate, putea să rotească foarte încet şurubul micrometric, astfel ca vârful acului să se apropie şi să apese în cubul de oţel. Prin sticlă treceau etanş bornele firelor care legau instalaţia de maşina electrostatică şi de oscilatorul lui Benediktov.

— Să vedem ce e în stare oscilatorul dumneavoastră, spuse Operatin. Şi-acum, începem. Vom încerca să acţionăm cu ajutorul câmpului electric asupra structurii interne a materiei acestui cub.

Benediktov porni motorul şi discul maşinii electrostatice începu să se învârtească bâzâind uşor.

— Oscilatorul! porunci Operatin.

Se auzi declicul întrerupătorului; În vasul de sticlă, motoraşul rotea încet-încet şurubul micrometric, apropiind vârful acului de cub.

Operatin şi Benediktov priveau pe rând prin lupa biocular.

Zbârnâi soneria: vârful venise în contact cu cubul, înregistratoarele automate intrară în funcţiune. Vârful continua să se mişte, pătrunzând în metal. Totuşi aparatele extrem de – sensibile nu arătau niciun efort… Acul pătrundea în cubul de oţel fără să întâmpine rezistenţă!

Asta dură o singură clipă.

În clipa următoare, o forţă necunoscută îi zvârli pe Operatin şi pe Benediktov la perete. Un bubuit, şi vasul de sticlă sări în ţăndări…

Benediktov se uită în jur stupefiat. Nu cumva visase? …

Operatin se ridică de jos. Era alb la fată, pe frunte i se prelingea un fir subţire de sânge. Se uită la Benediktov şi deodată izbucni în râs, dându-şi capul pe spate şi scoţând înainte bărbia-i osoasă.

S-a scrântit, sau ce arc? se gândi alarmat Anatoli Petrovici.

Deodată Operatin se opri din râs.

— Cubul! strigă el cu voce răguşită.

Se apucară să caute cubul şi-l găsiră într-un colţ împreună cu o frântură din presa de mână. Aşezară cubul sub microscop. Acul nu lăsase nici cea mai mică urmă… Dar banda automatului de înregistrare – martor mut – arăta că acul pătrunsese în oţel cu trei microni…

Cei doi se aşezară în fotolii, unul în faţa altuia. După un timp, Benediktov întrebă:

— Ce… ce credeţi despre asta?

— Cred că… A fost o clipă măreaţă. Vocea lui Operatin suna iarăşi calm, dar în ochii lui se ivise o expresie stranie de înstrăinare. Am obţinut pentru o frântură. de secundă penetrabilitatea. Am izbutit să slăbim legăturile materiei… Dar forţele care creează aceste legături s-au eliberat… Şi iată rezultatul…

Tăcură multă vreme. Apoi Operatin începu să vorbească, de astă dată perfect calm:

— Suntem pe un drum bun, Anatoli Petrovici. Dar în condiţiile astea nu vom ajunge la niciun rezultat, decât că vom intra în conflict cu administraţia imobilului. Vă daţi seama ce înseamnă să pătrunzi în structura materiei?… Poate să iasă şi mai rău… Trebuie montată o instalaţie mare, cu un generator Van-de-Graaf. Fără el nu facem nimic. Ne aşteaptă o mulţime de experienţe.

— Ce propuneţi?

— Avem posibilitatea să lucrăm într-un loc izolat. Ce păcat că nu sunteţi salariatul nostru…

Operatin făcu o pauză, apoi rosti cu hotărâre:

— Trebuie să vă transferaţi la institutul nostru. Neapărat.

CAPITOLUL XI

Despre „Inima de mercur” şi despre o „Pisică solitară”.

Nu există pe lume câine mai blând şi mai tandru ca buldogul. Dar judecând după înfăţişarea lui ai crede tocmai contrariul.

J. K. FERQME: „*Cunoştinţa mea cu buldogii*”.

În şuvoiul zgomotos al mulţimii ce ieşea de la cinematograf, Rita se simţea stingheră. În jurul ei, vorbind cu glas tare, oamenii schimbau impresii, râdeau, glumeau. Toţi erau revoltător de fericiţi.

Iar Rita nu avea nici măcar cu cine schimba o vorbă. Păşea încet pe Bulevardul Mării, pe lângă fântânile arteziene luminate de jos cu becuri colorate, pe lângă băncile cu îndrăgostiţi.

Tristeţea punea tot mai mult stăpânire pe ea.

Pentru întâia oară în viaţa ei, mergea singură la cinematograf. I se părea că toţi o privesc cu nedumerire şi compătimire. N-au decât să se uite! Cum se plimbă ei în doi sau în grupuri, ea se plimbă singură. Şi ce-i cu asta? Aşa îi place ei.

Dar îi plăcea oare?

Nu, de ce să se mintă…

Ce ciudată asociere! îşi aduse aminte de o povestire a lui Kipling citită în copilărie. Era vorba de o pisică solitară…

Rita coti pe bulevard, într-o stradă puternic luminată de lămpi cu neon. Roţile automobilelor foşneau pe asfaltul străzii.

Un chioşc cu răcoritoare.

O tonetă cu îngheţată.

Staţia de troleibus.

Împrăştiind scântei la întretăierea cablurilor, se apropia troleibuzul. Un grup de fete, chicotind, alergau să-l prindă.

Rita se uită la ceas. Zece fără cinci. Să meargă acasă? La ce bun? Să servească ceaiuri cu dulceaţă de

smochine soţului şi musafirului? apoi să asculte murmurul vocilor din camera de alături?

O luă înapoi spre bulevard. Trecu pe lângă bănci întunecoase pe care – la umbra copacilor, se îmbrăţişau perechi, pe lângă bănci pustii, luminate de felinare. Se aşeză pe o bancă liberă, sub un salcâm bătrân; alături se înălţa felinarul – deşirat paznic de noapte.

În faţa Ritei se aşternea oglinda neagră a golfului. Pe linia orizontului, vag conturată, clipeau luminiţe – când roşii, când albe. Undeva, mult spre dreapta, de-a lungul debarcaderului slab luminat al iaht-clubului, siluetele fantomatice ale iahturilor se legănau uşor pe apă.

Doamne, cât e de singură! Şi cât de nefericită se simte!

Mai mulţi tineri, un grup întreg, se apropiau de pe faleză. Vorbeau tare, fumau, râdeau. Ajungând în dreptul Ritei, schimbară priviri vesele şi se aşezară ciucure la capetele băncii pe care şedea ea – doi de-o parte, trei de alta.

Unul dintre ei, cu cămaşa de un roşu aprins şi pantaloni negri, aşeză între el şi Rita un aparat micuţ de radio cu tranzistori.

— Vă deranjează? întrebă el, privind-o cu un zâmbet pe Rita.

Rita tăcu. Să se ridice şi să plece? Băieţoii ăştia o să creadă că i-e frică de ei. Şi nu-i era. Doar că o enerva prezenţa lor.

— Ce-i, Valerik, nu-ţi răspunde? întrebă cu voce tărăgănată, prostindu-se, un tânăr cârn, din partea cealaltă.

— Nu-mi răspunde…

— Păi, probabil că ai fost nepoliticos.

— Ba am fost politicos… Posesorul aparatului de radio pufni în pumn, stăpânindu-şi râsul. Duduie, rosti el apoi cu o hotărâre disperată, aş vrea să vă cunosc…

Rita se uită încruntată la faţa lui impertinentă,

încadrată de favoriţi negri.

— Nu doreşte să facă cunoştinţă, Valerik? întrebă aceeaşi voce.

— Nu doresc! i-o tăie Rita. Vedeţi-vă de drum.

— Cum adică, nu poate sta omul unde-i place? întrebă tânărul cârn. Poate că am venit să respirăm aer curat.

Şi ca să demonstreze, se lăsă pe spătarul băncii, îşi întinse picioarele şi începu să respire zgomotos. Începură şi ceilalţi, imitându-l, să inspire şi să expire cu zgomot.

Rita se ridică, iar tinerii săriră ca la o comandă în picioare. Un câine mare, roşcat, care tocmai trecea, se opri şi mirii încetişor…

— Rex! se auzi o voce de bas. Înapoi!

Un tânăr înalt, în cămaşă albă cu gulerul răsfrânt şi cu o cureluşă în mână „se apropie de ei cu paşi repezi. O privi cu uimire pe Rita, apoi îşi trecu privirea asupra tânărului cu aparatul.

— Gorbacevski?! exclamă el nedumerit. Ce faci aici?

De câteva zile, Nikolai şi Iura îşi făceau de lucru cu mercurul, în veranda casei din micuţa stradă Bondarnaia ei montaseră o „inimă de mercur” – străvechi dispozitiv pentru demonstrarea creşterii tensiunii superficiale sub acţiunea curentului electric.

Dispozitivul fusese montat pe unul din talerele unei balanţe de laborator. Într-un vas de sticlă umplut cu o soluţie bună conducătoare de electricitate se găsea o picătură mare de mercur. Un şurub cu ac era astfel montat, încât vârful acului să atingă mercurul. Picătura de mercur era legată prin lichidul conducător de anodul unui acumulator, iar acul de catod.

Pe celălalt taler se aflau greutăţile pentru echilibrare.

La trecerea curentului tensiunea superficială se mărea, în consecinţă picătura de mercur se contracta şi se desprindea de ac. Astfel circuitul se întrerupea şi

picătura, reluându-şi volumul iniţial, venea din nou în atingere cu acul.

Picătura pulsa continuu – „inima de mercur” bătea.

Tinerii ingineri au încercat să acţioneze asupra „inimii de mercur” prin înaltă frecvenţă. Pentru asta au înconjurat întreg dispozitivul cu o spirală, conectată în circuitul oscilatorului cu tuburi electronice. Ei presupuneau că la o anumită frecvenţă a oscilaţiilor tensiunea superficială a mercurului va creşte într-atât şi va contracta în aşa măsură picătura, încât aceasta va înceta să mai atingă acul. Atunci, prin adăugarea de mercur şi măsurarea diferenţei de greutate se va putea calcula cu cât a crescut tensiunea superficială.

Modificau forma spiralei, încercau diferite frecvenţe – dar nu reuşeau nimic. „Inima de mercur” pulsa calm şi cu regularitate, ca şi în cazul trecerii unui curent electric obişnuit, fără spirală.

— La naiba, nu iese nimic! bombănea Iura, întrerupând curentul. Pierdem vremea degeaba.

— Poate că balanţa nu e suficient de sensibilă? Hai să cumpărăm o balanţă analitică.

— Aiurea! Iura se strâmbă nemulţumit. Mai bine construim singuri o balanţă piezoelectrică. Am undeva o schemă…

În seara aceea Nikolai a repetat cu multă răbdare experienţa în diferite variante. Când deodată a auzit un scheunat şi un hârâit: Rex zgâria cu ghearele. A deschis uşa şi l-a lăsat să intre. Câinele mare, roşcat, de rasă buldog, cu blana în dungi, ca de tigru, ţinea în dinţi o carte învelită într-un ziar.

— Rex! Hai noroc, javră!

Nikolai a luat cartea din gura câinelui şi prinzându-i la ceafă blana netedă şi caldă, i-a scuturat drăgăstos capul.

Câinele i-a lins mâna şi a început să dea frenetic din ciotul de coadă.

Rex avea doi stăpâni, dar locuia mai mult la Iura,

întrucât «la Nikolai nu prea era loc. Câinele era deseori nevoit să facă pe curierul. Şi de data aceasta venise cu o însărcinare: Iura îi restituia lui Nikolai cartea: „Şerpaşii şi omul zăpezilor”.

Nikolai i-a dat lui Rex câteva felii de salam şi s-a întors la experienţele lui cu „inima de mercur”.

Se întuneca. Din curte se auzeau sunetele unui picup: jos, în locuinţa lui, Vova îşi asculta discurile preferate.

Nikolai s-a ridicat şi a acoperit balanţa cu un vechi capac de lemn al unei maşini de cusut. Apoi s-a întins de i-au pârâit oasele.

Nu-i poate veni de hac tensiunii superficiale…

Dracu’ s-o ia. Ar trebui să iasă puţin, să se plimbe, să ia puţin aer. Cu ocazia asta o să i-l ducă şi pe Rex lui Iura…

— Gorbacevski? îşi manifestă Nikolai nedumerirea. Ce faci aici?

Tânărul lăsă ochii în jos, stingherit.

— Nimic, bombăni el. Ne plimbam…

— Ce vrei, mă?! Ce te amesteci? se răţoi tânărul cârn, apropiindu-se de Nikolai.

Dar Valerik Gorbacevski îşi prinse prietenul de braţ şi, şoptindu-i ceva la ureche, îl luă deoparte. Ceilalţi îi urmară şi ei.

— S-au legat de… Au fost obraznici? întrebă jenat Nikolai înfăşurând cureluşa în jurul degetului.

Abia acum îl recunoscu Rita. Privindu-l cu răceală pe Nikolai de jos în sus, îi spuse:

— Dumitale îţi place, se vede treaba, să-mi apari în chip de salvator. Ei bine, nici de astă dată n-am nevoie de ajutorul dumitale!

Dându-şi capul pe spate, ea porni spre oraş. Rex alergă familiar alături de ea. Rita se opri şi scutură mângâietor capul câinelui.

— Curios, se miră Nikolai. De obicei Rex nu se apropie de oameni străini.

— E un câine bun. Rita se apleacă şi apucă botul câinelui cu ambele mâini. Un adevărat tigru.

— E un buldog tigrat... Puţin corcit – are botul alungit, vedeţi?

— E mai frumos decât buldogii.

Rita se ridică şi-l privi pe Nikolai:

— Îl cunoaşteţi... pe băiatul acela?

— Valerik Gorbacevski? E laborant la noi.

Lumina felinarului se revărsa asupra Ritei, asupra părului ei auriu, asupra feţei înguste cu bărbia gingaşă şi ochi negri, trişti.

Nikolai nu-şi putea desprinde privirile de pe chipul ei. Zeci de întrebări îi stăteau pe limbă. Cine este? Cum de a căzut atunci peste bord? Şi de ce atâţia oameni manifestă interes faţă de locul unde a căzut? Căci e clar că Operatin, cu dispozitivul de detectare montat pe şalupă, şi Vova, cu acvalangul, căutau ceva acolo! Ce-or fi căutat? Şi de ce i se pare mereu că a mai văzut-o pe această fată?

— Dar veseli laboranţi mai aveţi, îi aruncă Rita în zeflemea.

Şi întorcându-se brusc, porni spre staţia de troleibus. Trecu pe lângă fântânile arteziene luminate de jos cu becuri colorate, pe lângă bănci pustii, pe lângă bănci cu îndrăgostiţi. Iar că era singură.

Pisica solitară...

Nikolai se uită multă vreme în urma ei. Apoi îl chemă pe Rex şi, cu paşi mari, îşi continuă drumul.

Uşa i-o deschise chiar Iura, numai în chiloţi şi în şurubelniţa „Durandal” în mână.

— Salut, oameni şi câini! exclamă el şi-l conduse pe Nikolai în camera sa, plină de cărţi, cu pereţii acoperiţi de hărţi geografice.

Pe masă o grămadă de piese demontate dintr-un fel de aparat electric pentru lustruit parchetul (faimosul „Supermagnetofon” cu care se chinuia Iura de vreo trei luni) şi încă ceva nedefinit, înjghebat din piesele

demontate.

— Uite, Kolea. Am scos de aici câte ceva, şi acum…

Iura îi arătă lui Nikolai balanţa piezoelectrică la care nu mai avea mult de lucrat şi-i explică la ce s-a gândit el pentru simplificarea schemei. Nikolai îl asculta, dar cu gândul în altă parte. Trăgea mereu din ţigară şi scutura distrat scrumul într-o cutie de tablă cu şuruburi.

— Iura, îşi întrerupse el deodată prietenul în mijlocul frazei, am întâlnit-o adineauri pe aceea care a căzut de pe motonavă…

— Să-i fie de bine. Ei, acum uite-aici: de la placa1 de cuarţ, bornele de ieşire duc…

Dar Nikolai îl întrerupse din nou:

— De ce tocmai pe acolo dădea târcoale Operatin? Şi Vova căuta ceva…

Scărpinându-se la ceafă cu „Durandal”-ul, Iura îşi învălui prietenul într-o privire plină de înţelesuri profunde.

— Or fi căutând oraşul scufundat Serghi-Iunan *?

— N-o face pe prostul, Iura! Nişte tipi s-au legat de ca pe bulevard. Şi cine crezi că era printre ei? Gorbacevski al nostru.

— Valerka?

— Da. Mâine îl iau la întrebări!

— Mai bine renunţă. Tu nu ştii să întreţii discuţii educative. Lasă că vorbesc eu cu el.

— Serghi-Iunan – oraş semilegendar dispărut sub apă, care a fost căutat pentru ultima oară în vara anului 1960. (n. red. ruse.)

— Înţelegi? continuă Nikolai îngândurat. Faţa ei… Mereu mi se pare că am mai văzut-o undeva, demult…

Iura era însă într-o cu totul altă dispoziţie. Aruncă şurubelniţa în sus, o prinse, apoi spuse pe tonul cel mai prietenos şi binevoitor:

— Păi da, sigur! Cum de n-ai recunoscut-o? E mătuşa ta din Astrahan!

Nikolai înfipse enervat mucul ţigării în cutia cu

şuruburi şi se îndreptă spre uşă.

— Bâtă nesimţitoare! îi aruncă el din mers.

Păşea încet pe o stradă slab luminată, spre ţărm. Marea vuia, dar Kolea nu auzea nimic. Îşi simţea sufletul tulburat şi neliniştit.

CAPITOLUL XII

Despre o descoperire care-i sileşte pe autori să încheie partea întâi a cărţii şi să facă o incursiune în secolul XVIII

…*Deoarece deschiderea unor asemenea vase intra în sfera obligaţiilor mele*…

V. HUGO * *„Omul care ude”*.

Bucata de fier ruginit cumpărată de Privalov în hala de vechituri a stat mai bine de două săptămâni la iahtelub, aruncată în lada pe al cărei capac scria cu litere îngrijite: „Mekong”.

Boris Ivanovici nu uitase de ea, dar n-a mai avut timp să treacă pe la iaht-club. De când la institut s-a pus problema proiectării conductei de ţâţei transcaspice, Boris Ivanovici nu mai avea linişte. În faţa ochilor lui stăruia o imagine stranie şi ademenitoare: un şuvoi puternic de ţâţei traversând marea…

— Simţea nevoia să-şi odihnească creierii, să-şi strunească gândurile pline de nelinişte, să mai uite de calculele fără capăt ce-l duceau pe nesimţite în domeniul fantasticului. Privalov avea o metodă verificată de calmare a gândurtilor înfierbântate: să facă puţină lăcătuşerie, să meşterească ceva cu scule şi metal. Iar dacă în acele momente se nimerea în preajmă cineva dispus să asculte ditirambele închinate artei lăcătuşeriei, Boris Ivanovici se simţea mai bine decât la o casă de odihnă.

Aşa se face că într-una din zile, după lucru, Privalov trecu pe la iaht-club, dar nu zăbovi acolo; înveli bucata prismatică de fier într-un ziar şi se grăbi să ajungă acasă. După ce prinzi, fixă o menghină pe masa clin bucătărie şi fredonând pe sub nas un cântecel despre buna dispoziţie,

îşi pregăti uneltele.

Înainte de a se apuca de treabă, el zgâria întotdeauna o bucată de săpun – metodă veche prin care metalurgiştii iniţiaţi previn apariţia sub unghii a marginii de doliu.

— N-avem în casă puţin gaz? îşi întrebă el soţia.

Olga Mihailovna, care spăla vasele, se întoarse spre el:

— Tu ştii. Parcă ai adus o sticlă atunci când ai vopsit uşile.

— Da, da, am spălat pensula. Caut-o, te rog!

Boris Ivanovici îmbibă o cârpă cu gaz şi se apucă să frece cu grijă bucata de metal.

— Curios, spunea el în timp ce freca de zor. Cum schimbă tehnica şi cele mai obişnuite noţiuni. Înainte vreme gazul ăsta, căruia i se mai spune şi petrol lampant, era aproape necunoscut în viaţa de toate zilele. Sub denumirea de fotogen era folosit în laboratoare şi-n medicină. Pe urmă şi sugacii au început să ştie de el: lămpile, primusul, petromaxul… Iar acum copiii din oraşe pot auzi acest cuvânt numai la şcoală, ori dacă ajung în aviaţia cu reacţie… Alt gaz cunosc ei acum: gazul metan! Şi electricitatea! Vor ajunge oare vreodată şi aceste cuvinte să nu mai fie curente? Cerici?

Olga Mihailovna avea cu totul altceva de zis:

— Te-am rugat să nu mai aduci toate porcăriile în casă! Uite ce-ai făcut acolo! Ce-ţi trebuie ţie fierul ăsta ruginit?

Privalov tocmai prinsese piesa în menghină şi înlătura cu ajutorul unui şabăr ascuţit stratul gros de rugină înmuiată de gaz.

— Ăsta nu-i fier, preciză el netulburat de observaţia primită. Ţi-am mai spus o dată că fierul se găseşte rar în formă pură. îl întâlnim mai ales sub formă de aliaj cu carbonul, aliaj care se numeşte oţel. Fierul – ferrum – ca element, îl putem găsi în formă pură numai în laboratoare. Fierul pur aproape că nu rugineşte. Bucata

asta ruginită e deci oţel.

— Şi-atunci ce-i oţelul inoxidabil?

— E o denumire convenţională. Oţelul inoxidabil conţine mai mult crom şi nichel.

— Câte mai poţi afla la bătrâneţe! oftă Olga Mihailovna, ştergând o farfurie. Ochii îi râdeau. Boris, spuse ea după un răstimp de tăcere, hai să mergem la cinema. Joacă din nou „Vrăjitoarea”. Toată lumea a văzut filmul, numai noi nu.

— În principiu să ştii că nu sunt împotriva nici unei „Vrăjitoare”, nici a ăsteia pe care vrei tu s-o vedem, nici a oricărei alteia, răspunse Privalov, tot mânuind şabărul. Am luat totdeauna apărarea vidmelor, ştimelor, magilor, chiar şi Murnei-Pădurii. Mi-ar plăcea să văd şi eu ce-i cu vrăjitoarea asta pe care toată lumea ţine s-o vadă, dar înainte de a mă iniţia în ştiinţele oculte, doresc tare mult să-mi arunc o privire în această cutiuţă.

— Eşti grozav! râse Olga Mihailovna şi deodată se opri. Ce cutiuţă? Vrei să spui că-i goală înăuntru?

— Păi dar… răspunse voios apărătorul magilor. Înţelegi tu? E prea uşoară pentru dimensiunile ei. Am observat asta încă la hala de vechituri, când am pus mâna pe ea. Şi nu se vede nicăieri niciun fel de îmbinare. De asta mă şi interesează. Oare cum e făcută?

Privalov puse şabărul deoparte. Prisma de metal, curăţată, strălucea acum. Numai în adâncituri se mai vedeau pete întunecate de rugină.

Luă un ciocan şi lovi pe la colţuri şi la mijloc.

— Da, sigur, e goală, spuse el, şi scutură cutia în dreptul urechilor. Niciun sunet. Ori n-are nimic înăuntru, ori are ceva bine îndesat.

— Boris, ai grijă, se nelinişti deodată soţia. Dacă e o mină neexplodată?

— Ei, asta-i acum! Nu văd niciun orificiu pentru focos sau siguranţă. Şi-apoi, judecând după urme, a folosit-o cineva ca nicovală ori suport. A tăiat metale pe ea. Uite, se vede… Dacă era ceva, ar fi explodat de mult.

— Să nu fie cu acţiune întârziată!

Boris Ivanovici zâmbi ironic:

— Parca-i fi bunica din „Copilăria” lui Tolstoi. Mai ţii minte? Nu voia şi pace să înţeleagă că alicele nu-s praf de puşcă.

— Mulţumesc pentru comparaţie!

— Nu te supăra. Înţelegi tu? Cutia e făcută de foarte multă vreme. Pe-atunci nu existau niciun fel de mecanisme cu întârziere. La drept vorbind aş putea s-o iau mâine la institut şi, printre picături, să-mi dau seama cu uşurinţă ce-i cu ea, chiar fără a-o deschid. Se poate măsura grosimea pereţilor cu ajutorul unui şubler ultrasonic. Ori cu un film radiografie şi o fiolă cu substanţă radioactivă – de pildă mezotoriu – pot radiografia cutia supunând-o acţiunii radiaţiilor gamrna. Probabil că pe fotografie s-ar putea vedea dacă înăuntru există ceva sau nu.

— Chiar aşa să faci, îl sfătui Olga Mihailovna aşezând vasele în dulăpior.

— Mulţumesc de sfat! Privalov aprinse arzătorul cu gaz. Dar nu trebuie să uităm nici metodele vechi. Ţii minte ce spunea Kuzma Prutkov: Şi pe vremea căilor ferate tot mai e bună şareta la ceva.

— Da, dar mai spunea ceva: Nu te lega la cap dacă nu te doare, observă soţia cu venin.

— Just, rosti Privalov împăciuitor. Suntem chit pentru bunica.

Spunând acestea, puse tigaia pe foc şi cutia de metal în ea.

— Ce mai vrei acum? S-o prăjeşti?

— Puterea purificatoare a focului, Olga! Ce ştii tu… Boris Ivanovici întoarse cutia şi pe partea cealaltă. Să-i încălzim oleacă la foc reumatismul… Şi de-acuma voia bună nici că ne va părăsi…»

Fredonând, el turnă pe o farfurioară puţin praf de dinţi, îl amestecă bine cu apă şi înmuind în această soluţie o cârpă, începu s-o plimbe pe pereţii cutiei.

Sfârâind, praful se uscă rapid pe metalul fierbinte. Cutia era acum complet albă, doar petele de rugină se mai vedeau uşor în adâncituri.

— Pentru ce faci asta? întrebă soţia, care îl urmărea cu multă curiozitate.

— Fii atentă!

Privalov înmuie în gaz o cârpă uscată şi începu s-o stoarcă peste cutie. Picăturile galbene, căzând pe stratul alb de cretă, se întindeau îndată, îmbibându-l.

— Vezi ce utilă poate fi vechea metodă a defectuoscopiei?

Pe toate feţele prismei metalice apăreau linii clare, subţiri, parcă zgâriate cu acul; ele formau un desen geometric precis.

Cu ochelarii ridicaţi pe frunte, Privalov cerceta drăgăstos îmbinarea liniilor.

— E clar, se bucură el. Cutia e asamblată ca acelea de lemn, prin cepuri în coadă de rândunică. Marginile au fost probabil ştemuite, apoi au şlefuit totul. Pe un strat de cretă gazul va da totdeauna «la iveală crăpăturile, chiar şi cele mai subţiri…

— Sper că n-ai de gând s-o deschizi acum?

— Ah, da, „Vrăjitoarea”… Privalov făcu în grabă ordine pe masă, strânse totul şi se duse să se spele. Ştii ceva, Olga, se auzi din baie vocea lui, ar trebui să ne luăm televizor.

— Ce face? Asta nu, niciodată! Atunci chiar că nu te mai scot din casă.

— Bine, bine… Privalov ieşi din baie ştergându-şi mâinile. Auzi tu, Olea, asta-i o cutie foarte veche. îmbinări prin cepuri la o cutie de metal! înseamnă că a fost confecţionată pe vremea când „tehnologia lemnului” se aplică şi la metale. Poate în secolul al optsprezecelea. Atunci predomina tehnica lemnului. Pe la începutul secolului optsprezece, de pildă, Wilhelm de Genuin, descriind uzinele din Siberia şi Ural, scria că „fierul nu este lemn să-l faci neted, ca geluit la rindea; nu se

poate”… Acest de Genuin…
— N-ai putea să vorbeşti şi să te îmbraci în acelaşi timp? întrebă cu blândeţe Olga Mihailovna. E târziu. Tare mai sunteţi copilăroşi, voi bărbaţii…
Când ieşiră din casă, Privalov inspiră cu plăcere aerul răcoros al scrii. După moşmoneala cu metalul şi sculele se simţea odihnit, înviorat.
— Boris. Olga Mihailovna îşi «luă soţul de braţ. Boris, nu crezi că pasiunea ta pentru tehnica meşteşugărească nu-i o treabă prea modernă?
— De unde ai scos că mă pasionează tehnica meşteşugărească?
— Îţi place tare mult să vorbeşti despre ea. Văd eu cum te entuziasmezi… Şi doar lucrezi în noile domenii ale tehnicii, nu eşti istoric sau arheolog.
100
— Ai dreptate şi nu prea, spuse el îngândurat. Consider că e util să ştii cum se făcea înainte vreme ceea ce tu faci astăzi. Că doar nici cei de pe timpuri nu erau proşti… Şi-afară de asta, Olea, în tehnică există uneori cazuri, pe deplin legitime din punct de vedere dialectic, de revenire pe spirală la ceva. vechi. Bineînţeles într-o calitate nouă şi în condiţii noi.
Cotiră pe o stradă plină de lume, inundată de lumini.
— Să luăm orice muzeu. Olea, continuă Privalov. Nu te-a surprins contrastul uriaş dintre calitatea vechilor unelte şi calitatea produselor acestor unelte?
— Nu, mărturisi Olga Mihailovna.
— Desigur, tu, ca bibliotecară pentru copii, ai alte preocupări… Dar ţii minte, la Ermitaj, când am vizitat sala armelor din evul mediu?
— Unde erau cavalerii ceia călări, cu suliţi?
— Acolo. Fiecare obiect din sala aceea este o operă de artă. Ce finisare meticuloasă, câtă inventivitate strălucită în fiecare detaliu! îţi spun sincer: dacă mie, inginer din secolul douăzeci, mi s-ar da sarcina să proiectez o uzină pentru producerea armurilor de

cavaler, m-aş face de râs, deşi am la dispoziţie procedee, tehnologice la care strămoşii noştri nici nu îndrăzneau să viseze.

— Şi atunci cum le făceau?

— Cum? Cu unelte. Meşteşugăreşte, cum spui tu. Dar ce unelte! La Ermitaj există o garnitură de unelte de lăcătuşerie şi strungărie care a aparţinut lui Petru I. Uneltele ţarului, ia seama! – prin urmare bune, printre cele mai bune, pentru că el sie pricepea la unelte. Cât de grele însă, cât de grosolane şi nestabile ne par astăzi nouă, celor obişnuiţi cu utilajele moderne! Un lăcătuş bun din zilele noastre n-ar putea să lucreze cu aceste scule îngrozitoare!

— Nu uita că pe atunci productivitatea muncii era cu totul neînsemnată, iar condiţiile de muncă infernale, observă Olga Mihailovna.

— Aşa e, desigur. Dar ce mâini şi capete de aur aveau meşterii evului mediu! Fără iscusinţa lor şi a urmaşilor lor, tehnica noastră n-ar fi putut ajunge la nivelul de azi. Iată de ce am atâta respect pentru vechea tehnică. N-o poţi zvârli afară din torentul istoriei, cum nu poţi scoate un cuvânt dintr-un cântec… Iar în ceea ce priveşte meşteşugul lăcătuşeriei, garantez că şi peste o mie de ani, oricât s-ar dezvolta automatica, lăcătuşii buni vor fi stimaţi, poate chiar mai mult ca acum!

Spre sfârşitul zilei de lucru, Privalov intră în laborator.

— Tovarăşi, începu el din prag, vă amintiţi de bucata aceea de fier ruginită pe care am găsit-o atunci în hala de vechituri? Ia uitaţi-vă cum arată curăţată.

— Ei, dar e o cutie! Şi-i asamblată în cepuri, observă Nikolai după ce răsuci cutia în mâini. De pe vremea lui Papură-Vodă.

— Ia hai s-o deschidem!

Privalov se apropie de banc şi prinse cutia în fălcile menghinei. Iura aduse în grabă un ciocan şi o daltă în cruce şi începu să lovească una din încheieturile

ştemuite în formă de zigzag.

— O fi având ceva înăuntru? întrebă Valerik.

— Tu poţi să pleci, Gorbacevski, zvârli sec Nikolai. Ne descurcăm şi fără dumneata.

Tânărul laborant ridică din umeri şi se îndreptă spre uşă.

După ce toată ştemuitura fu tăiată, Privalov fixă tăişul dălţii pe încheietura capacului şi începu să lovească atent cu ciocanul. Fiecare lovitură desfăcea cepurile tot mai mult. Una din laturile prismei, capacul, se ridică de două degete. O lovitură, încă una… Capacul săltă din încheieturi şi căzu cu zgomot pe podea. Trei capete se aplecară în acelaşi timp deasupra cutiei deschise, înăuntru se afla un fel de tub alb. Iura, nerăbdător, vru să-l scoată, dar Privalov îi îndepărtă mâna. Desfăcu încet, cu cea mai mare grijă, ţesătura în care era învelit conţinutul şi scoase un sul de hârtie groasă, îngălbenită de vreme.

— Învelitoarea este îmbibată cu ceva, observă el. Probabil cu ceară.

Hârtia era acoperită toată cu un scris mărunt, drept. Literele aproape că nu erau legate între ele.

— Nu e în ruseşte! exclamă Iura.

Privalov îşi ridică ochelarii pe frunte şi cercetă manuscrisul.

— Cerneală neagră… Era şi de aşteptat. Hârtiile nu sunt scrise în secolul nostru, astăzi nu se mai fac cerneluri din nuca de cerneală… Judecând după grafica literelor, au fost scrise cu pană de gâscă… Şi… totuşi în ruseşte, deşi ortografia nu este cea de astăzi. Nu se poate citi dintr-odată, va trebui s-o facem treptat…

— Asta zic şi eu descoperire! exclamă entuziasmat Iura. Un manuscris străvechi! Ştiţi ceva, Boris Ivanovici? S-o rugăm pe Valea să ni-l citească. E doar filolog, şi îşi face aspirantura la limba rusă veche.

— O fi vreun testament… Ce-o fi oare? mormăi Privalov. Şi abia izbutind să descifreze scrisul neobişnuit,

citi cu voce tare: „Văleat 1762, a doua zi a lui ghenar, început-am eu această epistolie, să las feciorului meu celui dintâi născut, iubitului Alexandr, voroavă despre ce-am pătimit eu în zilele mele. Zăcând de boală, dar mai tare ca de boală îndur în’d năravurile acestor vremi de ocară, mă gândesc cu teamă dacă voi mai apuca întoarcerea ta, fiule, de prin ţări străine.

A mea juneţă numa în năcazuri am trecut-o, tot la munci şi în drumeţii ca Ulise al lui Homer, iar de cându-s om în fire fiind chemat de slujbă adesea departe de casă, puţină vreme cu tine m-am văzut, Alexandr. Iar când scosu-m-au la odihnă, te-ai înstrăinat tu cu slujbele tale şi tot arar de te mai văd.

Iară acum, în adăstarea ceasului morţii mele, am ales timp pentru a-ţi încredinţa pricina mea, la care mult” m-am gândit, dar n-am avut răgaz s-o împlinesc, şi în tine-mi pun nădejdea, fiule, întrucât tu eşti om învăţat, cu multă carte.

Drept aceea voi înfăţoşa totul pe capuri, de mai de mult, ca să nu las nimic afară. În vremea domniei binecuvântate şi neuitate în veci a marelui împărat Petru Alexeevici, fost-am trimis din porunca lui cu o anume povoară în prea minunatul oraş Paris…”

PARTEA A DOUA

LOCOTENENTUL DE MARINĂ FEODOR MATVEEV

Multe aşezări a văzut şi a cunoscut obiceiuri, mult suferit-a pe mări, luptând cu furtuni şi ispite.

Dtrul vieţii sale un rost şi înapoierii în patrie…

HOMER: „*Odiseea*.

CAPITOLUL I

Regi şi muşchetari, căleşti şi automobile. Vestitul meşter Jantot primeşte o comandă urgentă: „Ţarul rus îmi face această cinste?” Locotenentul de marină Feodor Matveev: „Şi marea, câtu-i de largă, puneţi-o pe hartă”.

Cel care Kronşlotul nălţat-a, voinicul cu *mintea isteaţă şi braţele tari*.

Din tineri – gonind boiereasca lor lene Făcut-a ai flotei vestiţi marinari.

A. LEBEDEV: „*Sala Busolelor*.

Dis-de-dimineaţă. Primele raze de soare mângâiau acoperişurile de ţiglă ude după ploaia de peste noapte, se oglindeau în băltoacele de pe trotuarele nepavate, aprindeau cu străluciri de briliante picăturile mari aninate pe frunzele mărăcinilor de pe marginea drumului. Din coşurile caselor din Saint-Antoine, suburbie a Parisului locuită de meseriaşi, începuseră a se ridica primele fumuri.

Vrăbiile Parisului, la fel de gureşe ca oriunde, căutau gâlceavă ciocârliilor venite de pe câmpurile învecinate, care le împiedicau să facă obişnuita explorare a bălegarului din faţa porţii lui Jantot, caretaşul curţii.

În ograda atelierului, forja duduia de mult. Toaca măruntă, sacadată, a ciocanelor mici pe nicovale era din când în când dominată de loviturile răsunătoare ale baroaselor. În atelierul de tâmplărie bâzâia un strung pentru fasonarea lemnului, iar rindelele scoteau hârşâind bucle de talaş mătăsos. În vopsitorie cântau lustruitorii, frecând cu multă râvnă lemnăria caleştilor şi uşile cu cele mai însemnate blazoane ale Franţei. La fântână zăngăneau găleţile.

Sub un şopron se aflau înşirate numeroase căleşti de tip vechi, aduse pentru transformarea osiilor după un sistem nou, inventat chiar de acest iscusit meşter Jantot.

Jantot se trăgea dintr-o familie în care se învăţa din tată în fiu meşteşugul construirii caleştilor. Ei furnizau de multă vreme căleşti curţii regale şi celor mai de seamă demnitari. Jantot îşi amintea că pe când trăia încă tatăl său, cu mai bine de treizeci de ani în urmă, în atelierele lor s-a lucrat o călească ce urma să fie dăruită de către rege renumitului cavaler d’Artagnan, cu prilejul numirii acestuia în funcţia de mareşal al Franţei. E adevărat că

10 Z

d'Artagnan n-a apucat să primească nici caleaşca şi nici bastonul de mareşal, pentru că în aiâul 1683 a fost ucis la asediul fortăreţei olandeze Maastricht.

De curând lui Jantot îi căzuse în mână o nouă carte publicată de domnul Sandro: „Memoriile domnului d/Artagnan, căpitan-locotenent al primei companii de muşchetari ai regelui, cuprinzând numeroase întâmplări şi fapte particulare şi secrete petrecute în timpul domniei lui Ludovic al XLV-lea, Regele Soare”... Cu deosebită plăcere citise el aceste memorii ale vechiului cunoscut, care nu o dată a cumpărat cai pe credit de la tatăl său...

Pe d'Artagnan, ca şi pe prietenii şi duşmanii lui, nu îii-i putem închipui altfel decât luptându-se ori gonind nebuneşte călare. Caii lor, dacă nu erau ucişi de gloanţele vrăjmaşe, se prăbuşeau sleiţi de puteri în urmăriri temerare. Bravii muşchetari erau mereu preocupaţi de achiziţionarea unor cai noi în locul celor ucişi; ori îi cumpărau, ori îi câştigau la arşice, ori îi primeau în dar de la marii seniori şi de la amante.

Poate ca d'Artagnan, după ce a intrat în lumea bună, a avut prilejul să se plimbe şi în caleaşca, dar în general caleaşca era destinată doamnelor şi demnitarilor bătrâni, Chiar regele şi înalţii demnitari făceau drumuri uriaşe călare: pe vremea aceea oamenii se obişnuiau din copilărie cu şaua.

Caleaşca secolului al XVII-lea, făcută pentru drumurile acelui veac, reprezenta ceva între o betonieră şi un concasor de piatră, esia din spate, cu roţile mari, era fixată rigid, iar cea din faţă, cu roţi ceva mai mici, avea la mijloc un pivot în jurul căruia se rotea. Pe cele două osii se găseau două proptele cu ochiuri pentru curele groase de piele, de care se atârna caroseria caleştei. Arcurile încă nu erau cunoscute.

Această construcţie era copios împodobită cu sculpturi şi ornamentaţii aurite, iar în interior căptuşită cu perne îmbrăcate în vestita piele imprimată de Spania,

care adusese glorie oraşului Cordova, sau în monstruos de trainica mătase groasă de Lyon ţesută cu mâna Dar, cu toate aceste perne, nu ni-i de loc greu să ne închipuim cât de incomodă era, călătoria într-o astfel de caleaşcă ce gonea nebuneşte pe drumurile pline de hopuri. De aceea, toţi cavalerii, chiar şi regele, porneau mai bucuroşi la drum călare.

Totuşi, mai erau cazuri când eticheta cerea regelui să folosească la drum caleaşca. Şi cum caleştile, fără să ţină seama de rangul călătorilor, se răsturnau adesea la virajele mai bruşte, desigur că de multe ori s-a trezit şi înfumuratul Ludovic al XIII-lea în patru labe, exact ca Pavel Ivanovici Cicikov[4], când i s-a răsturnat renumita brişcă pe drumul întoarcerii de la Manilov.

Sprijinindu-se cu palmele în mâzga rece a toamnei, regele se ridică şi îşi examina manşetele de dantelă morfolite şi ciorapii de mătase rupţi şi plini de noroi. Panglicile cu funde de sub genunchi purtau dovada de necontestat a faptului că vizitiul regelui nu s-a abătut din drumul pe care de curând trecuseră numeroşi cai cu o digestie excelentă.

Regele umplea văzduhul şi împrejurimile cu înjurături, imposibil de redat în limba franceză modernă. Expresiile folosite de el demonstrau apropiata sa înrudire cu Henric al IV-lea care, după cum afirmă istoricii, până în zilele noastre n-a fost întrecut de nimeni în arta de a se exprima pe şleau şi fără perdea.

Curtenii care-l însoţeau întotdeauna pe rege – păstrătorul bastonului regal, supraveghetorii vaselor de noapte ale măriei sale şi alte persoane, tot atât de însemnate, care primeau câte douăzeci de mii de livre pe an – îşi exprimau care mai de care compătimirea, întrecându-se în eleganţa expresiilor, în timp ce vizitiul regelui, conform unei străvechi tradiţii, se scărpina după ureche. Regele era şters, urcat într-o altă caleaşcă şi gata. Ce să-i faci, se întâmplă. Ajungând acasă, regele îşi

4 Personaj din „Suflete moarte", de N. Gogol (n. tr.).

mânca felul preferat – o omletă din ouă de fazan valorând o sută cincizeci de livre (ceea ce echivala cu salariul pe un an al unei calfe) – şi uita de cele întâmplate.

Şi tot aşa s-ar mai fi petrecut încă multă vreme lucrurile dacă Jantot n-ar fi inventat noul sistem. El a renunţat la rotirea osiei din faţă în jurul pivotului centrai, A fixat-o rigid de caroserie şi a montat la capetele ei came cu pivoţi, iar pe aceşti pivoţi roţile erau la rândul lor montate pe nişte semioşii mobile, scurte. Cu ajutorul a două braţe articulate şi a unei tije semiaxiale erau legate una de alta, formând un sistem denumit până astăzi trapezul lui Jantot.

Acum chiar şi la cele mai bruşte viraje baza de sprijin a trenului de roţi rămânea rigidă, astfel că următorii Ludovici s-au dezobişnuit cu timpul să se mai exprime în spiritul lui Henric al IV-lea, sărăcind limba bărbătească a evului mediu francez de numeroase expresii suculente.

Mai târziu, pentru ca graiul omenesc să nu-şi piardă pitorescul, atât de greu câştigat de strămoşii călători, oamenii au inventat automobilul. Carburatorul şi pompa de carburant, gata oricând să se înfunde, sistemul de aprindere perfid şi plin de toane, precum şi o serie întreagă de alte particularităţi la fel de plăcute refac treptat, în toate limbile lumii, tăria expresiilor folosite în transporturi, pentru un timp dispărută.

În prima tinereţe automobilul se răsturna tot atât de des ca şi vechile căleşti, pentru că primii constructori de automobile, renunţând la trapezul lui Jantot, făceau ca osia din faţă a automobilului să se rotească pe un pivot central.

Abia în 1878 unul din urmaşii lui Jantot a aplicat trapezul şi la automobil. De atunci automobilul se răstoarnă numai în cazuri excepţionale.

Astăzi mulţi ştiu ce este „trapezul Jantot”, dar puţini au auzit de cel ce a purtat acest nume glorios.

În faţa uşii fierăriei, cu o pilă în mână, grăsunul Jantot încerca semiaxele abia călite.

— Le-ai călit prea tare, gloabă bătrână! îl ocăra el pe lunganul şi slăbănogul Cabuche. Şi le-ai şi ars, dobitocule!

— Sunt tocmai bune, stăpâne, observă Cabuche cu respect.

— Asta să i-o spui duminică abatelui, nu mie!

— De unde aţi scos-o că le-am călit prea tare?

— Sunt tari, nici pila nu le prinde. Şi uite ce zgură! Când mă gândesc cât de strunjite şi curate erau când au încăput în labele tale de urs!

— Sunt mai bune când îs tari, stăpâne: fin mai mult, chiar dacă sunt unse prost.

— Ah, că prost mai eşti! Prea tare înseamnă sfărâmicios! Trebuie să ştii măsura, cap sec ce eşti!

Tropot de copite îl făcu pe Jantot să-şi întrerupă bombănitul. În ogradă intrase călare pe un minunat cal murg un tânăr cavaler. După ce aruncă o privire în jur, el se apropie de Jantot, care se ridicase respectuos în picioare.

Călăreţul să tot fi avut vreo douăzeci şi cinci de ani. Era îmbrăcat elegant şi cu mult gust. Pana de la pălărie era de mărime potrivită: destul de lungă pentru a-i da purtătorului ei demnitatea necesară, dar nu într-atât încât să-l poţi acuza de fanfaronadă.

Ochiul experimental al lui Jantot remarcă deîndată că sabia călăreţului este străină, ca şi pintenii de altfel. După ce examină la iuţeală îmbrăcămintea şi echipamentul necunoscutului, Jantot se uită la faţa lui luminoasă, deşi arsă de soare, la păru-i castaniu deschis ce ieşea liber de sub pălărie.

— Spune-mi, stimabile, pot vorbi cu domnul Jantot?

Cine ar putea fi acest matinal vizitator? se gândea meşterul regal. Pronunţă ferm sunetele „r” şi „e”, dar nu pare să fie din sud, şi nici spaniol nu e: are părul de culoare deschisă, ochi albaştri, nasul drept…

Judecând după faţa arsă de soare, nu poate fi un nobil de seamă, dar e îmbrăcat elegant, iar calul are podoabe scumpe. Să vie fără slugă la ora asta! Naiba ştie ce hram poartă! Dar cât de fermă îi este privirea – privire de militar! – deşi băieţandrul are o mutră dintre cele mai blânde…

— Cu permisiunea luminăţiei voastre, chiar eu sunt. Pentru orice eventualitate, Jantot îşi onorase oaspetele cu un titlu. De şaizeci şi doi de ani eu răspund la acest nume. Cu ce vă pot servi?

Călăreţul sări cu uşurinţă de pe cal.

— Feodor Matveev, locotenent în flota ţarului rus, se prezentă el. Din însărcinarea maiestăţii sale vin la dumneata cu o comandă.

— Ţarul rus îmi face această cinste? Vă rog, domnule locotenent, să-mi iertaţi înfăţişarea. Poftiţi în casă.

— Vremea e frumoasă. Mai bucuros aş fi să stăm de vorbă aici, afară, îşi exprimă Matveev dorinţa. Dacă cineva ar avea grijă de calul meu…

— Mii de scuze, domnule locotenent! Hei, Lenoir, Grideau, pe unde sunteţi, trântorilor? Luaţi calul domnului locotenent!

Ridicând de jos pila şi semiaxa, Matveev încercă la rândul lui tăria oţelului.

— Într-adevăr a călit-o prea tare, spuse el pe ruseşte.

Jantot îl privi plin de curiozitate pe tânărul curtean care nu se dă în lături să ia pila în mână.

— Îmi daţi voie s-o încerc? întrebă Matveev.

— Vă rog, domnule locotenent!

Matveev intră în fierărie, se uită roată şi-l salută din cap pe Cabuche care îi zâmbea politicos. Aşeză semiaxa pe nicovală, băgând sub unul din capete o bucată de fier, luă barosul, aprecie din ochi distanţa şi-şi luă a vânt…

Semiaxa se sparse cu zgomot în două.

— Ţi-am spus eu? Nu ţi s-ar mai ierta păcatele! îi

ţipă Jantot lui Cabuche.

Matveev ieşi în ogradă cu o bucată din semiaxa ruptă, se aşeză pe un buştean şi se apucă să examineze cu atenţie ruptura strălucitoare, cu granulaţie fină.

— Degeaba îl cerţi pe fierar, stimate domnule Jantot, spuse el. A fost oţelul prea tare. Ia mai bine fier moale, cimentează-l cu corn de vită tocat, apoi căleşte-l. Atunci va avea miezul moale, nesfărâmicios, iar pe afară o scoarţă bine călită, trainică. Fă cum îţi spun eu, domnule Jantot, şi o să vezi că nici nu se mai rupe şi nici nu se roade repede. Iar ca să nu ai zgură, adaugă în apa de călire puţin vitriol.

Surprins peste măsură, Jantot îi adresă mii de mulţumiri. Nu se aştepta să capete asemenea informaţii de la strălucitul ofiţer, deşi auzise multe despre ţarul din nord, care-şi făcea un merit din cunoaşterea meseriilor.

— N-aţi vrea să poftiţi totuşi în casă, domnule locotenent? Permiteţi-mi să vă tratez cu un vin nou de Argenteuil, din pivniţele mele.

La masă, Feodor îi explică primitoarei sale gazde că ţine foarte mult să i se facă o caleaşcă bună şi frumoasă, cu podoabe bogate, pentru că maiestatea sa „Pierre Premier” doreşte s-o ofere în dar unei persoane foarte sus-puse.

Văzând că oaspetele e cumsecade şi se pricepe în meserie, Jantot îşi dădu drumul la limbă.

— N-o să se împotmolească roţile mele elegante în zăpezile de pe la dumneavoastră? întrebă el, zâmbind. Şi cum să fac hulubele ca să puteţi înhăma urşi albi?

Matveev râse.

— M-am săturat de poveştile astea! Cum află careva că sunt rus, mă şi întreabă de zăpezi şi de urşi albi. Bacă vrei să ştii, domnule Jantot, eu n-am avut încă prilejul să văd urs alb. Doar blana, adusă de foarte departe. Şi cu zăpada, la fel. Sunt unele regiuni pe la noi unde cade multă zăpadă. Ni-i ţara întinsă. Dar sunt locuri unde e mult mai cald ca la voi.

Jantot dădu din cap şi-i mai turnă oaspetelui vin din carafă.

— Vă rog să-mi iertaţi curiozitatea, domnule locotenent, soarele rusesc v-a bronzat atât de mult chipul plăcut cri aţi călătorit pe îndepărtatele mări ale sudului?

— Pe Marea Caspică m-am înnegrit aşa, răspunse Feodor.

— Pe Marea Caspică? se minună Jantot. Aţi fost deci… în Persia?

— De ce în Persia? Avem şi noi destule oraşe la Marea Caspică: Astrahan, Guriev…

— Eh! Locuri de basm, oftă Jantot. Vă asigur că am să lucrez caleaşca cu multă sârguinţă. Dar n-aş putea să aflu cui e destinată? Ştiţi, ca să pot fi pe placul unui client atât de sus-pus…

— Asta nu ştiu. Dar ce importanţă are? Mie mi-a dat ordin ţarul, dumneata ai primit comanda – noi doi nici nu trebuie să ştim mai mult. Mai bine spune-mi când va fi gata şi cât costă…

Locotenentul de marină Feodor Matveev, dintr-o familie de boieri mai fără avere, a trecut nu fără folos prin aspra şcoală pe care ţarul Petru a hărăzit-o neisprăviţilor feciori de boieri ce duceau o viaţă lipsită de griji, la ţară. Din porunca neastâmpăratului ţar, toţi aceşti tineri de viţă nobilă au fost smulşi din huzurul în care lâncezeau şi zvârliţi în viitoarea evenimentelor ce se succedau cu iuţeală în timpurile acelea pline de nelinişte.

Şcoala de navigaţie de la Moscova, învăţarea meşteşugului de a ridica stăvilare, a construcţiei de roţi de apă şi de corăbii în Olanda, apoi şcoala navală „Ludovic al XIV-lea” din Marsilia, practica artileriei la Paris, munca de zi şi noapte pe şantierele navale ale noului oraş Petersburg, în nordul bântuit de geruri aspre, au făcut din neinstruitul şi greoiul flăcău, mare amator de porumbei şi cântăreţ în strană, la biserică, un isteţ ofiţer de marină, ştiutor al mai multor limbi străine, obişnuit să fie mereu pe drumuri, să mănânce la orice

oră, să doarmă pe apucate.

Pe uncie nu i-a purtat voinţa neîmblânzită a nemaipomenitului ţar, pe aceşti tineri noi, ce n-au făcut ei pentru Rusia?

A călătorit Feodor Matveev şi dincolo de Marele Zid chinezesc, a construit stăvilare şi roţi puse în mişcare de apă pentru fabrici, a lucrat la uzina de praf de puşcă... în timpul războiului cu suedezii a fost chemat de câteva ori în flota operativă, fiind un tare priceput artilerist de vas.

Matveev nu s-a mirat câtuşi de puţin când a primit ordinul de numire într-o expediţie hidrografică pe Marca Caspică. Pe vremea aceea tinerii nu prea aveau timp să se mire; cel mult îi uimeau pe vârstnici prin fapte ce li se păreau acestora nemaipomenite.

Când, după ce a străbătut Rusia în lat, de la Marea Baltică la Marea Caspică, Feodor a sosit la Astrahan, urechile încă îi mai ţiuiau din pricina bubuiturilor de tun şi nu i se vindecase încă pe deplin rana din umărul drept, pricinuită de un glonte suedez de falconit.

Liniştea de acolo i se părea stranie. În locul apelor cenuşii şi al cerului mohorât al Balticii găsi o apă verde ca smaraldul, un cer albastru, nisipurile aurii ale ţărmurilor şi, veghind toate acestea, soarele dogoritor al sudului.

Comandant al expediţiei din Caspica era prinţul Bekovici-Cerkasski.

În instrucţiunile date de ţar acestuia, printre altele scria:

„Cu sârg să se bage de seamă golfurile şi gurile râurilor, şi locurile unde vasele pot trage la ţărm; de asemenea să se vadă clacă-i cu putinţă a se naviga cu galere mici şi dacă ele au unde se adăposti pe timp de furtună... şi unde există limbi de nisip pe sub apă, şi stânci, şi alte piedici să se cerceteze şi să se pună cu chibzuinţă pe hartă. De asemenea să se treacă ostroavele şi bancurile de nisip ce se vor găsi. Precum şi marea, câtu-i de largă şi unde să se pună pe hartă...”

Matveev „punea pe hartă” cu pasiune marea necunoscută.

Ţărmurile pustii şi nelocuite păstrau o taină străveche. Undeva dincolo de nisipurile aurii, dincolo de pământurile pârjolite de soare, se aşternea India cea de basm…

Matveev nu ştia încă pe atunci că expediţia condusă de prinţul Bekovici are o misiune specială, secretă. Începuse să priceapă câte ceva abia atunci când a fost trimis cu un raport urgent către ţar, iar acesta l-a trimis pe neaşteptate la Paris, cu însărcinarea de a achiziţiona o caleaşcă de prim rang şi „păzind-o fără preget s-o aducă la Astrahan”…

CAPITOLUL II

Drumul spre India trece prin Diva. Încotro curge Amudaria?

— Turkmenul Hogea Nefes. Prinţul Bekovici-Cerkasski. Ape verzi şi nisipuri galbene. „Căci tare ne e gândul la India”. Ucazul ţarului şi misiunea specială a locotenentului Kojin

Talazuri înspumate.

Vuind, în ţărm izbesc, Cu pânze-n vânt corăbii Spre India pornesc…

S. ESENIN „Cântec despre marca expediţie.

Se risipi fumul exploziilor deasupra stâncilor Gangutului şi liniştea se aşternu iarăşi până-n zarea senină; se apropia sfârşitul victorios al lungului război cu suedezii.

Dar vistieria statului era goală. Tot mai des îşi arunca Petru privirile pe hartă, cântărind din ochi pământurile întinse de la graniţa de sud-est a imperiului care se năştea. Harta era confuză – mai mult nelinişte decât hartă…

De mult îşi pusese în gând Petru să caute cea mai scurtă cale de comerţ spre India. Auzise multe despre minunile din îndepărtata Indie, despre bogăţiile ei nemaivăzute; citea şi răscitea descrierea călătoriei peste

trei mări a lui Afanasii Nikitin, însemnările slujbaşului Şapkin trimis în 1675 de către ţarul Alexei spre India (unde n-a ajuns însă), precum şi rapoartele lui Semion Malenki, care în anul 1693, după ce a străbătut Persia, a izbutit să pună piciorul pe pământurile Indici.

Mărfurile indiene ajungeau în Europa prin mijlocirea neguţătorilor persani şi arabi. Pe aceleaşi căi se scurgea înapoi torentul de mărfuri europene. Pe de altă parte, se gândea Petru, însăşi natura a hotărât ca Rusia să fie înlesnitoare a comerţului dintre Europa şi Asia.

În drumul spre India se întindeau pământurile hanilor din Hiva şi Buhara.

Pe aceste pământuri domnea o cumplită nelinişte – stăpânitorii locali mereu se războiau între ei. Încă în 1700 hanul din Hiva, Şah-Niaz, şi-a exprimat dorinţa să închine ţara lui Petru pentru ca astfel, cu ajutorul ţarului alb, să-şi consolideze tronul zdruncinat. Acum la Hiva e înscăunat un alt han, Şirgazi. Ce fel de om o fi? Şi cât de trainică îi e domnia?

Numai enigme în ţinutul acela fierbinte!…

Şi încă ceva: hărţile vechi arată că fluviul Amudaria se varsă în Marea Caspică, în golful Apelor Roşii.

Lucrul acesta l-a pomenit grecul Herodot, despre asta au scris şi istoricii arabi. În secolul al XV-lea istoricul Zahir-ad-DinMeriaşi scria că în toamna anului 1392, când Tirnur a cucerit Mazanderan-ul – pământ persan ce se întindea până la ţărmul sudic al Caspicei – hanul răsturnat s-a urcat pe o corabie împreună cu familia sa, a ajuns pe mare până la gurile fluviului Geihun, adică Amudaria, şi urcând în sus pe fluviu, a ajuns la Horezm.

Astăzi, însă, precum se zvoneşte, fluviul nestatornic a părăsit Marea Caspică. Zice-se că stăpânitorii din Hiva au închis drumul fluviului cu un stăvilar de pământ şi i-au abătut apele spre Marea Aral.

Ispititor nume! Amudaria, fluviul Taurilor, Exus la vechii romani, Geihun la arabi!

Prinţul Gagarin, guvernatorul general al Siberiei, raportează că, după cum i-ar fi ajuns la urechi, în Buhara Mică, lângă oraşul Erketi ar exista nisipuri aurifere. Nu cumva minte prinţul, ca să abată atenţia ţarului de la prădăciunile-i nesăbuite?

În primăvara anului 1714 a sosit la Petersburg trimisul turkmen Hogea Nefes. Petru l-a ascultat cu atenţie, iar Hogea i-a spus multe. I-a spus despre Amudaria că, într-adevăr, oamenii hanului din Hiva, ridicând un stăvilar, l-au abătut de la Marea Hozară... Hanul Şirgazi e într-o vrajbă cumplită cu numeroase căpetenii nesupuse, taie capete – nu cumva să zboare într-o zi şi capul lui... Nisip aurifer este nu numai lângă Erketi, ci şi mai aproape, chiar lângă Amudaria.

Din nou – pentru a câta oară! – tablouri ademenitoare i se perindă prin faţa ochilor minţii. Izvoarele Amudariei sunt undeva prin India. Dacă i-am aduce din nou apele în Caspica şi i-am stăpâni malurile (ori măcar de-am trăi în prietenie şi dragoste cu stăpânitorii de acolo), atunci bogatele mărfuri indiene s-ar scurge pe apele fluviului până la Marea Caspică, de acolo pe mare ar ajunge la Astrahan, iar de aici pe Volga... I-am putea astfel ocoli pe neguţătorii persani! Mărfurile venite pe acest drum ar fi mult mai ieftine, şi vistieria Rusiei ar avea numai de câştigat din asta.

Şi-apoi nisipurile aurifere...

Toate acestea trebuie bine controlate, cercetate, trebuie trimişi acolo oameni de încredere!

Petru nu suferea amânările, tărăgănarea. La începutul lunii mai a aceluiaşi an 1714 el semnă un ucaz: Locotenentul de gardă prinţul Bekovici-Cerkasski din regimentul Preobrajenski să fie trimis cu numărul de oameni trebuincios la Marea Caspică „spre a dibui a Amudariei vărsare”.

După câteva zile, la 19 mai, el completă ucazul: „El, Bekovici, fi-va trimisul nostru la Hiva, apoi la Buhara, la han, chipurile cu o treabă neguţătorească, adevărata

treabă fiind să afle despre oraşul Irket...”

Prinţul Alexandr Bekovici-Cerkasski, pre numele său până la primirea sfântului botez Devlet-Kizden-Mirza, era viţă de stăpânitori kabardini. Copil fiind, fusese răpit de hoardele de nogai, iar în timpul asedierii cetăţii Azovului de către oştile lui Vasili Goliţîn nimerise la ruşi. Boris Goliţîn, fratele lui Vasili, unul din educatorii lui Petru, l-a luat pe tânărul cerchez în casa lui, să-l ocrotească, în anul 1707 Bekovici a fost trimis la învăţătură peste graniţă şi curând s-a înrudit cu prinţul Boris, căsătorindu-se cu fiica acestuia, principesa Marta. Ţarul l-a cunoscut pe Bekovici, bărbat puternic şi curajos, bine instruit pentru acea vreme şi cunoscător al Orientului, care se remarca printre ofiţerii regimentului Preobrajenski, şi apreciindu-l, i-a încredinţat sarcina extrem de dificilă de a explora drumul spre Indii...

Bekovici a stat la rândul lui de vorbă cu Hogea Nefes, i-a cerut turkmenului fel de fel de lămuriri şi l-a crezut în multe privinţe. Până la urmă l-a luat cu el în expediţie.

În august 1714 Bekovici porni spre Kazan, iar de aici, având sub comanda sa peste o mie cinci sute de soldaţi şi nouăsprezece tunuri, se îndreptă spre Astrahan.

La 7 noiembrie, luând drumul mării spre Guriev, expediţia îmbarcată în douăzeci şi şapte de corăbii şi două goelete trecu prin cea dintâi încercare, fiind cât pe aci să piară chiar la începuturile sale. O afurisită furtună de toamnă împrăştie pe mare uşoarele corăbii de pe Volga. Abia la începutul lui decembrie, flotila zdrumicată de furtună izbuti să se refugieze la ţărm, dar nu la Guriev, ci înapoi la Astrahan.

Fură nevoiţi să-şi petreacă iarna acolo.

La 25 aprilie 1715, adăugându-şi aproape douăzeci de corăbii noi, expediţia plecă din nou din Astrahan.

Vasul-amiral, ieşind, pe unul din strâmtele braţuri ale deltei Volgăi în largul mării, se înclină mult şi valurile

Caspicii îşi începură murmurul sub chilă.

Tăcut şi îngândurat, pe puntea de la pupa corăbiei, Bekovici privea înainte, spre răsărit.

Prinţul n-avea pe atunci cu mult peste treizeci de ani. O grea şi amară răspundere apăsa pe umerii tânărului comandant. Atâţia oameni, atâtea corăbii sub comanda lui!… Pentru pregătirea expediţiei se cheltuiseră destui bani: 30 638 de ruble îi dăduse vistieria statului, iar Bekovici ştia cât e de goală. (Pentru acele vremuri suma era foarte mare. Să arătăm, drept exemplu, că la fabricile de prelucrare a fierului maiştrii primeau pe atunci drept salariu câte 60 de ruble, iar muncitorii necalificaţi câte 18 ruble pe an.)

Prinţul privea în tăcere întinderea verde, neştiind ce-l aşteaptă dincolo de ţărmurile pustii, de nisipurile fierbinţi…

Fină târziu spre toamnă flotila navigă de-a lungul ţărmurilor răsăritene ale Mării Caspice. Au trecut pe lângă oraşul Guriev, au ocolit lungul promontoriu de nisip Tiub-Karagan şi peninsula Mangâşlak, şi ţinând mereu malurile, au „pus pe hartă” şi au descris în amănunţime ţărmurile necunoscute, nelocuite. Soarele dogorea înăbuşitor, apa de băut, luată la Guriev, se clocea în butoaie, pe oameni îi chinuia setea, dar şi mai rău îi chinuia dorul de Rusia rămasă departe în urmă, dorul de răcoarea codrului, de fumul bordeiului natal…

Trecură pe lângă o despicătură în mal, în care apa mării se năpustea cu zgomot – acesta era misteriosul Kara-Bogaz, acoperit ca de o căciulă de cupola întunecată a aburilor.

Apoi, înaintară de-a lungul unei lungi limbi de nisip, tatonând drumul, primejdios pentru navigatori (şi astăzi această limbă de nisip poartă numele lui Bekovici). Ocolind locurile primejdioase, intrară în golful Apelor Roşii, ce-şi dormeau somnul de moarte printre nisipuri şi coline fierbinţi.

Aici întâlniră pe cercetaşi! trimişi pe uscat din Tiub-

Karagan: Feodorov, Zvański şi turkmenul Hogea Nefes. Aceştia abia răzbiseră cu cămilele lor până la golful Apelor Roşii; de n-ar fi fost cu ei turkmenul, ar fi pierit sigur în nisipuri. Murdari, zdrenţăroşi, cercetaşii se năpustiră la apa bâhlită şi băură cu lăcomie din ea. Apoi îi povestiră prinţului că au văzut în nisipuri un val de pământ. Localnicii le-au spus că acest val e o rămăşiţă a stăvil arului care a silit odinioară Amudaria să cotească înspre Arai. De la acel val de pământ până la golful Apelor Roşii se întinde prin nisipuri nu prea marea Vale Uzboi, vechea albie a Amudariei…

Toată toamna flotila făcu drumul de întoarcere spre Astrahan. Trecuse un an de la prima ieşire, nereuşită, pe mare. Şi ce au realizat? N-au ajuns nici la Hiva, nici la Buhara. De aur n-au aflat nimic. Doar de atât s-au convins, că Amudaria a fost abătută din drum, iar vechea albiea secat. Şi, ce-i drept, au mai făcut un lucru de folos: au pus pe hartă ţărmurile Mării Caspice.

Expediţia se dovedise mică şi prost echipată pentru îndepărtatul şi primejdiosul drum ce trebuia făcut pe uscat în continuare.

După apele verzi şi soarele orbitor, să străbaţi două mii cinci sute de verste pe întinderile acoperite de zăpadă ale Rusiei!

Prinţul Bekovici se ducea la ţar să-i raporteze personal. Ajuns în Pribaltica trebui să mai colinde încă mult în căutarea Cartierului General al lui Petru.

Petru îl primi pe prinţ în fostul castel al unui conte, la Libava. Îi vorbi prietenos, cum nu se aştepta prinţul, îl tratǎ cu tot felul de bunătăţi şi-l ascultă cu atenţie, cerându-i mereu amănunte.

— Îţi mulţumesc pentru hartă, prinţe. De-aci încolo corăbiile noastre vor naviga fără teamă prin locurile acelea. Nu-ţi fac vină că n-ai mers pe Amudaria. Nu s-a putut, nu-i nimic. Altă dată. Iar pentru hartă te felicit: eşti căpitan de gardă!

Bekovici se înclină respectuos.

După o pauză, Petru continuă:

— Dar nu-i vreme de pierdut, prinţe. Odihneşte-te vreo două zile şi pregăteşte-te iarăşi de drum. Îţi dau oameni mai mulţi şi tot ce-ţi trebuie, iar tu să-ţi duci misiunea până la capăt. Străduieşte-te să găseşti drumul, căci tare ne e gândul la India!

Convorbirea avu loc chiar în sala mare a castelului: ofiţeri de toate gradele lucrau la mese, uşile pocneau, curieri intrau în fugă cu hârtii. Căminul dogorea fierbinte, aruncând pe chipuri reflexe roşietice. Dincolo de ferestrele înalte, ogivale, se burzuluia o zi ceţoasă, urâtă, de februarie.

— Am să dau ucaz să fii trimis la Hiva ca sol al nostru, cu daruri bogate pentru han, şi-ai să rămâi acolo. Locotenentului Kojin care te va însoţi am să-i dau o însărcinare specială. Ajungând la Hiva, pe acest locotenent să-l trimiţi, prinţe, mai departe, în India…

— Kojin… murmură Bekovici.

— Ce-i, prinţe? Ori nu ţi-i pe plac acest Kojin?

— Nu mă încumet să judec porunca voastră maiestate, dar tare încăpăţânat mai e ofiţerul acesta.

— Lasă că-i bine, prinţe, spuse Petru, posomorându-se. Vă cunosc pe toţi cei ce slujiţi spre binele Rusiei iar pentru „o treabă ca aceasta nu pot trimite un fluşturatic. Ştiu, Kojin e iute din fire şi încăpăţânat, îndeosebi când îl zgândări, dar sigur nu-şi va pierde firea în călătoria asta plină de primejdii. Apropie-te de el şi… bagă de seamă… uită că nu-i de neam ales. Printre cei ce mă slujesc cu credinţă îs şi oameni de rând, iar în unii dintr-aceştia mai multă încredere am…

La 14 februarie 1716 Bekovici primi noul ucaz. I se poruncea prinţului Bekovici-Cerkasski să plece „ca sol al nostru la hanul din Hiva, iar calea s-o ţină pre lângă Amudaria şi să cerceteze cu râvnă curgerea acestui râu, precum şi stăvilarul, spre a se vedea cum e cu putinţă ca apa aceea să fie întoarsă în vechiu-i făgaş, după ce mai de pricină astupa-se-vor ale guri ce se varsă în Marea

Aral; şi să socotească de câte braţe fi-va nevoie pentru această muncă...”

Petru ştia că în Asia Centrală tronurile hanilor erau nesigure: cnejii locali îi răsturnau adesea de pe tron şi le luau locul. De aceea lui Bekovici i se mai recomandase „să-l aducă pe hanul din Hiva la credinţă şi supunere, făgăduindu-i-se stăpânirea din tată în fiu, pentru care să i se pună în slujbă o gardă, iar, drept la toate acestea răsplată, el să-şi pună tot sârgul în interesele noastre...”

Ca gospodar econom, Petru n-a uitat să scrie în instrucţiunile sale: „Să i se dea hanului garda ce i se cuvine, dar aceasta în plata lui să fie”... Adimţea totuşi ca, în ultimă instanţă, această gardă pusă la dispoziţia hanului „să fie ţinută un an în solda noastră, iar pe viitor el s-o plătească”...

În perspectivă, instrucţiunile pomeneau şi de hanul din Buhara: „ipac de va fi cu putinţă să-l aducem aşijderea şi pre el dacă nu la supunere, la prietenie, căci şi acolo hanii au de furcă cu supuşii”.

Din Hiva urma să se trimită un detaşament pe Sîrdaria, să verifice zvonurile despre nisipurile aurifere.

Locotenentul Kojin primise o misiune specială. După sosirea la Hiva „— locotenentul Kojin va să se îmbarce ca neguţător, şi să i se dea lui doi însoţitori, oameni de nădejde, care să nu fie bătrâni... Şi de nu va găsi altă cale, să i se ceară hanului din Hiva corăbii pre dijmă şi cu ele să plece acest neguţător, pe fluviul Amudaria spre India, cu porunca să nu se lepede de aceste corăbii până vor putea ele să meargă, iar apoi să drumeţească mai departe, fiind cu luare aminte la toate râurile şi lacurile pe lângă care va trece, ca să ne poată descurca drumul pe apă şi pe uscat, dar mai ales cel pe apă spre India, pe acest râu sau pe altele, şi să se întoarne din India pe acelaşi drum, ori de va auzi în India de un drum şi mai bun către Marea Caspică, apoi pe acela să se în toarne şi să-l descrie...”

Cu aceste instrucţiuni Bekovici plecă din nou la

Astrahan

Iar după o lună şi jumătate, neastâmpăratul ţar, aducându-şi aminte de muzeul de rarităţi cam sărac în exponate, expedie o scrisoare scrisă chiar de mâna lui:

„Locotenentului Kojin ori unde s-ar afla.

Când ai să ajungi în Ostindia, la Mogol, cumpără îndeajuns câte păsări de cele mari sunt, mai cu seamă struţi, cazuari şi altele, precum şi mici de toate felurile, ca şi jivine de tot soiul, şi adu-le cu toată grija.

Trimisă din Danzig la 31 a lui martie de Petru. 1716”.

Printr-un ucaz al senatului, expediţia urma să aibă 6 100 de oameni, dintre care trei regimente de infanterie, două detaşamente de dragoni, două regimente de cazaci, echipajul corăbiilor şi genişti. Nu lipseau nici specialiştii în fortificaţii, constructori de cetăţi, uricaril tâlmacivraci şi şpiţeri.

Şi toată această armată purta denumirea de posol, adică solie.

CAPITOLUL III

Doi vechi prieteni se întâlnesc. „Dacă aş putea să plec cu tine în India”. Încăpăţânatul locotenent Kojin se sfădeşte cu prinţul Bekovici. „Iar la Hiva s-a strâns oaste…” Presimţiri grele. Kojin fuge la Petersburg

Cred că am intrat în apele Oceanului Indian. Barcazul cu pânze se leagănă uşor. Marea neclintită se desfăşoară în faţa noastră, nesfârşită, strălucitoare. De-are avea vânt bun! Când vom ajunge oare la curtea Marelui Mogol?

V. S. IVANOV: „*Spre India*”.

De abia întors în Astrahan, din călătoria la Paris, Feodor Matveev primi vizita unui ofiţer scund, îndesat, negru de bronzat ce era.

— Saşa! Matveev sări în picioare şi îl îmbrăţişă pe Alexandr Kojin, vechiul său prieten, coleg la Şcoala de navigaţie. Mă bucur că te văd, Saşa, deşi eşti negru ca un harap!

Privindu-l ironic, dar şi cu simpatic, Kojin îi cercetă îmbrăcămintea elegantă, coafura după ultima modă pariziană.

— Măi, măi! făcu el. Ce de mai bucle ţi-ai aranjat! Se vede cât de colo că ai cutreierat Europa. Ţie ce-ţi pasă, ai stat departe de treburile noastre urâte.

Povestindu-i câte s-au întâmplat după plecarea lui, locotenentul Kojin osândi făţiş acţiunile prinţului Bekovici.

Mai întâi că, la Tiub-Karagan, Bekovici a hotărât să ridice o cetate şi să lase o garnizoană, deşi lucrul acesta nu era prevăzut în instrucţiuni. Motivul? El socotea că Tiub-Karagan, de unde pornea vechiul drum de caravane spre Hiva, trebuie ţinut cât mai bine în mâini.

Atunci s-a produs prima ciocnire între Kojin. şi Bekovici. Kojin a protestat cu înverşunare. N-avea rost sa de zidească o cetate în locul acela păcătos, unde nu era nici apă, nici nutreţ pentru cai. Prinţul n-a luat în seamă protestele şi a poruncit să se construiască cetatea.

Tot de acolo, de la Tiub-Karagan, Bekovici a trimis în recunoaştere la Hiva pe feciorii de boieri Voronin şi Alexei Sveatoi. Ei urmau să-l convingă pe hanul Şirgazi că solia ţarului rus vine cu pace. Sveatoi luase cu el, în afară de darurile cuvenite hanului, şi daruri pentru Kolumbai, o rudă a lui Şirgazi care, după cum se zvonea, avea o mare influenţă asupra hanului.

Apoi flotila a pornit spre golful Apelor Roşii. Aici chiar în instrucţiuni era arătat să se înalţe o cetate. Dar nici de astă dată îndărătnicul Kojin nu s-a sfiit să condamne alegerea locului pentru cetate.

Soldaţii construiau căsuţe din lut, înălţau ziduri, săpau puţuri, dar trebuiau să sape şi morminte: mulţi nu puteau îndura clima neobişnuită, apa proastă, muşcăturile vietăţilor veninoase.

În februarie, Bekovici s-a înapoiat la Astrahan. Pregătirile pentru expediţie se apropiau de sfârşit.

Prinţul aştepta veşti de la cercetaşii trimişi la Hiva, dar în locul lor a sosit la Astrahan un olac al hanului calmâc Aiukhan. Acesta i-a raportat comandantului Cirikov, din Astrahan, că „la Buhara şi Hiva se ridică gloata la luptă împotriva soldaţilor venetici. De n-ar ieşi din asta ceva rău!”... Curierul a adăugat de la el că din Hiva au şi pornit să ia cetatea de la Apele Roşii...

Cuprins de presimţiri negre, locotenentul Kojin se agita în cămăruţa strâmtă, cu duşumele scârţâitoare, şi-l înjura pe prinţ.

— Grea e slujba pentru noi, cei care nu suntem ele neam mare! spunea Kojin. Faptele noastre, fie ele chiar vitejii ca ale lui Hercule, nu sunt de fel preţuite, iar ale lor, şi cele mai de nimic, sunt preaslăvite...

— Degeaba te înfurii, Saşa, încercă Matveev să-l liniştească. Cu asta nu înlături tu nedreptatea. Şi apoi, nu tot ce spui e adevărat. Uite, ţarul te preţuieşte ca pe nimeni altul. Şi câtă încredere are în tine, dacă te trimite înainte prin ordinul secret de care mi-ai vorbit! Privind apoi cu ochii săi albaştri mica ferestruică în care se stingea ziua „adăugă visător: Dacă aş putea să plec şi eu cu tine în India...

— Ai să pleci şi tu, glăsui Kojin pe neaşteptate. Cel puţin în asta am toată libertatea – să-mi aleg tovarăşii de drum.

— De ce n-ai spus-o de la început! exclamă cu bucurie Feodor şi se repezi din nou să-l îmbrăţişeze pe Kojin.

Dar lui Kojin numai de entuziasmul prietenului său nu-i ardea. îl înlătură pe Feodor şi începu să măsoare din nou odaia din colţ în colţ.

— Ţarul are încredere în mine. Dar ei? Javrele astea de neam ales? Ăştia mă invidiază! O să ajungem noi în India, dacă nu crăpăm pe drum, şi-o să ne întoarcem... Pentru asta însă cine crezi că o să primească răsplata? Cine crezi că o să capete un rang nou? Bekovici, neisprăvitul ăsta! Nici n-am trecut la acţiune şi câţi

oameni au pierit… Deodată Kojin se opri şi lovi cu palma în masă. Gata! La naiba cu toate astea. Să ne distrăm! Fedia, povesteşte-mi cum ai adus caleaşca până aici?

— Oh, Saşa, nu mă-ntreba! Cât m-am chinuit cu ea! …

— Să vedem cu ce-o să ne răsplătească Şirgazî-han pentru caleaşca ta, observă posomorât Kojin. În timp ce noi ne scărpinăm şi ne foim taici, el strânge oaste împotriva noastră…

La sfatul ţinut pentru discutarea veştilor aduse de la Aiuk-han, Kojin nu se putu stăpâni şi se luă iarăşi în colţi cu Bekovici.

Scunda sală cu ferestre mici a Kremlinului din Astrahan era plină peste măsură – toţi comandanţii expediţiei se aflau de faţă.

— Locotenente, te rog să nu uiţi că eşti militar! încercă Bekovici să-l oprească pe Kojin. N-am să îngădui acţiuni îndreptate împotriva ordinului ţarului!

— Dar celor din Hiva o să le îngăduiţi să vă jupoaie de piele? întrebă Kojin cu venin.

— Uiţi, stimabile, cum trebuie să te porţi cu cei mai mari în grad! rosti ursuz prinţul Samonov.

— Vă rog, prinţe! Când voi avea nevoie de sprijinul dumneavoastră am să vi-l cer, îl puse Bekovici la punct pe Samonov. Şi continuă: Ducând grijă, chipurile, pielii mele, locotenentul Kojin şi-o apără de fapt pe a lui. Altfel nu-mi închipui cum de nu se sfieşte să se văicărească în faţa tuturor…

Kojin sări de pe scaun cuprins de turbare:

— Eu mă văicăresc?! îmi apăr eu pielea?! În orice caz, nu mai mult ca oricare altul! Doar că mă gândesc! Puneţi-vă în locul hanului Şirgazi. Ce-aţi zice dacă vi s-ar aduce veste că vine o solie de pace cu pedestrime, cavalerie şi cu tunuri pe deasupra?

— Oastea a fost trimisă pentru paza noastră şi a darurilor, încercă să-l liniştească Zvański, „numit de curând econom al expediţiei.

— Pentru pază! De cine să le păzească? De tine doar! Că şi aşa ai înjumătăţit darurile hărăzite hanului! ţipă Kojin, fierbând de mânie.

Zvański se năpusti spre el, punând mâna pe sabie.

Kojin nu se clinti din loc. Doar faţa lui arsă de soare pălise uşor.

— Vă rog, domnii mei, să păstraţi ordinea! rosti Bekovici tare şi autoritar. Domnule locotenent Kojin, binevoieşte să te abţii de la aprecieri care nu-ţi sunt îngăduite prin grad. Iar în ce priveşte treaba pentru care ne-am adunat, spune-ţi pe scurt părerea.

Kojin păşi spre prinţ. Fruntea îi era îmbrobonită de sudoare. Se şterse cu manşeta vestonului şi, potolindu-se pe neaşteptate, făcu în faţa lui Bekovici o plecăciune.

— Părerea mea este aceasta, începu el încet. Dacă s-a aflat la Hiva de oastea noastră, solia nu-şi mai are rostul. Daţi-mi voie!… Trebuie să schimbăm totul. Acum când ştim că Şirgazi nu vrea să se supună, cu o oaste ca asta nu facem decât să-l aţâţăm. Iar să pornim război, n-avem nici căderea s-o facem, nici oaste n-avem de ajuns. Mai bine mi-aţi îngădui să plec numai cu doi tovarăşi, îmbrăcat ca negustor cum mi s-a indicat, şi nu din Hiva, ci de aici. Astfel voi putea afla şi de aur, şi în India voi ajunge. Iar dacă o fi să pier prin pustietăţile acelea, pieri-vom doar câţiva, iar nu o oaste întreagă… Iar ţarului să-i scriem cât mai grabnic tot ce am aflat: că Şirgazi, cel slab mai înainte, e acum puternic…

— Te-am ascultat destul, locotenente, îl întrerupse prinţul. Misiunea dumitale începe de la Hiva, iar nu de la Astrahan.

— Deci nu vreţi să ascultaţi un sfat bun? ţipă Kojin, cu o voce disperată.

Îşi roti privirile peste cei adunaţi acolo, apoi se întoarse brusc şi ieşi glonţ din cameră, trântind uşa.

În încăpere se lăsă o tăcere grea.

Uşa scârţâi, se întredeschise. Ordonanţa prinţului îşi vârî capul înăuntru.

— Un turkmen caută pe excelenţa voastră.

— Să intre.

Un om înalt, într-un halat în dungi, încins cu o basma făcută sul, se arătă în prag. Miţele lungi de lână de oaie ce-i atârnau de pe căciula uriaşă erau tăiate pe frunte în formă de dreptunghi.

Turkmenul cercetă la iuţeală adunarea cu ochii-i mari şi negri, apoi se înclină după obiceiul oriental.

— Kneaz Bekovici kim di? întrebă el.

— Men[5], răspunse scurt prinţul.

Turkmenul se scotoci în sân şi-i întinse prinţului un plic murdar, mototolit, sigilat cu ceară.

Era mult aşteptata scrisoare de la Voronin şi Sveatoi. Când au ajuns la curtea din Hiva, spusu-li – s-a că hanul Şirgazi a plecat într-o expediţie împotriva Meshedului şi au primit poruncă să-l aştepte. I-au găzduit la palat, i-au hrănit bine, dar de lăsat să iasă, nu i-au mai lăsat. Alexei Sveatoi l-a convins cu multe daruri pe Kolumbai să-i ajute, iar hanul Şirgazi, când s-a înapoiat la Hiva, a primit de la Voronin darurile cuvenite lui şi împuternicirea…

Mai departe cercetaşii scriau: „La Hiva tare se feresc de noi şi gândul lor este că nu ca posol veni-veţi, ci ca prin înşelăciune să înstăpâniţi Hiva, drept pentru care nu ne slobozesc… Iar la Hiva s-a strâns oaste şi înaintea-vă au şi fost trimişi ca la o mie de oameni…”

Prinţul rămase până dimineaţa în faţa mesei pline de hărţi. Când luminările se topiră, iar dincolo de geamurile tulburi ale ferestrelor mijiră zorile, prinţul se ridică şi deschise fereastra. O adiere proaspătă de aprilie, mirosind a mare, pătrunse în odaie, şi în lumina clară a dimineţii îndoielile grele din timpul nopţii se spulberară.

Prinţul îşi chemă ordonanţa şi-i porunci să-i aducă apă şi prosopul. Scoţându-şi vestonul, se spălă cu multă plăcere.

La amiază, din ordinul prinţului, ofiţerii se strânseră

---

5 — eu (în turkmenă) (n. a.).

din nou la el să continue consfătuirea.

— N-am să vă ţin mult, începu Bekovici. Cu cât te gândeşti mai mult, îţi rămâne mai puţin timp pentru fapte. Deşi treaba aceasta e primejdioasă, trebuie să recunoaştem, datoria mă obligă să merg înainte. N-o să izbutim cu vorba bună, mergem de-a dreptul şi de va vedea hanul puterea noastră, se va smeri. Iar de nu se va smeri, cu atât mai rău pentru el: cine sabia ridică, de sabie va pieri. După câte ne este cunoscut, hanul nu are tunuri...

Prinţul se opri deodată şi îşi plimbă privirea pe feţele celor prezenţi.

— Unde-i locotenentul Kojin? întrebă el.

Cu o seară înainte, Kojin intrase la Matveev foarte agitat.

Feodor, pe jumătate culcat în patul tare de campanie, mângâia strunele lăutei, îngânând cu voce înceată stihuri amoroase franţuzeşti. Văzându-şi prietenul, Feodor sări în picioare şi puse lăuta deoparte.

— Ce-i cu tine, Saşa? Eşti alb ca varul! Tot nu te-ai liniştit încă după consiliu?

Kojin se lăsă greoi pe scaunul cu trei picioare. Îşi rezemă coatele pe masă şi-şi acoperi faţa cu mâinile.

Feodor crăpă uşa şi chemă ordonanţa. Pe masă apăru o sticlă de votcă, voblă[6] uscată de Astrahan şi mujdei de usturoi.

— Du-te, Mihail, mă descurc şi singur, îşi expedie Feodor ordonanţa. Apropiindu-şi un scaun, el se aşeză lângă Kojin şi-l cuprinse pe după umeri: De ce te necăjeşti, Saşa? Ţi-am spus doar – dă-i naibii! Mergem în India şi, oricât ne-ar fi de greu, sufletele noastre bucura-se-vor! Prin câte vom trece, câte ţări noi şi câţi oameni vom cunoaşte!” Iar la întoarcere, când vom începe a întocmi hărţile, cine va mai fi ca noi! Iar prinţul – murseca-l-ar câinii!... Doar până la Hiva mai avem de răbdat comanda lui! Hai să închinăm zeităţilor indiene:

6 voblă — pește de Marea Caspică (n. tr.).

ia te uită ce mai votcă ne zâmbeşte din clondir!…

Kojin îşi luă palmele de pe obraz, privi mai întâi masa plină de bunătăţi, apoi faţa îngrijorată a lui Feodor şi zâmbi forţat:

— Hei, Fediuşa, Fediuşa! Uşor ţi-i ţie să trăieşti pe lume cu o fire ca a ta. Totul îţi face plăcere, până şi necazurile te desfată…

— Ei, întrebă Feodor, pentru ce închinăm?

— Pentru pieirea duşmanului! strigă Kojin. Înmuind peştele în mujdei, Feodor spunea:

— Crezi că pe mine nu mă seacă la inimă samavol niciile? Dar le rabd pe toate de dragul expediţiei noastre slobode de la Hiva în India. Şi apoi, ce folos am dacă pun totul la inimă? Mai acum jumătate de oră, de pildă, nu zici că mi-am ieşit şi eu din fire, câtu-s de blând? Veneam spre casă, când îl văd pe neamţul Wegner că-l ia în pumni pe un marinar de-al meu: chipurile n-a scos destul de repede căciula înaintea lui. Tot căuta să-i dea peste gură. Iar marinarul, cumsecade şi cuviincios faţă de cei mai mari…

— Şi? se însufleţi Kojin. Ce-ai făcut?

— L-am chemat deoparte, ca să n-audă nimeni. Ia ascultă, zic. Dumneata, stimabile, uiţi că acest marinar îşi apără patria? Da, da! * El îşi face datoria, şi-l baţi tocmai dumneata care nu eşti altceva decât un mercenar? Dumneata care eşti aici numai pentru că rubla rusească e mai de valoare decât talerii voştri?

— Şi el?

— El? Ce să spună! Cică: sunt trimis aici ca să vă instruiesc pe voi, ruşii. Iar eu îi zic: întâi şi-ntâi, stimabile, fii bun şi ia poziţia de drepţi, cum ţi se cuvine dumitale să stai înaintea unui locotenent. Iar dacă te mai legi fără motiv de oamenii noştri, să nu crezi că-i raportez comandantului. Nu. Îţi dau şi cu vreo câteva peste mutră… v t

— Bravo! Aşa da, mai zic şi eu!” Kojin izbucni în râs. Ascultă, Fedea… Dar vezi, rămâne între noi… M-a

ameninţat prinţul că mă arestează. Iar m-am sfădit cu el… Asta nu-i joacă, Fedea! Destui oameni a băgat aici în mormânt, acum vrea să-i ducă pe toţi la pieire! Numai pramatii s-au strâns în jurul lui: Zvański, Ekonomov, şi fârtaţii lui, cerchezii… Sunt sigur că până la urmă se ţine de cuvânt, şi dacă mă arestează şi-mi aduce învinuiri false… Numai că eu n-am să aştept s-o facă. Droşca mi-e înhămată, Fedea, prietene. Mă reped până la ţar şi-am să-i raportez între patru ochi, poate scap oastea de la pieire, să n-o trimită la Hiva…

Feodor căzu pe gânduri. Apoi strânse în tăcere mâna lui Kojin.

Bekovici se grăbi să-i scrie urgent şi secret ţarului că locotenentul Kojin a părăsit samavolnic serviciul… Şi câte şi mai câte învinuiri i-a adus ofiţerului, precum se aştepta acesta… Iar procurorului general, Vasili Zotov, Bekovici îi scrise cu mai multă sinceritate: „Locotenentul Kojin a fost cuprins de turbare nu ca un om, ci ca o fiară…” i

Mânând caii până la istovire, Kojin ajunse în sfârşit la Petersburg. Voia să-i raporteze ţarului despre toate, sperând să obţină schimbarea planurilor expediţiei. Încă de pe drum, când se îndrepta spre Astrahan, scrisese ţarului şi generalului-amiral Apraksin: „A porni acum înseamnă a osândi oastea la pieire întrucât vremea e târzie, în stepe căldurile sunt foarte mari şi nu găseşti apă şi nutreţ pentru cai; şi-apoi tare mă tem că la Hiva şi Buhara ne vor primi cu duşmănie”.

Dar Kojin n-apucă să se înfăţoşeze ţarului. El fu arestat pentru „fugă din faţa duşmanului” şi judecat de un colegiu militar. Abia mult mai târziu, când mersul evenimentelor a confirmat că locotenentul Kojin a avut dreptate, i-au dat drumul.

Nimeni nu ştie însă ce s-a mai întâmplat cu acest om.

CAPITOLUL IV

Un început de rău augur. Nisipuri, lipsă de apă.

Luptele de lângă Albughir, Semnul ceresc. Hanul Şirgazi primeşte bucuros opera renumitului meşter Jantot, dar e nemulţumit de celelalte daruri. Fapta necugetată a prinţului Cerkasski. „Tu, câine, care ai trădat Islamul!...” Pieirea expediţiei

...lat citi oameni au fost efr el şi tot ce a fost acolo a pierit, şi cum a pierit el însuşi şi cum a pierdut oamenii, despre aceasta, se găseşte o temeinica încunoştiinţare în adaosul la însemnările din acest furnal.

«*Jurnalul lui Petru I,* – „*însemnarea despre Bekovici*.

La Guriev se concentrau polcurile, soseau convoaie de care şi întăriri. Într-acolo se îndrepta şi flota condusă de prinţul Bekovici.

Prinţesa Marta Borisovna, împreună cu copiii, îşi urmă soţul pe Volga, de la Astrahan până la mare; un barcaz pescăresc cu pânze, ce însoţea flotila, avea s-o ducă pe prinţesă înapoi.

Vremea se înrăutăţea, vântul care sufla împotrivă ridica valuri puternice. După ce-şi luă rămas bun de la soţie şi copii, prinţul privi multă vreme triunghiul alb, tot mai mic, al pânzei care se îndepărta.

Deasupra Volgăi se rostogoleau nori, vântul vuia cumplit. Presimţiri negre îl cuprinseră pe prinţ.

Curând după aceasta sosi la Guriev vestea nenorocirii: prinţesa şi fetele pieriseră în valurile furioase ale Volgăi; numai băiatul putuse fi salvat.

Prinţul nu-şi arătă durerea în faţa oamenilor. Dar cel care l-ar fi văzut cumva cum stă singur în cortul său şi priveşte îndelung în gol, cu privirea unui osândit la moarte, ar fi încremenit pe loc.

Garnizoanele din Tiub-Karagan şi de pe ţărmul Apelor Roşii cereau întăriri. Din pricina lipsei de apă, a căldurii şi a hranei proaste, bolile începuseră să secere oamenii, astfel că, până în mai, nici jumătate din ei nu mai rămăseseră în viaţă. Se părea că prezicerile locotenentului Kojin se adeveresc...

Nici la Guriev nu se aflau oameni îndeajuns. Prinţul

trimise soli hanului calmâc Aiuk-han, cerându-i soldaţi pentru detaşamentul său. Şiretul Aiuk-han nu-l refuză, dar îi trimise doar vreo zece oameni conduşi de călăuza Manglî-Kaşkai. Iar în acelaşi timp trimise în taină un cufier la Hiva, hanului Şirgazi, să-i dea acestuia de veste cum şi din cine e alcătuită expediţia. Aiuk-han ştia că mielul blând suge la două oi…

La sfârşitul lunii mai a anului 1717 Bekovici porni din Guriev spre răsărit, pe un drum nou spre Hiva, pe care-l ştia Manglî-Kaşkai. Cu toate întăririle primite, detaşamentul număra abia 2200 de oameni, puţin peste a treia parte din cât hotărâse senatul.

La început drumul se arătă bun, apă şi nutreţ pentru cai găseau din belşug. Făcând cam cincisprezece kilometri pe zi, caravana ajunse într-o săptămână la râul Emba. Două zile se odihniră, construiră plute şi trecură râul.

Dincolo de Emba însă începeau nisipurile. De la Bogatu, urmând un drum de caravane, ajunseră cu chiu cu vai la ţărmurile Mării Aral. Această mare, cu ape albastre, nu semăna de loc cu Caspica.

Multă vreme merseră de-a lungul ţărmului. În timpul unui popas, noaptea, lângă fântâna Cildan, oamenii lui Aiuk-han dispărură. Unii.se întoarseră acasă, iar câţiva, cu conducătorul Manglî-Kaşkai, se grăbiră să ajungă din vreme la Hiva, să-i dea lui Şirgazî-han de veste.

Conducerea caravanei o preluă din nou Hogea Nefes. Oamenii istoviţi de căldură abia mergeau. Peste tot nisipuri, numai nisipuri, de nu li se vedea sfârşitul, şi apă nicăieri. Nu întotdeauna izbuteau să ajungă într-o singură etapă de la o fântâhă la alta. Detaşamentul se mişca încet, iar moartea îşi flutura flamurile fierbinţi deasupra lor.

Feodor Matveev abia păşea. Era voinic şi rezistent, căldura o îndura mai bine ca alţii, dar îl chinuiau presimţirile negre. Nu pomenise nimănui despre ultima sa întâlnire cu Kojin, dar cuvintele aspre, pline de

amărăciune, ale locotenentului nu-i ieşeau din cap.

Părea că se ţine bine. Îi îmbărbăta pe cei obosiţi, la popasuri găsea cu un simţ deosebit locuri în care, săpând un puţ nu prea adânc, dădeau de o apă mai puţin sărată.

Din pricina apei avu o nouă ciocnire cu neamţul Wegner.

După o etapă grea, lipsită de apă, detaşamentul ajunse într-o zi la o fântână bogată. Fiind de serviciu, Matveev urmărea pe cât cu putinţă să facă ordine în mulţimea de oameni înnebuniţi de sete ce se repezeau la apă. Înaintea tuturor trebuiau lăsaţi să bea pedestraşii, mai istoviţi decât ceilalţi după îndelungatul marş pe jos.

Intrând buzna între oameni, călare, Wegner se apropie de fântână şi sări jos.

— Ei, zoltat! strigă el unui infanterist mai vârstnic. Tai apa! Turnat pe cal, lui este calt?

Soldatul, ţinând în mâini găleata de piele abia scoasă din fântână cu ajutorul unui arcan turkmen din păr împletit, dădu să se apropie de Wegner.

— Înapoi, Vedeneev! ţipă Feodor. Ţi s-a poruncit să dai apă oamenilor din artelul tău, execută porunca fără abateri I

— Am crezut, locotenente, că la nobil ofiţer se cuvine apa nainte de zoltat murtar, spuse Wegner.

— Până beau toţi pedestraşii, călăreţii de toate gradele să aştepte! i-o tăie Feodor. Binevoiţi să mergeţi la polcul dumneavoastră.

— Tumneata nu eşti comantant la mine! zvârli cu înfumurare neamţul. Prea luat la cap!

Păşind pe pământul lunecos din pricina apei vărsate, Feodor se apropie de Wegner. Văzându-i faţa schimonosită de mânie, şi poate amintindu-şi de făgăduiala dată, neamţul sări pe cal şi se îndepărtă în grabă.

În aceeaşi seară Feodor fu chemat la prinţ: neamţul se plânsese că locotenentul Matveev l-a ameninţat cu moartea pe el, Wegner.

Prinţul vorbea moale. Se vedea că, făcându-i morală lui Feodor, se gândeşte la altceva, mai important...

Într-adevăr, Hiva se afla aproape. Zilele până acolo erau numărate. Detaşamentul ajunsese la lacul Albughir.

Când pregătiseră expediţia, se presupunea că Şirgazî-han e slab şi că, temându-se de supuşii săi, va primi bucuros propunerea de ajutor militar din partea ruşilor. Cu vreo doi ani în urmă ar fi fost într-adevăr aşa; dar organizarea expediţiei prea se lungise, iar acum, în 1717, Şirgazi – după ce înăbuşise cu multă cruzime o răscoală îndreptată împotriva lui – era mai puternic ca oricând. Când detaşamentul rusesc se apropia de Hiva, hanul pregătea duşmanilor o primire pe măsura forţelor lui.

Chiar a doua zi, în zori, călărimea hanului îi atacă. Pe neaşteptate, agitându-şi săbiile curbate şi făcând să răsune stepa de strigătele lor războinice, călăreţii se năpustiră de după colinele din preajma lacului asupra taberei ruseşti.

Atacul fu respins: tabăra era înconjurată de un wagenburg – îngrăditură din căruţe – iar străjile vegheau. Oamenii hanului fură nevoiţi să descalece şi să se adăpostească. Schimbul de focuri ţinu până seara, iar în timpul nopţii detaşamentul îşi întări poziţiile.

Tabăra fu înconjurată din trei părţi cu un şanţ şi cu un val de pământ; în spate aveau un adăpost natural – lacul, cu desişurile lui de trestii. Trestiile le erau de mare trebuinţă: din ele făceau faşcine pentru camuflarea tunurilor.

Dimineaţa, o oştire de vreo douăzeci de mii de oameni – zece contra unul – condusă de însuşi Şirgazi, înconjură tabăra.

Asediul dură două zile. Dar tunurile ruseşti trăgeau fără greş, ghiulele aveau destule, pulbere berechet, apa era la îndemână – aveau cu ce răci ţevile încinse ale tunurilor. Fiecare atac al hanului se solda cu pierderi mari. Deşi detaşamentul lui Bekovici era istovit de

marşul greu, oamenii luptau cu vitejie. Acum, cel puţin, totul era limpede. Trebuiau să lupte.

Şirgazi înţelese că nu va putea învinge cu forţa. Recurse deci la vicleşug. Spre nedumerirea ruşilor, oştirile hanului dispărură într-o noapte, de parcă nici n-ar fi fost vreodată pe acolo. Peste stepă se aşternu liniştea…

Ziua trecu într-o aşteptare încordată, iar spre scară se apropie de tabără trimisul hanului, Işim Hogea, îmbrăcat într-un halat scump, cu turban verde, cu barba roşie, vopsită cu o substanţă vegetală. Işim Hogea îi explică respectuos prinţului că atacul a fost pornit fără ştirea hanului, că pentru asta hanul a şi poruncit să li se taie capul celor vinovaţi, iar pe prinţ hanul îl cheamă la dânsul, să se sfătuiască în pace şi cu dragoste.

Bekovici trimise hanului un om din detaşament, pe tătarul Useinov, ca să-i transmită că vine ca posol al tarului alb cu înscrisuri şi daruri multe şi că din această solie hanul o să aibă numai foloase.

Şirgazi îl primi pe Useinov, îl ascultă şi-l slobozi, poruncindu-i să transmită prinţului că-i va da răspunsul după ce se va sfătui cu sfetnicii săi.

Într-adevăr n-a minţit – s-a sfătuit cu ei. S-au sfătuit şi au hotărât că degeaba s-au retras de la Albughir; prinţul are oaste puţină, e încă prea devreme să umble cu vicleşuguri.

Şi din nou lângă fortificaţiile de la Albughir scânteiară săbiile încovoiate ale călărimii hanului din Hiva, din nou începură să zboare săgeţile subţiri şi gloanţele de lut acoperite cu plumb. Stepa fu învăluită iarăşi de fumul negru al prafului de puşcă: tunarii lui Bekovici, căliţi în războiul suedez, trăgeau fără greş.

După ce respinse şi acest atac, Bekovici îl trimise a doua oară pe Useinov – să ceară explicaţii pentru acest viclean atac.

Şi de astă dată Şirgazi declară că atacul fusese dezlănţuit fără ştirea lui, şi-l asigură pe prinţ că toţi cei

vinovaţi au şi fost prinşi şi osândiţi: unii la moarte, iar alţii şi mai rău.

Pentru tratative cu Bekovici fură trimişi Kolumbai şi Nazar Hogea, mari demnitari la Hiva şi oameni umblaţi, cu purtări alese. Solii se arătară de acord cu toate propunerile ruseşti şi a doua zi Bekovici plecă personal la cartierul general al hanului, pentru tratative.

Hanul îl primi pe prinţ cu bunăvoinţă şi întări legământul făcut în ajun de Kolumbai. Îşi luă în grijă să doboare chiar el, cu oamenii lui, stăvilarele; se arătă bucuros să-i fie ţarului Petru un frate mai mic, făgădui pace şi dragoste şi cu aceasta sărută înscrisul ţarului.

Ziua era senină, soarele fierbinte dogorea fără milă, când deodată văzduhul încremenit porni să se clatine. Vântul sufla uşor, dar scurgerea aerului fierbinte te înfiora.

Câinii începură să urle, caii nechezau a nelinişte, iar berbecii aduşi de ostaşii hanului pentru ospăţ, behăind jalnic, se înghesuiau unii într-alţii.

La marginea discului solar apăru o ştirbitură neagră, şi această pecingine creştea cu repeziciune, întinzându-se asupra soarelui. Se întunecă, iar pe cer se iviră stelele…

Oamenii hanului începură să bată în darabane şi cimbale, care mai de care punea mâna pe ce apuca şi izbind în ce se nimerea, să facă larmă, căta să alunge duhurile rele ce voiau să înghită soarele.

Şirgazi n-avea astâmpăr: e oare a bine un asemenea semn al cerului la ceasul semnării înţelegerii cu ţarul?

Bătrânul hogea, cu turban verde, ridicându-se în vârful picioarelor, ajunse cu bărbiţa-i de ţap până la urechea păroasă a uriaşului Şirgazi, îi arătă cu degetul chircit astrul întunecat şi şopti:

— Vezi semnul, măreţe învingător?

— Îl văd, bombăni hanul.

— Dar vezi oare că semnul are forma lunii cu două cornuri? Asta înseamnă că slava islamului va întuneca

slava necredincioşilor!

Hanul se linişti. Când eclipsa luă sfârşit, primi cu inima uşoară darurile ţarului alb.

Cercetarea acestor daruri ţinu până seara.

Feodor, ca şi ceilalţi ofiţeri care-l însoţeau pe prinţ, izbutise să se spele de fumul prafului de puşcă şi să îmbrace uniforma de paradă, impunătoare, deşi, ce-i drept, cam prea tare boţită. Privea zâmbind cum dintr-un car mare, tras de cămile, fu coborât un balot diform, înfăşurat în multe foi de pâslă. Le trebui multă vreme oamenilor lui Zvański să desfacă legăturile ce strângeau pâsla – erau acolo vreo cincizeci de stânjeni de frânghie.

Foile de pâslă căzură şi în faţa ochilor apăru caleaşca albă, aurită, minunata creaţie a renumitului meşter Jantot. În geamurile caleştii se oglindeau cerul albastru, nisipul galben şi halatele demnitarilor din Hiva, îndungate şi de culori pestriţe.

Descreţindu-şi pentru o clipă fruntea, hanul dădu ocol caleştii. Bekovici făcu un semn şi Feodor deschise uşile, lăsând jos scara rabatabilă. Şirgazi aruncă înăuntru o privire plină de curiozitate şi mângâie cu un gest timid pernele albe de mătase matlasată, pe care erau brodaţi crini de aur.

Patru dragoni aduseră de căpestre patru cai cenuşii de Frieslanda, în harnaşamente brodate, şi-i înhăniară la caleaşca. Deşi slăbiseră pe drum de foame şi căldură, telegarii, într-adevăr de soi, făcură o impresie puternică asupra localnicilor, pătimaşi iubitori de cai. Cei mai zvelţi şi frumoşi cai de Hiva şi Tekin păreau nişte mânji pe lângă uriaşii cai frieslandezi.

— Ekonomov, tradu, porunci prinţul şi adresându-i-se lui Şirgazi spuse, arătându-l pe Feodor: Acest ofiţer a fost trimis de către ţar în Franţa, la regele Ludovic, ca să-i poată oferi maiestăţii sale hanului acest dar. Judecaţi singur, maiestatea voastră, gândurile noastre de pace: ne-am fi trudit noi atâta să aducem de la mii de verste această gingaşă caleaşcă dacă voiam să pornim război

împotriva voastră?

Hanul ascultă tălmăcirea cuvintelor şi, gândindu-se, răspunse:

— Îndoielile cu privire la prietenia pe care binevoieşte să ne-o arate fratele nostru mai mare, Petru, ne-au fost străine. Vă rog să daţi uitării trecutele amărăciuni. Iar pe tânărul iuzbaşi care s-a dus până în îndepărtata Franţă ca să ne aducă un dar atât de bogat îl vom răsplăti cum se cuvine!

La primirea celorlalte daruri însă, treaba mergea mai prost. Hanul cerceta totul cu multă atenţie. Pipăia şi lua în mână bucăţile de stofă subţiri, colorate.

— Ţarul a trimis bucăţi întregi, iar pe drum se vede treaba că s-au mai scurtat, îi spuse el cu jumătate de voce lui Kolumbai.

Neîncrederea lui creştea mereu.

Darurile erau mărunte şi, pe deasupra, ciopârţite. „Mă înşală, îşi zise el. Doar caleaşca e bună... şi caii. Deodată însă îl străfulgeră un gând: Nu cumva mi-a trimis-o în bătaie de joc? Unde să umblu cu ea prin nisipurile noastre?...”

Hanul nu-şi exprimă bănuielile faţă de Bekovici. Mulţumi şi, împreună cu acesta, cal lângă cal, porni spre Hiva. Îi urma suita hanului, iar mai în spate, cântând, mărşăluia fără grijă detaşamentul care se mai înviorase.

Nu departe de Hiva, lângă râul Porsugan, hanul cu oastea lui îşi întinse tabăra pentru odihnă; în apropiere se înălţară şi corturile ruseşti. Bekovici şi prinţul Samonov erau oaspeţii hanului. La cină, hanul îi explică lui Bekovici că-i este cu neputinţă să găzduiască în Hiva tot detaşamentul rusesc: n-au bucate îndeajuns, iar până

* iuzbaşi – comandant de sotnie (n. red. ruse).

să aducă va trece mult timp. Desigur, dacă prinţul are rezerve de alimente, atunci e altceva...

Dar Bekovici tocmai că stătea prost cu alimentele. Atunci hanul îi propuse prinţului să împartă detaşamentul în cinci şi să-l instaleze în cinci oraşe

diferite. Îi făgădui hrană şi cartiruire bună pentru soldaţi, iar prinţului şi celor apropiaţi lui le oferi ospitalitate chiar în Hiva.

De ce a acceptat Bekovici această propunere primejdioasă? Cine poate şti. Să fi fost prinţul încredinţat că Şirgazi s-a speriat de tunurile ruseşti în luptele de la Albughir? Ori să se fi simţit prinţul într-atâta sortit pieirii, încât n-a mai gândit?…

Ofiţerii primiră cu îndoială hotărârea lui Bekovici şi mulţi dintre ei îşi aduseră aminte în clipele acelea de discursurile pline de însufleţire ale lui Kojin.

Feodor Matveev era de-a dreptul furios

— Eh, Saşa, prietene, parcă ai privit în apă! Dar câţi suntem noi ca să n-aibă provizii? Minte hanul! Şi cum de a primit prinţul, fără să se încredinţeze dacă nu-i cumva o cursă?

De la râul Porsugan pedestraşii, dragonii şi tunarii se risipiră în cinci direcţii, conduşi de călăuzele hanului din Hiva. Multă vreme în văzduhul fierbinte, neclintit, pluti colbul des, stârnit de detaşamentele care se îndepărtau, şi încet se stingeau în depărtare sunetele cântecelor ostăşeşti.

Bekovici rămase multă vreme în picioare lângă cortul hanului, uitându-se în urma celor ce plecau, fără să ia scamă că tot mai mulţi ostaşi ai hanului se adună în jurul lui.

Detaşamentele se pierdură în zare, colbul drumului se aşternu la loc.

Într-un târziu, hanul Şirgazi puse mâna pe umărul lui Bekovici. Prinţul se întoarse.

— Tu, câine, care ai trădat islamul şi te-ai vândut necredincioşilor, şuieră printre dinţi Şirgazi, cum te-ai încumetat să mă înşeli cu zdrenţele tale de daruri?

Bekovici înţelegea prea puţin limba uzbekă. Dar şi de n-ar fi priceput un cuvânt, chipul lui Şirgazi era îndeajuns de grăitor.

Hanul scoase din sân înscrisul lui Petru, încet,

solemn, îl rupse în două, apoi în patru, aruncă petecele de hârtie

13 Z

În nisip şi, scuipând, calcă pe ele cu vârful galben, ascuţit şi întors în sus, al cizmei.

Prinţul făcu un pas înapoi şi puse mâna pe sabie, dar înţelegând că e pierdut, n-o mai trase din teacă.

Poate că în clipa aceea dinaintea morţii, cuprinzând eu privirile minţii trecutul, şi-a amintit de ochii inteligenţi, aprinşi de mânie, ai locotenentului Kojin…

Zâmbind cu înţeles şi vorbind între ei, se apropiau tot mai mult oamenii din garda personală a hanului, cu mâna pe pumnale.

Şirgazi se întoarse şi plecă din preajma prinţului.

— Faţa să nu i-o stricaţi, mai spuse el, trecând printre oamenii săi…

Capetele tăiate ale lui Samonov, Zvański, Ekonomov şi ale altor ofiţeri superiori fură aşezate la vedere în piaţa din Hiva.

Capul lui Bekovici nu se afla printre ele.

Se spune că Şirgazi l-ar fi trimis în dar hanului din Buhara, dar că prudentul şi clarvăzătorul Abul-Faiz nu l-a primit.

Ca în vechea poveste despre mănunchiul de nuiele, cele cinci detaşamente fură atacate prin surprindere şi nimicite, unul câte unul. O parte din oameni au fost ucişi, o parte ferecaţi şi trimişi la târgurile de sclavi.

Puţini au scăpat cu fuga, unii când au fost atacate detaşamentele, alţii mai târziu, din captivitate; dar şi dintre aceştia doar câţiva, învingând lipsurile şi primejdiile de nedescris, au ajuns pe căi diferite la hotarele Rusiei.

Garnizoanele cetăţilor construite de Bekovici au aflat curând de la turkmenii din împrejurimi cum a pierit la Hiva toată oastea prinţului Bekovici.

În octombrie 1717, ostaşii din cetatea de lângă Apele Roşii, istoviţi de lipsa de apă şi de atacurile

nomazilor, au pornit pe mare, spre Astrahan. Soarta lor aminteşte de soarta rătăcitorului Ulise şi a tovarăşilor săi, porniţi spre patrie de sub zidurile Ilionului.

Corăbiile lor au fost surprinse de o furtună năprasnică. Multe din ele au pierit în valuri, iar celelalte au fost mânate spre gurile râului Kura, pe ţărmul opus al mării. Câţi s-au putut salva au iernat acolo şi abia în primăvara anului 1718 au ajuns la Astrahan.

Cam în acelaşi timp s-au înapoiat la Astrahan, lăsând cetatea în părăsire, rămăşiţele garnizoanei din Tiub-Karagan.

Se părea că un blestem atârna asupra tuturor celor ce au luat parte la expediţia lui Bekovici…

Capitolul; v

Fără cunoştinţă. Bunul Sadreddin îl îngrijeşte pe Feodor Matveev, apoi îl vinde unui negustor din Kaşgar. „Ai s-o duci bine”. Deci asta-i India… Noul stăpân. În casa lui L-ai Ceandr. O maşină nemaivăzută

Ei nimeresc rareori în binecuvântata noastră ţară şi sunt preţuiţi pentru rezistenţa, deşteptacittnca şi puterea lor… Ia stai, e viu f O, laudă lui Ammon!

1. EFREMOV: *„La hotarul Oihumeniei”*.

Feodor Matveev deschise ochii. Zăcea la marginea unui drum colbuit, în stepa acoperită cu mărăciniş. Gemu, amintindu-şi de evenimentele acestei zile îngrozitoare. A acesteia, ori a celei de ieri?…

Soarele arzător, ţintuit parcă în slava cerului, îi ardea ochii. Simţea o cumplită slăbiciune în tot corpul şi o durere ascuţită, ce nu-l mai slăbea, în umărul drept. Încercând să-şi alunge greaţa ce-i stăruia în gâtlej, clătină capul şi deodată simţi că lunecă în gol.

Când Feodor se dezmetici din nou, nisipul îmbibat cu sângele lui era răcoros, iar sus, pe cerul negru, stele mari străluceau viu. Îi era sete.

Undeva în apropiere se auzi scârţâit de roţi. Scârţâit de roţi şi un cântec străin, monoton, tărăgănat, semănând cu un vaier, cu o jelanie.

Dacă mă văd, mă omoară… O să mă ucidă în chinuri, gândi Feodor. De-aş putea să mă târăsc… mai la o parte…

Se răsuci cu o mişcare bruscă şi, scoţând un ţipăt de durere, îşi pierdu din nou – pentru a câta oară? – cunoştinţa. *…

În noaptea aceea îşi mai veni în fire de câteva ori. Aceleaşi stele străluceau pe cer, acelaşi soarţâit de roţi şi acelaşi cântec-vaier îi ajungeau la ureche.

Dar simţea că vechilor senzaţii li se adăugase o uşoară hurducătură şi un miros înţepător de lână şi sudoare de cal.

Ţăranul uzbec care l-a cules pe Feodor de pe drum l-a urcat în haraba şi l-a adus în sat. El şi ai lui l-au îngrijit cu răbdare pe Feodor, lecuindu-i rana cu buruieni şi unsori. Furca gâtului îi era ruptă, dar osul tânăr se prinse repede la loc. La început îi zgândăreau rana, n-o lăsau să se închidă, pentru ca odată cu puroiul să iasă mai repede micile aşchii de os.

Apoi fierbinţelile îi scăzură şi Feodor se simţi mai bine. Gazdele începură să-i dea şi să mănânce câte puţin.

După orezul galben cu seu de oaie, după carnea de berbec prăjită, tăiată bucăţele şi amestecată cu morcovi tocaţi mărunt, el bea întotdeauna kok-ceai aspru, verzui, care potolea uimitor de bine setea.

Cu fiecare zi, tânărul îşi recăpăta tot mai mult vigoarea.

Dar ce se va întâmpla cu el?

Zi şi noapte pe Feodor îl rodea această întrebare…

Bunului uzbec Sadreddin îi era milă de oşteanul rus. Dar, în acelaşi timp, se gândea ce folos ar putea să tragă de pe urma necredinciosului. Să-l ţină pe lângă casă? L-ar ajuta, desigur, la muncile câmpului; poate că ştie şi vreo meserie… Dar cât poţi tăinui un voinic flăcău rus? Mai devreme sau mai târziu, străjerii hanului tot vor afla. Şi atunci s-a sfârşit cu Sadreddin. O să-i ia şi ce i-a mai rămas. Şi aşa nu mai poate răsufla din pricina birurilor…

Ar putea, bineînţeles, să-i dea drumul rusului – ducă-se unde-o vrea... Dar unde să se ducă?... Sadreddin se mustră singur: e mare păcat să-i fie milă de un câine necredincios!...

Nu, nu pentru asta l-a îngrijit şi l-a hrănit pe rus, ca să-i dea drumul în cele patru vânturi.

Sadreddin nutri apoi alte gânduri.

Pe la sfârşitul verii, luându-şi bucate pentru multe zile, îl urcă pe rus într-o haraba acoperită şi aruncând priviri pline de teamă spre satul adormit, porni la drum.

Sadreddin nu-şi ascundea planurile: Feodor ştia că bunul uzbec îl duce să-l vândă, undeva cât mai departe de Hiva.

140!

— Zici că eşti tunar? îl întrebă pe drum Sadreddin, poate pentru a suta oară...

— Feodor, care învăţase cu timpul câte ceva din graiul uzbec, dădu din cap afirmativ.

— Şi stăpâneşti meşteşugul făurarului?

Feodor dădu din nou din cap.

— Dar carte ştii?

— A voastră n-o ştiu. O ştiu pe a mea şi câte unele străine.

— Frangâz?

— Adică franceza? Da, o cunosc.

— Şi alta?

— Olandeza.

— Golandez? Cine sunt ăştia?

— Ce să-ţi spun? Tot n-ai să pricepi.

Feodor se cufundă în gânduri. Nu i-ar fi fost greu să se descotorosească de bătrânul Sadreddin. Avea cal, harabaua cu coviltir, hrană – de toate. Dar încotro s-o apuce? Până la Guriev sunt cam nouă sute de verste, într-o lună ar putea ajunge până acolo, dar să meargă pe drum e primejdios, iar fără drum, dacă nu cunoşti locul fântânilor, te prăpădeşti în nisipuri.

Sadreddin îşi dădea foarte bine seama de toate

acestea şi tocmai de aceea nu se temea.

Feodor era îmbrăcat cu un halat uzbec. Pe capul ras de Sadreddin, părul castaniu începuse să-i crească, dar era ascuns de turbanul alb. Faţa i se înnegrise. Numai ochii albaştri îl deosebeau de locuitorii de aici. Când opreau prin sate, Sadreddin îl dădea pe Feodor drept argat surdo-mut. Şi oamenii credeau.

— Eşti om învăţat, îl tot descânta Sadreddin pe Feodor, cunoşti atâtea meserii. Astfel de oameni nu se prăpădesc niciodată! Dacă nimereşti la un negustor sau stăpân bogat ai s-o duci bine. Şi aud că în India vin negustori necredincioşi de peste mări, prin ei cei de acasă o să afle că eşti în viaţă şi-o să te răscumpere.

Feodor surâdea cu amărăciune.

După două săptămâni ajunseră la Buhara. Sadreddin îl vându avantajos pe Feodor unui negustor din Kaşgar, în trecere pe acolo. Cu banii căpătaţi cumpără mărfuri de Buhara şi-şi luă cu jale rămas bun de la Feodor.

— Tu ai adus fericire în casa mea, Pedâr! Am luat bani buni pentru tine. Dacă mă întorc acasă nejefuit, cu toate mărfurile acestea de Buhara, familia mea o să trăiască bine. Pentru asta, deşi eşti necredincios, Allah să te ajute şi pe tine.

Şiretul negustor tuciuriu, care aflase povestea lui Feodor, îşi râse în barba-i neagră şi deasă. Sărmanul Sadreddin, care acum, după vânzarea prizonierului, se socotea om bogat, nu-şi închipuia cât preţuieşte un om tânăr şi puternic, care cunoaşte meşteşugul armelor şi se pricepe la metale…

Negustorul din Kaşgar îi purtă lui Feodor multă grijă. Îi dădu cal şi-l luă lângă el, în fruntea caravanei. Deşi ştia că n-are unde să fugă, căută totuşi să-l mai liniştească, explicându-i că un om ca el n-o să fie un simplu sclav.

Când Feodor ceru îngăduinţa să scrie, ca să nu se dezobişnuiască, negustorul nu-l refuză. Îi dădu călimară de aramă cu lănţişor, s-o atârne la brâu. Serile, la

popasuri, ţinând între degetele parcă mai ţepene calamul – pană făcută din trestie tăiată oblic şi despicată în două

— Descria pe scurt semnele drumului. Nu de mult, la Astrahan, visase să plece împreună cu Kojin în îndepărtata Indie. Iar acum iată că visurile i se împlinesc, cu totul altfel însă. Nu merge ca cercetaş, ci ca sclav… Dar parcă poţi şti cum se vor întoarce lucrurile? Poate că însemnările o să-i folosească…

Feodor hotărî să nu întreprindă nimic deocamdată

— Să observe doar, cu atenţie, totul, şi să-şi ascundă bine jalea şi mânia.

După vreo trei săptămâni în zare se arătară munţii. Timp de zece zile urcară tot mai sus pe o cărare îngustă. Se simţea suflarea gerului. După arşiţa blestemată, Feodor se bucură la vederea zăpezii – dar se întristă apoi şi mai mult, amintindu-şi de întinderile înzăpădite din patrie.

În sfârşit, după ce trecură pasul, coborâră în înfloritoarea vale a Kaşmirului, pe râul Ghilghit, până la vărsarea lui în marele fluviu Ind. Trecură Indul şi după câteva săptămâni intrară în marele oraş comercial indian, Amritsar.

Deci asta-i India. Construcţii ciudate, arbori necunoscuţi, bazarul multicolor, oameni cu feţe de bronz – unii pe jumătate goi, alţii în veşminte albe… Feodor privea cu multă curiozitate viaţa străină.

Negustorul îi dădu lui Feodor veşmânt nou şi-l lăsă să se odihnească. Dar în curtea caravanseraiului îl închidea şi poruncea slugilor să-l păzească – nu se temea atât că Feodor va fugi, cât se temea să nu i-l fure cineva.

Într-o zi negustorul veni cu un hindus înalt, voinic, îmbrăcat numai în alb. Hindusul îl cercetă cu atenţie pe Feodor, zâmbi mulţumit, se aşeză apoi pe covor încrucişându-şi picioarele şi-i făcu semn tânărului cu ochi albaştri să se aşeze şi el.

Multă vreme după aceea a trăit Feodor în Orient şi şi-a însuşit numeroase obiceiuri, dar cel mai greu i-a

venit să se deprindă să şadă pe jos ca indienii, cu tălpile aşezate pe coapse.

— Sprek je de Nederlandse taal? întrebă hindusul.

Feodor rămase uimit auzind limba olandeză.

— Nu te teme, continuă hindusul. Dacă tot ce spune negustorul despre tine e adevărat, ai s-o duci bine.

Ei, drace! îşi zise Feodor. Parcă s-au vorbit toţi – ai s-o duci bine, ai s-o duci bine! Lua-v-ar dracu'!

Hindusul îl supuse unui adevărat examen. îl întrebă de stăvilare şi de roţi de apă, vorbiră de politica europeană, de războiul suedez. Feodor înţelese cu uimire că are în faţa sa un om cult, instruit. Apoi hindusul începu să discute cu negustorul, de data asta pe limba lor, Feodor nu înţelese niciun cuvânt, dar şi fără cuvinte nu era greu de înţeles că se târguiesc.

Se târguiau în tihnă. Uneori negustorul din Kaşgar, obişnuit cu bazarurile, ridica glasul, dar şi atunci hindusul răspundea încet, autoritar. Apoi hindusul îşi desfăşură brâul larg şi dădu la iveală un mic săculeţ şi o balanţă cu un singur taler şi cu o greutate ce se mişca pe o pârghie de os. Din săculeţ scoase două pietricele în care licăriră luminiţe verzi. Aşeză pietrele preţioase în taler şi ţinând cu mâna stângă inelul, cu dreapta mută greutatea pe pârghie, echilibrând-o.

Negustorul se uita la semnul în dreptul căruia se oprise greutatea, luă cu grijă pietrele, le privi în lumină pe rând şi, făcând plecăciuni respectuoase, începu să-şi desfăşure în tăcere brâul, ca să-şi ascundă nestematele.

— Ai văzut cât preţuieşti? întrebă hindusul în olandeză.

Lui Feodor nu-i plăcu această prea mare preţuire. El nu se pricepea la pietre scumpe, dar înţelese că dacă vreodată i se va cere cumva un preţ de răscumpărare, acesta nu va fi mic. Părinţii lui nu sunt bogaţi – de unde să scoată atâta bănet! Ţarul, dacă l-a văzut de vreo două ori. Îşi va aduce oare aminte de el? Iar altcineva, cine să dea pentru el preţul răscumpărării?

— Şi acum mănâncă bine, să prinzi puteri, îi spuse hindusul lui Feodor. Eu nu prea am timp să mai aştept, şi avem mult de mers.

O slugă a caravanseraiului aduse pilaf cu carne de berbec, asemănător celui pe care-l gătesc uzbecii, şi puse alături un ulcior cu o băutură rece. Feodor şi negustorul se apucară să mănânce, iar hindusul se ridică şi se îndreptă spre uşă.

— El de ce nu mănâncă? întrebă încet Feodor.

Negustorul ţistui.

— E brahman, şopti el după ce se convinsese că nu e auzit. Ei nu mănâncă niciodată împreună cu alţii. Şi nici nu mănâncă orice. Carne, de pildă, nu pun în gură, şi multe altele…

— Dar cine e? întrebă curios Feodor.

— În orice caz un om de seamă, răspunse vag negustorul. Ştiu că-l cheamă L-ai Ceandr. E de undeva din apropiere, din Punjab.

…Trăsura lui L-ai Ceandr gonea de câteva ceasuri. Amritsarul rămăsese mult în urmă când soarele începuse a coborî spre asfinţit. Vizitiul, despuiat până la brâu, mâna caii, L-ai Ceandr aţipise, rezemat de o pernă cu faţa ţesută ca un covor, iar Feodor, culcat pe fundul trăsurii, se lăsase cu totul în voia gândurilor la patria îndepărtată…

Trecură de Lahore, coborâră pe malul unui râu şi-o luară în jos, spre vărsarea lui. Apoi cotiră spre miazănoapte şi străbătură multă vreme un deşert ce amintea de ţinuturile din preajma Mării Aral. Trecuseră peste multe albii de râuri secate când, în sfârşit, cotind pe malul uneia din ele, trăsura se opri în faţa unor porţi de fier, prinse într-un zid înalt de piatră.

Porţile se deschiseră cât să îngăduie trăsurii să treacă şi se închiseră la loc. Uitându-se afară de sub coviltir, Feodor nu văzu* ţipenie de om lângă poartă. Drumul lung ce ducea printr-o grădină cu flori şi arbuşti necunoscuţi era şi el pustiu. În aerul încins plutea o

mireasmă ameţitoare, mireasma numeroaselor flori mari, de culori vii.

Trăsura se opri lângă o clădire înaltă de piatră; zidurile aveau peste tot firide, iar în ele erau statuile unor fiinţe ciudate

L-ai Ceandr coborî fără grabă. Feodor sări şi el jos şi-şi dezmorţi picioarele. Păşi pe urmele lui L-ai Ceandr pe un coridor îngust, boltit, cufundat în semiîntuneric, şi ajunse într-o sală răcoroasă. În fundul sălii se înălţa o statuie mare, ciudată, din piatră şlefuită. Feodor nu văzuse nici în visele urâte ceva asemănător: pe un piedestal scund, cu trei trepte, şedea, cu picioarele strânse sub ea, o „femeie de o frumuseţe nemaivăzută, cu ochii orbi şi un zâmbet misterios pe buze care te înspăimânta. Femeia avea şase mâini: două aşezate paşnic pe genunchi, două îndoite din coate, ridicate în sus, şi încă două întinse ameninţător înainte. Pe trupul ei dezgolit se aflau unele sub altele trei perechi de sâni.

L-ai Ceandr îşi împreună mâinile înaintea feţei, căzu la pământ în faţa statuii şi rămase nemişcat multă vreme.

Se roagă, îşi zise Feodor. Trebuie să fie vreo zeitate. Deci nu e o zeitate musulmană...

În sfârşit, hindusul se ridică şi făcu zeităţii trei plecăciuni. Apoi îl conduse într-o încăpere îngustă, cu pereţii de piatră goi, cu tavanul boltit – o adevărată chilie de mănăstire. Odaia era luminată pieziş de soare, printr-o ferestruică de lângă tavan, în mijloc se afla un bazin cu apă, pare-se cu scurgere. În bazin coborau câteva trepte.

— Nu ştiu dacă zeii tăi cer abluţiunea, spuse L-ai Ceandr. Eu înainte de alte treburi trebuie să mă purific. Dacă doreşti, poţi s-o faci şi tu.

Feodor se dezbrăcă la iuţeală şi se cufundă cu plăcere în apa răcoroasă. Începu chiar să se bălăcească zgomotos, fără. să observe privirile nemulţumite ale hindusului.

După ablaţiune, L-ai Ceandr îl conduse pe Feodor printr-un alt coridor într-o sală mare şi luminoasă.

Ferestrele dădeau în grădină şi, în locul geamurilor sau a foilor de mică, aveau obloane ingenios sculptate, care lăsau să treacă lumina. Şi aici se afla o statuie a femeii cu şase braţe, dar ceva mai mică, din bronz, pe un piedestal înalt de marmură.

Io 145

De-a lungul pereţilor erau înşirate mese joase, iar deasupra meselor atârnau rafturi. Rafturile, ca şi mesele, erau pline cu vase de sticlă, de lut şi metal, de forme ciudate, cu balanţe şi ceasornice cu nisip şi cu apă.

Într-un colţ se înălţa o sobă mare, din care ieşeau gâturile de aramă, curbate, ale unor vase zidite în ea.

Unul din pereţi era îmbrăcat cu plăci de ardezie de un cenuşiu mat, bine ajustate. Se pare că acest perete servea drept tablă, întrucât era acoperit cu desene, scheme şi însemnări făcute într-o limbă necunoscută.

Feodor nu ştia la ce să se uite mai întâi. Dar îndeosebi îi atrase atenţia o nemaivăzută maşină uriaşă, aşezată pe un postament în mijlocul sălii, în faţa statuii cu şase braţe.

Suporturi de aramă turnate, înfăţişând animale şi plante, susţineau un ax orizontal, sprijinit la capete pe nişte rotiţe de aramă cu diametrul cam de o jumătate de picior. La mijlocul axului, în poziţie verticală, era montat un disc uriaş dintr-un material negru, acoperit cu numeroase plăcuţe strălucitoare (nu cumva de aur?) plasate radial. Spre unul din capetele axului era fixată o roată de transmisie peste care era petrecută o curea rotundă, împletită; amândouă capetele curelei de transmisie dispăreau în nişte orificii tăiate în podea.

Feodor rămase mult timp înaintea maşinii uriaşe, străduindu-se să înţeleagă la ce foloseşte. Nicăieri n-a avut prilejul să vadă ceva asemănător.

L-ai Ceandr îi puse mâna pe umăr.

— Îmi place, spuse el, că ajuns aici ai uitat de hrana cea demnă de dispreţ. Dar omul e slab. Du-te, arătă el spre o uşă îngustă. Acolo te aşteaptă hranş cu care te-ai

obişnuit. Pe urmă vei afla treaba ce ţi se va cere s-o faci şi care, sunt sigur, o să-ţi placă.

În mica încăpere alăturată, Feodor găsi pe o măsuţă scundă o tavă cu carne friptă, aburindă, şi legume înăbuşite, iar pe podea, alături, un ulcior cu gâtul strâmt, în odaie nu era niciun scaun.

— Va trebui să mă obişnuiesc, îşi spuse Feodor cu un oftat şi se lăsă neîndemânatic pe vine.

CAPITOLUL VI

Dor şi singurătate. „M-am săturat să-ţi tot ascult poveţele plicticoase!” Zeii cuvine-se să arate celor nesupuşi mânia lor. Maşina fulgerelor. „Zeiţa ta muşcă...” Feodor va construi o roată de apă. În templul părăsit. Ram Das îl previne *îşi păzeau cu grijă secretele şi nu lăsau pe nimeni să se apropie de îndeletnicirea lor, aruncând asupra ei vălul ieftin al misterului*.

KIO: „*Scamatori şi scamatorii*”.

Chinuitor de greu se scurgeau zilele în casa lui L-ai Ceandr. Feodor rătăcea pe coridoarele pustii, arunca priviri în camerele răcoroase – nicăieri nici ţipenie de om. Dar ştia că e de-ajuns să lovească în gongul răsunător de bronz ca să apară în prag o slugă tăcută.

Mânca pe săturate. Dar ce mare bucurie poate fi în asta? Feodor ar fi vrut să se strecoare dincolo de ziduri, să vadă ce e prin preajmă, dar porţile erau întotdeauna ferecate. De fugit nici vorbă nu putea fi... De altfel, pe Feodor nu-l părăsea senzaţia neplăcută că îl urmăreşte cineva cu stăruinţă, pas cu pas.

În serile lungi, mai cu seamă, îl încerca dorul de patrie. Nu o dată îşi închipuia ce-ar fi făcut la ora aceea dacă soarta necruţătoare nu l-ar fi zvârlit atât de departe. Poate ar fi comandat tunarii corăbiilor într-o bătălie pe mare. Ori ar fi stat cu prietenii «la un pahar de punci, cu pipa în mână, la o discuţie veselă...

Dincolo de obloanele sculptate, noaptea e străină. De-ar auzi măcar lătrat de câine!... O linişte, de-ţi vine să urli... să-ţi pui capăt zilelor, nu alta. Poţi să-ţi spargi

pieptul strigând, Rusia tot nu te aude. E tare departe – peste munţi înalţi, dincolo de nisipuri arse de soare…

Feodor zguduia cu turbare zăbrelele obloanelor. Îşi lipea faţa înlăcrimată de ornamentele reci de fier.

L-ai Ceandr îl vizita aproape în fiecare zi. Venea – înalt, drept, în veşminte albe – şi începea o discuţie nebuloasă despre puterea zeilor. Pe Feodor discuţiile acestea îl îngreţoşau. Nici acasă, în copilărie, nu-şi prea făcea el cu râvnă rugăciunile. Şi nici mai târziu n-a avut vreme să pătrundă în subtilităţile religiei sale; era convins că lui, ca militar, îi e de-ajuns să-şi facă o cruce înainte de culcare.

Într-una din zile, nu se putu stăpâni şi întrerupse vorbăria monotonă a lui L-ai Ceandr:

— Mram săturat să-ţi tot ascult poveţele plicticoase. M-ai luat să lucrez, dă-mi de lucru.

L-ai Ceandr zâmbi numai cu buzele. Ochii priveau ca întotdeauna rece, parcă printr-un zid.

— Ai dreptate, rosti el. Te-am luat pentru lucru, pentru un lucru mare. Dar înainte de a te apuca de el, trebuie să-ţi cultivi spiritul.

— Să-l ia naiba de spirit? rosti Feodor ruseşte, negăsind cuvinte olandeze potrivite.

L-ai Ceandr tăcu un timp, apoi spuse încet:

— În curând am să-ţi dezvălui o taină sfântă în care zeii lasă să pătrundă doar pe cei aleşi.

— Ei nu, zău? întrebă Feodor cu un zâmbet zeflemist. Zeii voştri n-au găsit pe nimeni altul?

— Nu vorbi de zeii pe care nu-i cunoşti. Această taină o stăpânesc doar eu. Iar tu ai să fii ajutorul meu. Ca străin, care nu are aici nici prieteni şi nici rude, tu nu eşti atât de primejdios cum ar fi cineva din neamul meu.

— Dacă aflu o asemenea taină, n-ai să-mi dai drumul în patrie când se va ivi prilejul. Mai bine să nu ştiu nimic!

— În patria ta, taina noastră nu-ţi va fi de niciun folos. Ea este importantă aici, şi aici dezvăluirea ei e primejdioasă, răspunse hindusul cam în doi peri. Dacă o

divulgi cuiva, moartea nu-ţi va fi uşoară.

Spunând aceste cuvinte, el ieşi din cameră.

Iar Feodor rămase multă vreme într-un fel de amorţeală. Gândurile nu-i erau de loc vesele…

A doua zi, seara, L-ai Ceandr intră fără zgomot în camera lui Feodor şi se aşeză jos, lângă el.

— Cărei divinităţi te închinai în ţara ta? întrebă el. Întrebarea neaşteptată îl puse pe Feodor în încurcătură. „Ştiu eu? Cred că în sfânta treime”, voi să spună.

Dar în olandeză ieşi altceva:

— Cred în trei sfinţi.

— Trei zei? Aha! Trimurti, rosti îngândurat L-ai Ceandr. Dar zeii voştri săvârşesc minuni?

— Desigur! în evanghelie se spune că Hristos, fiul lui Dumnezeu, a prefăcut apa în vin şi I-a înviat pe Lazăr care era mort… Pe urmă, în vechiul testament se spune cum a luat foc o tufă şi nu a ars… Lui Feodor îi era greu să exprime în olandeză cuvintele scripturii… Sau când a păşit Moise pe mare… Apa s-a dat în lături şi l-a lăsat să treacă…

— Dar tu, cu ochii tăi, ai văzut vreo minune?

— Nu, n-am avut prilejul.

— Aşa crezi? Hindusul îl privi pe Feodor rece, ca de obicei. Te înşeli. Oamenii întâlnesc la tot pasul minuni. Oare nu e o minune viaţa, zămislirea ei, prefacerea pruncului într-un ostaş puternic, iar apoi într-un moşneag nevolnic? Sau naşterea unui copac rămuros dintr-un bob mic nu e o minune? Sau prefacerea unui otr mort într-o pasăre vie? Dar oamenii nu-şi dau seama că toate acestea sunt minuni şi uită de zei, aleargă după bucuriile josnice ale acestei vieţi. Ce ştiu ei – L-ai Ceandr arătă cu dispreţ spre uşă – ce-i fericirea nirvāṇei! Eu mă mulţumesc cu o înghiţitură de apă şi un pumn de fructe uscate, iar ei, dacă le-ai îngădui, ar fi în stare să devoreze trupul animalului sfânt, vaca!

— La noi mănâncă toţi carne de vacă.

— Dar ce hrană o socotiţi voi păcătoasă?

— Ei, atunci când e post, nu mâncăm niciun fel de carne

— Da, totul e la fel, observă pentru sine L-ai Ceandr. Dar ia spune-mi, dacă la voi stăpânitorii pământeşti încalcă legile marilor preoţi, sunt pedepsiţi?

— Se mai întâmplă, răspunse Feodor. Înainte vreme patriarhii erau socotiţi mai puternici decât împăraţii.

— Dar acum?

— Acum e altceva. Petru Alexeevici nu se uită la asta. Când i-a trebuit arsmă pentru tunuri, a scos clopotele de prin biserici, iar pe sfinţii părinţi i-a pus să sape pământul şi să care pietre la fortificaţii…

— Cum?! A devastat templele? Şi nu l-a ajuns mânia zeilor?

— De mânia lui Petru Alexeevici să te ferească Dumnezeu!

L-ai Ceandr căzu din nou pe gânduri.

— Acum, te rog să mă înţelegi pe mine, tinere, spuse vi. Dacă zeii nu săvârşesc minuni, oamenii uită că trebuie să se supună orbeşte marilor preoţi. Dar nouă nu ne e îngăduit să-i judecăm pe zei, nici să ne întrebăm de ce nu le amintesc ei timp îndelungat oamenilor de existenţa lor…

— Ce, eşti preot? se miră Feodor.

— Sunt doar un prea supus rob al zeiţei Kali. Zeiţa m-a învrednicit pe mine ca, prin minuni, să arăt cât de mare este atotputernicia zeilor şi să-i conving că soarta lor este supunerea şi munca. Iar stăpânitorii, văzând minunea, vor înţelege că trebuie să se supună marilor preoţi. M-ai înţeles acum, tinere?

— Înseamnă că… nu zeiţa asta a ta săvârşeşte minuni, şi nici alţi zei… ci tu…

— Da. Zeii, care mi-au dezvăluit o mică parte a marii taine, pot săvârşi minuni cu mâinile mele. Pentru că zeii sunt atotputernici…

Feodor izbucni în râs.

— Râsul tău este profanator, observă cu demnitate

L-ai Ceandr.

— Dar cu un râd de zeii voştri, spuse Feodor continuând să râdă. Mi-am adus aminte de ceva. La noi, la şcoala de navigaţie, un fecior de popă îşi punea întrebarea: Dacă Dumnezeu e atotputernic, poate crea o piatră atât de mare ca nici el să n-o ridice? Răspunde dacă poţi. Dacă o creează şi n-o ridică, înseamnă că nu e atotputernic. Iar dacă n-o poate crea, nici atâta nu-i.

— Şi nu şi-a primit pedeapsa profanatorul?

— Cum să nu! Şi nu numai el. Vreo şase, printre care şi cu, am păţit-o. Preotul şcolii, părintele Nicodim, a tras cu urechea. O săptămână ne-au ţinut la carceră, numai cu pâine şi apă.

— Sunteţi atât de slabi numai pentru că vă închinaţi unor zei neadevăraţi, zvârli cu indignare hindusul. De altfel, tu faci parte din casta ostăşească. Gândurile înalte nu se prind nici de tine, nici de neamul tău.

— Ce-are a face neamul meu aici?

— N-ai spus că eşti oştean? Asta înseamnă că moşii şi strămoşii tăi…

— Da’ de unde! Nici bunicul, nici tata n-au făcut niciodată serviciu militar. Şi nici mie nu-mi ardea de asta…

— Dar cu ce se îndeletniceşte tatăl tău?

t

— Cu pământul. Ţăranii îi ară, îi seamănă, îi strâng griul.

— Aha! înseamnă că tatăl tău e radjah? Asta-i bine. Şi sunt supuşi şi ascultători robii voştri?

— La noi în sat aşa se ară, supuşi. Dar în alte părţi se mai întâmplă să-şi facă şi de cap.

— Zeii voştri poruncesc robilor să-şi slujească stăpânii?

— Da, se spune aşa ceva la apostolul Pavel, cum că întotdeauna au fost stăpâni, şi robi întotdeauna.

— Tot ca la noi, rosti încet hindusul, dând din cap în semn de aprobare. Acum ascultă-mă: la noi sunt păcătoşi

care îi învaţă pe truditorii câmpurilor să ia cu de-a sila pământul stăpânilor şi-i îndeamnă să nu-i asculte pe slujitorii cultului…

Feodor căuta în minte cuvântul olandez.

— Adică, îl întrerupse el pe hindus, îi îndeamnă «la răscoală?

— M-ai înţeles bine, tinere. Şi tu, ca fecior de radjah, trebuie să-ţi aperi casta. Ce se întâmplă azi la noi, va putea fi mâine şi pe meleagurile voastre.

— Asta aşa e, dar vezi, nenorocirea-i că aici sunt şi eu rob.

— Eşti robul sorţii, ca tot ce e vietate. Dar ia gândeşte-te bine: poţi să asemui viaţa ta cu a unui paria?

— Ştiu şi eu? Poate că da. De ce nu-mi dai drumul acasă?

— Odată şi-odată ai să pleci în patrie. Dar eu vorbesc de robii pe care zeii i-au sortit să lucreze în veci ogoarele stăpânilor: nu trebuie ţinuţi în frică şi supunere?

— Dacă nu ascultă, e nevoie şi de frica lui Dumnezeu.

— Adevăr grăit-ai. Zeii cuvine-se să arate celor nesupuşi mânia lor. Hai, vino să-ţi arăt semnele puterii zeilor!

Luând un opaiţ de lut – un vas cu ulei vegetal, asemănător unui mic ceainic, din ciocul căruia ieşea un fitil – Feodor îl urmă pe L-ai Ceandr în camera spaţioasă în care se afla maşina necunoscută. L-ai Ceandr bătu de trei ori din palme şi dădu o poruncă servitorului ce apăruse fără zgomot.

— Priveşte!

Vuind înfundat, uriaşul disc negru se puse în mişcare.

Cureaua împletită, ce ieşea de sub podea şi încingea roata de transmisie, scârţâia din când în când uşor.

— Oamenii îl învârtesc? întrebă Feodor, arătând spre duşumea.

L-ai Ceandr dădu afirmativ din cap.

Discul se învârtea din ce în ce mai repede. Plăcuţele subţiri de aur, aşezate ca spiţele roţii, se contopiră într-un inel ce strălucea întunecat. Încăperea se umplu cu un zgomot înalt, ca un piuit.

L-ai Ceandr trase de un miner din lemn negru. Două sfere mari, strălucitoare, de bronz, fixate pe maşină, începură să se apropie. Deodată răsună un trosnet sec, întrerupt, ca o pârâitură. Între cele două sfere izbucniră fulgere de un albastru violet, iar în odaie se simţi răcoare, ca pe timp de furtună.

Feodor privea uluit, înfiorându-se, fulgerele ce brăzdau semiîntunericul din odaie.

Printr-o nouă mişcare a minerului, L-ai Ceandr îndepărtă sferele şi fulgerele se stinseră brusc.

L-ai Ceandr îi arătă lui Feodor statuia de aramă a zeiţei cu şase braţe:

— Alungă-ţi teama de zeiţă şi îmbrăţişeaz-o.

— Ce face?! Să îmbrăţişez sperietoarea asta? bombăni Feodor ruseşte.

— Ţi-e frică?

Ca să-i arate hindusului că n-are de ce să-i fie frică, Feodor cuprinse cu braţele şoldurile de bronz ale zeiţei… şi în aceeaşi clipă, asurzit şi amuţit de o izbitură teribilă, fu zvârlit la podea. Din trupul zeiţei izbucni trosnind un snop de fulgere. O adiere proaspătă îl izbi în nări

Feodor se ridică de jos şi trase o înjurătură teribilă.

— Iartă-mi gluma. L-ai Ceandr zâmbea doar din buze. Am vrut numai să-ţi arăt că zeii mi-au încredinţat puterea asupra fulgerului.

Feodor simţi o arsură în palma stingă. Se uită, şi la rădăcina degetului mare văzu o mică rană roşiatică.

— Zeiţa ta muşcă, mânca-o-ar ciorile! înjură el. Îl scutura un tremur de neînţeles. L-ai Ceandr unse mica rană cu o alifie aromată şi durerea i se potoli.

— Acum să-ţi arăt ce ai tu de făcut, spuse hindusul. Am auzit că în ţara ta oamenii stăpânesc bine ştiinţa

construirii roţilor de apă. Te pricepi la asta?

v Trăsura cu coviltir, condusă de acelaşi vizitiu pe jumătate despuiat, s. trăbătea de multă vreme deşertul. În sfârşit, un drum pietros îi scoase la malul unui râu.

L-ai Ceandr coborî. Feodor sări în urma lui. Făcându-şi loc prin rămurişul des şi încâlcit al tufelor, cei doi se apropiară de malul abrupt. În locul acela, râul gâtuit între malurile stâncoase se îngusta până la câţiva stânjeni şi, rostogolindu-se înspumat, se prăvălea într-o cascadă destul de înaltă. Mai departe, răsfirându-şi apele, curgea încet, liniştit.

Zgomotul cascadei era atât de puternic, încât nu puteau vorbi. L-ai Ceandr îl duse pe Feodor pe mal în jos, până ce vuietul apei se mai stinse.

— Ce zici? întrebă hindusul. Se poate face aici o roată de apă?

— Cum să nu! răspunse Feodor. Dar râul are apă tot timpul anului?

— Nu, vara seacă. Nouă însă numai puţin, în timpul ploilor, ne este de trebuinţă. Fă-ţi măsurătorile şi să-mi spui ce-ţi trebuie. Să fie o roată mare.

Feodor se uită împrejur. Nu departe, pe malul celălalt al râului, se înălţa o clădire cu două turnuri, semănând cu un templu.

— Putem să ne apropiem? arătă Feodor spre clădire. Am nevoie pentru măsurători.

— Sigur că poţi. E tocmai templul unde vrem să arătăm oamenilor voinţa zeilor.

— Bine, spuse Feodor. Mă duc să-mi iau instrumentele.

Găsi în trăsură dioptorul[7], pregătit din timp: o ceaşcă strunjită de lemn, nu prea adâncă, în marginile căreia, faţă în faţă, făcuse două tăieturi înguste de tot, triunghiulare.

Luând un ulcior de lut şi dioptorul, Feodor se

---

7 Dioptorul — instrument rudimentar cu ajutorul căruia se stabilește orizontala (n. t.).

îndreptă spre locul unde se prăvălea cascada. El puse ceaşca pe o piatră netedă şi turnă cu ulciorul puţină apă în ea, astfel încât să nu ajungă chiar până la margine. Apoi se culcă la pământ şi întoarse în aşa fel ceaşca, încât prin amândouă tăieturile privirea lui să se îndrepte spre unul din turnurile templului. Turnând mereu apă din ulcior şi sprijinind cu atenţie marginile rotunde ale ceştii cu pietricele, izbuti să facă în aşa fel, ca apa să se boltească puţin deasupra marginilor ceştii. Atunci, închizând un ochi, îşi dădu toată silinţa ca marginile ceştii să fie peste tot la aceeaşi înălţime. Pentru asta fu nevoit să-şi întindă gâtul şi, sprijinit în coate, să ridice şi să-şi lase de multe ori căpui. Când se convinse că ceaşca e aşezată în poziţia dorită, Feodor îşi opri răsuflarea şi privind exact prin cele două tăieturi găsi că nivelul apei e cu şase rânduri de pietre de zid mai jos de fereastra celui de-al doilea cât.

Apoi se ridică de jos, îşi frecă îndelung coatele amorţite, se căţăra pe stânci în sus, spre culmea cascadei, şi, umplând din nou ceaşca dioptorului, făcu acelaşi lucru ca adineauri.

După ce observă rândul de pietre din zidurile aceluiaşi turn, în dreptul căruia se afla partea de sus a cascadei, Feodor coborî.

Apoi trecură toţi trei apa prin vad şi, urcând câteva trepte, intrară în templul pustiu.

În faţă păşea vizitiul Ram Das cu o torţă aprinsă.

Pe sub bolţile vechi lilieci se zbăteau mai să stingă torţa. Mirosea greu a umezeală, a mucegai.

— N-or fi şerpi pe aici? întrebă Feodor.

— Cobra nu trăieşte în întuneric şi umezeală, răspunse L-ai Ceandr. Iar viaţa noastră e în mâinile atotputernicilor Şiva şi Kali.

Coridorul îi scoase într-o sală spaţioasă, atât de înaltă, încât lumina torţei nu ajungea până sus; pereţii se pierdeau într-o beznă înfricoşătoare.

Pe un piedestal cu trei trepte se înălţa vechea

cunoştinţă – zeiţa Kali. Cu şase braţe, trei feţe şi şase sâni, mânioasă şi de neînţeles, părea că-i mustră pe cei care au tulburat-o. Una din feţele ei, îndreptate spre Feodor, privea cu o expresie stranie – zâmbetul perfid se îmbina cu sprâncenele ameninţător împreunate. În partea cealaltă a sălii, ridicat într-un singur picior şi cu celălalt îndoit de la genunchi, soţul ei, Şiva, tot atât de imens, cu patru feţe şi patru braţe, se avânta parcă în dans.

L-ai Ceandr se aruncă cu faţa la pământ înaintea zeiţei ameninţătoare.

— Potrivită pereche, Scaraoţchi şi nevastă-sa 1 pronunţă Feodor cu jumătate glas, ca să-şi alunge printr-o glumă fiorii ce-l cuprinseseră.

Îşi întoarse capul spre Ram Das. Vizitiul rămăsese în picioare cu făclia în mână. Faţa lui nu exprima nimic – nici frică, nici extazul rugăciunii; doar plictiseală şi poate un uşor dispreţ, cu care acest sclav pe jumătate gol îşi privea stăpânul prosternat înaintea stăpânei vieţii şi a morţii.

Privirea sclavului îl dezmetici pe Feodor. Cercetă din nou cu luare aminte zeiţa. Şi deodată tresări.

4 De gâtul ei zvelt atârna un şirag de cranii omeneşti.

— Ce le-a dat prin gând! Ucigaşii i! bombăni fără voie Feodor.

Ram Das nu cunoştea limba străinului, dar după tonul plin de mânie înţelese cuvintele lui Feodor şi-l măsură cu o privire lungă. Pe urmă L-ai Ceandr îl conduse pe Feodor printr-un labirint de coridoare la o scară ce ducea în turn. Aici era lumină mai multă – razele soarelui pătrundeau prin ferestrele pe jumătate năruite.

Pe treptele roase de vânturi, acoperite de nisip, Feodor urcă până în vârful turnului. Aruncându-şi privirea pe fereastră îl zări jos, în curtea templului, pe L-ai Ceandr. Feodor scoase din sân o sfoară şi, legând de

capătul ei o piatră, îi dădu drumul încet, numărând nodurile făcute pe sfoară la fiecare picior. Când capătul sforii ajunse la al şaselea rând de pietre de sub fereastra catului doi, L-ai Ceandr strigă. Atunci, încetând să mai coboare sfoara, Feodor se aplecă mult pe fereastră în afară şi văzu că de la rândul de pietre însemnat de el la a doua măsurătoare a depănat şaptezeci şi patru de noduri.

Cascada este deci înaltă de şaptezeci şi patru de picioare, gândi el. Să vedem acum câte or fi până la pământ.

Continuă să dea drumul sforii, până când piatra legată la capătul ei atinse pământul… Aproape nouăzeci de picioare.

— Asta înseamnă… treisprezece stânjeni! exclamă Feodor.

Nu se mai gândea la nimic altceva. Munca interesantă şi neobişnuită care-l aştepta îl făcuse să uite totul.

— Hei, L-ai Ceandr! Cum ies din templu? strigă el, aplecându-se din nou afară.

— Ram Das te aşteaptă! îi răspunse acesta.

Feodor coborî. Într-adevăr, jos îl aştepta tăcutul purtător al făcliei. Stăpânit încă de entuziasm, îl plesni uşor pe sclav peste umărul gol:

— Ehei, omule, o să facem o roată pe cinste!

Ham Das o luă tăcut înainte. Dar după câţiva paşi se opri deodată, privi împrejur, lumină cu torţa în toate părţile, şi-i făcu semn lui Feodor să se apropie.

— Înţelegi ce spun eu? întrebă el într-unul din dialectele musulmane.

— Te înţeleg, îi răspunse Feodor în uzbekă.

— De ce te bucuri ca un viţel nou-născut? Află de la mine că vei trăi numai atât cât trebuie să termini această lucrare! M-ai înţeles?

Pe Feodor îl trecu un fior rece prin spate.

— Şi ce să fac? Unde naiba să fug? întrebă el surd.

— E încă prea devreme. Am să găsesc eu timp să vorbesc cu tine. Şi acum, taci!

Vizitiul o luă înainte.

Curând ieşiră la lumina strălucitoare a soarelui. Ham Das aruncă în râu făclia aproape arsă. Flacăra sfârâi şi se stinse.

L-ai Ceandr îi zâmbi prietenos lui Feodor.

CAPITOLUL VII

Se munceşte de zor. Dulgherul Gioghindar, cel cu barba căruntă, şi fiica lui. „Cine sunt sichii?” Despre rai, zei, nirvāṇa, fachiri, şi despre cei care nu au nevoie de toate acestea. Feodor Matveev e cuprins de tulburare

Şi atunci ca începu să povestească despre rai. Şi vorbea, şi vorbea… Spunea ca acolo nu faci nimic, doar te plimbi, cât e ziulicade mare, cu harfa, şi cânţi… Şi tot aşa până ia sfârşitul veacului. Mie nu mi-a prea plăcut. M. TWAIN: „Aventurile lui Iiuckleberry Finn”.

Ciudat mai e şi omul! E adevărat că uneori, când se trezea noaptea, Feodor îşi aducea aminte de vorbele prevenitoare ale lui Ram Das şi-l cuprindea tristeţea. La lumina zilei însă neliniştea se destrăma ca fumul. Poate

156 f că şi firea sa nepăsătoare îşi spunea cuvântul, dar mai curând munca era cea care-i stăpânea toată fiinţa.

Desenând ori făcând calcule pentru uriaşa roată pe care urma s-o construiască, el îngâna cântece ruseşti, când pline de dor şi jale, când vesele şi ştrengăreşti.

Timpul trecea acum mai repede. Feodor învăţase puţin dialectul local. L-ai Ceandr pleca adesea la templul străvechi. Acolo munca era în toi: templului i se dădea o faţă nouă. Iar aici, în dosul zidurilor înalte, Feodor nu mai era singur. Curtea era plină de meşteşugari care, sub îndrumarea lui, pregăteau piesele uriaşei roţi hidraulice.

Peste tot, sub cerul liber, fuseseră înfiripate ateliere: ici o vatră de fierărie, colo un cuptor pentru topit arama. În mijlocul curţii, pe un teren bine bătătorit, fusese

trasat conturul unei roţi uriaşe, cu un diametru de doisprezece stânjeni.

Uneori puteai, într-adevăr, să-ţi închipui că te afli pe şantierele navale ale Amiralităţii, asta bineînţeles dacă nu ţineai seama de faptul că lipsesc glumele, sfada şi cântecele obişnuite acolo unde muncesc meşteşugarii ruşi.

Dulgherii pregăteau obada roţii şi cupele. Căzând în aceste cupe, năvala apei va învârti roata, împrumutându-i forţa sa. Iar roata va trebui să transforme această forţă simplă, uşor de înţeles, într-o altă forţă, misterioasă, născătoare de fulgere...

Obada uriaşă se dura din lemnul cel mai bun, un lemn foarte tare. Încheieturile erau întărite cu scoabe de fier şi aramă, strânse cu nituri.

Fierul ce i se aducea era tare neobişnuit: se întindea la forjare ca ceara.

— Cât e de moale! «se minuna Feodor.

El nu ştia că prea puternicii brahmani din Pendjab porunciseră să li se aducă aici tot ce aveau ei mai bun – rezervele de fier meteoric. Era un fier într-adevăr pur, fără amestec de carbon, de o plasticitate rară. Spre deosebire de oţel, acest fier nu ruginea de loc[8].

Gioghindar Sing, un bătrân cu barba căruntă, mai marele peste dulgheri, se apropie de Feodor. Ei se înţelegeau cum da Domnul sau zeii, într-un amestec nemaipomenit de cuvinte uzbece, indiene şi olandeze.

— Spune, de ce nu dai desen cum facem spiţe? întrebă şeful dulgherilor.

— Nu punem spiţe, răspunse Feodor. Hai la roată să-ţi explic.

La această roată uriaşă, Feodor avea de gând să

---

8 La Delhi, în curtea moscheiei Kuvvat-ul-Islam se înalță și azi o coloană înaltă, turnată din fier curat — meteoric sau poate nativ (acesta e uneori și mai pur). Deși coloana, executată în anul 1415, se află sub cerul liber, rugina n-a atins-o în decursul celor mai bine de cinci secole (n. red. ruse).

aplice o invenţie proprie. După calculele lui, obada împreună cu cupele aveau să cântărească o mie cinci sute de puduri. Cu cât e mai grea obada, cu atât mai bine. E ceea ce numim noi astăzi momentul volantului, direct proporţional cu greutatea obadei şi cu pătratul diametrului acesteia. Pentru fixarea de butuc a unei obade atât de grele erau necesare spiţe puternice. Dar aceste spiţe ar fi îngreunat foarte mult roata, fără să mărească simţitor momentul volantului.

Înţelegând toate acestea, Feodor a avut ideea năstruşnică să întindă între obadă şi butuc, tangent la circumferinţa butucului, nişte frânghii în locul spiţelor.

Astăzi asemenea butuci se numesc tangenţiali, şi-i cunoaşte oricine a văzut o roată de bicicletă.

Feodor explică invenţia sa bătrânului dulgher, suplinind lipsa de cuvinte prin gesturi şi schiţând schema roţii pe nisip. Gioghindar Sing asculta, se uita la desene, clipea din ochi. Deodată pe chipul lui aspru, parcă turnat din bronz, răsări un zâmbet: pricepuse.

— Bun gândit, spuse el. La roată, numai obada grea, şi mai repede merge! Dulgherul învârti roată în aer pumnul său greu. La voi, la miazănoapte, aşa face roţi?

— Nu, n-am văzut să se facă aşa. Dar mi-a trecut acuma prin cap, pentru că eu am navigat pe corăbii, iar acolo totul e întins pe frânghii…

Feodor nu-şi termină vorbele: o fată zveltă, înfăşurată într-o ţesătură azurie, care-i lăsa un umăr dezgolit, se apropie fără zgomot de ei. Fata rosti câteva cuvinte neînţelese şi fugi, nu înainte însă de a-i arunca lui Feodor o privire curioasă.

— E timp mâncăm, spuse Gioghindar Sing. Fata cheamă la masă. Nu vrei faci cinstea la mine

Feodor primi bucuros. Îi făcea plăcere să stea de vorbă cu acest om liniştit şi înţelegător, şi-apoi… ar fi vrut s-o mai vadă o dată – pe fată…

Lucrătorii lui L-ai Ceandr locuiau toţi aici, în corturi. Astfel de corturi, dintr-o ţesătură aspră, întâlneai la tot

pasul printre copacii grădinii uriaşe.

Întrucât până la terminarea lucrărilor n-aveau voie să iasă în afara zidurilor, cei mai mulţi dintre ei şi-au luat şi familiile. Fiecare familie gătea separat, pe vetrele din preajma corturilor.

În drum spre cort, Gioghindar Sing şi Feodor se spălară la bazinul mare eu apă curgătoare.

Când intrară, fata era acolo. Văzându-l pe Feodor, scoase un ţipăt uşor şi se repezi spre ieşire. Dar după un minut intră cu îndrăzneală înăuntru şi aşeză pe pânză de iută aşternută pe jos o tavă de fier, lăcuită pe afară şi pictată cu flori vii pe fond negru. Pe tavă se înălţa o moviliţă de orez fiert, peste care fusese turnat un sos condimentat, cu un miros iute, pătrunzător.

Fata mai aduse nişte turte calde şi un ulcior de aramă cu gâtul strâmt, plin cu apă rece – amestecată cu sucul acrişor al unor fructe pe care Feodor nu le cunoştea. Fata avea mersul uşor, sprinten. După ce aduse totul, se aşeză lângă tatăl ei şi Feodor îi privi ochii prelungi, negri, şi mâinile subţiri, brune. Fata îşi plecă privirile.

Sing începu să mănânce. Feodor îşi vârî şi el degetele în orez.

— Ştiam că voi nu mâncaţi în văzul altora, zise el.

— Aşa fac cei care împart oamenii în giati[9], răspunse bătrânul dulgher.

— Dar tu din care giati faci parte?

— Eu sichi. Toţi aicea care muncim, sichi.

— Cine sunt sichi?

Dulgherul îl privi ţintă pe Feodor. Apoi explică:

— Noi nu împărţim oamenii în giati.

— Cum adică, nu-i recunoaşteţi pe brahmani? se miră Feodor.

— Noi nu credem în reîncarnare, ocoli Gioghindar

---

9 Giati — cuvînt sanscrit, prin care în India se exprimă împărțirea cunoscută în Europa prin traducerea din portugheză : casta (n. red. ruse).

Sing răspunsul.

— Dar ce sunteţi voi? Nu cumva musulmani?

— Nu.

Văzând că dulgherul răspunde cam în silă, Feodor tăcu. Mâncă orez, apoi bău apă din ulcior. Privea pe furiş fata, întrebându-se câţi ani să aibă. Nu mai mult de optsprezece, îşi spuse el. Tocmai când se pregătea să întrebe cum o cheamă, bătrânul dulgher începu să vorbească:

— Ascultă, străine, spuse el. Eu nu ştiu cum ajuns tu la Punjab, dar văd că nu din voia ta.

— Cam aşa… zâmbi Feodor cu amărăciune. Care naiba ar fi venit de voie? M-au vândut ca pe o vită…

— Să nu crezi în L-ai Ceandr, continuă dulgherul. El duşman la tine, duşman la noi.

— Dacă-i aşa, de ce munciţi pentru el?

— Muncim, pentru că… Ascultă! La noi, sichi, maharadjahii şi brahmanii luat pământul. Luat tot. În ochii lui Gioghindar se aprinse un licăr de mânie. Dar nu pentru mult luat! Sichii strânge forţe…

Lumina ce pătrundea prin deschizătura de la intrare fu acoperită deodată de o umbră. Feodor se întoarse iute şi-l zări pe Ram Das.

— Ai şi găsit locul pentru astfel de vorbe, bătrâne, îl luă vizitiul în zeflemea pe dulgher.

— Aici nu sunt străini. În grădină numai fraţi, răspunse liniştit dulgherul.

— În grădină! Toată casa asta blestemată este plină de oamenii lui L-ai Ceandr! rosti Ram Das, lăsându-se pe vine.

Feodor se uită la chipul posomorât, cu trăsături aspre, al vizitiului, şi întocmai ca atunci, în templu, îl trecu un fior rece.

— Iar tu, străine, spuse Ram Das, eşti ca un copil. L-ai Ceandr ţi-a dat o jucărie şi-ai uitat că moartea e aproape.

Feodor păli:

— Dar ce-mi rămâne de făcut? Cât timp construiesc roata, n-o să se atingă nimeni de mine. Iar pe urmă… O să mă apăr, văd eu…

— Ţi-nchipui că o să te cheme la luptă dreaptă? Tu nu cunoşti obiceiurile brahmanilor. Decât să mori degeaba, mai bine rămâi în viaţă şi ajută-ne pe noi! Gioghindar Sing, trimite-ţi fata din cort. Ea nu trebuie să audă ce vorbesc bărbaţii.

Fata se lipi năvalnic de umărul bătrânului.

— Ieşi, Baraţi, o îndemnă cu blândeţe dulgherul. Stai afară şi vezi să nu se apropie cineva străin.

Religia brahmană este foarte complicată. Panteonul hindus este suprapopulat de zei, iar mitologia lor abundă în divagaţii religioase şi legende sfinte.

Dar principiul de bază al brahmanismului nu se deosebeşte de al celorlalte religii; el se reduce la o cerinţă foarte primitivă: săracul trebuie să muncească, să îndeplinească voia stăpânilor, să se mulţumească cu ceea ce are şi să nu se împotrivească violenţei.

Religia creştină, de pildă, ca şi iudaismul, consolează pe săraci – numai în cazul unei bune purtări – cu făgăduiala trecerii în rai, unde n-ai nevoie de hrană şi îmbrăcăminte, unde nu eşti silit să munceşti şi unde o întreagă veşnicie te poţi delecta privindu-l pe Dumnezeu, încălcarea normelor stabilite, însă, te condamnă la chinuri veşnice într-un iad special amenajat în acest scop.

În timpul vieţii – supunere, foame, nedreptate, muncă peste puteri; în schimb după moarte – lipsa oricăror griji, mâncare pe ghiftuite, iată baza filosofică a tuturor religiilor create de cei bogaţi pentru îmblânzirea săracilor.

Religia brahmană complică destul de mult această schemă simplă. Înainte de toate lumea fenomenelor, natura, nu este altceva decât „maja” – o fantomă. Suferinţele oamenilor sunt închipuiri, în realitate ele nu există.

Oamenii sunt împărţiţi în caste – giati. Cine s-a născut într-o anumită giati, tot în ea va muri, şi aceeaşi soartă o vor avea toţi urmaşii. Deasupra tuturor se află casta brahmanilor – preoţii, conducătorii ritualului. Ceva mai jos se află oştenii – eşatrii. Sub ei – vaişii – negustorii şi meseriaşii. Iar la subsol – mulţimea de caste sudra, printre care cea mai umilă, paria. De bieţii paria nu trebuie să te atingi; contactul cu ei pângăreşte. Ei sunt admişi numai la muncile cele mai murdare şi mai grele.

Raporturile dintre caste sunt limitate. Fiecare castă îşi are propriile legi şi obligaţii – dharma. Cerinţele dharmei nu sunt complicate: să te mulţumeşti cu ceea ce ţi-e îngăduit să ai, să nu alergi după mai bine. Şi-afară de asta – o mulţime de interdicţii şi cerinţe de ritual.

Nerespectarea dharmei poate avea urmări rele asupra cârmei omului – adică a răsplăţii după moarte.

După moarte, sufletul se reîncarnează într-un alt corp. Dacă ai respectat dharma, capeţi o cârmă bună: sufletul tău va trece în trupul unui om de castă superioară sau în trupul unui elefant puternic. Dacă nu respecţi dharma în timpul vieţii, sufletul tău va pătimi intrând în corpul unui vierme sau gândac negru.

Reîncarnările sunt permanente. Sufletul trece mereu dintr-un trup într-altul. Şi trebuie să te porţi bine în toate încarnările, respectându-ţi nu numai propria dharmă, ci şi ahinsul – legea de a nu pricinui rău şi de a nu te împotrivi răului – lege comodă pentru cei bogaţi, care pot să facă oricât rău poftesc, fără să le pese de lege.

Dar sufletul se satură de veşnica reîncarnare, de grija permanentă pentru dharmă, cârmă şi ahins. Vrea şi el odihnă.

Există şi odihnă – nirvāṇa.

Nirvāṇa însă nu este nici veselul rai mahomedan, nici liniştitul, dar cam plicticosul rai creştin. Nirvāṇa este fericirea supremă, stingerea, încetarea deplină a sâcâitoarelor reîncarnări, eliberarea de lanţul nesfârşit al

suferinţelor ce formează esenţa vieţii.

Dar spre nirvāṇa tinzi tot prin renunţarea la bunurile materiale, prin refularea dorinţelor, prin renunţarea deplină la tot ce e lumesc.

Şi, ca în toate religiile, există credinţa într-un mântuitor – reîncarnarea viitorului Buda.

Mulţi zei, multe reîncarnări anevoioase, dar nimic pentru uşurarea sorţii omului în timpul vieţii!

Pun jabul, regiune secetoasă, asemănătoare unui pustiu, din partea de nord-vest a îmbelşugatei şi roditoarei Indii, e locuit de oameni aspri şi războinici, ce-şi procură în luptă grea cu seceta hrana pentru ei şi toate bunurile vieţii pentru stăpânii lor.

India este mărginită la nord de înalte masive muntoase. Zidurile crenelate ale Hindukuşilor şi Himalayei, încununate de nori, îngrădesc calea curenţilor de aer rece.

Dar nu pot îngrădi calea oamenilor – negustorilor şi cuceritorilor.

Fiind aşezat la graniţă, Punjabul a avut cele mai dezvoltate legături cu alte ţări şi a fost mai adesea supus atacurilor din afară. Încă în anul 327 înaintea erei noastre Alexandru, Machidon şi-a adus aici ostaşii osteniţi. Mai târziu au pătruns în Punjab perşii şi afghanii…

E explicabil deci de ce tocmai în Punjab, unde oamenii au avut mai des prilejul să vadă şi să cunoască străini, negustori şi cuceritori, a apărut comunitatea sichilor.

Sichii, membrii unei secte religioase, respingeau politeismul şi nu recunoşteau deosebirile de castă; negau purificarea sufletului prin chinuri trupeşti şi ignorau preoţii, templele şi slujba religioasă. Ei doreau o viaţă bună fără reîncarnare.

În secolul al XVII-lea această comunitate religioasă s-a transformat într-o organizaţie politico-militară, iar conducătorii ei spirituali – guru – au devenit conducători

militari. Sichii îi deposedau de pământuri pe feudali şi împărţeau aceste pământuri ţăranilor săraci.

Cu puţin înainte de a nimeri Feodor Matveev în ţinuturile acelea, prin anii 1710 – 1715, la Punjab a avut loc o mare răscoală a sichilor împotriva subadarilor, domnitori musulmani din dinastia Mogolilor*, şi împotriva feudalilor – radjahii locali. Răscoala fusese nu de mult înăbuşită în sânge şi tocmai luaseră sfârşit execuţiile în masă.

Deşi au cunoscut amărăciunea înfrângerii şi a grelelor pierderi, deşi au rămas fără pământuri, sichii nu şi-au pierdut moralul. În aparenţă supuşi, ei îşi adunau încetul cu încetul forţele pentru o nouă răscoală.

În Punjab domnea neliniştea. Dinastia Marilor Mogoli era într-o evidentă decădere. Rajahii din Punjab, în slujba cărora se afla L-ai Ceandr, se pregăteau să smulgă puterea din mâinile slăbite ale stăpânitorilor musulmani. Dar spectrul sângeros al unei noi răscoale a sichilor îi neliniştea pe rajahi şi pe brahmani. Pentru contracararea influenţei acestora pregăteau ei minuni, minuni ce trebuiau să abată poporul de la învăţătura nefastă a sichilor, să-l facă să simtă puterea zeilor şi să-l silească la veşnică supunere.

— Ferganţ Babur, întemeietorul dinastiei, era în mod greşit numit de europeni Mongol, (după pronunţia din acea vreme – Mogol) şi această denumire a dinastiei – Marele Mogol – s-a încetăţenit în Europa (n. red. ruse).

Brahmanii se aflau mai de mult în stăpânirea unui întreg arsenal de minuni ce ilustrau puterea zeilor. Minunile le săvârşeau fachirii peregrini – oameni cu o uriaşă experienţă de scamatori şi hipnotizatori, care renunţaseră la tot ce era lumesc. În văzul lumii ei îşi pricinuiau suferinţe chinuitoare: îşi străpungeau trupul cu ace, se aşezau cu picioarele goale pe cărbuni aprinşi, se lăsau îngropaţi în pământ.

Sensul tuturor acestor practici se reducea la aceea că omul poate învinge toate suferinţele pământeşti.

Trebuie doar să-ţi însuşeşti înalta învăţătură a autoperfecţionării, „ragia-ioga”, un complex antrenament psihic. O suită de mişcări de gimnastică specială, combinate cu un anumit sistem de respiraţie, făcând parte din învăţătura inferioară „hatha-ioga”, îngăduia fachirilor-iogi să-şi mlădieze trupul într-un mod uimitor.

Dar pe asprii locuitori ai Punjabului era greu să-i uimeşti cu astfel de scamatorii, vechi şi cunoscute, ca străpungerea trupului, îmblânzirea şerpilor sau chiar transformarea fachirului într-un palmier ce se înalţă până la cer.

Iată de ce L-ai Ceandr pregătea minuni noi – nemaiauzite şi nemaivăzute.

1 Feodor Matveev avea la ce gândi.

Înainte, cât a stat acasă, ştia că familia lui are în stăpânire douăzeci de gospodării ţărăneşti şi că toată suflarea de pe moşie aparţine părintelui său. Casa boierească a Matveevilor nu era cu mult mai acătării decât bordeiele ţărăneşti, iar hrana se deosebea de cea a ţăranului poate doar prin cantitate. Totuşi odăile boiereşti nu erau luminate cu aşchii, ci cu lumînări de seu, pe care, de altfel, mama le folosea cu foarte multă cumpătare.

În mica bisericuţă, familia boierului îşi avea strană la locul de cinste şi părintele Pafnutie nu pierdea prilejul să pomenească în rugăciuni pe boierul Arseni cu familia.

Dar nu e vorba de luminări de seu şi de rugăciuni. De nestrămutat era însăşi orânduiala pe moşie: tatăl poruncea mujicilor, iar mujicii arau, semănau, secerau, treierau şi cărau grânele la curtea boierească. Aşa era obiceiul din veci, şi nici nu putea fi altfel.

Feodor ştia că în vecinătate sunt boieri cu care ei nu se pot măsura, boieri ce stăpânesc moşii multe, trăiesc în case de piatră şi beau vinuri aduse de peste mări.

Cu toate acestea, Feodor era încredinţat că el e oricum mai de neam decât ţăranii.

Pe urmă, la oaste, tot în fruntea acestor ţărani în

vestoane de soldaţi şi marinari s-a aflat, mai marele lor fiind, deşi, omenos din fire, se străduia întotdeauna să le facă viaţa mai uşoară şi mai îndestulată; se sfădea cu ofiţerii mai câinoşi, îndeosebi cu cei străini, care se purtau cu dispreţ şi pe soldaţi îi considerau nişte vite.

Dar Feodor socotea că purtarea lui bună faţă de ţărani, soldaţi, marinari ori lucrători este îndeajuns ca să se poată numi un om ai dreptăţii. Doar dintotdeauna au fost boieri, şi dintotdeauna robi.

E adevărat că întâlnise în slujba lui „robi” care-l puneau pe gânduri. Aceştia erau iobagi meşteri la toate, cu „mâini de aur”, ingineri înnăscuţi, corăbieri, făurari, constructori. Însuşi ţarul Petru Alexeevici ţinea seama de părerea unor astfel de oameni şi adesea se sfătuia cu ei. În preajma lor, Feodor nu se încumeta să se gândească nici la rang, nici la viţa lui boierească. Dar credinţa – suptă, vorba ceea, odată cu laptele mamei – că e de neam mare, boieresc, fie chiar scăpătat, învingea întotdeauna.

Până şi aici, pe pământ străin, unde Feodor a ajuns el însuşi rob la cheremul stăpânului, nu se simţea pus cot la cot cu slugile lui L-ai Ceandr. Iată de ce, când Ram Das îi propuse făţiş să treacă de partea sichilor, Feodor fu icuprins de o a’d/încă tulburare.

Îşi aducea prea bine aminte ce-i povestise bunicul lui despre răscoala, cumplită pentru boieri, a lui Stenka Bazin. Acum ţăranii hinduşi pregătesc şi ei o răscoală împotriva boierilor şi împotriva lui Dumnezeu – oricare ar fi fost. Oare se cuvine ca el, os boieresc, să lege prietenie cu răzvrătiţi!?

Şi Ram Das ăsta, ce poamă e! Face pe sclavul supus şi când colo – Feodor îşi dădu repede seama – e o căpetenie dintre cele mai mari ale sichilor.

Câtă încredere au avut în el: nu i-au ascuns că pregătesc răscoala pentru ziua când brahmanii vor organiza o serbare cu prilejul restaurării templului distrus al zeiţei Kali. Şi l-au rugat pe el, pe Feodor, să-i

ajute!

Cum vine asta? Să-i ajute pe răsculaţi?!

Nu-l mint oare când îi spun că va fi ucis după terminarea lucrului? N-au încercat cumva să-l sperie pentru a-l atrage de partea lor?

Să meargă mai bine la L-ai Ceandr şi să-i spună totul, cinstit... Dar cum să-i trădeze pe aceşti oameni care au avut încredere în el?

Doamne, şi n-ai cui să-i ceri un sfat! t

Feodor trecea printr-o grea cumpănă.

CAPITOLUL VIII

Feodor Matveev primeşte în dar un jungher. Intermezzo liric. L-ai Ceandr e nemulţumit de deviz. Substanţe înmiresmate şi fulgere de diferite lungimi. Şnurul fugilor. „Te-ai speriat – oştean rus?”

Străluce-n plasele de aur jungherul... Dar lama tăioasa, subţire.

Cu sânge-i călită 1 Acesta-i misterul, De-aceea-l păstrez amintire... M. LERMONTOV: *„Poetul”*.

Într-o zi, Gioghindar Sing îl – chemă pe Feodor la atelierul de fierărie.

— Cartar Saraba vrea să dea ceva ţie, îi spuse el. Fierarul Cartar Saraba zâmbi larg în barba-i neagră: – Tu m-ai învăţat multe lucruri folositoare, pe care nu le cunoşteam. Pentru asta am să-ţi dăruiesc un jungher, căci nu se cuvine ca un bărbat să fie neînarmat.

Am să-l lucrez în faţa ta.

Feodor înţelese câtă încredere au aceşti oameni în el: lui, unui străin, nu-i ascund tainele meşteşugului.

Fierarul desfăcu un mănunchi de sârmuliţe scurte, cam de un picior lungime, şi începu să le aleagă una câte una. Încerca fiecare din ele, îndoindu-le şi dezdoindu-le.

Feodor observă că unele sârmuliţe erau dintr-un fier foarte moale; altele, din oţel dur, se îndoiau greu. Nici ca grosime nu erau la fel.

Legând strâns la capete sârmele alese, Saraba le încălzi în vatra forjei şi cu două perechi de cleşti le

răsuci cu multă îndemânare, ca pe un şurub. Apoi încălzi din nou micul mănunchi şi începu să-l bată repede, dar cu grijă, pe nicovală. Sub loviturile ciocanului sârmuliţele se sudau între ele şi curând mănunchiul se prefăcu într-o lamă.

Mai încălzi o dată lama şi lovind-o cu toată puterea, fierarul îi dădu la iuţeală forma de cuţit. Feodor observă că fiecare lovitură cădea în altă parte.

— Vino mâine în & inte de prânz, spuse fierarul. Poate-l termin. Şi zvârli cleştele în jgheabul cu apă.

A doua zi Feodor văzu în mâinile lui Saraba tăişul gata făcut.

— Acum să-l călim.

Fierarul zvârli lama jungherului în vatră. Alături se auzi un behăit. Feodor se întoarse: Gioghindar Sing ţinea de coarne un berbec mare.

— Cu asta poi hrănim astăzi, spuse dulgherul. Brahmanii poate strâmbe din nas, dar sichii ospătează astăzi cu carne.

Cartar Saraba scoase pumnalul din vatră cu un cleşte scurt, îl apucă mai bine şi înfipse lama încinsă în gâtlejul berbecului.

— Moartea dă armei putere, rosti el solemn.

După încă o zi, Feodor căpătă jungherul, şlefuit şi prins într-un frumos mâner de fildeş. Privi lama jungherului şi scoase o exclamaţie de uimire: pe oţelul albastru-cenuşiu se împleteau ornamentaţii fumurii.

Era oţelul indian „vuţ” – un oţel care îmbină o tărie înaltă cu o admirabilă flexibilitate.

Călirea în sângele unui berbec viu nu era de loc o necesitate tehnologică, dar pe vremea aceea, când esenţa tratamentului termic era necunoscută, procesul călirii era legat de reprezentări mistice. Călirea unei arme albe trebuia desăvârşită prin moartea unei fiinţe vii.

Pe timpul cruciadelor armele „călite” în corpul unui inamic erau socotite deosebit de sigure.

Feodor *se* simţea tot mai des atras de corturile sichilor. Îi plăceau aceşti oameni simpli, dintr-o bucată. Cu ei putea discuta fără să se ascundă, ci nu-i împuiau capul cu vorbe întortocheate şi fără înţeles. Aceşti sichi nu par a fi tâlhari şi hoţi, gândea el. La drept vorbind, mai curând aduce L-ai Ceandr a ucigaş…

Dar mai mult decât toţi pe Feodor îl atrăgea Baraţi, fiica dulgherului cu barba căruntă. Fata râdea când Feodor încerca să-i vorbească în acel înspăimântător amestec de limbi. Spre deosebire de ceilalţi sichi, ea era veselă şi plină de viaţă.

În serile înăbuşitoare se aşezau alături pe marginea bazinului, ţinându-şi picioarele goale în apa răcoroasă. Uitând de sine, Feodor îi tot vorbea pe ruseşte, iar fata oacheşă îl asculta cu capul lăsat într-o parte şi cu ochii negri larg deschişi. Se părea că sunetele acestei limbi străine o fermecau, aşa cum îi farmecă pe şerpi sunetele monotone de punga[10].

El îi povestea despre îndepărtata sa patrie, despre pădurile, şi zăpezile ci, despre râurile care iarna se fac albe şi tari ca piatra. Îi povestea despre corăbiile mari cu catarge înalte şi pânze albe, umflate de vânt, despre bubuitul tunurilor lângă Gangut. Îi pomenea şi de câmpiile verzi ale primăverii şi de cântul ciocârliilor în văzduhul albastru…

Îl înţelegea oare Baraţi?

Pare-se că da. Parcă numai prin cuvinte spui totul?

Ea îl privea furiş pe Feodor, cu coada ochiului. La lumina stelelor, faţa lui luminoasă, cu nasul cârn, cu părul bălai dat peste cap şi cu bărbiţa tot bălaie, puţin creaţă şi moale, îi părea faţa unui zeu nordic necunoscut. Ea ştia că la lumina zilei ochii lui sunt albaştri ca apa oceanului.

Din când în când Feodor, dându-şi seama, se oprea cuprins de sfială şi începea să îndruge câte ceva în amestecul de limbi străine pe care îl folosea ca să se

---

10 punga — un fel de fluier (n. red. ruse).

înţeleagă cu oamenii de aici. Atunci ea râdea şi-şi mişca picioarele în apa bazinului. Apoi, astâmpărându-se deodată, tăcea multă vreme, ori începea sări povestească lui Feodor în dialectul Punjabului de vest despre scurta ei viaţă, despre peregrinările alături de tatăl său, despre musonii de iarnă, care suflă dinspre uscat, şi despre cei de vară, care aduc ploi, despre deşerturile fierbinţi şi veninoasele jungle mocirloase.

Iar Feodor, ascultând vorbele în parte cunoscute şi vocea înaltă, sănătoasă, a fetei, privea ochii ei prelungi, întunecaţi, cozile ei negre, aruncate peste umeri şi braţele-i subţiri, puternice…

L-ai Ceandr îşi petrecea acum aproape tot timpul în templul reînnoit, din partea cealaltă a pustiului Ghal. Când venea pentru scurt timp acasă, Feodor îi arăta tot ce se făcuse în lipsa lui.

După obiceiul pe care marele ţar îl sădise temeinic în capetele isteţe ale ofiţerilor săi, Feodor avea pentru toate lucrările un calcul calendaristic – ce are de făcut, pe rând, şi până când trebuie făcut fiecare lucru.

Desenele lui Feodor, executate cu multă migală, se deosebeau mult de schiţele grosolane ale lui L-ai Ceandr. Feodor respecta cu stricteţe scara, pentru că pe vremea aceea nu se treceau dimensiunile. Numai pe locul liber de jos se trăgea o linie precisă a scării, cum se văd astăzi pe hărţile geografice. În timpul lucrului, fiecare dimensiune se alia luându-se cu compasul şi trecându-se pe linia scării.

La fiecare desen, Feodor anexa o „socoteală cu de-amănuntul ele tot ce e de trebuinţă” *: cherestea, aramă, fier, frânghii…

Când veni ultima oară, L-ai Ceandr cercetă cu foarte multă atenţie devizul prezentat de Feodor: câtă cherestea e necesară pentru construcţia jgheabului de abatere a apei de la cascadă până la templul zeiţei Kali, în preajma căruia va fi instalată uriaşa roată?

După calculele lui Feodor, jgheabul trebuia să

îngăduie trecerea unui torent de apă lat de doi stânjeni şi jumătate şi adânc de un stânjen.

El mai proiectase ca pentru timpul secetei, când râul va seca, să se stăvilească albia ceva mai sus de cascadă printr-un stăvilar şi să se străpungă malul drept, stâncos, astfel ca apa – printr-un tunel, iar de acolo peste vâlceaua de lângă mal cu ajutorul unui jgheab aşezat pe piloţi – să fie transportată până la templu, la o distanţă de aproape o sută de stânjeni. Aici apa ce se va prăvăli pe roata uriaşă, transmiţându-i forţa, urma să se scurgă înapoi în râu printr-un canal ce şi începuse a fi săpat.

Feodor proiectase jgheabul şi piloţii din bârne nu pentru că era inginer rus şi se obişnuise să utilizeze mate169

nalul lemnos la „construcţiile de stăvilare”, ci pentru că un jgheab zidit din piatră la o înălţime de douăsprezece picioare ar fi fost mult mai greu de fixat.

Ca să nu mai punem la socoteală faptul că acesta ar fi cântărit mult mai mult decât cel de lemn, şi ar fi necesitat piloni deşi şi foarte rezistenţi.

Nici făcut din lemn, un jgheab de asemenea dimensiuni umplut cu apă nu era uşor; de aceea piloţii de susţinere trebuiau aşezaţi la cel mult doi stânjeni unul de altul.

Pentru toate acestea era nevoie de aproape o mie de grinzi, lungi de trei stânjeni şi groase de cel puţin un picior.

Pentru Punjabul lipsit de păduri era o cantitate uriaşă.

— Ai calculat bine, tinere? îl întrebă întunecat L-ai Ceandr.

— Am învăţat calculele şi lucrul cu compasul chiar de la Leonte Filippâci Magniţki, răspunse jignit Feodor.

— Cine mai e şi ăsta? L-ai Ceandr căzu pe gânduri. Bine, spuse el după o pauză. Va trebui să plec la rajahul Mohingi. Pe domeniile lui, la izvoarele râului Ravi, sunt păduri, iar acolo unde e pădure sunt şi elefanţi. Trimitem

lemnul pe râul Ravi până în părţile noastre, apoi elefanţii îl vor căra până la templul zeiţei Kali.

— Elefanţi? întrebă Feodor cu interes. Elefanţii să care lemnul?

— Termină roata mai repede şi apucă-te de maşina fulgerelor, porunci L-ai Ceandr. Când lemnul va ajunge lângă templu, ai să te muţi cu dulgherii acolo şi ai să construieşti jgheabul.

Feodor se apucă, în sfârşit, să proiecteze şi maşina cea mare de fulgere pentru templul zeiţei Kali.

Până atunci habar n-a avut că există acea forţă cumplită a cărei lovitură o simţise cândva.

Feodor a primit în viaţa lui şi lovituri de sabie şi de glonte a fost rănit. Îşi mai amintea bine cum un knipel suedez – obuz format din două semisfere de fontă legate printr-un lanţ – rupsese pe corabia lor funga de randă. În clipa aceea verga mare (o grindă de o sută de puduri) desprinsă din lăcaşu-i zburase jos, distrugând totul în

170

cale. Cineva a strigat: „Van onder!” * Marinarii s-au împrăştiat pe punte. Numai el, Feodor, n-a avut timp să sară în lături. Verga l-a atins puţintel, totuşi şi din acest puţin s-a prăbuşit ca secerat…

Dar mai tare decât toate loviturile primite, i se întipărise în minte răceala coapselor de aramă ale zeiţei Kali, trosnetul fulgerelor albastre şi mirosul furtunilor de primăvară. Parcă mii de ace i se înfipseseră atunci în trup. Iar după durerea de o clipă, un tremur l-a stăpânit multă vreme şi un gust de metal i-a rămas în gură…

Feodor îşi dădea prea bine seama că niciun zeu, fie chiar şi neînduplecata Kali cea cu şase braţe, n-are nimic de-a face cu maşina făcută de oameni, cu arbori şi roţi dinţate. Pur şi simplu, brahmanul stăpânea o taină pe care alţii n-o cunosc.

Feodor aflase între timp că forţa misterioasă se naşte din rotirea discului şi poate ajunge oriunde prin metal. Ştia că L-ai Ceandr e în stare să strângă această

forţă în vase de metal umplute cu un anumit lichid, că statuia de bronz a zeiţei Kali, goală înăuntru, era umplută cu acelaşi lichid.

Feodor dorea pătimaş să pătrundă taina brahmanului şi s-o ia cu el în patrie. Încă nu ştia cum să pătrundă în miezul tainei şi nici cum ar putea fugi nu ştia, dar se gândea de pe acum prin cine să obţină o întrevedere între patru ochi cu ţarul, ca să-i raporteze despre forţa necunoscută…

Uneori, în timpul experienţelor cu maşina fulgerelor, L-ai Ceandr aprindea într-o cupă aşezată pe un trepied de aramă nişte substanţe care scoteau un fum înmiresmat. În acest timp, Feodor îl ajuta pe brahman să apropie şi să îndepărteze sferele de bronz ale maşinii. Trecând prin fumul diferitelor substanţe, fulgerele erau când foarte slabe, când mai luminoase şi prelungi.

De fiecare dată, L-ai Ceandr însemna ce lungime a fulgerului a căpătat la arderea cutărei sau cutărei substanţe. Căuta cu răbdare să afle ce trebuie ars pentru ca fulgerul să fie cât mai lung şi cât mai strălucitor. Şi de fiecare dată, înainte de a încerca o nouă substanţă, laboratorul se aerisea bine de tot cu ajutorul unor rame cu pânze, atârnate de tavan. Acestea erau puse în mişcare de sub podea, de către robii lui L-ai Ceandr.

— Van onder – „Cade” (în olandeză) (n.a.).

Uneori mirosul substanţelor aprinse îi amintea lui Feodor de tămâie, de biserică; atunci mai că-i venea să creadă că e ceva dumnezeiesc. Dar se mai întâmpla ca mirosul de tămâie să fie înlocuit de o asemenea duhoare, încât până şi veşnic netulburatul L-ai Ceandr strâmbă din nas, stingea afumătoarea şi se grăbea să aerisească încăperea. Se înţelege că duhoarea nu se potrivea de loc cu acest meşteşug al zeilor…

Această legătură între arderea substanţelor şi tăria fulgerelor îl minuna îndeosebi pe Feodor.

Feodor se convingea tot – mai mult că Ram Das are dreptate: L-ai Ceandr plănuia ceva urât. Nu de dragul

ştiinţei cerceta el fulgerele, nu numai în cinstea idolilor cu mai multe braţe ardeau substanţele lui drăceşti…

Într-una din zile fu adus pe targă în laborator cadavrul unui hindus de vârstă mijlocie, slab, dar bine făcut.

Lângă maşina fulgerelor fu aşezată o masă acoperită cu o placă grea de marmură neagră. De sferele de bronz fură prinse două fire groase şi uşor de îndoit, împletite din sârme de bronz. Firele erau înfăşurate într-o mătase subţire îmbibată cu o anumită răşină, iar la capetele lor libere aveau sudate vârfuri de argint, ascuţite ca nişte ace.

La un semn al lui L-ai Ceandr, slugile aşezară cadavrul despuiat pe marmura neagră a mesei şi se îndepărtară fără zgomot.

L-ai Ceandr aruncă în cupa fumegândă de pe trepied o priză de substanţe. Încăperea se umplu cu un fum de culoare verzuie, se răspândi un miros iute de mirodenii.

Brahmanul luă capătul unui fir.

— Ia-l pe celălalt, îi porunci el lui Feodor, dar fereşte-te să atingi vârful dezgolit.

Discul maşinii fulgerelor începu să se rotească – mai repede, din ce în ce mai repede. Plăcuţele de aur se contopiră într-un singur cerc strălucitor. Camera se umplu de un vuiet monoton.

Feodor ţinea firul în amândouă mâinile, cu vârful ascuţit îndreptat înainte ca o baionetă în luptă. L-ai Ceandr apropie încet acul de argint spre capătul firului pe care îl ţinea Feodor în mână.

— Uneori chiar mici adausuri de anumite gaze determină lungirea cu mult a spaţiului străpuns de scântei (n. red. ruse.).

Trosnet! Un fulger albastru orbitor izbucni între vârfuri. Norii de fum verde fură scăldaţi într-o lumină fantomatică. Feodor nu se clinti. Se obişnuise să trăiască printre fulgere. L-ai Ceandr îndepărtă brusc vârful firului său; fulgerul se stinse trosnind. Fără să lase cablul din

mână, el se apropie de masă şi dădu la o parte pânză ce acoperea mortul.

Feodor tresări: faţa îi era înfricoşătoare, palidalbăstruie. Între buzele schimonosite se vedea vârful limbii. Ochii sticloşi, larg deschişi, mai păstrau expresia groazei dinaintea morţii. Pe gât se ghicea o dungă albastră – urmă de şnur împletit.

Feodor îşi aduse dintr-odată aminte povestirile sichilor despre teribila sectă a rugilor-sugrumătorţ Ascunzând sub veşminte şnurul sfânt, rugii rătăceau pe drumuri ori pe străzile oraşelor învăluite în întunericul serii, în căutarea victimelor. Ţinând şnurul de capete cu ambele mâini, sugrumătorul, furişându-se pe la spate, îl arunca de gâtul trecătorului singuratic şi printr-o mişcare rapidă făcea în jurul gâtului o răsucitură completă; apoi, proptindu-şi genunchiul în spatele victimei, strângea capetele cu iuţeala fulgerului.

Asta se săvârşea pentru a dobândi milostivirea zeiţei Kali, pentru a-i potoli mânia!

Dar din aceleaşi izvoare Feodor ştia că la Pun jab, unde cultul teribilei Kali nu era în mare cinste, rugii nu se arătau niciodată.

Domeniile lui L-ai Ceandr se aflau departe de aşezările omeneşti, iar slugile nu ieşeau în afara zidurilor, însemna că acest om, fostul sclav al lui L-ai Ceandr – Feodor îl recunoscuse, deşi avea faţa schimonosită – nu era o jertfă întâmplătoare a vreunui fanatic. El fusese sugrumat aici, înăuntrul zidurilor înalte, pentru vreo abatere sau poate numai pentru că L-ai Ceandr avea nevoie de un cadavru…

Un gând îngrozitor puse stăpânire pe Feodor: L-ai Ceandr nu-i ascunde nimic, nu se sfieşte să-i arate un om sugrumat în felul acesta, chiar dacă el, Feodor, l-a văzut abia ieri în viaţă!

Nu înseamnă asta că L-ai Ceandr îl socoteşte de pe acum condamnat, că după ce lucrările vor fi terminate, îl vor sugruma şi pe el ca pe acest nevinovat?… Pentru o

clipă Feodor avu simţământul că un şnur subţire i-a fost zvârlit după gât. Înghiţi spasmodic. Pierzându-şi firea, făcu un pas către L-ai Ceandr.

Brahmanul căscă ochii alarmat. Duelul tăcut dură doar o clipită. Feodor îşi recăpătă stăpânirea de sine; se întoarse şi întrebă cu voce înfundată:

— Şi-acum ce fac?

L-ai Ceandr se aplecă peste cadavru şi înfipse vârful de argint în umărul mortului. Porunci:

— Apropie vârful tău de talpă.

În tine ar trebui să-l înfig! îi trecu lui Feodor prin minte. Dar are vreun rost? Desigur că în camerele de alături sugrumătorii stau de pază. Nu-i nimic, ţi-o coc eu ţie!

Feodor înfipse tăcut acul în talpa mortului – şi deodată, zvârlind firul cât-colo, sări cu un ţipăt în lături.

Se întâmplase ceva îngrozitor, de neînchipuit: piciorul mortului zvâcnise, se îndoise din genunchi, şi se întinse brusc, de parcă ar fi vrut să-l lovească pe Feodor…

Pe sub bolţile încăperii răsună râsul potolit al lui L-ai Ceandr.

— Te-ai speriat, ostaş rus? aruncă în zeflemea brahmanul. Nu te teme, nu-ţi mai poate face niciun rău.

Feodor răsuflă adânc şi privindu-l pe brahman în ochi îl înfruntă:

— Sunt militar, m-am obişnuit să mă lupt cu duşmanii vii. Şi adăugă în ruseşte: Lua-te-ar dracu', ucigaşule!

Încă o oră întreagă, după indicaţiile lui L-ai Ceandr, el apropie vârful ba de braţul, ba de tălpile mortului. Brahmanul observa cu atenţie cum se manifestă convulsiile.

Iar când L-ai Ceandr plecă din nou, Feodor căută prilejul să-l întâlnească pe Gioghindar Sing şi-i povesti despre groaznica experienţă.

— Înseamnă că a şi început să-i strângă pe rugi,

spuse bătrânul dulgher. Nu-i nimic, şi rugii sunt muritori. Când va sosi ceasul, vom afla dacă moartea preoţilor ei este pe placul zeiţei Kali.

CAPITOLUL IX

Elefanţii au sosit. Să fug?! Dar Baraţi? Foaia mototolită. Oameni noi în casa lui L-ai Ceandr. Privirea vrăjitorului. Feodor începe să cânte. Arde apa!

O *cumplită jale sufleru-mi sfâşie* când *aud în noapte al câinilor lătrat*.

Ma întreb, persane»… *nu ştiu*!… *Oare ţie Nu ţi-o dor de-albastrul ţinut îndepărtat*?

S. ESENIN: *„Motive persane"*.

Sosise ziua mutării în vechiul templu.

Pe poarta de fier a casei lui L-ai Ceandr ieşi o caravană lungă. În faţă, opt elefanţi purtau pe spate piesele mari de lemn; precum şi cele metalice ale roţii de apă şi ale marii maşini a fulgerelor.

În ajun, când elefanţii apăruseră în curte pentru întâia oară, au trebuit să-şi bată multă vreme capul cum să-i încarce.

Feodor nu văzuse încă aceste animale ciudate. Ştia din cărţi că elefantul e mai înalt decât copacul cel mai înalt. Dar când îi văzu cu propriii săi ochi, se înfurie pe creatorii acestor cărţi mincinoase: elefanţii se dovediră a nu avea nici doi stânjeni înălţime.

Oamenii sosiţi odată cu elefanţii, aşa numiţii cornaci, care ştiau – să-i mâne, având în această privinţă multă experienţă, îi explicară lui Feodor că elefantul poate ridica şi transporta cu trompa peste trei sute de puduri, dar în transporturile lungi, când au încărcătura pe spate, nu pot căra mai mult de patruzeci de puduri. În schimb cu o asemenea încărcătură elefantul poate străbate o sută cincizeci de verste pe zi.

Încărcarea dură mult. Apoi cornacii se urcară pe gâturile elefanţilor, mai bine zis pe locul unde capul se continuă cu corpul. În mâini, în loc de bice, aveau lăncii scurte de fier.

Elefanţii porniră într-un trap neaşteptat de uşor şi dispărură foarte curând într-un nor de praf. Câteva căruţe cu lucrători, la care erau înhămaţi câte doi cai, se ţineau pe urmele lor: lucrătorii trebuiau să ajute la descărcat, îndată ce elefanţii vor ajunge la destinaţie. În prima căruţă se afla şi Feodor, cu Gioghindar Sing şi Baraţi. Harabalele trase de tauri gaial, cu coarnele largi, rămăseseră mult în urmă.

În aceste harabale fuseseră încărcate materialele de care nu era urgent nevoie: taurii, animale încete, urmau să ajungă la templu abia a treia zi, în timp ce elefanţii şi căruţele cu cai n-aveau nevoie de mai mult de douăzeci de ore.

Treceau prin vad numeroase râuri şi pâraie pe jumătate secate. Elefanţii, cărora nu le place să stea în bătaia soarelui, de fiecare dată când nimereau în apă se odihneau şi se răcoreau în felul lor: îşi umpleau trompa cu apă şi şi-o turnau pe cap şi pe spate.

Uitând dezamăgirea pe care o încercase întâia oară la vederea lor, Feodor admira acum puternicele animale.

— Ce mâi vite! Isteţe şi muncitoare…

— La voi nu sunt elefanţi? întrebă Baraţi.

— Nu sunt. Feodor îşi stăpâni cu greu un oftat. Domnul cu ei, ne descurcăm noi şi fără elefanţi. Numai de m-aş vedea, acasă…

Gioghindar Sing privi cu coada ochiului spre Feodor, care se întristase.

— Ai cineva acolo? îl întrebă el.

— Cum să n-am. Am tată şi mamă, am şi o soră…

— Dar nevastă, copii?

Feodor râse uşor:

— Am dus viaţă de militar. Când să-ţi faci un cuib al tău?

— Tată, străinul e ostenit de drum, iar tu nu-i dai pace cu întrebările, îl mustră blând Baraţi.

Vorbise fără să-l privească pe Feodor. El întinse mâna şi-i atinse uşor umărul cu palma. Fata se îndepărtă

cu o mişcare lină.

Căruţa hurduca, roţile treceau cu zgomot peste pietre, prin albia cu totul secată a unuia din nenumăraţii afluenţi. Ceva mai departe, când ajunseră pe malul râului Ravi, se opriră, deshămară caii şi se întinseră să se odihnească la umbra unui copac stufos. În apropiere, puţin mai jos, elefanţii găsiseră un loc mai adânc şi intrând în apă până la burtă, îşi stropeau unul altuia spinările cu multă râvnă.

Dulgherul aprinse un foc. Baraţi pregătea de mâncare. Era încă lumină şi focul părea palid.

Feodor luă o creangă uscată şi începu. s-o cureţe cu jungherul primit nu de mult în dar. Deodată bătrânul rosti, coborându-şi vocea:

— Dacă ai curaj, aici poţi să fugi.

— Să fug?!

Sing îi strânse puternic braţul deasupra cotului.

— Vorbeşte încet, aici multe urechi străine… Ascultă. Râul acesta, pe care se află şi templul zeiţei Kali, se varsă în Ind. Dacă mergi cu barca pe Ind, în zece zile ajungi la mare.

— La mare? şopti Feodor

În anii lungi de captivitate auzise multe despre ţinuturile dintre Ind şi Satlegi, dar nu-şi putea închipui încotro şi la ce depărtare se află marea.

— Când varsă la mare, Ind mai multe braţe, continuă Sing. Dacă mergi braţ la miazănoapte, ajungi la mare lângă Caraci…

Caraci! Feodor îşi aminti harta pe care o studiase, încă înainte de expediţie, împreună cu Kojin. Da, da, pe harta aceea era însemnat oraşul Caraci. Dar dulgherul îi mai pomenise de acest nume, odată când venise vorba de negustorii persani. Acum Feodor înţelese unde se găseşte.

— Acolo vin corăbii din Europa? întrebă Feodor.

— Nu ştiu ce asta. Bătrânul dulgher rămase un timp pe gânduri. Dar dacă vorbeşti oaste de la apus, departe,

trebuie mers braţ la miazăzi, apoi mult pe mare, lângă ţărm. Acolo insula Din. Portughezii au acolo cetate. Cunoşti portughezi?

— Stai, bătrâne… Feodor îşi frecă energic fruntea cu palma.

Era emoţionat. Se chinuia să-şi amintească hărţile portugheze pe care le văzuse încă în Franţa, pe când învăţa navigaţia pe mare. Din. Din…

— Dar Din este în sud, undeva foarte departe. La vreo cinci sute de mile de Caraci…

— Nu ştiu cum măsor această cale, răspunse Sing, dar nu este mai lung drum decât pe Ind. Uite!

El luă crenguţa din mâinile lui Feodor şi începu să deseneze pe pământ, arătându-i cum trebuie să meargă pe mare de-a lungul ţărmului. Feodor sări în picioare şi începu să umble în jurul focului.

Marea! I se părea că aude şuierul vântului şi vuietul valurilor, că priveşte nesfârşita întindere albastră… Marea! Singurul drum spre patrie.

Deodată îşi veni în fire. Se aşeză şi se apucă din nou să cioplească crenguţa.

— Îţi mulţumesc pentru sfatul bun, rosti cu o voce stinsă. Dar într-o coajă de nucă nu te poţi avânta pe mare…

— Ascultă! Sing se dădu mai aproape de el şi-i şopti: Fă-mi desen şi fac barcă la tine. Lângă templul zeiţei Kali este mult lucru şi eu înşel oamenii L-ai Ceandr, ei nu află nimic. După ce tăcu un timp, bătrânul adăugă: Dar până nu fugi, trebuie să spui nouă tot de minuni care pregăteşte L-ai Ceandr…

Caravana porni din nou la drum. Gioghindar Sing adormi pe fundul căruţei. Feodor, pe capră, privea îngândurat drumul alb în lumina lunii, pe care caii odihniţi alergau în trap vioi.

În faţa ochilor i se năzărea marea, mereu în aceeaşi imagine: o barcă mult puntită, cu velatură joasă. Trebuie neapărat să-i facă un derivor mobil, cum au feliugile

turkmene. Atunci niciun vânt n-o mai răstoarnă… Doamne, să fie într-adevăr atât de aproape izbăvirea?…

Deodată auzi un suspin uşor. Se întoarse şi se uită în adâncul întunecat al căruţei acoperite cu un coviltir de pânză. Baraţi plângea! Feodor se simţi ruşinat: Bravo! Frumos îţi şade! Te-ai încântat ca un copil mic şi ai uitat de toate…

El îi mângâie în întuneric părul şi umerii, şoptindu-i fierbinte:

— Draga mea, cum o să plec fără tine? Nu te teme, mările voastre sunt calde, iar eu sunt un bun navigator, am să-ţi port de grijă. Iar de-om ajunge în Rusia, o să trăim bine…

Suspinând şi mai tare, fata îşi ridică faţa udă de lacrimi.

— Cum am să-l las pe tata? şopti ea.

— Îl luăm şi pe el! Dă-mi puţin răgaz. O să-i povestim totul, el o să înţeleagă…

— Nu. Baraţi clătină din cap cu tristeţe. El n-o să plece nicăieri. N-o să-şi părăsească poporul. Iar eu nu plec de lângă el.

Feodor tăcea abătut.

— Ascultă! se învioră fata. Dar dacă ai noştri înving? Dacă sichii vor conduce Punjabul? Atunci rămâi cu noi?

Ce putea să-i răspundă? Că nu se cuvine ca el, un boier, sări ajute pe răsculaţi?… Îi răsări în minte sclavul sugrumat cu şnurul… Oare nu va face totuşi o faptă bună ajutându-i pe sichi să-l răpună pe ucigaşul L-ai Ceandr? Oh, grea soartă ţi-a fost hărăzită, Feodor Matveev!…

În zori caravana se opri lângă templu şi Feodor sări jos din căruţă. Capul şi-l simţea greu de nesomn, iar gândurile încâlcite şi fără legătură.

Din zori până-n noapte, lac de năduşeală, trudeau sclavii lui L-ai Ceandr şi meşterii sichii sub razele nemiloase ale soarelui. Pe râul aproape secat, ceva mai sus de cascadă, băteau parii pentru stăvilar şi tăiau malul stâncos, pentru ca apa oprită de stăvilar să poată

porni pe jgheab. În vâlceaua ce ducea la templu înfigeau grinzi groase – suporturi pentru jgheab. Construiau cadrul de susţinere al roţii de apă.

Feodor era atât de prins de treburi, încât aproape că n-o vedea pe Baraţi, iar cu Sing nu putea vorbi decât despre stăvilar şi jgheab, pentru că în preajmă se învârteau tot timpul supraveghetorii lui L-ai Ceandr.

Într-o seară, L-ai Ceandr îl întrebă pe Feodor:

— Dacă noi doi plecăm pentru câteva zile la mine acasă, crezi că Gioghindar Sing o să se descurce singur?

— Se descurcă.

— Atunci dă-i de dimineaţă toate lămuririle. Dări, aşa cum îţi place ţie, sarcini pentru fiecare zi: ce trebuie să facă oamenii lui. Pregăteşte-te. Mâine, după ce se mai potoleşte căldura, pornim la drum.

Dimineaţa Feodor îi dădu lui Sing câteva schiţe şi începu sări explice rostul fiecăreia.

Se urcaseră pe schelele aşezate sus, la înălţimea viitorului jgheab. În preajmă nu era nimeni.

Frunzărind schiţele, Feodor vru să rupă una din ele, dar dulgherul îi luă din mână foaia mototolită şi o netezi pe genunchi.

Era o schiţă făcută într-una din nopţile de dor şi nesomn: o barcă puntită, cu derivor mobil.

— Asta n-are rost, spuse Feodor ursuz. Nu-mi trebuie barcă. Nu plec. Pentru că o iubesc pe fiica ta. Iar ea nu te poate părăsi pe timpurile astea…

Gioghindar Sing închise ochii şi rămase multă vreme tăcut.

— Facem tot să te salvăm înaintea sărbătorii, rosti el, în sfârşit. Mai ştii ce se poate întâmpla?…

Multe se schimbaseră în casa lui L-ai Ceandr. Peste tot, oameni necunoscuţi umblau fără rost – de – colo-colo, discutau între ei în dialecte de neînţeles. Erau fachiri peregrini, care se pregăteau pentru sărbătoarea restaurării templului, făcând exerciţii: îşi arătau unul

altuia tot felul de minuni. De Feodor nu se sfiau şi el vedea că toate sunt scamatorii dibace.

Într-o zi, dis-de-dimineaţă, veniră la Ceandr trei inşi cu poveri grele în spinare. Erau toţi zdrenţăroşi, slabi, cu părul* şi bărbile crescute, cu corpurile brune pline de vânătăi şi jupuituri.

Ram Das află mai târziu că ei se întorceau din munţii Himalaya. L-ai Ceandr îi trimisese în timpul configuraţiei prielnice a stelelor să aşeze pe cele mai înalte vârfuri acoperite de zăpezi lipii mari din răşini rare, extrem de preţioase, ca să apropie răşina de stele. Trimişii, îndurând gerul cumplit, hrănindu-se cu te miri ce, au aşteptat în munţi, tremurând de spaimă înaintea duhurilor de munte şi ferindu-se de groaznicii oameni ai zăpezilor, al căror păr creşte până la brâu cu firul în sus, iar mai jos de brâu cu firul în jos, şi care au labele picioarelor răsucite cu faţa în spate. Din cei şapte trimişi, patru au pierit pe drum, prăvălindu-se în crevasele gheţarilor şi-n prăpăstii. Mai mult Ram Das nu putuse afla. Spuse doar atât că pe cei trei care s-au înapoiat cu răşina, n-o să-i mai vadă nimeni niciodată…

Curând în casă apăru un brahman înalt, arătos, îmbrăcat în alb. L-ai Ceandr se purta foarte respectuos cu el, iar în ziua sosirii lui îl expedie pe Feodor de acasă, sub un pretext oarecare, până seara.

Feodor observă că brahmanul oaspete ţinea de obicei ochii pe jumătate închişi, dar atunci când îi deschidea pentru o clipă te uimeau prin forţa lor de neînţeles.

Într-o zi, aceşti ochi se opriră asupra lui Feodor.

În ziua aceea, după cum îi poruncise L-ai Ceandr.

Feodor întindea nişte fire de aramă, înfăşurate în mătase smolită, de la maşina de fulgere până în grădină, la bazinul pe marginea căruia nu de mult Feodor şi Baraţi şedeau seară de seară.

Cablurile trebuiau susţinute cu proptele din lemn uscat, îmbibat cu răşini: L-ai Ceandr poruncise ca

nicăieri cablurile să nu atingă pământul.

În fiecare parte a bazinului se înălţa câte un stâlp din acelaşi lemn îmbibat cu răşini; de pe stâlpi coborau în apă bare de aramă, de capetele cărora erau fixate oglinzi de aramă concave, bine şlefuite, îndreptate pe sub apă una spre alta.

Urcat pe unul din stâlpi, Feodor lega firul cu brida de aramă fixată în partea de sus a barei.

Deodată simţi aţintită asupra lui o privire stăruitoare, întoarse capul şi-l zări pe oaspetele de vază al lui L-ai Ceandr. Brahmanul se oprise cu braţele încrucişate la marginea bazinului şi-l învăluise pe Feodor într-o privire grea, plină de răutate. Feodor îşi pierdu cumpătul. Se întoarse neîndemânatec, stâlpul de sub el se clătină, iar el, pierzându-şi echilibrul, căzu în bazin.

Când scoase capul din apă văzu că brahmanul tot se mai uită la el cu un dispreţ rece.

Pe Feodor îl cuprinse mânia. Vrăjitori afurisiţi! Ce tot au cu el?! Din două aruncături de braţe ajunse înot la marginea bazinului, ieşi afară şi strângându-şi pumnii cu hotărâre, se îndreptă spre brahman. Acesta nici nu se clinti. Numai ochii lui negri se îngustară, întâmpinându-l sfredelitori.

Izbindu-se parcă de această privire neclintită, Feodor simţi o greutate stranie la rădăcina nasului. Deodată corpul i se înmuie, iar picioarele amorţite refuzară să-l mai asculte. Nici să-şi abată privirea nu era în stare…

Dar în clipa aceea un gând îi sfredeli conştiinţa aproape biruită:

Te-au ameţit, Fedea! Şi-acum o să-ţi răsucească gâtul ca unui pui de găină!…

Făcând o sforţare supraomenească, Feodor îşi scutură brusc capul. Moliciunea trupului – care durase doar câteva clipe – dispăru, ameţeala se risipi, se simţi din nou plin de vigoare.

Brahmanul se întoarse şi plecă iute de acolo.

Feodor înţelese că a obţinut o mare victorie: înseamnă că se poate împotrivi privirilor vrăjitoreşti de care auzise de atâtea ori!

Vârându-şi două degete în gură, Feodor zvârli un fluierat în urma brahmanului şi cât îl ţinu gura începu să cânte un cântec ştrengăresc, compus de careva dintre elevii şcolii de navigaţie:

Nu-ntâlneşti în lumea largă băutori la elevii viitori navigatori;

Vrând şi ei să chefuiască într-o zi.

Au purces la cârciumioara „Trei scrumbii".

Iar acolo, punând toţi ban lângă ban.

Adunat-au trei pitaci şi-un gologan.

Dar vinars crâşmarul nu vrea să le dea Căci lipseşte jumătate de para!

L-ai Ceandr ieşi din casă şi se îndreptă spre bazin. Feodor făcu intenţionat o pauză, iar când acesta se apropie, îi cântă drept în faţă:

Dacă nu ne dai vinarsul, cârciumare.

Spargem tot şi ce nu bem zvârlim în mare; *însă dacă vei fi om şi ni-i cinsti*.

Vindem mâine tot ce-avem şi ţi-om plăti!

— Cânţi? îl întrebă L-ai Ceandr nedumerit.

— Pot să şi dansez, răspunse vesel Feodor. Nu vrei să-mi ţii tovărăşie, domnule L-ai Ceandr?

L-ai Ceandr bombăni ceva, apoi rosti supărat:

— Hai să controlăm dacă totul e gata pentru probă.

Lângă bazin se înălţa, ca un turn, un butoi uriaş din tablă de aramă nituită, lung de vreo cinci stânjeni şi cu diametrul cam de doi.

Nu de mult Feodor făcuse schiţele acestui butoi turn la templul zeiţei Kali, iar la sosire s-a mirat tare văzându-l gata ridicat. Două zile la rând oamenii lui L-ai Ceandr au cărat pe schele apă din bazin să-l umple; peste zece mii de vedre au fost turnate în pântecu-i de aramă. Apoi L-ai Ceandr, urcat pe schele, a deşertat cu propria-i mână în apă câţiva saci de substanţe de ale lui.

De pe schelă atârna în apă un lanţ gros de aramă. Butoiul şi lanţul erau legate cu bridele de lângă bazin prin aceleaşi fire de aramă înfăşurate în mătase.

Mai departe se afla – de forma butoiului turn, dar mult mai mic – un vas de aramă. De la acest vas porneau două sârme: una se întindea în jurul bazinului, până la bara din partea opusă, coborâtă în apă, alta, mai scurtă, se târa pe marginea bazinului până aproape de bara de dincoace; sub capătul ei dezgolit se afla o scândurică îmbibată cu răşină.

Feodor ştia că forţa izvorâtă din maşina fulgerelor trece liber prin metal, oriunde, şi că mătasea şi lemnul îmbibat cu răşini n-o lasă să treacă. Răşina folosită de L-ai Ceandr nu era obişnuită: provenea dintr-o plantă rară. Lemnul îmbibat cu această răşină căpăta în scurt timp un luciu, de-ai fi zis că-i lăcuit.

Şi mai ştia Feodor că această forţă se iroseşte dacă părţile de metal nu sunt toate bine izolate de pământ.

Împreună cu Feodor, L-ai Ceandr cercetă cu atenţie toate legăturile. Apoi îi porunci cu tonul amical obişnuit:

— Bate gongul să pună maşina în funcţiune.

Brahmanul oaspete se apropie de bazin. Nici nu se uită la Feodor, de parcă n-ar fi încercat asupra lui privirea-i de vrăjitor. L-ai Ceandr îi explică respectuos ceva într-o limbă necunoscută lui Feodor, privind amândoi cu luare aminte faţa apei din bazin.

Apa începuse să se agite. Lângă una din bare, îndeosebi, făcea băşici şi clocotea de parcă ar fi încălzit-o dedesubt o flacără nevăzută. Lângă bara cealaltă apa clocotea mult mai slab, dar de acolo se ridica un fum uşor, cu miros ciudat.

L-ai Ceandr luă capătul liber al firului legat de vasul cel mic şi, căutând să se aţină cât mai departe, îl apropie de bara lângă care apa clocotea…

Urmă un trosnet, un fulger izbucni strălucitor şi din apă se înălţă o uriaşă coloană de foc.

Feodor sări în lături. Se uită uluit la flacăra vie. Apoi

flacăra se mai ogoi, dar nu se stinse. Dacă i-ar fi spus cineva lui Feodor că apa arde, n-ar fi crezut pentru nimic în lume. Şi iată!…

— Opreşte! îi porunci L-ai Ceandr.

Unul din fire se lega într-un loc de o bară de aramă cu un capăt liber, iar cu celălalt prins în balama; mişcându-se ca braţul din cot, bara se sprijinea pe o placă de aramă.

Feodor trase de un şnur de mătase şi bara se desprinse de lângă placă; pentru o clipă între ea şi placa de aramă izbucni un fulger.

În clipa următoare apa din bazin încetă să mai clocotească, iar flacăra se stinse.

— Dă iarăşi drumul, porunci din nou L-ai Ceandr. Feodor lăsă şnurul şi bara de aramă căzu pe placă.

Apa se învolbură din nou, începu să clocotească, dar flacăra nu mai apăru.

L-ai Ceandr luă un ulcior de lut cu ulei aromat, îl înclină cu grijă şi turnă puţin ulei în apă, deasupra oglinzii fixate de bară.

Uleiul ţâşni fulgerător prin apă până în cealaltă parte a bazinului şi se opri, strâns într-o sferă, lângă oglinda din partea opusă.

Atunci L-ai Ceandr îl chemă în ajutor pe Feodor. Ridicară amândoi un ulcior mare, în care se aflau cel puţin trei vedre din acelaşi ulei roşiatic şi aromat, şi-l turnară dintr-odată în apă.

Feodor văzu clar: uleiul nu se întinse pe apă ci, străpungând-o, se năpusti pe sub apă într-un şuvoi lung spre oglinda din partea opusă. Sfera de ulei adunată acolo era acum destul de mare.

L-ai Ceandr luă un căuş cu mâner lung şi scoase uleiul din apă. Forţa misterioasă nu-l atinse…

Feodor stătu multă vreme în camera sa şi se gândi la tot ce apucase să vadă în ziua aceea.

Trebuie să aflu totul, cu orice preţ! hotărî el.

CAPITOLUL X

Feodor nu poate dormi. Vocile din turn. Bătrânul necunoscut şi temnicerii lui. „Păzea! Un vârcolac! „Jungherul devine imaterial. „De îndată ce vei sfârşi lucrul…”

Petro se repezi ca un smintit cu cuţitul la vrăjitoare. Ridică braţul, când…

N. V. *GOGOL*: „*Scara în afun de Ivan Kupala*”.

În noaptea aceea Feodor nu putea dormi; cum sta culcat, cu ochii deschişi, năluci ale trecutului i se perindau prin minte.

Se săturase de atâta străinătate, dorea nebuneşte să se întoarcă în patrie.

Erau aproape şase ani de când pierise detaşamentul lui Bekovici şi cinci de când muncea pentru L-ai Ceandr…

Nădăjduiesc că, drept răsplată pentru câte am pătimit, de cum mă voi înfăţoşa mai marilor, voi fi lăsat să mă odihnesc, îşi zise el. Am să stau acasă. Ce plăcut e în ţinutul Tverskului! Tata şi mama m-au trecut, cred, în acatiste. Părintele Pafnutie îmi face slujbe… O mai fi scăpat careva dintr-ai noştri?… Pe unde o. fi Saşa Kojin? Luminată minte. Parcă ar fi citit în zodii, aşa a prezis totul dinainte, ca un proroc…

Somnul nu se lipea de el. Aşa cum se afla, legat peste şolduri cu o pânză uşoară, păşi peste pervazul ferestrei şi ieşi în cerdacul ce ocolea casa spre curtea dinăuntru. Aici era ceva mai răcoare. Feodor se aşeză pe balustradă şi se lăsă din nou pradă gândurilor.

Cum de s-a întâmplat aşa? Am căzut în capcane ca nişte copii mici. De! Parcă noi n-am umblat să-i păcălim pe cei din Hiva!? Trei ani de zile ne-am pregătit sub nasul lor, şi ce mai posol am pornit – cu oaste şi tunuri… Dar cum de-a îngăduit cneazul să împartă oştirea? Pasămite moartea cneazinei şi a feteloi i-a tulburat mintea… Se vede că o iubea tare mult pe Marta Borisovna, de-aia s-o fi scrântit. Mai ştii?… Uite, şi eu, când mă gândesc la Baraţi mi se învârte capul.

Deodată la urechile lui Feodor ajunseră nişte voci Ascultă atent. Undeva sus, mai mulţi inşi vorbeau în

18; dialectul acela neînţeles în care L-ai Ceandr discuta cu fachirii.

Deosebi foarte bine vocea tandră, cunoscută, a lui L-ai Ceandr. Uneori îl întrerupea o altă voce – autoritară, aspră, ameninţătoare. Feodor îşi aminti: era vocea brahmanului oaspete, cel care încercase să-l adoarmă cu privirea-i de vrăjitor. Se vede că e o persoană de vază prin părţile acestea – pentru el a făcut L-ai Ceandr experienţa cu apă, foc şi ulei.

O a treia voce, necunoscută lui Feodor, se auzea mai rar decât celelalte, şi, la toate vorbele brahmanului răspundea printr-una şi aceeaşi frază, fără să schimbe tonul

Feodor îşi dădu seama că vocile vin din turnul clădirii, ce se înălţa deasupra sălii centrale în care se afla altarul zeiţei Kali.

Turnul – o piramidă dreptunghiulară în trepte – era împodobit cu sculpturi înfăţişând elefanţi, cai şi zei cu multe braţe. Feodor socotise întotdeauna tumul drept o podoabă, deoarece din casă nu se putea pătrunde în el. Iată însă că acum, în toiul nopţii, fereastra turnului licăreşte şi vocile se aud chiar de acolo…

Pe Feodor parcă-l înghiontea cineva. Sări înapoi în cameră, scoase jungherul ascuns în aşternut şi-l vârî sub pânză ce-i acoperea şoldurile. Apoi se întoarse pe terasă şi privi în toate părţile. Într-un colţ se afla rezemată de acoperiş o prăjină de doi stânjeni, împărţită în picioare şi ţoli, de care se folosise zilele trecute, când a tras firul până la bazin. Sări în curte, se căţără pe prăjină până pe acoperişul plat al cerdacului, iar de acolo pe acoperişul casei, care urma contururile boltite ale tavanelor.

Când ajunse lângă turn, Feodor se opri să se gândească: fereastra luminată se găsea la cel puţin şase stânjeni de acoperişul casei.

Eh, fie ce-o fi!…

Prinzându-se de zeii şi animalele sfinte de piatră, cioplite în relief, Feodor se căţără tot mai sus, de pe o ieşitură pe alta. În întunericul nopţii fără lună era greu să-l vadă cineva pe zidul de culoare deschisă al turnului.

Iată şi fereastra. Feodor se opri să răsufle, apoi urcă ceva mai mult, ca să se uite de sus. Era mai bine aşa. Chiar dacă ar privi cineva afară, s-ar uita în jos, nu în sus.

Ţinându-se bine de trupul de piatră al unei zeităţi, Feodor privi cu grijă pe fereastră.

O încăpere rotundă luminată de o lampă cu ulei. Pe podeaua acoperită cu covoare se aflau numeroase perne colorate.

Un bătrân cu barbă albă, lungă, şedea jos pe o pernă înaintea unei măsuţe joase, pline de hârtii şi pergamente. Chipul lui slab, neclintit, brăzdat de riduri adânci şi încadrat de părul la fel de lung şi alb ca şi barba, părea cioplit în piatră.

În faţa moşneagului, cu spatele la Feodor, L-ai Ceandr şi binecunoscutul oaspete brahman stăteau în picioare. L-ai Ceandr nu mai vorbea, ci ţipa cu o voce subţire, mânioasă. Brahmanul se răstea şi el la bătrân. Iar acesta repeta calm mereu aceleaşi vorbe…

Între timp Feodor cercetă odaia cu multă curiozitate. Măsuţele, ca şi rafturile de pe pereţi, erau pline cu tot felul de vase şi aparate; în colţ se afla o mică maşină de fulgere.

Deci, iată de unde vine înţelepciunea lui L-ai Ceandr! îşi dădu seama Feodor. Înseamnă că nu el a născocit „minunile”, ci îl ţine închis pe acest moşneag neştiut de nimeni şi-l sileşte să caute şi să găsească toate tainele de care are el trebuinţă…

Şi acum, după toate semnele, brahmanii caută să-i smulgă bătrânului vreun secret. Acesta însă nu se dă bătut…

Cu o mişcare bruscă, bătrânul se ridică de pe pernă – înalt, foarte slab – privi cu dispreţ în jur pe sub

sprâncenele dese şi începu să vorbească. Vorbea calm, dar se vede că spunea ceva neplăcut pentru L-ai Ceandr şi preadistinsul său oaspete.

Când bătrânul se ridicase în picioare, în spatele lui străluci ceva. Feodor privi cu atenţie: de sub brâul bătrânului atârna un lanţ subţire al cărui capăt era prins de un inel fixat în zid.

Feodor fu cuprins de milă şi de mânie totodată. Să năvălească chiar acum în cameră, să se repeadă asupra temnicerilor… îşi duse fără să vrea mâna la brâu şi pipăi cuţitul…

Întâi am să-l lovesc pe acest ticălos de neam mare, gândi el. Iar cu Ceandr o scot eu la capăt unul contra unul, mânca-l-ar ciorile!… Dar după aceea? Din casă nu poţi să fugi, slugile lui Ceandr mişună peste tot. Te pomeneşti că stau de pază şi în turn…

Hindusul oaspete îi spuse ceva încet lui L-ai Ceandr. Acesta se înclină şi ieşi printr-o uşă mică dintr-o deschizătură bolitită.

Iar bătrânul se întrerupse pe neaşteptate la jumătatea frazei şi se aşeză la loc. Brahmanul îl fixă cu o privire pătrunzătoare, întinse braţul înainte, rosti încet câteva cuvinte. Bătrânul luă supus de pe măsuţă calamul, îl înmuie în cerneală şi începu să scrie încet pe o foaie de pergament.

L-a ameţit pe bătrân cum a vrut să facă şi cu mine, gândi Feodor. Eh, de ce s-a lăsat, nefericitul!… Fiarele! N-au aflat prin ameninţări şi acum îl silesc prin vrăjitorie…

Lăsându-se pe vine alături de moşneag, brahmanul se uita la rândurile frumos caligrafiate ale scrierii „devanagari”, unde fiecare semn înseamnă o întreagă silabă, iar cuvintele se despart prin linioare deasupra rândurilor. Din când în când el spunea ceva încet şi atunci bătrânul scria – pesemne răspunsurile la aceste întrebări.

Feodor privea chipul brahmanului. Văzu cum i se

schimbă expresia când înţelese sensul slovelor scrise tu vârful trestiei. Pe faţa lui se reflectară clar nemulţumirea şi ciuda.

Aha! gândi Feodor cu bucurie răutăcioasă. Bătrânul nu. scrie ce-ai fi vrut tu, canalie! Se vede că nu ştii ce întrebare să pui ca să capeţi răspunsul cel drept. Ştii să porunceşti, dar nu ştii ce să porunceşti…

Brahmanul mai spuse câteva cuvinte şi bătrânul se opri din scris. Acum el răspundea monoton la întrebările brahmanului. Dar se vede că treaba mergea şi mai prost. Hindusul strigă mânios ceva şi se ridică.

O poruncă scurtă şi bătrânul, trecându-şi mâna peste ochi de parcă ar fi alungat somnul, se trezi. Îşi aruncă o privire peste foaia scrisă şi îi râse în faţă temnicerului.

Atunci hindusul se apropie de uşă şi bătu de trei ori din palme. De îndată intră un fachir înalt cu semnul castei pe frunte. Împreunându-şi palmele, el făcu în faţa brahmanului o adâncă plecăciune. Apoi se apropie de bătrân din spate şi scoţând din sân un şnur subţire, îl înfăşură îndemânatec în jurul gâtului jertfei sale, petrecându-l cu atenţie pe sub barba albă. Capetele şnurului le ţinea înfăşurate în jurul pumnilor şi, ridicând piciorul drept, se propti cu laba în spatele bătrânului…

Lui Feodor i se urcă sângele la cap. Nu se mai gândi la nimic. Se lăsă pe pervaz. Încă un salt – şi pumnul lui se năpusti de jos în sus, din plin avânt, în bărbia călăului. Zvârlit de teribila lovitură, fachirul se lovi cu capul de zidul de piatră şi lăsându-se moale la pământ, se întinse cât era de – lung.

Feodor se întoarse spre brahman şi, smulgându-şi cuţitul de la brâu, îl lovi scurt în piept…

Mâna lui Feodor, cu cuţit cu tot, trecu prin pieptul hindusului ca prin văzduh. Neîntâlnind rezistenţă, Feodor căzu şi corpul lui trecu uşor prin corpul brahmanului. Simţi doar o uşoară suflare caldă… Brahmanul era imaterial!…

— A-a-a! ţipă Feodor îngrozit. Păzea! Un vârcolac!

Iar brahmanul se repezi la uşă. Fără s-o deschidă, trecu prin scândurile groase, ferecate, şi dispăru…

— Scoală, tinere, timpul e preţios, spuse bătrânul în limba hindu. Mă înţelegi oare?

Prăvălit încă pe jos, Feodor se uita sălbatic în jurul său. Tremura ca varga. Duse mâna tremurândă la frunte, şi se închină.

— Ridică-te! repetă bătrânul, autoritar. Scoală şi trage zăvorul.

Feodor se supuse, bombănind mereu pe sub nas: Nu mă atinge… Piei…

— Acum dă-mi vasul acela!

Ca în vis, Feodor păşi spre raft, luă vasul de sticlă roşie cerut şi-l dădu bătrânului.

Bătrânul îndoi lanţul la mijloc şi-l cufundă în vas, de unde se ridică un fum înecăcios.

— Dacă ai putea să-l omori pe marele preot ar fi o mare fericire pentru popor. Dar armele obişnuite sunt neputincioase. Dacă ne ajunge timpul, ai să înţelegi… Acum am să fac jungherul tău să poată…

Bătrânul scoase lanţul din vas, îi examina verigile care se subţiaseră de tot şi smuci tare. Apoi târând căpătâiul de lanţ cu care mai era legat, se repezi la masa pe care se afla maşina de fulgere. O legă cu sârme de câteva vase de aramă, mută la iuţeală nişte inele de argint răsucite, înfăşurate în sârmă…

— Dă-mi jungherul! porunci el.

Feodor se uita prosteşte la maşină. Bătrânul îl apucă de umăr şi-l zgâlţâi cu putere:

Feodor dădu uşor din cap.

— Dă-mi jungherul!… Aşa. Acum învârteşte!

Feodor începu să învârtească mânerul maşinii. Ţâşniră fulgere albastre. Bătrânul strecură «lama cuţitului înăuntrul unuia din inele. În jurul jungherului apăru o uşoară licărire.

— Învârte mai repede!

Lama jungherului strălucea tot mai tare. Şi deodată strălucirea se stinse.

— Gata! Acum apucă jungherul de tăiş.

Degetele lui Feodor trecură prin tăiş de parcă acesta ar fi fost ţesut din aer… Scoţând un ţipăt, Feodor îşi trase mâna. împiedicându-se, începu să se retragă spre fereastră: Piei, necuratule!…

— Te credeam oştean, aşa mi s-a spus, dar văd că eşti o muiere fricoasă! Ia-ţi-l! strigă mânios bătrânul, dându-i jungherul, şi acest strigăt îl făcu pe Feodor să-şi revină.

Atinse cu teamă mânerul – acesta se dovedi obişnuit, tare. Luă jungherul şi-i încercă iarăşi lama cu palma cealaltă – mâna trecu uşor până se propti cu palma în mâner…

— Tăişul e acum nevătămător pentru toţi oamenii, spuse moşneagul, dar pe marele preot…

Din curte se auzi murmur de voci. Feodor privi pe fereastră şi se trase înapoi: curtea era plină de oameni cu torţe.

— Ascultă-mă! spuse bătrânul. Atâta timp cât îmi păstrez taina, viaţa nu mi-i în primejdie. Mic nu-mi duce grijă. Oricât şi-ar pierde stăpânirea de sine, n-o să-mi pricinuiască niciun rău, deoarece pentru marele preot moartea mea este mult mai îngrozitoare decât propria-i moarte. Nu e întâia oară când mă sperie cu sugrumarea. Şi nici tu n-ai de ce te teme. Cât mai au nevoie de tine, pentru construcţiile cele mari, nici de un fir de păr din capul tău nu se vor atinge…

Dincolo de uşă se auziră paşi şi voci.

— Ţine minte, şopti în grabă bătrânul: numai cu acest cuţit poate fi ucis marele preot. Dar nu acum.

Acum n-ai să poţi. Ai să-l ucizi când va veni clipa potrivită. Ascunde cuţitul undeva în afara ferestrei, am să găsesc eu un prilej să ţi-l trimit. Repede!

Feodor se aplecă pe fereastră şi ascunse cuţitul în adâncitura unei sculpturi în piatră. Bătrânul se uită şi el,

pipăi ascunzătoarea şi dădu satisfăcut din cap. Apoi se întoarse la locul său şi se aşeză pe perne, acoperind căpătui lanţului.

Deodată intră în cameră prin uşa zăvorâtă marele preot. El îl învălui pe Feodor într-o privire de gheaţă şi-i spuse în hindu:

— Ridicând mâna asupra mea, străine, n-ai ştiut ce faci. Numai de aceea te iert. Ai să-ţi poţi ispăşi vina printr-o supunere deplină. Şi-acum, deschide uşa!

Feodor îl privea îngrozit. Învingându-şi teama, se apropie de uşă şi trase zăvorul.

În cameră intră L-ai Ceandr, urmat de slugi cu făclii. Două dintre aceste slugi, la un semn al stăpânului, scoaseră trupul neînsufleţit al fachirului:

— Tinere, tu nu ne cunoşti obiceiurile, rosti reţinut L-ai Ceandr. Pe tine soarta te-a adus întâmplător aici. Nu trebuie să te amesteci în treburile noastre, pe care nu le înţelegi.

Lui Feodor tot îi mai tremurau mâinile. Se uită cu duşmănie la L-ai Ceandr şi spuse posomorât:

— Dar de ce mă ţineţi în captivitate? Ţarul nostru nu este în război cu Marele Mogol.

— Nu ştiu pe cine numeşti tu Mare Mogol, răspunse L-ai Ceandr. Dacă vorbeşti de cel ce tremură în palatul său, la Delhi, apoi el nu mai este mare şi împărăţia i se întinde atâta cât încape sub tălpile lui... De îndată ce vei sfârşi lucrul, continuă el, o să te răsplătim cu dărnicie şi-o să te lăsăm solobod să mergi în patrie. Iar acum, du-te în odaia ta.

Aşa se sfârşi, neaşteptat de bine pentru Feodor, acea noapte de coşmar, pe care n-o va mai putea uita niciodată.

A doua zi, L-ai Ceandr îl duse înapoi la templul zeiţei Kali.

CAPITOLUL XI

Creşte apa. Iscoadele. Feodor compune stihuri. Roata a pornit. „Nu mai am nevoie de tine”. Feodor se

revoltă. Ram Das apare din nou

Ziua de *ieri a trecut, iar ziua* de *mâine – nu ştiu dac-o mai apuc…*

IBN HAZM: *„Colierul porumbiţei.*

Arşiţa verii începuse să scadă. Musonii oceanului mânau din urmă nori întunecaţi de ploaie. În munţi, la poalele Himalayei, căzură cele dintâi ploi.

L-ai Ceandr umbla îngrijorat, zorindu-i pe constructori: nu se mai putea tărăgăna. Apa râului putea să crească de la o zi la alta…

Săparea canalului de derivaţie era aproape gata. Din zori şi până noaptea târziu treceau fără întrerupere oameni pe jumătate goi, purtând pe cap coşuri cu pământ. Feodor nu putu rezista ispitei: îi dădu lui Sing schiţa unei roabe cu o singură roată şi, când aceasta fu gata, o arătă lui L-ai Ceandr:

— Un singur om cu roaba va căra de şase ori mai mult pământ decât cu coşul pe cap, îi explică el.

— Ar ajunge de şase ori mai puţini oameni, răspunse L-ai Ceandr, dar pentru fiecare din ei trebuie făcută o asemenea căruţă. Pentru asta voi fi nevoit să le plătesc dulgherilor, pe când oamenilor care cară pământul nu le plătesc nimic… Timpul e scurt însă, fie cum spui tu.

Stăvilarul, poarta ecluzei şi jgheabul erau gata şi. – aşteptau doar să crească apa în râu.

Cupele roţii, la capătul dintre mănăstire al jgheabului, aşteptau şi ele apa. Printr-o bortă din zid, osii lungi, de lemn, treceau într-o încăpere alăturată naosului.

Feodor calculase că roata de lemn va face aproape patru rotaţii pe minut, iar axele paralele, puse în mişcare de roată, se vor învârti de treizeci de ori mai repede. 1 Pe fiecare ax fuseseră montate câte zece discuri de lemn de câte doi stânjeni, acoperite cu un strat neted, strălucitor din răşina aceea rară. Circumferinţa unui disc avea cam şase stânjeni şi o treime. La cele o sută douăzeci de învârtituri făcute pe minut, un punct de pe

margine va străbate o verstă şi jumătate, deci nouăzeci de verste pe oră.

Dar pe secundă cât face? Feodor socoti la iuţeală zgâriind cu o sârmă ascuţită pe o frunză uscată de palmier. Astfel de frunze aşezate unele peste altele, în legături, purta totdeauna la brâu – caiet de însemnări indian.

Aproape treizeci de stânjeni pe secundă! îi ieşi socoteala.

O să ţină discurile? se gândea uneori Feodor.

Pe vremea aceea calculele de rezistenţă încă nu erau cunoscute, şi oamenii foloseau în acest sens numai experienţa.

O parte din discurile maşinii de fulgere erau prevăzute de ambele părţi cu şuviţe subţiri de aur, pe care alunecau perii din fire tot de aur.

Celelalte discuri, fără plăci, treceau printre nişte perne de piele, pline cu o substanţă a cărei compoziţie Feodor nu izbutise s-o afle. Pârghii cu greutăţi apăsau pernele pe discuri.

În aceeaşi încăpere, lângă maşină, se aflau douăsprezece butoaie uriaşe de aramă.

Toate acestea erau legate între ele printr-o complicată împletitură de fire răsucite din sârmă de aramă, strâns înfăşurate în pânză îmbibată cu răşini.

În unele locuri, firele erau întrerupte prin zăvoare, tot de aramă cu minere din abanos. Cu ajutorul lor, forţa misterioasă putea fi trimisă după dorinţă.

Nu departe de statuia zeiţei Kali, despărţit doar de un piedestal, în naos se afla un bazin pătrat, plin cu apă, adâncit chiar de la pardoseală; fire de aramă, bine ascunse, legau oglinzile concave din bazin de maşina fulgerelor din încăperea alăturată.

Feodor îşi însemnă, pentru el, păienjenişul firelor, notându-şi în amănunt unde merge fiecare capăt şi de ce e prins.

Iar apa râului creştea în fiecare zi. Oprită de

stăvilar, ea umplu defileul stâncos şi se prăvălea acum bubuind prin tunelul deschis.

După acea noapte de pomină, doi fachiri voinici se aţineau ca umbra pe urmele lui Feodor, fără să se ascundă. Noaptea se culcau amândoi lângă uşa camerei lui, din preajma templului. Nici vorbă nu mai putea fi să stea în taină de vorbă cu Sing. Şi: cât ar fi vrut să-i povestească despre brahmanul cu trup de aer!… Când încerca să-l ia pe dulgher deoparte, chipurile să-i explice ceva, fachirii se aşezau jos, alături, şi ascultau tot ce vorbesc.

Un om fără trup!… Nu cumva a fost o nălucire în noaptea aceea de – coşmar? Mereu, tot mereu îi venea în minte lui Feodor cum a trecut cu cuţit cu tot prin Vârcolac… Ori încotro ai păşi prin aceste ţinuturi blestemate, peste tot dai de puteri necurate. La drept vorbind, Feodor nu era fricos. Trecuse prin atâtea bătălii şi nu tremurase niciodată. Dar aici… Cum să nu se sperie când are de-a face cu necuratul?! Dacă vreunul din ei, brahmanul acela de pildă, s-a vândut într-adevăr diavolului?…

Feodor îşi mai amintea şi de bătrânul din turn… Jungherul cu lama ca văzduhul pe care nu putea să o apuce!… încercă să-şi aducă aminte cum s-au petrecut lucrurile. Învârtea maşina fulgerelor, iar bătrânul a vârâfe cuţitul în nişte rotocoale de sârmă… Maşina fulgerelor nu era chiar la fel cu cea a lui L-ai Ceandr… îşi amintea, ca prin ceaţă, de cuvintele ciudate ale moşneagului: Marele preot nu se poate lipsi de mine… Cum să înţeleagă asta? Oare nu chiar bătrânul l-a făcut aşa, ca acrul, de nu-l poţi atinge?

Îşi mai amintea şi de spaima preotului imaterial când s-a aruncat asupra lui cu jungherul. De ce se speriase? Poate că de puţină vreme e aşa şi nu s-a obişnuit încă?…

Lui Feodor i se învârtea capul.

** Trebuie neapărat să le dea de veste sichilor

desprfe minune. Lui Ram Das – iată cui va trebui să-i povestească totul. Dar L-ai Ceandr îşi trimisese undeva vizitiul cu o însărcinare…

Eh, rău a făcut că l-a ascultat pe bătrân şi a ascuns jungherul acela vrăjit! Trebuia să-l fi înjunghiat chiar atunci pe preot şi… întâmple-se ce s-o întâmpla…

Cu Baraţi se vedea rar. Iar când se întâlnea, nu puteau să schimbe o vorbă ca lumea: iscoadele se aţineau pe alături, fără ruşine, numai ochi şi urechi, atenţi la fiece mişcare, la fiece cuvinţel…

Într-una din zile Baraţi, ieşind spre seară la râu, unde se întâlneau uneori, luase cu dânsa sitra – lăută indiană cu gâtul lung.

Cânta un cântec trist, tărăgănat. Glasul ei subţire suna ciudat, pătrunzând până-n adâncul sufletului.

Feodor vru să vadă mai de aproape instrumentul. Văzuse la Hiva în casa lui – Sadreddin o asemenea sitra, dar acolo se cânta pe ea cu arcuşul, iar Baraţi ciupea strunele cu degetele.

— Ia să – încerc şi eu, spuse Feodor.

Îşi trecu degetele pe strune – scoteau sunete neobişnuite. Întinzând coardele altfel, ca la balalaică, îi cânta fetei câteva cântece ruseşti. Ea îl privea cu ochii negri, larg deschişi, şi zâmbea. Feodor o cuprinse cu braţul pe după umeri, o atrase spre el şi-i şopti:

— Draga mea…

În preajma-i se auzi un foşnet, de după tufişuri se arătă un cap ciufulit. Feodor se ridică brusc şi scuipă la picioarele fachirului:

— Ptiu, iscoade blestemate! N-aveţi nimic sfânt în voi, mânca-v-ar ciorile!

Feodor luă sitra cu el în cameră. Şezu multă vreme pe pernă, cu picioarele încrucişate şi, ciupind din când în când strunele, compunea stihuri pline de alean şi simţire, pe care le rostea cu glas tremurat, ca pe un cântec:

Fata mândră, mlădioasă.
Eşti ca Venus de frumoasă.

Eu, de soartă urgisit.
Câtn-s de nefericit! *Deşi Ceandr rob mă ţine*.
Mă simt mai robit de tine...
Crudă soartă m-a zvârlit Peste lumi, în Răsărit!

Deodată la urechi îi ajunse un vuiet puternic. Feodor îşi încorda auzul. Apoi zvârli sitra cât colo şi se năpusti afară din odaie. Paznicii, care şedeau tolăniţi lângă uşă, săriră de îndată în picioare şi alergară pe urmele lui.

Vuietul venea de la jgheab. Feodor înţelese că stăvilarul fusese ridicat şi apa se îndrepta spre roată.

Alergând, Feodor se năpusti în naos. Pipăi pe întuneric, găsi cu multă siguranţă uşa îngustă din spatele

zeiţei cu şase braţe şi păşi în încăperea tainică în care se afla maşina de fulgere. Acolo văzu ceea ce se aştepta să vadă: discurile se învârteau cu o viteză uriaşă, scoţând un zgomot moale, şuierător. Şuviţele de aur se contopeau în cercuri, reflectând lumina roşiatică a lămpilor cu ulei. Mirosea a răcoare, ca pe vreme de furtună.

Lângă maşină roboteau vreo şase oameni; niciunul nu-i era cunoscut lui Feodor. L-ai Ceandr, mai departe, supraveghea. De vuiet nu auzise uşa deschizându-se.

Pe Feodor îl cuprinse amărăciunea. Va să zică aşa stau – lucrurile! Cât s-a străduit el să facă această maşină uriaşă! Câte n-a născocit chiar el ca maşina să fie mai bună! Iar ei? Nici la pornirea de probă a roţii să nu-l cheme?! Parcă fără el s-ar fi descurcat L-ai Ceandr? Pe naiba! Iar acum, când treaba e făcută, nu s-a obosit să-l cheme măcar aşa, să vadă cum merge maşina!

Şi uitând totul, stăpânit numai de revolta care-i tăia răsuflarea, Feodor îl trase pe L-ai Ceandr de mâneca largă.

L-ai Ceandr se întoarse speriat.

— Ce cauţi aici? Nu te-am chemat.

— De-aia am venit! De ce nu m-ai chemat? strigă Feodor.

— Dacă maşina este construită, nu mai am nevoie de tine. Din glasul lui L-ai Ceandr pierise orice urmă din obişnuita tandreţe.

Feodor îl apucă pe brahman de guler şi-l scutură:

— Eu nu sunt sclav, sunt locotenent al flotei ruse! îi tot zicea el cu turbare în ruseşte, ca întotdeauna când îşi ieşea din fire. Te omor, ticălosule!…

L-ai Ceandr scoase un strigăt. La ţipătul lui gutural, oamenii se întoarseră. Lăsându-şi baltă treburile, ei se repeziră la Feodor. Feodor se apără cu furie. Când unul, când altul, hinduşii neobişnuiţi cu lupta cu pumnii cădeau la pământ, dar săreau de îndată în picioare şi se năpusteau din nou.

Ferindu-se, L-ai Ceandr ieşi glonţ pe uşă. Feodor se smulse din mâinile care îl înhăţaseră şi se repezi pe urmele lui. Brahmanul nu ştia încotro s-o apuce, veşmintele lungi îl stânjeneau. Timp de un minut, ca într-un joc de copii, se învârtiră în jurul teribilei zeiţe, fugind ba într-o parte, ba în alta.

Apărură făcliile. Vreo şase hinduşi se năpustiră din nou asupra lui Feodor. Dar el se smulse din nou şi, făcând un salt, îl prinse pe L-ai Ceandr de mânecă. Luându-şi vânt, îl lovi cu sete în falcă. Dându-se peste cap, brahmanul căzu în bazin.

Ultima senzaţie fu că-l strânge ceva de gât. Feodor horcăi…

Când se trezi, era la el în odaie. Capul îi vuia, încheieturile braţelor îl dureau. Clătinându-se, Feodor se apropie de uşă şi o smuci…

Uşa era încuiată pe dinafară.

Toate nădejdile lui că va fi lăsat slobod se spulberaseră. De două ori pe zi îi aduceau o hrană de ocară. Oamenii lui L-ai Ceandr îl păzeau cu străşnicie. Se apropia deznodământul…

Într-o seară, culcat pe jos în faţa măsuţei scunde, la lumina unui opaiţ cu ulei, Feodor îşi descifra însemnările, începuse de mult să însemne totul, încă de pe drumul

spre India. Dar la ce vor folosi toate aceste însemnări, dacă?... Feodor cercetă cu tristeţe odaia boltită, pe jumătate cufundată în întuneric…

De aici nu poate scăpa.

Închise ochii, iar capul îi căzu în palme…

Ar fi vrut să adoarmă şi să se trezească într-o cabină strâmtă de corabie, să audă scârţâitul pereţilor, freamătul rolelor sub frânghii, lipăitul picioarelor goale pe punte, strigătele şefului de echipaj: „Toată lumea sus, la pânze!...” Să privească prin hublou marca verde, fără sfârşit, zborul pescăruşilor albi…

Deodată în odaie căzu o pietricică. Feodor tresări, se ridică în picioare. De undeva, de sus, ajunse până la el un foşnet vag. Feodor ridică privirea şi văzu în semiîntunericul boitei un braţ dezgolit, cu pielea brună, strecurat prin gaura de ventilaţie.

Începe, gândi el alarmat. O să arunce acum prin gaură şerpi veninoşi ori toarnă vreun praf otrăvitor!...

— Hei, Feodor! auzi o chemare şoptită.

Feodor îşi mai veni în fire: recunoscuse vocea lui Ram Das. Cum de s-a putut strecura prin deschizătura strâmtă? Se vede treaba că a desfăcut cărămizile…

Feodor rezemă măsuţa de perete, se căţără pe ea şi întinzându-se strânse mâna musculoasă pătrunsă în odaie până la coţ.

— R Spune ceva să-ţi aud vocea, îi ceru Ham Das de dincolo de perete.

— Eu sunt, eu, cine ar mai putea fi aci? Ascultă, Ham Das... Fii atent! Şi Feodor îi povesti în grabă întâmplarea din turn.

— Cum ai spus? îl întrerupse Ram Das. Brahmanul trece prin ziduri?

— Da.

— Ar văzut asta cu ochii tăi?

— Am văzut…

— Să fie zeii lor într-adevăr atât de puternici?

Lui Feodor i se păru că glasul lui Ram Das tremură.

Totul e pierdut, gândi el cuprins de disperare. O singură nădejde mai avea – în ei, în sichi. Iar acum!… Când vor vedea la sărbătoare o asemenea minune, vor mai rezista oare?…

— Ascultă, Ram Das! mai e ceva…

Feodor îi povesti în grabă ce a vorbit apoi cu bătrânul care i-a făcut şi lama jungherului ea văzduhul.

— Cu jungherul tău, deci, preotul poate fi răpus? se auzi vocea surdă a lui Ram Das.

— Da! Dar a rămas acolo, la bătrân, ascuns sub fereastră. Ia-l de acolo, Ram Das, dacă poţi!

— La el e greu de ajuns, e bine păzit… Doar pe afară… Ascultă 1 Am să fac tot ce pot ca să te ajut. Fii gata de orice. Cu bine, trebuie să plec!

CAPITOLUL XII

Pelerini se îndreaptă spre templul zeiţei Kali. Sărbătoarea a început. Carul triumfal al lui Giagghernaut. Fulgere în templu. Mahatama Ananga. „Fie ea străinul să moară!” Sfârâitul preotului fără trup

O, *Xaliitia, Maliv-ta Skuratovici*.

Bucăţica asta nu-i de tine.

T JXC ºC rrâv «*neşti ia – re* wzz *ţi se cuvine*?! \ *A. îK. TOLSTOI*: „*Kncaz S.cwb*ş*cemâi*.

Pe drumuri veneau pelerini, veneau mereu, de pretutindeni. Din miazăzi de la Gugirata şi Ragipuiana, din miazănoapte de la poalele munţilor înalţi, din răsărit de la Lahore şi Delhi, veneau mereu, scurgându-se spre valea râului fără nume ce se varsă. În Iricl unde se săvârşea minunea.

Tocmai în acest ţinut unde trăiesc apostaţii sichi, necrezătorii în zei, au hotărât atotputernicii stăpânitori ai vieţii şi morţii să amintească oamenilor că există. Zeiţa dragostei şi a morţii, neînduplecata Kali, îşi revarsă mânia asupra necredincioşilor… Şi cumplită se arată a fi mânia ei f…

Aşa le spuneau pelerinilor oameni binevoitori, ia răscruce de drumuri, oii în satele întâlnite în cale.

Aceşti oameni binevoitori împărţeau pelerinilor hrană şi le arătau drumul. Dându-şi ochii peste cap a rugăciune, ei povesteau că un prea sfânt pândit, stăpânitor al celei mai înalte învăţături, renunţând la corpul său şi-a păstrat numai înfăţişarea, pentru care a căpătat numele de Mahatma Ananga – „marele suflet fără trup”.

În preajma focurilor, pe drum, mai şopteau oamenii că Mahatma Ananga, înconjurat de credincioşi, i-a rugat pe zei prin mijlocirea zeiţei Kali, apropiată oamenilor, să trimită înţelegere pe pământul sfâşiat de tulburări.

Şi zeii au trimis un semn. Când în templul zeiţei Kali a fost adus trupul unuia din discipolii lui Mahatma Ananga, plecat din viaţă spre slavacunoaşterii celei mai înalte, zeiţa nu i-a primit moartea.

Şi iată că de mai multe zile corpul drept credinciosului zace şi tremură la picioarele neînduplecatei stăpâne a vieţii şi a morţii.

Zeiţa ascultă rugile brahmanilor, dar nu are ce fa.ee, căci ci îi este dat să ţină socoteala celor născuţi – veniţi din reîncarnarea trecută şi a celor morţi – trecuţi în următoarea reîncarnare. Va putea reda viaţă drept credinciosului numai dacă zise aduce jertfă *o* altă viaţă[11].

Brahmanii au mulţumit zeiţei şi au şi hotărât ziua aducerii jertfei, când cumplita Kali îi va reda viaţa drept credinciosului, arătând astfel întregului popor puterea zeilor.

Pelerinii mergeau în grupuri strânse. Era primejdios să rămâi în urmă: frăţia tainică a rugilor-sugrumători îşi trimisese oamenii la sărbătoarea închinată zeiţei lor.

Mulţimea de oameni înconjurase templul. Vâlceaua dintre templu şi malul apei era plină toată de corturi şi colibe înfiripate în grabă.

Departe de toţi ceilalţi, mai jos, pe cursul râului, se

---

11 Pînă în secolul al XIX-lea încă se mai aduceau jertfe omenești zeiței Kali. Iar animale mici i se aduc jertfă chiar și în zilele noastre (n. red. ruseh

instalaseră paria, cei din casta cea mai de jos, dispreţuită.

Soarele strălucitor lumina acest tablou pestriţ: veşmintele albe ale bărbaţilor şi feregelele colorate ale femeilor, feţele şi corpurile arse de soare, halatele dungate ale negustorilor şi nenumăratele coviltire ale căruţelor.

Murmurul vocilor, ţipetele, plânsul şi scâncetele pruncilor, fluierul îmblânzitorilor de şerpi – toate acestea se contopeau într-un vuiet ce acoperea murmurul apei din jgheab.

Deocamdată nimănui nu i se îngăduise să pătrundă în templu. Dar de acolo se auzea muzica rituală, iar pe pragul larg, mai înalt, dansatoarele templului – devadaşi – îşi şerpuiau în dansurile cultului trupurile lor brune şi suple, unse cu uleiuri înmiresmate.

Din templu ieşeau mereu brahmani cu o eşarfă din trei şnururi petrecută peste umărul stâng – semnul castei superioare. Ei binecuvântau poporul şi săvârşeau ungerea cu „lut alb”: praf amestecat cu apă de orez, lemn de santal pisat şi balegă de vacă – animalul lor sfânt.

Asprilor munteni din miazănoapte le câştigau bunăvoinţa oferindu-le un amestec bine cunoscut celor de la sud: fructe de palmier cu frunze de mastic şi găoace de stridie arsă; acest amestec tăia foamea şi dădea salivei o culoare roşie-sângerie.

Brahmanii mai împărţeau oamenilor „izbăvitor de păcate” (infuzie de laur care te lipsea pentru un timp de raţiune şi memorie), „lacrimile uitării” (fiertură de mac) şi mai cu seamă bhang – băutură spirtoasă făcută din vârfurile gingaşe ale cânepei indiene, cu esenţă de nucşoară şi cuişoare.

Vedeai rătăcind prin mulţime locuitorii harăpoşi din Hagiputana, cu bărbile pieptănate pe după urechi. Negustori din sud, ageri şi isteţi, vindeau fructe, podoabe şi leacuri misterioase: ţâţei tămăduitor din

îndepărtatul

Bad-Kube[12] pentru vindecarea bolilor de piele, corn de rinocer pisat, bun la toate, şi multe altele.

Nori de muşte bâzâiau peste tabăra de popas a pelerinilor. Mirosul de pomadă aromată – narda – se amesteca cu mirosurile de mâncare, sudoare omenească şi de vite, cu aroma mirodeniilor arse, cu fumul focurilor aprinse şi cu izul de pelin al narcoticelor.

Oamenii nu mai aveau astâmpăr. Erau dornici să vadă minunea.

La amiază, pe poarta templului fu scos uriaşul car triumfal al lui Giagganat-Giagghernaut – stăpânul lumii Vișṇu, în întruchiparea lui Krişna.

Statuia de lemn îmbrăcată cu fildeş sclipea în soarele orbitor. Oamenii înhămaţi la car de bunăvoie îl trăgeau încet pe drumul de piatră. Ei nu simţeau povara: haşişul şi băuturile ameţitoare îşi făceau efectul. Rosteau rugăciuni cu voci răguşite, ochii lor străluceau ca în delir.

Mulţimea se puse în mişcare, cuprinsă de o agitaţie febrilă. Fiecare voia măcar să atingă carul. Mulţi dintre cei ce nu izbuteau să-şi facă loc până la carul sfânt îşi crestau, spre ispăşire, braţele cu cuţitul ori cu pietre ascuţite.

Careva din mulţime, pierzându-şi capul, se aruncă sub roata uriaşă, ghintuită, a carului. Un al doilea, pizmuindu-l, îi urmă exemplul, al treilea făcu la fel… Încă unul… În jur, cu guri schimonosite ceilalţi urlau… Căci moartea sub carul lui Giagghernaut înseamnă reîncarnarea sigură şi fără zăbavă în casta cea mai de sus. În timp ce trupul istovit al ţăranului împovărat de angaralele şi de grijile familiei înfometate se zbate în spasmele morţii (după ce obada lată a roţii l-a strivit ca pe un vierme) sufletul lui se cuibăreşte cuminte în trupul unui prunc nou-născut dintr-o casă bogată de-brahman…

După ce purtară carul în jurul locului de tabără,

---

12 Bad-Kube — Baku, in limba iraniană (n. red. ruse). i

fanaticii pelerini îl aduseră înapoi, în curtea templului.

Încetul cu încetul sălbatica surescitare se potoli. Oamenii istoviţi cădeau din picioare, se târau în corturi ori la umbra căruţelor. Pentru un timp, în tabăra pelerinilor se făcu linişte.

Bărboşii sichi, cu turbane în jurul capului, nu luau parte la nebunescul ceremonial. Strânşi deoparte, păreau că aşteaptă ceva. Mulţi pelerini priveau ponciş la aceşti necredincioşi, dar ştiind că sichii nu recunosc ahinsa – neîmpotrivirea la rău – se fereau să le caute pricină.

Seara se aprinseră nenumărate focuri. Oamenii săvârşeau abluţiunea de seară şi-şi pregăteau hrana. Slujitorii templului împărţeau pelerinilor orez şi un îngrozitor amestec lichid de opiu cu bhang.

O agitaţie mai puternică decât ziua cuprinse din nou mulţimea când în templu începură să bată tobele. Un brahman ieşi să anunţe că se poate intra. Urlând, mulţimea năvăli în templu, umplând naosul uriaş şi toate trecerile. Numai galeriile de sus, care înconjurau sala ca un semicerc, rămaseră goale: slujitorii templului nu îngăduiau nimănui să urce acolo.

Pe mica platformă dintre bazin şi statuia zeiţei Kali cele douăsprezece devadaşi se prosternaseră înaintea zeiţei. Trupurile brune ale dansatoarelor încremeniseră – doar mâinile şi degetele, într-o mişcare neîntreruptă, urmăreau ritmul tobelor.

În templu domnea o lumină crepusculară. Lămpile cu ulei aruncau reflexe tremurătoare pe chipurile sinistre ale zeiţei, pe şiragul din cranii omeneşti atârnat la gâtul ci, pe brâul ei care înfăţişa o împletitură de braţe retezate. Rubinele din găvanele ochilor licăreau roşiatic.

La picioarele zeiţei zăcea un corp omenesc – contururile lui se desenau vag sub giulgiul alb.

Deodată sunetele tobelor amuţiră. Cele douăsprezece devadaşi, fără să întoarcă spatele la zeiţa, dispărură după coloanele laterale.

Pe platforma rămasă liberă ieşi un brahman înalt, voinic. Aşteptă până când zgomotul se stinse şi vorbi cu voce răsunătoare:

— Oameni buni, astăzi şi celor din casta paria le va fi îngăduit să privească minunea împreună cu voi – aceasta este voinţa zeilor. Daţi-vă în lături şi lăsaţi-i să urce, fără să vă atingă, în galeriile de sus. După ce totul se va termina, ei vor părăsi templul în urma voastră, aşa că nu veţi fi pângăriţi. Faceţi-le loc!

— Mahadeo! se vaită cineva.

Mulţimea se dădu totuşi supusă în lături. Cei îngăduiţi, cu braţele strâns lipite de corp şp ţinându-şi respiraţia, ca să ocupe mai puţin loc şi să nu atingă pe nimeni nici măcar cu suflarea, păşeau prin culoarul viu spre scara ce ducea la galeriile de sus. Sătul cum nu erau de obicei, ameţiţi de bhang şi, mai ales, mulţumiţi că au fost primiţi în templu împreună cutoţi ceilalţi, zâmbeau în neştire nesperatei lor fericiri.

După ce trecu cel din urmă dintre ei, începu ritualul purificării: trei fecioare stropiră cu apă locul pe care călcaseră picioarele peeurate, presărară bălegar moale de vacă sfântă şi cu palmele lor gingaşe, vopsite într-o culoare roşie ca focul, întinseră bălegarul pe lespezile de piatră. În sfârşit, după ce mai presărară petale de trandafiri şi flori de ceampac, mulţimea înghesuită se încumetă să umple din nou culoarul.

Uriaşul templu îi cuprinsese pe toţi, numai mormanele de încălţări rămăseseră afară.

Sichii intraseră ultimii şi se aşezaseră de-a lungul pereţilor: niciunul din ei nu se amestecă în mulţime.

— Fraţilor, adevăr grăiesc vouă: nimic din ce se va înfăţişa ochilor voştri să nu vă mire, rosti brahmanul, şi păstraţi-vă cumpătul, deoarece fiecare îşi are cârma sa, iar zeii sunt atotputernici. Să înălţăm osanale zeiţei Kali, ca să poarte ruga noastră înaintea preaputernicilor Trimurti! Fie ca zeii să săvârşească minuni, spre a întări şi înălţa credinţa voastră!

În tăcerea morna întală răsună un trosnet uşor. Din urnele ce înconjurau piedestalul zeiţei izbucniră deodată flăcări. Prin mulţime trecu un murmur de uimire.

În sunetul tobelor, dansatoarele îşi făcură din nou apariţia. Legănându-se lin, cu mişcări graţioase ale mâinilor, ele presărară ceva peste urnele înălţate pe tripieduri.

Flăcările tremurară doar o clipă şi un fum des, cu miros plăcut, umplu naosul.

După ce dansatoarele dispărură, brahmanul îşi împreună mâinile pentru rugăciune şi se întoarse spre statuie.

— O, puternică zeiţă cu chip întunecat, tu care-i izbăveşti pe cei sortiţi pieirii! rosti el. Tu singura care te poţi înfăţişa Distrugătorului I Tu, care alungi duhurile întunecate, retezând braţele pe care le întind spre noi!

— După mărturiile călătorilor, această neplăcută muruire cu bălegar, pomenită şi în scrierile lui Vasco de Gama, dă podelelor de lemn o strălucire ce se menţine multă vreme. Portughezii care au locuit în Goa au preluat acest obicei de la hinduşi (n. red. ruse).

Arată-ne voinţa ta, deoarece prin tine ne poruncesc Creatorul, Păstrătorul şi Distrugătorul! Dăruieşte-ne viaţa sau o reîncarnare fericită!

Un bubuit ca de tunet îi acoperi cuvintele. Din degetale ascuţite ale înfricoşătoarei zeiţe, din sfârcurile ascuţite ale sânilor ei, din genele ca nişte săgeţi, izbucniră fulgere orbitoare. Străbătând norii de fum, fulgerele izbiră mulţimea.

Groaza puse stăpânire pe oameni. Ţipând, strivindu-se unii pe alţii, ei se repeziră spre ieşire. Dar drumul le era zăgăzuit: din lăncile de bronz ce împodobeau arcada de la intrare izbucneau trosnind alte snopuri albastre de fulgere…

Vocea de tunet a brahmanului răsună din nou:

— Necredincioşilor, de ce v-aţi spăimântat? Grăituv-am doar că vi se va arăta voinţa zeilor!

Fulgerele se stinseră. Oamenii îşi mai veniră în fire, dar se înghesuiau speriaţi unii într-alţii. În sfârşit, se făcu iarăşi linişte. Şi deodată, din diferite locuri, se auziră exclamaţii:

— Oameni buni, uitaţi-vă, e mort!…

— Uite şi aici unul!…

I – Moartea a pătruns în templu!!

Ici şi colo la picioarele mulţimii zăceau cadavrele celor atinşi de fulgere.

— De ce v-aţi spăimântat, necredincioşilor? strigă iarăşi brahmanul. Credeţi oare că puteţi scăpa prin fugă de mânia zeilor? Şi de ce deplângeţi stingerea lor? Oare moartea de mâna zeiţei Kali nu dăruieşte celor aleşi o reîncarnare mai bună? Hugaţi-vă, cereţi zeiţei să vă lumineze mintea!

În măsura în care înghesuiala îngăduia, oamenii căzură în genunchi, împreunându-şi mâinile pentru rugăciune.

— Iar acum, urmă brahmanul, priviţi! înaintea voastră va apărea Mahatma Ananga, marele suflet fără trup!

Brahmanul se dădu la o parte, împreunându-şi palmele în faţa obrazului.

Un suspin de uimire străbătu templul: din piedestalul zeiţei, trecând parcă prin el, ieşi un om în veşminte albe, lungi, cu ochii strălucitori. El întinse mâinile în tăcere, binecuvântându-i pe pelerini, şi se îndreptă spre mulţime. Oamenii încercau să se dea la o parte, dar Mahatma Ananga nu avea nevoie de spaţiu ca să treacă. Păşea prin mulţime, prin oameni – şi oamenii înţeleseră că e lipsit de trup. Unii încercau să apuce poalele îmbrăcăminţii lui ca să le sărute, dar degetele treceau prin ţesătură ca prin aer. Vaiete de groază plină de evlavie răsunară sub bolţile templului. Oamenii se aruncau la pământ să sărute locurile atinse de tălpile lui Mahatma Ananga.

După ce trecu prin mulţimea cutremurată de uimire

şi groază, Mahatma Ananga urcă în galeria înţesată cu cei mai de jos dintre oameni şi după ce trecu tot atât de tăcut prin corpurile lor pângăritoare, coborî scările şi se apropie iarăşi de piedestalul zeiţei.

Un gest autoritar cu mâna. Linişte. Şi atunci începu să vorbească:

— Zeii mi-au dăruit izbăvirea de trup, de tina care îi împovărează pe oameni. Pe mine nu mă udă ploaia şi nici armele nu mă pot atinge. N-am nevoie de hrană, n-am nevoie de apă, dar sunt viu şi spiritul meu nu s-a reîncarnat! Iată ce dăruiesc zeii celor care îşi respectă cu sfinţenie darma. Cum trăiţi însă voi? Voi, cei înglodaţi în grijile pentru jalnicul vostru înveliş, pentru corpul vostru? Un pumn de orez preţuieşte în ochii voştri mai mult decât nirvāņa!…

Vorbi multă vreme. Îi osândi cu mânie pe cei care dau precădere bunurilor de ocară ale acestei vieţi, nesocotind viitoarele reîncarnări. Paria trebuie să înceteze să mai treacă la mahomedanism şi creştinism: zeii nu iartă trădarea. Apostaţii sichi nu s-au smerit, ei vor să pună stăpânire pe pământul care, prin voia zeilor, aparţine maharajahilor. Până nu e prea târziu, să se căiască şi să se întoarne la credinţa străveche, altfel zeii îi vor pedepsi atât de cumplit pe ei şi pe ai lor, încât li se va stinge neamul. Pentru că şi zeii au ajuns la capătul răbdării! Şi

— Pentru asta se introduceau în ochi câteva picături din sucul unei plante din familia solanaceelor, conţinând atropină. Încă din vremuri depărtate. În Europa, doamnele, când plecau la bal, dădeau strălucire ochilor prin această metodă. De aceea forma cea mai răspândită a acestei plante se numeşte „frumoasa doamnă” – „belia dona”; din ea se extrage beladona folosită în medicină (n. red. ruse).

Iată că zeii mânioşi au hotărât să-şi vădească voinţa prin el, prin Mahatma Ananga; pe el l-au împuternicit atotputernicii să-i pedepsească pe nesupuşi, şi-o va face!

…

Dincolo de zid, în sala maşinilor, Feodor Matveev îşi aştepta soarta. Mâinile îi erau strâns legate în inele prinse în zid.

Discurile uriaşe se învârteau uniform* vuind. L-ai Ceandr, lângă o mică bortă din zid, urmărea tot ce se petrece în naos. Din timp în timp, fără să se întoarcă, rostea câteva cuvinte şi ajutoarele lui, supunându-se poruncilor, trăgeau de un mâner sau altul – deschizând şi închizând calea forţei misterioase, îndrumând-o într-o parte sau în alta.

După aceste mişcări, Feodor îşi închipuia ce se petrece în templu. Auzea urletele mulţimii şi ţipetele de groază. Poporului i se arătau minunile nemaivăzute.

Şi când te gândeşti că el, cu mâinile lui, a construit această maşină a fulgerelor care îl vor preface în scrum! … Undeva, dincolo de zid, se află prietenii sichi. Dar ce pot face câţiva oameni pierduţi în mulţimea întărâtată? Şi apoi, văzând minunea, n-o să se ploconească oare şi ei înaintea brahmanilor?…

Doi fachiri se apropiară de Feodor, îl dezlegară şi, apucându-l de braţe, îl scoaseră prin uşa joasă, spre naos.

Iată-l faţă în faţă cu omul fără trup. Iar dincolo de bazin, o mare de capete! Zâmbete duşmănoase, ochi plini de ură…

— Acest străin păcătos a vrut să-mi ia viaţa, arăta dispreţuitor Mahatma Ananga. El n-a ştiut că asta numai zeii pot s-o facă. Daţi-i un cuţit să încerce din nou să-mi străpungă corpul!

Un murmur surd străbătu mulţimea. Unul dintre fachiri îi întinse lui Feodor un pumnal lung şi ascuţit. Feodor îi respinse mâna şi pumnalul căzu cu zgomot pe dalele de piatră. Eh, de-aş avea jungherul meu! Cine m-a pus să-l las la bătrân! gândi Feodor cu ciudă. Aşa mi-a fost scris… Roagă-te, locotenent al flotei…

Mahatma Ananga strigă ceva de neînţeles pentru

Feodor şi mulţimea îi răspunse printr-un urlet furios. Cei din primele rânduri ameninţau cu pumnii. O vorbă, un gest din partea brahmanului şi s-ar fi repezit toţi, ca o haită de lupi, să-l sfâşie!… Dar ceremonia nu era încheiată. Şi nu o astfel de moarte îi era lui hărăzită.

— Ridicaţi cearşaful, porunci brahmanul.

Toată lumea văzu trupul mortului, gol, culcat la picioarele de bronz ale zeiţei Kali.

Din degetele ei izbucniră trosnind fulgere şi…

Un vaier de groază răsună în templu şi bolţile naosu lui îl repetară de mai multe ori, în ecou. Mortul învia! El se zbătea şi tremura la picioarele cumplitei zeiţe.

— Uitaţi-vă, oameni buni! strigă Mahatma Ananga Zeiţa nu primeşte moartea celui mai bun discipol al meu. El se află între viaţă şi moarte, nu i-a sosit încă timpul reîncarnării! Dar pentru reîntoarcerea lui la viaţă, zeiţa Kali cere o jertfă!

Unul după altul se apropiară de bazin doisprezece sclavi. Fiecare din ei purta pe umăr un ulcior şi fiecare turnă în apă ceva gros, chihlimbariu, înmiresmat.

— O, prea puternică zeiţă, se prosternă Mahatma Ananga la picioarele statuii. Ţi-am adus ofrandă ulei preţios. Primi-vei oare această jertfă paşnică?

Se auzi un clocot înfundat. Apa din bazin începu să fiarbă. Uleiul se strânse în ghem întunecat şi deodată ţâşni într-un şuvoi lung, prin apă, către peretele opus al bazinului, iar acolo izbucni în sus ca un havuz. O clipă stâlpul de ulei rămase nemişcat, apoi deodată se împrăştie – stropind mulţimea cu picături aromate.

— Zeiţei nu-i este pe plac jertfa paşnică! exclamă Mahatma Ananga. Dar mare e mila ei! V-a binecuvântat pe voi cu uleiul înmiresmat! Cuvine-se atunci să-i aducem zeiţei jertfă omenească! Aceia dintre voi care s-au jertfit sub carul lui Giagghernaut, şi cei aleşi de fulgerele sfinte – toţi au obţinut o reîncarnare fericită. Moartea a fost pentru ei o bucurie! Dar pe acest străin moartea îl înfricoşează, pentru că el, fiind departe de zeii

noştri, va avea reîncarnarea cea mai umilă. Sufletul lui va trece în corpul unui vierme de mare, să nu vadă lumina şi să roadă stâncile de lângă ţărm!

Apa din bazin clocoti şi o văpaie strălucitoare bufni din ea.

— Priviţi! ţipă isteric Mahatma Ananga. A primit! Apa s-a prefăcut în foc! Fie ca străinul să moară, dar fără vărsare de sânge, cum porunceşte legea. Şi nici şnurul sfânt nu va atinge gâtul lui. Însăşi Kali îi va dărui; 207

moartea! Culcaţi-l la picioarele zeiţei, alături de ucenicul meu. Să vadă toată lumea cum zeiţa, luându-i viaţa unuia, i-o va dărui celuilalt!

Feodor îşi roti cu tristeţe privirile prin sală. Numai feţe duşmănoase, rânjite. Totul s-a sfârşit, Feodor Matveev. Iată, se apropie fachirii… O să te înhaţe…

— Hei, Feodor!

Înainte de a prinde înţelesul acestui strigăt din mulţime, întreaga lui fiinţă tresăltă de o veselie fără seamăn, îşi aţinti privirile lacome spre semiobscuritatea de lângă perete…

Un obiect zbură peste capetele mulţimii şi-i căzu la picioare. Într-o clipită, Feodor apucă jungherul de mâner şi, simţind cu adâncă bucurie rezistenţa trupului spintecat, înfipse lama până la mâner în pieptul lui Mahatma Ananga.

Sângele înroşi veşmântul alb. „Marele suflet fără trup” horcăi, înecându-se, şi ar fi căzut dacă Feodor ar fi smuls jungherul din rană. Dar Feodor, izbit de un gând neaşteptat, nu dădu drumul minerului. Cum o să cadă Mahatma Ananga? se întrebă. Doar el n-are decât un sprijin – tălpile picioarelor… Dacă, prăbuşindu-se, va trece prin pământ?! Această minune va strica totul!…

Nu auzea strigătele, nu vedea ce se petrece în spatele lui… Simţea cu groază cum Mahatma Ananga lunecă încet la pământ…

Înţelese ce s-a petrecut şi răsuflă uşurat abia când trupul neînsufleţit căzu cu zgomot surd pe lespezile

pardoselii: moartea îi redase brahmanului însuşirile obişnuite şi, cu toate că Feodor ţinea mâna încordată, lama jungherului, imaterială, trecuse în sus prin corpul ce luneca la pământ.

Urmă o clipă de linişte înfricoşătoare. Apoi deodată izbucniră strigăte de furie şi spaimă...

Făcându-şi loc cu coatele prin mulţime şi scoţând din mers de sub veşminte pumnalele şi pistoalele lor lungi, sichii căutau să iasă în faţă.

Apropiindu-se în fugă de Feodor, Ram Das îl apucă de braţ:

— Fugi! Pe aici! mai repede t

CAPITOLUL XIII

Pe firul apel. Feodor încredinţează pământului corpul lui Gioghindar Sing. „Crocodilul e o fiară de apă". „Marea! încotro s-o apuc?" Furtuna. „S-o salveze, s-o salveze". Oastea deasupra apei

Fără cârmă şi busolă Spre necunoscut ne poartă... Oare când un vânt prielnic Ilărăzi-ne-vei tu –, soartă?

E. BAG RIŢ KI: „*Balada despre Wittington*".

Feodor dădu drumul cârmei: tot degeaba. Nici la doi paşi nu se vede! În jur întuneric beznă. Şi ploaia care nu mai conteneşte!... Se pare că într-adevăr s-au deschis zăgazurile cerului...

Curentul puternic al apei ducea barca la vale, ca pe un pai. Un tunet bubui de parcă s-ar fi rupt cu zgomot o pânză. Fulgerul despică bezna. În lumina de o clipă, Feodor văzu uriaşul fluviu umflat, un copac smuls din rădăcină, perdeaua deasă a ploii.

Suntem pe firul apei, unde-i curentul mai iute, gândi el. Te pomeneşti că apucăm să vedem şi ziua de mâine. Curentul iute ocoleşte totul...

Dar oricât încerca să se liniştească, se temea. Dacă dă totuşi peste ceva, ţăndări se face barca! Bine cel puţin că apa s-a umflat mult... O fi acoperit şi stâncile şi bancurile de nisip...

Aplecându-se spre Baraţi, Feodor căuta s-o apere de

ploaie. Fata îşi lipise capul de genunchii lui. Tremura toată. Feodor îi mângâia părul ud. Vorbele nu-şi aveau rostul. Şi-apoi ce vorbe i-ar fi putut da linişte acum?

Bătrânul dulgher Gioghindar Sing zăcea mort pe punte. Veşmintele-i albe abia se vedeau în întuneric. Braţele puternice, întinse de-a lungul corpului, n-o să mai apuce niciodată toporul!…

…Atunci, în templu, sichii şi-au croit drum prin mulţimea îngrozită, i-au prins şi i-au pus sub pază pe rajahi şi pe brahmani. Dar pe L-ai Ceandr n-au putut pune mâna: vicleanul brahman fugise pe o uşă dosnică după ajutoare. Curând o armată întreagă de oameni înarmaţi împresurară templul: se vede că brahmanii şi maharaja-U 209

hii îi ţinuseră pe aproape, pentru caz de nereuşită. În curtea templului, în galeriile întunecate răsunară focuri de armă. Sichii foloseau numai cuţitele lor curbate.

Ram Das izbutise să-l scoată pe Feodor neobservat din templu şi să-l conducă la râu, unde-l aşteptau Sing şi Baraţi. O luară toţi trei pe mal, prin ploaie, împiedicându-se de pietre. În urma lor răsunară împuşcături. Deodată bătrânul scoase un ţipăt şi căzu.cu faţa la pământ. Feodor îl ridică şi-l luă în spate. Se strecurară multă vreme prin tufişurile de pe mal, până ajunseră la Ind. Acolo Baraţi găsi barca făcută de tatăl ei…

În sfârşit se iviră zorile cenuşii. Fluviul, biciuit de ploaie, era galben-tulbure. Baraţi veghea acum la căpătâiul tatălui ei. nemişcată, împietrită de durere. Privea faţa liniştită a bătrânului, turbanul lui alb şi barba căruntă, pătată de sânge închegat.

Feodor acostă cu mare greutate pe o mică insulă. Sări în apă şi trase barca pe nisipul ud.

În cabina joasă de sub punte, în care numai de-a buşilea puteai intra, găsi un topor: bătrânul dulgher se îngrijise ca barca să aibă toate cele de trebuinţă. În

pământul muiat de ploaie, Feodor săpa cu toporul un mormânt şi coborî cu grijă în el trupul lui Gioghindar Sing. Deasupra mormântului aşeză un morman de pietre.

Nu ştia-dacă a procedat bine încredinţând pământului trupul bătrânului sichi. Cât a stat în India a auzit destule despre diferitele ritualuri de înmormântare. Ştia că hinduşii îndeobşte ard cadavrele, iar cenuşa o aruncă în apa fluviilor sfinte. Auzise de asemeni că locuitorii din munţi socotesc o datorie „să încredinţeze cerului trupul celui mort”; ei duc cadavrul în vârful muntelui şi-l lasă pradă vulturilor negri şi condorilor.

Chipul împietrit al lui Baraţi îl sperie pe Feodor. Măcar de-ar da drumul lacrimilor. Tot i-ar veni mai uşor… îi puse uşor palma pe umăr. Ea se îndepărtă în tăcere de mormânt şi urcă în barcă.

Feodor intră în apă până la brâu şi se opinti să tragă barca grea de pe malul nisipos. Picioarele i se înfundau în mâlul moale. Se opinti însă din toate puterile şi barca, cedând, începu să alunece…

Ţipătul de groază al fetei îi răsună în urechi. Feodor o privi. Baraţi, albă ca varul, arăta cu mina ceva pe apă şi striga cu disperare:

— A-a-a-a-a!…

El se întoarse fulgerător şi văzu apropiindu-se o bârna lungă, brună. Abia când această „bârna” scufundată mult în apă căscă botul monstruos, plin de dinţi, înţelese primejdia.

Îşi făcu vânt, nici el nu ştiu când, şi sări pe puntea micului vas. Auzi în spate pocnetul dinţilor. Nici n-avu timp să-şi tragă răsuflarea când Baraţi i se aruncă de gât. Îşi ascunse capul la pieptul lui şi izbucni în lacrimi. Plângea nestăpânit, umerii ei plăpânzi tremurau în palmele lui Feodor. Feodor îi ridică faţa udă, zâmbi, şi-i spuse pe ruseşte:

— Draga mea!

Strângându-se la pieptul lui, ea îi şopti printre lacrimi:

— Ai grijă! Păzeşte-te… Numai pe tine te mai am… Şi apoi… Te rog… ai grijă!…

Abia după ce scoase barca pe firul apei avu timp să se gândească, şi-şi dădu scama prin ce trecuse.

Feodor vedea acum pentru întâia oară un crocodil. Auzise multe despre aceşti monştri. Îşi aminti ce a citit odată într-un „Slovar”: „Crocodilul – fiară de apă care atunci când mănâncă un om plânge şi lăcrimează, dar tot îl mănâncă”. Feodor zâmbi amintindu-şi de botul înfricoşător al crocodilului; nu-i prea venea să creadă că un asemenea monstru îşi plânge victimele…

Abia a treia zi ploaia încetă. Soarele se arătă printre nori. Iar fluviul puternic ducea barca tot mai departe, spre ocean.

Acum, pentru înnoptat, Feodor trăgea la mal. Aprindeau focul, iar Baraţi pregătea în pripă câte ceva de mâncare.

Bătrânul dulgher nu uitase nimic: găsiră sub teugă legume, orez şi carne uscată, două vase de lut cu ulei, câteva ulcioare mari, învelite cu împletitură ele nuiele, pline cu apă. Până şi sare găsiră – trei bulgări mari, străvezii. Prevăzătorul dulgher dosise sub punte şi unele unelte, un ghem de frânghie de cânepă, cârlige de pescuit. Chiar câteva rachete cu praf de puşcă se aflau acolo.

Feodor meşteri câteva undiţe şi la popasuri pescuia, ca să mai economisească proviziile. Iar ulcioarele le ţinea mereu pline cu apă de fluviu filtrată prin cearşaful lui Baraţi, împăturit de mai multe ori. Mai poţi şti ce te aşteaptă?…

H* 211

După o săptămână Feodor observă că fluviul se lărgeşte, iar apa tulbure, cafenie, din ceas în ceas e mai limpede. Iar într-o dimineaţă văzură că barca stă în loc neclintită: fluxul oceanului zăvorâse ieşirea fluviului.

Deci în curând vor ieşi în larg! Vântul ce adia uşor dinspre nord aducea răcoarea mării…

Feodor ridică vela de prova, împletită din frunze trainice de palmier. Apoi coborî în apă derivorul greu şi strânse scotele. Auzi cu bucurie bolborositul apei pe sub barcă, sunet atât de drag inimii lui…

După câteva ore viteza crescu simţitor: începuse refluxul.

Apa se deschidea tot mai mult la culoare, bătând în azuriu, malurile tot mai depărtate se pierdeau în ceaţă. Şi iată că primul val albastru, lung şi înalt, al oceanului prinse barca, o legănă şi o trecu lin unui alt val…

Marea cea mare!

Feodor întinse funga, şi pânză galben-verzuie, tot din împletitură de palmier, se înălţă. La locul său de la pupa, Feodor răsuflă adânc, izbăvit, zâmbindu-i lui Baraţi. Fata îl privea cu admiraţie: un zeu bun, vesel, cu ochi albaştri…

— Acum unde mergem? întrebă ea.

Feodor se gândise mult la asta. Îşi amintea cuvintele bătrânului Sing: Dacă mergi la dreapta, ajungi la Caraci, unde vin adesea neguţători persani, iar dacă o iei la stânga, spre miazăzi, dai de posesiunile portughezilor…

Pe Feodor drumul prin Persia, deşi era mai scurt, îl înfricoşa. Încă înainte de expediţia la Hiva, Feodor auzise că ţarul Petru Alexeevici arc neînţelegeri cu Persia. Iar mai târziu, în casa lui L-ai Ceandr, ajunseseră zvonuri că pe pământul persan n-ar fi linişte.

Nu, mai bine să urmeze cealaltă cale. Portugalia e o ţară îndepărtată, n-are niciun temei să se sfădească cu împărăţia Rusiei…

Şi Feodor coti bucuros spre stânga, de-a lungul malului. mai ales că avea vânt bun dinspre nord, un vânt egal, nu prea puternic. Legănându-se pe valuri, barca făcea – după aprecierea lui Feodor – până la cinci noduri.

Uneori pe mare zăreau pânze îndepărtate. Cu ochiul lui ager, Feodor constata că nu sunt vele europene şi se ferea să se apropie de ele.

Pe întinderea nesfârşita a mării, Baraţi se mai

înveseli. Fierbea orez şi prăjea peştele proaspăt prins pe lutul fierbinte al unei mici vetre pe care Feodor o zidise în timpul unui popas, încă de pe când erau pe Ind. Ea învăţa cu plăcere să mânuiască velele şi curând începu să-l înlocuiască pe Feodor, ca acesta să poată aţipi o oră, două.

…După socotelile lui Feodor nu mai aveau mult până la Din, când deodată vântul căzu, iar după o oră începu să sufle dinspre răsărit. Aducând barca în vânt, Feodor schimbă alura şi porni cu vânt de bulină, sperând să se apropie de ţărm navigând în volte.

Dar vântul se înteţea. Marea se umplu de berbeci albi, pe valurile înalte apărură creste înspumate.

Catargul se îndoi, scândurile gemeau. Culcată într-o rână barca aproape că nu înainta, puntea intrase greoaie până la jumătate în apă.

— Presează doar, dar nu ne mână, bombăni Feodor.

Să întoarcă era primejdios, dar nu-i rămânea nimic altceva de făcut. Feodor dădu drumul scotei. Barca se îndreptă şi se culcă iarăşi sub vânt, pe partea cealaltă. Izbutise să facă manevra calculând în aşa fel ca în momentul când barca trecea cu flancul în vânt să se afle mai la adăpost, în hăul adânc dintre două valuri.

Vântul îi clătină totuşi puternic – mai întâi într-o parte, apoi în alta. Pentru o clipă puntea dispăru sub apă. Baraţi se lipi de Feodor.

— Nu vrei să intri sub punte? o întrebă el. Aici vine mereu apa…

Fata clătină din cap:

— Cu tine nu mă tem de nimic.

— Atunci ţine-te mai bine, să nu te ia valul – o să ne zgâlţâie, nu glumă!

Feodor ştia că nu e lucru uşor pentru o ambarcaţie minusculă să învingă furtuna pe ocean. Dar iat-o pe Baraţi încrezătoare lângă el. Va face totul ca s-o apere. De altfel nu înfrunta pentru întâia oară furtuna. Nu uitase cum se năpusteau turbate valurile şi cum fierbea

sub el Marea Caspică…

Feodor se apucă din nou de treabă. Înainte de toate fixă derivorul lăsat în apă, ca nu cumva lovitura unui val să-l zvârle peste ei, în barcă. Apoi fixă bine chepengul tambuchiului cu un nod de nădejde: principalul era să nu ia apă. Dădu jos cu mare greutate pânză, o împături şi o acoperi cu ea pe Baraţi.

Acum barca fugea de furtună „cu arborada” – pe un asemenea vânt, catargul gol înlocuia pe deplin pânză. Se îndepărtau tot mai mult de ţărmurile Indiei…

La căderea nopţii vântul se dezlănţui şi mai sălbatic. Valuri negre ca nişte ziduri de cerneală se rostogoleau mugind peste ei. Barca sălta de pe un val pe altul, când sus, când jos, ca o coajă de nucă.

Feodor nu se mai gândea la nimic. Doar o preocupare avea: să ţină barca de-a curmezişul valului. Dacă se întoarce cu bordul spre val – sigur se răstoarnă. Noroc că bătrânul dulgher o făcuse trainică, după schiţele lui Feodor. O barcă neputinţă, fără derivor, s-ar fi scufundat de mult.

Feodor se străduia să mai arunce fetei din când în când, prin mugetul mării, câte o glumă. Iar ea, strânsă ghem pe fundul cocpitului, se ţinea cu toată puterea de genunchii lui.

Pe ea s-o apere, s-o ocrotească…

Găsi, pipăind, ghemul de frânghie şi-i spuse fetei să se lege de mijloc. Apoi se legă şi el, îi dădu ei să ţină cârma şi se târî pe teugă să dea jos catargul.

Învingând izbiturile valurilor, Feodor desfăcu şarturile şi dând drumul la straiuri, coborî catargul pe punte. Abia când se întoarse la pupa, putu să-şi tragă răsuflarea.

— Acum ajută-mă să fac o ancoră plutitoare…

Ţinând timona cu braţul, el puse alături – cu ajutorul lui Baraţi – catargul, ghiul şi springul, şi le legă strâns pe toate. Apoi aruncă în apă mănunchiul greu, prins la prova cu o funie lungă.

Barca se întoarse de îndată cu prova în vânt. Ţinută de ancora plutitoare, aproape că stătea pe loc şi nu opunea rezistenţă furtunii. Vântul trecea pe lângă ea cu o forţă cumplită.

Feodor deschise chepengul şi strigă:

— Repede jos!

Şi se strecură şi el în urma fetei. Apoi închise şi fixă chepengul.

În bezna cabinei scunde nu-ţi vedeai nici degetele, dar era uscat şi nu bătea vântul…

— Dacă ne scufundăm? întrebă neliniştită Baraţi. N-o să avem timp să ieşim ia suprafaţă.

— Chiar dacă am avea timp, n-o să ne fie mai uşor… Dar vorba tatii, nu moare nimeni de două ori.

— Şi voi credeţi în cârma?

— Nu. Feodor zâmbi. E doar o zicătoare…

Sus-jos… Sus-jos… Tangajul neîntrerupt te istovea. Nu mai ţineau nicio socoteală a timpului. Să fi trecut noaptea? Ori poate două nopţi? Sus-jos… Izbiturile surde ale apei. Puntea gemea.

— Dormi, Baraţi?

— Nu.

— Ţi-e rău?

— N-nu.

Feodor începu să cotrobă iască în întuneric: lovindu-se când cu capul, când cu genunchii, pomenindu-i pe toţi dracii, căuta ceva în întunericul cabinei.

— Ce cauţi?

— O clipă numai… Uite-acum.

Ţăcăni de câteva ori amnarul pe cremene. Săriră scântei şi deodată un punct roşu sfredeli întunericul. Feodor aţâţă iasca, suflând în ea, până luă foc aşchia de coajă uscată, pregătită din vreme, şi cu multă greutate aprinse fitilul – o sfoară zdrenţuită, ieşind din ciocul unui opaiţ cu ulei.

O lumină slabă tremura pe pereţii scunzi ai cabinei.

— Ţine puţin. Feodor îi dădu fetei opaiţul şi meşteri

la iuţeală o agăţătoare de sfoară.

Acum opaiţul atârna de tavan. Feodor se uită în jurul său. De pe punte, apa nu pătrundea aproape de loc. Săltă puţin o scândură şi strecură mâna în santină. Acolo era puţină apă.

Se uită la faţa palidă a lui Baraţi.

— Ţi-e rău, draga mea? Nu ţi-e greaţă?

— Nu, şopti ea cu încăpăţânare.

„Adevărată nevastă de marinar", gândi Feodor şi o îmbrăţişa.

Soarele asfinţitului aruncă umbre lungi în faţa lor, pe punte. Vântul de nord mână valurile leneşe, obosite. E linişte.

215

Dar parcă acum nu-i tot una?…

Feodor, la pupa, cârmeşte cu încăpăţânare spre răsărit. Dar ţărmul tot nu se arată. Oare câte zile şi nopţi i-a purtat furtuna pe Marea Arabiei?

Baraţi stă culcată la picioarele lui. Dimineaţa i-a turnat printre buzele strânse, uscate, ultimele picături de apă din ulcior.

Eh, Feodor Matveev! Se vede că nu ţi-e sortit să-ţi mai vezi patria. Pentru asta ai scăpat de moartea prin fulger acolo, în templu, ca să ai parte aici de o moarte îngrozitoare, moartea prin lipsa de apă?…

Baraţi zace cu ochii închişi. Feodor se apleacă speriat spre ea, îi freacă tâmplele, ascultă dacă mai respiră.

S-o salveze! S-o salveze!…

Noaptea s-a lăsat deodată, fără amurg. Stele răzleţe strălucesc departe, sus, pe cerul negru.

Legănatul bărcii îţi înceţoşează mintea, te îmbie la somn. Dar dacă adormi cumva, nu te mai trezeşti…

Printr-o sforţare uriaşă, Feodor izbuteşte să-şi alunge starea de somnolenţă buimacă.

Stele şi vânt… În stânga lor, jos de tot deasupra apei, s-a mai aninat o stea, mare, roşiatică.

De ce atât de jos? Şi de ce se clatină?

Feodor sare în picioare, îşi încordează privirile… E o corabie!

— Baraţi, mă auzi? O corabie!

Şi parcă pentru a-i întări spusele vântul aduce până la ei sunetul strunelor de ghitară şi crâmpeiele unui cântec.

O voce bărbătească joasă cântă într-o limbă necunoscută. Dar el, Feodor, cunoaşte acest cântec!

„*Spune, spune, mari*/*n-are*.

Vajnic călător pe mare.

Pot s-asemui viaţa mea cu *o stea*?…”

Da, el cunoaşte cântecul acesta! L-a auzit la Marsilia, cântat de marinari spanioli şi portughezi.

Înseamnă că e o corabie portugheză!…

Un salt – şi iată-l în cabină. Zvârlind cât colo tot ce-i cade în mână, caută rachetele indiene cu praf de puşcă. Iată una! O leagă de un băţ la prova vasului. Lovindu-şi degetele până la sânge, scapără focul, apropie iasca aprinsă…

Şuierând, un arc roşu se înalţă spre cerul nopţii.

CAPITOLUL XIV

Întoarcerea. „Deoarece a mai slujit la cneazul Cerkasski…” Noul oraş Ekaterinburg. Întâlnirea de la „Berăria tarului”, „împlântă-l aici! Numai atunci am să cred!” Forţa electrică. La Lomonosov. Taina nedezlegată

Forţa electrica, izvodită chiar din frecarea uşoară a unui corp din cele nudte câte sunt în jurul nostru, ni se arată în depărtarea şi atragerea acelui corp de altele, dar şi lumină sau foc poate isca.

M. V. LOMONOSOV: „*Teoria electricităţii, pe căi matematice elaborată*.

Ger de ianuarie. Pe geamurile ferestrelor scunde s-a prins o crustă de gheaţă. Se aude cum trosnesc pereţii din bârne de pin.

În odăi e însă cald. Masa uriaşă, cât tot peretele, e plină de probe de minereu, metal şi cărbune, de

instrumente pentru desen, de manuscrise. Iată şi nişte vase cu prafuri şi lichide, iar în colţ o maşină nemaivăzută prin părţile acestea: între doi suporţi, un disc lăcuit, cu plăcuţe strălucitoare de metal, cu o curea de transmisie şi mâner. Pe suporţi – două bile strălucitoare de aramă.

În odaie e aproape întuneric. Numai masa, la mijloc, e slab luminată de două lumânări înfipte în sfeşnice înalte.

Lumânările revarsă o lumină palidă asupra capului cărunt. Pana de gâscă scârţâie pe hârtia zgrunţuroasă. Serile de iarnă sunt lungi, dar Feodor Matveev tare ar vrea să fie şi mai lungi. Vechea taină n-a fost dezlegată…

Feodor se apropie de maşină, învârte manivela. Firul subţire, violet, al unei descărcări electrice izbucneşte cu un trosnet sec între cele două bile.

Feodor se lasă în fotoliu. Mâinile cu vine albastre, uscate, dar încă puternice, se odihnesc pe braţele fotoliului. Feodor a căzut pe gânduri. În faţa ochilor minţii lunecă nălucirile trecutului…

Întoarcerea în patrie n-a fost uşoară. După drumul îndelungat în jurul Africii, fregata portugheză i-a adus la Lisabona. De acolo, când pe mare, când pe uscat, prin numeroase ţări, fără o leţcaie în buzunar, au ajuns cu chiu cu vai la Petersburg, dar n-au putut să părăsească prea curând corabia cu care sosiseră: Neva revărsându-se inundase oraşul. Se spunea că însuşi ţarul umbla cu barca pe străzile inundate şi salva oamenii.

Cât de aspru şi neprimitor îi părea lui Baraţi oraşul rece, ceţos, acoperit cu apă învolburată!

…Curând, ca o lovitură de trăsnet, s-a răspândit vestea morţii ţarului…

Feodor a raportat unde se cuvenea despre înapoierea sa, dar în acele zile înalţilor demnitari nu la un locotenent oarecare le era capul: urma să se hotărască cine va urma la tron.

Printr-o adevărată minune, raportul lui Feodor a

ajuns chiar în mâna lui Menşikov. Atotputernicul cneaz, după ce şi-a aruncat ochii şi a citit două-trei rânduri, a pus următoarea rezoluţie, stropind hârtia cu cerneală: „Deoarece locotenentul Matveev a mai slujit la cneazul Cerkasski, să fie trimis în Siberia, tot în slujba acestuia, iar pentru timpul trecut să se facă socoteala şi să i se dea lui Matveev banii”.

Cu greu a înţeles Feodor Matveev despre ce e vorba: pe vremea aceea – după executarea lui Gagarin – guvernator al Siberiei fusese numit un cneaz Alexei Cerkasski, purtând acelaşi nume, ori poate fiindu-i chiar rudă mai îndepărtată prinţului Bekovici-Cerkasski.

Dar cum Menşikov nu arătase cine trebuie „să-i facă socoteala şi să-i dea banii” uricarii cneazului îl tot amânau. Văzând că în frământarea ce domnea la Petersburg nu va căpăta nimic, Feodor a hotărât ca înainte de a pleca în Siberia să treacă pe la părinţii săi, la Zaharino, să-i vadă.

Părinţii lui Feodor nu s-au prea bucurat văzând-o pe nora adusă de dincolo de mări. Când rămâneau doar între ei, îl mustrau pe Feodor: nora era prelungă la chip şi cam puţintică la trup, oacheşă ca o ţigancă şi bărbată, fără teamă de nimic. Întrucât însă feciorul era om în toată firea acum, cu slujbă şi căpătuit, nu s-au împotrivit s-o ia. Baraţi a fost botezată chiar în biserica 218

de pe moşia părintească, primind numele creştinesc de Ana, iar după numele naşului, o rudă îndepărtată a Matveevilor, i s-a mai spus Vasilievna.

Părinţii le-au făcut nunta şi le-au dat şi ceva bani pentru drum.

Pe drum însă, Feodor a aflat că Cerkasski nu mai e guvernatorul Siberiei: din ordinul Ecaterinei 1 a fost numit „conducător al kalmâcilor” în ţinutul Astrahanului.

Proastă treabă! Să meargă mai departe n-avea niciun rost şi nici bani nu mai avea pentru lungul drum de întoarcere. Oamenii l-au sfătuit pe Feodor să se îndrepte spre noul oraş Ekaterinburg*, construit de

curând pe râul Iset. Acolo, directorul uzinelor din Siberia şi Ural, Georg Wilhelm de Genuin – i s-a spus – angajează pe toţi cei care se pricep la lucrări miniere ori la stăvilare.

Ascultând sfatul, au plecat cu cel dintâi prilej într-acolo. Au mers cu barca la vale pe Volga, apoi au cotit-o în sus pe Kama. Când după întinderile Volgăi, barca a trebuit să urce când trasă la edec, când cu vâsle, iar uneori chiar cu pânze printre ţărmurile strâmte, năpădite de deşi şuri, pe Baraţi a surprins-o încântătoarea frumuseţe a întinselor şi răcoroaselor păduri de pini.

Lângă Iagoşiha”, la vărsarea râului de munte Ciusovaia în Kama (unde de curând fusese construită o nouă topitorie de aramă) ap trebuit să se oprească: apele primăverii nu se retrăseseră încă şi era cu neputinţă să urci, împotriva curentului, pe râul Ciusovaia.

Părăsind caravana fluvială, au pornit pe jos, urmând malul Silvei până la Kungur. De acolo, prin cheile Silvei, până la noul oraş Ekaterinburg q. u era mult.

Baraţi, uimită, privea cu ochii larg deschişi munţii împăduriţi, râurile furtunoase şi lacurile liniştite, albastre, covorul ierbii smălţat cu flori, grohotişurile, pe marginea cărora creşteau coacăzi, caprifoi şi măceşi…

Oraşul Ekaterinburg nu era mare. Construirea lui costase doar 53 679 ruble şi două copeici. Cele două furnale dădeau câte trei-patru tone de fontă pe zi, iar

— Astăzi Sverdlovsk (n. red. ruse).

** în anul 1781 aşezarea Iagoşiha a căpătat denumirea de

Perm (n. red. ruse).

din această fontă se fabrica oţelul printr-o metodă rudimentară. Oraşul mai avea fierării, fabrici de ancore şi de sârmă. Stăvilarul de pe râul Iset strângea apele de primăvară, cu ajutorul cărora, prin roţi de apă, erau puse în mişcare foalele pentru suflarea aerului la furnale şi forje.

Uzina şi orăşelul erau înconjurate de un zid de cetate.

La oberberamt[13] Feodor a fost bine primit şi numit în funcţia de mecanic-şef. Conform regulamentului, obligaţiile lui erau următoarele: „Dator e să cunoască feluritele maşini care sunt de trebuinţă în minerit şi anume: pentru scoaterea apei ca şi pentru urcarea la zi a minereului şi celorlalte – să le construiască şi să le pună în mişcare, să fie de faţă la construirea diferitelor fabrici şi tot el să aibă în grijă tulumbele pojarnicilor”.

Feodor a primit locuinţă în cetate şi-a început o viaţă nouă, într-un loc nou…

Muncea cu tragere de inimă, în sarcina lui fiind îndeosebi roţile de apă şi stăvilarele, dar se ducea adesea şi prin ateliere, unde urmărea lucrările.

S-a împrietenit cu de Genuin, om sever care însă îşi cunoştea şi-şi iubea meseria. L-a ajutat să-şi termine lucrarea pe care acesta o începuse mai de mulţi intitulată pompos: „Colecţia de pietre şi minerale adunate în districtul de mine şi uzine ale Siberiei de către generalul-locotenent de artilerie şi cavaler al ordinului Sfântului Alexandru, Georg Wilhelm de Germin, precum şi însemnările lui despre construcţiile de mine, despre uzine nou zidite şi cele vechi, reparate, şi despre alte lucrări interesante”.

Datorită bucatelor ruseşti şi climei răcoroase, Baraţi se îngrăşase şi se albise la ten. Îşi creştea copiii, făcea gospodărie, prepara cvasuri şi vişinată, pregătea pentru iarnă miere şi dulceţuri. Acum vorbea binişor ruseşte. Când, după câţiva ani, s-a dus cu Feodor la părinţii lui, să-i vadă, bătrânii au primit-o cu mai multă bunăvoinţă.

În anul 1730 – când de Germin a fost chemat de către i senat pentru întocmirea în cadrul berg-colegiului a unui raport cu privire la starea uzinelor, cantitatea de metal şi numărul lucrătorilor din uzine, l-a luat şi pe

---

13 Oberberamt — direcția generală a industriei miniere (1. germană) (n. a.).

Feodor

Matveev cu el.

Au stat atunci un an întreg la Petersburg. În capitală se construiau palatele marilor demnitari, unul mai frumos decât altul. Demnitarii noi erau în cea mai mare parte nemţi. Şi pe timpul lui Petru întâlneai destui nemţi în Rusia, dar toţi cei care veneau atunci erau oameni cunoscători în meşteşugul armelor sau în meserii. Acum însă Petersburgul era plin de sclifosiţi şi de aventurieri, toţi protejaţi ai atotputernicului Biron, favoritul noii ţarine Ana.

Feodor se ducea deseori pe la fosta „berărie a ţarului”, nădăjduind că va întâlni pe vreunul din vechii săi camarazi de arme. Odinioară se adunau aici la o cană de bere, cu lulele de lut umplute cu tutun-knaster, toţi oamenii umblaţi, pricepuţi. Povesteau despre mări îndepărtate, despre mărfuri rare şi obiceiuri curioase. Se contraziceau unii pe alţii, pretinzând fiecare că ştie mai bine unde se construiesc cele mai trainice corăbii, cum se alege arama şi cositorul pentru turnarea tunurilor, şi câte toate despre galere, fluxuri şi curenţi. Şi Petru Alexeevici venea câteodată pe aici, şi stătea îndelung de vorbă cu marinarii.

Acum în local mişunau filfizoni lăudăroşi cu peruci pudrate şi cu manşete de dantelă, nemţi plini de ifose şi curteni ruşi care se străduiau să-i imite. Mai veneau şi „specialişti” străini extrem de necesari în acele timpuri – profesori de dans şi de bune maniere, cu nelipsita vioară minusculă – poşetta – în buzunarul caftanului la modă.

În loc să-şi soarbă pe îndelete berea, discutând, ei beau fără măsură vinuri străine, trâmbiţându-şi în gura mare cuceririle amoroase. Mai comentau şi noua modă: bărbaţii începuseră pe vremea aceea să-şi lipească pe obraji punctuleţe negre de tafta – benghiuri. Apăruse „limbajul benghiurilor” şi filfizonii, extaziindu-se, repetau într-una: ce înseamnă benghiul de pe bărbie, ce-nseamnă cel de pe obrazul stâng sau de sub ochi. Jucau cărţi,

sfădindu-se şi strigând; jocul de şah, îndrăgit din vremuri străvechi în Rusia, acum nu se mai afla la loc de cinste: „Tare e lipsit de hazard acest joc”, se sclifoseau ei.

Într-una din zile, la berărie, Feodor se plictisea în faţa unei căni cu bere, trăgând din lulea, când deodată simţi o privire aţintită asupră-i. Se întoarse şi văzu la o masă vecină un marinar înalt, bronzat, de vârstă mijlocie. Marinarul zâmbi larg, îşi luă cana şi se apropie cu hotărâre de Feodor.

— Nu mă-nşală ochii? Tu eşti, locotenente Matveev?! Deci trăieşti, tizule?

— Feodor Ivanîci! Nu m-aşteptam să te văd!

Marinarul era hidrograful şi cartograful Feodor Ivanovici Şoimonov, renumit (nu atunci, ci în zilele noastre) cercetător al Mării Caspice.

— Păi auzisem că te-au căsăpit la Hiva! Mă uitam şi nu-mi venea să cred. El e, ori strigoiul lui bea bere şi trage tutun din lulea! Ce-i cu tine? De unde vii? Hai, povesteşte-mi!

— E mult de povestit, Feodor Ivanîci… Nu mă simt bine aici. Ce-ai zice să mergem la mine acasă? Stau aproape, pe Ostrov.

Ieşiră. Cu toată ora târzie, strada părea luminată: era în timpul nopţilor albe. Trecură Neva cu o luntre.

Venind în capitală pentru multă vreme, Feodor îi adusese şi pe ai lui. Închiriase o căsuţă bună, cu tot ce trebuie, chiar lângă fluviu.

Baraţi nu-şi mai văzuse de mult soţul atât de însufleţit…

Feodor îşi întrerupea mereu povestirea, bombardându-l pe Şoimonov cu întrebările, dar acesta nu se lăsa:

— Eu sunt mai mare în grad, drăguţule, şi mai în vârstă decât tine, aşa că fii bun şi supune-te. Nu vezi că mor de nerăbdare? Şi? Zi, ce-a fost mai departe? Nu cumva te fereşti să vorbeşti de indianca aceea în faţa soţiei? Ce-o tot încurci?

Baraţi râse. Feodor o învălui într-o privire drăgăstoasă:

— Oare te-a schimbat într-atât clima rusească, ori oaspetele nostru nu s-a uitat destul de atent la tine?

Şoimonov o privi uimit pe Baraţi:

— Nu cumva… e dânsa?…

— Ba chiar ea e, confirmă Feodor. După sfântul botez au numit-o Ana Vasilievna, dar de fapt o cheamă Baraţi Gioghindarovna. Drept să-ţi spun, mie mi-e mai la îndemână numele vechi… M-am obişnuit. Nu-i aşa, Baraţi?

— Stau şi mă minunez! spuse Şoimonov. Ai avut de biruit atâtea piedici până te-ai întors în patrie, ca un adevărat Ulise, cu deosebirea că tu ţi-ai adus Penelopa cu tine.

— Asta aşa e, răspunse Feodor. Dar şi pe mine, ca şi pe Ulise numai nenorociri mă aşteptau în patrie.

— Ce anume? Vreo rudă cumva?…

— Nu, ai mei trăiesc toţi. Dar închipuieşte-ţi, am sosit cu câteva zile înainte de a se fi sfârşit ţarul Petru Alexeevici. Iar odată cu moartea lui, nenorocirea s-a abătut asupra noastră, a tuturor celor ce doream înflorirea patriei! Nu vezi? A dat belşugul pe aceşti câini nesătui, de unde s-or mai fi pripăşit pe capul nostru L.

— Oh, să nu mai vorbim, Feodor Arsenievici! oftă Şoimonov. Parcă eu n-am păţit la fel? Uite, am venit să tipăresc atlasul complet al Mării Caspice. M-am gândit că va fi de folos. Dar ţi-ai găsit! Ce-am mai pătimit! Aici, în capitală, ei sunt astăzi la putere, ce să-i faci… Să bem pentru odihna sufletului lui Petru Alexeevici!

După ce ascultă lunga povestire a lui Feodor, Şoimonov rămase pe gânduri.

— Îţi mărturisesc, spuse el într-un târziu, că dacă n-ar fi fost soţia ta părtaşă la această istorie, nu te-aş fi crezut întru totul.

Feodor zâmbi.

— Baraţi! o chemă el şi-i spuse ceva în limba hindu.

Ea trecu pentru scurtă vreme în odaia de alături şi se întoarse cu un pachet mic. Feodor îl desfăcu şi apucă de mânerul de os jungherul cu desene fumurii.

Şoimonov întinse mâna:

— Frumos cuţit! Un adevărat oţel de Damasc.

Dar Feodor îi dădu mâna la o parte:

— Bagă de seamă! Eşti primul om din Rusia căruia îl arăt.

Şi cu iuţeală îşi înfipse de câteva ori cuţitul în piept.

Un ţipăt de uimire îngheţă pe buzele lui Şoimonov. El săriân picioare şi îşi puse mâna pe masă cu palma în sus.

— Loveşte! strigă el răguşit, fără să-şi ia ochii de la lama cu desene fumurii. Împlântă-l aici! Numai atunci am să cred că nu visez!

Anii treceau.

De Germin şi-a terminat „însemnările" şi le-a oferit în dar împărătesei. Ana i-a primit lucrarea cu bunăvoinţă, dar a uitat curând de ea.

N-avea de unde să ştie bătrânul inginer că opera vieţii lui va vedea lumina tiparului pentru întâia oară abia peste două sute de ani – în 1934, la Moscova – şi că va avea, bineînţeles, nu o valoare tehnică, ci una pur istorică…

Treburile uzinei îl prindeau tot mai mult pe Feodor. Părul lui bălai încărunţise mult. Copiii creşteau. Cel mare, Alexandr, botezat astfel în cinstea vechiului prieten Kojin, avea acum paisprezece ani şi se pregătea să plece la Petersburg, la Şcoala militară.

Iar taina era tot nedezlegată…

Nu voia să-şi încredinţeze experienţele unor mâini străine. Chiar de-ar fi vrut, însă, cui s-o facă? Cine l-ar crede? Până şi Şoimonov, om luminat, tot n-a crezut până la urmă. A socotit cuţitul o ingenioasă scamatorie orientală, şi-atât… deşi l-a ţinut chiar el în mână!

Feodor aflase câte ceva despre forţa misterioasă ce aruncă fulgere. Citind tot ce putuse găsi despre feluritele

forţe cunoscute, a aflat că acum aproape o sută de ani, în anul 1650, burgmistrul oraşului Magdeburg, Otto von Guericke, a aşezat pe un ax ce se învârtea o bilă şlefuită din pucioasă. Frecând-o cu palmele, bila începea să lumineze şi să trosnească.

Iar în anul 1709 englezul Howcoby a înlocuit sfera din pucioasă cu una din sticlă şi tot prin frecare a obţinut de asemeni scântei însoţite de trosnete. Despre această maşină scrie Lomonosov în al său „Cuvânt despre folosul sticlei”:

„Când *bila se-nvârteşte, un nimb strălucitor*
Trosnind scântei azvârle ca fulgerul din nor.

Mai târziu în locul frecării cu palmele a început să se folosească perne de piele, presate pe sfere cu ajutorul unor arcuri.

Feodor aflase că şi vechii greci obţineau scântei frecând chihlimbarul cu o bucată de stofă, şi că de la acest cuvânt „chihlimbar” – în greceşte „electron” – se trage numele acestei forţe misterioase – „forţa electrică”.

Un lucru ştia acum sigur: forţa misterioasă din maşina fulgerelor lui L-ai Ceandr nu era altceva decât forţa electrică, dar putea fi ea oare comparată cu scânteile nevătămătoare ale lui Howcoby? Maşina cu disc a lui Feodor dădea scântei mult mai puternice decât bila lui Howcoby, dar tot nu se putea asemui cu maşinile lui L-ai Ceandr. Cum obţinea oare hindusul acea cumplită forţă care omora oameni, iar pe cei morţi îi făcea să se cutremure?

Se vede treaba că tot secretul consta în arta de a strânge forţa electrică în vase cu lichid. Amintindu-şi tot ce a văzut în India, Feodor făcea fără încetare experienţe, legând de maşină vase de metal, încercând fel de fel de lichide – dar zadarnic.

Şi deodată Feodor a citit undeva o ştire uluitoare…

Pe la sfârşitul anului 1745, unul dintre discipolii savantului Pieter Van Musschenbrock[14] din Leyda a

14 Musschenbrock și-a cîștigat celebritatea datorită acestei

încercat să electrizeze apa dintr-un borcan de sticlă...

„Vreau să vă fac cunoscut un nou şi teribil experiment, pe care în niciun caz nu vă sfătuiesc să-l repetaţi", scria Van Musschenbrock fizicianului parizian Réaumur, încunoştinţându-l mai departe că atunci când a luat în mâna stângă borcanul de sticlă cu apa electrizată, iar cu dreapta a atins vergeaua de aramă lăsată în apă şi legată de o altă vergea de fier atârnată de două fire de mătase albastră, „deodată mâna mea dreaptă a fost scuturată cu o asemenea forţă, încât tot corpul s-a cutremurat ca de o lovitură de trăsnet... într-un cuvânt, crezut-am că mi-a sunat ceasul..."

Iar ceva mai târziu, în anul 1746, abatele Nollet a descărcat la Versailles o butelie de Leyda printr-un „lanţ" format din o sută optzeci de soldaţi din gardă, care se ţineau de mâini. „Era interesant să vezi gesturile lor caraghioase, fiecare într-altfel, şi să auzi strigătele lor felurite când primeau pe rând, cu iuţeala fulgerului, lovitura neaşteptată..." scria Nollet despre ceea ce s-a petrecut când s-a închis circuitul.

Pe urmă Nollet a reuşit, în prezenţa familiei regale, să omoare o vrabie cu o scânteie electrică obţinută prin descărcarea unei butelii de Leyda.

Butelia de Leyda a fost primul condensator static. Feodor a mers mai departe în căutările sale: maşina lui dădea descărcări mai puternice. Dar experienţele cu vase de metal nu duceau la niciun rezultat. Şi totuşi L-ai Ceandr avea vase de metal, nu de sticlă. Ce fel de lichide folosea brahmanul?...

Într-o zi, aflându-se la Petersburg, Feodor i-a făcut o vizită lui Mihail Vasilievici Lomonosov, numit de curând profesor de chimie la Academia de Ştiinţe. Feodor auzise multe lucruri bune despre tânărul savant ce-şi. croise* cu mult curaj drum în ştiinţă, prin gloata de nemţi.

---

descoperiri întîmplătoare ; aparatul construit de el a căpătat denumirea de „butelia de Leyda". Concomitent cu Musschenbrock, aceeași descoperire a făcut-o Kleist în Pomerania (n. red. ruse).

— O ştiinţă despre electricitate, domnul meu, deocamdată nu există „i-a spus Lomonosov, dar nădăjduiesc că va fi. Ce sfat să vă dau? De experienţele cu electricitate se ocupă la noi domnul Rihman care, deşi e străin, îngâmfat nu este. Dar atât Rihman cât şi eu presupunem că forţa electrică ce se capătă prin frecare e de aceeaşi natură ca şi fulgerul din cer. Şi vă mai pot spune că suntem pe cale să facem noi descoperiri de seamă...

Prin Lomonosov, Feodor căpătă îngăduinţa să pătrundă în odăile pentru încercări electrice” – primul laborator de electrotehnică din lume.

Rihman l-a ascultat la rândul lui cu interes, notând multe lucruri. Îndeobşte însă, pe Lomonosov şi pe Rihman îi interesau studierea sistematică a electricităţii, mai ales a celei atmosferice. Lomonosov căuta „adevărata pricină a forţei electrice şi mijlocul de a măsura acea forţă”. Îşi dădea seama că fără indici cantitativi precişi ştiinţa despre electricitate nu poate exista.

În anul 1752 Feodor a citit în „Buletinul Petersburgului” descrierea noilor experienţe ale lui Lomonosov şi Rihman, cu concluzii: „E pe deplin dovedit deci că materia electrică şi materia trăsnetului una şi aceeaşi sunt, iar cei ce ţin a dovedi că aceste materii sunt deosebite căi-se-vor mai târziu” şi „nu tunetul şi fulgerul sunt pricina forţei electrice din aer, ci însăşi forţa electrică pricină a tunetului e şi a fulgerului”.

În anul următor, Rihman a fost ucis de trăsnet în timpul încercării de a măsura forţa electrică a descărcărilor unei furtuni.

Lomonosov a fost asaltat cu reproşuri şi ameninţări:

„Voiau să îndepărteze de oameni mânia Domnului, dar iată că furtuna şi Domnul i-au pedepsit, ca să le taie pofta!” ţipau duşmanii.

Veştile despre cele petrecute la Petersburg ajungeau greu până în Ural. Feodor le urmărea însă cu atenţie.

— Să nu mori de râs? îi spunea el soţiei. Ţii minte cum căutau brahmanii indieni să-i zăpăcească pe oameni cu fulgerele lor? Ei bine, brahmanii noştri, chipurile, dimpotrivă, fac spume la gură blestemându-i pe cei ce vor să afle natura fulgerului! Dar ia să le dai în mină acea forţă, cum şi-ar mai arăta arama! Nu! mai bine că n-am dezvăluit nimănui…

— De, Fedia. Şi ai face şi mai bine dacă ai renunţa cu totul la invenţiile tale, spuse Baraţi, învăluindu-şi soţul în privirea neliniştită a ochilor ei negri, prelungi. De când l-a omorî! pe domnul Rihman, mereu mă tem…

— Nu, nu renunţ, rosti Feodor cu încăpăţânare. Dacă viaţa mea nu va ajunge, vor continua copiii noştri, poate chiar Alexandr. Dacă nu noi, ei sau urmaşii lor tot vor apuca vremuri mai bune.

…Luminările s-au topit aproape de tot. Feodor a luat cleştele şi a curăţat mucurile. Pereţii de bârne trosnesc mereu. În odaia de alături Ana Vaâilievna cântă încetişor un cântec trist, acelaşi pe care-l cântase odinioară lângă templul teribilei zeiţe Kali.

Feodor închide ochii. Amintirile plutesc prin faţa lui. Bătrânul încătuşat din turn a luat, pesemne, cu el în mormânt marea lui taină… Uleiul, ţâşnind într-un şuvoi lung prin apa bazinului… Preotul fără trup…

N-a visat oare toate acestea?…

Luminările pâlpâind aruncă o lumină palidă asupra capului cărunt. Peniţa de gâscă scârţâie pe hârtie.

„Văleat 1762, ghenar a douăsprezecea zi închei această epistolie. Socotu' că mai bine ar fi, la nevoie, domnului Lomonosov Mihail Vasilievici de la Academia Ştiinţelor să-i ceri oblăduire, deoarece el tare plin de râvnă pentru ştiinţa rusească se arată.

Dar cunoscută-ţi fie voia meae fereşte-te, fiule, ca această forţă electrică să ajungă în stăpânirea acelor câini nesătui, care nu la folosul obştei se gândesc ci numai la al lor…”

V

PARTEA A TREIA

„SPIRALA DE DOUĂ SFERTURI”.

„Iartă-mă, Newton! Noţiunile create de tine conduc şi azi gândirea noastră fizică, acum însă ştim că pentru o mai profundă cunoaştere a relaţiilor universale va trebui să înlocuim noţiunile tale prin altele, noi”.

ALBERT EINSTEIN

CAPITOLUL I

Eroii noştri îşi exprimă părerile contradictorii despre manuscrisul lui Matveev, iar Rex, neavând o părere proprie, ţine isonul stăpânilor săi, scheunând.

V-am povestit întocmai, după adevăr, toată această istoric. Acum să lăsam asta şi să povestim altceva…

Din „Cartea lui Marco Polo.

— Ei bine, începu Valea, am studiat cu atenţie acest manuscris şi, dacă mă pot exprima astfel, l-am tradus în limba rusă modernă. Tocmai secolul optsprezece e specialitatea mea, şi pentru mine această muncă a fost extrem de utilă şi interesantă… Pot să încep?

Boris Ivanovici dădu afirmativ din cap.

Se aflau cu toţii în cerdacul unei căsuţecu pereţi văruiţi şi acoperişul plat. Arşiţa după-amiezii de vară se strecura greu prin frunzişul ajurat al smochinilor ce umbreau cerdacul.

Olga Mihailovna, soţia lui Privalov, închiria în fiecare an această vilişoară de pe ţărmul mării, în apropiere de oraş, şi-şi petrecea aici concediul, preferând nisipul auriu al plajei de aici staţiunilor la modă. Boris Ivanovici venea în fiecare sâmbătă la soţia sa, la vilă.

Venise şi astăzi cu trenul electric supraaglomerat, aducând cu el, fără s-o prevină, un cârd întreg de musafiri: Iura, Nikolai, Koltuhov şi o fată brunetă, Valea, pe care Olga Mihailovna nu o cunoştea. Ba, colac peste pupăză, mai aduseseră cu ei şi un câine uriaş, cu înfăţişarea fioroasă. Câinele, ce-i drept, se comporta paşnic, nu dădea nicio atenţie găinilor proprietăresei;

scoţându-şi limba roşie se culcase la umbră, lângă cerdac, dar de fiecare dată când trecea prin dreptul lui, Olgăi Mihailovna îi îngheţa inima de frică.

Oaspeţii s-au spălat la fântână, turnându-şi apă unul altuia şi glumind, apoi, înviorați, s-au instalat în cerdac, iar Olga Mihailovna le-a pus în faţă farfurii cu struguri şi smochine.

— Stai liniştită, Olea, Mai târziu o să te ajutăm noi să prepari cina, spuse Privalov. Stai şi tu aici şi ascultă o poveste interesantă.

Iura Kostiukov, care se aşezase pe balustrada verandei, rosti pe un ton cântător:

— Să purcedem deci, fraţilor, a vorovi pre limba veche despre vechi istorii…

Boris Ivanovici îl opri cu un gest.

— Ce vreau să spun, continuă Valea. Manuscrisul este foarte pestriţ, tipic pentru epoca lui Petru. Acest Matveev a învăţat carte, probabil, înainte de introducerea de către Petru a alfabetului laic. de aceea la el se întâlnesc deseori litere care au fost scoase din uz prin reforma lui Petru. Nu mai vorbim de mulţimea de cuvinte ieşite din uz şi întorsături de frază greoaie, specifice limbii slavone bisericeşti. Se cunoaşte că „Gramatica” lui Lomonosov, din anul 1759, n-a căzut în mâna lui Matveev. Şi încă ceva: el scria cu pană de gâscă, ceea ce dă un scris specific. Unele părţi ale manuscrisului sunt confuze. Mulţi termeni tehnici pur şi simplu nu i-am înţeles. Într-un cuvânt, descifrarea definitivă, completă, a acestui manuscris va cere desigur o muncă intensă şi de lungă durată…

Inginerii ascultau cuvintele fetei cu un interes justificat. Valea se îmbujorase. O intimida, deşi nu voia să arate, atenţia pe care o acordau atâţia oameni de seamă modestei ci persoane. Îndeosebi o intimida Koltuhov, ochii lui ageri ce priveau fără să clipească pe sub sprâncenele cărunte.

Ea deschise mapa roşie, scoase cu grijă manuscrisul

lui Feodor Matveev, iar în urma lui un teanc de foi dactilografiate. Apoi respiră adânc şi începu să citească rar, cu emoţie.

Când Valea isprăvi de citit, se întunecase. Briza scrii mângâia frunzele smochinilor. Undeva pe aproape lătră un câine şi Rex, de sub cerdac, răspunse printr-un mârâit surd.

Vreo două minute, Privalov şi musafirii săi tăcură. Se gândeau la viaţa neobişnuită a locotenentului de marină Feodor Matveev. Glasul lui îl auziseră limpede din străfundul celor două secole trecute… îi mişcase perseverenţa cu care acest om puternic şi curajos a încercat să dezlege teribila taină. Nutreau respect faţă de el, dar1 îl şi compătimeau pe acest om care n-a găsit sprijin din partea nimănui şi, desigur, nici nu se aştepta să-l primească.

— Bine, Valea. Noi îţi mulţumim foarte mult, spuse încet Privalov.

Se ridică în picioare şi întoarse comutatorul. Sub acoperişul cerdacului se aprinse un bec fără abajur.

— Extraordinar! exclamă Olga Mihailovna. Ce interesant! Parcă-l văd în faţa ochilor. Or fi adevărate toate acestea?

Koltuhov scoase un sunet nearticulat, îşi aprinse o ţigară şi suflă cu putere fumul.

— Aiureală! rosti el încet. Toată pologhia asta e curată aiureală.

— Nu e nicio aiureală! ripostă Valea, simţind cum şi-a pierdut într-o clipă buna părere pe care o avea despre inginerul în vârstă. E un document autentic din secolul optsprezece. Hârtia, cerneala, lexicul…

— De asta nu mă îndoiesc, o întrerupse Koltuhov. Admit că Matveev al dumitale a fost în India şi l-a cunoscut acolo pe acest ticălos, L-ai Ceandr. Dar în ceea ce priveşte preotul imaterial – astea-s minciuni sfruntate. Koltuhov se învălui într-un nor de fum. După un răstimp de tăcere, continuă: Toţi călătorii din vechime mai

scorneau câte ceva. Aşa era obiceiul. Vă amintiţi ce scrie Leskov despre ei?

— Da, e o schiţă a lui Leskov, „Poveştile îndrăzneţilor”, confirmă Olga Mihailovna.

— Exact. Afanasii Nikitin, pe lângă materialul faptic extrem de valoros, a scris atâtea braşoave! Şi Marco Polo… Ei descriau nu numai ce vedeau cu ochii lor, ci şi ce auzeau, pretinzând că au văzut şi ceea ce doar li se povestea.

— Poate că ai dreptate, Pavel Stepanovici, spuse Privalov pe gânduri. Dar nu ştiu de ce, nu simt în dosul acestui manuscris zâmbetul şiret al unui mistificator, ci parcă aud un geamăt omenesc.

— Zău? Şi altceva nu mai auzi? întrebă caustic Koltuhov.

Privalov nu răspunse. El o rugă pe Valea să citească în manuscrisul original pasajul în care Matveev s-a repezit pentru întâia oară cu jungherul asupra brahmanului imaterial.

Valea citi răspicat:

„… Împlântatu-i-am jungherul în piept, dar nu numai, jungherul, ei chiar mâna mea s-a prăvălit în trupul lui ca prin văzduh, iar el cu iuţeală prin blana uşii slobozitu – s-a fără s-o deschidă pre ca, iar uşa aceea avea pe puţin doi ţoli, şi era bine ferecată…”

— „Poveştile îndrăzneţilor!” bombăni insinuant Koltuhov.

Luă manuscrisul din mâna Valici şi-l răsfoi. Apoi scoase stiloul, carnetul de notiţe, şi copie cu grijă vreo zece rânduri din manuscris.

— Pentru mine totul e clar 1 declară Iura dându-se jos de pe balustradă. Fachirii l-au hipnotizat pe Matveev. Toată povestea asta cu brahmanul imaterial şi cu sărbătoarea zeiţei Kali nu-i decât sugestie.

— Pentru ce l-ar fi hipnotizat? în ce scop?

— Naiba ştie. Slujitorii cultului au căutat întotdeauna să-i zăpăcească pe truditori, cum spunea

Oslap B'ender[15].

Koltuhov râse tremurat şi se uită încurajator la Iura.

Privalov se trezi în zori. Îi era frig. Koltuhov, care dormea lângă el, pe aceeaşi saltea, sucise noaptea pătura, dezvelindu-l.

Boris Ivanovici încercă să tragă încetişor de învelitoare, să se acopere, dar Koltuhov mârâi în somn şi întorcându-se pe partea cealaltă îşi vârî şi mai mult pătura dedesubt.

— Egoistule! mormăi Privalov.

Se uită în acea parte a cerdacului unde dormeau, tot pe o saltea, Iura şi Nikolai. I se păru că vede pe pernă un singur cap – bălai şi cu părul ciufulit. Bâjbâind pe scaun, Privalov îşi găsi ochelarii, îi puse şi se uită din nou. Da, numai Iura dormea acolo. Nikolai lipsea.

Privalov parcurse în vârful picioarelor podeaua care scârţâia şi coborî în ogradă. Nisipul era rece, umbrele lungi ale copacilor se cocoţau frânt pe gard. Soarele matinal, palid, lumina doar un colţ al curţii. Acolo, pe ghizdul de piatră al fântânii şedea Nikolai, ţinând pe genunchi deschisă mapa roşie cu manuscrisul.

— N-am prea putut dormi –, explică el, urându-i lui Privalov bună dimineaţa. Iura dă din picioare ca un cal

— Lasă că ştiu eu de ce nu poţi dormi. Privalov căscă şi-s. e aşeză alături de Nikolai. Ei, ce ai de spus? Ieri ai tăcut toată scara…

— Mă gândesc la cuţitul lui Matveev. Nikolai îl privi pe Privalov. De ce nu, Boris Ivanovici? De ce să nu fi dat, poate întâmplător, peste schema unei instalaţii care face materia penetrabilă!

— Penetrabilitatea… Lasă asta, Kolea. La nivelul de atunci al cunoştinţelor…

— Dar am spus, Boris Ivanovici – întâmplător Matveev descrie chiar o asemenea instalaţie. ¥a amintiţi? În turn, unde era încătuşat bătrânul? E adevărat; a

---

15 Personajul centra) al cărților „Douăsprezece scaune44 și „Vițelul de aur44 de Ilî și Petrov (n. tr.).

văzut-o în fugă şi o descrie foarte neclar... Ascultaţi ce spune... Uite-aici... am găsit pasajul. Şi Nikolai cili rar: „O încolătăcire de sârme, precum melcul lui Arinmede, croită iscusit din argint, într-o răsucitură de două sferturi? 1 Valea a tradus, asta în felul următor: „O reţea de sârme, asemănătoare curbei lui Arhimede, tăiată fin din argint ca o spirală de două pătrimi”. Ce fel de „spirală de două pătrimi” putea fi? în această „spirală” bătrânul a vârât jungherul, cuţitul acela a-l kd Matveev... Orice-aţi spune, Boris Ivanovici, dar „spirala” nu poate fi altceva decât un inductor de înaltă, frecvenţă!

Zâmbind, Privalov puse mâna pe genunchiul lui Nikolai:

— Cam nebulos, Kolea... Pe mine mă interesează alt pasaj din manuscris: şuvoiul de ulei care ţâşnea prin apă. Ţi-aminteşti de experienţa din bazin? Acolo instalaţia este descrisă mult mai clar: generatoarele electrostatice de mari proporţii legate în paralel cu nişte condensatori electrolitici de capacitate uriaşă, sau cum se exprimă Matveev: „vase de aramă în care strânge astă forţă tainică”. Dacă într-adevăr uleiul trecea ca un şuvoi prin apă, atunci... în sfârşit, nu te poţi exprima altfel: înseamnă că ei au rezolvat problema

2.35

fasciculului de energie şi a măririi tensiunii superficiale. Numai că forma reflectoarelor cufundate în apă...

— Forma... repetă Nikolai, gândindu-se la ale lui. Forma inductorului, lua-l-ar dracul...

— Uite ce e, Kolea* rosti cu hotărâre Privalov. Hinduşii lucrau într-adevăr orbeşte, la nimereală. Nouă nu ne e permis să facem asta. Slavă Domnului, nu mai suntem în secolul optsprezece. Avem nevoie de o bază teoretică. Ţi-am spus ce-am discutat cu Baghanlî? Ei bine. Lasă naibii spiralele şi, în general, toate mofturile astea primitive. Să montăm o instalaţie... Am nevoie de ajutorul vostru.

Nikolai dădu din cap.

— Şi manuscrisul? întrebă el.

— Îl trimitem Academiei de ştiinţe.

Nikolai închise mapa şi se ridică în picioare.

— Deci îl abandonăm? întrebă el ursuz şi se îndreptă spre cerdac, înalt, slab, bronzat.

Privalov privi în urma lui şi ridică din umeri, între timp se trezi Koltuhov – evenimentul fu anunţat celor din jur printr-o tuse prelungă, chinuitoare. Olga Mihailovna şi Valea ieşiră din casă. Le trebui mult timp să-l trezească pe Iura, care dormea un somn adânc, ca de copil.

După micul dejun, toată lumea porni spre plajă. Coborau pe uliţi întortocheate, pe lângă garduri de piatră. Peste garduri se aplecau crengi de duzi şi smochini.

Îi ajunse din urmă un detaşament de pionieri. Băieţii şi fetele, bronzaţi, cu pălării albe de Panamá, păşeau în sunetele stridente ale goarnei, în bătaia seacă a tobei.

Pe Iura îl cuprinse emoţia.

— Kolea, întrebă el, ţii minte cum mărşăluiam şi noi?

— Mda, răspunse Nikolai cu gândul aiurea.

— Copii, nu sunteţi cumva din tabăra petroliştilor? strigă Iura, apropiindu-se mai mult.

— Nu, răspunse un băiat gras, cu aer serios. Suntem din tabăra Direcţiei farmaceutice.

— Tot una e. Iura avea chef de vorbă. Nu-i aşa, copii? Astăzi prepari medicamente, iar mâine conduci corăbii astrale. Să zvârle în mine cu pietre cine n-ar vrea să ajungă primul pe Marte. Salut viitorilor cosmonauţi!

Pionierii se uitau uimiţi la Iura. Instructoarea, o fată măruntă, într-un maiou alb, se apropie în fugă.

— Ce este, tovarăşe? întrebă ea, uitându-se cu asprime la Iura de jos în sus.

— Tovarăşă Vera… zice să zburăm pe Marte, se plânse băiatul cel gras.

Detaşamentul se opri, toba şi goarna amuţiseră.

Pionierii îl înconjurară pe Iura şi-l ascultau plini de curiozitate.

— Da, tovarăşă Vera. I-am îndemnat să-şi ia zborul spre Marte. Bineînţeles însă, nu chiar în clipa asta. Numai cine îşi va însuşi bine fizica şi matematica, şi va face exerciţii fizice ca să aibă muşchi că ai mei – numai acela va zbura! Iura îşi apropie pumnii strânşi de umeri, făcându-şi muşchii să joace. Pentru – că oamenii cu musculatura slabă nu vor putea să poarte costumul de protecţie cosmic, continuă el cu însufleţire, iar oamenii cu cunoştinţe slabe nu vor putea conduce o navă astrală. Dezvoltaţi-vă armonios, ca vechii greci, care spuneau despre oamenii inculţi: „Nu ştiu nici să citească, nici să înoate”. Duceţi-i la plajă, tovarăşă Vera! Să înoate şi să rezolve probleme schiţând cu degetul pe nisip figuri geometrice!

— Nene, înscrie-mă şi pe mine să zbor pe Marte, îl rugă pe neaşteptate o fetiţă cu codiţele în vânt.

Iura se simţi încurcat. Nu se aşteptase ca lucrurile să ia o asemenea întorsătură.

— Şi pe mine! începură să strige pionierii. Şi pe mine!

Instructoarea linişti cu greu detaşamentul, cerând pionierilor să-şi continue drumul. Iar lui Iura îi aruncă o privire nimicitoare:

— Om în toată firea!

Nikolai râse:

— Ce-i, Iura, ai încasat-o?

Valea era supărată.

— Eşti pur şi simplu imposibil! bombăni că Te porţi ca un băieţandru.

— Dar ce-am făcut? se miră Iura. Sunt şi eu un vechi pionier şi-mi place să stau de vorbă cu tineretul.

— Să provoci scandal, asta-ţi place! Mi-e ruşine să ies cu tine pe stradă!

— Te rog, scuteşte-mă cu morala!

Iura, încruntat, o luă repede înainte.

Fiind duminică, pe plajă era multă lume. Trenurile electrice revărsau din vagoanele înăbuşitoare sute şi mii de orăşeni. Pe sub umbrare şi umbrele nu mai erau locuri, nisipul alb al plajei era presărat cu trupuri cafenii.

Pe uscat tinerii jucau volei, iar în mare – polo pe apă. Râsul, loviturile răsunătoare de minge, cântecele mexicane revărsate de sub acele patefoanelor – toate acestea se amestecau cu chiuitul şi ţipetele pline de bucurie ale copiilor care se bălăceau la mal, strângând în braţe crocodilii şi rechinii de cauciuc.

Bărbaţii şi femeile – sclavi ai modei – etalau ultimele modele de costume de baie şi ochelari de soare, singurele obiecte cu care se puteau făli în această împărăţie a oamenilor goi.

Nu lipseau nici reprezentanţii ligii secrete a proştilor, înfieraţi încă în deceniul al patrulea de către Ilf şi Petrov – doi sau trei oameni în costum complet de oraş, cu „pălărie şi ghete, care nădușeau plini de abnegaţie pe nisipul încins.

Oamenii se simţeau bine. Plapuma albastră, ocrotitoare a atmosferei îi ferea cu grijă de Cosmosul negru şi rece, de radiaţiile lui dăunătoare.

Privalov şi amicii lui se instalară chiar lângă apă – aici nisipul nu era atât de fierbinte şi limbile leneşe ale valurilor se rostogoleau uneori până la picioarele lor.

— Hai pe stâncă aceea, propuse Valea.

Iura nu răspunse. Făcea pe supăratul. Iar Nikolai mormăi:

— Ce să faci acolo?

Valea se îmbufnă:

— Nu ştiu ce-aveţi amândoi astăzi…

Îşi puse cascheta albastră de cauciuc şi se îndreptă prin apă spre stâncă neagră ca antracitul, care se iţea din valuri nu departe de ţărm. Păşind atent cu picioarele goale, Valea urcă pe panta lină a stâncii şi culcându-se începu să se bălăcească în apă.

Stânca era bine aşezată. Valurile ce se rostogoleau

lin peste că, furişându-se de jos, o săltau pe Valea. Asta o amuza.

Iura şi Nikolai se aruncară în apă şi se luară la întrecere: braţele lor bronzate, îndoite puţin din coate, apăreau şi dispăreau mereu. Ptex, căruia nu-i plăcea să facă baie, lătră de câteva ori în urma lor, propunându-le să se întoarcă, apoi resemnându-se se aşeză pe nisip şi scoase o limbă de un cot.

Olga Mihailovna înfipse umbrela în nisip, aşternu cu grijă sub ea o cuvertură şi se afundă în lectură.

Koltuhov îşi confecţionă din ziar un coif şi, punându-şi-l pe cap, se culcă alături de Privalov.

— Boris, am să-ţi iau pentru vreo două zile unul din ingineri, spuse el.

— De ce? Să-ţi fiarbă răşini?

— Poate chiar pe ăsta, pe Kostiukov. Pare un băiat dezgheţat. îl laşi?

— Ia-l… Numai să nu sufere munca lui de bază.

— Bineînţeles.

— Ce-ai copiat ieri din manuscris? întrebă Privalov, după o pauză.

— Caută şi vei găsi, răspunse evaziv Koltuhov.

Şi începu să-i explice lui Privalov cât e de necesară întocmirea de urgenţă a devizului privind costul lucrărilor de cercetare legate de conducta transcaspică. Ascultând murmurul vorbelor lui, Boris Ivanovici moţăia.

Nikolai şi Iura ieşiră în fugă din apă, stropindu-se.

— Boris Ivanovici, spuse Iura, trântindu-se din mers pe nisip, potoliţi-l pe acest dement! Vrea să mă convingă că Matveev n-a minţit… chestia cu brahmanul imaterial.

— Termină! se răsti Nikolai.

Privalov, culcat pe spate, tot nu deschise ochii. Pe chipul lui se putea citi o deplină desfătare.

— Copii, vă rog ceva, spuse el cu o voce slabă. N-aţi putea să nu mă bateţi la cap?

Asupra plajei soarele revărsa cu dărnicie aur fierbinte. Pe cerul decolorat de arşiţă doi-trei nouraşi

păreau prinşi în pioneze. Se auzi şuieratul trenului electric. Dinspre gară se revărsa spre plajă un nou val pestriţ de orăşeni. Ei treceau în şir pe lângă ţărm, transpiraţi şi veseli, iar Koltuhov bombănea când unii dintre ei păşeau peste picioarele lui slabe, sfrijite.

La un moment dat, unul din trecători se opri şi se uită atent la Koltuhov. Rex ridică capul şi mirii uşor.

— Pavel Stepanovici? întrebă trecătorul. Dumneata eşti?

Koltuhov întoarse capul. îl recunoscu pe Operatin.

— A, vecinul nostru! Koltuhov făcu un semn cu mâna. Te-ai gândit şi dumneata să guşti din binefacerile plajei?

— E o căldură insuportabilă, Pavel Stepanovici. În oraş nu se poate respira.

Nikolai îi porunci lui Rex să tacă. Ridicând politicos pălăria de paie, Operatin salută pe toată lumea. Iura se înclină ceremonios, ducând un picior înapoi, şi rosti:

— Cu permisiunea dumneavoastră – Kostiukov.

— Îmi pare bine. Operatin se dezbrăcă şi se culcă alături de Koltuhov. Ce noutăţi, Pavel Stepanovici? întrebă el.

— Nimic nou. Am citit ieri o istorioară indiană…

Koltuhov se apucă să-i povestească precipitat, cu ironie, despre manuscrisul lui Matveev, prezentând mărturisirile locotenentului de marină într-o lumină umoristică.

Palavragiu bătrân! gândi Privalov. Noroc că n-avem de gând să facem din asta un secret…

Îşi lepădă ochelarii şi plecă să facă baie.

— Boris, să nu te duci departe, îi recomandă neliniştită Olga Mihailovna.

Nikolai se trase mai aproape de Iura.

— S-a ambalat Pal Stepanov al nostru! îi şopti el nemulţumit.

Iura nu răspunse. Ridicat în coate, se uita la Valea care se bălăcea în apă, pe stâncă cea neagră.

Operatin îl asculta zâmbind pe Koltuhov. Dar când acesta pomeni – anecdotic – de cuţitul lui Matveev, zâmbetul dispăru deodată de pe faţa lui. Privirea îi era acum atentă, scrutătoare.

— Iertaţi-mă că vă întrerup, Pavel Stepanovici. Cuţitul acesta… Spune în manuscris cum l-au făcut penetrant?

— A, prostii! făcu Koltuhov. Basme pentru preşcolari. Într-un singur lucru cred din tot ce spune Matveev: în electrostatică. Pentru secolul optsprezece e posibil. Apropo… Vulpoiul bătrân trecu – după cum i se părea – lui, foarte abil – la un alt subiect, de dragul căruia de altfel provocase toată discuţia: Apropo, am auzit că aţi montat la institut un generator electrostatic de mare putere. E adevărat? Am o mare rugăminte: nu pot să-l folosesc şi eu? N-am să te deranjez prea des. Ei, ce zici?

— Mă rog. de ce nu, încuviinţă cu rezerve Operatin. Să vorbim cu şeful. La drept vorbind însă la ce vă trebuie?

Dar nu mai era chip să afle ceva de la Koltuhov. Începuse să povestească o întâmplare din tinereţea lui agitată. Şi când povestea el…

Valea veni în fugă. Îşi scoase din cap cascheta, îşi înfoi părul negru şi, aşezându-se lângă Olga Mihailovna, începu să laude stânca în fel şi chip.

— Dânsa spuneaţi că a tradus manuscrisul? îl întrebă încetişor Operatin pe Koltuhov.

— Da. Faceţi cunoştinţă.

Operatin se recomandă.

— Valentina şi mai cum? întrebă el, strângând cu grijă mâna fină a Valiei.

— Valentina Savelievna, zâmbi Valea, îi plăcuse tonul amabil al – lui Operatin.

— Vă felicit pentru interesanta descoperire. A! Nu e glumă: un manuscris original din epoca lui Petru! Ştiţi, Valentina Savelievna…

Şi Operatin începu o discuţie însufleţită cu Valea.

Iura îi privea chiorâş. Într-un târziu se ridică, îl strigă pe Rex, îndemnându-l să intre în apă, şi se apropie de stâncă. Din spirit de solidaritate, Nikolai îl urmă. Se aşezară amândoi cu picioarele în apă, schimbară o privire şi începură cu voci melancolice de vizitii:

Mături… maturi… mături… ei mături împleteau.

Ei mături împleteau, la târg le trimiteau…

16 241

— Rex, tu de ce taci? întrebă Iura cu asprime.

Câinele ridică botul, căscă convulsiv şi începu să geamă încetişor.

Valea, auzindu-i, se uită spre ei şi ridică din umeri.

Trista melodie se îngâna cu valurile:

Mături… mături… mături… la târg le trimiteau.

La târg le trimiteau, parale câştigau…

CAPITOLUL II

Xn care Nikolai şi Iura găsesc schiţele a trei cutii şi jură cu mâna pe „Durandai” sub ferestrele familiei Benediktov

Durandal al meu, tu, glorie a mea, Spada mea sjintă…

„Cântectd lui Rol and.

Într-un ungher din curtea institutului, chiar în spatele clădirii, lângă zid, aproape ascuns de tufele de cenuşar şi trunchiurile salcâmilor ce creşteau aici din belşug, se afla un banc mare şi greu pentru încercarea ţevilor la vibraţii. Chiar lângă banc fusese ridicat un mic chioşc. Vara, când făceau de serviciu la banc, laboranţi! se instalau de obicei în chioşc, iar iarna se adăposteau într-o cămăruţă-magazie aflată chiar în spatele bârlogului lui Koltuhov. Această magazie dădea direct în curte.

Cum iarna era încă departe, Privalov încuviinţă ca Nikolai şi Iura să ocupe magazia deocamdată goală. Tinerii ingineri aduseră de acasă instalaţia cu „inima de mercur” şi cântarul piezoelectric. În aceeaşi zi

cutreierară toate secţiile, cerşind ba un voltmetru, ba un taburet, ba o punte Wheatstone… Nikolai prinse în perete portretul lui Mendeleev, iar Iura aduse – el ştie de unde – o tăbliţă cu inscripţia: „Când pleci întrerupe curentul” pe care o fixă pe uşă.

Apoi Iura cercetă interiorul cu un ochi critic, plescăi din limbă şi spuse:

— Grozav! O asemenea bojdeucă-laborator nici Faraday n-a avut.

Cu toată această superioritate evidentă însă, în bojdeuca-laborator treburile mergeau mult mai prost decât îi mersese vreodată lui Faraday. Prietenii noştri ticluiau în jurul „inimii de mercur” diferite combinaţii de câmpuri electrice. „Inima” pulsa conştiincios, dar nu manifesta nici cea mai mică intenţie de a mări tensiunea superficială a mercurului.

Într-una din seri, în mica magazie intră Privalov. Cercetând instalaţia şi ascultând explicaţiile lui Nikolai, el îşi mijea ironic ochii pe după lentilele ochelarilor.

— Mda, rosti el după ce ascultă până la capăt. Şi în câţi ani speraţi voi să obţineţi rezultatul dorit?

— În câţi ani? întrebă mirat Nikolai.

— Da, în câte decenii… Pentru a încerca toate combinaţiile de frecvenţă posibile în cazul de faţă, s-ar putea să nu vă ajungă toată viaţa. Să bâjbâi la întâmplare? Aşa nu merge, prieteni. E nevoie de aplicarea unor legi matematice precise.

— Vrem să găsim mai întâi forma spiralei-inductor. Nu întâmplător scrie Matveev de melc, de „spirală”. Trebuie să fie un inductor de o formă originală.

— „Scrie Matveev!” repetă supărat Privalov. Mai lipseşte să vă referiţi la bătrânul Hottabîci, vrăjitorul din poveste… înţelege o dată, catâr ce eşti: dacă ştiţi valoarea autoinductanţei necesare, forma inductorului se poate calcula fără dificultăţi deosebite.

— Are dreptate şeful! declară Jura după ce plecă Privalov. Bâjbâim ca nişte pisoi orbi.

— E mai interesant să fierbi răşini? întrebă sarcastic Nikolai, căruia nu-i plăcea că în ultima vreme Iura prea se ducea des în bârlogtvi lui Koltuhov.

— În orice caz e mai util, ripostă Iura. Şi fără bătaie de cap: perfecţionăm substanţele izolatoare pentru conducte. Ce, ori nu-i aşa?

Nikolai nu răspunse nimic. Iar a doua zi, în pauza de prânz, îl aduse în mica lor magazie pe Husein Amirov, un tânăr inginer din secţia de automatizare.

După ce intră, oacheşul Husein strâmbă din nasu-i lung.

— Ce miroase aici a fenol? întrebă el precipitat.

16* * 243

— De dincolo miroase. Nikolai arătă din cap spre despărţitura de scânduri. Acolo-i afumătoarea lui Koltuhov.

— Afumătoarea! Ha-ha-ha! râse scurt Husein, înălţându-şi sprâncenele negre. Ce voiai să-mi arăţi? Hai repede, că n-am timp. Îmi vine rândul la ping-pong…

„Inima de mercur" îl interesă pe Husein. Uită de ping-pong şi petrecu toată pauza în magazie, încercând generatorul la diferite frecvenţe.

— Interesantă chestie, numai că regimul nu pare să fie cel care trebuie, spuse el, pierind. O să mă mai gândesc, Kolea.

După o oră îi teleefonă lui Nikolai la laborator:

— Ascultă, mă! îi strigă în receptor. Ştii care-i greşeala? înalta frecvenţă trebuie lansată prin impulsuri intermitente. Înţelegi? Construieşte un întrerupător cu diapazon[16].

Curând în magazie apăru un astfel de întrerupători Un electromagnet făcea să vibreze permanent lamele acestuia, iar contactele situate pe ele deschideau şi întrerupeau circuitul electric. Frecvenţa oscilaţiilor era reglată cu ajutorul unor greutăţi mobile montate pe

---

16 întrerupătoarele cu diapazon se folosesc cînd este necesară o închidere periodică, precisă a contactelor, (n. red. ruse).

lamelele diapazonului.

Impulsuri intermitente! Bună idee. Totuşi nu reuşeau de loc să dea peste frecvenţa la care „inima de mercur”, constrânsă de tensiunea superficială mărită, să-şi înceteze pulsaţiile. Dar poate că în natură nici nu există o asemenea frecvenţă!…

Oricum ar fi, mai prost a fost că prietenii noştri au trebuit să se despartă de „bojdeuca-laborator” chiar în toiul experienţelor.

Iată cum s-a întâmplat.

În seara aceea Nikolai şi Iura moşmondeau ca de obicei, în laborator. Reacordând generatorul, cercetau o nouă gamă de frecvenţe. Dar treaba tot nu mergea.

Iura împinse cu zgomot taburetul.

— Ehei, prietene!… Cum o-ntorci şi cum o iei, nu-l ajungi pe Faraday.

— Ce să-l ajungem! confirmă Nikolai cu un oftat şi privi parcă ameninţător spre „inima de mercur”.

Scoase din servietă mapa roşie cu manuscrisul lui Matveev. îl rugase insistent pe Privalov să i-l dea în seara aceea: a doua zi manuscrisul urmă să fie trimis la Moscova, însoţit de o scrisoare a academicianului Baghanlî.

— Iar începi cu „spiralele” tale? întrebă Iura. Spune, bătrâne, ce mai urmăreşti acum? Concret. Ce vrei?

— Vreau să învăţ textul pe dinafară.

— Te întreb serios, Kolea.

— Parcă nu ştii: vreau să măresc tensiunea superficială a lichidului în aşa fel, încât…

— Nu asta te întreb. Iura făcu un gest de nerăbdare. Dacă ar fi să-l credem pe Matveev, bătrânul ţinut în lanţuri a vârât în „spirală” cuţitul şi după asta cuţitul a devenit penetrabil sau… penetrant, aşa ceva… De altfel e unul şi acelaşi lucru… Crezi oare într-adevăr că…

— Nu cred nimic. Un singur lucru vreau: să găsesc o nouă formă de inductor. Nikolai întorcea cu grijă foile manuscrisului. Pleci?

Iura se uită la ceas:

— E încă devreme.

— De ce nu te împaci cu Valea? Zău, parcă aţi fi copii.

— Nu vezi că nu telefonează? Eu în niciun caz… Ia mai dă-mi o dată ultimele foi, unde scrie de Lomonosov.

— Hai în chioşc, propuse Nikolai. Aici e zăpuşeală.

— Ai întrerupt curentul?

— Nu-i nevoie. Lasă-l să lucreze la frecvenţa asta vreo jumătate de oră.

Ieşiră în curte. Acolo, pe bancul de încercare trepida mărunt o ţeavă de opt ţoli cu o îmbinare sudată, care era supusă la o probă de rezistenţă la oboseală. În chioşc, lângă întrerupătorul de rezervă, laborantul Valerik Gorbacevski citea „Vicontele de Bragelona”, uitându-se din când în când la banc.

Nobilul dar nelegitimul fiu al contelui de la Fere fusese de mult detaşat la bancul vibrator şi „era păstrat” în cutia cu scule, la dispoziţia celor ce făceau de serviciu timp mai îndelungat. „Vicontele” era cam ferfeniţi t şi unsuros.

Inginerii intrară în chioşc.

— Ce-i, tinere, eşti de serviciu? întrebă Iura. Ia dă-te mai încolo!

Se aşezară la masă alături de Valerik şi se cufundară în lectura manuscrisului.

În curte era linişte. Greutatea excentrică ce făcea să oscileze ţeava pe banc uruia învârtinrâu-se, iar în dosul chioşcului foşneau frunzele copacilor.

Valerik împinse cartea la o parte.

— Iuri Timofceevici, staţi mai mult aici? îndrăzni el să întrebe.

— Da. De ce?

— Dacă staţi mai mult, poate-mi daţi drumul să plec?

— Unde? La dans?

— De ce nu? Valerik îl înfruntă. Doar nu-s moş să

stau seara acasă!

— Lasă-l să plece. Nikolai nu-şi ridică ochii din manuscris. Numai să nu te legi de fete pe bulevard.

— Da' ce, eu m-am legat? se dezvinovăţi Valerik. Trebuie să răspund pentru toţi ciuvaşii!

— Ciuvaşii! Aha! Iura dădu din cap cu înţelegere: Ăştia-s cei care l-au devorat pe căpitanul Cook? Tribul care se ploconea unui gramofon?

— Du-te, Gorbacevski, îi îngădui Nikolai.

Valerik păşi cu hotărâre spre uşă. În prag se opri şi întoarse capul spre Iura.

— Asta-i bună t îi sărise ţâfna cu întârziere. Parcă dumitale nu-ţi place să dansezi!

Şi ieşi din chioşc.

— Ţi-a zis-o! râse Nikolai.

— Mai mult decât atât, m-a răpus de moarte, cum ar fi spus Feodor Matveev. Ce-ar fi să-l luăm pe Valerka pe iaht? De când ne roagă.

— Ia mai dă-l dracului.

— Nu-I înghiţi, ştiu eu. Dar n-ai dreptate, Kolea. Băiatul 1 se schimbă văzând cu ochii. A trecut într-a noua la seral. Şi, în general, vrea să se apropie de noi, iar tu îl respingi…

— Nu-i sunt dădacă.

Nikolai aprinse lampa de birou. Un timp citiră amândoi în tăcere.

— B-lestemată „spirală”! bombăni Nikolai. Vârî mâna în buzunar după ţigări şi tocmai atunci observă că Iura priveşte la lumină una din filele manuscrisului. Ce-ai găsit acolo, Iura?

— Ia uită-te şi tu… Nişte desene.

Într-adevăr, pe partea curată a ultimei file de mă nuscris se distingeau greu nişte desene. Grafitul se ştersese aproape complet, rămăseseră doar urmele slabe lăsate pe hârtia groasă de ascuţişul unui creion tare.

Nikolai aplecă lampa. Cum lumina cădea paralel cu hârtia, şănţuleţele lăsate de creion apărură mai clar, aşa

cum noaptea la lumina farurilor de automobil se conturează cu claritate neregularităţile drumului.

— Kolka, cutia noastră! strigă deodată Iura. Şi nu una…

O mână neglijentă, dar fermă, schiţase pe hârtie, una sub alta, trei cutii, notând şi dimensiunile lor. Primele două desene înfăţişau cutii de fier asemănătoare aceleia în care găsiseră manuscrisul lui Matveev, iar al treilea o cutie de alte proporţii, pătrată şi plată.

Fiecare desen avea jos câte o inscripţie. Afară de asta, pe toate trei cutiile se vedeau patru litere mari latine, bine conturate, ce urmau probabil să fie gravate:

AMDG

La mijloc, sub aceste litere era desenată o coroană, iar dedesubt nişte litere mai mărunte:

JdM

— Ia stai, înseamnă că pe cutia noastră trebuie să fie aceste literei Iura alergă la laborator şi se întoarse cu cutia. Uite-le! Literele gravate sunt acoperite de rugină. De-aia n-am observat…

Cuprins de ardoarea cercetaşului, scoase din cutia de scule un ac şi se apucă să cureţe adânciturile săpate odinioară pe metal de cuţitul gravorului. Acum literele şi coroana apăreau absolut clar.

Aceste litere îl neliniştea pe Nikolai. Le mai văzuse undeva. Dar unde? Avea o memorie excelentă şi-l enerva faptul că nu-şi putea aduce aminte…

Privirea îi lunecă distrată pe cartea deschisă, lăsată de Valerik.

— Ptiu, drace, ce coincidenţă! exclamă Nikolai şi citi cu voce tare: „Aplecat peste umărul lui, Bezmo, încremenit, citea cuvânt cu cuvânt: AMDG”…

Chicotind scurt, Iura trase cartea spre el.

— „Ad majorem Dei gloriam” – „Spre marea slavă a Domnului”, citi el trimiterea explicativă. Deviza iezuiţilor! Dar ce-o fi însemnând J d M? În „Bragelona” nu-i aşa ceva. Ne dă bătaie de cap, nu glumă,

locotenentul tău de marină!...

— Stai aşa, îl opri Nikolai. Să lucrăm sistematic.

Şi schiţă la repezeală pe hârtie:

Nr. cutiilor după ţtmplasarea desenelor de sus în jos	Inscripţia de sub cutie	Dimensiunile cutiilor în unităţi mtate pe desene	
		Lungimea	Lăţimea înălţimea
1	La preuve	9	13/, 13/d
2	La source	9 V3	2 2
3	La clef du mys tt re	4	4 */ =

„— Deşteaptă chestie! Iura îşi frecă mâinile cu satisfacţie. Acum să traducem inscripţiile. Source, mystère... Dar celelalte cuvinte? Telefonează-i Valiei, ea ştie bine franceza.

— Da, trebuie.

Nikolai luă foaia cu tabelul şi se duse în laborator, la telefon. Se întoarse curând.

— Aşadar, recapitulă el, prima cutie, „la preuve”, înseamnă „dovada”. „La source” înseamnă într-adevăr „sursa”, iar „la clef du mystère” – „cheia misterului”.

— Ei drăcie, cheia misterului! Iura luă un şubler şi măsură lungimea, lăţimea şi înălţimea cutiei de metal. Avea: 257, 5 X 54, 2 X 54, 2 milimetri. N-ai rigla de calcul? întrebă el. Să vedem care este raportul dintre aceste dimensiuni. împarte tu 257, 5 la 54, 2.

— Exact ca 9 1/2: 2: 2, constată Nikolai şi privi tabelul din faţa sa. Deci cutia noastră cu manuscrisul este „sursa”.

— E clar! exclamă Iura. Să vedem acum în ce unităţi sunt date dimensiunile pe desene. 54, 2 împărţit la 2 fac

27, 1 milimetri. Iar un toi englezesc are 25, 4. Înseamnă...

— Înseamnă că dimensiunile nu sunt date în toţi englezeşti, îi luă Nikolai vorba din gură. O să ne lămurim pe urmă. Deocamdată să sistematizăm rezultatele.

Întocmiră un nou tabel:

Inscripţia sub desen	Dimensiunile cutiilor						ervaţinui
	În unităţi de pe desene			În mii mie tri			
	Lungimea	Lăţimea	Înălţimea	Lungimea	Lăţimea	Înălţimea	
„Dovada”.	9	3 = 7.1	1 3/ 1 / 4	243, 9	47, 4	47, 4	se unde este
„Sursa”.	9 Vs	2	2	267, 6	54, 2	54, 2	a noas
„Cheia misterului”.	4	4	l/3	108, 4	108, 4	13, 55	se unde este

— Prin urmare, deduse Iura, cel care a introdus manuscrisul în cutia asta a mai comandat două cutii – pentru „dovadă” şi „cheia misterului”. Şi asta în niciun caz n-a făcut-o Matveev: e greu de crezut că puteau să-l pasioneze pe el lozincile iezuite. Dar atunci cine? Şi ce-o fi ascuns în celelalte cutii? Cine ştie unde-o fi!

Tocmai atunci Koltuhov intră în chioşc. Se uită pătrunzător, pe sub sprâncenele-i stufoase, la tinerii ingineri şi rosti încet, chiar prietenos:

— Ia spuneţi, puişorilor, aţi început să vă faceţi de cap cu înalta frecvenţă?

Nikolai şi Iura ridicară miraţi ochii la Koltuhov. Vine la o oră atât de târzie şi le spune ce le spune pe un ton prietenos – asta nu-i a bună!...

— Ce s-a întâmplat, Pavel Stepanovici? întrebă Iura.

— Ce s-a întâmplat? Veniţi să vedeţi.

Inginerul şef îi conduse nefiresc de amabil în bârlogul lui.

Iată ce se întâmplase. În ziua aceea, la fabrica de mase plastice i se preparase lui Koltuhov – după o reţetă specială a lui – materia primă pentru nişte izolanţi. Bucuros, Koltuhov s-a dus personal s-o ia. Răşina emana un miros puternic, neplăcut. În autobuz lumea se uita chiorâş la Koltuhov, dar pentru el mirosul acesta era mai plăcut decât parfumul lăcrămioarelor.

Treburile l-au mai reţinut pe Koltuhov în oraş, aşa că a ajuns la institut abia seara. A deschis bârlogul de sub scară şi a aprins lumina. Apoi a scos din servietă pachetul învelit în hârtie şi a deşertat pe masă, sub pâlnia ventilatorului, fulgii de răşină uscată asemănători „floricelelor calde” din porumb.

„Las să stea aici până dimineaţa, să se mai aerisească puţin”, s-a gândit el.

A făcut câţiva paşi spre uşă, clar deodată s-a oprit: mirosul de răşină devenise mult mai puternic.

„Ei, drăcie! Koltuhov s-a încruntat. Ustură ochii...”

S-a apropiat de masă şi s-a uitat. „Floricelele” se răsuceau ca în cuptor, se sfrijeau, se înnegreau. Preţioasa răşină se topea sub o. chii lui!...

Koltuhov, nervos, a pus mâna pe ţeava ventilatorului: era rece. Când şi-a vârât însă mâna sub pâlnie, a simţit o uşoară adiere caldă venind de afară.

Parcurgând în grabă coridorul, a ieşit în curte şi, ocolind colţul clădirii, s-a oprit în faţa magaziei lipite de cămara fui.

Uşa era deschisă, iar lumina aprinsă. Pe masă – un generator în funcţiune. Întrerupătorul cu diapazon zumzuia fin. Iar un tub, ieşind din perete, duce până afară: tubul ventilatorului din bârlogul lui!...

Totul era clar. Tubul de ventilaţie a jucat întâmplător rol de ghid ultrasunetelor – frecvenţe parazite ce se

produc de obicei la generatoarele de înaltă frecvenţă construite de amatori! întâlnind în calea lor grămăjoara de răşină, ultrasunetele au încălzit-o şi au volatilizat-o.

Această însuşire a curenţilor de înaltă frecvenţă – de a produce căldură în interiorul dielectricilor – se utilizează pe scară largă în fabricile de materiale plastice, dar şi în alte industrii, pentru uscarea materialelor lemnoase, de pildă, ori pentru sterilizarea conservelor. Nu era nimic nou.

Dar acest gând nu i-a adus lui Koltuhov nici cea mai mică uşurare. El a privit tăbliţa „La plecare întrerupe curentul", a mârâit mânios şi s-a îndreptat spre chioşc... îi duse aşadar pe tineri în bârlogul lui şi, tot calm, fără să ridice vocea, le explică amănunţit ce se întâmplase.

— Pavel Stepanovici, dar n-am făcut-o intenţionat, începu Iura cu o voce rugătoare. N-am ştiut...

— Nici nu spun că aţi făcut-o intenţionat. Sunteţi încă tineri, n-aţi prevăzut totul...

— Chiar aşa, adăugă Iura. Vă cerem scuze, Pavel Stepanovici.

— Foarte bine, spuse Koltuhov prietenos. Atunci să trecem la împărţirea sarcinilor. Poţapkin o să demonteze acest „generator de minuni" care-i aparţine, Kostiukov o să dea fuga să aducă un taxi, iar eu am să-i spun portarului că aveţi voie să scoateţi inventarul pe poartă. Şi vreau ca peste douăzeci şi patru de minute să nu mai fie nici urmă de voi pe-aici. E clar?

Să te cerţi cu Koltuhov era absolut inutil; – „Izgonirea din rai" i-a amărât tare mult pe prietenii noştri. Veranda din străduţa Bondarnîi s-a transformat iarăşi în laborator. De fapt, experienţele n-au fost, reluate prea curând. Câteva seri la rând Nikolai şi Iura s-au ocupat cu pasiune de descifrarea inscripţiilor misterioase de pe cele trei cutii.

„AMDG"... Această inscripţie constituia dovada că iezuiţii au avut o legătură directă cu cutiile. Dar ce însemna „JdM"?

În mod cu totul neaşteptat, coroana i-a ajutat să descifreze şi semnificaţia acestor litere. Prietenii noştri găsiră la o bibliotecă publică o carte veche despre heraldică şi stabiliră că pe cutii era reprodusă o coroană de conte. Nu de rege şi nici de duce – de conte. Atunci au înţeles că „J” şi „M” sunt iniţialele unui conte, iar acel „d” mic dintre ele reprezintă particula de nobleţe „de”.

După asta se apucară să caute şi să răsfoiască toate cărţile în care se vorbea ori măcar se pomenea despre iezuiţi...

Nikolai şi Iura aveau un caiet comun pe coperta căruia scria: „Diverse”. Pe foile acestui caiet destul de gros se găseau scheme de radio, reţete fotografice, calculele dimensionale ale iahtului, versuri, schiţele acvalangului şi ale arbaletei subacvatice, diferite informaţii despre tensiunea superficială, culese de prin cărţi.

Acum în caiet apărură şi schiţele celor trei cutii cu următoarele comentarii ample:

„A) Unitatea de măsură egală cu 27, 1 mm s-a dovedit a fi vechiul ţol francez, adică a douăsprezecea parte a piciorului parizian.

b) Piciorul parizian şi celelalte măsuri vechi au fost abrogate în Franţa prin decretul din 19 frimaire în al VIII-lea an al Ptepublicii, adică la 10 decembrie 1799 – în vederea trecerii la sistemul metric.

c) Creionul cu care au fost făcute inscripţiile avea mină de grafit măcinat amestecat cu argilă, supuse călirii, adică de tipul celor din zilele noastre. Asemenea creioane au apărut după anul 1790. Până atunci se scria cu ştifturi de plumb (de-aceea germanii spun creionului „Bleistift”[17]) ori cu tije din substanţe colorate natural (de aceea francezii spun creionului „crayon” de la – craie” – cretă, iar ruşii folosesc cuvântul „karandaş”, provenit din tătărescul „kara-daş” – piatră neagră).

În anul 1790, celebrul Hardtmuth a propus ca în loc

---

17 Blei (în germană) — plumb (n. a.).

să se strunjească miezul creioanelor din bucăţi de grafit, să se facă amestecuri de tării diferite din grafit măcinat cu argilă.

Tot atunci savantul frângez Conte a propus tehnologia montării minei de grafit în lemn. Hardtmuth a înfiinţat faimoasa fabrică până în prezent cunoscută prin excelentele sale creioane de desen „Koh-i-Noor”[18]

CONCLUZII

1. Judecând după creion, inscripţiile au fost făcute după anul 1790, iar ţinând seama de măsuri – înainte de introducerea sistemului metric, adică până în anul 1799, dar poate şi mai târziu, întrucât introducerea măsurilor metrice a durat destul de mult.

2. Literele „AMDG” arată că persoana care a ascuns manuscrisul lui Matveev în cutie făcea parte din ordinul iezuiţilor. Această persoană avea titlul de conte şi iniţialele numelui său sunt JdM.

3. Cutia a fost găsită pe teritoriul fostului imperiu rus, de unde iezuiţii au fost izgoniţi în anul 1320, din ordinul lui Alexandr I. Şi cum în perioada dintre 1803 şi 1817 trimisul regelui Sardiniei în Rusia a fost un vestit iezuit, contele Joseph de Maistre, putem presupune că lui îi aparţin iniţialele „JdM”. Este explicabil de ce acest mistic şi obscurantist nu recunoaşterea sistemul metrie introdus de Conventul antircligios; el putea însă foarte bine să utilizeze un creion din grafit măcinat, la modă pe vremea aceea.

4. Feodor Matveev n-a trăit în niciun caz până în anul 1803. Între anii 1803 şi 1817 ar fi putut să fie în viaţă, la o vârstă activă, doar un nepot sau strănepot al său.

GENERALIZĂRI

Datele cu privire la electrotehnică şi la aplicarea ei în condiţiile cultului indian, cuprinse în manuscrisul lui

---

18 Koh-i-Noor — denumirea unuia din cele mai mari diamante din lume, găsit în Africa de Sud. In limba cafrilor, koh-i-noor înseamnă „muntele luminii" (n. red. ruse).

Matveev, datat la 2 ianuarie 1762, au căzut în perioada anilor 1803 – 1817 în mâinile iezuitului de Maistre. Aceste date l-au interesat, întrucât puteau fi de folos ordinului. Din motive necunoscute nouă, de Maistre a ascuns manuscrisul într-o cutie de fier însemnată cu iniţialele devizei iezuiţilor şi cu iniţialele sale. De Maistre a numit această cutie „sursă", probabil – sursă de informaţii.

În afară de asta, de Maistre a mai comandat (sau a avut de gând să comande) încă două cutii, ale căror dimensiuni le cunoaştem. Una, aproape la fel cu cea descoperită de B.I. Privalov, conţinea, ori urma să conţină, o dovadă a nu ştim ce, iar cea din urmă, pătrată şi plată – „cheia misterului". Poate că a treia cutie conţinea rezultatul experienţelor făcute pentru a se descoperi tainele brahmanilor indieni, descrise de Matveev".

Într-o zi îi arătară caietul lui Privalov.

— Da, nu e rău, nu-i rău de loc, spuse Boris Ivanovici. Absolut logic. Ei; şi mai departe?

— Ar trebui să căutăm celelalte două cutii, răspunse Nikolai.

Privalov miji ochii:

— Cum? Vă adresaţi conducerii ordinului iezuiţilor?

25.3

— Nu mergem chiar aşa departe. Doar până la hala de vechituri, şi atât.

— La hala de vechituri? Boris Ivanovici se uită întrebător la Nikolai. Ah! Ei da, desigur. Într-adevăr, singurul fir... Dar grăbiţi-vă, am auzit că zilele acestea hala de vechituri se închide pentru totdeauna.

În rândurile tejghetarilor cu fiare vechi, care se cam răriseră simţitor, îl găsiră pe vânzătorul cunoscut şi, convingându-l cu mare greutate de – loialitatea lor, aflară că „bara de metal" care-i interesa pe ei fusese obţinută împreună cu alte „fleacuri" pe o cale nu prea legală de la punctul de colectare a fierului vechi.

Discuţia cu amicul salariat al punctului de colectare, condusă cu subtilitate şi delicateţe, avu ca urmare cunoştinţa tinerilor ingineri cu brigada maşinii de gunoieri nr. 92 – 93. Gunoierii i-au luat pe ingineri drept lucrători ai miliţiei judiciare, iar Nikolai şi cu Iura nu încercară să-i convingă de contrariu.

Cercetând multă vreme cutia de fier, unul dintre ei îşi aminti adresa casei de unde, cu ocazia mutării unui locatar, au luat mai multe vechituri aruncate.

Se duseră la adresa indicată. Portăreasa, de loc scumpă la vorbă, îi informă pe detectivii noştri că la începutul verii de acolo s-a mutat un singur locatar, pe nume Benediktov, care într-adevăr a aruncat o mulţime de boarfe. A umplut curtea din dos! De altfel, vecinii mereu se plângeau că, din cauza lui, în casă se făcea scurtcircuit! „N-ar strica să-l luaţi la rost puţin!” Şi portăreasa le dădu noua adresă a lui Benediktov.

„Când uşa se deschise, povestea Iura mai târziu, muşchii lui Nikolai din grupa care acţionează când o iei la fugă se încordară”. De altfel şi Rita, văzându-i pe cei doi tineri, rămase tot atât de uimită.

Cel dintâi se dezmetici Iura.

— Iertaţi-ne, spuse el nefiresc de tare. Am putea să vorbim cu tovarăşul Benediktov?

— Nu-i acasă. Ce doriţi cu el?

Nikolai deschise gura să răspundă, dar emise doar un sunet răguşit. Iura se grăbi să sară în ajutorul prietenului său:

— Vă explicăm imediat despre ce este vorba. Dar în uşă, aşa, e cam incomod…

Rita îşi conduse oaspeţii nepoftiţi în cameră.

Iura şi Nikolai cercetară la iuţeală interiorul.

Era o cameră ca oricare alta. Mobilă nouă, simplă şi frumoasă. Pe o măsuţă, lângă telefon – o revistă deschisă. Iura aruncă în treacăt o privire – revista era deschisă la articolul: „Problemele activităţii nourosecretorii a celulelor ganglienare ale nucleelor

hipotalamice la ştiucă şi crap în legătură cu manifestarea de sezon a funcţiei gonadotropice a hipofizei”.

Prin uşa întredeschisă se vedeau în camera vecină un acvariu, nişte spirale cu numeroase spire, un termostaţ colţul unui raft cu cărţi…

— Iertaţi-mă, cum vă numiţi? întrebă Iura.

— Mărgărită Pavlovna.

— Îmi daţi voie: Kostiukov. Dânsul este prietenul meu, tovarăşul Poţapkin. Iura se simţea în largul lui. Dumneavoastră sunteţi, probabil, înotătoare, specialistă la sărituri? întrebă el pe un ton amabil.

Între sprâncenele Ritei apăru o cută de supărare.

— Ce treabă aveţi cu soţul meu?

— Spuneţi-ne, vă rugăm, Mărgărită Pavlovna, aţi avut vreodată în casă o bucată de metal… mai bine zis, o prismă, o cutie cu nişte litere latine gravate pe ea?

— Litere latine? întrebă dânsa rar.

— Da. Nu prea mari şi acoperite de rugină.

Nikolai tuşi şi spuse:

— Lungimea cutiei două sute cincizeci şi şapte milimetri, lăţimea…

— Aşa nu-mi dau seama, îl întrerupse Rita. Arătaţi-mi mai bine cu mâna.

— Uite atâta. Iura arătă cu degetele pe faţa de masă vefde cu ornamentaţii. Ştiţi, în cutie s-a găsit un manuscris străvechi…

— Da? Rita netezi cu palma faţa de masă, deşi aceasta era şi-aşa bine întinsă. Şi ce legătură avem noi?

— Cum să vă spun… Am găsit întâmplător cutia la hala de vechituri, la un vânzător de fiare vechi. Obiectul acesta a ajuns acolo dintr-o casă de pe strada Krasnoarrneiskaia, iar la această adresă ni s-a spus că dumneavoastră aţi aruncat cu ocazia mutării o mulţime de vechituri. Doar aţi locuit mai înainte pe Krasnoarmeiskaia, nu-i aşa?

Rita nu răspunse. Stătea în picioare lângă masă şi lumina electrică dădea părului ei auriu reflexe moi.

— Am aflat că trebuie să mai existe încă două cutii, continuă Iura. Nu cunoaştem conţinutul lor, dar se poate presupune că din punct de vedere ştiinţific… sau istoric… El îşi pierdu dintr-odată răbdarea: în sfârşit, Mărgărită Pavlovna, dacă cutia aceea a fost aruncată de dumneavoastră, n-aţi putea să ne spuneţi unde sunt celelalte două?

— Încă două?

— Da. Încă două.

Deodată ea îl privi drept în ochi pe Iura şi spuse cu fermitate!

— Aţi greşit. Noi ne-am mutat într-adevăr din strada Krasnoarmeiskaia, dar n-am aruncat niciun fel de cutie.

— Îmi pare foarte rău, spuse Iura după o pauză. Iertaţi-ne că v-am deranjat.

Coborâră scara în fugă şi ieşiră în stradă. Iura îl apucă pe Nikolai de braţ.

— Kolea, sunt sigur că n-am greşit. Ea cunoaşte cutia noastră! Nu ştia că înăuntru era un manuscris. Asta da. Credea că e compactă, de aceea a aruncat-o. Şi-acum îi pare rău…

Tuburile de neon ale unei firme dădeau feţei lui Iura o culoare verde.

— Dacă n-ar fi ştiut nimic, ne-ar fi spus de la început: nu mă bateţi la cap. Dar n-ai văzut cum o tot lungea şi o sucea? Ne trăgea de limbă. O iezuită! exclamă Iura, aproape extaziat.

— Fii mai politicos, bombăni Nikolai.

— De ce? Doar e măritată.

— E măritată, repetă Nikolai, căutând cu nedumerire să pătrundă sensul acestor cuvinte.

— Şi tu! Ai fost al naibii de elocvent, observă Iura. Ai ameţit-o cu cifrele.

Nikolai nu răspunse. Se gândea la Mărgărită Pavlovna. De ce i se năzare, de câte ori o vede, ceva cunoscut, foarte cunoscut?…

Iura îl scutură de umeri:

— Trezeşte-te, nenorocitule! auzi? Aici e ceva, îţi spun eu! în casă e un adevărat laborator. Nu ştiu ce specialitate are. Dar să nu-mi zici mie pe nume dacă nu dezleg acest mister! Te ocupi şi tu de treaba asta. Da?

Nikolai dădu moale din cap.

— Hai să jurăm, ca Hanibal, nu se mai potolea Iura. În lipsa spadelor, să jurăm pe „Durandalu-ul meu.

Scoase din buzunar şurubelniţa-i dragă, o puse în palmă, atinse minerul cu două degete ale mâinii celeilalte şi, înălţându-şi căpui şi închizându-şi ochii ca la rugăciune, rosti:

— O, Durandal! Jur pe tine sub ferestrele femeii ce sare de pe motonavă. Jur să aflu taina celor trei cutii… etcetera. De acum şi pururea şi-n vecii vecilor!

Îi întinse şurubelniţa lui Nikolai şi acesta o atinse în tăcere.

CAPITOLUL III

În care Nikolai trebuie să-l convingă pe Iura de inconsistenţa învăţăturii

„Ragia-ioga”, pentru a-l putea întreba apoi ceva despre suprafaţa lui Mtibius

Transportul apel se poate face prin trei mijloace: *prin canale de piatră, prin ţevi* de *plumb, ori prin ţevi de lut ars*.

VITRUVIU: *„Zece cărţi despre arhitectură”*.

În amfiteatrul şcolii nr. 174 era gălăgie: anul şcolar abia începuse şi elevii încă mai manifestau vioiciunea dezinvoltă a vacanţei.

Nikolai privi distrat în sală. Prin larma vocilor, câteva fraze îi ajunseră la ureche. O elevă mai mare din rândul întâi, toată numai zulufi, îi spunea vecinei:

— Ce lungan e! E bun pentru baschet.

— Ăsta-i profesor*? întrebă vecina. Spuneau că o să vină un profesor.

— Eu l-am văzut la concurs, e velist, se auzi vocea de bas, plină de autoritate, a unui adolescent.

Directorul de studii bătea cu creionul în masă.

— Copii, spuse el când se făcu în sfârşit linişte, inginerul Potapkin o să ne vorbească despre ţevi şi conducte. Vreau să vă informez că tovarăşul inginer Potapkin a fost elev al şcolii noastre. Poftiţi, Nikolai Sergheevici.

Nikolai se simţea stânjenit sub privirile ochilor vii, plini de aşteptare. Fata cu zulufi şopti destul de tare:

— Despre ţevi? Ce plictiseală! şi se strâmbă.

Nikolai o privi cu severitate. Şi începu cu o voce neaşteptat de puternică:

— Dintre toate planetele sistemului solar, se pare că Pământul e înzestrat cu cele mai bune condiţii de viaţă: noi avem multă apă, iar apa înseamnă viaţă. Învelişul atmosferic al Pământului este puternic saturat cu vapori de apă. Numai o mică parte a planetei noastre nu e acoperită de mări şi oceane, dar şi uscatul, cât este, e brăzdat de numeroase râuri. Strămoşii noştri, oamenii primitivi care locuiau în peşteri, nu utilizau duşul, nu făceau compoturi, nu spălau carnea şi legumele; ei n-aveau de developat pentru că nu se ocupau cu fotografiatul şi nu-şi dădeau la spălat pieile de animale…

Asistenţa pufni, iar directorul de studii se uită cu nelinişte la vorbitor.

„Am început să vorbesc în maniera lui Iurka, îşi zise Nikolai. E adevărat deci: Spune-mi cu cine te-ntâlneşti…”

— Ei aveau nevoie de apă doar pentru băut, continuă el, iar pentru asta omului nu-i trebuie mai mult de un litru în douăzeci şi patru de ore. Dar fără această infimă cantitate, viaţa se stinge repede. Iată de ce oamenii se stabileau numai în preajma izvoarelor de apă dulce. Întreaga istorie a civilizaţiei omeneşti este în acelaşi timp istoria creşterii consumului de apă. Numai odată cu crearea tehnicii conductelor de apă omul a putut să se desprindă de râuri şi lacuri. Aş avea multe să vă povestesc despre felul cum oamenii au învăţat să găsească apa sub pământ şi. să construiască fântâni, dar asta ne-ar răpi prea multă vreme.

Se auzi scârţâitul uşii, în stânga. Cineva intrase fără să facă zgomot şi se îndrepta încet spre fundul sălii căutând cu ochii un scaun liber. Nikolai se uită într-acolo şi scăpă din mână linia. Pe culoarul lateral mergea Mărgărită Pavlovna. Purta o rochie de culoare deschisă, care-i lăsa goale braţele subţiri, bronzate. Cineva din rândul al treilea îi făcu loc, ea se aşeză şi-l privi pe Nikolai. Sprâncenele i se înălţară…

Nikolai îşi întoarse în grabă privirea de la ea şi-şi porunci să nu se mai uite în partea aceea.

— Aşadar, spuse el ridicând linia, astăzi populaţia Pământului consumă cantităţi uriaşe de apă. În prezent, la proiectarea conductelor de alimentare a oraşelor se ia ca minimum de apă necesar, pentru trai şi în gospodărie, o cantitate de aproape cinci sute de litri de om în douăzeci şi patru de ore. Fără să mai socotim consumul de apă din industrie, care este mult mai mare.

Primele apeducte au fost simple şanţuri descoperite ori jgheaburi de lemn. Prin defileuri adânci şi văi largi păşeau pilonii subţiri ai apeductelor romane; aceşti piloni susţineau canale făcute din zidărie puternică de piatră. Unele din ele se exploatează şi în zilele noastre. Vă amintiţi ce spune Maiakovski: „Cum a răzbit până-n zilele noastre apeductul zidit de sclavii Romei”?

Rămăşiţele unui asemenea apeduct, lângă ruinele Cartaginei, au fost cercetate de Gustav Flaubert şi descrise în romanul „Salambo”.

Nevoia tot mai mare de apă i-a silit pe oameni să inventeze conductele. Lumea antică a cunoscut conducte de apă din tulpini de bambus, din ţevi de lut ars, din trunchiuri de pin despicate, dăltuite şi din nou reunite. La băile Romei antice apa se aducea prin conducte cât să le cuprinzi cu braţele, făcute din foi groase de plumb. Cu aproape două mii de ani în urmă, arhitectul roman Vitruviu scria şi despre aceste conducte de plumb.

Arheologii susţin că în casele romanilor, găsite cu ocazia săpăturilor, s-au descoperit depuneri de săruri de

plumb.

Cu opt sute de ani în urmă, Ia Novgorod a fost instalată o conductă de apa din trunchiuri de copaci sfredelite. Când arheologii sovietici au descoperit apeductul – asta s-a întâmplat nu de mult – pe conductele străvechi mai curgea încă apa curată de izvor. Cinci secole după aceea, în anul 1613, s-a îmbogăţit şi Londra cu un asemenea apeduct de stradă, făcut din lemn. În anul 1652 au apărut conductele de la Boston, în America, şi ele tot de lemn; la New York, conductele de apă au fost construite abia cu o sută cincizeci de ani mai târziu.

7* 259

În anul 1682, în Franţa, pe timpul lui Ludovic al XIV-lea, a fost instalat primul apeduct din ţevi de fontă, pentru a furniza apă faimoaselor fântâni de la Marly. Iar de curând s-a descoperit la Leningrad, în bună stare, apeductul de la Pulkovo, construit acum vreo două sute şi ceva de ani din trunchiuri de pin sfredelite.

Este curios că, în prezent, am revenit la lemn sub o formă nouă, utilizând pe o scară tot mai largă ţevile de placaj. În scurtă vreme, conductele au început a fi folosite nu numai pentru apă…

Nikolai simţea îndreptată asupra lui privirea atentă a Mărgăritei Pavlovna. Ce caută aici? O fi profesoară la această şcoală? Privirea îi era mereu atrasă de ea. Dar nu. Pentru nimic în lume! îşi pironi ochii asupra şcolăriţei cârlionţate. „Numai la zulufii ei am să mă uit”, hotărî el. Îşi turnă puţină apă din carafă, sorbi o înghiţitură şi continuă.

— În secolul al XVIII-lea, un cunoscut mecena, autor de proiecte năstruşnice, acel Piotr Şuvalov căruia Lomonosov i-a adresat „Cuvântul despre folosul sticlei”, intenţiona să construiască o conductă de la lacul sărat Elton până la Dmitrievsk, pe Volga, pentru transportul apei sărate, ca să poată concentra prin evaporare sarea pe malurile Volgăi, de unde să o poată încărca direct pe vase, evitând astfel transportul pe uscat.

În anul 1863 Mendeleev a propus – pentru întâia oară în lume – folosirea conductelor pentru transportul ţiţeiului; în 1878, din iniţiativa lui, la Baku s-a construit conducta de patru ţoli dintre Balahanî şi Ciornîi Gorod. Ţiţeiul de la schele ajungea prin conducte până la rafinării. Până atunci era adus în butoaie. Se folosea o cantitate uriaşă de butoaie; una din străzile oraşului Baku poartă şi astăzi numele Bondarnaia, căpătat cândva când pe acolo întâlneai dogării la tot pasul… Descumpănită de faptul că vorbitorul o priveşte cu insistenţă, fata din primul rând se aplecă la urechea prietenei să-i şoptească ceva. Iar zulufii ei tresăreau la fiecare mişcare a capului. Asta îl enerva pe Nikolai. Prea mulţi zulufi. „Şi când te gândeşti că, în fond, toate aceste bucle pot fi cuprinse în câteva ecuaţii nu prea complicate! îşi spusese el. În dosul acestei diversităţi aparente se ascund curbe elementare… Ce curios i s-a răsucit de pildă această buclă. Ce curbă o fi asta, nu-mi mai aduc aminte… Peste tot mi se năzare acum blestemata aceea de spirală!…”

Directorul de studii tuşi. Nikolai se trezi la realitate, într-adevăr, făcuse o pauză prea lungă…

— Instalarea conductelor e în general dificilă şi necesită multă muncă, reluă el. Dar lucrul cel mai greu este trecerea conductelor peste ape. De obicei, această muncă are un caracter specific…

Şi el povesti cum, în timpul blocadei Leningradului, într-un timp record s-a aşternut prin lacul Ladoga o conductă care asigura cu combustibil frontul din faţa Oraşului Erou.

Relată şi cum au construit aliaţii Uniunii Sovietice în timpul războiului o conductă secretă.de benzină prin Canalul Mânecii, pentru aprovizionarea cu combustibil a desantului de tancuri necesare operaţiei „Lovitura lui Pluton”, legată de deschiderea celui de-al doilea front în Franţa. Ţevile elastice de trei ţoli erau înfăşurate pe nişte uriaşe tobe plutitoare. În timpul remorcării, „firul”

se desfăşura şi se aşternea pe fundul Canalului Mânecii.

Nikolai povesti şi alte întâmplări interesante. În 1942, de pildă, când fasciştii au pătruns în Caucazul de Nord şi au tăiat comunicaţia Pământului cel Mare cu oraşul Baku, petroliştii de acolo aruncau în mare trenuri întregi de cisterne de benzină. Cisternele încărcate cu benzină fiind mai uşoare decât apa mării nu se scufundau. Remorcate, ele ajungeau pe ţărmul răsăritean al mării, unde macarale puternice le trăgeau afară din apă şi le aşezau pe şine de cale ferată. Astfel combustibilul pentru front ajungea la destinaţie pe căi ocolite.

În timpul războiului de eliberare, în anul 1943, chinezii transportau combustibilul pe râul Tzialin-tzian în piei de capră – acestea treceau uşor peste cascade, strecurându-se printre stâncile ce făceau imposibilă folosirea altor mijloace de transport.

Mai povesti cum în anul 1950 inginerii din Baku au montat, pentru întâia oară în lume, o conductă subacvatică din ţevi sudate automat cap la cap prin rezistenţă de contact. Povesti şi despre sacii plutitori ai lui Arşavin, şi despre multe altele.

— De curând, continuă Nikolai, după proiectele făcute la institutul nostru şi sub conducerea noastră a fost montată prima conductă spre Recifele de ţâţei. Am sudat ţevile cap la cap prin rezistenţă de contact, le-am înfăşurat 261

pe un mosor uriaş, lansat la apă, apoi – alegând o zi cu vreme frumoasă – am desfăşurat conducta până ia locul de destinaţie. La prima excursie cu vaporul pe care o veţi face veţi putea vedea cu ochii voştri cum se desfăşoară de pe roată conducta a doua sau a treia…

Un freamăt de curiozitate cuprinse sala. Aşteptând până când zgomotul se potoli, Nikolai vorbi şi despre proiectele actuale ale institutului, despre Conducta transcaspică fără ţevi. Viziunea viitoarelor cuceriri îl însufleţi. Păşind încolo şi încoace de-a lungul tablei pe

care atârnau hărţi şi scheme ale diferitelor conducte, vorbea cu înflăcărare despre pătrunderea tainelor Materiei. Acum în jurul lui nu mai era nimic şi nimeni – nici auditoriu, nici fata. cu cârlionţi, nici măcar Mărgărită Pavlovna. Doar o viziune măreaţă: şuvoiul brun de ţâţei pătrunde în apă şi, supus invizibilului câmp electric întins ca o aţă, străbate marea, trece uşor prin straturile de apă. Conducta acestui şuvoi de ţâţei e propriul lui înveliş, tensiunea superficială mărită de mai multe ori…

Sună clopoţelul. Nikolai îşi întrerupse în mijlocul frazei emoţionanta expunere. Timp de câteva secunde sala tăcu încremenită. Şi deodată izbucni. Voci, exclamaţii, aplauze – toate odată. Câţiva tineri săriră de la locurile lor şi se repeziră la Nikolai. În mulţime apăru pentru o clipă chipul Mărgăritei Pavlovna. Nikolai vru să facă un pas spre ea, dar îi fu cu neputinţă! Elevii, băieţi şi fete, îl înconjuraseră şi-l bombardau cu întrebările…

După ce răspunse la toate întrebările, se grăbi să iasă din amfiteatru. Mărgărită Pavlovna era acolo, lângă uşă. Probabil îl aştepta. O salută politicos. Ea îi zâmbi cu buzele-i pline, ÎI felicită:

— A fost foarte interesant.

Nikolai nu ştiu ce să răspundă.

— Să fie oare posibil ceea ce aţi povestit?

— În epoca noastră totul e cu putinţă, răspunse el.

Ei ta îl privi îngândurată. Lui i se păru că vrea să-l întrebe ceva.

Dar Rita nu întrebă nimic.

Din dosul unei uşi pe care scria „Cabinetul de biologie”, apăru capul cu zulufi.

— Mărgărită Pavlovna, toată lumea e prezentă.

— Viu imediat.

Rita îl salută pe Nikolai din cap şi plecă.

E greu de spus ce anume tulburase mai mult institutul – conducta transcaspică sau manuscrisul lui Matveev, asupra căruia Privalov făcuse o expunere

amănunţită. În secţii şi laboratoare se vorbea numai despre preotul imaterial şi despre şuvoiul de ulei care a străpuns stratul de apă. Acest şuvoi lega într-un mod straniu manuscrisul de problemele conductei. În capetele mai înfierbântate se năşteau proiecte fantastice. Autori de proiecte năstruşnice, din diferite secţii ale institutului, veneau tot mai des la Privalov. Cu unii discuta în contradictoriu, pe alţii îi lua în zeflemea, iar pe „cei mai năstruşnici”, înfuriat, îi dădea afară din birou.

— Ce vă tot ţineţi de capul meu! bombănea el. Conducta transcaspică o proiectăm din ţevi obişnuite. E clar?

Energicul Markarian, „un om „certat cu briciul”, se înfierbântă:

— Dar Baghanlî de ce vine la dumneavoastră? Credeţi că nu ştim? Ştie tot institutul: lucraţi împreună la o instalaţie arhimisterioasă! De ce faceţi din asta un secret, vă întreb. Poate că am şi eu o idee…

— Dar înţelege odată! Se proiectează din ţevi o-biş-nu-i-te! spunea Privalov, cu glas plângăreţ.

Acesta era, desigur, purul adevăr. Dar nu era mai puţin adevărat că Baghanlî venise de câteva ori, seara, la institut şi discutase cu Privalov câte ceva, şi că într-una din încăperile laboratorului apăruse o instalaţie cu totul neobişnuită. Despre această instalaţie „arhimisterioasă” ar fi putut relata câte ceva inginerii Potapkin şi Kostiukov, într-o oarecare măsură şi laborantul Valerka Gorbacevski, dar aveau toţi consemn expres să tacă din gură.

Koltuhov nu privea de loc cu ochi buni febra „proiectelor fantastice” ce cuprinsese institutul. Pe cei mai gălăgioşi „proiectanţi” îi chema la el în birou, le propunea să-şi spună părerea, apoi revărsa asupra lor un potop de îndoieli reci şi observaţii caustice.

— Nu vă daţi seama, spunea el, cât de mult semănat! cu acel erou al lui Molière care, auzind că porturile maritime aduc beneficii importante, hodoronc-

tronc, a şi venit cu un proiect: „În Franţa, dacă regele toate ţărmurile goale le va transforma în porturi – uriaş venit va strânge…”

În bârlogul lui, Koltuhov tot îşi mai făcea de lucru cu răşinile. Uneori, după ce prepara o compoziţie nouă, se îndrepta spre Institutul de oceanologie – din fericire n-aveau mult de mers – şi se oprea direct în laboratorul lui Operatin. După ce topea răşina într-o mică formă, o aşeza între armăturile condensatorului conectat la o puternică maşină electrostatică. În timp ce răşina se încărca, Koltuhov discuta paşnic cu Operatin, povestindu-i diverse întâmplări din viaţa lui.

— Răşinile dumitale păstrează multă vreme încărcătura? îl întrebă Operatin într-o bună zi.

— Depinde cum le încarci, răspunse Koltuhov. Directorul dumitale povestea că montezi, pe un ştiu ce insulă, o instalaţie cu generator Van de Graaf. Ei bine, dacă le-aş încărca de la un astfel de generator…

— Mă tem că nu vei putea să faci prea curând treaba asta, Pavel Stepanovici, zâmbi Operatin. Abia am început montajul.

— Îmi pare rău.

Koltuhov se străduia să obţină o răşină cu puternice proprietăţi electretice, pentru a o folosi la izolarea conductelor subacvatice. Ajunsese la convingerea că o izolaţie încărcată static nu va permite proceselor electrochimice ale coroziunii să atace ţevile. Un strat subţire dintr-o asemenea izolaţie va fi mai ieftin şi mai sigur decât izolaţiile moderne cu multe straturi.

— Ehei, de când mă ocup eu de treaba asta! Cunoşteam şi înainte proprietăţile răşinilor electrice, spuse Koltuhov, dar nu mi-a dat prin minte. Acum însă, vezi, acest… cum îi spune… Matveev, mi-a dat ideea.

— Matveev?

— Nu ştii? Ţi-am vorbit despre un manuscris vechi. Pe plajă…

— A, da. Mi-amintesc. Operatin se prefăcea că abia

şi-a adus aminte. Dar ce legătură are, de fapt?

— Ei, aia-i! Vezi? Matveev scrie într-un loc că hinduşii duceau în munţi nu ştiu ce răşini, vorbi tărăgănat Koltuhov. O lăsau în munţi, pe cele mai înalte vârfuri, şi ea căpăta acolo – chipurile – „o forţă cerească”. Şi-atunci m-am gândit: dacă hinduşii, neştiind nici ei ce este asta, utilizau energia radiaţiilor cosmice? Ştii doar că la mari înălţimi radiaţiile cosmice sunt deosebit de eficace. Iar la răşini se pricepeau ei. Cu alte cuvinte, zic.

264

vorbind în limbaj modern, înseamnă că ei obţineau electreţi puternic încărcaţi.

— Electreţi puternic încărcaţi, repetă încet Operatin şi bătu cu degetele în masă. Da, interesant...

Ne uimeşte adeseori clarviziunea marilor oameni de ştiinţă din trecut. Ei prevedeau cu exactitate direcţia în care se va dezvolta ştiinţa în viitoarele decenii şi chiar secole.

Acum o sută de ani şi mai bine, Michael Faraday şi-a exprimat convingerea fermă că, în viitor, va lua naştere o ştiinţă specială despre corelaţii şi dirijare. El a şi fost acela care a dat acestei „ştiinţe a viitorului” denumirea de „cibernetică”[19].

Tot el a preconizat că în electricitate va trebui să se găsească o analogie directă cu magnetismul. O bucată de magnet magnetizând fierul îi transmite proprietăţile fără să le piardă prin asta pe ale sale. Faraday socotea că, într-o bună zi, un corp încărcat cu electricitate va putea transmite sarcina sa unui alt corp, fără ca el să se descarce.

Conform obiceiului său, Faraday a dat şi acestei „substanţe viitoare” o denumire: „Electret”[20].

În al treilea deceniu al secolului nostru, savanţii

---

19 De la cuvîntul grecesc „kibernos“ — cîrmaci, conducător, (n. red. ruse).

20 Prin analogie cu pronunția cuvîntului „magnet", (n. red. ruse).

japonezi Sato şi Eguci au observat că unele răşini, topite şi răcite într-un puternic câmp electrostatic (de pildă între armăturile unui condensator) se încarcă şi devin surse permanente de electricitate, cu totul noi. Aceste răşini, asemenea magnetului, îşi transmit proprietăţile fără să le piardă. Aceştia sunt electreţii. Dacă secţionăm un electret, la capete apar noi poli.

În anii războiului, japonezii au folosit pe scară largă telefoane de campanie fără baterii, cu electreţi[21].

Iura îşi petrecea tot mai multă vreme în „afumătoarea de răşini" a – lui Koltuhov. Îi plăcea să prepare compoziţii noi de mase plastice, după reţetele lui Pavel Stepanovici, şi să supună măsurătorilor electrometrice răşinile încărcate.

Koltuhov era mulţumit de ajutorul său. Şi, vorbindu-i de electreţi, căuta în acelaşi timp – după cum i se părea lui, în mod subtil şi abil – să-l convingă pe acest tânăr cumsecade, puţin cam uşuratic, însă, că experienţele cu tensiunea superficială reprezintă o preocupare sterilă, poate chiar dăunătoare, şi că, în general, trebuie să stai întotdeauna pe „o linie practică, iar nu să pluteşti cu capul în nori, desprins de realitate".

Într-o zi, îl trimise la Operatin să încarce o nouă porţie de răşină.

Operatin îl primi pe Iura cu amabilitate, îl conduse în laborator, la maşina electrostatică, şi-i ajută chiar el s-o pună în funcţiune.

Iura se orientă repede. În laborator lucrau mai mulţi inşi în halate albe. Unul din ei, greoi şi cu părul ciufulit, şedea cu spatele spre Iura la o masă pe care se afla un acvariu înfăşurat într-o spirală, şi un oscilator cu tuburi electronice.

„Bun oscilator, îşi zise Iura. Nu ca rabla noastră!"

---

21 La început electreții se făceau din rășini naturale, (țin ceară ori din canifoliu. în ultimul timp, căutînd electreți puternici, savanții îi prepară din sulf, sticlă, mase plastice. Electreții se utilizează și în tehnica nucleară, la contoare, (n. red. ruse).

— Vă ocupaţi cu înalta frecvenţă? întrebă Iura, printre altele.

— E una din temele noastre secundare, răspunse Operatin şi-l privi cu atenţie pe Iura. Dar de ce întrebaţi? Vă interesează înalta frecvenţă?

— A, nu, am întrebat *aşa*…

Tocmai atunci în laborator intră un bărbat voinic, în care Iura, surprins, îl recunoscu pe Vova Bugrov.

— Tovarăşe Benediktov, răsună vocea profundă, puţin răguşită a lui Vova, poftiţi, v-am adus hrana pentru peştişori.

Bărbatul ciufulit de lângă oscilator se întoarse, dădu din cap şi luă din mâinile lui Vova cele două pacheţele de hârtie. Iura privi cu interes faţa lui Iată, cu pleoapele uşor umflate.

— Hai noroc, Iurka! Vova veni spre Iura cu mâna întinsă. Ce vânt te-aduce pe la noi?

— Bună ziua, nene Vova…

Ridicându-se în picioare, Benediktov deşertă în acvariu o priză de hrană. Operatin se apropie de el şi începură să discute.

— Aici lucrezi? întrebă Iura, tot uitându-se la Benediktov.

— Aici. Sunt laborant, răspunse mândru Vova. M-am dedicat ştiinţei, pricepi? Toată lumea mă stimează aici. Am organizat o secţie de lupte clasice. Pentru cei mai solizi. Avem câţiva vlăjgani pe aici… Într-un an îi scot campioni. Dacă vrei, vino şi tu.

— Ascultă, nene Vova, cu ce se ocupă acest Benediktov? întrebă Iura, coborând vocea.

— Benediktov? E colaborator ştiinţific în domeniul piscicol. Iar eu… Vova începu să se laude: Păi fac şi invenţii, măi frate. Lucrez la un dinamometru electric, clasa întâi!

După ce încarcă răşina, Iura se întoarse într-un suflet la institut şi, intrând valvârtej în laborator, îl sili pe Nikolai să lase biblioraftul gros în care prindea

standardele de ţevi.

— Kolka, colosală chestie!

Înghiţind din vorbe, el povesti precipitat despre întâlnirea cu Benediktov, despre oscilator, despre Vova.

— Înaltă frecvenţă… şi peşti? Nikolai îşi trecu mâna prin păr. Nu înţeleg. Ştiam că pe Operatin îl preocupă ridicarea nivelului mării… De unde până unde…

— Ce-ar fi să-l întrebăm pe acest Benediktov despre cutii?

— Vezi să nu-ţi spună!

— Da, nu cred să spună, fu de acord Iura. Să vezi ce mutră are! Ei, am plecat. Mă aşteaptă Pal Stepanovici.

— Du-te învârtindu-te, afumător nenorocit de răşini! …

— Cine vorbeşte! Tocmai tu, motan sălbatic ce eşti!

— Asta n-am mai auzit-o, râse Nikolai. Motan sălbatic…

— Da, există şi asemenea oameni de ştiinţă… Motani sălbatici, care îşi pun nădejdea în întâmplare.

— Bine, bine, şterge-o şi lasă-mă să-mi văd de treabă, rosti îmbufnat Nikolai. Ai început să împrumuţi vocabularul lui Koltuhov!…

Într-adevăr, Iura înregistra şi-şi însuşea la iuţeală tot felul de vorbe şi expresii. După citirea manuscrisului lui Matveev începuse să folosească în limbaj, şi unde se po26Z

trivea şi unde nu, tot felul de cuvinte slavone vechi. Apoi ele se răspândiră cu uşurinţă prin institut. Acum auzeai la tot pasul expresii arhaice, împrumutate din manuscrisul lui Matveev.

Afară de asta, Iura se apucase cu pasiune de gimnastica indiană a poziţiilor forţate – „hatha-ioga”. Se ţinea de capul celordoi tineri ingineri din Bombay care-şi făceau practica la institut „cerându-le insistent să-i arate cele „patru respiraţii” şi rămase extrem de surprins când se convinse că indienii nu-l refuză fiindcă s-ar lăsa greu înduplecaţi, ci, pur şi simplu, pentru că nu se* pricep.

Făcuse rost de o gioarsă de carte a iogului indian Ramaciarac. editată în 1910 la Petersburg. Cartea trecea din mână în mână împreună cu nişte copii făcute de Iura după fotografiile din revista „Fizkulturai Sport” unde erau reproduse poziţiile de „hatha-ioga”. Mulţi prinseseră pasiune pentru această gimnastică neobişnuită.

Deocamdată însă numai Iura îşi însuşise poziţia lui Buda şezând – „lotus”, sau „padmasana”, din care, prin răsturnare înapoi, sprijinindu-se cu creştetul capului în duşumea şi ţinându-se cu mâinile de labele picioarelor încrucişate, trecea într-o admirabilă „matsiasană”.

Dar şi-n ceea ce priveşte comportarea lui, în ultima vreme, Iura parcă era alt om, uimitor de tăcut şi liniştit.

— Evita discuţiile şi încetase cu totul să mai zâmbească. Nu se ducea la telefon când îl chema Valea, neliniştită de cearta lor prelungită. Nici cu Nikolai aproape că nu mai vorbea, iar la întrebările acestuia răspundea prin interjecţii sau dădea din cap.

După consfătuirea ţinută la institut, Nikolai studia asiduu profilul fundului mării, informându-se în acelaşi timp şi asupra naturii solului în sectorul ce i se încredinţase.

Soneria anunţă pauza. Laboratorul se goli, dar Nikolai nu se ridică de la maşă. El desena îngândurat nişte zulufi şi cârlionţi. Apoi tăie din marginea hârtiei o fâşie îngustă. Ţinând lipit de masă un capăt al ei, răsuci celălalt capăt, de sus, până întoarse muchia cu 180° faţă de muchia capătului de jos şi, îndoind fâşia, lipi capetele cu pelicanol, unul peste altul.

Privi multă vreme veriga răsucită, gândindu-se.

Apoi, luând creionul, Nikolai trase o linie de-a lungul fâşiei răsucite până când linia se închise. Ea parcursese ambele laturi ale fâşiei închise în cerc deşi creionul nu se desprinsese şi nu trecuse niciodată peste muchia ei. Această verigă de hârtie era modelul unui paradox matematic cunoscut sub numele de „suprafaţa lui

Mobius”. Din punct de vedere matematic, o asemenea verigă nu are grosime, iar suprafaţa ei nu poate fi împărţită în exterioară şi interioară. E o singură suprafaţă, o fereastră spre Necunoscut, deschisă de matematică.

Nikolai făcu o a doua verigă, foarte puţin mai mică, răsucită în aceeaşi parte, şi încercă s-o introducă în cea dintâi. Lucrul se dovedi imposibil pentru că introducând o verigă în alta noi opunem suprafaţa interioară a unei verigi suprafeţei exterioare a celeilalte. Dar în cazul de faţă, întrucât ambele verigi nu au nici suprafaţă interioară, nici exterioară, cum să le îmbini?

Luă foarfecă, găuri fâşia de hârtie într-un loc şi tăie veriga în lung. Fâşia nu se desfăcu în două verigi înguste, cum te-ai fi putut aştepta, ci se făcu de două ori mai lungă, pierzând în schimb însuşirile „unei singure suprafeţe”. Nikolai mai tăie o dată fâşia circulară în lungime – acum ea se despărţi în două, dar verigile mai subţiri obţinute erau petrecute una într-alta ca zalele unui lanţ.

Aruncând verigile, Nikolai îşi sprijini capul în palme.

Ce-ar fi să facă o asemenea „spirală”? Să ia o fâşie de tablă de aramă, s-o încălzească, s-o răsucească cu 180… Şi mai departe? Da, s-o conecteze în circuitul final al generatorului!

Nikolai se ridică. Unde-i Iurka? Unde naiba a dispărut?

Înainte, când se apropia ora pauzei, Iura scotea de obicei o sticlă cu chefir şi anunţa solemn: „E timpul să ciocnim paharele”. Acum însă, ia-l de unde nu-i!

Nikolai porni să-l caute.

Pe coridor, trei tineri tehnicieni buchiseau „Fiica – lui Montesuma” a lui Haggard, în limba engleză.

— „Draw sword, you dog”, citea monoton unul din ei. Asta înseamnă, ă-a… „trage spada, tu, câine…”

— De ce traduci textual? se opri Nikolai lângă el. Trebuie să redai sensul: „Apără-te, câine!” Nu l-aţi văzut

pe Kostiukov?

— Pe aicea nu-i, i se răspunse. Am fost şi la cantină şi la bufet.

Deci numai sus putea să-l caute.

Nikolai urcă la etaj şi intră în sala de biliard.

Se juca la toate trei mesele. Bilele pocneau sec. Cei ce-şi aşteptau rândul dădeau sugestii jucătorilor şi-şi băteau joc de loviturile nereuşite.

Iura nu era acolo, dar Nikolai mai întârzie puţin. Deşi juca destul de slab, îi plăcea să privească acest joc trigonometric, care cere un ochi sigur şi o mână fermă.

Nu degeaba şi-a pierdut atâta timp Gaspard-Gustave de Coriolis, acum o sută şi ceva de ani, stând să observe cum joacă faimosul Mengo, autorul cărţii „Nobilul joc de biliard”. Acest Mengo a fost primul care a aplicat tacului o garnitură de piele, ceea ce a permis să se imprime bilei „efect”. Pe baza acestor observaţii, Coriolis a scris „Teoria matematică a jocului de biliard”, din cauza căreia, până în ziua de azi, unii studenţi mai leneşi sau, să zicem, ghinionişti, blestemă teoria ciocnirii corpurilor elastice, acceleraţiile unghiulare, forţele de inerţie ale lui Coriolis. şi pe însuşi Coriolis cu biliardul lui cu tot!

Până la sfârşitul pauzei mai erau douăzeci de minute. Nikolai renunţă să-l mai caute pe Iura. Îşi cumpără de la bufet un sandviş şi ieşi în curte când iată că în colţişorul umbrit dintre bancul de încercări şi copacii care creşteau de-a lungul zidului îşi văzu deodată prietenul.

Iura şedea jos, pe pământ, cu picioarele goale încrucişate, dar nu turceşte ci, dimpotrivă, ţinând labele aşezate pe coapse, cu tălpile în sus. Palmele pe genunchi, ochii pe jumătate închişi, capul tras între umeri: aceasta era „padmasana” – poziţia lui Buda.

Nikolai dădu să se apropie de proaspătul yoga. dar se răzgândi şi porni încetişor înapoi. Pe drum se întâlni cu mătuşa Dusea, îngrijitoarea.

— Ce-o fi cu prietenul dumitale?! clătină ea din cap

îngrijorată, ţinându-şi spre mai deplină convingere palma pe obraz.

— Cum adică?

— Ia te uită cum se chinuie acolo în colţ, ca neoamenii! Toată pauza, o oră întreagă, şi ieri, şi alaltăieri, şade şi nu clinteşte. Nu ştiu a cita zi să fie. S-o fi scrântit la cap?

— Ştiu eu? Poate…

Împărtăşind îngrijorarea mătuşii Dusea, Nikolai se îndreptă în grabă spre laborator.

„Ce-o fi cu el? Să telefonez Valiei? Dar ce poate să ştie ea? De când nu s-au văzut! îi telefonez mai bine maniei lui”.

Mama lui Iura era alarmată. De câteva zile Iura nu punea aproape nimic în gură. Pleca dimineaţa în zori, fără să mănânce, şi se întorcea noaptea. Noaptea trecută nici n-a dormit acasă. El ştie unde a fost!

— LI întrebi, nu răspunde. Tocmai voiam să-ţi dau telefon, Kolea. Ce se întâmplă cu el?

Nikolai îi promise să afle ce se întâmplă şi puse receptorul în furcă.

După terminarea programului, se luă tiptil după (ura. îl urmări până la gara trenului electric, se urcă în vagonul vecin şi la fiecare oprire pândi să vadă dacă nu coboară Iura.

Iura cobori aproape de capătul liniei, în apropierea unei plaje aproape părăsite. Din două sărituri, Nikolai ajunse la chioşcul alimentar al gării şi se ascunse în dosul lui. Se pare că Iura nu-l observase. Păşea pe peron fără să se uite înapoi. Până şi mersul îi era altul: domol, anchilozat…

Vânzătorul somnoros se uită bănuitor la Nikolai şi rosti cu grosolănie:

— Ce doreşti?

Nikolai cumpără un cârnat strâmb, subţire, şi o felie de pâine. Vârî pachetul în buzunar, traversă peronul şi, afundându-se în nisip, se îndreptă spre stâncile de pe

ţărm, după care dispăruse Iura. Urcat pe creasta unei dune de nisip, privi cu atenţie în toate părţile. Nu văzu pe nimeni. Numai stânci mohorâte, nisip, apă verde… Şi foşnetul ritmic al valurilor ce se rostogoleau fără încetare spre ţărm.

Târându-şi umbra lungă după el, Nikolai porni pe muchia dunei de nisip. Şi deodată încremeni: într-o crăpătură dintre stânci, năpădită de rodii sălbatici, se mişca ceva. Furişându-se, Nikolai se apropie mai mult şi-l zări pe Iura.

Acesta tocmai îşi aşeza pantalonii peste pantofi. Rămăsese doar în chilotu-i de sport. Ascuns după o tufă, Nikolai îi observa orice mişcare. Iura se lăsă bătrâneşte pe nisip şi, minuţios, cu ajutorul mâinilor, îşi încrucişa picioarele cu tălpile goale în sus. Avea o mină profund gânditoare. Închizând cu degetele când o nară, când cealaltă, el respira într-un fel deosebit. Învăţase tot felul de scamatorii de-ale fachirilor… Ce avea să urmeze? Dar nu urmă nimic. Punându-şi palmele pe genunchi, Iura închise ochii şi rămase încremenit ca o statuie.

Nikolai hotărî să aştepte. Se aşeză pe o piatră plată, stratificată, şi se uită la ceas.

Pe ţărm începu să sufle vântul şi se făcu răcoare. Norii, îmbulzindu-se, învăluiau cerul cu repeziciune.

După o jumătate de oră, Nikolai aruncă o privire spre stânci. Iura şedea nemişcat în aceeaşi poziţie.

Umbrele se lungeau văzând cu ochii, apoi dispărură cu totul: norii, ca nişte corăbii cenuşii, se apropiau de soarele ce atârna jos, deasupra mării, şi-l acoperiră cu totul.

Nikolai îşi pierdu răbdarea. Sări de pe piatră pe nisipul moale şi dând la o parte tufişurile, apăru înaintea lui Iura. Acesta nici nu clipi.

— Hei, tu, Vişṇu-Krişnu, îi strigă Nikolai. Termină cu prostiile astea! N-o face pe nebunul!

Iura tot nu se clinti.

— Termină, n-auzi?! urlă Nikolai cuprins de furie.

Anahoret afurisit!

— Dacă se poate, rosti Iura exasperant de moale, după ce deschise ochii, nu striga aşa de tare. Nu-mi place.

— Dar când te-om pune în discuţia biroului de Comsomol, o să-ţi placă? Hai, scoală! Repede! Ia şi mănâncă! Scoase din pachet cârnatul cu pâine şi i-l plimbă – lui Iura pe sub nas. Mănâncă, mizerabile! Am să-ţi arăt eu cum să-ţi mortifici trupul!

Iura dădea din cap, ferindu-se de ispită. Se produse o scurtă încăierare şi Nikolai reuşi să-i vâre „anahoretului” un capăt al cârnatului în gură.

Iura scoase un muget disperat şi se smuci, dar Nikolai îl ţinea strâns. Împotrivirea fusese înfrântă. Ca să nu – se sufoce, Iura fu nevoit să muşte din cârnat. Mestecă la iuţeală bucata, apoi întinse mâna singur.

— Nu te repezi! îl mustră Nikolai. Mănâncă încet. Ce, vrei să mori?!... E bun, nu?

— N-ai o scobitoare? întrebă Iura, după ce termină de mâncat.

Nikolai se aşeză lângă prietenul său.

— Unde ai fost azi-noapte? Aici?! Şi aveai de gând s-o faci şi azi? Hai, explică-mi, cum naiba ai căzut în misticism?

— Niciun misticism! Făceam o experienţă fiziologică. Iar aceasta cere singurătate. Asta-i tot.

— Ce experienţă? Aiureală!

— Aiureală?! Aşa crezi tu? M-am documentat. Ce ştii tu!...

Ezitând, Iura se întinse după pantaloni şi scoase din buzunar un carnet de însemnări.

— Uite-aici, bătu el cu degetul în carnetul deschis. Sistemul „ragia-ioga”. Ascultă: „Iogii considerau hathaioga – yoga inferioară – nu ca o simplă gimnastică, ci ca o pregătire în vederea unei cât mai depline concentrări... Sistemul „ragia-ioga” – „ioga-superioară” – constă în aceea că, în urma unui antrenament

corespunzător al minţii, se pot atinge treptele înalte ale cunoaşterii. Perfecţionarea spiritului… Iar următoarele stadii ale sistemului yoga duc la clarviziune intuitivă…” Aia-i! Vezi?

— De unde ai luat asta?

— Din Jawaharlal Nehru. Şi-acum din Homain Rolland: „Nu ştiu dacă sistemul yoga reprezintă o stare spirituală superioară care deschide calea spre noi cunoştinţe sau este doar un gen de autohipnoză. Este bine cunoscut însă că pasiunea exagerată pentru. metoda yoga a dus…” Ei, şi aşa mai departe…

— Ia – stai, ia stai! îşi manifestă Nikolai interesul. La ce a dus? îi smulse lui Iura carnetul de însemnări şi parcurse citatul până la capăt: „… a dus la urmări triste pentru intelectul omului”. Aia-i! Vezi?

— Eu privesc problema ca un materialist, se apără Iura. Pur experimental şi conştient. Trebuie să dai la o parte tot ce e străin şi să te concentrezi. Disciplina trupului – minimum de mişcări, minimum de hrană. Atunci mintea se ascute, capeţi o nouă intuiţie…

— Prostii! izbucni Nikolai. Asta-i „intuiţie”?! „Hatha-ioga” mai merge, e o chestiune clară; o putem lua în consideraţie din punct de vedere al culturii fizice, lăsând la o parte baza filozofico-ocultă, Dar de ce te-ai băgat în „ragia-ioga”?

Iura nu răspunse.

— Spune drept! continuă Nikolai. Ai vrut să dezlegi taina celor trei cutii pe această cale sălbatică. Aşa e?

Întunericul se lăsa cu repeziciune şi primele picături de ploaie căzură pe nisip. Iura se ridică şi, ţopăind într-un picior, îşi trase pantalonii.

— Uite, vezi tu?… începu el. Ştii ce mi-a trecut prin minte? Dar dacă acest Benediktov este un urmaş al lui Bekovici-Cerkasski? Numele lor de familie încep la fel, cu B…

Nikolai izbucni într-un hohot nebun de râs. Se prinse cu mâinile de tufe, îşi şterse ochii, dar nu se putea

nicidecum opri.

— Asta... Asta-i tot ce-ai intuit?... pronunţă el, în sfârşit, cu o voce întretăiată. Cu mintea ta ascuţită?

O nouă izbucnire de râs îl cutremură. Iura clipea jignit din ochi. Apoi nu se mai putu stăpâni şi râse şi el.

Sub ploaia care se pornise, cei doi prieteni alergară către luminile rare ale gării. Uzi, cu pantofii grei de noroiul care se lipise de tălpi, ajunseră pe peron şi, în aşteptarea trenului electric, se adăpostiră sub streaşină chioşcului.

— Iurka, spuse Nikolai după ce îşi mai trase răsuflarea, eşti în stare să susţii o discuţie serioasă?

— Sunt.

— Când ai să încetezi să umbli cu fundu-n două luntri? Cu cine eşti tu, în definitiv, cu Koltuhov... sau cu noi?

— Ce mare ispravă facem noi!...

— Lasă asta, îl întrerupse Nikolai. Spune-mi mai bine: ţi-aduci aminte de suprafaţa lui Mobius?

CAPITOLUL IV

Benediktov şi Operatin au o nouă idee pentru a cărei înfăptuire însă e nevoie de cuţitul lui Matveev

Lanţul <iZ *doilea e acum la Lyon, al treilea la Angers, iar al patrulea se spune că l-au furat diavolii ca să lege cu el pe Satana*.

F. RABELAIS: „*Gargantua şi Pantagruel*”.

— În sfârşit! exclamă Operatin după ce citi scrisoarea bătută la maşină pe hârtie cu antet.

Desprinzându-se de ocularul microscopului, Benediktov se întoarse spre fizician:

— Ce s-a întâmplat?

Făcu câţiva paşi prin laborator, netezindu-şi cu un gest obişnuit părul rar. Operatin îşi strâmbă buzele subţiri într-un zâmbet de satisfacţie.

— Nimic, răspunse el, privindu-l pieziş pe Benediktov. Vedeţi-vă de treabă.

De ce îl bucurase pe Operatin scrisoarea oficială de

la Moscova?

Încă din vară, când Benediktov îi arătase cutia cuţitului dispărut, pe Operatin îl intrigaseră literele latineşti gravate pe una din laturile cutiei: AMDG... Dintr-odată îi revenise în minte străvechea subterană de 3 a Derbent, cadavrul diversionistului, micul crucifix de pe pieptul acestuia şi, legată tot la gât cu un lanţ de aur, o plăcuţă pătrată, destul de groasă, având gravate pe ea aceleaşi litere, între timp, Operatin aflase de la Koltuhov, şi nu numai de la el, că există trei cutii. Şi tocmai cea de-a treia – cea din Derbent – păstra într-însa „cheia misterului”.

Operatin iniţiase o corespondenţă directă – la început cu Derbentul, apoi cu Moscova pentru că, după cum îi scriseseră de la Derbent, echipamentul diversionistului fusese trimis undeva în capitală.

Şi iată scrisoarea mult aşteptată: diversionistul se dovedise a fi un ofiţer italian de submarine din vestita Flotilă a 10-a de vedete torpiloare, cunoscută mai cu seamă prin atacurile surprinzătoare ale unor torpile

18* 275

conduse de oameni asupra bazelor maritime militare engleze din Gibraltar, Alexandria şi de pe insula Malta.

În 1942 o parte a flotilei, „Coloana lui Maccagatt”, a fost transferată în Crimeea. Iar atunci când hitleriştii au pătruns în Caucazul de nord, „Coloana lui Maccagatt” a concentrat la Mariupol toate submarinele-liliput şi torpilele autopropulsate conduse de „călăreţi submarini” cu acvalanguri, ca să le transfere pe noul câmp de luptă maritim, în Caspica.

Într-o noapte întunecoasă de toamnă, locotenentul Vittorio de Castiglione, ofiţer al Flotilei a 10-a, a fost paraşutat pe ţărmul Mării Caspice, în apropiere de oraşul Derbent. Probabil că i se ordonase să studieze căile – de acces submarine spre port şi să stabilească obiectivele pentru atacurile torpilelor conduse de oameni. Italianul ş-a ascuns în vechea carieră de piatră,

de unde urma probabil să plece în misiune, dar n-a mai apucat să iasă de acolo căci şi-a găsit sfârşitul aşa cum ştim. Probabil că ar fi zăcut şi acum în catacombe, dacă Operatin n-ar fi dat întâmplător peste el…

De altfel, pe Operatin povestea diversionistului nu îl interesa aşa de mult. Nici măcar de ce purta la gât cutia legată de cuţitul misterios nu prea ţinea să afle. Altceva era important pentru el: faptul că piesa respectivă există! Şi? mai ales, că ştie unde se află.

„Să facem bilanţul, gândi el. Într-una din cutii a fost manuscrisul lui Matveev. În cealaltă – cuţitul. Ce-o fi într-a treia? Probabil ceva foarte important, care aruncă lumină asupra străvechii taine – cheia misterului!"

Nu-i nimic, în curând pentru el misterul nu va mai fi mister!

Nikolai Illarionovici îşi frecă mâinile satisfăcut.

Institutul de oceanologie făcea intense pregătiri experimentale în vederea lucrărilor de ridicare a nivelului Mării Caspice. Era o muncă grandioasă, deşi se baza pe un calcul extrem de simplu: o ploaie torenţială poate da 1, 5 mm precipitaţii pe minut. Dacă o astfel de ploaie va cădea timp de un an fără întrerupere, pe o porţiune a mării lungă şi lată cam de treizeci de kilometri, până la sfârşitul anului nivelul mării va creşte cu trei metri.

Apa necesară ploii torenţiale va fi „debitată" de Marea Neagră – acolo urma să se creeze un puternic 276 reactor nuclear. Noile metode de obţinere a energiei nucleare permiteau crearea unei asemenea instalaţii.

Când din adâncul Mării Negre va izbucni giganticul jet de vapori de apă, un întreg sistem de antene orientate va sili norul nesfârşit să se târască, întocmai ca un uriaş şarpe cenuşiu, peste crestele Caucazului, spre est, iar fiecare metru cub de nor va însemna un gram întreg de apă!

Ajungând în acel sector al Mării Caspice, pregătit să primească nesfârşita ploaie torenţială, norul va intra în

zona unui puternic câmp electrostatic şi vaporii de apă concentraţi, pierzându-şi căldura şi transformându-se în apă, se vor vărsa în mare ca un torent.

De problemă se ocupa un numeros colectiv de savanţi şi ingineri. Trebuiau făcute o mulţime de experienţe şi rezolvate mii de probleme mărunte sau mari, dintre cele mai variate. De pildă: cum se va reflecta scăderea procentului de salinitate a mării asupra scrumbiilor de Caspica? Datorită cantităţii de apă emigrată din Marea Neagră, cu cât se va modifica viteza curentului în Bosfor? Prin ce poate fi compensată pierderea păşunilor – jumătate milion hectare trestie pentru nutreţ, care creşte pe ţărmul nordic, secat, al mării Caspice?…

Dar mai erau şi divergenţele departamentale! Petroliştii doreau pieirea străvechii mări – vor ieşi astfel la iveală noi terenuri petrolifere. Chimiştii erau pentru creşterea neîntârziată a nivelului: trebuia salvat Kara-Bugazul, unde se găseau cele mai mari zăcăminte de mirabilită din lume. În prezent, evaporarea apei din acest golf puţin adânc scade nivelul mării cu trei-patru centimetri pe an.

— Numai trei centimetri, încercau hidrologii să-i liniştească.

— Ba patru centimetri în cap! se îngrozeau chimiştii…

Laboratorul 8 se pregătea pentru experienţele cu condensarea norilor şi Operatin, şeful laboratorului, avea multă bătaie de cap. Numai montarea utilajului pentru experienţe câte griji îi dădea. În prezent, pe o insuliţă îndepărtată, pustie, se termina montajul şi Operatin conducea personal lucrările. El lega însă alte planuri de baza experimentală de pe insulă.

În institut, Operatin era stimat pentru competenţa-i profesională, dar nu prea îndrăgit din cauza politeţii lui reci şi ironice.

Într-un număr festiv al gazetei de perete apăruseră

caricaturile amicale ale principalilor colaboratori ai institutului. Atitudinea faţă de Operatin era exprimată prin următoarele strofe:

Totdeauna pus la punct, elegant şi fin.

De tovarăşul Operatin asta-i tot ce ştim.

Nikolai Illarionovici citi şi mârâi mulţumit: caricatura şi mai ales aprecierile îi plăcuseră.

— Aveţi un stil de muncă prea rece, i-a spus odată directorul institutului. Ar trebui să puneţi, ca să zic aşa, mai multă căldură… Staţi de vorbă cu oamenii, consultaţi-vă cu ceilalţi… mă rog… Ştiţi, asta sudează colectivul…

Operatin ridică din sprâncene:

— Vreţi să spuneţi că colectivul meu nu este suficient de orientat în ce priveşte scopul muncii?

Nu, directorul nu putea să spună asta. Laboratorul 8 se distingea printr-o punctualitate şi o ordine exemplară.

Abia în ultima vreme, apariţia celor doi colaboratori nou angajaţi adusese o oarecare dizarmonie în atmosfera severă a laboratorului lui Operatin. Ciufulitul şi distratul Benediktov vărsa pe mese reactivi, spărgea multe vase şi făcea adesea scurtcircuite. Se certa zgomotos cu Operatin şi – deosebit de surprinzător! – acesta din urmă îi suporta cu multă răbdark ieşirile.

Odată cu apariţia lui Benediktov, problema piscicolă a început să ocupe un loc important în cadrul institutului. În orice caz, ocupase toate locurile bune pe coridoare: Benediktov îşi instalase acolo acvariile. Apuca, fără multă formalitate, de un nasture pe câte cineva din altă secţie şi-i vorbea multă vreme despre tainele organismului la peşti. Pe adjunctul directorului administrativ îndeosebi îl tot sâcâia, cerându-i fel de fel de seminţe şi altele, drept hrană pentru peşti.

Hrănirea peştilor intra în obligaţiile noului laborant, celălalt nou angajat: un bărbat masiv, cu obrajii mari, ochii înguşti şi un moţ de păr roşcat căzut pe fruntea îngustă. Vova se obişnuise repede cu atmosfera ştiinţifică

şi îşi dădea silinţa să cunoască totul. Când umbla cu spectrograful, fredonând încetişor un cântecel, aveai impresia că fragilele casete şi bucle sunt ameninţate de o pieire inevitabilă.

— De unde l-a mai recrutat Operatin şi pe ăsta? se spunea pe coridoare. Ce mutră de gangster!

Spre uimirea tuturor însă, se dovedi cu vremea că labele uriaşe ale noului laborant ştiu să umble delicat şi chiar drăgăstos cu aparatele de precizie. Vova suda admirabil, developa cu sârguinţă spectrogramele şi ţinea la zi, cam agramat, dar amănunţit, jurnalele instalaţiilor – lucru la care nici Operatin nu se aştepta din partea lui.

Iar atunci când Vova organiză cercul de lupte clasice, tot tineretul din institut începu să-l stimeze.

La început, cel mai mult l-a privit cu suspiciune pe Vova adjunctul directorului administrativ, deoarece laborantul avea la îndemână alcool. Dar observaţiile tainice şi chestionarea şoferilor şi mecanicilor institutului, care se împrieteniseră repede cu Vova, au arătat că noul laborant nu bea.

— Mă mir, ridica din umeri directorul administrativ adjunct. O asemenea matahală să nu bea!... Ce se mai aude pe insulă, Nikolai Illarionovici?

— Montajul e aproape gata. Plec mâine acolo, tocmai mă pregăteam... Nu faceţi o plimbare cu mine?

— Cu plăcere, dar n-am timp. Prea e departe, şi să mergi cu şalupa... E incomod. Când o începe să sufle crivăţul ce te faci? Să sta-a-ai pe insulă, ca Robinson...

„Conducerea nu manifestă interes pentru deplasări pe insulă. Eh, cu atât mai bine”, îşi zise Operatin.

Şalupa ieşi din golf şi, ridicându-şi botul, porni cu cea mai mare viteză, trăgând după ea mustăţi de spumă. Dimineaţa era liniştită, însorită, pătrunsă de răcoarea zilei de octombrie.

Cu şapca trasă pe o sprânceană, Vova şedea lângă motor, la cârmă, şi se gândea că la înapoiere n-o să poată trece pe la cherhana. Luna trecută, abătându-se din

drum la întoarcere, a trecut pe acolo şi a cumpărat ieftin icre negre pe care apoi Le-a vândut rentabil în oraş. Astăzi însă Operatin n-are de gând să înnopteze pe insulă, va trebui să-l ducă înapoi, aşa că poate să-şi ia gândul de la icrele negre.

Deodată îşi ciuli urechile: prin zgomotul măsurat al motorului ajunse până la el o frântură dintr-o discuţie interesantă.

— Nu, spuse Operatin, nu cred să ştie de cuţit.

— Atunci de ce-au venit la mine? replică Benediktov. Rita spune că s-au interesat de trei cutii de metal. De unde până unde trei? într-una era cuţitul, în cealaltă, după cum spuneţi, au găsit acest manuscris, dar care o mai fi a treia?

— Lasă asta în grija mea, Anatoli Petrovici, Dumneata vezi-ţi de treaba dumitale.

— Eu nu-mi văd de treabă? Dumneata…

— Termină, îl întrerupse Operatin. Nu suntem singuri.

Legănându-se lin, şalupa alerga pe marea verde-albastră, răcoroasă, de toamnă. Vântul sufla din faţă. Operatin îşi strânse mai bine impermeabilul la gât. Benediktov aprindea mereu chibrituri; vântul le stingea, iar el, supărat, le arunca în apă.

Iată şi insula. Şalupa pătrunse într-un mic golfuleţ cu apa adâncă. Oprind motorul, Vova sări sprinten pe nisipul ud şi înfăşură parâma în jurul ţevii de compresor pe care o bătuse în pământ încă de la primele curse.

Această insuliţă nelocuită, neprimitoare, era baza experimentală a laboratorului 8.

Cu două luni în urmă, un bac cu motor se urcase cu pântecu-i plat pe ţărmul de nisip. Peretele dinainte se lăsase, transformându-se în punte de debarcare. Broaştele ţestoase şi şerpii de apă care populau insula priveau încremeniţi cum din pântecele întunecat al bacului se târau pe ţărm, bubuind şi zăngănind, un tractor şi o macara pe şenile.

O veche cazemată rămăsese pe insulă din timpul războiului. Acum, la comanda Institutului de oceanologie, Direcţia de construcţii speciale reamenaja această construcţie joasă de beton spre a o folosi ca instalaţie experimentală pentru condensarea norilor.

Benediktov şi Operatin urcară pe panta bătătorită de lut şi dispărură în fosta cazemată. Vova rămase jos. Se plimbă puţin de colo-colo, ţopăind pe nisip să-şi dezmorţească picioarele, apoi se aşeză pe o piatră şi căzu pe gânduri.

Avea la ce să se gândească. Iată, sunt două luni de rând „îi dă bătaie" ca niciodată şi îşi pune în fiecare dimineaţă fişa la tabela de pontaj. Şi… ce folos? Unde-i cuţitul de dragul căruia a acceptat să lucreze ca laborant? Unde-i frumosul afiş pe care el, Vova, cu un turban alb, e înfăţişat cu cuţitul înfipt în gât?…

Îi crapă obrazul de ruşine, mai ales când se gândeşte la amici. Vin la el şi râd:

— Io-te, mă, muncitorul! I s-a urcat ştiinţa la cap. Mult o să mai tragi mâţa de coadă? îl întreabă ei în bătaie de joc.

Trebuie să lichideze. Numai de-ar termina odată dinamometrul! Va fi o chestie nostimă – cu plăcuţe de cuarţ şi cu astea… cum le spune… tensometre. Te urci pe el, îţi încordezi muşchii… şi poftim: aparatul îţi arată puterea. Ce, beculeţe şi sonerii – ca la rablele de pe stradă?! Ştiinţă!…

Băieţii de la cercul de lupte clasice îl ajutau să pună la punct dinamometrul. Buni băieţi, nimic de zis, valabili: Vladimir Antonici în sus, Vladimir Antonici în jos!… „Vladimir Antonici, am executat corect apucarea?" Iar el răspundea: „Trebuie să te gândeşti! Unde îi îndoi braţul? În partea cealaltă trebuie! Noi, lucrătorii ştiinţifici, trebuie să privim creator…"

Fraza aceasta Vova a auzit-o la o adunare înaintea alegerii comitetului sindical din institut. Şi i-a plăcut foarte mult…

Deodată se supără pe propriile sale gânduri. Ia te uită, arc şi ce regreta! Cuţitul – asta-i trebuie lui! Turnee cu cuţitul din orăşel în orăşel…

În apropiere, pe o stâncă, se lăsă un pescăruş. Vova fluieră, îşi agită braţele şi pescăruşul se înălţă greoi, bătând des din aripile curbate.

Vova urcă panta spre cazemată. După ce sări în lianşeea betonată din jur, deschise uşa înclinată de oţel şi intră în coridorul subteran, plin de stelaje şi acumulatoare. Coridorul ducea într-o încăpere rotundă, cu cupolă, în care se afla un motor cu ardere internă. De nici, printr-o deschizătură îngustă, Vova pătrunse în cazemata propriu-zisă.

Din cauza utilajului de laborator, peste tot era foarte strâmt. Căminul electric cu cromnichel era încins până la incandescenţă. La masă, în lumina strălucitoare a unei lămpi cu acumulator, Operatin şi Benediktov cercetau ceva.

Operatin îi aruncă celui intrat o privire aspră:

— Ce este?

Vova se opri în mijlocul cazematei, cu mâinile în buzunare, cu haina descheiată, în ochi cu o licărire îndrăzneaţă, lipsită de respect.

— Mi-aţi promis cuţitul? Mi-aţi promis! ridică el un umăr. Când va fi gata?

Operatin începu să bată darabana cu degetele în masă.

— Uite ce e, iubitule, începuel reţinut, dacă ai să mă mai plictiseşti, nu primeşti nimic. Tu nu vezi că utilajul nu-i complet montat? Mai ai răbdare, la naiba!

— Ce răbdare! se răţoi Vova, ireverenţios. Am chiar prea multă răbdare! Eu atâta vă spun, daţi-mi-l mai repede. Altfel, să ştiţi…

— Du-te, Bugrov, du-te. Şi familiarizează-te cu agregatul de forţă, că tu ai să-l deserveşti.

Vova îşi dădu şapca pe ceafă şi ieşi. Răscoala de pe insulă fusese reprimată.

— Nu înţeleg, spuse Benediktov, de ce-ţi baţi capul cu această gorilă?

— Câtă lipsă de recunoştinţă! Operatin clătină din cap. Dar nu această gorilă îţi procură „hrana” cea de toate zilele? Şi ca să arate că a glumit, îl bătu pe umăr cu mâna întinsă, aşa cum ar fi făcut-o un robot.

Benediktov nu spuse nimic, îşi trase doar mai departe fotoliul de pânză.

— Are dreptate: trebuie să-i dăm zor, continuă Operatin. N-o să fim mereu singuri aici. Va trebui să ne ocupăm şi de condensarea norilor, şi atunci o să vină colaboratorii. Desigur, n-am să-i las să intre aici, jos, dar oricum…

— Ascultă, îl întrerupse Benediktov, hai să vorbim deschis. Am ajuns cu experienţele la un punct mort. Eu caut căi noi, lucrez douăzeci de ore din douăzeci şi patru, iar dumneata… Ba ai o adunare, ba o consfătuire, ba faci curte mai ştiu eu cărei fetişcane…

— Lasă fetişcanele în pace, rosti cu răceală Operatin. Şi în la cine te referi. Am căpătat de la ea informaţii extrem de utile.

— Să lăsăm asta. Benediktov îşi ridică pleoapele grele şi-l privi pe fizician. Ţii minte prima noastră experienţă? Ai binevoit s-o numeşti clipa măreaţă. În momentul de faţă cum o mai apreciezi?

— Ţi-am mai spus-o. S-au manifestat forţe de respingere. Dar a existat penetrabilitate. Fie şi pentru o clipă, dar a existat.

— Atunci de ce n-am mai reuşit să obţinem măcar încă o dată rezultatul acela?

— Concepţia generală prezintă probabil o deficienţă. Acţionează ceva neprevăzut de noi.

— Deci, întâmplarea. Şi dacă este aşa, concepţia dumitale trebuie aruncată la gunoi.

Operatin săltă din umeri.

— Apreciez priceperea dumitale de a te exprima laie, rosti el sec. Dar ce propui în schimb?

— Să ne întoarcem la materialul de la care am plecat – la cuţit. Cu acest cuţit Feodor Matveev, după rum afirmă, a omorât un om imaterial. Cum explici dumneata minunea indiană?

— Eu nu prea cred în omul acela imaterial. Dar cum cuţitul este un fapt de necontestat, putem admite că lama cuţitului faţă de omul imaterial a acţionat normal, vorbi rar Operatin. Şi numai în raport cu materia obişnuită îşi manifestă penetrabilitatea. Pe de altă parte „se vede că transformarea se producea cu ajutorul unei instalaţii foarte simple, Anatoli Petrovici, am o nouă idee…

Îi relată recenta discuţie cu Koltuhov despre episodul din manuscrisul lui Matveev referitor la electreţi.

— Înţelegi? Poate că hinduşii foloseau electreţii ca sursă de energie. Electreţii au o proprietate ciudată, la care mă gândesc mult…

— Care anume?

— Schimbarea polarităţii. Uneori electreţii, abia pregătiţi, încep să-şi piardă sarcina. Sarcina scade până la zero, apoi apare din nou, numai că plusul şi minusul îşi schimbă locurile. În continuare, electretul cu polii schimbaţi persistă multă vreme. Uneori se întâmplă aşa, alteori nu. În cazul acesta, ce modificări se petrec în substanţa electretului? Care este pragul egal cu zero prin care trece sarcina lui? Aceasta-i întrebarea…

— Magnetul magnetizează fără să-şi piardă însuşirile. Electretul încarcă fără să-şi piardă sarcina, vorbi Benediktov, cu ochii întredeschişi, parca vrând să pătrundă sensul propriilor sale cuvinte. Admirabil! Asta confirmă ideea mea… Ascultă-mă! Trebuie creată o instalaţie în care cuţitul să fie emiţător. Cuţitul va împrumuta altor corpuri proprietăţile sale, modificându-le structura. Mai precis – le va „contamina”. cu penetrabilitate.

Timp de câteva clipe, Operatin îl privi în tăcere pe

Benediktov.

— Să contaminezi cu penetrabilitate, repetă el încet. Cuţitul-emiţător... E o idee!

— Ascultă mai departe, continuă Benediktov. Dacă mergi pe linia contaminării, trebuie să ţii seama de faptul că lama cuţitului nu este fier pur din punct de vedere chimic, ci oţel. Ce elemente pot să mai intre în compoziţia lui?

— Ei, în primul rând, bineînţeles, carbonul, însoţitorul permanent al fierului. Mai departe – sulf şi fosfor, dăunătoare, dar inevitabile, nitraţii... o anumită cantitate de oxigen, poate şi crom, nichel, mangan...

— Perfect! Dar toate acestea, sper că ştii, se întâlnesc în alte proporţii şi la organismele vii! Aşa! Acum să analizăm susceptibilitatea lor magnetică. Cum stau lucrurile? Asta e de resortul dumitale.

Operatin îl privea nedumerit pe biofizician.

— Unde vrei să ajungi?

— Răspunde-mi, te rog, la întrebare.

— Bine, se supuse Operatin. Substanţele pot fi feromagnetice – cu susceptibilitate magnetică pozitivă, paramagnetice – cu susceptibilitate redusă şi diamagnetice – cu susceptibilitate negativă. Majoritatea substanţelor sunt paramagnetice... Dar toate astea n-au nicio legătură, cu organismul viu. Proteinele dispun de însuşiri deosebite. Ceea ce ai spus despre „contaminare" este foarte interesant, dar organismul viu, dragul meu, lasă-l în pace. El va rămâne imun la această contaminare.

— Crezi?

Benediktov se îndreptă în fotoliu.

— Află de la mine, spuse el cu solemnitate, că proteinele – temelia vieţii – au proprietăţi feromagnetice.

— Anatoli Petrovici; eşti surmenat...

— Iar dumneata eşti rămas în urmă! Ştii probabil că dacă unei substanţe paramagnetice i se aplică concomitent două câmpuri perpendiculare unul pe altul –

unul permanent, intens, şi celălalt alternativ, slab – substanţa începe să absoarbă energia câmpului alternativ. Dar nu ştii altceva: de curând s-a stabilit că în nucleoproteide există particule care în aceste condiţii manifestă proprietăţi feromagnetice…

Benediktov scoase din servietă un caiet gros şi începu să-l răsfoiască.

— Iată, am făcut extrase.

Operatin luă caietul şi se cufundă în lectură. După ce termină de citit, ridică ochii asupra lui Benediktov:

— Eşti un om şi jumătate!

Începu să se plimbe prin cazemată, drept, uscăţiv, gata parcă să-şi ia zborul.

— Înseamnă că o să-i venim de hac şi materiei vii? întrebă el.

— În special materiei vii. Nu degeaba mi-am pierdut atâta vreme cu peştii…

Operatin se răsuci pe călcâie:

— Să facem bilanţul, Anatoli Petrovici. Preparăm un electret cu polaritate inversată, care va crea un câmp constant. îl intensificăm printr-o sarcină puternică de electricitate statică – generator Van de Graaf avem. Apoi creăm un al doilea câmp – alternativ, de înabă frecvenţă… Montăm instalaţia în aşa fel, ca cele două câmpuri să se încrucişeze. Într-unul din nodurile încrucişării vom plasa sursa „de contaminare” – cuţitul lui Matveev, în celălalt nod – radiantul… Pe unde ultrascurte, bineînţeles, ceva asemănător unei cuşti… Acolo vom introduce peştii dumitale. Sau câini. Orice! Schimbând intensitatea câmpurilor, vom căuta unghiul dintre ele, vom căuta, până când vom obţine… Operatin e:? a surescitat ca niciodată. Vom sili cuţitul să-şi transmită însuşirile unui alt obiect!

Şfătuindu-se şi întrerupându-se unul pe altul, cei doi oameni de ştiinţă se apucară să schiţeze pe hârtie variantele viitoarei instalaţii. Deodată Benediktov zvârli creionul şi se ridică pocnind din încheieturi…

— Cuţitul! strigă el. Ne trebuie cuţitul! Fără el nu facem nimic! Nu cauţi cum trebuie, Nikolai Illarionovici.

— De trei ori am cercetat fundul în locul acela... Operatin făcu o pauză. Apoi, coborând vocea, întrebă: Soţia dumitale are vreun motiv să pună piedici muncii noastre?

— Să pună piedici?... În ultimul timp a încercat, într-adevăr, cu multă insistenţă să mă convingă... Ar fi vrut să renunţ la experienţe, dar să pună piedici!... De ce mă întrebi?...

— De ce? Pentru că degeaba căutăm acolo. Cuţitul nu s-a dus la fund. Am impresia că Mărgărită Pavlovna l-a ascuns.

— Nu se poate! Benediktov se posomorî. De ce să-l ascundă?

— Dar de ce ţi-a cerut să renunţi?

Benediktov nu răspunse. Se oprise în faţa căminului electric. Reflexele roşiatice ale plasei incandescente cădeau pe faţa-i mohorâtă.

— În sfârşit – lasă asta în grija mea, spuse Operatin... Vom avea cuţitul!

CAPITOLUL V

În care lui Valerik Gorbacevski (deci şi cititorului) i se îngăduie să viziteze misteriosul laborator din strada Bondarnîi *înainte de a trece la aceste experienţe, daţi-mi voie să-mi exprim speranţa ca nimeni dintre voi nit va risca să săvârşcastă o nenorocire, încercând să le repete numai aşa, din amuzament.*

M. FARADAY: *„Istoria luminării.*

Se certau destul de des şi se împăcau repede. Această despărţire însă fusese de lungă durată, pentru că sistemul „ragia-ioga” impunea singurătate.

Acum se terminase cu „ragia-ioga”. Iura recâştigă kilogramele pierdute în zilele „pei Tecţionării spiritului”, îşi cumpără o nouă cămaşă ecosez, în culori ţipătoare, şi îşi anunţă participarea la campionatul de ping-pong al institutului.

Îi telefonă Valiei şi spre seară se întâlniră ca de obicei în colţ, la farmacie.

— Iura veni cu ghitara pe umăr, dar Valea era atât de bucuroasă, încât nici nu-i făcu observaţie.

Dinspre cuptoraşul din colţul străzii venea un miros ispititor de castane prăjite. Iura cumpără o pungă de castane şi i-o oferi Valiei. Drept mulţumire, ea îi zâmbi şi porniră spre Bulevardul Mării.

Vorbeau verzi şi uscate. Iura povesti autocritic despre tristul deznodământ al sistemului „ragia-ioga”. Valea râse mult, iar castanele se dovediră foarte gustoase.

Se aşezară pe bancă, lângă fântânile arteziene luminate dedesubt, prin apă, de becuri colorate. Iura luă câteva acorduri şi începu să cânte încetişor pe melodia cunoscutei romanţe din filmul „Fata fără zestre”:

Îţi, cânt a mea iubire pe strune de ghitară.

Auzi cum bate-n pieptu-mi inima de mercur?…

— Vai ce aiureală poţi să cânţi! nu se putu stăpâni Valea.

— Credeam că o să-ţi placă. În sfârşit… Puse ghitara pe bancă: Ce mai e nou?

— Nou? Ştii, Iura, cât m-a ajutat manuscrisul lui Matveev? în dizertaţia mea despre Trediakovski şi reforma scrierii…

— Dizertaţia ta! Parcă ai s-o termini vreodată?

— Ce obicei nesuferit ai – să mă întrerup!! observă Valea.

— Ei, hai, lasă, să nu ne certăm, propuse el împăciuitor. Cu atât mai mult cu cât eu aş avea mai multe motive să mă supăr.

— Aşa? Valea îi aruncă o privire plină de nedumerire. Vrei să fii mai concret, te rog?

Iura încercă să se eschiveze, dar ea insistă. Simţea nevoia să limpezească neîntârziat lucrurile.

— Bine, acceptă el. La urma urmei, de ce să tac. Tu cochetezi cu acest tip, iar eu…

— Cu cine cochetez? întrebă Valea, pe un ton glacial.

— Cu Operatin. Ai să-mi spui poate că nu te-ai întâlnit cu el?

— Ba da, m-am întâlnit. Şi ce-i cu asta?

— Nimic.

Iura sparse cu zgomot o castană între dinţi şi începu să mestece pe îndelete.

— Ce drăguţ din partea ta! izbucni Valea, precipitat. Tu nu vrei să mă vezi, nu răspunzi la telefon şi-ţi închipui că pentru capriciile tale eu sunt obligată să stau închisă-n casă…

— Nu sunt de loc gelos, afirmă Iura pe un ton oficial.

— Te rog, nu mă întrerupe!

Timp de un minut ronţăiră cu înverşunare castane.

— Asta-i bună: cochetez! Valea nu-şi ascundea indignarea. Mă duceam spre casă, iar el avea acelaşi drum. M-a salutat. Ei şi? Ce, nu trebuia să-i răspund? Am mers împreună. E un om foarte cumsecade şi foarte instruit. Şi, printre altele, nu umblă pe străzi cu balalaica după el…

— Cu ghitara, o corectă Iura.

— E o plăcere să discuţi cu el…

— Şi să stai la cofetărie, interveni Iura.

— Da, am mâncat îngheţată. Valea roşi uşor. Dar să mă urmăreşti – asta-i odios!

— Nici prin cap nu mi-a trecut să te urmăresc! Te-au văzut băieţii şi mi-au spus. Mie mi-e absolut indiferent.

— Aha, ţi-e indiferent? Atunci află că a venit şi la facultate, la mine, după manuscris. Şi a mai venit o dată, când mi l-a adus. La urma urmei…

— Ce face?! strigă Iura. I-ai dat manuscrisul?

— Mi-a vorbit cu multă simpatie despre tine…

— De ce i-ai dat manuscrisul?!

— Te rog, nu striga! V-a felicitat, pe tine şi pe Kolea, că aţi descifrat inscripţiile de pe cutii…

— Şi asta i-ai povestit?

— Dar ce? E secret? Pur şi simplu aveţi o idee preconcepută despre acest om.

— „Idee preconcepută”! bombăni Iura. Şi Rex, tot idee preconcepută a avut? Doar ştii că e un câine absolut obiectiv. Ţii minte cum a mârâit când l-a văzut pe prietenul tău? Nu poate să-l sufere!…

— În primul rând, nu mi-e prieten! Iar în al doilea rând, ce legătură are Rex cu toate astea?

— Cum, nu ştii? Câinii se pricep foarte bine la oameni. Un câine binecrescut nu-l va mârâi niciodată pe un om cumsecade, poţi să fii sigură.

Valea izbucni în râs:

— Zdrobitor argument, ce să spun!

— Mă rog, să zicem, nu-i vorba de Rex aici, dădu Iura înapoi. Dar tu nu-nţelegi că Operatin se învârte ca un ţipar în jurul acelei întâmplări?…

Se opri şi nu vru să povestească mai departe. Dar Valea era curioasă şi insistentă.

— Bine, continuă Iura. Dar ţine seama, să nu mai spui nimănui. Deşi, nu-i cine ştie ce secret…

Valea dădu nerăbdătoare din cap.

— Ţii minte când mergeam cu iahtul şi de pe motonavă a căzut în apă o femeie?

— Într-un sarafan roşu? se învioră Valea. O psihopată! Nici nu ne-a mulţumit.

— Vezi, ai grijă. Să n-o vorbeşti de rău faţă de Nikolai. El… cum să-ţi spun… în sfârşit, o vede cu ochi buni – mi se pare că există o asemenea expresie.

— A înnebunit! Are nişte ochi atât de stranii…

— Ochii? Asta n-ar fi o nenorocire, spuse Iura pe Un ton conspirativ. Dar e măritată…

Valea se ridică. Nu mai putea suporta să stea jos.

— Valea, ce-ţi trece prin minte?! Dar nu-i vorba de asta. Ascultă-mă…

Iura o luă de braţ şi o conduse pe alee. Îi povesti cum a cercetat Operatin fundul mării şi cum el, Iura, împreună cu Kolea i-au făcut Mărgăritei Pavlovna o vizită

inopinată şi s-au convins că între ea şi cele trei cutii ale lui Matveev există o legătură.

Deodată Iura se opri şi se uită la ceas:

— Valea-Valentina, iartă-mă, nu te supăra, dar trebuie să plec. Am iniţiat cu Kolea o treabă interesantă…

— Ce fel de treabă? Tot pe linie Sherlock Holmes?

— Nu. Pe linia ştiinţei şi-a tehnicii. Înţelegi? Astăzi facem o experienţă, şi băieţii mă aşteaptă…

Se despărţiră în staţia de troleibuz.

După douăzeci de minute, Iura traversa cu paşi repezi străduţa Bondarnîi, îndreptându-se spre casa lui Nikolai; Gangul repeta în ecou nişte bubuituri de tun:

O femeie înaltă şi plină scutura un covoraş. Văzându-l pe Iura, se opri să-i zâmbească.

— Nu te-ai mai arătat de mult pe aici, Iuri Timofeevici.

— Bună seara, Klavdia Semionovna.

Iura vru să treacă mai departe, dar femeia avea chef de vorbă. Strângând pentru o clipă covoraşul la pieptu-i masiv, spuse cu voce melodioasă:

— Înainte treceai mereu pe la noi, iar acum te-ai făcut mândru, măi, măi!

— Nu prea am timp, mormăi Iura.

— Ori e ziua lui Kolea astăzi? Mereu vine lume. Şi numai tineret, îi comunică femeia cu amabilitate. Ştiţi că Vladimir al meu lucrează acuma tot în domeniul ştiinţei.

— Ştiu, l-am văzut acum câteva săptămâni…

— Aaa! E mare inventator.

— Îmi pare foarte bine. Vă rog să-i transmiteţi salutări din partea mea.

Iura îi zâmbi la repezeală, înclină din cap şi o zbughi pe scări în sus.

— Am să-i transmit, cu plăcere! îi cântă în urmă femeia şi-şi întări făgăduiala printr-o nouă lovitură de tun.

Sărind câte trei trepte deodată, Iura ajunse sus şi

dintr-o smucitură deschise uşa, în dosul căreia se auzeau voci şi râsete.

Misterioasa suprafaţă a lui Mobius îi captivase pe Nikolai şi pe Iura. Au citit tot ce se putea găsi despre proprietăţile ei matematice. Voluminosul caiet „Diverse” se umpluse cu formulele şi schiţele verigilor răsucite. Printre alte informaţii apăru în el o scurtă descriere a vieţii lui August-Ferdinand Mobius, geometru german, profesor la Universitatea din Leipzig, care a stabilit primul, în anul 1858, existenţa suprafeţelor cu o singură faţă.

Nu l-au uitat nici pe profesorul Johann-Benedict Liesting de la Universitatea din Göttingen care, fără să ştie nimic despre suprafaţa lui Mobius, a descoperit-o după şapte ani pentru a doua oară.

Erau pomeniţi şi alţi matematicieni care au construit suprafeţe de acest gen, mult mai complicate însă decât inelul lui Mobius, cum ar fi, de pildă, „suprafaţa lui Klein” – ceva în genul unei sticle care străpunge cu gâtul îndoit propriul său perete…

„Meritul suprafeţei lui Mobius nu constă numai în faptul că este prima; ea este şi cea mai simplă din cele posibile în lumea tridimensională, şi cea mai indicată pentru noi”, rezumară prietenii noştri.

— Grozavă idee ai avut, Kolka! se extazie Iura, bătându-şi prietenul pe spate. Să utilizezi o foaie cu o singură faţă! Sunt sigur că inelul lui Mobius ne va da câmpul de care avem nevoie.

Lui Nikolai îi făcea plăcere să audă toate astea. Un zâmbet larg, larg de tot, îi deschise buzele. Dar deodată se încruntă şi răspunse:

— Termină, afumătorule de răşini! S-o vedem mai întâi…

— Dar îţi dai tu seama ce-ar fi? Niciun fel de conductă! Şuvoiul de ţâţei străbate foarte liniştit marea!

Fără să vrea, Nikolai se lăsă cuprins de emoţia prietenului:

— Ştii, Iurka, am făcut un calcul: pe traseul Transcaspicei renunţarea la conductă va da o economie de douăzeci şi cinci de mii tone de metal…

— De economii îţi arde ţie acum?

Iura se înflăcără de-a binelea. Vom învăţa să dirijăm suprafeţele! Păi asta ar fi o descoperire epocală!

— Termină cu entuziasmul tău copilăresc! se burzului iarăşi Nikolai. Descoperire epocală! mai gândeşte-te la ce spui. Şi adăugă calm: Cu forţele noastre limitate putem urmări numai un obiectiv limitat: să mărim tensiunea superficială a picăturii de mercur. Deocamdată atât! Dacă reuşim… Dacă!… Atunci trecem la ţâţei.

Iura se posomorî:

— Numai atât?

— Numai. Şi încă ceva: să nu baţi toba prin institut. Nici şefului să nu-i spui deocamdată nimic. Ai înţeles?

— Strict confidenţial! Am înţeles, oftă Iura cu tristeţe. Uite-aşa îl oprimau odinioară inchizitorii pe Galilei.

Nikolai începu să râdă:

— Ia te uită la el, bietul „Galilei Timofeevici”…

Veranda din străduţa Bondarnîi se transformase iarăşi în laborator. În fiecare seară găureau, lipeau, făceau montaje electronice ingenioase. Iura şi Nikolai erau ajutaţi de încă trei ingineri tineri din secţia de automatizare. Lumina se stingea deseori şi începea meşteritul pe lângă contor, la flacăra chibritului. Noroc că mama lui Nikolai era o femeie cumsecade, înţelegătoare şi cu o răbdare fără margini.

Laborantul Valerik Gorbacevski murea de curiozitate. Asculta cu interes discuţiile despre manuscrisul lui Matveev. Îi ajuta cu plăcere, în timpul liber, pe Privalov şi Baghanlî: alerga la atelierul de suflat sticlă să lipească tuburile, ajută la căratul în laborator a statorului unui dinam vechi, care ruginea în curtea institutului. Nimeni nu-i explica lui Valerik la ce sunt

necesare toate astea. Iar el era prea mândru ca să-i plictisească punând întrebări.

Şi afară de asta se cam temea de inginerul Poţapkin. Îşi închipuie probabil că el, Valerik, nu face altceva decât să bată bulevardul şi să se lege de fete. Ei şi? N-are decât să-şi închipuie!

De un singur lucru îi părea nespus de rău: după întâmplarea de pe bulevard, desigur, n-o să-l mai ia pe iaht, deşi mai înainte chiar Poţapkin îi promisese că va face parte din echipaj.

N-are decât!…

Multă vreme mândrul Valerik s-a ţinut tare, dar până la urmă nu s-a mai putut stăpâni. S-a apropiat de Iura şi l-a întrebat, uitându-se în altă parte:

— N-aveţi nevoie de ajutor, seara?

— Scara? Iura îl privi cu atenţie. De unde ştii tu ce facem noi seara?

— Doar nu sunt surd… Ce anume faceţi nu ştiu, dar ştiu că faceţi ceva. Şi m-am gândit: poate aveţi nevoie de-o mână de ajutor.

— Şi cu şcoala cum rămâne?

— La şapte, opt, termin cursurile. Pe urmă îs liber.

— Bine, vino mâine pe la opt. Iura îi dădu adresa lui Nikolai. Dar baga.de seamă: niciun cuvânt nimănui despre ce-ai să vezi. Nici lui Boris Ivanovici, Munca lor e una, a noastră – alta.

Valerik dădu din cap.

— La urma urmelor, mai ştii? zâmbi Iura unui gând ce-i trecuse în clipa aceea prin minte. Cândva şi Faraday a fost laborant.

— Faraday?

— Da, ce te miri? Aşa că şi pe tine te aşteaptă poate un viitor măreţ!

Valerik, măgulit, lăsă totuşi ochii în pământ, cu modestie.

— Dar ce-o să zică Nikolai Sergheevici? întrebă apoi precaut.

— Vorbesc eu cu el, n-ai grijă. Mare puşlama eşti.

— Nu sunt, Iura Timofeevici.

— Ba eşti. Dar mie, nu ştiu de ce, mi-eşti simpatic. Poate tocmai de aceea.

— Prin urmare, pot să vin, se bucură Valerik.

Iura deschise larg uşa şi intră pe verandă. Toată lumea era adunată. Nikolai şi ceilalţi trei ingineri meştereau la aparate. Valerik îi ajuta cu un aer preocupat. Nu bănuia câtuşi de puţin că-i este sortit să devină eroul zilei.

— Unde-mi umbli? întrebă Nikolai, întorcând capul. Ai fi putut să vii azi mai devreme.

— Consoarta lui nenea Vova m-a reţinut şi m-a rugat să-ţi transmit un salut călduros, minţi Iura cu neruşinare.

— Dar ghitara de ce-ai adus-o?

— Ca să vă cânt.

— Panglicar ce eşti! Treci aici şi verifică legăturile!

— Uite de ce am adus ghitara, spuse Iura de astă dată pe un ton serios. Diapazonul generatorului nostru vibrează sub acţiunea electromagnetului, nu? Dar electromagnetul reprezintă un câmp magnetic în plus. Frecvenţe parazite. Şi atunci m-am gândit…

— E clar! îl întrerupse oacheşul Husein Amirov. Şi ghitara poate fi acordată după diapazonul etalon, ba încă mai simplu decât electromagnetul. Ai dreptate, dragul meu!

— Dar durata sunetului? întrebă Nikolai.

— Parcă mult ne trebuie nouă? răspunse Iura. Ating o coardă, ea va scoate un sunet, şi diapazonul va începe să vibreze. Două secunde ne ajung. Pentru fiecare poziţie a experienţei e absolut suficient. Ei, începem?

După un paravan albastru, din material plastic, ce despărţea o parte din verandă, pe o masă mare era montată instalaţia. Aceeaşi „inimă de mercur” şi acelaşi generator. Dar acum deasupra instalaţiei se înălţa un uriaş inel al lui Mobius – o verigă răsucită din tablă de aramă. Bobinele care înconjurau inelul erau legate la

circuitul extern al generatorului, iar în interiorul inelului se afla balanţa cu „inima de mercur”.

Inelul lui Mobius cu o singură suprafaţă! Inginerii presupuneau că sub acţiunea câmpului creat de el, tensiunea superficială a mercurului va creşte mult şi va strânge picătura într-atâta, încât să nu mai pulseze. Adăugându-i-se apoi mercur până la reluarea pulsaţiei, se va putea calcula, în funcţie de creşterea greutăţii, cu cât s-a mărit tensiunea superficială.

Iar pe urmă, după ce va fi găsită frecvenţa optimă, se va trece la experienţe cu produse petrolifere…

Nikolai legă instalaţia la baterie – pentru asta însă trebui să se vâre sub masă şi să-l deranjeze pe Rex, care dormea paşnic în colţ.

Iura verifică legăturile. Becul cu neon din minerul şurubelniţei lui se aprindea mereu, licărind cu o lumină roză.

— Totul e în ordine! anunţă el. Să începem 1

„Dann-dann”, vibra încetişor şi duios diapazonul în liniştea încăperii.

Iura răsucea în grabă cuiele ghitarei. Apoi acordă şi întrerupătorul cu diapazon, mişcând greutăţile de pe ramurile lui.

Acum era de ajuns să atingi struna respectivă a ghitarei, şi contactele se întrerupeau de patru sute patruzeci de ori pe secundă în circuitul de înaltă frecvenţă.

„Inima de mercur” pulsa nepăsătoare în câmpul misterios al inelului lui Mobius. Experimentatorii noştri ştiau, desigur, că-i aşteaptă căutări îndelungi şi plicticoase ale regimului de rezonanţă. Ştiau că nu de la primele încercări experienţa va reuşi. Şi totuşi… Totuşi, în sufletul fiecăruia din ei se cuibărise speranţa: dar dacă „minunea” se va produce chiar astăzi?

„Minunea” nu voia să se producă.

— Să modificăm condiţiile, propuse Nikolai. Valerik, ia nota „şi”.

„Dann-dann…”

Iura ciupea struna respectivă a ghitarei.

Linişte.

Şi deodată – o puternică bătaie în uşă.

— Cine poate fi? se întrebă Nikolai. Mama vine târziu astăzi.

Dădu la o parte colţul perdelei, se uită şi le făcu un semn cu mâna.

— Confidenţial! şopti Iura cu înţelegere.

Inginerii se depărtară de aparate şi traseră paravanul. Lângă instalaţie rămăsese doar Valerik cu diapazonul în mână şi Rex.

— Mai multă viaţă! strigă Iura conspirativ.

Şi lovind strunele ghitarei începu să danseze bătut, pe loc, într-un tempo nebunesc, cântând în acelaşi timp.

Ce *tot umbli după mine, ocheşico, draga mea*!

Ori în sân ai mătrăgună, să mă otrăveşti cu ea?…

Nikolai trase zăvorul, deschise… şi Vova, într-o pijama albastră, în dungi, intră pe verandă.

— Salut societatea veselă, spuse el politicos şi, cercetând veranda, îşi opri privirile pe paravanul albastru şi pe căpeţelele de sârmă aruncate pe jos. Apoi trecu pe la fiecare din tinerii prezenţi şi le strânse mâna. Petreceţi? întrebă el. Foarte bine! Kolea, am trecut pe la tine doar pentru un minut. Scoase din buzunar un arc ruginit. Vrei să calculezi ce forţă are?

— Parcă spuneai că ai trecut la dinamometre electrice, îl tachină Iura.

— Păi dar! răspunse Vova cu demnitate. Ăsta-i al unui prieten. A trecut pe la mine şi mă roagă să-l ajut

Nikolai măsură la iuţeală diametrul arcului, aprecie oţelul din care era făcut şi mişcă de câteva ori cursorul riglei de calcul.

— Douăzeci şi opt de kilograme.

— Mulţumesc, Kolea.

Vova îşi luă arcul şi porni spre uşă. În clipa aceea de după paravan se auzi un zgomot sec. Inginerii schimbară

priviri între ei. Vova se întoarse repede, curios, dar şi alarmat. De sub paravan apăru Rex, zgâriind leneş podeaua cu ghiarele. Se întinse şi mirosi picioarele lui Vova.

— Marş! Marş de aici! se răsti Vova, retrăgându-se înspre uşă. Mie asta nu-mi place. Am mai păţit eu…

Vova ieşi. Nikolai închise uşa după el. Pentru orice eventualitate, Iura mai bătu de câteva ori tactul în podea şi, lovind strunele başilor, începu dă cânte:

Da, în sân ţii mătrăgună, să mă otrăveşti cu ea…

Poţi să-mi dai şi şoricioaică, nu mă tem, iubita mea!

Dârla-dârla, dârla-dârla…

Nikolai dădu paravanul la o parte. Balanţa cu „inima de mercur” era smulsă de la locul ei. În mica băltoacă a soluţiei vărsate, printre picăturile strălucitoare de mercur, zăcea generatorul răsturnat. Alături, răsturnat pe masă, Valerka, alb ca laptele, ţinea lângă obraz mâna dreaptă, cu degetul mic depărtat, şi se uita la el cu ochii ficşi, larg deschişi.

CAPITOLUL VI

În care rolul principal îl joacă degetul mic al lui Valerik Gorbacevski

Nu-ţi baga degetul – ai să ţi-l rupi!

Zicătoare rusească.

În după-amiaza aceea, Privalov şi Koltuhov rămăseseră la institut.

— Am citit tot ce-am găsit despre perioada aceea, povestea Boris Ivanovici. Multe lucruri din expediţia lui Bekovici sunt de neînţeles. Specialiştii consideră că la Hiva a făcut o mare greşeală împărţind detaşamentul în cinci. Unii l-au socotit chiar trădător. Nici în ceea ce-l priveşte pe Kojin lucrurile nu sunt clare…

— Ia stai, îl întrerupse Koltuhov. Oare nu despre acest Kojin aminteşte Soloviov în „Istoria” lui? Cică-şi făcea de cap în Astrahan şi a intrat în curtea ambasadorului din Buhara într-un cărucior tras de porci.

— Ba el e, ai dreptate. Dar nu uita – că acest Kojin

era de origine modestă şi, cu firea lui, nu-i de mirare că nu-l agreau colegii de slujbă la Marea Caspică, toţi prinţi; e clar că aceştia îi minimalizau meritele şi-l calomniau. Dar Kojin era în orice caz un mare hidrograf. El a întocmit prima hartă a Golfului Finic. Chiar şi la Marea Caspică…

— Bun. Dar nu de Kojin e vorba. Despre Matveev ai găsit ceva?

— Nimic. Niciun fel de referiri. Totuşi, întrucât manuscrisul lui e un document autentic…

— Cred, îl întrerupse iarăşi Koltuhov. Cred totul. Cred şi în numerele de circ electrice din templul zeiţei Kali. Dar în privinţa preotului imaterial şi a trecerii uleiului prin apă – locotenentul tău minte.

— Pavel Stepanovici! Te rog să mă scuzi, dar tot aşa s-ar fi exprimat şi Matveev dacă i s-ar fi povestit despre televizor.

— De loc. Matveev ştia probabil de ipoteza lui Lomonosov, că sub acţiunea electricităţii un fascicul se poate abate, şi ar fi crezut. Dar când citesc într-un roman ştiinţifico-fantastic că televizorul viitorului va transmite mirosul – asta nu cred. Mirosul nu este un fenomen care are la origine undele. Despre asta a scris şi Lucretius.

— Lucretius a greşit, greşeşti şi dumneata, zâmbi Privalov. De curând s-a stabilit că, după frecvenţa oscilaţiilor, mirosul se situează între undele radio şi radiaţiile infraroşii. Dacă un borcan cu miere e închis ermetic, albinele nu simt, dar dacă prin capac trec radiaţii infraroşii, albinele dau buzna…

Koltuhov scoase un sunet nearticulat ce semăna cu un „hm”.

— Fă-mă să înţeleg următorul lucru, rosti apoi foarte clar şi răspicat: cum se hrănea acest preot imaterial? Şi pe ce stătea? Cum umbla şi de ce nu se prăvălea în pământ? Asta-i tot. Tu spune-mi, iar eu am să stau liniştit şi-am să ascult.

Privalov nu se gândise la asemenea amănunte ale

vieţii preotului imaterial. El îşi trecu maşinal degetele prin păr, până la ceafă. Gestul îl amuză copios pe interlocutorul său.

— Te scarpini la ceafă, Boris Ivanovici? Foloseşti vechea metodă de intensificare a gândirii?

297.

Şi Koltuhov, foarte mulţumit de sine, cântă încetişor:

La uzinele Putilov conurile s-au. blocat.

Meşterul, mofluz, se uită şi se scarpină în cap…

— Pe mine nici nu mă interesează preotul ăsta imaterial, spuse înciudat Boris Ivanovici. Mă interesează doar trecerea uleiului prin apă.

— Faptul în sine? întrebă Koltuhov.

— Da, presupun că e un fapt. Nu văd de ce ar fi născocit Matveev acest amănunt. În comparaţie cu alte „minuni” nu e spectaculos. Şi în general… nu ştiu, dar cred în sinceritatea lui.

— Nu te supăra, Boris, dar te-ai cam ţicnit de când cu această conductă fără ţevi.

— Atunci poate că şi Baghanlî s-a ţicnit.

Koltuhov nu răspunse. Privalov se uită la ceas şi se ridică.

— De altfel, trebuie să vină încoace. Pe el îl aştept. Nu vrei să-ţi arunci o privire asupra instalaţiei noastre?

— Dar ce, e gata?

— Aproape.

— De, dacă zici tu… La urma urmelor, trebuie să ştiu şi eu ce se întâmplă în institut…

Coborâră împreună la parter şi, după ce străbătură un coridor lung, Privalov descuie o uşă. În mijlocul încăperii se înălţa statorul unui mare dinam. În interiorul statorului, atingând aproape piesele polare şi bobinele, se afla o spirală din ţeavă de sticlă umplută cu lichid roz; capetele spiralei erau unite cu rezervorul şi pompa centrifugă.

— Alambic de înaltă frecvenţă, râse Koltuhov, atingând sticla rece.

— La această instalaţie efectuăm două experienţe, spuse Privalov. Lichidul de pe ţeavă e apă. Acidulată, ca să servească drept conductor, şi colorată, ca să se vadă mai bine. Şi acum, priveşte. Prima experienţă.

El apăsă butonul demarorului magnetic. Pompa centrifugă începu să lucreze cu un ţiuit uşor, făcând să circule lichidul roz prin spirala de sticlă.

— Bobina statorului nu e legată la reţea, arătă Privalov. E legată numai de voltmetru. Fii atent!

Acul voltmetrului tresări şi alunecă spre dreapta.

— Înţelegi?

— Ce să înţeleg? Străbătând liniile de forţă magnetică ale statorului, lichidul-conductor induce în bobină forţa electromotoare. Nimic nou: pe acest principiu se bazează contorul pentru lichidele ce trec printr-o t<avă din material nemagnetic.

— Ai dreptate. Nimic nou. Dar în contor se obţine o tensiune neglijabilă, pe când la noi…

— Oho! exclamă Koltuhov, după ce se uită la voltmetru. Cum ai – obţinut asta?

— Baghanlî! răspunse scurt Privalov. Acum să facem experienţa în ordine inversă.

Scoase pompa din funcţiune. Lichidul lunecă înapoi în rezervor, iar acul voltmetrului reveni.la „zero”.

— Acum nu fac altceva decât să alimentez bobina. statorului.

El apăsă pe un alt buton. Lichidul roz, fără să fie pompat, porni singur pe spirală.

— Să-i îngreunăm mişcarea. Privalov răsuci rotiţa ventilului. Uită-te la manometru. Aş putea să măresc şi mai mult rezistenţa şi să obţin o presiune mai mare. Dar sunt limitat de trăinicia ţevilor de sticlă. Înţelegi ce.se întâmplă?

Koltuhov părea îngândurat. Ochii lui însă priveau ager, fără să clipească, de sub sprâncenele cărunte.

— Stai puţin. Deci lichidul, aflându-se într-un câmp electromagnetic, începe să urce singur… E modelul

deplasării lichidului într-o conductă fără ţevi?

— Da. Cu deosebirea că acolo ţevile vor fi înlocuite prin tensiunea superficială a lichidului, iar bobinele şi magneţii prin câmpul orientat.

— O deosebire foarte mică. În ochii lui Koltuhov apăru din nou un zâmbet ironic. Mărturisesc totuşi că experienţa e interesantă. Aici toată cheia constă pare-mi-se în schema bobinajului şi în felul alimentării cu energie electrică. Dar acolo, în largul mării – Koltuhov arătă cu capul spre fereastră – şuvoiul de ţâţei va întâlni rezistenţa apei. Va fi nevoie de o presiune uriaşă ea să împingă şuvoiul pe o distanţă de trei sute de kilometri. Suportă oare o asemenea presiune ţeava ta invizibilă – pelicula tensiunii superficiale? îţi dai seama ve uriaşă trebuie să fie tensiunea ca să poată înlocui pereţii unei ţevi de oţel?

— Da, îmi dau seama. Asta este. Deocamdată nu pul] tem stăpâni tensiunea superficială, deşi există multe proiecte şi s-au făcut destule încercări. Am impresia că; tinerii experimentează ceva, în taină, ca să nu ştiu eu, Dar nu asta e important. Şuvoiul de ţâţei pe traseu nu va disloca apa, ci o va penetra. Nu va întâlni rezistenţă. De aceea nu va fi nevoie de o tensiune superficială chiar atât de uriaşă; doar atât cât să menţină lichidul în şuvoi...

— Iar începi cu basmele indiene! bombăni Koltuhov. Penetrabilitate! Imaterialitate!...

Pe coridor se auziră paşi repezi. Uşa se deschise şi intră Baghanlî.

— A, inginerul-şef! îi întinse mâna lui Koltuhov. Oponentul principal! Ai venit să admiri instalaţia?

— A binevoit să ia. cunoştinţă de existenţa ei, observă Privalov, la rândul lui ironic.

— Şi? Ce zici? Baghanlî îl privi vest şi cercetător pe „oponentul principal”. Ţi-a plăcut?

— Ce să vă spun, Bahtiar-miuellim... Koltuhov abordă tonul „ţăranului din Voronej”. Nu prea mă pricep eu la treburile astea. Ţevile sau, mă rog, să zicem

izolanţii pentru ţevi – acolo da, mai pricep şi eu câte ceva. Dar dacă nu sunt ţevi… îşi desfăcu braţele într-un gest grăitor. În privinţa asta, Bahtiar-miuellim, dumneavoastră ştiţi mai bine.

Baghanlî râse:

— Ar trebui să împrumuţi de la Boris puţină fantezie.

— N-am ce să fac cu ea. Koltuhov îşi aprinse o ţigară. Numai neplăceri îţi aduce.

— Îţi poţi pierde şi slujba, adăugă Privalov.

— Slujba nu, dar somnul poţi să ţi-l pierzi.

— În privinţa somnului, zâmbi Privalov, s-o întrebi pe nevastă-mea. Să-ţi spună ea cât de greu mă trezeşte dimineaţa.

— Tu, în general, eşti un copil-minune, bombăni Koltuhov, scoţând un nor de fum. Pentru tine să inventezi penetrabilitatea sau să dormi o oră – tot una-i…

— Ia staţi jos, copiilor minune, spuse deodată Baghanlî. Hai să vorbim de penetrabilitate.

Voia să-şi verifice unele raţionamente. Făcu câţiva paşi prin cameră – scund, îndesat, cu capul mare, cărunt Tot aşa se plimba odinioară, când îşi ţinea prelegerile în amfiteatrul institutului.

Koltuhov şi Privalov se uitară unul la altul. Înaintea lor se afla din nou temutul profesor…

— Ce. exemplu de penetrabilitate cunoaştem noi? O penetrabilitate reciprocă…

— Difuziunea, spuse Privalov. Difuziunea corpurilor solide.

— Aşa. Dar tu, Pavel Stepanovici, recunoşti difuziunea?

— De ce să n-o recunosc, dacă există?

— Bine ai spus: există! Să precizăm că nu numai atomii şi ionii dispun de capacitatea de a difuza, ci şi moleculele întregi. Numai că pentru difuziune sunt necesare condiţii deosebite. Oricât de puternic am presa una peste alta suprafeţele bine ajustate ale două corpuri,

să zicem din plumb şi staniu, vor trebui să treacă ani până când va apărea o penetrabilitate neînsemnată. Dar dacă încălzim pachetul de plumb şi staniu până la o sută de grade, după douăsprezece ore la graniţa dintre (, le va apărea un strat de molecule amestecate, gros de un sfert de milimetru. Odinioară, Ricke, timp de zece ani, a tot făcut să treacă curentul printr-o coloană bine presată de plăcuţe de aur şi argint, şi n-a descoperit nici cea mai mică urmă de transport a metalului. Şi doar ştim că o scânteie electrică transportă cu uşurinţă metalul printr-un interspaţiu. Ce anume opune rezistenţă interpătrunderii în zona de contact? Baghanlî se opri şi se uită la cei doi ingineri, reluând. Suprafaţa, lumea misterioasă a fenomenelor cu două dimensiuni… începu să se plimbe din nou prin cameră, netezindu-şi cu degetul mustăcioara căruntă de sub nasu-i mare, acvilin. Mai există un fenomen asemănător difuziunii, continuă Bahtiar Halilovici. Sudarea prin contact. Ea dă o interpătrundere, dar numai la temperaturi şi presiuni înalte. Recunoşti şi penetrabilitatea prin sudare, Pavel Stepanovici?

— De ce să n-o recunosc…

Dar sudarea în vid? interveni Privalov. În vid su darea se face la o presiune foarte scăzută şi o uşoară încălzire. Şi se pot suda cele mai diferite materiale ca, de exemplu, oţelul cu sticla. La drept vorbind, asta nici nu e sudare, ci mai curând o difuziune intensificată.

— Just, dădu din cap Baghanlî. Şi care-i explicaţia? Probabil că în condiţiile vidului forţele ce apără suprafaţa slăbesc, descoperind astfel materia. Dar nouă nu ne ajunge difuziunea. Noi trebuie să facem ca un corp să treacă liber prin altul, fără să-l vatăme. Cum s-ar spune, să intensificăm difuziunea până la o interpătrundere liberă, fără piedici… Dar cum să sileşti materia să-şi deschidă porţile? Baghanlî schiţă în aer. cu degetul un semn de întrebare. Pe vremuri se învăţa la şcoală că într-un volum dat poate încăpea numai un

singur corp. Oare aşa să fie? Câtă materie au chiar corpurile solide? Foarte puţină. Un centimetru cub de grafit cântăreşte două grame şi jumătate, dar el conţine miliarde de miliarde de atomi. Unui atom îi revine un volum infim de mic. Dar cum e umplut acest volum? Pentru că materia e concentrată în nucleul atomului, faptul acesta este binecunoscut. Până şi într-un calendar de perete puteţi citi că dacă umpli un centimetru cub cu nuclee atomice, el o să – cântărească vreo zece milioane tone. Substanţa nucleară a unui corp omenesc ar ocupa un volum de un milion de ori mai mic decât gămălia unui chibrit. Din punct de vedere al umplerii volumului, în lumea noastră totul este aşa de rarefiat ca… El caută o comparaţie… ca frizura prietenului nostru Koltuhov.

Koltuhov zâmbi şi-şi trecu fără să vrea palma peste chelie.

— Am citit că în constelaţia Cassiopcea există o stea, spuse Privalov, în a cărei parte centrală materia are o densitate enormă: un centimetru cub din această materie are aproape un milion de kilograme.

— Iar în împrejurimile Soarelui, completă Baghanlî, există o stea emiţătoare de radiaţii infraroşii unde densitatea materiei este doar de şaizeci miliardimi dintr-un gram pe centimetrul cub. Acolo să-ţi construieşti conductele tale fără ţevi, Boris Ivanovici! Ar fi mai simplu decât să mănânci un pepene.

— Prea simplu, râse Privalov.

— Prin urmare, continuă Baghanlî, din punct de vedere mecanic materia este pe deplin penetrabilă. Dar în realitate nu poţi considera materia ca o grupare de bile mici, situate departe una de alta. Pătrunderea este împiedicată de puternicele forţe interne care leagă toate elementele între ele. De n-ar fi aceste forţe, mâna mea ar trece liber prin metal – îşi sprijini el palma pe corpul statorului. În acest caz, probabilitatea întâlnirii particulelor fizice este cu totul neglijabilă – mai mică decât probabilitatea existentă în cazul când se aruncă

doi pumni de mazăre unul spre altul.

Baghanlî îşi şterse palma cu batista şi se uită cu severitate la foştii săi elevi, de parcă s-ar fi aşteptat să-l'le contrazis.

— Acum ascultaţi formularea problemei, anunţă el ca odinioară de la catedră. Agăţaţi-vă urechile în cuiul atenţiei. Fără să schimbăm structura mecanică a materiei date, trebuie restructurate în aşa fel legăturile ei – legăturile interatomice şi intermoleculare – încât pe Timpui interpătrunderii cu o altă materie, obişnuită, aceste legături să fie absolut neutre. Să restructurăm deci legăturile interne! Atunci vom avea penetrabilitate.

Un timp tăcură toţi trei. *i*

— Formularea e cât se poate de bună, spuse Koltuhov. Dar cum restructurezi legăturile interne?

— „Cum”? Asta nu ştiu încă. Întrucât avem însă de-a face cu energia – pentru că stratul superficial dispune întotdeauna de un surplus de energie – sper că vom găsi mijlocul, de a acţiona asupra ei. Poate că problema se va reduce la dirijarea însuşirilor suprafeţei în aşa fel, încât corpurile ce se întâlnesc să-şi deschidă reciproc porţile legăturilor interne, unul în întâmpinarea celuilalt, şi să le închidă ulterior, după trecere. Vom considera masa corpurilor care se interpătrund ca o totalitate de suprafeţe ce apar succesiv…

Bătrânul tăcu. Se plimba îngândurat prin cameră. Privalov luă un carneţel şi notă în grabă formulările. Apoi îşi scoase ochelarii şi, în timp ce şi-i ştergea, spuse mijindu-şi ochii miopi:

— Penetrabilitatea… Asta nu-nseamnă numai conductă fără ţevi… Dacă dai aceste însuşiri carenei navelor, ele nu vor mai întâmpina rezistenţă. Nu va mai fi nevoie de spărgătoare de gheaţă. Şi ce viteze ar lua!… Sau – pătrunderea liberă în adâncurile pământului, chiar în masa substanţelor minerale atât de utile…

Koltuhov îl privi cu nedumerire. Privalov avea ochii unui băieţandru îndrăgostit, deşi ajunsese la vârstă

părului cărunt... Koltuhov deschise gura să facă o observaţie usturătoare, dar sună telefonul.

Privalov ridică receptorul.

— Alo, da... Da, eu. Dumneata eşti, Kolea? Ce s-a întâmplat? Vorbeşte mai calm... Timp de un minut el ascultă. Cum?! Privalov se schimbă la faţă. Vin îndată.

Privalov trânti receptorul şi-l privi pe Baghanlî:

— Trebuie să mergem. Cât mai repede.

...Când paravanul albastru fu tras în grabă, Valerik îşi dădu seama că în faţa uşii se află un musafir nepoftit. Puse diapazonul pe masă şi, neavând ce face, începu să cerceteze legăturile. Nu în zadar! Iată, greutatea care regla frecvenţa diapazonului nu era bine fixată, din care cauză şi balanţa cu „inima de mercur” se deplasase uşor de la locul ei.

„Vibraţia”, stabili Valerik pricina şi uşurel, cu multă grijă, împinse cu degetul mic balanţa piezoelectrică în interiorul inelului lui Mobius, în timp ce cu mâna cealaltă deplasă greutatea. În clipa aceea dincolo de paravanul albastru răsună un acord de ghitară şi Iura începu să cânte sălbatic „Serbianocika”.

„Ce blues învechit”, se gândi din obişnuinţă Valerik, continuând să împingă balanţa cu degetul mic. Deodată simţi în deget un tremur uşor, de-o clipă.

Să-l fi curentat? Dar n-a atins metalul...

Pentru orice eventualitate, îşi vârî degetul în gură. Curios! Degetul nu simţea atingerea gurii, şi nici gura – degetul.

Se uită speriat la deget – n-avea nimic. îl vârî din nou în gură – nicio senzaţie. Încercă să muşte vârful degetului – dinţii clănţăniră ca şi cum între ei n-ar fi fost nimic...

Cât pe-aci să scoată un urlet. Dar aducându-şi aminte că în casă a intrat un om străin, Valerik – cum povestea chiar el mai târziu – „se stăpâni cu un Uriaş efort de voinţă”. Se smuci doar în loc, lovind fără să vrea balanţa cu „inima de mercur” şi răsturnând

întrerupătorul cu diapazon.

Baghanlî, Privalov şi Koltuhov intrară grăbiţi în laboratorul improvizat.

— Unde-i Gorbacevski? întrebă Privalov scurt.

Laborantul făcu un pas înainte. Era palid tot, năduşea-la curgea în şiroaie pe faţa lui. Nikolai, emoţionat, începu să explice ce s-a întâmplat.

Baghanlî atinse, degetul mic al lui Valerik. Primele două falange erau penetrabile – degetele academicianului trecură cu uşurinţă prin ele şi se împreunară.

— Simţi ceva? întrebă Baghanlî.

— Nu, răspunse laborantul abia şoptit.

Graniţa penetrabilităţii se simţea cu uşurinţă.

— Daţi-mi un chibrit, ceru Baghanlî, şi făcu gestul scăpării. Mai mult calm, adăugă el, auzind cum Nikolai rupea nervos beţele încercând să le aprindă. Aşa. Se uită la Valerik: Acum încearcă să introduci vârful degetului în flacără. Încet…

Toată lumea îşi ţinu respiraţia. Valerik avea înfăţişarea unui somnambul. Îşi vârî cu teamă degetul mic în flacăra chibritului. Limba flăcării se mişcă puţin, dar forma ei nu se schimbă.

— Simţi ceva?

— Da, spuse Valerik cu voce răguşită, ţinându-şi degetul la foc. Simt căldură.

Chibritul se stinse. Inginerii tăceau înmărmuriţi. Se uitau ca vrăjiţi la degetul mic al lui Valerik.

— Vâră-ţi degetul în masă, îi ceru Baghanlî.

Laborantul execută cu supunere porunca. Degetul pătrunse până la jumătate în lemnul mesei.

— Acum intră mai puţin, observă el. La început aproape tot degetul era aşa…

Baghanlî schimbă o privire cu Privalov. Apoi se apucă să cerceteze cu atenţie instalaţia.

— Inelul lui Mobius? întrebă el. Interesantă idee… La ce regim s-a întâmplat asta?

— Noi nu ne gândeam la penetrabilitate, spuse Iura cu o yocesunătoare. Voiam doar să mărim tensiunea superficială. Vedeţi „inima de mercur”… Gorbacevski şi-a mai băgat de douăzeci de ori mâinile înăuntrul inelului „Mobius”, şi nimic… Dar când a mişcat greutatea… cu în acel moment cântam la ghitară… ceva a făcut rezonanţă. Dar reglajul – ridică el din umeri şi arăta cu regret spre masă – Valerik, speriat, a răsturnat totul!

Koltuhov aruncă o privire în jur spre tinerii tăcuţi şi speriaţi.

— Uite la ei! Floarea automaticii, bombăni el. Laborator secret vă trebuia vouă! Se poate una ca asta? Data trecută mi-aţi stricat răşina, acum… cine ştie ce putea să se mai întâmple…

— N-ai reacordat ghitara? întrebă Privalov.

— Nu, răspunse Iura.

— Cântă exact aşa cum ai cântat.

— Ar trebui înregistrat sunetul, zise Baghanlî.

— Păi avem magnetofon!

Iura aduse la iuţeală din casă un aparat greoi.

— Ce animal antediluvian mai e şi ăsta? se miră Baghanlî.

— Construcţie proprie.

Iura puse magnetofonul în funcţiune şi începu să cânte „Serbianocika”.

— E o problemă! se încruntă Baghanlî. Aici sunt o mulţime de acorduri perfecte şi altele… cum s-or fi numind în muzică… sextacorduri. Parcă aşa ceva. O caracteristică de frecvenţă complicată… Nu cumva cântai şi din gură?

— Da, mărturisi Iura abătut. Şi tropăiam din picioare…

— Din ce în ce mai greu 1 Dar ce să facem, va trebui să reproducem chiar acum totul cât mai exact şi să înregistrăm pe bandă. Dacă ghitara se dezacordează, nu mai facem nimic. Apoi producţia dumitale muzicală va trebui s-o traducem în limbajul cifrelor – în frecvenţe – şi

să trecem la analiza matematică. De instalaţie să nu se atingă nimeni până nu notăm şi nu trecem pe schiţe toate detaliile. Dar înainte de toate, înregistrarea pe bandă…

Între timp, degetul lui Valerik îşi „reveni” treptat. Valerik îl încerca tot timpul, apăsând pe masă. Ultima oară pătrunse în lemn doar buricul degetului, şi deodată Valerik simţi că „I-a prins”. Scoţând un ţipăt îl trase, lăsând în lemn o bucăţică de piele. Îşi vârî iute în gură degetul însângerat şi faţa i se lumină de-un zâmbet plin de bucurie:

— Mi-a trecut! strigă el.

Abia pe la ora unu noaptea plecară acasă. Pe veranda închisă cu geamuri rămaseră doar Iura cu Nikolai. Un timp, ei se plimbară în tăcere încolo şi încoace, cu mâinile în buzunare şipufăind din Ţigări.

Lângă uşă, Rex, uitat de toată lumea, schelălăia încetişor.

Iura se opri în sfârşit şi strivi mucul ţigării în scrumiera plină vârf.

— Dă-i câinelui ceva de mâncare… Şi mie, dacă se poate, adăugă el.

Nikolai aduse de la bucătărie pâine, salam şi un borcan cu salată de vinete.

— Ei, ce spui? întrebă Iura cu gura plină.

— Ce să spun… Simt că-mi plesneşte capul. Nikolai laie o felie mare de pâine, puse pe ea câteva rotocoale de salam, muşcă din ea şi reîncepu să se plimbe prin încăpere: Când am pus mâna pe degetul lui, mă gândeam: visez, aiurez, sau. mi-am pierdut minţile?…

— Kolka, penetrabilitatea! îţi dai seama? Noi am descoperit penetrabilitatea! Ştii ce va fi acum?

— Nu ştiu… Acum nu mai ştiu nimic.

— Forajul sondelor!

— Nu striga, doarme mama.

Iura îşi coborî vocea până la şoaptă de conspirator:

— Coloane de ţevi penetrante vor străpunge

pământul până la stratul de ţâţei…

— Dar pământul dinăuntrul ţevii? Cum o să treacă ţiţeiul?

— Invulnerabilitate în faţa gloanţelor! Totală răsturnare în tehnica militară!

— Romantism…

Un timp mâncară în tăcere. Apoi Nikolai îşi luă fulgarinul din cuier.

— Hai să ieşim puţin. Tot n-am să pot dormi.

Multă vreme umblată în noaptea aceea pe străzile pustii. Rex, somnoros, se ţinea după ei, fără să înţeleagă ce s-o fi întâmplat cu stăpânii lui.

Dinspre mare sufla un vânt răcoros, mirosind a sare şi alge.

— Iurka, să nu ne-o luăm în cap. Doar nu suntem copii… Nu, serios. Trebuie să lucrăm cu mai mult calm… Să ne limităm totuşi la problema noastră practică, restrânsă – conducta. Nimic mai mult. Eşti de acord?

20* 307

Nikolai scutură cu putere mâna prietenului său, se întoarse brusc şi porni spre casă.

În curtea din străduţa Bondarnîi şi când voiai şi când nu voiai auzeai muzică.

Scara, prin toate ferestrele se revărsau sunetele picupurilor şi pianelor, muzică de jaz, muzică tărăgănată orientală.

Cetăţeana TerAvakian, poreclită Tarakanşa, se plângea că zgomotul comun o împiedică să-şi asculte propriul aparat de radio. O enerva mai ales vecinul cel mai apropiat, Vova: în fiecare seară el asculta de câteva ori placa preferată: „Mişka, Mişka, unde ţi-e surâsul”.

Numai inginerul Poţapkin nu se remarcase până atunci prin excese muzicale. Poate de aceea acum se ridicase împotriva lui toată curtea: „Mai chefuieşte omul! Dar aşa, la nesfârşit?” Şi mereu aceeaşi melodie sâcâitoare, însoţită de un tropăit înfocat şi acorduri de ghitară:

Da, în sân ţii mătrăgună, să mă otrăveşti cu ea…

Poţi să-mi dai şi şoricioaică, nu mă tem, iubita mea!

Iar lucrătorii unuia din institutele academiei observaseră cu uimire că Bahtiar Halilovici Baghanlî, cunoscut ca un mare iubitor al muzicii orientale, fredonează adeseori pe sub nas un cântec care nici pe departe nu aminteşte stilul ori enta-l preferat:

Pe *Serbianocika mea dragă de-orice trudă am s-o iert, Singur mi-oi aprinde focul şi-am să pun ceaiul la fiert…*

Descrierea instalaţiei, minuţios întocmită1, fu trimisă Academiei de ştiinţe cu un raport amănunţit şi cu benzile de magnetofon. Tinerilor ingineri îi se puse în vedere să ţină deocamdaţă totul secret şi să întrerupă experienţele primejdioase.

— Destul cu diletantismul! spunea Koltuhov. Să pătrunzi în structura materiei nu e tot una cu cântatul la ghitară. Uite, mi-amintesc. ce mi s-a întâmplat în 1927. Eram la Borisoglebsk… –, *

CAPITOLUL VII

În care Benediktov pleacă de acasă

Trecu o lună, două el

Acasă nu se mai întoarse.

A. S. PUŞKIN: „*Călăreţul de aramă*”.

Rita se înapoiase de la şcoală mai devreme ca de obicei. Descuind uşa cu cheia, intră în vestibul, îşi scoase paltonul şi deodată se opri încremenită, ascultând. Din dormitor se auzeau foşnete şi un scârţâit. Da, fără îndoială, scârţâia uşa şifonierului.

Anatoli Petrovici nu era niciodată acasă la ora aceea. Nu cumva în casă s-a strecurat un hoţ?

Ţinându-şi răsuflarea, Rita se apropie în vârful picioarelor de uşa dormitorului. Da, sigur e un hoţ! Umblă la şifonier.

Să încuie şi să se repeadă la telefon…

Dar dincolo de uşă auzi o tuse cunoscută. Rita năvăli în dormitor:

— Doamne, cum m-ai speriat!

Înaintea şifonierului deschis, Benediktov – într-o haină de casă cafenie – cotrobăia în rafturile Ritei, lucru pe care ea îl observă chiar de la început. Auzind exclamaţia, el nu se întoarse. Închise iute uşa şifonierului şi, şchiopătând, se îndreptă spre fereastră.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea alarmată. Cum se face că eşti acasă?

— Nu mă simt bine.

— Ai ceva la picior?

— A, nu, nimic, răspunse cam în silă Benediktov. Căutam o batistă. Vrei să-mi dai, te rog.

Rita se apropie de şifonier şi luă de acolo o batistă.

— Într-adevăr, Tolea, n-arăţi bine. Pune-ţi termometrul.

El făcu un gest de împotrivire şi trecu în biroul său.

Rita se schimbă şi intră în bucătărie să pregătească masa. Punându-şi mănuşi de cauciuc, se apucă să cureţe cartofi.

Încă de alaltăieri observase că în măsuţa de toaletă lucrurile ei nu sunt aşezate ca de obicei. Dar nu dăduse nicio importanţă acestui lucru. Acum a. Înţeles însă ce anume căuta el. O indigna insistenţa lui: doar îi spusese clar că s-a dus la fund. Blestemat cuţit! Din cauza lui numai nenorociri s-au abătut asupra lor! El e cauza nervozităţii lui Anatoli şi a acestei înstrăinări care creşte mereu… Trebuie neapărat să stea de vorbă cu Anatoli. Chiar astăzi. Aşa nu mai poate continua.

Tăie cartofii în felii rotunde, mari, deasupra tigăii care sfârâia. Soţului îi plăceau cartofii prăjiţi.

În ultimul timp, se gândi Rita cu tristeţe şi nelinişte, Anatoli aproape că nu mai stă de vorbă cu ea. Când i-a povestit de vizita neaşteptată a celor doi tineri, s-a tulburat. „Trebuie să fii complet descreierată! auzi, să arunci cutia cu manuscrisul lui Matveev! a strigat el. S-o dai plocon unor băieţandri!” Dar de unde putea să ştie ea că în bucata aceea de fier, ruginită şi murdară, de sub

comodă, care ţinea locul piciorului lipsă, se află un manuscris străvechi? Ea nu ştia nimic nici de a treia cutie de care întrebaseră „băieţandri”…

După această discuţie neplăcută. Anatoli s-a închis şi mai mult în el şi a încetat cu totul să-i vorbească despre munca lui.

Acum lucra împreună cu Operatin. Rita pierduse de mult credinţa în reuşită. Dar poate că în doi vor reuşi!… Oare nu se pot într-adevăr lipsi de cuţit?…

Şi tânărul acela, salvatorul pe mare şi pe uscat, care îi tot iese în cale! încă un motiv de îndoieli şi nelinişte! Potapkin – acum ştia cum îl cheamă – ţinuse la ei la şcoală o lecţie interesantă. Vorbise de posibilitatea apropiată de a se crea o conductă de ţâţei fără ţevi în care şuvoiul de ţâţei va străbate liber marea. Asta o uimise pe Rita. Prin urmare, penetrabilitatea nu este o idee chiar atât de fantastic de îndepărtată?…

Potapkin… Numele lui nu-i spunea nimic Ritei. Dar în chipul tânărului inginer, în comportarea lui, simţea ceva de multă vreme cunoscut. O imagine vagă şi îndepărtată începuse să-şi facă loc în mintea Ritei încă din seara când el, împreună cu prietenul său, venise să se intereseze de cutii. Iar mai târziu, în timpul lecţiei pe care o ţinuse la şcoală, uitându-se cu atenţie la el, aproape că ghicise… Dar, nici ea nu ştia de ce, căuta să-şi alunge această presupunere…

Rita îşi chemă soţul la masă. Benediktov refuză să mănânce. Se întinsese pe divan, în biroul său, cu ochii injectaţi, cu faţa roşie şi udă de transpiraţie.

— Eşti bolnav! spuse Rita. Am să chem medicul.

— Nu, n-am nevoie de niciun medic. Dă-mi, te rog, penicilina.

Abia seara târziu, când temperatura i se urcă până aproape de patruzeci de grade, îi îngădui să-l învelească într-un cearşaf ud: atunci observă Rita că Tolea. are pe şoldul drept un abces uriaş. Dar de medic tot nu voia să audă.

A doua zi spre seară veni Operatin. Stătu puţin la capătul lui Benediktov, discutând despre treburile lor. Era extrem de amabil – îi spuse Ritei că munca lor merge bine, lăudă erudiţia lui Anatoli Petrovici.

Iar în ziua următoare, foarte devreme, sună la uşă zdrahonul acela cu obrajii mari care mai venise de câteva ori cu diferite însărcinări şi aduse un pacheţel cu medicamente pentru Benediktov. Cu o voce răguşită de bas îi spuse că medicamentele trebuie să le înmâneze bolnavului personal. Anatoli Petrovici dormea şi Rita refuză să-l trezească:

După ce închise uşa în urma antipaticului vizitator, Rita desfăcu pacheţelul. Înăuntru era o cutie cu fiole de morfină, pentru injecţii subcutanate, medicament ce.se eliberează numai pe bază de reţetă specială.

Rita înţelese şi se îngrozi. Stătu multă vreme înţepenită la căpătâiul soţului. Nu plângea, dar ceva în inima ei se chircise parcă.

Anatoli Petrovici se trezi. Rita îi întinse în tăcere cutia. El se încruntă, începu să răsufle greu…

Urmă o discuţie neplăcută.

— Da, înţeleg, îngâna ea, strângându-şi mâinile reci ca de gheaţă. Ai vrut să-ţi măreşti capacitatea de muncă şi treptat te-ai obişnuit. Dar e îngrozitor, dă-ţi seama! De aceea în ultima vreme…

— Pleacă, îi ceru el obosit.

Rita îl imploră:

— Tolea, te rog să nu mai faci! N-ai să te mai înţepi… Şi abcesul tot din cauza asta îl ai. N-a fost acul curat, şi te-ai infectat!… N-ai să mai faci, nu-i aşa? Ai să te dezobişnuieşti şi o să fie din nou bine…

— Termină! strigă Benediktov.

— În definitiv, te pot obliga! rosti ea cu hotărâre. Mă auzi? Am să te strunesc eu, dacă tu n-ai destulă voinţă. Iar pe individul ăsta cu obrazul buhăit am să-l dau pe mâna miliţiei, să ştii!

Benediktov se ridică din aşternut. Rita se repezi să-l

oprească, dar el o îmbrânci. Se îmbrăcă în tăcere, se îndreptă tăcut spre uşă – fioros, zburlit, dezorientat – şi ieşi trântind uşa atât de tare, încât căzură bucăţi din tencuială.

Rita rămase multă vreme în picioare, cu palmele lipite de obraji. Nu plângea. Nu. Dar ceva în ea se năruise.

Anatoli Petrovici nu se mai întoarse acasă în noaptea aceea, nici în noaptea următoare, iar a treia zi veni Vova cu un bilet, să-i ia lucrurile. Rita ridică receptorul.

— Vreţi să daţi telefon la miliţie? râse Vova. Nu vă sfătuiesc, Mărgărită Pavlovna. „Medicamentele” cu un le procuram pentru mine, ci pentru el, la rugăminţile lui insistente. Dânsul o să aibă neplăceri, nu eu.

Avea dreptate. Rita strânse tăcută într-o valiză lucrurile soţului. Vova luă din birou unele aparate. La plecare mormăi că Anatoli Petrovici locuieşte acum la Operatin.

Încercă să-şi vadă soţul, îi telefonă la institut – dar fără rezultat. Benediktov refuza să vină la telefon.

Când Benediktov îi comunică lui Operatin că a plecat de-acasă, Nikolai Illarionovici se încruntă: dificilă era colaborarea cu un astfel de om.

— Ce să mă fac cu dumneata? spuse el. Stai deocamdată la mine, loc e destul. De dragul excelenţei sale ştiinţa, sunt gata să mă împac chiar cu caracterul dumitale imposibil.

— Să locuiesc la dumneata? Benediktov intenţiona să se stabilească la hotel, dar îşi zise că într-adevăr la Operatin va fi mai comod. La hotel nu poţi instala niciun aparat… Bine, primi el posomorât. Am să-l trimit pe Bugrov să-mi ia lucrurile.

Şi Benediktov se instală în cea de-a doua cameră a locuinţei de celibatar a lui Operatin. În cameră se aflau covoare, fotolii, în colţuri două vitrine cu statuete de porţelan…

— Colecţionezi? zâmbi ironic Benediktov.

— Slăbiciunea mea, răspunse scurt Operatin. Cum Ului cu abcesul?

— Mai bine.

— Mă bucur.

Şedeau în câte un fotoliu, la o măsuţă joasă.

— Şi cum adică, ai plecat definitiv de acasă? întrebă Operatin, turnând coniac în pahare.

Benediktov nu răspunse. Bău în tăcere, apoi întoarse ţapul. Operatin rosti liniştit:

— Trebuie să forţăm lucrul pe insulă, Anatoli Petrovici.

— Pe mine nu-i nevoie să mă zoreşti.

— Ştiu. Cu toate acestea va trebui să accelerăm ritinul. Mi s-a adus la cunoştinţă că Privalov şi scutierii lui îşi desfăşoară activitatea în aceeaşi direcţie ca şi noi. Au montat nu ştiu ce instalaţie şi au obţinut rezultate încurajatoare.

— De unde ştii?

— N-are importanţă. Să admitem că de la Bugrov. Pot să adaug că au luat legătură, prin Baghanlî, cu Academia de ştiinţe. Se consultă cu savanţii din Moscova. Asta te bucură?

Benediktov nu răspunse.

— Ţi-ar place, insistă Operatin, ca altcineva, venind din urmă, să atingă primul cu pieptul panglica de la finiş?

Nu, lui Benediktov nu-i surâdea câtuşi de puţin o asemenea perspectivă. Câte suferinţe, câte sacrificii – şi pentru ce? Ca să laşi altuia întâietatea? Să calci pe Urmele caraghiosului acela care, nu de mult, a ajuns cu propria-i minte la calculul diferenţial?…

— Mâine plec pe insulă! lovi el în măsuţă cu palma. Am să forţez lucrurile. Dar ţine seama de un lucru: dacă montăm instalaţia şi nu facem rost până atunci de cuţit, tot degeaba!

— Vom avea cuţitul, îl asigură calm Operatin. Şi nu numai cuţitul. Vom mai avea ceva, poate chiar mai

important. După Anul nou plec la Moscova. Şi-l iau şi pe Bugrov cu mine.

— Cine mă duce pe insulă?

— Oricare dintre mecanicii institutului. Bineînţeles, n-o să-l laşi să intre în laborator. Amănuntele le vom discuta înainte de plecare.

Singură în locuinţa pustie…

Ziua încă n-ar fi nimic; şcoala, orele de curs, discuţiile din cancelaria profesorilor – toate acestea te distrag. Dar serile, Rita nu-şi găsea locul. Se aşeza la colţul divanului să citească, în atitudinea-i preferată, dar cartea îi cădea din mână. Nimic nu-i mai plăcea. Să telefoneze cuiva? Să facă o vizită? Nu. N-avea chef.

Soţie părăsită…

Căută în cartea de telefon numărul lui Operatin. E suficient să rotească de cinci ori discul, şi-o sări audă vocea… Să-i spună: „Tolea, vino, iartă-mă, mi-e greu singură…”

Nu. De ce să-i ceară iertare? Cu ce i-a greşit? Să-i ceară el scuze!

Dar un gând îi rodea ca o carie hotărârea: n-a observat, nu l-a oprit la timp, deci e vinovată…

Primi o scrisoare din Moscova. O prietenă o invita în vacanţă la ea. „Mai schimbi aerul, mergem la teatru…” Poate că într-adevăr n-ar strica să plece la Moscova… Dar dacă se întoarce el? Nu, nu poate să plece.

Rita tresări la zbârnâitul peaşteptat al soneriei de la uşă. Alergă să deschidă. Inima îi bătea nebuneşte.

Intră Operatin. O salută politicos, zâmbind. Din uşă, ea îl privea tăcută. Buzele îi tremurau.

În sfârşit reuşi să se stăpânească şi-l invită pe musafir în cameră.

— Doriţi un ceai? îl întrebă cu răceală.

El nu trebuie să observe cât e de tulburată. Operatin mulţumi. Nu voia ceai. A băut mai adineauri cu Anatoli Petrovici. Da, e sănătos, abcesul aproape s-a vindecat.

— …îl ţin sub un control permanent. Am consultat

un medic cu experienţă. Sigur, nu e uşor, dar se va dezobişnui. Vă asigur, Mărgărită Pavlovna! A şi început să reducă dozele. Desigur, această deprindere necesită un tratament de lungă durată dar, sunt convins, cu timpul îşi va reveni la normal şi se va întoarce la dumneata. Deocamdată nu căutaţi să-l întâlniţi…

Ea tăcea. Nici măcar o clipă să nu-şi închipuie acest om că ei îi vine să plângă.

— Treburile cum mai merg?

— …S-ar putea ca în curând, împreună cu Anatoli Petrovici, să anunţăm o descoperire importantă. Şi-ar merge treaba mult mai repede, dacă am avea cuţitul…

ştiţi dumneavoastră care. O privea ţintă cu ochi inteligenţa reci.

Ea tăcea.

— Mărgărită Pavlovna, continuă el, e în interesul dumneavoastră. Daţi-ne cuţitul.

— N-am niciun cuţit, rosti ea cu voce egală. Ştiţi pica bine că a căzut peste bord.

— N-a căzut peste bord, răspunse încet Operatin. Dar dacă această discuţie nu vă convine, s-o lăsăm… îmi pare foarte rău… Se ridică şi-şi luă rămas bun. Ce să-i transmit lui Anatoli Petrovici?

— Îi doresc sănătate. Spuneţi-i că plec la Moscova.

— La Moscova?

— Da. Mă cheamă o prietenă pe timpul vacanţei.

— Nu vă supăraţi că întreb, când anume?

— Imediat după Anul nou.

— Ce coincidenţă uimitoare! Operatin zâmbi doar cu buzele. Şi eu, la fel, plec în interes de serviciu. Sper că ne vom întâlni la Moscova…

CAPITOLUL VIII

În care Privalov şi Nikolai Poţapkin vizitează Institutul suprafeţelor, iar Nikolai se dumireşte ce căutau în mare Vova şi Operatin

Ce glas are l iar pe strune Cum îşi varsă focul!

M-ai topit de tot, nebune.

— *Bată-te norocul !* îl *HEINE*: *„Vecinul meu, don Enriquez*.

Autobuzul albastru cu acoperiş translucid gonea pe şoseaua acoperită de zăpadă bătătorită. Crânguri de mesteceni rămâneau în urmă, unduiau întinderi acoperite de hlamida albă a iernii. Autobuzul trecu printr-un mic orăşel din preajma Moscovei, bubui pe podul de peste râul îngheţat şi deodată se făcu întuneric: drumul pătrunse într-o pădure seculară.

Nikolai privea curios pe fereastră. Un zid de pini puternici, cu frunzişul des. Arbori doborâţi de furtună.

Ramuri grele se întind spre autobuz şi, tresărind, îşi scutură zăpada. Codrul în care odinioară ţarul Ivan Vasilievici vâna animale rare…

Nikolai şi Privalov veniseră de două zile cu avionul la Moscova, în legătură cu, „Conducta transcaspică”. Toată ziua de ieri au avut. treabă la Direcţia construcţiilor de conducte, iar acum se duceau la Institutul suprafeţelor, una din noile secţii ale Academiei.

Trunchiurile zgrunţuroase ale copacilor se răriră şi soarele de iarnă izbucni în geamuri. În autobuz se făcu dintr-odată plăcut.

— Am ajuns, spuse Privalov, împăturindu-şi ziarul.

Coborâră din autobuz. Era o amiază albastră, geroasă, liniştită. Un miros pătrunzător de răşinoase te înţepa în nări. Zăpada scârţâia vesel sub picioare.

Privalov – înfofolit în paltonul călduros, cu guler de blană, şi cu căciula înaltă de general pe cap – nu simţea frigul. Echipamentul lui Nikolai era mult mai uşor: un pardesiu şi pălăria.

— Nu ţi-e frig, Kolea?

— De loc. Nikolai se uită pieziş la „turnul” de astrahan al lui Privalov. Dar dumneavoastră nu vă e greu?

— Mi-e cam cald, mărturisi Privalov şi-şi trase căciula mai pe ceafă. M-a obligat s-o iau. Desigur, cu cele mai bune intenţii…

Scârţ, scârţ! făcea zăpada sub tălpile lor.

— Curios, se miră Nikolai, paisprezece grade sub zero, iar eu îmi ţin mănuşi-le în buzunar: n-am nevoie de ele…

— Iarna e mai puţin aspră aici decât la noi, observă Privalov.

— Cum o să fie mai aspră la noi?

— Da. La gradele de ger, acolo se adaugă viteza de două ori mai mare a vântului.

— Nu ştiam, recunoscu Nikolai. Şi îndată se apucă să calculeze: Şaisprezece grade fără vânt, înseamnă o asprime de şaisprezece unităţi. Iar la noi, deşi gerul nu coboară sub cinci grade, din cauza vântului vremea e mai aspră! La vânt de paisprezece metri pe secundă, de pildă, asprimea trece de treizeci de unităţi!… Acum înţeleg de ce nu îngheţ la Moscova.

— Şi de ce moscoviţii îngheaţă la noi, adăugă Privalov.

Pătrunseră într-o largă porţiune defrişată, unde se întindea orăşelul institutului. Căsuţe albe, cu etaj, pe fondul verde al pădurii – ce frumos! Inevitabilele le-uri ale antenelor de televiziune. Iar mai departe, după D zonă de pădure, un alt teren defrişat – centrul cultural-comercial. Clubul, magazine, şcoala, ateliere… încă o fâşie de pădure, şi iată bulevardul larg ce trece printre clădirile laboratoarelor şi corpurilor de producţie.

— Extraordinar! se extazia Nikolai. Asta mai zic şi eu amploare!

— Vezi clădirea aceea rotundă? arată Privalov. Acolo se află, probabil, acceleratorul de particule. Vreun betatron, sau aşa ceva.

Se îndreptară, pe cărarea bătătorită adânc în zăpadă, spre o clădire mai micuţă, numai cu un etaj. Intrând în vestibul, Boris Ivanovici se grăbi să-şi scoată căciula şi îşi şterse cu batista fruntea şi ceafa.

Pe coridor, un preş verde. Pe uşi, numere şi tăbliţe. Deodată Privalov şi Nikolai se opriră: de după t) uşă bine

capitonată, cu o firmă luminoasă „Nu faceţi zgomot!” se auzea înfundat, o voce cântând, acompaniată de ghitară. Cântecul se potrivea cu ambianţa Bobră a Institutului suprafeţelor tot atât de puţin ca mugetul unei vaci cu o orchestră simfonică.

Şi iarăşi acelaşi cântec de la început! mai întâi Câteva acorduri pe strunele başilor, bătaia ştrengărească a unor picioare în duşumea, apoi un glas tânăr cântă cu înfocare:

Da, *în sân ţii, mătrăgună să mă otrăveşti cu ea*…

Poţi să-mi. dai *şi şoricioaică, nu mă tem, iubita mea!*

Nikolai şi Privalov se uitară unul la altul: vocea lui Iura!… Banda de magnetofon pe care era imprimat „cadrul sonor ăl’expérienţei” a şi ajuns aici…

La institut se ştia de sosirea lui Privalov şi Nikolai. Fură conduşi! într-o încăpere mare, fără ferestre. Peste lot; lângă pereţi, mese de comandă şi tablouri cu apărute”. În tavan se deschidea un luminator larg, dă formă Dvâla. Ochiul albastru ăl cerului… /

U.n om uscăţiv, în haine negre, se ridică de la masă, i veni în întâmpinarea inginerilor. Avea umerii obrajilor înalţi, un nas puternic conturat, părul cărunt pieptănat cu cărare îngrijită. Nikolai îi strânse mâna cu grijă şi, îngăimând, îşi spuse numele. Se simţea stingherit: în faţa lui se afla un savant cu renume mondial.

— Luaţi loc, tovarăşi. Cu un gest scurt, savantul îşi invită oaspeţii să şadă în fotolii. Mă bucur de cunoştinţă, îndată o să vină colaboratorii noştri şi o să vă relateze ce facem aici cu muzica dumneavoastră.

Lui Nikolai îi venea să intre-n pământ de ruşine. Veşnicele figuri ale lui Iurka! E plină lumea de cântece decente, şi el… tocmai pe cel mai idiot trebuia să-l aleagă! Sigur, lui ce-i pasă: el nu vedea ce politicos zâmbeşte unul din fizicienii de frunte ai ţării.

— Vă spun cinstit, dacă n-ar fi fost mărturia personală a lui Bahtiar Halilovici, n-am fi crezut, continuă savantul. Raportul dumneavoastră este foarte

amănunţit, dar vom asculta cu mult interes relatarea vie. El se uită la Nikolai. Aţi luat parte la experienţă de la început şi până la sfârşit, nu-i aşa?

— Da. Nikolai se ridică în picioare.

— Staţi jos, vă rog. Dumneavoastră aţi conceput schema instalaţiei?

— Mie îmi aparţine numai ideea utilizării suprafeţei lui Mobius…

— Cum aţi ajuns la ea?

— Ideea mi-a dat-o Matveev. Vreau să spun… manuscrisul. Dacă vă amintiţi, Grigori Markovici, el descrie acolo un fel de „spirală”…

— „Spirala de două sferturi”, ştiu, spuse savantul. Şi pe noi ne-a interesat acest pasaj… Cum te cheamă, tinere?

— Nikolai Sergheevici.

— Bravo, Nikolai Sergheevici! Excelentă idee.

Nikolai se simţea măgulit. Fără să vrea, pe faţă îi apăru un zâmbet indecent de larg – de la o ureche la alta. Alungându-l cu greu, Nikolai continuă în grabă:

— Schema instalaţiei, colegii noştri specialişti în automatică ne-au ajutat s-o elaborăm, pe baza propunerii inginerului Kostiukov. Tot el a cântat. Grigori Markovici, înţelegeţi, acest cântec… Adică a fost un concurs de împrejurări care…

— Nu vă jenaţi. Savantul îl privi prietenos pe Nikolai. La vârsta voastră cântam şi eu „Serbianocika”. Cât despre concursul de împrejurări, suntem informaţi. Aţi procedat foarte bine: atâta timp cât problema nu-i rezolvată, ce rost are să se vorbească despre ea? Să dai frâu liber interpretărilor stupide? Vă amintiţi de articolul despre „minunea din stradela Babiegorodski”? Au Interpretat greşit randamentul şi au scris în ziar că la Uzina de aparataj pentru condiţionarea aerului a fost creată, chipurile, o instalaţie cu randamentul peste sută lu’ sută… Nu cumva şi instalaţia dumneavoastră a fost pe o stradelă? întrebă el deodată.

— Da, pe o stradelă, răspunse Nikolai puţin dezorientat. Pe stradela Bondarnîi…

— Ei, vedeţi? râse discret Grigori Markovici. Minunea din stradela Bondarnîi.

În încăpere intrară trei persoane: un chinez de vârstă nedefinită, cu ochelari octogonali, un tânăr – ceva mai în vârstă ca Nikolai – scund, îndesat, într-o canadiană, şi o fată îmbujorată, în taior gri. În timp ce strângea mâna tânărului inginer, Nikolai observă pe reverul canadienei acestuia insigna de velist categoria I. Tânărul văzu şi el aceeaşi insignă la butoniera lui Nikolai. Îşi zâmbiră unul altuia. Nikolai se temu să nu se întrevadă cumva în zâmbetul lui acel nevinovat sentiment de superioritate pe care îl au totdeauna adevăraţii marinari când se întâlnesc cu colegii lor de apă dulce – şi-l alungă de pe faţă. Parcă-i un făcut, zâmbetele îi cam joacă festa astăzi.

Nikolai povesti despre experienţa din stradela Bondarnîi. Toată lumea asculta cu atenţie. Chinezul îşi făcea însemnări.

— Prin urmare, încheie Nikolai, noi nici nu ne-am gândit la penetrabilitate. Am vrut doar să mărim tensiunea superficială a mercurului, atât.

— Da, e limpede, spuse academicianul. Iar acum să-l ascultăm pe Vasili Feodorovici.

Tânărul cu canadiană întinse pe masă câteva scheme şi fotografii. Urmă o scurtă comunicare. Au construit o instalaţie care reproduce amănunţit experienţa din stradela Bondarnîi. Desigur, instalaţia este prevăzută cu aparate de înregistrare mult mai precise. Întrerupătorul cu diapazon a fost înlocuit printr-un dispozitiv perfecţionat. Iată schema de principiu…

Apoi Grigori Markovici îi invită pe ingineri să vadă instalaţia. Întrucât aceasta se afla într-o altă clădire, fură nevoiţi să se îmbrace şi să iasă afară.

Zăpada scârţâi iarăşi sub picioarele lor, ziua geroasă sclipea în mii de diamante, revărsându-şi cu dărnicie

suflul de răşină al coniferelor.

Grigori Markovici cu Privalov şi chinezul mergeau în frunte. Tinerii rămaseră puţin mai în urmă. După cum află Nikolai de la însoţitorii săi, chinezul este doctor în ştiinţe, specialist în suprafeţele de separare a lichidelor, şi-l cheamă Li Vei-sen, iar tânărul, Vasili Feodorovici, şi-a susţinut de curând dizertaţia de candidat, tratând tema: fenomenele electrostatice care se produc în straturile de adezivi în stadiul prizei. Pe fata îmbujorată o cheamă Lidia Ivanova, sau simplu Lida, nu e fiziciană, ci ingineră la Direcţia construcţiilor de conducte, şi se află aici pentru coordonarea problemelor tehnicii noi; îi place Efremov, deşi ea personal ar fi scris altfel „Nebuloasa Andromeda”.

Până să ajungă, Nikolai şi Vasili Feodorovici mai apucară să facă un schimb de păreri despre metodele de pliere a spinacherului şi să aranjeze pentru duminică o plimbare la Himki, ca să-şi încerce şi Nikolai forţele pe o sanie cu pânze.

Intrară într-o clădire cu etaj, nu prea mare. Iată şi instalaţia. Nikolai se uită atent, să nu-i scape nimic. Da, îşi zicea el, asta nu-i stradela Bondarnîi. Deşi, în principiu, nu-i nicio diferenţă. Şi aici, ca şi acasă, pe verandă, se înălţa un inel al lui Mobius, mult mai mare însă.

Înăuntrul inelului erau fixate două bare, strânse una de alta cu nişte electromagneţi puternici. Când regimul instalaţiei va da naştere condiţiilor de penetrabilitate, barele vor pătrunde una într-alta. Deocamdată însă, regimul nu fusese găsit. Acele aparatelor nu se clinteau de la zero.

În clădirea cealaltă, de unde abia plecaseră, într-o cameră izolată fonic un magnetofon reproducea funesta melodie „Serbianocika”. Sunetul se transforma în oscilaţii electrice, care se înregistrau astfel pe o bandă feromagnetică, încât să poată fi prelucrate de o maşină electronică de calcul. Frecvenţele erau înregistrate în

tr-un sistem binar având numai două semne: zero şi unu.

Numărul care în sistemul decimal, obişnuit, se redă prin semnul „2”, în sistemul acesta se scrie ca „10”, trei ca „11”, patru ca „100”, cinci ca „101” şi aşa mai departe. Pentru oameni sistemul acesta este prea greoi. Numărul „16”, pe care noi îl reprezentăm prin două cifre, în acest sistem se scrie prin cinci: „10.000”. Dar pentru maşina electronică sistemul este foarte comod. Toate acţiunile ei complicate se bazează pe următoarea combinaţie simplă: prezenţa unui impuls înseamnă „1”; lipsa lui înseamnă „O”. Orice problemă exprimată prin astfel de cifre, maşina o rezolvă. Într-o clipită.

Maşina electronică de calcul a institutului avea de rezolvat o problemă extrem de complicată, pornind de la toţi parametrii schemei, în care se afla o singură mărime de căutat. Dacă Valerik n-ar fi răsturnat întrerupătorul cu diapazon, greutăţile ar fi rămas în poziţia întâmplătoare în care s-a produs penetrabilitatea. Acum însă instalaţia trebuia trecută prin toate frecvenţele ce se întâlnesc în cântecul lui Iura. Maşina electronică, având aceste date, compunea şi rezolva neîntrerupt şiruri de ecuaţii; rezultatele lor, sub formă de comenzi electrice, se transmiteau succesiv instalaţiei.

— Nici într-o viaţă de om n-am fi putut încerca toate combinaţiile, spuse Grigori Markovici. Acolo a fost o coincidenţă, iar repetarea în acest caz e un lucru practic de neconceput. Dacă s-ar fi întâmplat asta acum douăzeci de ani, ar fi trebuit să renunţăm.

— Grigori Markovici, îmi permiteţi să vă întreb, i se adresă cu condescendenţă Privalov: V-aţi format o părere asupra; asupra penetrabilităţii?

— Despre asta, Boris Ivanovici, e încă prea devreme nu vorbim. Dar presupun că prietenul nostru Baghanlî, în principiu, are perfectă dreptate: toată cheia stă în restructurarea legăturilor interne ale materiei. În cazul legăturilor restructurate, pătrunderea se poate produce

prin golurile interatomice şi intermoleculare, care sunt uriaşe în comparaţie cu particulele elementare.

— Dar dacă orbitele electronilor externi, întâlnindu-se totuşi, se vor intersecta? întrebă Nikolai.

Academicianul zâmbi:

— Atunci când vorbim despre structura atomului, a spus odată Joliot-Curie, trebuie să renunţăm la reprezentări plastice. E peste puterile înţelegerii noastre. Numai matematica ne poate da o imagine a realităţii, pe care însă e cu neputinţă s-o exprimi prin cuvinte. De fapt nu există niciun fel de orbite circulare, există amplitudinile oscilaţiilor electronilor.

— Încă o întrebare, vă rog, interveni Privalov: care este, după părerea dumneavoastră, natura fizică a câmpului produs de inelul lui Mobius?

Savantul ridică, în glumă, ambele mâini.

Iar Li Vei-sen, arătându-şi într-un zâmbet dinţii mari şi pronunţând minuţios fiecare cuvânt, observă:

— Tovarăşii din sud sunt nerăbdători. Tovarăşii din sud nu vor să aştepte doi ani sau un an.

— Deocamdată pot să vă spun un singur lucru. Grigori Markovici, uşor adus de spate, se apropie de Privalov şi întinse degetul inelar lung şi subţire, în care avea o verighetă lată de aur. Într-un inel obişnuit, curei iţii de înaltă frecvenţă care circulă pe suprafeţele exterioară şi interioară parcurg căi diferite. În inelul lui Mobius, care are o singură suprafaţă, curenţii circulă pe o cale neobişnuită. Se produc anumite fenomene deosebite Bineînţeles, în cazul unor anumite frecvenţe. Aşa… Şi acum să mergem mai departe. Îi conduse pe oaspeţi spre o altă încăpere. Suprafaţa lui Mobius într-un circuit de înaltă frecvenţă este o idee extrem de fericită, spuse el păşind pe coridorul larg. Ea deschide perspective excelente pe care dumneavoastră poate nici nu le bănuiţi. Întrucât este vorba însă de o problemă concretă – conducta subacvatică de ţâţei – am hotărât ca în prima etapă să axăm munca pe această problemă.

Propriu-zis n-avem o problemă, ci două. Tensiunea superficială mărită trebuie să imprime şuvoiului de ţâţei o anumită formă – asta-i una. Rezistenţa lui la înaintare trebuie redusă la minimum sau înlăturată de tot cu ajutorul penetrabilităţii – asta-i a doua problemă. E adevărat?

— Perfect adevărat, confirmă Privalov.

— Ei, această a doua problemă e încă o chestiune îndepărtată, pe când prima… De altfel, poftim, priviţi.

El deschise larg o uşă.

În mijlocul unei încăperi spaţioase se afla un bazin rotund, de beton, cu un diametru de trei metri şi jumătute, căptuşit cu faianţă albă. Bazinul, adânc cam de statura unui om, era înconjurat de o bandă galbenă de metal, un fel de inel mare, orizontal, fixat pe izolatoare cu nervuri.

— Inelul lui Möbius? întrebă nehotărât Nikolai, cercetând banda galbenă. Ah, da, iată răsucirea… Ăsta zic şi eu inel!

În urma lui Grigori Markovici urcară pe o platforma situată la nivelul marginii superioare a bazinului. De nici se vedea că bazinul este umplut până la jumătate cu un lichid negru, dens, cu o nuanţă verzuie.

— Ulei, explică academicianul scurt. Zece tone. Şi acum, priviţi.

Apăsă un buton de pe tabloul de comandă.

Suprafaţa uleiului începu să se bombeze, să crească… Marginile începură să se depărteze de pereţii bazinului, dezgolind fundul… Tot mai repede, din ce în ce mai repede… O forţă puternică strângea lichidul întunecat într-o sferă aproape regulată, mai mică decât diametrul bazinului. Suprafaţa sferei de ulei era acum strălucitoare, irizată, cu ape, şi siluetele celor de pe platformă se reflectau în ea schimonosite, desfigurate, ca în „oglinzile din bâlciuri”.

Bineînţeles că nu-i trecu nimănui prin cap să râdă.

— O-o-o! exclamă Privalov.

Cu ochii plini de fericire şi uimire, Nikolai se holba la sfera neagră din bazin.

— Încercaţi s-o străpungeţi. Grigori Markovici întinse lui Nikolai un baston lung de ebonită, cu vârful ascuţit.

Nikolai luă bastonul şi împunse sfera. Suprafaţa sferei nu cedă. Apăsă cu toată puterea. Simţi că suprafaţa sferei e elâstică. Ea se curbă doar, uşor, sub apăsarea ascuţişului, dar nu se lăsă străpunsă!

— Nu pot! strigă el.

Academicianul râse încetişor. Râse şi Lida Ivanova, Vasili Feodorovici zâmbi, Li Vei-sen îşi descoperi dinţii mari, albi.

Veranda din stradela Bondarnîi… Picătura de mercur care pulsează… Totul rămăsese atât de departe, umbrit de uriaşa sferă neagră. Iată deci ce înseamnă tensiunea superficială!

— Frefrecvenţa… La ce frecvenţă? De emoţie Nikolai se bâlbâi.

— O să vă spunem totul. Această forţă este deocamdată insuficientă. Încă nu poate înlocui peretele de zece milimetri al ţevii de oţel.

Academicianul întrerupse curentul şi deodată sfera se turti, revărsându-se în cupa bazinului. Suprafaţa neagră, uleioasă, undui greu, în valuri concentrice, refulate de pereţii bazinului şi în sfârşit încremeni.

— O sută de tone, rosti Privalov. Pe un metru lungime de ţeavă de şaisprezece ţoli, la o presiune interioară de opt atmosfere, acţionează o sută de tone. Oare într-adevăr asta…

— …Se va realiza, îl asigură academicianul. Sunt convins că inelul lui Möbius ne va îngădui şi o asemenea mărire a tensiunii superficiale. Dumneavoastră, îşi îndreptă el arătătorul spre Nikolai, vă revine meritul de a fi găsit calea cea bună, noi am adăugat foarte puţin la schema voastră.

— Tovarăşii din sud sunt inventivi. Li Vei-sen

pronunţă răspicat fiecare silabă. Mărirea tensiunii superficiale este o descoperire mare. Până în prezent noi nu ne imaginăm lichidele decât cuprinse în vase. Iar acum… Acum vom putea multe…

— Adevărat, tovarăşe Li, îi luă Grigori Markovici vorba din gură. „Multe vom putea”. Bine spus. Inelul lui Möbius ne oferă posibilitatea de a mări forţele superficiale. Dar… în fizică acesta este un proces reversibil firesc… într-un anumit regim îngust, pe care deocamdată nu-l cunoaştem, iată că acest inel poate avea şi un efect exact contrar: slăbirea, desfacerea legăturilor. La drept vorbind, întâmplarea cu degetul laborantului dumneavoastră – mă rog, să-i zicem penetrabilitatea – e un fenomen secundar.

— Parazitar, adăugă zâmbind Vasili Feodorovici.

— Exact.

Toată lumea râse.

— Apropo, tovarăşi, îşi trecu academicianul privirea de la Nikolai la Privalov şi apoi la ceilalţi. Vă imaginaţi proporţiile pe care le poate lua acest fenomen „parazitar”?

Nikolai tăcea. El îşi dăduse de mult cuvântul că nu se va avânta prea sus. Numai conducta. Altceva nimic…

— Bineînţeles, nu-ţi poţi imagina totul, răspunse Privai ov. Dar noi credem… O revoluţie, de pildă, în prelucrarea metalelor la rece – aşchierea fără rezistenţă…

Academicianul dădu din cap.

— Deschiderea minelor şi forajul sondelor petrolifererii o garnitură penetrantă, continuă Privalov, însufleţindu-se. M-am gândit chiar… Dar să nu râdeţi… M-am gândit la apărarea de meteoriţi a navelor cosmice…

— E posibil, rosti rar, chibzuind, Grigori Markovici. Dar fiecare caz de aplicare practică va necesita soluţii speciale. Soluţii dificile… Suprafaţa materiei dispune de energie şi, închipuiţi-vă, când această energie va fi în

mâinile noastre…

— O nouă formă de energie?! Privalov îşi înfipse mâna în păr.

— O nouă sursă, îl corectă academicianul. Mai apropiată şi mai accesibilă decât energia nucleară.

Timp de un minut toată lumea tăcu.

— Ei, cred că e timpul să descindem „pe pământ”.

Unul după altul coborâră de pe platformă, străbătură coridorul, vestibulul. Din nou zăpada scârţâi sub picioarele lor.

Iată-i în biroul academicianului, discutând programul viitoarelor lucrări.

— Materia restructurată… Grigori Markovici se înflăcărase iarăşi. Dacă ai putea s-o stăpâneşti… Cine ştie. Când instalaţia noastră ne va da prima mostră!… Păcat că efectul cu degetul laborantului dumneavoastră s-a dovedit instabil. Eh, dacă, printr-o minune, jungherul lui Matveev ar ajunge în mâinile noastre. Dacă, desigur, există…

— De ce n-ar exista? Doar Matveev l-a adus cu el în Rusia, interveni timid Lida Ivanova. Cine ştie însă pe unde zace…

Cuţitul?!

În amintirea lui Nikolai reînvie o zi de vară, sub razele fierbinţi ale soarelui. Concursurile de vele! Şalupa lui Operatin… şi Vova în apă, lângă bordul bărcii. Când s-a apropiat înot… Da, l-a auzit pe Vova spunând: „Mie să-mi dai cuţitul, asta vreau!” Ceva în genul acesta. Vova era cu acvalangul… Iar în şalupa lui Operatin, a văzut clar: un detector. Căutau ceva… Exact în locul unde Mărgărită Pavlovna a căzut peste bord. Da, înainte de asta Operatin a venit la institut… Şi-aducol aminte perfect! A adus astfel discuţia, încât să afle] coordonatele locului… Şi l-a întrebat… Da, l-a întrebat dacă femeia n-avea în mână un obiect de metal… Cuţitul! Jungherul lui Matveev – asta căutau ei! Cutia cu manuscrisul lui Matveev a fost aruncată din locuinţa

Mărgăritei Pavlovna – Nikolai nu se îndoia! înseamnă că şi cuţitul lui Matveev... Desigur într-o altă cutie!... Cele trei cutii!...

Nikolai încercă să-şi amintească dimensiunile schiţelor de pe ultima filă a manuscrisului. „Sursa” – aşa era denumită cutia în care au găsit manuscrisul. A doua cutie era lunguiaţă... „Dovada”. Dovada! Ce altceva, dacă nu acest cuţit putea constitui cea mai bună dovadă?!...

Şi încă ceva: Iurka a văzut în laboratorul lui Operatin un oscilator cu tuburi electronice. Şi doar nu pentru ridicarea nivelului mării aveau nevoie de înaltă frecvenţă! Are dreptate Iurka! Benediktov şi Operatin...

În sfârşit, Nikolai izbutise să închege impresiile disparate într-un tablou unitar. Cuţitul lui Matveev există! Mărgărită Pavlovna ştie de existenţa lui, iar Operatin şi Vova îl caută... Ori poate – mai ştii? – l-au şi găsit!

Simţea nevoia să spună ce bănuieşte. Dar se stăpâni. Aici nu e locul potrivit. O s-o facă pe urmă.

Îşi dădu silinţa să asculte discuţia vârstnicilor.

— ...Dacă Matveev putea să ţină cuţitul de mâner, înseamnă că minerul era din materie obişnuită, spunea Grigori Markovici. Cuţitul avea o zonă de tranziţie...

„Să-i telegrafiez lui Iura! lucra febril mintea lui Nikolai. Poate află ceva de la Vova sau de la nevastă-sa. Trebuie să pună mâna pe acest cuţit! Neapărat...”

Încercă din nou să fie atent la discuţie.

Acum vorbea Li Vei-sen:

— Legăturile din interiorul materiei nu sunt constante. Ele se află într-o continuă schimbare...

„Cum de nu m-am gândit mai înainte? Nici eu, nici Iura! A trebuit să se pomenească aici de cuţit, ca să-mi dau seama...”

— S-ar putea să avem nevoie de ajutorul practic al institutului vostru, spunea academicianul. Ce crezi? Va fi de acord conducerea?

— Nu ştiu, Grigori Markovici, mărturisi cu

sinceritate Privalov. Deocamdată noi proiectăm Conducta transcaspică din ţevi obişnuite. Termenul e termen, sării na e sarcină, iar ideea conductelor fără ţevi nu-i decât o idee.

— O să vă ajute Direcţia construcţiilor de conducte, mai precis, această fată care reprezintă direcţia. Nu vă uitaţi că-i tinerică. Fata asta atrăgătoare e un adevărat copil al junglei. Cunoaşte toate foşnetele şi potecile cabinetelor ministeriale.

— Grigori Markovici! obiectă râzând Lida Ivanova.

Inginerii îşi luară rămas bun. Oftând, Privalov îşi trase până peste urechi căciula de general şi părăsi împreună cu Nikolai Institutul suprafeţelor.

— Boris Ivanovici, i se adresă Nikolai emoţionat, lata are dreptate: cuţitul lui Matveev există!

Ajungând la Moscova el se repezi mai întâi la poştă. După câteva ceasuri Iura primi o fototelegramă:

„Sunt convins că O. şi V. căutau cuţitul lui Matveev. Culege de urgenţă informaţii. Încearcă să afli de la soţia lui Vova. Nikolai”.

CAPITOLUL IX

În care Nikolai primeşte o scrisoare de la Iura şi întâlneşte o veche cunoştinţă

...Dar că se schimbase atât de mult! Cât era de drăguţă?... Mă uitam şi mă lua groaza: în faţa ci mă simţeam iarăşi băieţandrul necioplit de la ţară

CH. DICKENS: „Marile speranţe”.

Oamenii trimişi în interes de serviciu la Moscova auntras de multă vreme atenţia umoriştilor. Datorită condeiului lor, literatura s-a îmbogăţit cu un nou tip, grotesc, al provincialului în deplasare.

Dacă ar fi să-i credem pe aceşti umorişti, omul venit cu treburi în capitală e un martir. Şoferul taxiului îl ocoleşte toată Moscova ca să-l lase în faţa unui hotel

327

aflat la doi paşi de gară. La hotel nu i se dă cameră. Şefii nu-l primesc. Uneori chiar i se fură lucrurile.

Dar toate astea nu-s adevărate. Şoferul chiar dacă ar vrea să-l înşele nu poate, pentru că omul venit în interes de serviciu cunoaşte de obicei Moscova mai bine decât mulţi moscoviţi. Doar nimeni ca el nu-i nevoit să străbată uriaşul oraş de atâtea ori pe zi de la un capăt la altul. De la Institutul de proiectări de utilaj petrolifer situat pe Şabolovka se grăbeşte să ajungă în Himki, la Institutul central de cercetări ştiinţifice, de acolo tocmai dincolo de bariera Krestianskaia, la Departament, iar în drum, reuşeşte să treacă pe la una sau două uzine şi, desigur, la Direcţia generală de care ţine. În fiecare scară, la hotel, îşi întocmeşte programul alergăturilor pentru a doua zi, ţinând seama de amplasarea instituţiilor şi orele de primire.

Cu tot programul acesta încărcat, el se duce la teatre şi muzee mai des decât un moscovit mijlociu.

Asemenea nordicilor, care găsesc fără greş drumul prin pustiul nemărginit de zăpadă, omul în deplasare cunoaşte toate căile şi posibilităţile de acces în imensele clădiri ale diferitelor instituţii. El ocoleşte cu îndemânare pe referenţii şi secretarele care păzesc uşile capitonate, cunoaşte bine numerele de telefon la care nu ţi se răspunde, şi alte numere la care ţi se răspunde fără greş.

Aproape fără să-şi încalce graficul, Privalov şi Nikolai alergau împreună prin institute şi laboratoare. Înfrângeau politicos, dar perseverent barierele ridicate de secretare la uşile cabinetelor de care aveau nevoie, încheiau contracte cu organizaţiile conexe, scriau rapoarte, întocmeau proiecte de decizii, efectuau convorbiri telefonice interurbane…

Această viaţă trepidantă îl absorbi pe Nikolai. Institutele fruntaşe deschideau înaintea lui întreaga complexitate a ştiinţei moderne. El cerceta cu aviditate tot ce-i era necunoscut, umplea cu însemnări şi schiţe carnete întregi, răsfoia teancuri de buletine informative.

Era foarte bine dispus, chiar bucuros. „Bravo, Nikolai Sergheevici! Excelentă idee!” Mereu îi sunau în

urechi cuvintele academicianului.

Nu, el nu-şi supraaprecia posibilităţile: prea se obişnuise cu gândul că e un inginer obişnuit, ca mulţi alţii.

Dar uneori se mira chiar el: cum de i-a trecut prin minte? „Admirabilă idee!” Şi nu oricine, ci unul din marii fizicieni ai ţării i-a spus asta…

Cele văzute şi – auzite de Nikolai la Institutul suprafeţelor îl înmărmuriseră. Începu să-i scrie lui Iura o scrisoare amănunţită, dar o lăsă neterminată, la jumătate. Perspectivele grandioase pomenite în treacăt de academician îşi făceau greu loc în capul lui, trebuia să se obişnuiască cu ele, să le „digere”.

Seara, la hotel, discuta cu Privalov până târziu despre aceste perspective.

— E aproape două, sărea Privalov. Hai, la culcare, la culcare!

Dar somnul nu i se lipea de pleoape. Culcat, cu ochii deschişi, Nikolai se sucea sub pătură. Simţea nevoia să fumeze

— Boris Ivanovici, dormiţi? întrebă el. LI – Ce mai vrei? răspundea somnoros Privalov.

— Materia restructurată, turuia Nikolai, înseamnă materiale cu totul noi, aliaje cu o rezistenţă nemaivăzută, compuşi de neconceput până acum…

— N-ai de gând să te culci odată?!

Zece minute era linişte. Apoi se auzea vocea lui Privalov:

— Dacă-i vorba de chimia polimerilor, atunci…

Dimineaţa îşi luau ceaiul în cameră. Sorbind din pahar, Boris Ivanovici citea „Einstein”, apărut în colecţia „Viaţa oamenilor de seamă”, pe care-l cumpărase în ajun. Acasă, soţia nu-i dădea voie să citească în timpul mesei. De aceea, când pleca în deplasare, Boris Ivanovici se bucura din plin de libertatea neîngrădită.

O bătaie în uşă.

— Patru sute şapte, corespondenţa, vă rog, se auzi

de afară glasul femeii de serviciu pe etaj.

Primiseră două scrisori: una adresată lui Privalov, de la soţia sa, cealaltă, pe care scria lăbărţat „Par avion”, lui Nikolai de la Iura.

Nikolai desfăcu plicul, parcurse primele rânduri şi zâmbi. Iurka nu se dezminţea.

Scrisoarea începea în felul următor:

„*Lui Nicolas S. Potapki Tis, esquire*.

Sir, diligenţa a poposit, în sfârşit, şi pe coclaurile noastre. În locul scrisorii amănunţite promise am primit o depeşă jalnică. Goddamm, sir, sunt un om simplu, sir, şi îmi pare rău <că v-am socotit un gentleman. Dar eu vă scriu totuşi, sir, deşi s-ar fi cuvenit să nu pun mâna pe pană, ci pe un Winchester şi să termin cu Dumneavoastră! Ce mi-am zis: hai, treacă de la mine. N-o să-mi pun mintea cu un sonat afurisit ca Dumneavoastră. După ce am citit depeşa, am sărit în şa şi am zburat ca vântul. Mi-am legat mustangul de o tufă de ciapparal şi am intrat pe poarta ranch-ului Dumneavoastră...”

Se vede că Iura n-a mai avut răbdare să continue în stilul lui Bret Harţe, şi în continuare scria simplu:

„... Am stat multă vreme în gang, aşteptând ca nevasta lui nenea Vova să iasă în curte. Atunci am întâlnit-o din întâmplare, am salutat-o reverenţios şi am început să-i dau cu cobza, căutând prilejul s-o întreb dacă e adevărat că nenea Vova, cu ajutorul acvalangului nostru, a găsit ce a căzut atunci în mare... „De unde ştii?” m-a întrebat cucoana cu bănuială. Ai fost şi dumneata pe „Uzbekistan”? Nu, zic eu, am fost pe iahtul care a pescuit-o pe femeia în roşu. Atunci mă ia de mână, mă duce cât mai departe de ferestrele Tarakanşei şi-mi povesteşte nişte chestii, să-ţi stea ceasul...”

Iura îi descria mai departe amănunţit cele petrecute pe bordul motonavei.

După ce citi acest pasaj, Nikolai sări în picioare.

— Ce e? Ce s-a întâmplat? Privalov ridică privirea

asupra lui.
— Citiţi, Boris Ivanovici! Uite, de aici.
Privalov parcurse repede pagina.
— O-o! exclamă el. Cuţitul lui Matveev există deci într-adevăr! Şi? Ce mai zice?
Mai departe Iura scria că Vova e plecat la Moscova împreună cu Operatin. Apoi relata cum, după convorbirea cu Klavdia Semionovna, a urcat sus, la mama lui Nikolai să-i înmâneze salariul ridicat de el cu delegaţie.
Apoi Iura trecea dintr-odată la stilul manuscrisului lui Matveev:
„Fără mama măriei voastre cumplit căinatu – s-a cum că la Moscova geruri mari ar fi, peste douăzeci de grade de pre răbojul lui Celsius, iară feciorul înstrăinat, domnia voastră adicătelea, nice cizme de pâslă, nice schimburi călduroase nu v-aţi învrednicit a lua, deşi dânsa cu osârdie rugatu-va…”
Privalov râse:
— Asta-i prietenul dumitale! Ce şi-o fi pocind limba în halul ăsta?
„… La acel ceasu, scria Iura în continuare, o bătaie în uşă s-a auzit şi cineva năpustitu – s-a în odaie. Era acesta un bărbat gras, la chip fioros, şi necum după fire, nice bărbierit, nice pieptănat…”
Într-adevăr, în seara aceea, Iura, după ce a stat de vorbă cu soţia lui Vova, a urcat la Vera Alexeevna să-i înmâneze salariul lui Nikolai.
Vera Alexeevna l-a tratat cu ceai şi dulceaţă, s-a aşezat în faţa lui şi-a început să se plângă de Nikolai, care n-a vrut să ia cu el rufărie călduroasă. Iura mânca dulceaţa şi încerca să o liniştească pe Vera Alexeevna, spunându-i că Nikolai e tânăr şi are un organism de fier.
Se auzi o bătaie în uşă şi intră un bărbat îndesat, de vârstă mijlocie, nebărbierit, cu părul în dezordine. Aruncă o privire posomorâtă spre Iura şi Vera Alexeevna, salută şi întrebă:

— Pot să vorbesc cu inginerul Potapkin?

— Eu sunt. Iura îi făcu un semn pe la spate Verei Alexeevna. Îl recunoscuse pe noul venit şi voia să afle de ce a venit.

— Numele meu este Benediktov.

— Îmi pare bine. Vă rog, scoateţi-vă paltonul. Luaţi loc…

Benediktov nu-şi dădu paltonul jos. Se aşeză pe un scaun şi-şi puse pe genunchi pălăria şi mănuşile.

— Am venit să vă întorc vizita, spuse el. În sfârşit, să lăsăm introducerile. Mi-a spus soţia mea că v-aţi interesat de nişte cutii de metal. N-aţi putea să-mi explicaţi ce înseamnă asta?

— Dumneavoastră ştiţi mai bine ca mine, tovarăşe Benediktov, răspunse Iura. Cutia cu manuscrisul a fost aruncată din locuinţa dumneavoastră. Noi am găsit manuscrisul, care prezintă un deosebit interes, şi am hotărât să descoperim şi celelalte două cutii de care se pomenea acolo. Se pare că într-una din ele se afla cuţitul lui Matveev. Păcat că s-a dus la fund. Ori l-aţi şi găsit?

Mâinile lui Benediktov tresăriră neliniştite.

— Bine, spuse el, tuşind uşor. Dacă sunteţi atât de bine informat, spuneţi-mi, vă rog, ce se află în a treia cutie?

— Nu ştiu.

Câteva clipe tăcură, privind după Vera Alexeevna, care trecu în bucătărie, nedumerită. Apoi Benediktov reluă:

— După câte ştiu, dumneavoastră vă ocupaţi de problema penetrabilităţii. Şi noi încercăm câte ceva în această direcţie. Am auzit că aveţi o instalaţie originală cu care aţi obţinut un efect interesant. Dacă nu-i secret…

Îl privi pe Iura cu un aer de aşteptare.

— De fapt, nu-i niciun secret, vorbi Iura rar, alegându-şi cuvintele. Noi ne ocupăm de proiectarea conductei de ţâţei. Paralel cu aceasta ne-a stârnit interesul problema difuziunii lichidelor. În ceea ce

priveşte experienţele noastre, din păcate, nu vă pot iniţia. Nu am această împuternicire. Noi avem o direcţie. Adresaţi-vă acolo pe calc oficială.

— Pe cale oficială? Benediktov zâmbi cu amărăciune şi se ridică în picioare. Vă mulţumesc pentru sfat, tovarăşe Poţapkin. Îmi pare bine de cunoştinţă.

Îşi înfundă pălăria pe capul ciufulit.

— Şi mie, răspunse Iura cu amabilitate. Ridică de jos mănuşile căzute şi le întinse lui Benediktov. Mi se pare că vă aparţin. Adresa mea aţi aflat-o prin biroul de adrese? întrebă el în treacăt.

— Nu. În această casă locuieşte un salariat al nostru.

— A, da, da, da, desigur… Fiindcă veni vorba, tare aş fi curios să văd cuţitul lui Matveev. Trebuie să fie interesant! Dacă nu e secret…

— N-ai spus chiar dumneata că s-a dus la fund? mormăi Benediktov.

Iura ieşi în verandă să-l conducă pe vizitator. Ajuns acolo, Benediktov mai zăbovi puţin, uitându-se la paravanul albastru.

— Da, exact, răspunse Iura la întrebarea neexprimată a acestuia. Experienţa a avut loc chiar aici.

Cu un gest larg, Iura dădu paravanul la o parte. Benediktov se apropie, dar văzu doar o masă mare, pe ea un magnetofon de construcţie ciudată, iar sub masă două-trei lăzi negre cu acumulatoare.

— Am demontat instalaţia, explică Iura. Ştiţi cevra, tovarăşe Benediktov? Dacă lucraţi în aceeaşi direcţie, de ce nu ne-am reuni forţele? Ce-ar fi să treceţi pe la institut…

Biofizicianul îl privi pe Iura printre pleoapele grele, puţin umflate, dar nu spuse nimic. Îşi luă rămas bun şi ieşi. Ridicând un colţ al perdelei, Iura privi după el. Benediktov cobora scara încetişor, târându-şi picioarele.

— Interesante veşti, recunoscu Privalov şi-şi mai turnă ceai.

— Chiar de la începutul începutului, încă din ziua aceea, am simţit că nu întâmplător a căzut dânsa de pe motonavă. Ţinând în mână scrisoarea lui Iura, Nikolai începu să se plimbe prin cameră. Înseamnă că s-a aruncat după cuţit. Dacă l-ar fi găsit, i l-ar fi dat, desigur, soţului ei, iar acesta lucrează cu Operatin. Dar Operatin căuta cuţitul în locul unde s-a scufundat. Înseamnă că Mărgărită Pavlovna nu l-a găsit... Deci cuţitul zace tot acolo, pe fundul mării sau...

Nikolai tăcu.

— Sau? întrebă Privalov.

— Sau Operatin l-a găsit totuşi.

— În acest caz, rosti calm Boris Ivanovici, trebuie să vorbim cu Operatin. Lasă că-i cer eu cuţitul, pentru cercetări. Asta ne va uşura foarte mult munca.

— N-aş crede.

— Cum adică – n-ai crede? Cercetăm cuţitul din toate punctele de vedere şi...

— Nu la asta m-am referit, Boris Ivanovici. N-aş crede să vi-l dea.

— De ce? se miră Privalov. Am să-i explic de ce ne trebuie cuţitul. El sorbi de câteva ori din paharul cu ceai. Uite ce-i: Kostiukov scrie că Operatin e la Moscova. Pune mâna pe telefon şi sună la toate hotelurile. Începe cu „Spicul de aur” şi „Iaroslavskaia”.

Nu-i de loc uşor să telefonezi la toate hotelurile din oraş. Ba suna „ocupat”, ba ţi se răspundea „n-avem pe nimeni cu acest nume”... Uneori, fără să asculte întrebarea, cel de la capătul firului spunea „n-avem locuri” şi punea receptorul în furcă.

Deodată, de la corpul şapte al hotelului „Spicul de aur” o voce serioasă de femeie răspunse:

— Operatin? O clipă... Şi mai cum? Da, există. Operatin şi Bugrov. Camera o sută treisprezece.

— Asta-i bună! Nikolai chicoti. Locuieşte în corpul şapte, chiar aici, vizavi, iar noi să nu ştim nimic.

Privalov închise pe „Einstein” şi se uită la ceas.

— Opt şi jumătate. Cred că e cam devreme să-l sun…

Se apropie de fereastră. Afară viscolul ridica vârtejuri albe. Abia mijea de ziuă. Ferestrele luminate ale clădirii din faţă păleau din ce în ce.

— Dar după câte îl ştiu, nu-i el omul care să trândă-Vească. Privalov formă cu hotărâre numărul şi rugă pe femeia de serviciu pe etaj să-l cheme pe Operatin.

Un timp, aşteptă în tăcere. Auzind un glas bărbătesc, se însufleţi:

— Nikolai Illarionovici? Mă bucur să vă salut la Moscova… Privalov… Da. Ba mai mult decât atât: locuiesc tot la „Spicul de aur”, vizavi de dumneata… De unde am aflat? Privalov ezită o clipă. De la o cunoştinţă comună.

Îi spuse că ar vrea să discute o chestiune importantă, şi Operatin răspunse că va fi bucuros să se întâlnească, dar ceva mai târziu: acum se cam grăbeşte – are unele treburi ce nu suferă amânare. Se înţeleseră să se întâlnească la ora douăsprezece în sala de aşteptare a metroului, la staţia „Expoziţie”.

— Perfect! Privalov puse receptorul în furcă. La unu am o consfătuire la Direcţia generală de montaje speciale pentru industria petroliferă – ajung tocmai bine. Iar până atunci, să-mi pun în ordine însemnările. Dumneata, Kolea, du-te la Direcţie, intră la Bubukin şi dă dovadă de perseverenţă. Proiectul trebuie vizat chiar astăzi.

Nikolai oftă cu amărăciune. Nu-i plăcea să se ducă la Direcţie. Nesfârşitele coridoare îl apăsau şi-i trezeau în minte strofele lui Bagriţki:

Oh, întinderi călătoare – Spulberate vise! *Coridoare-n coridoare*.

Şir de uşi închise…

— Şi încă ceva, îi atrase Privalov atenţia. Reţine-ţi un bilet pentru miercuri.

— Unul singur? Dar dumneavoastră?

— Eu sunt nevoit să mai rămân câteva zile. Am să trec pe la Podolsk, la uzină – avem o mulţime de comenzi acolo.

— Bine, Boris Ivanovici. Atunci am şi plecat. Mă duc la gară… Prin telefon numai cu cinci zile înainte poţi reţine bilete, iar miercuri când e? Poimâine…

Spre dimineaţă viscolul se mai potoli puţin, dar tot sufla cu putere. În timp ce Privalov, ţinându-şi căciula să nu zboare, mergea pe cărăruia făcută de paşii trecătorilor printre troiene, spre Bulevardul Păcii, zăpada îl albise din cap până-n picioare.

Traversând bulevardul, intră în vestibulul metroului. Un suflu cald, electric, îl întâmpină. Ochelarii i se aburiră. Boris Ivanovici îi scoase şi-i şterse. Simţindu-se iarăşi în plenitudinea facultăţilor vizuale, se uită în jurul său şi-l zări aproape imediat pe Operatin, care tocmai cobora scara rulantă.

Operatin purta un palton elegant, cu guler de blană, şi căciulă din piele de ren tânăr. Se îndreptă spre Privalov şi, ceea ce i se păru ciudat lui Boris Ivanovici, îl salută cu o bucurie exagerată.

— Ce plăcere să întâlneşti un concetăţean aici, în vălmăşagul capitalei! Scutură cu energie mâna lui Privalov. Îmi pare tare, tare bine, Boris Ivanovici!

„Ce l-o fi apucat? se gândi mirat Privalov. Totdeauna e atât de reţinut… De altfel e plăcut, într-adevăr, să întâlneşti un concetăţean”.

Se traseră într-un colţ, mai departe, şi schimbară câteva fraze obişnuite în astfel de ocazii. Apoi Operatin întrebă printre altele:

— Ce spun cei de la Academie despre însemnările lui Matveev?

— Deocamdată le studiază. Apropo: s-a emis presupunerea că nu numai însemnările au ajuns până în zilele noastre. Că ar mai exista ceva…

— Ce anume? Operatin îşi privi atent interlocutorul.

— Cuţitul lui Matveev.

— Dumneata crezi în poveşti indiene?

Asta nu-i plăcu lui Privalov. La ce bun subterfugiile? Hotărî să atace direct.

— Nikolai Illarionovici, ştim că acest cuţit al lui Matveev a fost în posesia colaboratorului dumitale Benediktov până în ziua întâmplării de pe „Uzbekistan”. Şi apoi, chiar dumneata l-ai căutat pe fundul mării, în locul unde a căzut femeia. Dacă l-ai găsit, cei de la Academie ar asculta cu mult interes o comunicare a dumitale. Eşti un savant serios şi înţelegi însemnătatea…

— Deci pentru asta m-ai chemat să stăm de vorbă? îl întrerupse Operatin.

Acum întreaga lui făptură emana răceală; bucuria, însufleţirea de adineauri dispăruseră de parcă nici n-ar fi fost.

— Da, pentru asta.

— Ai fost greşit informat, trânti Operatin pe un ton de gheaţă. N-am nici cea mai vagă idee despre cuţit.

— Bine, dar… l-ai căutat…

— „Căutările” mele, cum spui dumneata, sunt legate numai de problema nivelului Mării Caspice. De nimic altceva. Cât despre Benediktov, el desfăşoară într-adevăr în cadrul institutului nostru o anumită muncă, dar cu ce se ocupă în afara orelor de serviciu, asta nu ştiu.

Riposta politicoasă, dar hotărâtă îl descumpăni pe Privalov. Se simţea stingherit: într-adevăr, ce temeiuri a avut să provoace o asemenea discuţie? Scrisoarea lui Kostiukov? Vorbăria soţiei cârcotaşe a lui „nenea Vova”?

— Scuză-mă, spuse el. Se vede că am fost greşit informat.

— Da, greşit informat. Operatin se arătă deodată foarte grăbit. Se uită la ceas. Trebuie să te părăsesc, Boris Ivanovici. E târziu şi mai am treburi! El zâmbi numai din ochi, îi strânse mâna lui Privalov şi se îndreptă repede spre ieşire. uj”.

Privalov priv. i îngândurat în urma lui.

Dacă ar fi ştiut că în aceste clipe chiar, mergând pe cărarea bătătorită prin zăpadă, Operatin îşi ţinea mâna la piept, pipăind în buzunarul dinăuntru al elegantului palton mânerul cuţitului lui Matveev!…

După câteva ceasuri de istovitoare luptă la Direcţie, Nikolai se îndreptă spre gara Kursk.

La casa pentru vânzarea biletelor cu anticipaţie era lume multă. Nikolai îşi scutură zăpada de pe pălărie şi se apropie de „coadă".

— Cine e ultimul, vă rog?

Un cetăţean scund, într-un palton de piele maro, îşi desprinse privirile din ziar şi-l privi fără bunăvoinţă pe Nikolai:

— Eu sunt. Adică mai era după mine o tovarăşă… Se uită în jur. Iat-o, aceea cu blană neagră. S-o fi dus să-şi ia ceva…

Nikolai se uită în treacăt la cetăţeanca în haină neagră şi căciuliţă albă. Privea un panou cu ilustrate atârnat în faţa chioşcului de ziare.

Insul cu palton de piele se cufundă în cercetarea situaţiei internaţionale. Neavând ce face, Nikolai – mult mai înalt – citea peste umărul cetăţeanului titlurile din ziar. Atenţia îi fu atrasă de o notiţă despre redeschiderea, după renovare, a expoziţiei materialelor tehnice de spionaj şi diversiune capturate cu diverse ocazii. În notiţă erau descrise noile exponate. Rămăşiţele avionului de spionaj al unei puteri străine, doborât de aviatorii sovietici… Pistoale fără zgomot… Staţii de radio portative… Un ac otrăvitor… Echipamentul unui diversionist italian din faimoasa Flotilă a zecea, mort în 1942 într-unul din porturile Mării Caspice. Trupul lui a fost găsit întâmplător anul trecut, într-o subterană. Se pare că diversionistul făcea parte din ordinul iezuiţilor, deoarece purta la gât o plăcuţă groasă având gravate pe ea iniţialele…

Ce-i asta?… Nikolai se aplecă şi-şi aţinti ochii asupra rândurilor culese cu litere mici: Iniţialele devizei

iezuiţilor „AMDG”...

Insul cu palton de piele se enervă:

— Tinere, nu-mi place când mi se suflă în ureche.

— Scuzaţi-mă, mormăi Nikolai şi se repezi la chioşcul de ziare. Vă rog, „Moskovskaia Pravda”!

Puse mâna pe ziar şi chiar acolo, lângă ghişeu, reciti notiţa despre italian.

Deodată simţi aţintită asupra-i privirea cuiva. Înciudat, îşi privi chiorâş vecina – chiar aceea, cu blana 22 337 neagră – şi-şi smuci capul de parcă l-ar fi lovit cineva în maxilar: lângă el se afla Mărgărită Pavlovna.

— Dumneavoastră... dumneavoastră la Moscova? întrebă el uluit.

— După cum vedeţi. îl privea fix, cu ochii în care nu era nici urmă de veselie.

— Şi eu... Sunt în delegaţie... Nikolai tuşi şi începu să împăturească ziarul.

„Tâmpit ce eşti! se înjură. Mult o interesează pe ea că eşti în delegaţie...”

— Plecaţi acasă? întrebă Rita, urmărind mişcarea nervoasă a degetelor lui.

— Da. Vreau să iau bilet pentru miercuri. Dar dumneavoastră?

— Eu plec mâine.

Nikolai mai împături o dată ziarul şi-l vârî în buzunar. Rita se întoarse spre vânzătoare:

— Daţi-mi-le pe acestea.

Puse deoparte cinci sau şase ilustrate cu reproduceri în culori. Nikolai se uită distrat la ele. Un peisaj din nord. „Martie” a lui Levitan. „Vărsavia”. O ilustrată în maniera lui Bilibin: o corabie cu pânza umflată de vânt se apropie de chei. De pe chei, oameni fioroşi, în caftane lungi, trag cu tunuri. Peste tot nori de fum... iar pe pânza corăbiei este zugrăvit un soare.

Nikolai rosti ce-i trecu mai întâi prin minte:

— *Tunurile trag de pe metereze.*

Corăbiei din larg îi cer să acosteze...

— Da. Rita plăti şi strecură ilustratele în geantă, îmi place mult povestea asta. Mi-aminteşte de copilărie.

— Şi mie, spuse Nikolai. Ţin minte, odată am desenat poza asta din carte…

— Aţi desenat-o? Rita se întoarse brusc spre el şi-l privi drept în ochi. Şi n-aţi dăruit nimănui desenul?

Lui Nikolai i se tăie răsuflarea. Privea cu ochii larg deschişi această faţă dragă, mobilă, acum întrebătoare – şi deodată… văzu trăsăturile de mult cunoscute… nasul obraznic, plin de pistrui, zâmbetul ştrengăresc, cosiţele galbene, provocatoare…

— Puma?… şopti el.

CAPITOLUL X

În care „cheia misterului” dispare, iar cuţitul lui Matveev iese din nou la iveală.

Pe pieptul bu o crucc-ntunecată, Fără gravuri, fără desene, mata… O> tinere din Neapole, vai ţie! *Ce-ai căutat pe-a Rusiei câmpie*?

M. SVETLQV: „*Italianul*”.

Ce-a făcut Rita la Moscova?

Prietena a întâmpinat-o în gară şi a condus-o la dânsa acasă. În aceeaşi zi Rita s-a dus în strada Pirogov şi a luat oră la un renumit profesor neuropatolog. Profesorul a primit-o după două zile şi a ascultat cu atenţie relatarea plină de emoţie a Ritei.

— Numai un tratament special îl va putea ajuta pe soţul dumneavoastră, i-a spus el la urmă Ritei. Tratamentul nu este uşor şi durează mult, dar asta-i singura salvare. În oraşul dumneavoastră profesează cu succes doctorul Halilov, elevul meu. Trebuie să vă convingeţi soţul să se interneze la el, la spital. Ştiţi, legea permite tratarea unui morfinoman numai cu consimţământul personal al acestuia. Faceţi uz de toată influenţa dumneavoastră ca să obţineţi consimţământul soţului. Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Am să vă dau o scrisoare către doctorul Halilov.

Rita s-a alarmat şi mai mult. Voia să plece acasă fără

să mai aştepte sfârşitul vacanţei. Dar prietena a convins-o să rămână măcar o săptămână.

— Eşti nebună! Ar trebui să te distrezi, să uiţi, să acumulezi puteri, spunea dânsa. Uită-te cum arăţi. Înainte de a-i duce grija bărbăţelului tău, ai grijă de tine! Nu vezi în ce hal eşti? Aer curat şi zăpadă – de asta ai tu nevoie. Mâine mergem să vedem baletul pe gheaţă cehoslovac, iar duminică luăm schiurile şi ieşim din oraş.

În fiecare seară o ducea pe Rita când la patinoar, când la teatru, când pe stadion, la meciurile de hochei pe gheaţă. N-o lăsa să facă un pas singură. Dar dimineaţa, când prietena era la serviciu (lucra la un atelier de arhitectură), Rita rămânea singură în locuinţa pustie. Citea, asculta concertele de dimineaţă la radio, mai hoinărea prin oraş uneori…

De câteva ori în acest răstimp a avut oaspeţi…

Operatin venise la Moscova în acelaşi tren cu Rita. Într-o gară unde trenul staţiona mai mult, Rita a coborât să-şi dezmorţească picioarele puţin. Operatin s-a apropiat şi a intrat în vorbă. La Harkov s-au întâlnit iarăşi pe peron şi Rita i-a dat numărul de telefon al prietenei sale.

Astfel se face că Operatin venea la ea în vizită. Dar în prezenţa lui, Rita se simţea şi mai neliniştită. În spatele lui i se părea că vede umbra soţului. Pe neaşteptate o cuprindea ceva ameninţător, alarmant…

Operatin vorbea blând, cu compătimire. Era de acord cu părerea profesorului. Anatoli Petrovici trebuie să urmeze tratamentul. El, Operatin, îl va ajuta să obţină un concediu cât de lung. Mărgărită Pavlovna să nu-şi facă griji: deocamdată nu sunt simptome prea alarmante. Anatoli Petrovici se arată plin de vioiciune şi-l captivează munca.

„Munca! se gândea Rita. O muncă de ocnaş, fără sfârşit, fără sens, fără satisfacţii. Ea mi l-a răpit pe Anatoli…”

Ghicindu-i gândurile, Operatin spunea:

— Ne aflăm acum pe calea cea bună, Mărgărită Pavlovna. Dar luaţi aminte: în mare măsură data încheierii lucrului depinde de dumneavoastră…

În dimineaţa aceea Operatin venise pentru a treia oară.

Afară vuia viscolul. În cameră era cald, din difuzorul aparatului se revărsa o muzică neliniştită, încordată.

— Valsul din „Mascarada”, recunoscu Rita.

Operatin şedea pe divan, picior peste picior, şi bătea tactul cu vârful pantofului.

— Mărgărită Pavlovna, spuse el după ce viorile, înălţându-se, curmară melodia. Chiar cu riscul de a vă plictisi, sunt nevoit să vă vorbesc din nou de cuţitul lui Matveev.

— Dar e insuportabil, răspunse Rita cu răceală. V-am mai spus de douăzeci de ori – cuţitul s-a dus la fund.

— Ba e la dumneavoastră, ripostă Operatin. Nu înţeleg de ce vă opuneţi. Ascultaţi-mă şi străduiţi-vă să mă înţelegeţi. Eu cu Anatoli Petrovici am creat o instalaţie interesantă. Cu excepţia acelui rezultat întâmplător pe care strămoşul dumneavoastră l-a observat în India, nimeni niciodată nu s-a apropiat atât de mult de rezolvarea problemei penetrabilităţii reciproce a materiei. 340

Suntem pe cale să facem o importantă descoperire ştiinţifică, Mărgărită Pavlovna. Numele soţului dumneavoastră va sta alături de cele mai strălucite nume ale epocii.

— Nu vreau! Ar fi trebuit să se stăpânească.

Muşcându-şi buza, Rita se duse în colţul cel mai îndepărtat al camerei.

— Nu de glorie are el nevoie, ci de sănătate, continuă ea, de data asta mai calmă. Să se vindece, să se întoarcă acasă şi… să uite de cuţitul acesta blestemat. Eu numai la asta mă gândesc. La nimic altceva. Şi… şi lăsaţi-mă vă rog în pace.

— Bine. Operatin se ridică. Am să vă las în pace. Dar Benediktov nu se va mai întoarce la dumneata. Bună ziua.

El se îndreptă spre uşă.

— Staţi! strigă Rita. De ce?… De ce nu se va întoarce?

Operatin se răsuci pe călcâie.

— Pentru că el se sinucide… O sinucidere lentă. Dozele pe care le ia pot doborî şi un elefant. Şi de lăsat n-o să se lase până nu-şi va atinge scopul măreţ. El nu va supravieţui nereuşitei, iar reuşita depinde numai de cuţit. Cuţitul garantează rezolvarea problemei şi, odată cu asta, însănătoşirea lui Benediktov.

Rita îşi strânse tâmplele în palme. Avea ochii bolnavi, hărţuiţi.

Operatin aştepta. Viscolul zvârlea în geamuri pumni de zăpadă îngheţată şi geamurile tresăreau sub lovituri.

Cu paşi de robot Rita trecu în camera cealaltă. Se auzi declicul încuietorii de la valiză…

Se înapoie apoi şi lăsă cuţitul pe masă.

Acesta căzu cu un zgomot uşor. Un zgomot ciudat de uşor.

Operatin se apropie de masă fără grabă. Întinse mâna spre cuţit, îl apucă de mâner, îşi aţinti privirile asupra lamei înguste cu ornamentaţii fumurii… şi deodată îl înfipse oblic în masă. Cuţitul pătrunse aproape până la plasele în tăblia lustruită şi grea. Ochii lui Operatin scânteiară de triumf.

— Mărgărită Pavlovna, vă rog să-mi permiteţi…

L – Lăsaţi, îl opri dânsa. Duceţi-vă.

Multă vreme a stat la fereastră, privind de la înălţimea etajului nouă vânzolcala viscolului deasupra Moscovei.

Apoi a ieşit fuga în stradă şi a plecat la gară.

— Da, Puma… Aşa îmi spuneau în copilărie băieţii din curtea noastră… îl luă de mână pe Nikolai. Ochii i se limpeziră de parcă un văl de ceaţă ar fi căzut de pe ei.

Mai am şi acum desenul… dumitale…

— Tot timpul m-a chinuit ceva, spuse Nikolai în şoaptă, cu vocea sugrumată. Îmi părea ceva cunoscut şi nu ştiam…

— Doamne, Kolea…

Vânzătoarea vârstnică zâmbea privindu-i:

— Ce-i, tinerilor, nu v-aţi văzut de mult?

— Deci nu m-am înşelat… Atunci… la noi, la şcoală, m-am gândit la un moment dat… Aproape te-am recunoscut.

— Dar ţineţi minte când am venit cu Iura…

— Iura era acela? Rita izbucni în râs. Doamne, cât era de mic… Dar îndrăzneţ, cu pene în păr.

— Când v-am auzit numele…

— Parcă ştiai cum mă cheamă?

— Nu.

— Nici eu. Pe cine interesează asta în copilărie? Dacă învăţam la aceeaşi şcoală, era altceva.

— Tot timpul când vă priveam…

— De ce-mi vorbeşti la plural?

Într-adevăr, de ce? Doar asta-i Ritka din copilărie. Oare ea să fie? se gândea cu uimire Nikolai, căutând cu înfrigurare pe chipul ei trăsăturile fetiţei de altă dată.

— Te-ai schimbat mult, foarte mult…

Zâmbetul dispăru dintr-odată de pe chipul Ritei. îl privi de jos în sus, scrutându-l, iar lui Nikolai i se păru ca şi atunci, pe coridor, la şcoală, că vrea să-i spună ceva foarte important…

Dar ea doar atâta întrebă:

— Tot acolo stai?

— Da, pe Bondarnîi.

— Străduţa noastră, repetă ea moale. Parcă ar fi trecut o sută de ani…

— Nu poţi să iei şi dumneata… şi tu, bilet pentru miercuri? întrebă el timid. Plecăm împreună…

Rita tăcu un timp. Încă o zi la Moscova?… Nu, nici până mâine nu ştie ce-o să facă aici. Dar cu totul

neaşteptat chiar pentru ea, consimţi:

— Bine, plecăm miercuri.

Mergeau pe bulevardul Sadovoie. Apărându-se cu mănuşa de şfichiul viscolului, Rita povestea cum a plecat atunci, în copilărie, cu familia la Leningrad, cum a început războiul şi tatăl ei, care comanda un mare convoi de nave, a murit în timpul evacuării oraşului Tallin. împreună cu mama a rămas la Leningrad tot timpul blocadei, iar după război s-a întors în oraşul natal, pentru că mama era tare bolnavă şi medicii îi recomandaseră să plece undeva în sud…

Despre măritişul ei, Rita nu spuse nimic.

— De ce n-ai venit niciodată pe la noi? Adică în curtea noastră? întrebă Nikolai.

— Am trecut odată, curând după ce m-am întors. Am stat de vorbă cu Tarakanşa… Am întrebat de tine, şi de Iura… Ea mi-a spus: Iura a plecat, nu mai locuieşte aici. Şi Kolea a plecat…

— Stai puţin. Când a fost asta?

— În patruzeci şi şapte. Vara.

— În vara lui patruzeci şi şapte? Da, Iurka se mutase. Au primit locuinţă. Iar eu… Eu eram într-o tabără de pionieri. Am lucrat în vara aceea ca instructor. N-ai înţeles-o pe Tarakanşa.

— Se poate. Am urcat şi sus, la voi. Ţin minte, acolo, pe verandă şedea la geam o femeie grasă şi cosea. N-a vorbit prea prietenos cu mine.

— Şi pe urmă n-ai mai venit?

— Nu. Îmi era tare greu. Prea îmi aminteau toate de tata… Dacă tata ar fi trăit, spuse c-a după o pauză, şi în viaţa mea totul ar fi putut să fie altfel.

Ea se cutremură, înfrigurată. Nikolai se hotărî s-o ia de braţ.

— Ştii, spuse el, acum mi-aduc bine aminte: aveaţi pe masă două bucăţi de fier gravate. Nişte litere misterioase… Tot timpul m-a chinuit gândul că le-am văzut undeva. Ţii minte? Am jurat chiar că o să dezlegăm

taina lor…

— Tu ştii cum mă cheamă? întrebă ea deodată. Mă cheamă Matveeva.

— Matveeva? întrebă el uluit. Ia stai! Prin ale mare tu…

— Da, Kolea. Prin urmare, eu. Rita se posomorî şi mai tare. Te rog, lasă asta. Te rog din suflet! E prea mult pentru o singură zi…

Ea se opri.

Zeci de întrebări îi stăteau pe limbă, dar Nikolai nu mai aduse vorba despre ceea ce o nelinişte pe ea. Îi povesti despre el, despre Iura, despre iahtul lor minunat… Oare ea îl ascultă ori se gândeşte la altceva?

Rita voia să ajungă mai repede acasă. Urcară într-un troleibuz. Şi din nou îl privi scrutător pe Nikolai. Faţa luminoasă, ochii cenuşii, atenţi. Urechile îi erau roşii ca focul. Caraghiosul, pe un asemenea ger umblă numai cu pălărie…!

— Îmi pare bine că te-am întâlnit, rosti ca încet. Am să-ţi povestesc atâtea… Nu, nu acum. În tren.

În piaţa Maiakovski, Nikolai coborî din troleibuz şi se îndreptă spre metrou.

Când ajunse la hotel, era trecut de ora patru şi jumătate.

— Boris Ivanovici! începu el încă din prag. Am noutăţi interesante!

Privalov, care abia se întorsese de la consfătuire, şedea la masă şi întocmea raportul respectiv.

— Ce-i cu Bubukin? întrebă el.

— A semnat. Nikolai scoase ziarul din buzunar şi-l desfăcu înaintea lui Privalov. Citiţi această notiţă.

Boris Ivanovici îşi ridică ochelarii pe frunte şi parcurse iute notiţa despre expoziţie şi noile ei exponate.

— O plăcuţă cu inscripţia „AMDG”… Se lăsă pe spătarul scaunului şi ochelarii îi căzură de la sine pe nas. Şi crezi că are vreo legătură cu…

— Da, Boris Ivanovici. Aceeaşi gravură ca şi pe cutia

noastră. N-o fi chiar „cheia misterului”?

— La un diversionist italian? Hm... Mă îndoiesc.

— Dar şi de Maistre era din Italia, ripostă Nikolai. Iezuiţi mai există şi astăzi. Boris Ivanovici, ar trebui să mergem până acolo, să vedem. Dacă dimensiunile plăcuţei corespund cu cele din schiţă...

Privalov se uită la ceas.

— Bine. Se ridică şi strânse hârtiile. Dar să ne grăbim, s-ar putea să se închidă devreme.

După o jumătate de oră Privalov şi Nikolai coborâră dintr-un taxi lângă o clădire veche, pe o stradă dosnică. La ora aceea erau puţini vizitatori. Lângă standul cu staţii de radio portative, câţiva băieţandri se certau zgomotos, întrerupându-se unii pe alţii. Doi aviatori examinau rămăşiţele avionului doborât deasupra teritoriului sovietic.

În sala următoare Privalov şi Nikolai găsiră fără greutate vitrina înaltă, cu geamuri, în care era expus un manechin îmbrăcat într-un costum jerpelit, cu paraşuta în spate. La gât, între reverele vestonului desfăcut strălucea un mic crucifix. La picioarele manechinului se aflau câteva pachete de explozibil, un acvalang cu costumul respectiv, un pistol, o staţie de radio, un ghem de sfoară nylon şi altele.

Nicio plăcuţă cu literele „AMDG”.

— Curios... Nikolai cercetă încă o dată echipamentul diversionistului. Foarte curios. Doar în ziar scrie clar...

— Să ne adresăm direcţiei, propuse Privalov.

Intrară într-o cămăruţă laterală, tare încălzită. Directorul expoziţiei, un bărbat scund, puţin cam chel, într-o haină militară fără epoleţi, se arătă mirat după ce-l ascultă pe Privalov:

— Nu se poate, tovarăşi. Cum o să lipsească? N-aţi observat-o probabil. Să mergem în sală.

Dar nici directorul nu descoperi plăcuţa cu deviza iezuiţilor. Dispăruse. Pe faţa directorului se citea îngrijorarea.

— Aseară plăcuţa era la locul ei, spuse el scurt. Am arătat-o chiar eu unor excursionişti… în clipa aceea abia, directorul observă că închizătorul micului lacăt de la uşa vitrinei e tăiat. L-au tăiat cu cleştele! rosti el şi clătină din cap. Şi lănţişorul de care atârna plăcuţa, probabil tot cu cleştele l-au tăiat.

— I-o fi tentat lanţul? îşi dădu Privalov părerea. Era de aur?

— Aurit. Dar aici e altceva… Crucifixul… îl vedeţi? Nu l-au atins, şi e de aur masiv. Directorul se uită la Privalov. Am să vă rog, tovarăşi, să rămâneţi puţin. Ca martori.

Îi conduse la el în birou. Vârî degetul îngălbenit de tutun în discul telefonului, formă un număr şi rugă pe cineva să vină de urgenţă. Apoi îşi întinse braţele pe masă şi-l rugă pe Privalov să-i explice de ce-l interesează tocmai această plăcuţă.

Privalov îi povesti despre cele trei cutii. Despre conţinutul lor nu dădu amănunte; spuse doar că prezintă interes pentru Academia de ştiinţe.

— Dumneavoastră aveţi, desigur, un inventar al obiectelor diversionistului, spuse el în încheiere. Permiteţi-mi să-mi arunc o privire asupra descrierii plăcuţei furate. Am vrea să comparăm dimensiunile ei cu datele noastre şi…

— O clipă. Directorul se ridică în picioare. Am să vă rog să-mi prezentaţi actele dumneavoastră.

Directorul cercetă stăruitor şi îndelung actele celor doi ingineri. Pe faţa lui Privalov sudoarea curgea şiroaie. El îşi scoase căciula şi se şterse cu batista pe frunte şi pe gât.

Scrisoarea cu ştampila Academiei de ştiinţe făcu asupra directorului o impresie puternică.

— Vă rog să nu vă supăraţi… O formalitate, îşi ceru el scuze şi înapoie actele. Vă daţi seama, nu e glumă…

— Deci o să ne permiteţi să vedem inventarul?

Directorul scoase din dulap o mapă verde şi începu

s-o frunzărească.

— Poftim. Dar vă rog să nu citiţi decât această pagină.

„Cadavrul diversionistului împreună cu tot echipamentul, citiră cu stupefacţie Privalov şi Nikolai, a fost găsit în luna august a anului trecut în împrejurimile oraşului Derbent de către candidatul în ştiinţe tehnice, N.O. Operatin”.

— Pretutindeni Operatin, spuse încet Nikolai.

— Mi-a povestit el ceva despre asta… Exact, la Derbent, observă Privalov. Hai, mai departe.

Inventarul menţiona la numărul 14 o placă de metal având gravate literele „AMDG”, iar mai jos, mai mărunte „JdM”. Greutatea plăcii – 430 grame. Dimensiunile…

— Identice! exclamă Nikolai emoţionat. Ţin bine minte. „Cheia misterului”, Boris Ivanovici. Nu mai există nicio îndoială.

Trebuiră să povestească încă o dată despre cutii anchetatorului abia sosit, un bărbat tânăr, cu ochii negri. Anchetatorul îi asculta, făcând însemnări în carnet.

— Consideraţi că furtul a fost săvârşit de o persoană care cunoaşte eventuala valoare ştiinţifică a cutiei? întrebă el.

Privalov ridică din umeri:

— Are dreptate tovarăşul director. În orice caz e curios că hoţul a luat tocmai această cutie, deşi alături atârna un crucifix de aur.

— Cine, în afară de dumneavoastră, are cunoştinţă de existenţa cutiilor?

— Ştiu mulţi colaboratori din institutul nostru. Şi unii savanţi. Dar sunt toţi oameni cu greutate, în afara bănuielilor.

— Fără îndoială, fu de acord tânărul anchetator. Totuşi, fiţi amabil, numiţi-i.

Privalov înşiră câteva nume…

— Treceţi-l şi pe Operatin, interveni Nikolai. Şi pe Bugrov Vladimir. De altfel ei sunt acum la Moscova,

adăugă el. Desigur Operatin n-a sustras-o. Dar acest Bugrov… Eu îl bănuiesc pe el.

— Adresa lor o cunoaşteţi?

— Hotelul „Spicul de aur”, corpul şapte.

Anchetatorul le mulţumi şi-i rugă să nu spună nimănui despre furt până nu vor fi lămurite motivele lui.

Când prietenii noştri ieşiră în stradă, era destul de târziu. Viscolea parcă mai tare, iar gerul se asprise.

În vagonul pe jumătate gol al metroului, Privalov îl întrebă:

— Chiar îl bănuieşti pe Operatin?

— Ştia de schiţele cutiilor. Iar pe diversionist, el l-a găsit. Asta nu vă spune nimic?… Şi cum lucrează cu Benediktov la problema penetrabilităţii atunci, desigur, „cheia misterului” trebuie să-l intereseze tare mult.

— „Cheia misterului”… Ce-ar putea să fie asta? rosti Privalov pe gânduri. Oricum, trebuie să fie un document foarfe important.

— O fi chiar descrierea instalaţiei!

— N-am apucat să-ţi povestesc. Ştii că m-am întâlnit cu tizul dumitale.

— Cu tizul meu? întrebă Nikolai. A, cu Operatin! Şi? Ce spune, Boris Ivanovici?

— Ce să spună. Spune că nu ştie nimic de cuţit. A negat cu indignare. Dar nu-mi place. Când ne-am întâlnit era numai zâmbet, iar la despărţire mă privea ca un lup. E un om ascuns…

Se îndreptau pe cărăruia bătătorită în zăpadă spre raionul noilor hoteluri. Un gard lung, monoton, îi însoţea într-o parte a drumului; pe partea cealaltă se înşirau gherete şi chioşcuri cu produse industriale. Undeva urla un câine. În faţă străluceau ferestrele luminate ale hotelurilor.

„Ce zici!” se gândi Nikolai. Abia acum îşi aduse aminte că nu mâncase toată ziua nimic.

— Mă duc la masă, Boris Ivanovici.

Trecând prin dreptul corpului şapte, Nikolai se opri

deodată în faţa intrării.

Ce-ar fi să încerc?... gândi el. îl chem afară (numai de n-ar prinde Operatin de veste!) şi-l iau la sigur. Dacă îl strâng cu uşa, n-are încotro, trebuie să spună!...”

Intră în holul hotelului şi-l rugă pe administratorul de serviciu să-l cheme pe cetăţeanul Bugrov de la camera o sută treisprezece.

— Bugrov? repetă administratorul şi se uită în registrul voluminos. A plecat... La ora şaisprezece douăzeci. Operatin şi Bugrov. Au chemat un taxi şi au plecat la aeroport.

CAPITOLUL XI

În care cititorului i se dau informaţii suplimentare despre familia Matveev

Încerc să-mi desfăşor povestirea fără să mă opresc, dar cât de greu îmi este / N-ai ce-i face! Oameni şi lucruri se împletesc atât de bizar în această viaţă, căutând parcă dinadins să se impună atenţiei noastre! Dar să fim calmi. Să povestim pe scurt şi în curând – vă promit – vom pătrunde chiar în miezul tainei /

W. COLLINS: „*Piatra lunii*.

Un şuierat – ca un plesnet de bici. Trenul se urni din loc, ascultător. Peronul începu să alunece pe lângă vagoanele verzi şi, împreună cu peronul, rămaseră în

urmă stâlpii susţinători ai acoperişului, chioşcurile cu alimente, prietena Ritei, fluturând o batistă, şi Boris ivanovici, cu noua lui şapcă maro.

Rămâi cu bine, Moscova!

— Tinere, te rog să urci de pe scară! îl mustră însoţitoarea grasă.

Făcând un ultim semn cu mâna, Nikolai urcă în urma Ritei pe culoar.

Dincolo de ferestre tot se mai perindau străzile Moscovei, cartiere întregi de case noi, magazine, troleibuze, în faţa barierelor vărgate se îngrămădeau automobile şi autocamioane cu motoarele duduind.

— De mult n-am mai mers cu trenul, se tot agita Nikolai. Barbară pierdere de timp. E mult mai bine cu avionul.

— Eu prefer trenul, spuse Rita. Poţi să dormi bine şi să citeşti… îmi place să privesc pe fereastră.

— Nu-ţi pare rău că pleci din Moscova?

Rita ridică din umeri.

În compartimentul de alături se iscă ceartă. Un cetăţean îndesat, de vârstă mijlocie, nu voia să cedeze unei femei locul pe banca de jos, motivându-şi refuzul prin faptul că plătise pentru el; vecinii de compartiment interveniră. Nikolai se amestecă în discuţie, reproşându-i cetăţeanului lipsa de umanitate.

— Văd că eşti un mare militant pe tărâm obştesc, glumi Rita.

— Nimic nu-l poate mişca, bombăni Nikolai. Uite-l ce măreţ se ţine în pijamaua lui şi nici nu-i pasă.

— O fi vreun şef.

— Orice şef, chiar şi cel mai grozav, tot din nouăzeci la sută apă e făcut.

— Nu te temi de ei? Foarte bine faci. Rita zâmbi.

La Serpuhov, Nikolai coborî din vagon. Ar fi vrut să cumpere ceva pentru Rita. Dar la chioşc, în afară de salam, conserve şi nişte prăjituri uscate, tăiate parcă din placaj, n-aveau nimic. Nikolai se uită nerăbdător în jurul său. Din faţă venea o fetişcană isteaţă cu halat alb şi pâslari uriaşi.

— Îngheţată! Cine mai vrea îngheţată! se adresa ea călătorilor. Nu vrea nimeni?

— Ba eu! spuse Nikolai fără să mai stea pe gânduri.

Î 349

Intră în compartiment şi-i întinse Ritei un pacheţel1 rece, din care ieşeau aburi. Rita îl privi mirată. Bărbia îi tremură de râs reţinut.

— Îngheţată pe un astfel de ger?

— Reclama spune să mănânci îngheţată tot anul.

— N-ai decât s-o mănânci tu. Dacă te iei după

reclame…

Nikolai desfăcu în tăcere pacheţelul şi muşcă. îl dureau dinţii. Rita privi faţa lui mâhnită şi simţi cum o cuprinde duioşia. Se întoarse şi urmări multă vreme pe geam goana mestecenilor ce însoţeau calea ferată – albi pe zăpada albă. De crengile lor golaşe se aninau crâmpeie de fum gălbui.

Asfinţitul zilei scurte de iarnă se lăsă repede, parcă prea devreme. Trecură în zbor pe lângă o mică aşezare, lăsară în urmă un râuleţ îngheţat cu trei siluete întunecate, cu undiţe, aplecate deasupra copcilor.

— Rita, rosti încetişor Nikolai. Voiai să-mi povesteşti ceva.

— Da.

Roţile vagonului băteau ritmic peste îmbinările şinelor.

Nikolai aştepta, privind distrat pe fereastră.

— Nu ştiu cu ce să încep, glăsui în sfârşit Rita. Totul e atât de complicat… N-am spus încă nimănui. Ea oftă uşurel. Bine, ascultă. Ţi-ai adus aminte de cele două bucăţi de metal de pe masa tatii. Să-ţi povestesc tot ce ştiu despre ele…

Fie-le îngăduit autorilor să ia asupra lor povestirea. Mai ales că ei – bănuiţi de ce – cunosc povestea cutiilor mai bine decât Rita.

POVESTEA CELOR TREI CUTII

Zvonuri despre ciudăţeniile Matveevilor circulau de mult prin Petersburg. Se spunea că încă pe timpul lui Petru Alexeevici un străbun al lor, locotenent în flotă, a adus din India o fată cu ochi negri, de vrăjitoare, şi, cică, de atunci s-a dus de râpă neamul Matveevilor. Fiii, nepoţii şi strănepoţii acestora, chiar de se căpătuian cumva, nu ajungeau la cinuri prea înalte pentru că, mai adesea, îşi curmau singuri cheagul, lepădându-se de slujbe şi se însingurau la moşia lor, din Tver. Acolo trăiau ca anahoreţii. Rar lăsau pe careva să te treacă pragul. Dar din spusele acestora, puţini la număr, se ştia cum că,

târziu după miezul nopţii, dintr-o odaie tăinuită se aud foşnituri, scrâşnet, şi tot felul de trosnete; iar care a apucat să se şi uite în odaia tăinuită spunea că sar scântei de iad şi că se răspândeşte o suflare proaspătă, ca după furtună.

Şi se mai şoptea cum că Matveevii păstrează un jungher vrăjit, primit ca zestre de la indianca aceea. Ce fel de jungher şi în ce-i stătea vraja, nimeni n-a prea ştiut până i-a venit sorocul lui Arseni Matveev, strănepotul locotenentului de flotă, să gate Şcoala de cadeţi a Marinei. Asta s-a petrecut nu cu mult înainte de năvala oştilor lui Bonaparte. Tinerii micimani tocmiră la Demut, pe Moika, o odaie mai dosnică pentru o petrecere între burlaci cu prilejul ridicării lor la rangul de ofiţer. Cu paharele de punci în faţă, ei ţineau cuvântări înflăcărate, îşi aminteau iarăşi şi iarăşi de păţaniile lor pe mare, că până s-au slobozit din şcoală toţi şi-au făcut ucenicia pe corăbii mari de luptă. Visau călătorii îndepărtate în jurul lumii, asemenea celor săvârşite de Kruzenştern şi Liseański. Nu ştiau încă, pe atunci, că multora din ei soarta le va hărăzi să lupte cu duşmanul pe uscat…

Încinşi de băutură, viitorii navigatori şi-au dezbumbat surtucele nou-nouţe. Iar Arseni Matveev, în toiul petrecerii, şi-a pus pe masă mâna oacheşă cu palma în jos şi a împlântat în ea, până-n plăsele, jungherul scos din sân. Apoi a ascuns iute jungherul la loc şi – minunea minunilor! – pe mâna lovită nicio picătură de sânge, nicio zgârietură! Ei, drăcie! Nu cumva li s-a năzărit acest jungher ţâncilor fluşturatici ameţiţi de băutură?

Vestea despre minunea de la Demut s-a răspândit în saloanele Petersburgului. Ce-i drept, se spunea că pe vremuri s-au văzut altele şi mai şi. Bătrânii îşi aminteau, de pildă, o istorie de la părinţi sau bunici aflată, despre o basma ce nu ardea în foc, şi pe care nişte călugări greci, în trecere prin ţară, au dăruit-o ţarinei Ekaterina I pentru o mie de ruble.

De altfel, păţania lui Matveev curând a fost uitată:

numai de asta nu le mai ardea oamenilor. Oştirile lui Bonaparte treceau Niemenul. Războiul a început! Fumul prafului de puşcă învălui aceşti ani crânceni şi glorioşi.

Dar se afla pe vremea aceea la Petersburg un om înveşmântat totdeauna în negru care mai că numai la minunea cu jungherul se gândea. El primea mereu, de la oameni de încredere, veşti despre Arseni Matveev, oriunde s-ar fi găsit acesta – pe câmpul de bătaie de la Borodino, în tabăra de la Tarutino, ori în spitalul din Leipzig, de unde Arseni, după ce s-a vindecat de rana căpătată, a plecat la moşia părintească de lângă Tver, să se mai întremeze.

Omul în veşminte negre, contele Joseph Maria de Maistre, trimisul regelui Sardiniei (cel fără ţară) era o căpetenie a ordinului iezuiţilor.

Înainte de război, la Petersburg existase un pension al iezuiţilor. Multe odrasle ale familiilor de vază, plătind taxe mari, învăţau acolo rugăciuni latineşti, istoria bisericii şi mai ales supunere şi smerenie. Absolvenţii pensionului, când intrau în slujbe de stat, nu-i uitau pe părinţii lor duhovniceşti. Mai des decât alţii, îl vizit-a pe de Maistre cneazul Kurasov. El a şi fost de altfel şi cel care i-a istorisit trimisului Sardiniei despre ciudatul jungher: cneazul, unul dintre puţinii civili invitaţi la petrecerea micimanilor, văzuse cu ochii lui cum şi-a străpuns Matveev mâna cu jungherul, fără să-şi pricinuiască niciun rău.

După ce l-a ascultat pe tânărul cneaz, de Maistre a căzut pe gânduri. Un jungher care să treacă prin mână fără s-o vatăme?... Bătrânul iezuit credea în semnele cereşti tot atât de nestrămutat ca în predestinaţia glorioasă a aleşilor lui Iisus – străjuitor veşnic treaz al credinţei şi tronurilor. Chibzuind bine, contele înţelese cu mintea ageră că acesta fusese un semn al celui de sus. Asemenea jungherului care pătrunde în trup, iezuiţii vor pătrunde fără pierderi în palatele monarhilor şi în cancelariile potentaţilor, pentru a-i îndupleca să

extermine libera-cugetare. Prea s-au înmulţit ştiinţele duşmănoase domnului, de la care a purces iacobinismul diavolesc, distrugător al tronurilor! * A sosit timpul să se întoarne inimile oamenilor la smerenie înaintea celor sfinte. A sosit vremea să se înalţe ordinul iezuiţilor, în pofida apăsărilor, în pofida orbirii unor stăpânitori. Lui Joseph de Maistre i-a revenit înalta cinste de a înfăţişa ordinului acest semn ceresc.

Contele hotărî să nu-l scape din ochi pe tânărul ofiţer de marină. De la foştii elevi ai pensionului ştia tot ce-a pătimit el ca militar. Mai ştia contele că Matveev, după ce s-a înzdrăvenit şi a mai stat câtăva vreme la moşia din Tver, a fost iarăşi chemat în flota Mării Baltice şi făcut locotenent. Acum se afla la Kronstadt.

Într-o zi de martie a anului 1815 (în aceeaşi zi a „săptămânii patimilor" când în celălalt capăt al Europei oştirea rusească a început asediul Parisului), în faţa casei trimisului Sardiniei s-a oprit o caleaşcă. Din ea a coborât un bărbat înalt, cu faţa îngustă. Ocolind cu grijă băltoaca mare de zăpadă topită, acesta a urcat treptele şi a intrat în casă. Şi-a aruncat şuba în braţele bătrânului servitor francez, şi-a înfoit părul la tâmple, a tras surtucul cenuşiu şi a poruncit să fie anunţat trimisului Sardiniei. Contele l-a primit de îndată. Intrând în salon, bărbatul cu faţa îngustă s-a înclinat respectuos.

De Maistre şedea lângă cămin, într-un fotoliu adânc. Întorcându-şi către noul venit faţa galbenă ca pergamentul, brăzdată de cute adânci, el a făcut un gest către scaun, poftindu-şi oaspetele, şi a rostit cu voce surdă:

— Ce noutăţi, mon prince?

Tânărul cneaz Kurasov se aşeză pe marginea scaunului şi-şi strânse sub el picioarele lungi, cu pantaloni strâmţi.

— Veşti bune, excelenţa voastră, răspunse el încet. Am izbutit să aflu că Matveev nu umblă cu jungherul la el. L-a lăsat în Zaharino, la moşia părintească. Şi-am mai

aflat că la Kronstadt se echipează bricul „Askold” pentru o călătorie îndepărtată şi dobândirea de pământuri noi în Marele Ocean. Matveev a fost numit pe bric ofiţer-prim…

— Asta-i tot? Contele îşi lăsă pleoapele peste ochi.

— Nu. Şi acum, excelenţa voastră, noutatea principală. Alaltăieri, în tovărăşia unor ofiţeri la fel de atei şi filosofi ca şi el, Matveev a rostit vorbe de răzvrătit: ar trebui, chipurile, să se convoace în Rusia Statele generale…

De Maistre se îndreptă şi lovi cu mâna-i uscată braţul fotoliului. Pe chipu-i galben ochii sclipiră neaşteptat de tineri şi răi.

— S-ar cuveni, excelenţa voastră… continuă Kurasov, şi adăugă mai cu reţinere: s-ar cuveni, cred, să dau în vileag vorbele lui nesăbuite…

De Maistre îl opri cu un gest şi se cufundă în gânduri.

— Nu! spuse el după o pauză lungă. O să facem altceva. Când pleacă locotenentul cu bricul?

— În iunie.

— Minunat! Am aşteptat mult, o să mai aşteptăm până-n iunie. Treaba trebuie făcută fără prea mult zgomot. Deocamdată, dă-i pace lui Matveev…

Bricul „Askold” a părăsit Kronstadtul pe la mijlocul lunii iunie. Vânturile prielnice l-au mânat pe întinderea albastră a Oceanului Atlantic către Capul Bunei Speranţe. Călătoria a fost lungă şi anevoioasă. Vânturile dezlănţuite ale oceanului erau cât pe aci să distrugă bricul. Se rupea greementul sub loviturile valurilor, gemea cheresteaua bordajului şi oamenii de pe vas nu mai trăgeau nădejde să revadă vreodată ţărmul patriei iubite.

Multe pământuri şi porturi străine au vă? ut navigatorii ruşi şi au pus pe hartă numeroase insule din Oceanul Mare.

În al treilea an de navigaţie, au ocolit Capul Horn, luând-o spre nord.

Într-o zi călduroasă de februarie, bricul „Askold”, purtând urmele adânci ale cumplitelor furtuni înfruntate, a pătruns în Rio de Janeiro – „Râul lui ianuarie „cum a numit un oarecare navigator portughez golful larg din estul Americii de sud, luându-l din greşeală drept gura unui fluviu.

De pe punte, locotenentul Matveev, slab, ars de soare şi bătut de vânturi, privea ce încet alunecă la bord „Căpăţâna de zahăr”, muntele cunoscut din descrieri (într-adevăr, ce bine seamănă cu o căpăţână de zahăr!), iar la tribord – bătrână şi mohorâtă cetate Santa Cruz, păzind intrarea în golf.

Un om cu o uriaşe pâlnie port-voce în mână apăru pe zidul cetăţii şi strigă ceva în portugheză. Văzând că cei de pe bric nu l-au înţeles, repetă întrebarea în engleză: cine sunt, de unde vin, şi dacă-s de multă vreme pe mare. Arseni îi răspunse, strigând, tot în limba engleză.

În uriaşul goli se vedeau numeroase insuliţe, încă o cetăţuie mică şi o puzderie de vase de comerţ. Pe ţărmul apusean, la poalele munţilor acoperiţi de păduri, se zărea ca o pată albă în mijlocul vegetaţiei bogate oraşul Saint Sebastián. Muntele Corcovado se înalţă masiv şi întunecat, străpungând cu vârful norii nemişcaţi. Deasupra oraşului, pe dealuri, albeau zidurile mănăstirilor catolice. Verdeaţă, soare, albastrul oceanului – o ţară de rai, adevărată Arcadie…

Salutară prin salve de tun drapelul regal de deasupra fortăreţei. Li se răspunse cu acelaşi număr de salve.

Răsună şuieratul şefului de echipaj, se auziră duduind pe scândurile încălzite de pe punte picioarele desculţe ale marinarilor. Cu deprinderea căpătată în lunga călătorie pe ocean, oamenii strânseră pânzele cât ai bate din palme. Duduind, lanţul ancorei începu să se desfăşoare de pe cabestan.

O luntre fu coborâtă pe apă. Comandantul bricului,

împreună cu Arseni şi medicul vasului, coborâră pe ţărm să se prezinte autorităţilor portugheze şi totodată consulului general rus, Grigori Ivanovici Langsdorf.

De aproape, oraşul nu mai părea atât de frumos. Faleza, ce-i drept arătoasă, avea clădiri înalte, unele cu două şi trei etaje. Dar mai încolo – străduţe înguste, murdare, duhnind urât. O mulţime pestriţă, zgomotoasă, călugări, droşti cu două roţi trase de catâri…

Din uşa deschisă a unei dughene se auzea tropăit de picioare şi un cântec plin de jale.

— Târgul de sclavi, explică Langsdorf.

Arseni privi înăuntru. Vreo douăzeci de negri pe jumătate goi, plini de râie, dănţuiau printre băncile joase. Un alb bărbos, cu pălărie şi boruri largi, îi supraveghea. Pe cei care nu săltau destul de vioi, îi înviora de îndată cu biciul. Iată şi doi cumpărători albi: pipăie muşchii, se uită în gura sclavilor să vadă dacă au dinţii buni…

Ochii întunecaţi ai lui Arseni scăpărau de o înverşunată mânie. Şi aici e sclavie! Ce negoţ mârşav… Până când va mai purta omenirea pe frunte acest ruşinos stigmat?!…

Spre seară, Langsdorf îi pofti pe ofiţeri la el acasă. Pe drum se petrecu ceva neplăcut: de la etaj, cineva vărsă nişte zoaie în stradă, mai-mai să nimerească în capul lor. Sărind într-o parte, Arseni îşi cercetă ciubotele stropite şi se întoarse indignat către Langsdorf.

Grigori Ivanovici clătină din cap, râzând:

— Localnicii nu se pot dezbăra de acest păcătos obicei. Seara trebuie să umbli cu multă grijă…

Grigori Ivanovici Langsdori se arătă a fi o gazdă primitoare. Îi îmbie pe oaspeţi cu vin dulce, cu nişte 23*
355.

minunate fructe rare şi alte multe bunătăţi… Dar ce putea fi mai plăcut decât să-l asculţi pe acest consul general? Naturalist, călător neobosit, a brăzdat mările cu însuşi Ivan Feodorovici Kruzenştern şi s-a făcut consul

din pasiunea de a cunoaşte locuri noi şi oameni noi…

Numai că Arseni nu-l asculta pe preaplăcutul consul. Încruntându-se, el citea o scrisoare de la tatăl său, scrisoare care-l aştepta aici de aproape doi ani de zile.

Iată ce scria bătrânul:

„Ca un părinte ce-ţi sunt, cuveni-s-ar mai întâi mustrare să-ţi fac pentru voroavele tale fără pază aruncate, cu care tot răul l-ai atras asupra casei părinteşti. Cuveni-s-ar dar nu mă lasă inima, căci te ştiu aprig şi nu sunt potrivnic gândurilor tale. Afară de asta, bolnav îs şi mă rog lui Dumnezeu doar pentru un singur lucru – să apuc întoarcerea ta din cele mări îndepărtate.

Şi acum, fiule, află nenorocirile ce s-au abătut asupra casei noastre, nu din voia Domnului, ci doar din răutatea unor oameni fără suflet.

Cunoscutu-l-ai oare bine pe cneazul Kurasov, carele prieten îl socoteai? Prin purtarea lui cuviincioasă şi slugărnicioasă, acest Kurasov la cinuri mari ajuns-a şi, după cum se zvoneşte, chiar uşile cănţălăriei secrete îi sunt deschise. Dar pe tine, fiule, aprig te duşmăneşte. V-aţi fi sfădit voi oare pentru vreo muiare, ori domnul ştie din ce pricină dusu – s-a să pârască tot ce tu fără pază gurii ai vorovit şi ce cărţi ai citit. Iar de pre această pâră năpustitu – sau la Zaharino slujbaşii orânduirii, ca la un cuib de răzvrătiţi şi tot scotocind după nu ştiu ce scrisuri, întors-au toată casa cu fundul în sus.

Pare-mi-se însă că lor altceva le-a trebuit. Întrucât negăsind asemenea scrisuri, purces-au aceşti câini să cotroabă cu tare multă sârguinţă în odaia noastră cea tăinuită. Roată au dat maşinăriilor, iar letopiseţul pre care îl ştii despre călătoria în India a bunului meu, ţie străbun, Feodor Arsenievici – dusu-l-au cu ei, ca şi pre năstruşnicu-i jungher…”

Ajungând cu lectura până aici, Arseni se smuci în fotoliu. Faţa-i arsă de soare păli.

— Vreo veste tristă? întrebă cu căldură şi înţelegere Grigori Ivanovici.

— Tata e bolnav, spuse Arseni. Şi scoţând din buzunar o basma roşie, îşi şterse fruntea năduşită…

La începutul lunii iunie 1818 – după aproape trei ani – „Askold” intră în rada mare a portului Kronstadt.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, camerierul îl vesti pe cneazul Kurasov că locotenentul Matveev doreşte să-l vadă. Cneazul, în halat, cu obrajii săpuniţi, se lăsase în voia bărbierului.

— Spune-i – că nu-s acasă, porunci el.

Se auzi zgomot, apoi vaietele camerierului. Uşa, se dădu în lături şi în prag apăru Arseni, negru de bronzat ce era, în uniformă, încins cu sabia. Kurasov dădu la o parte mâna bărbierului şi se ridică încet, ştergându-şi de pe obraz spuma de săpun. Arseni îşi aţinti asupra lui privirea arzătoare:

— Aşa-ţi primeşti tu vechii prieteni, prinţişorule?

— Vedeţi-vă de treabă, domnule, rosti cneazul cu răceală. Şi mulţumiţi-i celui de sus că aţi scăpat uşor. Un răzvrătit…

Arseni puse mâna pe mânerul sabiei şi rosti cu o turbare abia stăpânită:

— Să-mi dai înapoi ce-ai luat de la moşie, că altfel te spintec! Erau suveniruri. Ce vă trebuiau vouă?!

Faţa îngustă a prinţului se făcu mai albă ca dantelele. El se trase încet către patul cu polog şi întinse mâna să sune… Din două sărituri Arseni fu lângă el cu sabia trasă.

— Ei, tâlharule! strigă el. De ăştia îmi eşti?

Bărbierul. O tuli din cameră ţipând.

Cneazul îşi pierdu cumpătul. Bâiguindu-se, mărturisi că suvenirurile acelea i-au fost înmânate, după percheziţie, contelui de Maistre, fostul trimis al Sardiniei…

— Unde locuieşte iezuitul? Spune mai iute!

— Anul trecut contele a părăsit Rusia, răspunse sumbru Kurasov. Unde se află acum, nu mai ştiu…

Arseni nu zăbovi multă vreme la Petersburg. După

ce-şi înaintă demisia, plecă la Zaharino.

…Trei luni şi ceva mai târziu.

Ziua caldă de septembrie se stingea. Într-o căsuţă albă ca neaua, situată în mijlocul unei grădini, la marginea unui oraş din Italia de nord, fură aprinse luminările. Lumina lor tremurătoare se reflecta în tăbliile de un roşu închis ce acopereau de jur-împrejur pereţii biroului. În picioare lângă o masă frumos lucrată, rezemat de ea, un bătrân uscăţiv, înveşmântat în negru, cerceta o foaie de pergament, ţinând-o aproape de ochi. Un alt bărbat, ceva mai tânăr şi mai trupeş, aştepta mai la o parte.

Bătrânul puse pergamentul pe masă şi rosti:

— Prietenii mei nu s-au înşelat când, recomandându-mi-te, au lăudat măiestria dumitale. Sunt mulţumit, signor. Ai făcut treabă bună.

Învăţatul se înclină cu demnitate. Bătrânul scoase din sertarul mesei o pungă:

— Aţi adus ordinului un mare serviciu.

— Ad majorem Dei gloriam, rosti musafirul, luând punga. Vă doresc noapte bună.

Bătrânul îl lăsă să plece. Apoi chemă servitorul, îi porunci să zăvorească toate uşile casei şi să facă focul în cămin: la bătrâneţe, contele de Maistre era tare friguros.

Se aşeză la masă şi mai cercetă o dată pergamentul. Era mulţumit: vechea taină, adusă din Rusia cea geroasă, fusese admirabil tălmăcită. Nu e departe ziua măreaţă când gloria ordinului lui Iisus va străluci ca niciodată! Nu degeaba el, contele de Maistre, s-a străduit o viaţă întreagă…

Undeva, prin apropiere, se auzi şi se stinse zgomot de copite pe un drum de piatră.

Contele deschise o lădiţă sculptată, scoase din ea un manuscris făcut sul, legat cu panglică, şi un jungher cu mâner de os. Apoi tot din lădiţă scoase, una după alta, trei cutii de metal. Admiră muchiile strălucitoare. Un meşter priceput din Torino i le lucrase la comandă, pe

fiecare dintre ele gravând citeţ literele iniţiale ale măreţei devize:

AMDG

Mai jos coroana de conte şi dedesubt iniţialele lui: JdM.

Punând manuscrisul făcut sul într-o cutie, Joseph de Maistre mormăi:

— Sursa.

Apoi cu multă grijă apucă jungherul de mâner şi-l introduse în a doua cutie:

— Dovada… Iar asta, împături el cu grijă pergamentul adus de signor învăţatul, asta va fi cheia misterului…

Se întoarse brusc spre fereastra întunecată: i se păruse că a auzit nisipul scârţâind sub paşii cuiva. Dar nu… totul era liniştit.

Contele puse „cheia misterului” în cutia a treia. Mai rămânea doar să le pună capacele şi să le dea la ştemuit. Acum când era totul pregătit, n-avea de ce să se grăbească. Trase spre sine o foaie albă de hârtie şi începu să scrie unuia dintre prietenii săi. Îi plăcea să scrie scrisori lungi. Ajunsese la o adevărată artă în acest gen dificil.

În goana scrisului pana împroşca cerneala. Contele îşi încreţi fruntea. Pe bună dreptate, ţi-e mult mai la îndemână să scrii cu aceste condeie la modă, învelite în lemn.

Pe sub fereastră se auzi din nou un foşnet. O fi umblând portarul pe acolo. Ce-o fi vrând?…

Contele se apropie de fereastră, o deschise… şi se trase înapoi cu un ţipăt scurt. Din umbra bătrânului carpen îl privea un bărbat în manta, cu o pălărie cu boruri largi, în clipa următoare, necunoscutul sări pervazul. Era un tânăr brun; ochii lui întunecaţi îl priveau cu mânie…

— Casa dumneavoastră, conte, e straşnic păzită, spuse el în franţuzeşte. Nu mi-a rămas altceva de făcut

decât să sar gardul. Dar liniştiţi-vă, nu sunt tâlhar.

— Cine eşti dumneata, domnule? întrebă de Maistre după ce-şi reveni puţin din sperietură. Ce cauţi în casa mea?

— Cine sunt? Matveev. Prin asta am spus şi ce caut.

Chipul galben al lui de Maistre se crispă. Deodată, cu o agerime neaşteptată pentru trupul lui bătrân, contele se repezi spre masă, la sertarul cu pistoale.

— Nicio mişcare, conte!

De sub mantaua oaspetelui nepoftit, ochiul negru al unui pistol îl ţintea pe de Maistre. Contele făcu un pas înapoi. Dându-şi seama că partida e pierdută, bătrânul iezuit începu pe un ton dulceag:

— Fiule, nu-ţi şade bine să ameninţi cu arma un om bătrân. Pesemne ai fost indus în eroare…

— Gura! îl întrerupse Matveev nepoliticos. Nu de asta am cutreierat în lung şi în lat Franţa şi Italia căutându-te, ca să-ţi ascult; bâiguielile. Cuţitul şi manuscrisul imediat pe masă! Număr până la trei…

— Nu-i nevoie, rosti contele cu un glas şters. Acolo sunt… pe masă…

Din doi paşi, Arseni fu lângă masă. La vederea jungherului, ochii îi sclipiră de bucurie.

— Manuscrisul e în cutia aceea, arătă de Maistre. Pe cea de a treia n-o atingeţi. E a mea.

— Nu sunt iezuit, nu râvnesc la bunul altuia, i-o tăie Arseni pe ruseşte. Iar pentru cutiile de fier – poftim.

Aruncă pe masă o monedă de aur. Apoi închise capacele şi-şi vârî cutiile cu cuţitul şi manuscrisul în buzunarele largi ale mantalei.

— Să nu faci zarvă, vulpoi bătrân ce eşti, că-ţi găuresc bunătatea de surtuc!

Cu aceste cuvinte Arseni sări pe fereastră. Şi iarăşi tropotiră copitele, îndepărtându-se pe drumul pietruit…

Ce s-a mai întâmplat pe urmă?

Întors în Rusia, Arseni nu s-a putut ocupa în mod serios, aşa cum visase, de dezlegarea tainei aduse din

India de străbunul său. Încet-încet fu absorbit de alte treburi. După ce-şi înmormântă tatăl, liberă pe cei câţiva ţărani pe care-i avea şi dădu moşia fratelui mai mic. Lăsă acasă cutiile bine ştemuite, iar el plecă la Petersburg. Acolo se înscrise într-o asociaţie secretă…

La 14 decembrie, pe neaşteptate, în toiul nopţii, Arseni veni călare la Zaharino. Iar dimineaţa jandarmii dădură buzna în casă. Ieşind sub strajă, abia a mai avut timp să-i şoptească fratelui său:

— Cutiile acelea păzeşte-le ca lumina ochilor… Adio, Pavluşa…

Arseni Matveev a fost deportat la minele de la Nercinsk… Şi de acolo nici că s-a mai întors.

— Asta-i tot, spuse Rita. A adus de peste graniţă două cutioare de fier şi de atunci ai mei le-au păstrat din tată în fiu. Pur şi simplu ca pe nişte relicve de familie. Nimeni nu ştia că înăuntru e ceva… Iar în ziua când ne-am mutat, dintr-una din cutii, mâncată de rugină, a ieşit la iveală cuţitul. Soţul meu l-a găsit… Cealaltă cutie a aruncat-o mama împreună cu alte vechituri – era murdară şi plină de rugină… O pusese sub comodă în loc de picior. De unde să ştiu că era înăuntru un manuscris…

— Prin urmare, tu n-ai auzit niciodată de a treia cutie? întrebă Nikolai.

— Nu. De aceea m-am şi mirat când aţi venit la mine…< Dar tu ce ştii despre ea?

— Doar atâta, că există.

Şi Nikolai îi povesti Ritei despre diversionistul italian şi furtul de la muzeu.

— Această cutie conţine ceva foarte important „spuse el în încheiere. De Maistre a numit-o „cheia misterului”.

— Şi cine putea s-o fure?

— Nu ştiu.

Nikolai nu-i împărtăşi bănuielile. De altfel, pe ce se bazau aceste bănuieli? Doar nu numai Operatin ştia de cutii. Ştiau mulţi. Chiar îi părea rău că s-a apucat să-i

spună anchetatorului pe cine bănuieşte…

Toţi dormeau în vagon. Din compartimentul alăturat se auzea un sforăit straşnic. Însoţitoarea cea grasă mătura coridorul.

Numai ei doi stăteau în picioare la fereastră şi priveau goana nopţii de zăpadă, măsurată de stâlpii de telegraf.

Ea e aici, lângă mine, fata pe care o socoteam pentru totdeauna pierdută, odată cu copilăria i se gândea Nikolai uluit. Pot s-o ating cu cotul. Şi totuşi, e atât de străină şi necunoscută.

— Ascultă, Kolea, şopti ea deodată, lipindu-şi fruntea de geam şi închizând ochii. Pot să am încredere în tine?

El vru să-i răspundă că e gata să sară chiar în clipa aceea din tren, în plin mers, dacă ea îi porunceşte…

— Da, i se desprinse de pe buze.

Rita tăcu un timp. Apoi se întoarse spre el:

— Simt că dacă nu-ţi povestesc chiar acum, mă apucă plânsul.

Şi fără să ascundă nimic, îi povesti de nenorocirea ce se abătuse asupra ei. Cum a început Anatoli Petrovici să facă experienţe cu cuţitul… chiar ea i-a stimulat ambiţia… cum el, ca să-şi poată mări capacitatea de muncă, a început să folosească stupefiante, cum a sărit atunci de pe motonavă după cuţitul căzut, cum l-a prins în apa străvezie şi l-a ascuns în sân, iar soţului i-a spus că s-a dus la fund, nădăjduind că fără cuţit el nu-şi va mai putea continua cercetările; cum Anatoli, deşi că l-a rugat să lase aceste experienţe blestemate, s-a asociat cu Operatin şi se distruge, folosind – ca să poată munci tot mai mult – stupefiante, cum a plecat de acasă… şi, în sfârşit, că alaltăieri i-a dat lui Operatin cuţitul, în speranţa că asta va grăbi terminarea lucrării şi i-l va aduce înapoi pe Anatoli…

— I-ai dat cuţitul lui Operatin? ţipă Nikolai.

I Ea îl privi lung.

— Să-mi dai cuvântul că n-ai să spui nimănui! Mă

auzi? Nimănui. Nici lui Iura.

— De ce, Rita? De ce să tac? Dimpotrivă, trebuie să acţionăm. Trebuie să-l convingi pe soţul tău că astfel de experienţe nu se pot face de unul singur. Să vină la noi…

— Nu, îl opri ea. Nici n-o să vrea să audă. Dimpotrivă, se va înfuria şi mai tare.

— Pe mine, desigur, n-o să mă asculte. Dar pe Privalov şi pe Baghanlî…

— Nu. Tu nu-l cunoşti. Rita repetă cu insistenţă: Dă-mi cuvântul că ai să taci. Te rog!

— Bine, rosti Nikolai abătut. Îţi promit.

PARTEA A PATRA

INSULA IPATIA

Şi pe Marea Caspică porniră…; Înălţară pânzele subţiri

Din balada populară

„VASILI BUSLAEVICI*

CAPITOLUL I

Despre motivele pentru care laboratorul lui Privalov a încetat temporar să funcţioneze

Globul pamântesc menţine această energie captivă, condensată în celulele grosolane ale materiei. Prin urmare mie mi-a fost dat doar să înlătur acest obstacol

JULES VERNE: „*Goana după meteor.*

În acea minunată dimineaţă de iunie, la sfârşitul concediului de studii, lui Valerka Gorbacevski i se părea că prin ochelarii lui de soare vernil, în formă de „fluture”, vede totul în roz. Examenele le-a luat pe toate cu bine, dacă nu socotim „suficientul” abia smuls la engleză.

Dar când se uită la ceas, toată buna lui dispoziţie se risipi ca fumul. Pentru întâia oară, după o întrerupere de douăzeci de zile, Valerka se ducea la serviciu şi… cam întârziase: a trebuit să treacă pe la bibliotecă, înainte de opt, să predea nişte manuale, iar bibliotecara… o mocăită!… Ce papară o să primească de la inginerul Potapkin pentru întârziere!

După ce ocoli stratul de gladiole, Valerka năvăli pe coridorul de la poartă. Trecu în goană prin desişul rămuros şi nichelat al garderobei şi pe lângă tabela de pontaj închisă, sperând – datorită vitezei cu care alerga – să nu mai dea ochi cu pontatoarea.

Dar manevra nu-i reuşi. Drăgălaşa Nadiuşa era la post. Şi culmea, alături de ea, iată-l pe inginerul Kostiukov, superb în pantalonii crem şi-n cămaşa verdegalbenă, ecosez. Ce-o fi căutând aici la ora asta? Şi nici nu se grăbeşte măcar. Îi face complimente pontatoarei în limbajul secolului XVIII – moda lui Matveev nu trecuse încă. Nadiuşa nu înţelegea totul, dar îi plăcea tare mult: din când în când ea chicotea în pumni.

— Nadia, notează, te rog: vine după concediu cu unsprezece minute întârziere şi, cu toate astea, nu pare de loc spăsit.

„Dar tu ce naiba arzi gazul aici?” gândi Valerka fără pic de respect, dar spuse cu totul altceva:

— Iuri Timofeevici, troleibuzul…

— Ah, troleibuzul! Iura dădu din cap cu înţelegere. Desigur, desigur, cum de nu m-am gândit. Ascultaţi nişte versuri pe cinste: „Serioja a-ntârziat de la şcoală motivat. Troleibuzu-i vinovat: azi… un câine a călcat…” Ei, şi aşa mai departe. Interesant, nu? De altfel, soarta e milostivă cu leneşii. Va trebui să trec de la Agnia Barto la Nikolai Tihonov… Iura îşi dădu capul pe spate, întinse braţu-i lung şi începu să declame:

Ascultă comanda la mine:
Direcţia… acasă, soldat!
Nu crezi? *Hei, ferice de tine*.
Chiar astăzi te-au eliberat!

Valerka clipea din ochi, neînţelegând nimic. Nadiuşa se cutremura de râs, cu palma la gură. Iura scoase din buzunarul de la piept o hârtie împăturită:

— Ia, ţine aici decizia.

— Concediul legal? exclamă Valerka uluit, după ce

citi hârtia. Dar n-am cerut…

— În unele cazuri administraţia are dreptul să acorde concediu indiferent de dorinţa salariatului, rosti Iura cu voce plictisită. Nici eu n-am cerut. Şi nimeni din ai noştri n-a cerut.

— Cum, toţi ai noştri? Tot laboratorul?

— La ora nouă vine casiera, să treci să-ţi primeşti banii de concediu. Şi nu mai pune întrebări inutile. Eu întreb ceva? Nu întreb nimic. Taci şi tu din gură.

— Până atunci mă duc în laborator, spuse Valerka.

— Nu te duce. Mă vezi pe mine că mă duc? Nu te duce nici tu.

Iura ştia ce spune: într-adevăr, când anumite împrejurări împiedică temporar desfăşurarea muncii, administraţia are dreptul să dea concediul legal celor în cauză.

Iar împrejurările care surveniseră erau chiar de această natură.

Unul dintre rezultatele deplasării de astă-iarnă a lui Privalov la Moscova a fost includerea în planul institutului a unor cercetări legate de conducta de ţâţei fără ţevi. Sarcina ce revenea institutului era destul de modestă: lucrările principale le efectua Institutul suprafeţelor. Cu toate acestea, precautul Koltuhov nu îngăduia să se facă niciun fel de experienţă.

— Să vă ia naiba, bombănea el răspunzând la argumentele lui Privalov. Cu drăguţul vostru obicei de a vă băga nasul şi degetele unde nu trebuie, parcă-l văd mâine pe laborantul tău că-şi vâră capul în inductor! Şi cine răspunde, Koltuhov?!

Tinerii ingineri îl condamnau pe Koltuhov. Cel mai mult se agita Iura. El pomeni iarăşi de inchizitorii care îl persecutau pe Galilei, şi lucrurile ajunseră până acolo că se pomeni chemat de Koltuhov şi admonestat „pentru pălăvrăgeală”.

Şi Nikolai suporta greu amânarea lucrărilor legate de conducta fără ţevi. După cele ce văzuse şi auzise la

Institutul suprafeţelor, dăduse frâu liber fanteziei. Aproape seară de seară Nikolai şi Iura lucrau la nişte planuri şi făceau de zor calcule. Contrazicându-se, se certau şi ţipau unul la altul; acum Nikolai era cel care îl acuza mai des pe Iura de „îngustime de minte”.

— Mult am să-ţi mai rabd tirania? întreba Iura furios.

— Parcă pe tine te poate tiraniza cineva! răspundea Nikolai.

Noua lor pasiune era apărarea antimeteoritică a navelor cosmice: la întâlnirea în spaţiu dispozitivul acţionează automat, suprafeţele se deschid una după alta şi corpul meteorului trece liber prin navă, fără să-i pricinuiască vreo defecţiune.

Prietenii noştri se năpustiră cu lăcomie asupra astronomiei şi cosmonauticii. Multe lucruri se dovedeau însă peste puterea lor de înţelegere. Îşi luaseră obiceiul să meargă la Privalov acasă. Boris Ivanovici le împărtăşea cu plăcere tot ce ştia despre problemele timpului, spaţiului şi gravitaţiei, şi le furniza cărţi.

— Suntem acum catastrofal de deştepţi, spunea Iura după ce termina câte o carte din acelea recomandate de Privalov. Ar putea să mă ia şi la academie, ca secretar ştiinţific.

— Ca motan ştiinţific, râdea Nikolai.

Dar lunile treceau şi Iura începu să observe că prietenul lui manifesta din ce în ce mai puţin interes faţă de „probleme”. Seara, Nikolai nu mai voia să iasă din casă. Doar uneori se ducea la cinematograf. Interesul pentru cărţile de ştiinţă se topise. Acum recitea atât de îndrăgita „Călătorie pe Coasta Maklai”. Se apucase, de asemenea, după exemplul lui Boris Ivanovici, „să şi-l reîmprospăteze în minte pe Jules Verne”.

— Ce e cu această neagră deprimare care te-a cuprins? tot încerca să afle Iura. Ce se petrece cu tine?

Nikolai îi făcea semn să-l lase în pace şi tăcea. Tăcea cu încăpăţânare.

La sfârşitul lunii aprilie, de la Moscova sosi un plic voluminos. Directorul institutului se încuie în cabinet cu Koltuhov şi Privalov. Ceva mai târziu sosi şi academicianul Baghanlî. Se îndreptă în grabă spre clădirea centrală şi dispăru după uşa masivă, capitonată cu piele, a directorului. Consfătuirea se prelungi mult. Li se tot ducea în birou când ceai, când apă minerală.

Spre sfârşitul pauzei, Iura îşi vârî nasul în anticameră. Adulmecă şi spuse, uitându-se la uşă. de netrecut:

— Miroase a prăjit!

— Du-te, Iurocika. Vezi-ţi de treabă, îl sfătui secretara, continuând să bată la maşină. N-ai grijă, se descurcă ei şi fără dumneata.

Iura se năpusti pe scări în sus şi intră în laborator.

— Kolka, aici se petrece ceva! îi şopti prietenului. De dimineaţă sunt în şedinţă. Boris Ivanovici nici n-a băut în pauză lapte bătut. Cu siguranţă vreo veste de la Moscova… Dar mai lasă în pace rigla! N-auzi? Ce-i cu tine?

Nikolai nu răspunse. Cerceta cu o. atenţie exagerată desenul neterminat. Curba trasă tocmai atunci amintea o pânză umflată de vânt… Deodată îşi aminti de bordul alb, înalt, al motonavei şi sarafanul roşu zburând în jos… Ochii ei negri, trişti…

Nikolai îşi trecu palma peste frunte.

Înainte, Rita era doar o necunoscută, un om străin. Ar fi putut s-o uite, încetul cu încetul, să şi-o scoată cu totul din minte. Acum însă… Acum e cu totul altceva. O eviţi, n-o eviţi – tot nu poţi scăpa de asta. Necunoscuta nu mai exista. Există Puma – fata din copilărie. I-a povestit totul, ca unui adevărat prieten, l-a făcut părtaş la greaua ei soartă, a avut încredere în el…

De când au venit de la Moscova, Nikolai aproape că n-a mai văzut-o. Rita i-a telefonat de câteva ori la birou. Cu o voce inexpresivă, el o întrebase ce mai face şi dacă s-a mai întâmplat ceva „în chestia aceea”. Da, se

întâmplase: Anatoli Petrovici s-a întors acasă şi i-a promis Ritei că va începe tratamentul de îndată ceva termina lucrul. Iar lucrul mergea bine, progresa. Rita povestea toate acestea cu însufleţire, era chiar veselă, iar Nikolai se bucura pentru ea. Totuşi fiecare telefon al ei îl indispunea. Mai bine nu l-ar mai chema.

Într-o zi Rita se gândi să-i prezinte soţului prietenii din copilărie şi-i invită, pe Nikolai şi pe Iura, la o ceaşcă de ceai.

Cu această ocazie Nikolai îl văzu pentru întâia oară pe Benediktov. îl uimi culoarea nesănătoasă a feţei lui, pungile de sub ochi, privirea stinsă. La rândul său, Anatoli Petrovici rămase uimit când Nikolai îşi spuse numele.

— Cum? se miră el. Daţi-mi voie! Dumneata eşti Poţapkin, nu dânsul?... Se uită la Iura.

— Vă rog să-mi iertaţi această mistificare neintenţionată. Iura zâmbi stânjenit. Dacă v-aş fi spus atunci că Poţapkin nu e acasă, aţi fi plecat, iar eu doream foarte mult să discut cu dumneavoastră... Numele meu este Kostiukov.

Benediktov făcu un „hm” semnificativ. Rita se grăbi să-şi poftească musafirii la masă.

Băură ceai cu tort. Iura începu să povestească din copilărie: cum se jucau de-a indienii şi cât aveau de pătimit ficuşii Tarakanşei din cauza asta... Nikolai se învioră, începu să vorbească despre Jules Verne.

— Am recitit zilele acestea „De la Pământ la Lună”, spuse el. Deştept, bătrânul! închipuiţi-vă că a dedus de pe atunci locul de unde îşi vor lansa americanii navele cosmice: Florida. Iar traiectoria rachetei lui Jules Verne, care a înconjurat Luna, aproape că coincide cu calea parcursă de racheta noastră, sovietică...

— Uimitor! exclamă Rita.

Nikolai observă că se uită la soţul ei cu nelinişte. Anatoli Petrovici se juca apatic cu linguriţa de tort şi nu participa la discuţie. Ce l-ar mai fi întrebat Nikolai de

cuţitul lui Matveev! Dar această întrebare şi multe altele, 24 369

care i se îngrămădeau pe limbă, erau încuiate cu lacătul greu al promisiunii date Ritei.

Deodată Benediktov îl fixă pe Nikolai cu o privire stinsă:

— Instalaţia voastră… vreau să spun: aţi obţinut la ea penetrabilitate de lungă durată?

Nikolai fu cât pe aci să se înece, atât de mult îl surprinse întrebarea. Mestecând în grabă bucata de tort pe care o avea în gură, el răspunse:

— Să vă spun drept, nu ştiu. Am transmis Academiei de ştiinţe toate materialele. Acolo se fac experienţele.

— Va să zică nu vă mai interesează această problemă?

— Ba cum să nu… Ei au însă mult mai multe posibilităţi pentru o cercetare sistematică.

— Dar la dumneavoastră, Anatoli Petrovici, cum merg treburile? întrebă Iura pe un ton amabil. Când o să vă putem felicita?

— Putem noi să ne punem cu Academia de ştiinţe! zâmbi cu amărăciune Benediktov.

— De ce să vă „puneţi cu ea”? Iura îşi mişcă sprâncenele bălaie. Alăturaţi-vă nouă şi gata. Timpurile savanţilor schimnici au trecut. Problemele ştiinţei moderne…

— Sunteţi încă prea tânăr, tovarăşe Kostiakov…

— Kostiukov, îl corectă Iura.

Benediktov nu luă în seamă întreruperea.

— Prea tânăr ca să-mi indicaţi mie care timpuri au trecut şi care nu, se posomorî el.

O tăcere stânjenitoare se aşternu. Rita se grăbi să schimbe subiectul discuţiei:

— Copii, mergeţi mâine la Filarmonică să-l ascultaţi pe Kaminka? x

Dar Kaminka nu ajută la nimic. Seara era ratată. Anatoli Petrovici se ridică de la masă şi, invocând o

durere de cap, se retrase.

Iura înţelegea, desigur, ce se petrece cu Nikolai, dar pentru întâia oară după atâţia ani de prietenie nu vedea cum ar putea să-l ajute. Încercase chiar să-i ceară un sfat Valiei, dar nu găsise înţelegere la ea. Valiei îi era profund antipatică această prietenă din copilărie, apărută pe neaşteptate. Zadarnic căuta s-o convingă că pentru el Rita e… ca o verişoară.

— Ah, verişoară!! Valea se supără. Atunci de ce îmi ceri mie sfatul? Cere-i-l direct verişoarei!… Îşi amintise zicala franţuzească pe care o citise în „Război şi pace”: „Cousinage est un dangereux voisinage”.

— Dar eşti răutăcioasă, observă Iura jignit. Eu, ca şi soţia lui Cezar, sunt în afara bănuielilor. Iar în ce-l priveşte pe Kolea, sentimentele lui nu intră în competenţa ta, pentru că tu nu cunoşti matematica.

— Ce legătură are matematica?

— Arc, pentru că raportul între „a” şi „b” reprezintă dependenţa lor. Dacă „a”-ul lui Kolka este egal cu vreo mărime finită, apoi „b”-ul Ritei. este egal cu zero. Iar raportul între zero şi o mărime finită este tot zero.

Valea clipi încurcată.

— Să ştii, începu ea cu indignare, că matematica asta eu o înţeleg mai bine ca tine! Kolea al tău e un idiot tipic. Şi, în definitiv, lasă că ştiu eu ce-am de făcut.

În prima seară de duminică după această discuţie, Iura şi Nikolai o aşteptau pe Valea lângă farmacie, să meargă împreună la cinema. Valea nu veni singură: era însoţită de o fată cu faţa rotundă, cu o băsmăluţă verde şi un palton gri, în formă de clopot.

— Vă prezint pe prietena mea, Zina…

Valea îl privi cu înţeles pe Nikolai. Apoi îl luă pe Iura de braţ şi porniră înainte. Lui Nikolai nu-i rămânea altceva de făcut decât să meargă alături de noua cunoştinţă. Zina se dovedi a fi o fată deşteaptă şi citită. Vorbiră despre cărţi şi Nikolai trebui să recunoască că nu citise multe noutăţi.

La cinema nu găsiră bilete şi porniră să se plimbe pe Bulevardul Mării. Sufla un vânt rece, din nord. O ramură de salcâm bătea în felinar. Sub salcâm o bancă – aceea lângă care, vara trecută, Nikolai o întâlnise pe Rita.

Deodată se opri în loc. Îi pare foarte rău, dar îl aştepta acasă o lucrare urgentă: Privalov i-a dat să traducă până luni un articol din „Pipe line news”.

— Ştii tu, invocă el mărturia lui Iura. Încă de la începutul săptămânii m-a rugat.

* înrudirea dintre veri e o vecinătate primejdioasă – 1. franceză (n.a.).

** Noutăţi în construcţia conductelor – 1. engleză (n.a.).

— Da, confirmă Iura, care acum auzea asta pentru întâia oară. Mai ai mult la el?

— Până pe la două noaptea îl termin.

Valea îl ţinti pe Nikolai cu o privire nimicitoare şi o luă pe Zina de braţ.

Nikolai salută respectuos şi plecă.

Plicul trimis de Institutul suprafeţelor conţinea într-adevăr o comunicare extrem de importantă: frecvenţa care acţionase asupra instalaţiei din stradela Bondarnîi fusese precizată. Schema care se întrezărise vag din experienţa stângace a tinerilor ingineri era acum exact exprimată în limbajul cifrelor şi formulelor. Moscoviţii obţinuseră un prim rezultat: barele presate în câmpul inelului lui Möbius pătrunseseră una într-alta; nu prea adânc, e adevărat, dar pătrunseseră. Grigori Markovici considera că acum pot şi cei din sud, cu propriile lor. forţe, să continue experienţele pe lichide.

Precautul Koltuhov fu nevoit să cedeze. Îl autoriză pe Privalov să pregătească experienţa.

Tema avea un caracter secret. Puţini ştiau ce se ascunde sub numărul ei nu prea grăitor, dar tot institutul simţea că se va face o experienţă neobişnuită. Toate comenzile lui Privalov se executau cu prioritate în atelier. Umblau zvonuri despre un oarecare inel ingenios.

Proiectarea inelului lui Möbius nu era de loc uşoară. Atunci, în stradela Bondarnîi, pe masă se răsfăţa un inel făcut la inspiraţie.

Acum, când forma câmpului activ fusese calculată, dimensiunile geometrice ale inelului erau legate de parametrii acestui câmp.

…Faraday a descoperit cândva că sarcinile electrice se colectează numai pe partea exterioară a conductorului. Pentru a dovedi acest lucru, marele om de ştiinţă a construit o cameră acoperită din toate părţile cu o plasă metalică conectată la o maşină electrostatică. În exteriorul camerei, electroscoapele arătau existenţa sarcinii: foiţele lor se depărtau. Dar dacă un om intra în această cameră – numită acum „cuşca lui Faraday” – cu un electroscop şi închidea în urma sa uşa cu plasă, electroscopul nu indica prezenţa sarcinilor, oricât de mult s-ar fi rotit generatorul electrostatic din exterior.

Prin urmare, sarcinile electrice se colectează pe suprafaţa exterioară a conductorului. Dar inelul lui Möbius n-are decât o singură suprafaţă – nici exterioară, nici interioară. După părerea academicianului din Moscova, tocmai această particularitate genera misterioasa restructurare a legăturilor interne ale materiei. În orice caz, pe asta se baza întreg programul experienţei alcătuit de Privalov şi Baghanlî.

Pregătirile durară toată luna mai şi jumătatea lui iunie.

Cititorul îşi aminteşte, probabil, că într-una din încăperile laboratorului lui Privalov fusese montată o instalaţie cu o spirală din tub de sticlă înăuntrul statorului maşinii electrice. Acum lângă stator se înălţa inelul lui Möbius – o verigă răsucită de un metru şi jumătate, dintr-un metal gălbui. În spatele inelului sclipea mat un disc de aluminiu, ecranul condensator, conectat la un puternic generator electrostatic.

Spirala de sticlă umplută cu apă se prelungea acum până la un mic rezervor de ţâţei.

Se presupunea că în câmpul inelului lui Möbius, realizându-se penetrabilitatea, ţiţeiul va trece pe spirală prin apă. Acesta va fi de fapt modelul dorit al conductei de ţâţei fără ţevi, o difuziune deplină a lichidului, realizată prin restructurarea legăturilor interne: particulele de ţâţei vor trece liber printre particulele de apă.

Moscoviţii scriau că în „momentul pornirii” e necesară o oarecare excitare a câmpului, dinafară. Grigori Markovici considera că în acest scop se poate folosi un fascicul de radiaţii gama dure. Iată de ce alături de inel era fixat şi un conteiner de plumb cu o fiolă de preparat radioactiv.

Koltuhov dăduse dispoziţie ca aparatele de comandă şi cele de măsurat să fie scoase în încăperea învecinată, iar camera cu instalaţia o încuie şi o sigilă personal.

De câteva zile instalaţia era încercată la diferite regimuri. Deocamdată nu ieşea nimic: ţiţeiul, împins de pompă, disloca pur şi simplu apa din spirala de sticlă. Privalov era nervos. Vru chiar să pătrundă în camera cu instalaţia, dar Koltuhov nu-i îngădui.

— Nu te prosti! bombăni el. Toate aparatele sunt aici, prin urmare de aici se vede mai bine. Cu radiaţiile nu-i joacă. Ai răbdare.

În ziua aceea totul începu ca de obicei. Inginerii îşi ocupară locurile în faţa aparatelor. Iura puse în funcţiune teletransmiţătorul instalaţiei. Pe ecranul televizorului apăru inelul lui Möbius şi spirala de sticlă.

— Atenţiune, începem, spuse Privalov. Conteinerul!

Electricianul apăsă pe buton. În camera alăturată un electromagnet puternic săltă capacul de pe conteinerul de plumb şi fluxul de radiaţii gama se îndreptă spre zona de întâlnire a apei cu ţiţeiul. Se aprinse ochiul de rubin al indicatorului de radioactivitate.

— Sarcină statică!

Se auzi declicul întrerupătorului şi dincolo de perete generatorul începu să vuiască. Pe fundul tubului catodic

al oscilografului, supravegheat de Nikolai, un zigzag verde apăru şi se târî încet spre dreapta, pe lângă diviziunile cadranului gradat. Nikolai întoarse mânerul şi reţinu zigzagul pe loc.

— Nikolai Sergheevici, frecvenţa stabilită: două sute treizeci! comandă Privalov şi se apropie de dispozitivele de autoînregistrare.

Liniile tremurătoare, de culoare liliachie, se târau în urma peniţelor triunghiulare, panglica cadrilată înainta încet.

— Două sute patruzeci!

Trecând cu răbdare de la o poziţie la alta, Privalov încerca intervalul stabilit pentru ziua respectivă.

Deodată Iura se apleacă spre ecran: graniţa dintre ţiţeiul întunecat şi apa străvezie îşi pierduse claritatea, se tulburase.

— A pornit! şopti el sugrumat.

Toate privirile se aţintiră asupra ecranului: într-adevăr, se părea că ţiţeiul nu mai împinge apa, ci trece prin ea…

Privalov se lipi pur şi simplu de manometrul de măsurat la distanţă. Rezistenţa scădea în mod evident. O sută douăzeci… Şaptezeci… Cincizeci şi două de grame pe centimetrul pătrat… Se repezi din nou la televizor. Conţinutul lichid din spirala de sticlă se tulburase în întregime.

— Penetrabilitatea, Boris Ivanovici! Iura râse fericit.

Rezistenţa apei scădea rapid. Se apropia de mult doritul zero. Koltuhov se ridică şi se apropie de manometru.

— M-da, făcu el. Se pare că am reuşit…

Treizeci şi cinci… Treizeci… Şi deodată acul/tremurând, se opri la douăzeci şi şapte.

Privalov bătu nerăbdător cu unghia în geamul manometrului. Acul parcă se opintise într-un obstacol invizibil.

— Kolea, adaugă cinci zecimi, ceru el încet.

Nikolai întoarse uşor minerul pentru reglarea intensităţii câmpului. Zigzagul verde de pe ecranul oscilografului crescu puţin. Acul manometrului nu se clinti.

— E un prag, spuse Privalov. Încă cinci zecimi!

— Boris Ivanovici! îl chemă deodată electricianul. Ia uitaţi-vă aici.

Sub geamul contorului de consum al energiei electrice cifrele alergau mai repede ca de obicei. Sutimile nu se puteau distinge de loc – ele se contopeau.

Privalov se uită la ampermetru: acul arăta aproape zero, ca şi cum instalaţia ar fi fost scoasă din circuit. Roţile contorului se roteau însă tot mai repede. Se părea că energia electrică a reţelei dispare în neant.

Se apropie Koltuhov.

— Ca-ntr-o prăpastie fără fund! se alarmă el. Ce se întâmplă?

Fu întrerupt de soneria telefonului. Koltuhov ridică receptorul.

— Da. Koltuhov… Nu, n-am conectat nimic nou la reţea… Cum? Da, va trebui. Telefonez după cinci minute. Puse receptorul jos şi se întoarse către Privalov. De la staţie… sunt îngrijoraţi. În raion scade tensiunea. Au conectat unităţile de rezervă, dar dispozitivele de protecţie nu funcţionează. O scurgere de energie monstruoasă, inexplicabilă. Oprim?

Zigzagul de pe oscilograf creştea în înălţime, deşi regimul nu se schimba.

— Nu! Privalov nu-şi lua ochii de la zigzag. Încă o sutime!

Zigzagul verde sări până la limită. Contorul începu să urle ca o sirenă, cifrele se contopiră în dungi cenuşii. Geamul zbură cu zgomot, roţile dinţate ale contorului săriră cât-colo. – electricianul abia apucă să-şi acopere ochii cu mâna.

Ecranul televizorului fu inundat de o lumină intensă. Iura se dădu înapoi fără să vrea.

Privalov se repezi la întrerupătorul principal, ca să deconecteze instalaţia cu mâna. Dar nu mai apucă s-o facă. Dincolo de perete răsună o bubuitură scurtă şi înfundată, tencuiala începu să curgă peste capetele lor, duşumeaua se cutremură. Privalov smuci întrerupătorul şi, întinzându-şi mai rău cu mâneca pe faţă praful de var, se uită în jur. Toţi, erau întregi; pe cât se pare, nici n-au avut timp să se sperie – atât de repede se petrecuse totul.

— Deschide televizorul, porunci Privalov cu voce răguşită. Numai televizorul.

Ecranul se lumină mat, brăzdat de o reţea de linii drepte. Imaginea nu apărea. Iura răsucea butoanele:

— S-a zis cu emiţătorul! exclamă el. De altfel, dincolo…

— Închideţi conteinerul, porunci Koltuhov.

Electricianul apăsă pe buton, dar becul continua să ardă cu o lumină rubinie.

— Nu se închide, spuse electricianul. E ceva cu electromagnetul…

— Proastă afacere, bombăni Koltuhov. Tovarăşi, toată lumea afară.

Coridorul vuia de glasuri neliniştite. Directorul cobora în grabă scara…

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

Koltuhov şi Privalov, luându-l deoparte, îi relatară pe scurt cele întâmplate.

— În cameră e un conteiner deschis, adăugă Koltuhov. S-ar putea ca, în urma exploziei, fiola să fi sărit afară şi să se fi spart. Pereţii sunt groşi. Totuşi… o mie cinci sute miligrame de substanţă radioactivă!…

— Sigilaţi laboratorul, dispuse directorul. Şi chemaţi echipa de accidente.

Pagubele pricinuite de explozie n-au fost prea mari. O parte a duşumelei fusese carbonizată, căzuse tencuiala, se prăbuşise aparatura… Dar, mai grav – aşa cum presupusese Koltuhov – cartuşul de aramă cu fiolă

zburase din conteinerul de plumb, se turtise de perete şi substanţa radioactivă se pulverizase. Camera respectivă, precum şi cele două alăturate, şi încă trei de la etaj, situate deasupra locului exploziei, nu puteau fi utilizate până la o totală decontaminare.

Întregul laborator al lui Privalov era scos temporar din funcţiune.

Iată de ce Valerka Gorbacevski, sosit cu o întârziere de unsprezece minute din concediul de studii, n-a avut timp nici să-şi vină în fire şi-a şi intrat în concediul legal de odihnă.

De altfel, el tot se mai temea că inginerul Kostiukov îi joacă o festă. Hotărî să urce până sus şi puse chiar piciorul pe prima treaptă, când îl zări pe Privalov.

Cu o valijoară în mână şi mantaua de ploaie pe braţ, Boris Ivanovici cobora scările. Îi întinse lui Valerka mâna şi – de ce oare? – îi spuse „la revedere”.

Iată-l, îşi ia rămas bun de la Iura şi iese din vestibul!

— Iuri Timofeevici! se rugă Valerka. La urma urmei, ce s-a întâmplat?

— Boris Ivanovici pleacă la Moscova cu avionul.

— De ce?

Asta n-o ştia nici Iura. Ştia doar că Privalov şi Koltuhov, care intraseră după explozie cu haine de protecţie în încăperea cu instalaţia, au descoperit acolo ceva ce impunea o plecare urgentă la Moscova. Şi mai ştia Iura că la Moscova a fost expediată o ladă grea, căptuşită cu plăci de oţel.

CAPITOLUL II

Cinci tineri, fără a mai socoti şi câinele, pornesc cu iahtul în întâmpinarea unor noi aventuri

Am ieşit din golful acesta bine aprovizionat cu de *toate…*

CHR1 STOP HOR COLUMB: „*Jurnal*.

Era aproape cinci dimineaţa. Oraşul, care încingea cu un semicerc golful, încă mai dormea. O pâclă uşoară plutea deasupra apei cenuşii, revărsându-se peste chei,

învăluind siluetele întunecate ale şlepurilor din radă. La răsărit însă mijea văpaia roş-aurie a unei zile noi.

! 377.

Însoţiţi de Rex, Nikolai şi Iura, cu valizele în mâini, se apropiau de poarta iaht-clubului. Valerik Gorbacevski, cu nelipsitul aparat de radio cu tranzistori şi cu lanseta, îi şi aştepta.

— It is a good roheater to-day*, pronunţă el fraza dinainte pregătită”.

Iura râse. În ajun îl certase pe Valerik pentru nota luată la engleză.

Tinerii păşiră pe debarcaderul iaht-clubului. Rex alerga în urma lor. La capătul dinspre larg al debarcaderului, rezemat cu spatele de o barcă răsturnată, şeful de echipaj Menti „îşi lua micul dejun”.

Faţa lui largă, pârlită de soare, părea turnată din aramă veche, de culoare închisă. O coroniţă căruntă înconjura chelia bronzată. În veşnicul maiou cu dungi, cu un cercel în urechea stângă, cu tatuaje ingenioase pe braţe, cu un cuţit pe care-l ţinea strâns în pumn, Menti părea coborât pe pontonul iaht-clubului direct din paginile lui Stevenson.

În faţa lui, pe o basma albă, curată, se înşirau într-o ordine strictă caşcaval, voblă de Astrahan, o tinichea cu zahăr cubic, ceainicul. În cană aburea ceaiul tare. Şeful bazei tăia felii mari dintr-o lipie caldă.

— Siurkuf, spaima mărilor, îşi bea grogul de dimineaţă, spuse Iura încet.

Menti era tare bătrân. În tinereţe fusese pescar pe Marea Caspică, apoi a navigat pe liniile oceanice ale marinei comerciale ruseşti, pe veliere greceşti, pe vapoare englezeşti. Nu era port în lume unde să nu fi fost bătrânul Menti. Întors în patrie, a lucrat multă vreme pe vasele de pescuit din Marea Caspică. După ce a ieşit la pensie, Menti – care n-avea astâmpăr – s-a angajat la iaht-club.

De când se ştie, n-a fost niciodată bolnav. Nici măcar

dinţii nu l-au durut. La orice oră, cât de devreme ar fi venit vreun membru al clubului, totdeauna îl găsea pe vajnicul marinar la datorie.

— Bună dimineaţa, Mehti-babă **, salută Iura respectuos.

Menti îi scrută pe cei trei tineri cu ochii lui negri, inteligenţi, şi dădu din cap în chip de răspuns la salut.

— Azi e vreme frumoasă (1. engleză) (n.a.). ** Baba – bunic (1. Azerbaidjană) (n.a.).

— Am pregătit încă de ieri iahtul pentru drum. îl informă Nikolai. Totu-i în ordine.

— Asta la tine ordine? spuse sever Menti. Mai întâi cercetăm, atunci se vedem. Stai şi mănâncă.

Tinerii se aşezară în jurul lui şi căpătară câte o cană cu ceai. Menti se uită ponciş la aparatul de radio şi întrebă:

— Iei muzica cu tine?

Iura zâmbi linguşitor:

— Să asculţi colo un cântec marinăresc! Ce, strică?

Menti nu spuse nimic. Expedie în gură o bucată mare de caşcaval şi o mestecă fără grabă.

— Oamenii la oraş nu trăiesc cum trebuie, vorbi el pe neaşteptate, arătând sus, spre casele luminate slab de soarele care abia răsărea. Mai doarme două ceasuri. Trebuie să mănânci când soarele abia se scoală, numai atunci omul este puternic.

Această afirmaţie înţeleaptă nu stârni riposta nimănui.

— Ce citeşti acum, Mehti-babă? întrebă Iura văzând lângă ceainic o carte în care, în loc de semn, se afla un smoc lung de câlţi.

Menti citea numai cărţi despre mare. La biblioteca din port era întotdeauna pregătit ceva pentru bătrânul marinar. Menti se putea înţelege cu reprezentantul oricărei naţionalităţi, folosindu-se de un amestec extraordinar de cuvinte din diferite limbi, dar citea la fel de încet în limba rusă, Azerbaidjană şi engleză.

Menti arătă în tăcere coperta cărţii.

— „Grin: Regina valurilor", citi Nikolai. Îţi place?

— Asta autor, Grin, iubeşte marea, răspunse Menti, dar nu cunoaşte bine. pânze. Sunt cărţi care a scris Jack London, Sobolev, şi încă unul, cu care am navigat împreună – unul Luhmanov, Dmitri Afanasievici... Ei cunoşteau pânze, scriau foarte bine. Asta nu cunoaşte pânze, dar iubeşte marea. O înţelege bine. Spune adevărat despre femeia asta care aleargă pe valuri.

— Ai văzut-o vreodată? întrebă Iura.

— Eu n-am văzut, dar marinarii bătrâni au văzut. Hai, mergem să vedem iahtul.

„Mekong" era ancorat la vreo două sute de metri de iaht-club. Menti se apropie legănându-se de marginea debarcaderului şi sări într-o barcă. Tinerii îl urmară.

379

Până ătunci Menti nu-i dăduse lui Rex nici cea mai mică atenţie. Dar când câinele sări şi el în barcă, bătrânul Kse uită ponciş şi spuse scurt:

— Dă afară.

— De ce? făcu Iura o figură naivă. E un câine cumsecade.

— Câine cumsecade stă acasă, nu pleacă pe mare.

— Mehti-babă, moare dacă-l lăsăm acasă.

— Înainte n-a murit, când ai plecat pe mare, n-o să crape nici acum.

— Mehti-babă, îl imploră Iura, Rex e un foarte, foarte bun câine marinar...

— La tine radio-marinar, câine-marinar, mai trebuie aduci catâr, să spui că tot marinar! se burzului Menti. Scoate afară!

Trebuiră să-l dea pe Rex jos din barcă. Valerka, înecându-se în râs mut, desfăcu funga de la prova şi tinerii, vâslind cu nădejde, se apropiară de iaht.

Examinarea dură plictisitor de mult. Menti controla meticulos fiecare nod şi fiecare întinzător.

— Te duci pe mare, nu pe bulevard, bombănea el.

Cum strângi velestraiul de furtună? Toate trei colţuri trebuie afară. Dacă prinde furtuna noaptea, nu găseşti, pierzi timp. Strânge cum am învăţat!

Nikolai şi Iura desfăcură ascultători pânză şi o împăturiră din nou.

Apoi îl lăsară pe Valerka pe „Mekong” şi se întoarseră pe mal. Intrară în ghereta iaht-clubului, unde îşi avea Menti şi locuinţa.

Bătrânul îşi puse ochelarii şi desfăcu jurnalul de bord.

— Scrie, îi spuse el lui Nikolai şi împunse cu unghia pagina curată. Câte persoane, numele, încotro, pentru ce, câte zile, semnează – am primit autorizaţia portului, buletin meteorologic, harta…

Profitând de concediul neaşteptat, prietenii noştri hotărâră „să facă o excursie straşnică pe mare”. Ţinta lor era să ajungă cu iahtul până la gurile râului Kura şi, dacă vor avea vânt favorabil, chiar mai departe, spre sud, până la Lenkoran, ca să viziteze rezervaţia subtropicală de acolo. În drum vor putea face escale pe insuliţele arhipelagului.

Valerka, primit de curând membru în echipajul „Mekong”-ului, manifesta faţă de expediţia proiectată un entuziasm indecent. Îşi oprea pe stradă cunoscuţii şi, pigmentându-şi din abundenţă limbajul cu termeni marinăreşti, demonstra superioritatea sportului velelor faţă de toate celelalte. Învăţase aproape pe dinafară manualul de practică marină, luat de la Iura.

Valea primi şi ea, cu plăcere, să ia parte la expediţie, după care în prealabil fusese nevoită să ducă o intensă muncă de lămurire cu mama ei, care n-avea niciun pic de încredere în mare, această stihie perfidă.

Într-o seară, la Iura acasă, cu două zile înainte de plecare, cei doi prieteni întocmeau* itinerariul şi făceau liste de echipamentul şi proviziile necesare când deodată Nikolai dădu harta ia o parte şi se întinse după o ţigară.

— Iurka, spuse el după ce şi-o aprinse, hai să mai

invităm pe cineva.

— Hai, de ce nu. Iura înţelesese din prima clipă de cine e vorba. Telefonează-i.

— Mai bine cheam-o tu. Ai să fii mai convingător.

Rita răspunse imediat.

— Îmi pare foarte bine că nu m-aţi uitat, răspunse ea după ce ascultă invitaţia lui Iura, dar nu pot lipsi mult timp din oraş.

— Numai o săptămână, Rita. Doar eşti în vacanţă…

— Nu pot, Iurocika, nu insista. Îţi mulţumesc că ai telefonat. Transmite-i salutări lui Kolea.

Rita puse receptorul în furcă. Se aşeză cu picioarele strânse la locul preferat, în colţul divanului, şi deschise cartea. Ochii alunecau peste rânduri, dar sensul lor nu ajungea până la ea.

Iat-o din nou singură… Era a doua săptămână de când Anatoli Petrovici n-a mai dat pe acasă. Nu, nu s-au certat. Ea îl îngrijea cum putea mai bine, nu-l tulbura cu niciun fel de întrebări… Îi pregătea mâncărurile preferate, dar se convinse cu groază că el şi-a pierdut cu totul pofta de mâncare. Înţelegea prea bine că Anatoli Petrovici se jenează să ia faţă de ea ucigătoarele stupefiante, dar nici să se lipsească de ele nu mai putea. Pleca deseori şi pentru multă vreme la un laborator special. Nu-i prea mergeau bine treburile… De două săptămâni dormea iarăşi la Operatin. Acolo nu-l deranja nimeni…

I 381

Dimineaţa Rita se duse la Institutul de oceanologie. Fu nevoită să aştepte destul de mult în hol. Omul de serviciu nu-l găsea pe Benediktov.

— Îl căutaţi pe Anatoli Petrovici? auzi deodată o voce în spatele ei.

Rita se întoarse. Înaintea ei se afla Vova.

— Da, răspunse dânsa sec.

— Imediat îl chem, o asigură el săritor, şi Rita observă pe faţa lui o expresie de compătimire, sau poate

de vinovăţie.

După zece minute Benediktov coborî.

— Bine că ai venit, zise el, luându-i mâna în palma sa transpirată. Avea parcă o privire mai caldă.

Ieşiră în curtea institutului şi se aşezară pe o bancă, lângă peluză.

— Azi vii acasă? întrebă Rita.

Benediktov se întunecă.

— Înţelegi, trăim zile foarte înfrigurate… Am obţinut principalul, dar… nu putem să permanentizăm efectul… încă vreo câteva săptămâni, Rita…

Pleoapele lui se zbăteau nervos, faţa îi lucea de năduşeală. Rita scoase din geantă batista şi-i şterse fruntea.

— Bine, spuse ea cu tristeţe. Am să aştept.

— Zilele astea plec din nou la laborator. Iar dacă nu reuşim, atunci… Strâng toate materialele şi… am să fac altfel. Da, altfel, repetă el, şi în vocea lui se simţea o notă de ameninţare, de parcă s-ar fi certat cu cineva.

— Am trecut pe la doctorul Halilov, îl informă Rita. E gata să te primească oricând. Tolea, cu cât mai repede cu atât mai bine… Asta…

— Ştiu, ştiu. Dar mai aşteaptă puţin. Benediktov o luă iarăşi de mână. Eşti în concediu?

— Da. Rita îşi aminti deodată de convorbirea telefonică avută cu o zi înainte. Ştii, Tolea? Am fost invitată să fac o călătorie cu iahtul. Ce părere ai?

— Cine te-a invitat? întrebă el. Prietenii aceia ai tăi… din copilărie?

— Da. O excursie de o săptămână.

— Du-te, de ce să nu te duci. Te mai vânturi puţin… Ţii minte ce plăcut a fost anul trecut pe Volga?…

Rita îşi luă rămas bun şi se îndreptă spre ieşire. În poartă mai întoarse o dată capul. De acolo, de lângă peluza inundată în soare, Benediktov o privea. Braţele îi atârnau.

Ajunsă acasă, Rita îi telefonă lui Iura şi-i spuse că e

de acord.

Nikolai completă jurnalul de bord, trase o iscălitură lăbărţată şi în aceeaşi clipă se auzi un tropăit iute de tocuri.

— Vine Valea, se bucură Iura. Bună dimineaţa, Valea-Valentina!

— Bună, băieţi. Valea fugise repede şi sufla greu. Mi-era teamă că am întârziat… Bună dimineaţa, tovarăşe Menti!

Menti dădu din cap şi luând jurnalul intră în odaia lui.

— Minunată vreme! rosti Valea cu însufleţire. Ce-am alergat! Mi-ai spus aseară, Kolea, că dacă întârzii… Ei hai, ce staţi, e ora şapte. Nu plecăm?

— Mai aşteptăm puţin, mormăi Nikolai şi ducându-se până la capătul debarcaderului, scrută cu privirea aleea pustie a Bulevardului Mării.

— Pricep. Prietena din copilărie… Verişoara!… Valea făcu o strâmbătură şi se uită la Iura. Aţi invitat-o totuşi pe psihopata asta?

Iura îşi desfăcu braţele, privind-o cu reproş.

Toată buna dispoziţie a Valiei se duse pe apa sâmbetei.

— N-aveţi decât să aşteptaţi, cu plec, declară ea şi porni spre poarta iaht-clubului.

Dar Iura o ajunse din urmă, o luă de mână şi-i şopti cu înfrigurare ceva convingător.

— Vine! exclamă Nikolai.

La capătul bulevardului apăruse sarafanul roşu.

— Nu se prea grăbeşte, insinuă Valea.

Rita sosi, liniştită, zâmbitoare, dădu mâna cu toată lumea, îl scărpină pe Rex în cap. Câinele îi linse mâna şi începu să dea din ciotu-i de coadă.

— Aţi întârziat puţin, nu se putu abţine Valea să-i facă observaţie.

— Nu-i nimic, interveni Nikolai.

Coborâră în barcă. Profitând de lipsa lui Menti, Iura

îl luă pe Rex, poruncindu-i să stea culcat pe fundul bărcii.

— Fără Rex nu se putea? bombăni iarăşi Valea.

— Şi câinii au nevoie să mai schimbe impresiile, explică Iura.

Se apropiară de iaht.

— „Mekong”, citi Rita. E chiar iahtul acela?

— Acela, răspunse vesel Nikolai şi o ajută să păşească peste bord.

— Aşa! întregul echipaj e prezent, spuse Iura. Am onoarea să vă prezint pe tânărul nostru prieten. Dă-te-ncoa, Valerka.

Valerka se uită ţintă la Rita şi roşi. Rita nu înţelese stânjeneala lui. Îi întinse calmă mâna şi-şi rosti numele.

— Nu-l mai cunoşti? Nikolai râse.

— Cum adică? Noi… Rita se uită atentă la laborant, într-adevăr, parcă v-am mai văzut undeva…

Valerka se îmbufnă. Ca să-l cruţe, Nikolai nu-i aduse aminte Ritei de vechea întâmplare de pe Bulevardul Mării.

Îi porunci lui Valerka să ducă barca la debarcader şi să se întoarcă la iaht înot. Nikolai era în ziua aceea într-o bună dispoziţie rară, chiar sărbătorească.

— Pe locuri! comandă el când Valerka se apropie înot şi se căţără pe punte. Pânzele sus!

Întinzând funga mare, Iura şi Nikolai se prefăceau că depun mari eforturi. Începură un vechi cântec marinăresc de lucru, auzit nu o dată de la Menti:

Intră-n port un vas baban.

Hei-rup!… *Hei-rup*!

La fiecare „rup!” trăgeau cu nădejde capătul liber al fungii mari, şi pânză urca tot mai sus.

Oare cine-i căpitan?

Hei-rup /… *Hei-rup!*

— Adevăraţi piraţi, spuse Valea.

— Au haz, zâmbi Rita. Cum se bucură!

— Cred şi eu! Iahtul… e o idee fixă a lor.

Şcotele fură fixate. Pânză se curbă elastic şi „Mekong”, înclinându-se uşor, porni cu vânt de mare larg.

Nikolai şedea la cârmă. Iura se ridică, îşi îndepărtă mult picioarele, întinse mâna înainte şi declamă cu voce sonoră:

E o clipă fără seamăn Pentru bravul marinar:

Briza creşte… Iată, iahtul Lasă-n urmă ochiul far.

Stelele, sclipiri de aur.

Cum se oglindesc în ape!

Nu-ndrăznesc să cred, iubito.

Că te văd… că eşti aproape…

Valerka îl privea extaziat pe Iura. Rita asculta cu zâmbetul pe buze. Se simţea bine pe iahtul alb, mânat de vânt spre zarea albastră a dimineţii.

— Să trecem la repartizarea sarcinilor pe vas, anunţă Iura. Pe întinderile mării ne conduce curajosul căpitan de navă, Poţapkin. Îi făcu lui Nikolai o plecăciune ceremonioasă. Ofiţer-secund, de asemeni navigator neînfricat… cu permisiunea dumneavoastră, eu sunt. Musul Gorbacevski – dă ajutor pe punte şi… privire vigilentă înainte! Patrupedul Rex – în caz de răscoală pe vas îi muşcă pe vinovaţi de membrele inferioare.

Auzindu-şi numele, Rex îi linse piciorul gol.

— Dar noi? întrebă Valea, indignată. Ce neobrăzare: în ierarhia ta stupidă, ne situezi în urma lui Rex?

— Dimpotrivă! îşi duse Iura mâna la piept într-un gest patetic. Tu cu Rita asiguraţi personalul cu mâncare caldă, iar timpul liber îl utilizaţi pentru apărarea pielii de razele arzătoare ale soarelui tropical prin lipirea de hârtiuţe pe nasuri.

În clipa aceea Valea era ocupată chiar cu această importantă treabă: îşi lipea pe nas o bucăţică de ziar. Ea râse şi se întoarse spre Iura ca să-l ciupească de braţ. Apărându-se, Iura se retrase spre cabină şi dispăru înăuntru. După câteva minute apăru din nou pe punte. Capul îi era legat cu o basma roşie, iar în mână strângea

ceva negru.

Îşi făcu de lucru lângă catarg, trase rapid funga spinackerului şi pe catarg se înălţă un steag negru, pe care era pictat grosolan un craniu alb cu oase încrucişate.

— Costumul meu de baie! se îngrozi Valea.

— Ăsta-i „Roger cel vesel”! anunţă Iura. N-ai spus tu că suntem piraţi? Aşa că, iată, priveşte-l pe „Roger cel vesel”.

— Cu ce l-ai mâzgălit, nesuferitule?

— Cu cretă, nu te speria.

— Dă-l jos! auzi? Am să mă plâng căpitanului.

— Ofiţer-secund, coborâţi steagul! porunci comandantul. În caz contrar am să ordon să fiţi ridicat pe vergă.

În râsul colectiv, Iura coborî pe „Roger cel vesel”.

Iahtul ieşise din golf. Întinderea intens-albastră, pânză umflată de vânt, oraşul pierzându-se în ceafa sinilie…

Iura se întinse pe punte lângă Nikolai şi spuse încet:

— Acelaşi loc, Kolea. Cuţitul o fi tot pe fundul mării?

Nikolai nu răspunse. Dădu o comandă scurtă, pe care tot el o execută. Iahtul luă o altă direcţie.

— Iurka, adu harta.

O confruntară cu contururile ţărmului. Apoi Iura coborî în cabină şi întinse harta pe masă. Între punctul făcut de Nikolai cu o clipă înainte şi un alt punct trase cu ajutorul riglei o linie. Apoi, „păşi” paralel până la cerculeţul cu gradele:

— Direcţia o sută nouă! strigă el.

— Cât mergem pe direcţia asta? întrebă Nikolai.

Iura măsură distanţa pe hartă.

— Treizeci şi şase de mile. Ieşi din cabină. Sunt sigur că mergem cu cinci noduri. Înseamnă… înseamnă că dacă vântul se menţine, pe la ora trei ajungem…

— Dar unde mergem? întrebă Valea.

— Pe Insula Nelocuită. Să vedem ce mai e cu

conducta. Acum se pregăteşte acolo porţiunea a şasea. Dormim la cămin, iar dimineaţa pornim mai departe, spre arhipelag.

— Voiam de mult să te întreb, continuă Valea, de ce pe uscat voi, ca toţi oamenii, măsuraţi distanţele în kilometri, iar pe mare folosiţi neapărat mile?

— Valerka! strigă Iura.

— zent! răspunse „musul”, care scruta conştiincios întinderile, la prova iahtului.

— Explică de ce noi, marinarii, măsurăm distanţele în mile!

— În mile e mai comod, răspunse Valerka, scoţându-şi capul de sub velastrai.

— Mai pe înţelesul poporului, tovarăşe.

— Mila marină are o mie opt sute cincizeci şi doi metri, începu să explice Valerka, stânjenit. Asta corespunde cu lungimea arcului de un minut al meridianului. Prin urmare, nu mai trebuie recalculat în grade şi invers.

— Eu credeam că mila are şapte kilometri, spuse Valea.

— Asta-i mila geografică, ripostă Nikolai. Adică a cincisprezecea parte dintr-un grad al ecuatorului, cu alte cuvinte – patru minute. Ştii de unde provine cuvântul „milă”?

— Nu.

— Ţ-ţ-ţ! Şi mai zici că eşti filolog! Lui Nikolai i-a plăcut mult metrologia şi acum se simţea la largul lui. Mila provine de la o măsură din Roma antică: „milia passum” adică „o mie de paşi”.

— O mie de paşi? Ce pas mai e şi ăsta, de aproape doi metri!

— Romanii socoteau pasul dublu – dreptul şi stângul la un loc. Şi în general mila romană era mai mică decât cea marină – un kilometru şi jumătate.

— Dar nodul ce este? întrebă Valea.

— Valerka! strigă Iura. Explică ce este nodul.

Şi Valerka, după ce zâmbi satisfăcut, explică pe larg că nodul este unitatea de viteză – câte mile pe oră.

— Atunci de ce să nu se spună simplu şi clar – atâtea mile pe oră? nu se potolea Valea. Ce nevoie mai e de noduri?

— Păi să vedeţi de ce, începu Iura, savurându-şi cuvintele. Asta se petrecea tare de mult. Pentru măsurarea vitezei, navigatorii foloseau un simplu loch. Acesta era o frânghie prevăzută cu noduri la fiecare cincizeci de picioare, având la capăt o scândurică. Frânghia se lansa peste bord. Vasul mergea, scândură aruncată în apă rămânea pe loc, iar frânghia era trasă de ea. Un tip bărbos, cu maiou de marinar, se uita la o clepsidră de jumătate de minut – un fel de ceas cu nisip de pe vremea aceea – numărând câte noduri trec peste bord. Jumătatea unui minut reprezintă a suta douăzecea parte dintr-o oră, iar cincizeci de picioare – a o sută

25* 387

douăzecea parte din milă. Prin urmare, câte noduri se vor scurge într-o jumătate de minut, atâtea mile pe oră va parcurge vasul. Să zicem că s-au scurs peste bord cinci noduri – în acest caz aşa se şi spunea: vasul merge cu viteza de cinci noduri. S-a înţeles?

Valiei ştiinţa navigaţiei i se părea greu de însuşit, aşa că lăsă baltă nodurile şi milele. Scoase o carte şi se întinse pe acoperişul cabinei, îngrădit de o balustradă joasă.

— Rita, nu te plictiseşti? întrebă deodată Nikolai.

— Nu. E foarte interesant. Ea îi zâmbi. Şi, în general, îmi place… Mi-ai promis că mă-nveţi să conduc iahtul.

Nikolai îi dădu timona şi-i arătă cum să ţină direcţia după busolă.

— Văd că nu-i de loc simplu, spuse Rita după câteva minute. Iahtul nu mă ascultă.

— Nu smuci. Manevrează uşor. Acum la stânga… Aşa.

— Ţine cârma mai strâns, o sfătui Iura.

— De ce? Rita nu-şi lua ochii de pe busolă.

— Aşa scrie în romanele despre mare.

— Nu-l asculta, râse Nikolai. În primul rând cârma n-ai cum s-o ţii, că se găseşte sub apă. Asta-i timonă.

Pe la trei după-amiază „Mekong” ancoră lângă micul chei al Insulei Nelocuite.

Insula Nelocuită se afla cam la jumătatea distanţei dintre continent şi Recifele de ţâţei. Până nu demult, această insuliţă aridă, neprimitoare, de pământ argilos, îşi justifica pe deplin numele. Abia acum vreo zece ani a debarcat aici neamul temerar al petroliştilor mării. Au zidit case, au înălţat sonde. Prin armăturile lor, viaturile Caspicei au început a intona un cântec nou. În jurul insulei au apărut mici insuliţe de oţel – temeliile sondelor marine. Către grupul de sonde s-a întins estacada – o şosea de oţel deasupra mării. Pe fundul mării s-au aşternut firele conductelor submarine.

Acum pe Insula Nelocuită se pregătea un nou traseu de conducte pentru comunicaţiile interne ale exploatării petrolifere.

Echipajul „Mekong”-ului coborî pe ţărm. Valerka şi fetele plecară să viziteze insula. Iura şi Nikolai, însoţiţi de Rex, se îndreptară spre şantier.

Din cartierul de locuinţe tocmai pleca spre îndepărtatul grup de sonde un autobuz cu muncitori petrolişti. Valea, Rita şi Valerik urcară în autobuz. Tovarăşii de drum le povesteau cu plăcere cum s-a construit aşezarea muncitorească şi cum i se răpeşte mării ţiţeiul.

Era straniu şi neobişnuit de interesant să mergi pe estacada lungă de mai mulţi kilometri pe deasupra mării şi să asculţi explicaţiile, presărate cu glume, ale petroliştilor – flăcăi tineri, în salopete mirosind puternic a ţâţei.

Au stat apoi mult timp în bătaia vântului, lângă balustradă, şi au privit o sondă apropiată unde o coloană

de ţevi cobora la o adâncime de o mie de metri. Valurile se spărgeau cu zgomot în picioarele de oţel ale estacadei.

— Când te gândeşti că aceste minuni se petrec sub nasul nostru, iar noi am nimerit aici doar din întâmplare! spuse Valea, uitându-se plină de admiraţie în jurul său.

— Da… e uimitor, adăugă Rita.

Valerka nu zise nimic. El se gândea că o să mai treacă destui ani până o să ajungă şi el inginer.

Se înapoiară în cartierul de locuinţe şi-l traversară. Lângă un golfuleţ, la şantier, îl găsiră pe Iura.

Gol până la brâu, Iura cotrobăia în „pântecul” deschis al unui automat de sudură. Braţele îi erau mânjite până la umeri de ulei cafeniu. Şi pe fruntea năduşită lucea o pată de ulei.

— Ce faci acolo, Iurik? Valea, curioasă, aruncă o privire în orificiul întunecos unde, reflectându-se în baia de ulei, sclipeau dinţii şlefuiţi ai roţilor dinţate.

— S-a strivit pinionul, spuse Iura şi cu o smucitură a capului îşi îndepărtă părul de pe frunte. Am făcut bine că am trecut pe aici: mecanicii sunt azi liberi şi maşina ar fi stat până mâine… Valerka, fugi până în atelier – vezi casa aceea lunguiaţă? – şi spune-i lui Nikolai Sergheevici să-l mai scurteze puţin, cu vreo doi milimetri.

Rita şi Valea îl însoţiră pe Valerka. Ocoliră o stivă de ţevi şi intrară într-un atelier răcoros. Nikolai lucra la un strung.

După ce-l ascultă pe Valerka, el împinse minerul şi pinionul aproape finisat începuse să se rotească. Câteva rotaţii repezi ale rotiţelor avansului longitudinal şi transversal, fâşâitul şpanului tăiat… şi gata. Nikolai scoase piesa şi o duse la freză.

Ieşind din atelier, femeile se aşezară pe o bancă, la umbră.

— Îi cunosc pe băieţi de aproape doi ani, rosti Valea ca pentru sine, dar acum îi văd întâia oară.

Rita nu-i răspunse.

CAPITOLUL III

În care autorii, aducându-şi aminte de promisiunea făcută, aranjează un naufragiu

S-a prăbuşit catargul; navala dau pe punte Valuri bubuitoare…

Un scrâşnet 1 Ţăndări zboară? Se nalţă cât un munte

Năprasnica viitoare!…

G TONGFELLOW: Sfârşitul „Luceafărului. d

Cu multe mii de ani în urmă, înainte de apariţia omului, Marea Mediterană, Marea Neagră, Caspica şi Aralul constituiau un singur bazin uriaş de apă. În mijlocul apelor nemărginite se înălţau ca nişte insuliţe vârfurile Carpaţilor şi Caucazului.

Separarea mărilor s-a făcut încet. Când retrăgându-se, când unindu-se din nou, apele se apropiau de contururile de astăzi.

Sub acţiunea unor uriaşe forţe tectonice, straturi colosale de roci primare se ridicau vertical, se frângeau şi formau munţi noi. Fluvii bogate în ape rodeau din maluri, croindu-şi drum spre mări.

În epoca în care se forma aşa-numitul complex productiv, Marea Caspică era mult mai mică decât astăzi: exista numai partea ei sudică. Actualul ţărm sudic al peninsulei Apşeron era ţărmul de nord al mării; aici se vărsa în mare vechea Volgă – Paleovolga. Mai la sud bazinul era alimentat de Paleokura, ale cărei guri aproape că nu se deosebeau de gurile Kurei de astăzi. Iar pe ţărmul răsăritean se vărsa în mare Paleouzboiul – astăzi valea secată a Uzboiului.

Zona dintre peninsula Apşeron şi gurile Kurei a păstrat până în zilele noastre un caracter vulcanic. Ţărmurile sunt o aglomerare de vulcani noroioşi. În largul mării s-au răspândit insuliţele şi bancurile străvechiului arhipelag – produsele erupţiilor unor vulcani submarini.

Erupţii se semnalează şi acum, mai adesea sub

formă de grifoni – scurgerea liniştită din crăpături, uneori timp de ani întregi, a unor roci zdrumicate. Dar se întâmplă şi altfel: se trezeşte câte un vulcan, azvârle urlând o torţă de foc – şi atunci vâlvătaia înălţată până-n slava cerului se vede de la zeci şi zeci de kilometri.

E periculos să navighezi în aceste ape. „Comunicatele pentru navigatori” anunţă mereu modificările capricioase ale adâncimii în regiunea insulelor.

De când iahtul „Mekong” a intrat în apele arhipelagului, Iura nu se despărţea de „Călăuza Mării Caspice”.

— Insula Kumani! anunţă el, când într-o dimineaţă apăru din ceaţă o fâşie galben-cenuşie de pământ. Într-o sută de ani, de când e cunoscută, a apărut şi a dispărut de cinci ori. Ultima oară a apărut, după o erupţie submarină, de foarte curând, în decembrie 1959. Poartă numele descoperitorului ei, căpitanul goeletei hidrografice „Turkmen”, Kumani, care în anul 1860 a trecut-o în hărţile vremii. Mai târziu căpitanul Kumani l-a adus aici pe vestitul geolog Abih.

— Kumani? întrebă Nikolai. Ia stai, un căpitan Kumani a comandat clipperul „Izumrud” care l-a luat pe Mikluho-Maklai din Noua Guinee. O fi acelaşi?

— Probabil. O fi navigat pe Caspica, iar pe urmă, avansat în slujbă, o fi plecat pe ocean. E un nume rar – acelaşi trebuie să fie.

Iahtul se găsea de câteva zile în largul mării. Rita şi Valea se obişnuiseră să umble pe puntea înclinată şi învăţaseră să stea culcate în „hamac”, adică întinse după ghiu, în „burta” pânzei. Ele nu se mai temeau de primusul care se legăna în cuiul suspensiei cardanice şi crezură, în sfârşit, că iahtul e cel care se leagănă, în timp ce primusul rămâne aproape nemişcat. Masa o pregăteau după o reţetă a lui Iura, din mei şi cartofi tăiaţi mărunt, fierţi laolaltă; ceva mai târziu deşertau deasupra şi o cutie de conserve de carne. Se obţinea astfel un păsat pe

care cei de pe „Mekong” îl mâncau îndeobşte cu multă poftă.

391

— Mâncarea asta, explica Iura, suflând în lingură înainte de a o introduce în gură, n-are o denumire ştiinţifică. În flota lui Petru se numea pur şi simplu „caşă”, iar în vremurile noastre e cunoscută în raioanele agricole periferice sub denumirea de fleoaşcă.

— Tu eşti o fleoaşcă veritabilă, râse Valea.

— Mai bine ai cerceta etimologia acestui subtil termen. Îţi susţii apoi dizertaţia şi ajungi om. Eh, de ce nu sunt eu filolog!

— Oameni ca tine nu pot fi filologi.

— De ce?

— Pentru că tu eşti velist. Iar filologia e treabă serioasă.

— Auzi, căpitane? se adresă Iura lui Nikolai. Suntem defăimaţi în public!

— Ne lămurim noi îndată, spuse Nikolai, punând castronelul golit de mâncare pe măsuţa pliantă. Valerik, fii bun şi numeşte câţiva velişti fserioşi.

Stând de veghe la timonă, Valerka asculta discuţia zâmbind. Începu să înşire:

— Jack London, Jules Verne, Maupassant, Serafimovici, Kuprin, Hemingway…

— Einstein, adăugă Iura.

— De ajuns, conchise Nikolai şi se uită la Valea nu fără ironie. Ce mai spuneţi acum, señorita?

— Or fi fost şi unele excepţii, rosti moale Valea şi deodată se năpusti asupra lui Iura: Şi nu mai râde ca prostul!

— Într-adevăr, interveni Rita. Trei contra una, ce fel de discuţie e asta?

După masă strângeau vasele într-o plasă şi le atârnau în apă, la pupa. Zăngănind în şuvoiul puternic, castronaşele de metal se spălau lună.

Vremea era minunată. Umblau toţi numai în slipuri,

costume de baie şi ochelari de soare. Se înnegriseră binişor.

— Avea dreptate Darwin, spuse într-o zi Nikolai. Vă amintiţi de „Călătoria pe Beagle”? Omul alb, scrie el acolo, când face baie alături de un tahitian arată destul de prost. Pielea închisă e mai naturală decât cea albă.

Valea îşi ridică privirea de pe carte, vrând să riposteze, dar văzând umerii frumos bronzaţi ai lui Nikolai, nu mai spuse nimic.

Când soarele dogorea prea puternic, căpitanul Potapkin poruncea să se arunce ancora. Puntea „Mekong”-ului: –, e golea într-o clipă. Făceau baie, se cufundau, se urmăreau unii pe alţii prin apa străvezie. Punându-şi pe rând masca acvalangului şi labele, coborau până pe fundul nisipos al mării. Încercară şi arbaleta de construcţie proprie, pentru vânătoare sub apă.

— Desigur, spunea Iura, vânatul peştelui cu aparate de respirat este interzis, dar noi avem voie... Numai să putem!

Toţi trei bărbaţii urmăriră pe rând unul şi acelaşi crap. Niciunul însă nu-l nimeri...

Răceala în relaţiile dintre Valea şi Rita se topea treptat. Din solidaritate feminină, Rita o susţinea pe Valea în desele discuţii şi controverse. Uneori ele se izolau, în măsura în care este posibil acest lucru pe un iaht strâmt, şi discutau mult timp de-ale lor. Mai bine zis Valea vorbea despre dânsa, despre dizertaţie, despre Iura – cât poate fi de nesuferit şi neatent – iar Rita o asculta zâmbind.

Marea, soarele şi mişcarea îşi arătau efectele: Rita era tot mai veselă, se bronzase şi se îngrozea de propria ei poftă de mâncare. Vicisitudinile oraşului, neliniştea, amărăciunile ultimelor luni – toate acestea rămăseseră mult în urmă, îşi pierduseră consistenţa pe întinderea nesfârşita, sub bolta albastră a cerului senin.

O seară cu lună. Cerul negru era spuzit de rouă

stelelor. Legănându-se uşor, „Mekong”-ul luneca pe apa neagră, lăsând în urmă cărarea argintie a siajului.

Rita nu putea dormi. Şedea la pupa, ţinându-şi strâns genunchii cu braţele. Alături, culcat într-o rână, Nikolai ţinea timona. Cartul lui se apropia de sfârşit, dar el nu se grăbea să-l trezească pe Valerka Gorbacevski, care dormea în cabină.

Linişte, mare, noapte… Nikolai închise ochii.

„Nu-ndrăznesc să cred, iubito, că te văd, că eşti aproape”, îi veniră deodată în minte versurile declamate nu de mult de Iura.

— Mi-aminteşte de copilărie, spuse Rita. Numai în copilărie nopţile înstelate erau atât de liniştite.

Vocea ei parcă venea de departe.

— Ce putere stranie are marea, continuă ea rar. Parcă spală totul de pe suflet…

„Că te văd, că eşti aproape”, repetă el în gând.

— Mă auzi?

— Da, Rita. Nikolai deschise ochii.

— Abia acum simt chemarea mării, aşa cum or fi simţit-o toţi strămoşii mei marinari…

În acelaşi timp, la prova „Mekong”-ului, după velastraiul scăldat în lumina lunii, Valea, cu capul brun lăsat pe umărul lui Iura, privea fermecată marea şi stelele.

— Uite ce strălucitoare e, şopti ea, arătând o stea aurie.

În partea aceea a orizontului cerul era ceva mai luminos şi avea reflexe albăstrii.

— Asta e Venus, îşi etală Iura cunoştinţele astronomice. Ştii tu, grecii o socoteau pe Venus a fi două stele: cea pe care o vedeau seara, la apus – Vesper, şi cea de dimineaţă, dinspre răsărit – Phosphor. Totuşi Pitagora afirma încă pe atunci că e o singură planetă…

— Mereu vii cu comentariile astea ale tale! rosti nemulţumită Valea. Nu poţi să stai liniştit şi să priveşti natura?…

Deodată întoarse capul şi-şi scoase curioasă nasul de după velastrai.

— Tare-s curioasă. Oare despre ce-or fi discutând? şopti ea. Ce crezi, care sunt relaţiile dintre ei?

— Nu ştiu.

— Iurik, te implor!

— Ţi-am spus – nu ştiu. Iura găsi necesar să adauge: Voi aveţi în privinţa asta o clasificare feminină – vorbesc, se întâlnesc, se giugiulesc şi mai ştiu eu ce. Toate astea nu se potrivesc la ei. Cel mai bine e să nu te amesteci.

— Asta-i o prostie!

Valea se desprinse de lângă el. Rex, culcat alături, dădu din ciotul de coadă. Ea îl mângâie maşinal pe capul cald.

Iura coborî grabnic în cabină şi aduse aparatul de fotografiat.

— O rară imagine documentară, mormăi el fixând obiectivul asupra Valiei şi a lui Rex. Totdeauna a fost împotriva câinelui, şi deodată… Iată ce face lumina lunii…

Apăsă pe declanşator şi spuse:

394 z

— Dacă iese ceva, am să măresc fotografia şi am să scriu dedesubt:

Sus, pe bolta sinilie.

Vesper cea de aur umblă.

Dogul cu a lui soţie în gondolă se preumblă.

— La Puşkin nu dogul cu a, lui soţie, ci dogele cu-a lui soţie se plimbă cu gondola, îl corectă Valea. Dogele veneţian…

— Da, dar la noi e dogul. Dog, tradus din engleză, înseamnă câine.

Valea făcu un gest cu mâna şi plecă să se culce.

Arhipelagul pârjolit de soare…

Trecură de insula Duvannîi, unde odinioară volniţ a lui Stepau Razin împărţise trofeele aduse din expediţia în Persia. Vizitară insula Bull, bogată în cuiburi de păsări.

Acostară şi în Los, cea plină de grifoni. În craterele de aici – unele având câte douăzeci de metri diametru – clocotea neîncetat un noroi lichid, fierbinte. Pe alocuri noroiul se revărsa peste margini, scurgându-se în mare prin pârâiaşe cafenii.

— Ce curios! observă Rita. Nu mi-aş fi închipuit că la doi paşi de noi există o natură atât de sălbatică şi înfricoşătoare…

După ce ocoli insula Oblivnoi, Mekong”-ul se îndreptă spre Pogorelaia Plita – o insulă stâncoasă, semănând de departe cu un velier. Odinioară Pogorelaia Plita fusese un banc submarin; în anul 1811 (citise Iura în „Călăuză”) corveta „Kazan”, dând peste acest banc, şi-a pierdut cârma. După Pogorelaia Plita aveau de gând să se îndrepte spre gurile Kurei.

— Iurik, aici e periculos de navigat? întrebă Valea.

— Nu prea. Iura se cufundă în studierea Călăuzei. În stânga noastră e insula Svinoi, un loc nu prea plăcut: nouăzeci de zile furtună pe an.

— Dar vulcani are?

— În ghid scrie că pe Svinoi a avut loc o puternică erupţie în anul o mie nouă sute treizeci şi doi. Cutremurul a avariat farul. Contururile insulei s-au schimbat Coloana de foc a gazelor aprinse putea fi văzută de la mare distanţă. Asta-i tot.

— Într-adevăr, plăcut locşor, clătină Valea din cap. Iura se uită la pânze, apoi îşi muie degetul în gură şi-l ridică în sus.

— Vântul scade, rosti el îngrijorat.

Când vântul se opri de tot, era aproape amiază şi soarele dogorea din plin. Pânzele fâlfâiră uşor, ca într-o expiere, iar acum atârnau moi. Iura aruncă în apă un băţ de chibrit. Acesta plutea liniştit pe suprafaţa verde şi lină, fără să se depărteze de iaht.

— Valerik! strigă Iura. Să vedem cum ţi-ai însuşit tradiţiile marinăreşti. Ce ai de făcut ca să stârneşti vântul?

Zgâriind ghiul cu unghia, Valerka îngână răguşit:

Nu spera în vreme bună, marinare.

Ci în pânza bine-ntinsă pe catarg! Chiar de este apa limpede pe mare.

Stânci ascunse te pândesc în larg...

— Zgârie, zgârie, îl îndemnă Iura. Fără asta descântecul n-are efect.

Ţine minte că nu mama te-ocroteşte Pe albastrul mării, necuprins...

Nikolai aţipise în cabină după cartul de noapte. Auzind descântecul cunoscut, ieşi pe punte şi cu ochi experimentat îşi dădu dintr-odată scama de situaţie.

În văzduhul fierbinte şi neclintit se răspândea ceaţa. Orizontul era acoperit de o pâclă uşoară, pământul nu se vedea nicăieri.

— De ce nu se aud cântece pe punte? întrebă căpitanul. Ce se întâmplă? N-avem vânt. Ei şi? Ne mai odihnim puţin. Echipajul la baie!

După baie, Iura şi Nikolai se întinseră la pupa şi deschiseră un număr nou din „Petroleum engeneer”[22].

Valerka se cufundă în lectura unei cărţi ce-ar fi putut să-l pasioneze: „Aventurile lui Gerard”, o adaptare după Conan Doyle. Din păcate însă avea în faţă o ediţie engleză. Uitându-se într-un dicţionar, el tălmăcea, bombănind, frază după frază. Rita şi Valea se cuibăriseră şi ele pe punte, cu câte o carte în mână.

Lui Rex îi era cald şi se plictisea. Culcat lângă Iura, privi câtva timp neclintirea din jur, apoi coborî în cabină şi lătră de acolo de vreo două ori, parcă plângându-se: „Au făcut din iaht sală de lectură şi de mine au uitat! Unde am ajuns – vă e lene să mă scuturaţi de cap!...”

Valea veni lângă ingineri:

— Ce tot bombăniţi acolo? Lăsaţi-mă să vă traduc cu, diletanţi nenorociţi ce sunteţi.

— Hai, dacă vrei... consimţi Iura de îndată. Dar mai întâi un mic control. Întoarse câteva pagini şi-şi puse

---

22 „Inginer ul-petrolist“, revistă tehnică americană (n. a.).

degetul pe una din fraze: Tradu aici, de exemplu.

— „Naked conductor runs under the carriage”, citi Valea şi traduse fără şovăială: „Conductorul gol aleargă pe sub vagon…” Indecent şi stupid!

Inginerii se tăvăleau de râs.

— Ascultă traducerea corectă, spuse Iura, abia stăpânindu-şi râsul: „Cablul neizolat trece pe sub cărucior… căruciorul macaralei”. Limba tehnică americană nu e engleza literară, Valecika. Aici îţi trebuie deprindere…

Inginerii se trudiră mult să descifreze articolul despre trecerea lichidului printr-un perete despărţitor fără pori. „Permeaţie”, aşa se numea acest proces.

— Prin urmare ei fac un perete despărţitor subţire din masă plastică, spuse Nikolai. Acest polimer absoarbe lichidul fără să se dizolve în el. Astfel lichidul trece prin structura peretelui – moleculele lichidului pătrund prin moleculele peretelui… Interesant.

— Un fel de sită moleculară, îşi dădu şi Iura părerea. Asta aduce mult cu problema noastră, nu-i aşa?

Nikolai se întoarse pe spate şi-şi acoperi ochii cu mâna.

— Tare aş vrea să ştiu, rosti el încet, oare ce face acum Boris Ivanovici la Moscova?

— Eu mă întreb ce-or fi expediat în lada aceea. La Institutul suprafeţelor au trimis-o…

Începură din nou – pentru a câta oară! – să discute despre recenta experienţă şi să analizeze cauzele posibile ale exploziei din laborator.

— Băieţi! strigă deodată Rita de la prova iahtului. Priviţi, pământ!

Săriră toţi în picioare. Prin pâcla tremurătoare se zărea o fâşie de pământ acoperită de verdeaţă.

— Vegetaţie? se miră Nikolai. Abia la gurile Kurei există vegetaţie. Insulele de pe aici sunt sterpe.

— Înseamnă că am ajuns? întrebă Rita.

— Da’ de unde. Suntem departe. Asta-i refracţia.

— Miraj, confirmă Iura. În „Călăuză” scrie că pe Marea Caspică se întâmplă asemenea chestii. În nouă sute douăzeci şi nu ştiu cât de pe un vas hidrologic a fost văzută stânca din Kura de la o sută zece mile.

După vreo trei minute limba verde de pământ dispăru.

— Miraj, îngână Valea gânditoare. Ca în deşert… Dar ce facem dacă n-avem vânt multă vreme? întrebă dânsa după o pauză.

— N-ai citit romane de călătorii? întrebă Iura mucalit. Când termină proviziile, echipajul trage la sorţi – cine să fie sacrificat pentru prânz.

Începură să discute despre cât poate trăi omul fără hrană şi apă, despre cei patru ai lui Ziganşin, despre Alain Bombard şi William Willis. Îşi amintiră că acum câţiva ani un pescar turkmen a fost purtat de curent cu o barcă fără vâsle din golful de la Krasnovodsk până departe, în larg. Câţiva peştişori cruzi, rămaşi pe fundul bărcii, i-au servit drept hrană şi băutură deşi turkmenul probabil nu-l citise pe Bombard. Timp de trei săptămâni l-a tot dus curentul; sleit de puteri, istovit, el şi-a pierdut cunoştinţa. Şi-a revenit în urma unei smucituri: barca se lovise de un pilot. Turkmenul a legat barca de pilot cu o bucată de plasă şi iarăşi şi-a pierdut cunoştinţa. Petroliştii au observat barca legată de pilotul unei sonde petrolifere marine. În felul acesta turkmenul a traversat Marea Caspică de la est la vest şi s-a trezit la spital.

— Eu n-aş putea să mănânc peşte crud, se strâmbă Valea.

— La nevoie să vezi cum mănânci, şi-ţi mai lingi şi degetele, ripostă Iura. Iar în privinţa apei, avem în rezervă câteva minuni.

— Ce anume?

— Ionit. Răşină schimbătoare de ioni, care transformă apa de mare în apă dulce. Dar până acolo n-ajungem noi, nu-ţi face griji.

— Nici nu-mi fac.

Vântul tot nu se pornea. Cerul era acum albicios, parcă decolorat. Spre nord ceaţa se îngroşa mereu, cuprinzând zările.

— Nu-mi place acest calm, spuse încet Iura lui Nikolai. Hai să aruncăm ancora. Spre seară aici sunt curent! şi ne mai duc cine ştie unde…

Apa, lină şi de asemeni parcă decolorată, înghiţi ancora fără zgomot.

Ceaţa gălbuie, apropiindu-se dinspre nord, învălui iahtul.

— Valerka! strigă Iura. Ia pune-ţi în funcţiune vechea ta specialitate.

— Adică… radioul? presupuse Valerka.

Se întunecă. Totul în jur era acum fantomatic. Ceaţa, în zdrenţe, se agăţa de catargul „Mekong”-ului. Muzica de dans suna strident.

Nikolai se apleca la teugă să controleze parâma de ancoră.

— Iurka, ia vino-ncoace, îl chemă el. Uită-te la parâmă.

Iura atinse frânghia cu piciorul gol şi scoase un fluierat uşor.

— Ce s-a mai întins. Ţi-am spus eu că sânicurenţi… Ce te tot uiţi acolo? întrebă el, văzând că Nikolai s-a aplecat şi mai mult peste bord.

— Uită-te cum trebuie.

Acum observă şi Iura: la suprafaţa apei, chiar lângă bordul iahtului, se formau şi se spărgeau băşicuţe.

— Emanaţie de gaze?

Nikolai dădu din cap.

— Prost de tot! Şi nici vânt n-avem…

Cei doi prieteni se aşezară alături, cu picioarele atârnând peste bord. Auzeau cum Valerka, la pupa, le explica fetelor că semnalul „S.O.S”. nu înseamnă nicidecum „save our souls” – „salvaţi sufletele noastre”, ci „save our ship” – „salvaţi corabia noastră”. Valea contesta această afirmaţie, dar Valerka, demn elev al

conducătorilor săi, era de neclintit. Pe urmă se amestecă şi Rita în discuţie, şi începură toţi trei să râdă. Valerka răsuci butonul aparatului de radio. O voce joasă, plăcută, de femeie, începu să cânte:

Noaptea viscoleşte sub fereastra mea...

„Sunt liniştiţi, se gândi Nikolai. Au încredere deplină în noi. Asta e bine”.

— Ce facem, Iurka?

Iura nu răspunse. El începu să intoneze cu voce tânguitoare:

Bilet... *bilet*... *bilet*... *bilet ei căpătau*.
Bilet ei căpătau, la ţară că plecau...

Nikolai i se alătură, ca de obicei:

La ţa... *la ţa*... *la ţa*... *la ţară că plecau*.
La ţară că plecau şi mături împleteau...

Rex, cu capul vârât sub cotul lui Iura, le ţinea stăruitor isonul.

Deodată aparatul amuţi. Valea strigă de la pupa:

— Băieţi, ce s-a întâmplat?

Cunoştea bine obiceiurile celor doi prieteni, şi cântecul tânguitor al „măturilor” îi atrase atenţia.

— Nimic, aşa avem noi chef, să cântam, răspunse Iura.

Nikolai îl înghionti:

— Auzi?

În liniştea care se lăsase, de pe mare se auzi un vuiet uşor.

— Un grifon submarin, rosti încet Nikolai. Trebuie să ridicăm ancora!

— Şi să ne lăsăm în voia curentului? întrebă Iura cu îndoială. Acum ştim cel puţin unde ne aflăm, dar curentul cine ştie unde naiba ne duce. Pe ceaţa asta nu-i mare lucru să dăm peste vreo stâncă!

— Auzim valurile izbind în stânci.

— Asemenea grifoni nu sunt neapărat legaţi de o erupţie.

— Oricum, nu putem risca. În orice clipă poate să

răbufnească de sub apă.

— Bine... Să ridicăm ancora.

Traseră de parâma, dar ancora nu se desprinse: se agăţase de ceva. Iura sări în apă. Ţinându-se cu o mână de frânghie, el scormonea mâlul gros, cu scoici, dar tot nu dădu de ancoră. Apa se tulburase.

Ieşi la suprafaţă şi aspiră adânc:

— Ancora a fost înghiţită de mâl.

— Urcă la bord. E tot din cauza grifonului.

— Va trebui să tăiem frânghia.

— Dar n-avem ancoră de rezervă.

— Oricum! Nu mai putem sta. Atâta timp cât se petrece ceva în fundul mării...

Tăiară frânghia. Luat de curent „Mekong" se întoarse şi porni încet în pâclă ceţoasă.

Furtuna se năpusti dinspre nord. Vuind şi şuierând, vântul, în rafale, sfâşia ceaţa, zdrenţuind-o.

Nikolai se opinti cu tot corpul în timonă ca să menţină iahtul împotriva vântului. Iura şi Valerka înlocuiau velastraiul comun cu cel de furtună – bine au făcut că l-au ascultat pe bătrânul Menti şi au pliat velastraiul cum trebuie... Apoi însă, legănându-se pe puntea care le fugea de sub picioare, fură nevoiţi să strângă şi această velă în parâme. Furtuna se înteţea. Pânza întinsă tare li se smulgea din mâini, încât Valerka era cât pe aci să fie măturat peste bord. Straiurile şi şarturile gemeau sub loviturile vântului.

Cu vela complet strânsă, „Mekong" porni spre sud, despicând cu prova valurile. Val după val se năpusteau asupra lui, îşi scuturau crestele albe, iar spuma sfârâia şi se topea răspândindu-se pe punte.

Rita şi Valea şedeau înghemuite în cockpit[23]. Se lipiseră una de alta şi priveau tăcute marea turbată.

Ajutat de Valerka, Iura meşterea pe teuga măturată de valuri o ancoră plutitoare din căngi şi vâsle, înfăşurate în velastrai.

---

23 Cockpit — adîncitura în punte între cabină și pupa (n. a.).

Să goneşti în beznă, pe marea furioasă, când la orice pas poţi da peste bancuri de nisip ori stânci submarine! … Ţinând cu greu timona, Nikolai încerca să manevreze iahtul mereu împotriva vântului. La viraje iahtul se culca pe o rână, înmuind în valuri arborele gabier cu pânza strânsă. Nikolai ştia însă cât e de greu derivorul şi nu se temea că se vor răsturna.

— Rita, Valea! strigă el. Ţineţi-vă bine şi nu vă temeţi! revenim îndată la poziţia normală…

Fiecare viraj cerea o încordare uriaşă. Muşchii îl dureau îngrozitor, transpiraţia îi curgea pe frunte…

Se lăsa pe timonă cu tot corpul, învingând împotrivirea furioasă a apei.

— Mai aveţi mult? îi striga el lui Iura, încercând să acopere vântul.

O lovitură neaşteptată zgudui iahtul. Scrâşnetul de sub chilă, trosnetul scândurilor rupte, bubuitul catargului căzut acoperiră un ţipăt scurt. Dar Nikolai îl auzise. Se repezi înainte pe puntea înclinată, îl dădu la o parte pe Valerka şi sări peste bord. Un val îl lovi, acoperindu-l, şi-l târî, el însă „reuşise să atingă fundul cu piciorul şi să vadă ţărmul apropiat, care se contura slab în întuneric.

Valul se retrăgea. Într-o clipă Nikolai fu din nou lângă „Mekong” şi se cufundă, bâjbâind pe fundul presărat cu pietre… încă un minut şi el apăru deasupra apei dezlănţuite, ţinându-l pe Iura în braţe. Dar nu se putu menţine, căzu… Se ridică din nou, cu apa ajungându-i până la piept, şi strigă aproape sufocându-se:

— Toată lumea la mal!… Apa e mică!… Legaţi-vă!

Şi, împleticindu-se, târând corpul fără viaţă al prietenului şi ţinând piept valurilor, o porni de-a lungul bancului de nisip, spre ţărm.

„Mekong” se lăsa pe o rână. Cei rămaşi pe bordul lui se agăţau de ce apucau. Rex, atârnat de balustrada cabinei, schelălăia jalnic.

Valerka auzi vocea lui Nikolai şi-şi reveni din sperietură. Acum el era cel mai mare pe iaht.

— Ascultaţi la mine! urlă el. Totul e în ordine! Pornim spre ţărm!

Se legă cu capătul unei şcote, după ce-l petrecu pe sub zgarda lui Rex, aruncă celălalt capăt fetelor să se lege şi ele şi sări cel dintâi peste bord.

Susţinându-se unul pe altul, căzând sub loviturile valurilor, ei porniră spre mal, unul în urma celuilalt. Rita îl ducea pe Rex în t>raţe.

În sfârşit, pământ! Fără să se dezlege, urcară pe o colină argiloasă, în dosul căreia găsiră o adâncitură apărată de vânt. Aici nisipul era neaşteptat de cald. Pe nisip zăcea Iura. Cu mişcări largi şi puternice Nikolai îi făcea respiraţie artificială.

— Iurka! Valea se repezi ca turbată.

CAPITO LU L IV

Despre inelul lui Möbius „înecat” în beton

Făuritorii de canale duc apa unde vor, arcaşii trimit săgeata la ţinta, dulgherii stăpâni sunt pe lemnul ce-l cioplesc, iar înţelepţii... ci se înfrâng pe ei înşişi.

*„DHAMMzlPztDA**, VI, 80.*

Ca să nu-i pricinuim cititorului emoţii inutile, spunem de la început că Iura va rămâne în viaţă.

Iar acum să vedem ce face Boris Ivanovici Privalov la Moscova.

În ajunul plecării, pe Boris Ivanovici l-a apucat durerea de dinţi şi i s-a umflat obrazul. Asta i se mai întâmplase, şi totdeauna la timp nepotrivit. De data asta însă pacostea venise cu totul inoportun. Boris Ivanovici era nervos. Zăcu toată ziua acasă înghiţind tot felul de medicamente şi lipindu-şi cu gingăşie de obraz un săculeţ cu sare fierbinte. De două ori îi telefonă Baghanlî, care se pregătea şi el să plece la Moscova.

— Ascultă, umflatule, îi spuse, trimite-mi pentru orice eventualitate materialele experienţei. Că, după cum văd, va trebui mâine să-mi iau singur zborul.

— Ba merg şi eu, Bahtiar-miuellim, îi răspunse Privalov, ţinând receptorul cu umărul şi mângâindu-şi obrazul umflat şi nebărbierit. Merg neapărat. Orice-ar fi!

Seara îl vizită Koltuhov, care locuia în acelaşi bloc, dar în alt corp.

— Am venit să mai stăm de vorbă, îi zise el, aşezându-se lângă Privalov.

Boris Ivanovici zâmbi strâmb. Culcat pe divan, îşi încălzea obrazul umflat. Chipul îi era chinuit, transpirat.

— Pavel Stepanovici, convingeţi-l să rămână acasă, îl rugă Olga Mihailovna, amestecând în cană nişte medicamente. Unde să plece cu falca umflată?

— Nu-i nimic. Şi ce dacă-i umflat la falcă? Ăsta-i fleac. Ştiţi ce. mi s-a întâmplat mie odată?

* „Calea legii” (în limba pali), culegere de maxime budiste (n.a.).

Şi Koltuhov, fumând şi tuşind, povesti cum în anul 1936 s-a dus în interes de serviciu la Mariupol şi pe drum l-au apucat dintr-odată şi durerea de gât şi apendicita.

— Ai pregătit gargara, Olea? Privalov luă cana din mâna soţiei şi se duse să-şi clătească gura.

— Am să te rog ceva, Boris, spuse Koltuhov când acesta se înapoie şi se aşeză din nou pe divan. Când ajungi, treci şi pe la Comitetul de stat pentru invenţii. Vezi ce mai e cu brevetul meu pentru izolarea conductelor cu electreţi.

— Bine. Privalov mai înghiţi o tabletă. Dar la ce-ţi mai trebuie? Curând am scăpat de conducte, cu izolarea lor electretică cu tot.

— Ehe, până vă foiţi voi cu conducta fără ţevi, n-au moarte electreţii mei. Nu-ţi dai seama ce interesanţi sunt, Boris…

Koltuhov vorbea întotdeauna cu pasiune despre electreţii lui, care nu sunt încă apreciaţi la justa lor valoare…

— Şi când te gândeşti că dacă i-ai încărca puternic…

Boris Ivanovici îl asculta distrat. De câte ori i-a mai vorbit despre electreţi! îi era somn. Boris Ivanovici îşi pipăia mereu, cu grijă, obrazul umflat, să vadă dacă nu s-a mai tras.

Când se trezi dimineaţa, devreme, îşi vârî picioarele în papuci şi dădu fuga să se uite în oglindă. Umflătura scăzuse vizibil, deşi de o simetrie deplină, bineînţeles, nu putea fi vorba.

— Olea! chemă Privalov cu o voce plină de vigoare. Pregăteşte-mi, te rog, valiza. Plec!

Privalov şi Baghanlî ajunseră cu avionul la Moscova cu câteva zile înaintea lăzii grele, ferecată în plăci de oţel.

De la aeroport plecară direct la Institutul suprafeţelor. Acolo li se rezervase o cameră la casa de oaspeţi.

— Ce-aveţi de spus acum, Grigori Markovici? întrebă Privalov după ce academicianul luă cunoştinţă de materialele experienţei.

Dar Grigori Markovici nu se grăbea să tragă concluzii.

— Înainte de toate să vedem noua dumneavoastră minune, spuse el. Şi i se adresă lui Baghanlî. N-aţi mai fost cam de multişor la Moscova, Bahtiar Halilovici…

În sfârşit sosi şi ziua mult aşteptată. În atelierul mecanic al institutului intră un camion. Podul rulant coborî din el o ladă grea. Când plăcile de oţel fură înlăturate, cei de faţă văzură un bloc de beton. În timpul experienţei, acesta servise ca suport pentru inelul lui Möbius. Acum din suprafaţa de sus a blocului ieşea în afară, ca o toartă de găleată, un arc metalic gălbui. Cealaltă parte o inelului lui Möbius „se scufundase” în beton.

Grigori Markovici îşi apropie încet mâna de arcul ce ieşea din bloc. Mâna îi trecu uşor prin metal şi, în clipa aceea, simţi un vag suflu cald. Senzaţia nu era nouă pentru savant: instalaţia institutului „furnizase” deja

câteva mostre de substanţă restructurată.

Blocul fu tăiat. Partea „cufundată" în beton se dovedi impenetrabilă. Dar analiza arătă că în volumul ocupat de inel sunt cuprinse şi toate elementele din care e alcătuit betonul. Sistemele atomo-moleculare ale betonului substituiau golurile interatomice din metal. Asta era *penetrabilitate*.

— Un amestec bizar, nemaiîntâlnit, observă Grigori Markovici, cercetând în dimineaţa zilei următoare materialul analizei. Şi totuşi… real.

— Noi socotim că inelul a nimerit în zona propriei influenţe, spuse Baghanlî. De aceea s-a şi „cufundat".

— E adevărat. Inelul s-a înghiţit pe sine însuşi.

— Dar de ce s-a oprit? întrebă Privalov. De ce nu s-a prăbuşit mai adânc, prin duşumea, în sfârşit prin pământ? Cum a acţionat asupra lui forţa gravitaţiei?

— Forţa gravitaţiei! Ce ştim noi despre ea? Esenţa fizică a atracţiei terestre şi universale este deocamdată necunoscută. Putem presupune, desigur, că inelul, coborând, a ajuns la o limită oarecare, unde l-au întâmpinat forţe de respingere.

— Limita energetică a penetrabilităţii, preciza Baghanlî.

— Da. Chiar energetică. Grigori Markovici scoase din mapă o foaie de hârtie milimetrică şi o puse pe masă înaintea interlocutorilor. I-am rugat pe energeticieni să întocmească acest grafic pe baza fazelor experienţei voastre. El arătă desenul cu creionul: Iată aici calculul puterii cheltuite. Iar acest sector ondulat reflectă momentul unui fantastic consum de energic.

Tăcerea se prelungi cam un minut. Toţi trei cercetau cu atenţie graficul.

— Mai precis, momentul absorbirii energiei de către materie, continuă Grigori Markovici. Dacă vreţi, o prăbuşire energetică. Nu v-a ajuns toată energia de care dispuneaţi atunci ca s-o puteţi completa…

— Dar dacă ne-ar fi ajuns? întrebă iute Privalov.

— Dacă v-ar fi ajuns? Cred că experienţa s-ar fi desfăşurat în linişte până la capăt. Academicianul îndreptă spre Privalov un deget lung: Dumneavoastră n-aţi dus până la capăt procesul de transformare a materiei, procesul restructurării legăturilor ei interne astfel încât să aibă noi proprietăţi. De aceea procesul a pornit vehement înapoi, restituind energia – nu numai cea consumată de voi, ci şi energia superficială eliberată.

— Energia superficială? înseamnă că noi…

— Da, Boris Ivanovici. Ceea ce dumneavoastră aţi numit explozie, a fost eliberarea energiei superficiale. Vă amintiţi că am vorbit asta-iarnă despre un nou izvor de energie? Ei bine, dumneavoastră l-aţi obţinut.

De afară se auzea răpăitul ploii de vară. Privalov îşi freca de zor fruntea cu palma. Nu era uşor să „digeri" dintr-odată concluzia concentrată a savantului. „Ce limpede e mintea lui!" se gândi cu respect.

Baghanlî bătu cu unghia în desen:

— Această porţiune a curbei trebuie transformată într-un punct.

— Ai dreptate, Bahtiar Halilovici. Vom reduce procesul în timp. Pentru aceasta ne trebuie însă o sursă de energie independentă şi suficient de puternică.

— De unde? întrebă Privalov.

— Deocamdată nu ştiu. Maşina electronică de calcul va prelucra datele experienţei voastre şi va preciza regimul energetic necesar.

Grigori Markovici se apropie de fereastră şi o deschise. împreună cu zgomotul ploii în cameră pătrunse mirosul ierburilor ude, aroma răşinoasă a pădurii.

— Într-un fel sau altul, rosti el încet, uitându-se pe fereastră, vom ajunge să cunoaştem însuşirile materiei transformate. Vom învăţa să dirijăm energia suprafeţei.

În seara aceleiaşi zile, Grigori Markovici telefonă la casa de oaspeţi şi-l ceru pe Baghanlî.

— Ce faceţi în seara asta, Bahtiar Halilovici?

— Nimic. Privesc la televizor.

— Atunci luaţi-l pe Boris Ivanovici şi porniţi încoace. Vă ies înainte. Mergem la Li Vei-sen. Colegul nostru chinez s-a întors astăzi din concediu şi a adus cu el ceva interesant. Ne invită la o ceaşcă de – ceai.

Li Vei-sen îi întâmpină prietenos pe oaspeţi în grădiniţa micuţei vile şi-i conduse într-un salon mobilat modest. Ager şi uscăţiv, începu să se agite, aduse dulceaţă de vişine şi puse ceaiul la fiert.

— Ceai chinezesc veritabil, spuse Grigori Markovici. Nu bei în fiecare zi aşa ceva…

El sorbea cu voluptate băutura din ceşcuţa fină. Ceilalţi doi oaspeţi elogiară de asemeni băutura delicată.

— Nu, spuse Li Vei-sen, încreţindu-şi faţa într-un zâmbet. Văd eu după chipurile dumneavoastră că ceaiul nu vă place.

— Cum să nu ne placă! răspunse politicos Baghanlî. Ne place. Ceaiul e bun. Numai că la noi, în sud, se opăreşte altfel.

— Chestie de gust! râse Li Vei-sen. Am văzut eu cum U opăriţi. Infuzia aceea roşie-cărămizie, care pişcă limba, o preferaţi aromei delicate a adevăratului ceai!

— Ba e un ceai extraordinar, recunoscu Grigori Markovici. Mai toarnă-mi, te rog, o ceaşcă, amice Li.

— Moscoviţii, cel puţin, nu ştiu de loc să facă ceaiul, spuse Privalov. Aici se bea un fel de apă uşor colorată.

— Apă rumenită, dădu din cap Baghanlî. În fond, de gustibus non disputandum[24].

— Tocmai, confirmă chinezul. Iar acum, tovarăşi, ţin să vă aduc la cunoştinţă, ca să zic aşa, o poveste. În timpul concediului, la mine în patrie, am găsit ceva… de fapt e o poveste care… Dar să vă las să trageţi singuri concluziile.

El deschise o mapă. Musafirii cercetară fotocopiile unui manuscris brodat cu hieroglife pe mătase.

— Şi acum, ascultaţi, începu Li Vei-sen.

Aruncându-şi din când în când privirea pe foile

24 Gusturile nu se discută (1. latină) n. a.).

fotocopiilor, începu să povestească.

LEGENDA DESPRE LIU ŢIN-CIJEN – CĂUTĂTORUL CUNOAŞTERII DEPLINE

Liu Ţin-cijen şi-a închinat viaţa căutării Adevărului şi Cunoaşterii. El a dobândit toate învăţăturile şi a cunoscut toate elementele naturii: metalul, lemnul, focul, apa şi pământul. El ştia că Pământul nostru este o tipsie întinsă, în mijlocul căreia se înalţă muntele Sumeru, înconjurat de patru continente. El ştia care sunt cele trei lumi: a Dorinţelor, a Culorii şi a întunericului.

În timpul nopţilor, el privea deseori Luna. Când era senin, vedea acolo un iepure de jad care pisa în piuliţă niscaiva ierburi; Liu Ţin-cijen ştia că, înfruptându-se din acele ierburi, omul ajunge nemuritor. Dar Luna era departe, iar cunoaşterea deplină şi mai departe.

Liu Ţin-cijen recitea adesea ascunsele cărţi budiste, aduse odinioară de Siuan-tzan din India. Dar Siuantzan n-a adus toată înţelepciunea lui Buda…

Acolo, la soare-apune, în îndepărtata Indie, dincolo de munţii înalţi, se află templul Tunetelor Bubuitoare, unde sălăşluieşte Buda-Tatagata şi unde se păstrează cărţile despre Cer şi despre Pământ, precum şi molitfele pentru alungarea demonilor răi. Dintre ele, cartea „Despre tot ce încă nu s-a întâmplat” este scrisă, după cum se spune, pe o mie o sută zece caiete. Doar din cartea aceasta poţi afla cu adevărat totul. Şi Liu Ţincijen ştia multe. El cunoştea tripnicul Căuşului Ursei Mari, care dădea treizeci şi şase de prefaceri, şi tripnicul Stelei de la capătul Pământului, ce ascundea şaptezeci şi două de prefaceri. Dar, cunoscând toate acestea, Liu Ţin-cijen nu putea săvârşi nici măcar o prefacere simplă – într-un nor sau un vas cu apă. Se vede că-i lipsea ultima verigă a Cunoaşterii.

Şi Liu Ţin-cijen a plecat spre soare-apune, în India, pe jos – pentru că asta e pe placul zeilor. El a străbătut mii de li*, hrănindu-se cu ceea ce se milostiveau oamenii să-i dea şi mulţumindu-se cu ce rămânea de la alţii. A

cunoscut setea nisipurilor, spaima pădurilor şi foamea câmpiilor sterpe. A trecut munţi înalţi, de

— Li – 0,644 km (n.a.).

Breslele cărora, în nopţile viscolite, duhurile rele îşi as-Băteau paloşele de aramă. Şi, în sfârşit, după ce a străbătut ultimele opt văi şi nouă trecători, a coborât în India, în anul Metalului şi Tigrului. Iar el plecase din mănăstirea lui în anul Pământului şi Şoarecelui. Doi ani H bătut el drumurile până a ajuns acolo.

Liu Ţin-cijen a poposit la templul încarnării, cu locuri anume pentru căutarea de sine. I s-a spus că în munţi trăieşte un oarecare hindus învăţat. Prin cumpătare la hrană, prin sihastră tăcere şi prin renunţare la bucuriile trupului, el se cufundă în sine, atingând al treilea grad de sfinţenie – Bodhisattva.

Şi iarăşi a pornit Liu Ţin-cijen să urce munţii înfricoşători, de astă dată pe unde nu călca picior de om. Vârfurile lor se înălţau mai sus decât cerul, care – după cum se ştie – se află doar la nouă fi de pământ. El umbla pe zăpezi veşnice, deasupra prăpăstiilor adânci. Noaptea, duhurile rele ale munţilor încercau să-l sperie, luând înfăţişarea unor oameni păroşi, cu labele picioarelor întoarse înapoi.

În sfârşit, Liu Ţin-cijen a găsit peştera în care înţeleptul indian se cufunda în sine, renunţând la lumea care numai ni se pare că este.

Şi înţeleptul nu l-a alungat pe Liu. Ţin-cijen. I-a vorbit de învăţătura Sanchia Cartea, despre cele opt laturi ale necunoscutului, opt laturi ale rătăcirii şi optsprezece laturi ale întunericului deplin. L-a învăţat cele Patru Răsuflări şi tot ce dă omului stăpânirea asupra tru Îmlui – ceea ce la un loc alcătuieşte învăţătura „hathaoga”. Şi l-a mai învăţat ştiinţa care dă spiritului putere asupra a tot ce-l înconjoară – ştiinţa „ragia-ioga”.

Liu Ţin-cijen s-a adăpostit într-o peşteră nu departe de înţeleptul indian, fără să-l stânjenească, fără să-l vadă, dar înţelegându-se cu el de la depărtare, prin

puterea spiritului. El a învăţat să renunţe la tot ce e pământesc. Nu-i păsa de schimbarea anotimpurilor, de vreme rea, de vânt şi ninsoare.

Dar într-o zi cerul s-a întunecat, valuri de aer fierbinte au început să se scurgă pe coastele munţilor, mânând înaintea lor torentele zăpezilor topite într-o clipă şi o fierbinţeală îngrozitoare l-a dogorit pe Liu Ţin-cijen. El a simţit freamătul munţilor care se cutremurau şi a văzut coborând din cer una din cele Cinci Fiare, fiara Licorn.

Fiara avea în lungime peste trei sute de ei şi pe puţin optzeci în rotunjime. Corpul ei era acoperit de solzi aurii. A stat ea cât a stat nemişcată, apoi a oftat şi şuieratul aerului ieşit din nările ei a fost atât de puternic şi îngrozitor, încât Liu Ţin-cijen, nemaiputând răbda singurătatea, s-a strecurat până la învăţătorul său, hindusul. Încremeniţi de spaimă se uitau ei la semnul trimis de cer şi-l invocau neîncetat pe Buda cu sacrele cuvinte: „Om mani padme hum”.

Pe urmă botul fiarei s-a căscat lăsând să iasă un om roşu ca arama. Era de statură cam de şapte ci şi în loc de veşminte avea în jurul corpului şi capului un vas străveziu. Mergea totuşi în două picioare şi cum nouă borte părea să aibă în tot corpul, puteau spune că-i om.

Omul cu pielea roşie mergea uitându-se în jurul său. El purta o armă – o lance cu trei dinţi – pe care o înfigea în stânci fără să lase semne în ele. Şi s-a întors în gura fiarei, apoi a ieşit din nou, odată cu el ieşind alţi şase oameni asemenea lui. Ei umblau de colo colo şi înfigeau în stânci lăncile lor cu trei dinţi, iar din acestea izbucneau fulgere verzi, şi oamenii cu pielea roşie sfărâmau stâncile cu fulgerele verzi.

Liu Ţin-cijen şi înţeleptul indian tremurau de spaimă, dar zeii i-au ferit de loviturile trăsnetelor. Iar după ce multe stânci sfărâmate de fulgere au fost prefăcute în pietriş mărunt, oamenii cu pielea roşie au scos din gura fiarei un sul, l-au desfăcut şi l-au schimbat

într-o cărare ce mergea singură, rămânând totuşi pe loc. Şi au vrut ei să hrănească fiara cu piatra sfărâmată, dar piatra nu le stătea în mâini şi cădea prin palme ca apa prin sită. Atunci au adus vergele de aur şi argint şi au făcut din ele o cuşcă şi au aşezat cuşca peste grămada de pietriş. Şi au tras din trupul fiarei vine roşii şi le-au legat de cuşcă. Şi au auzit Liu Ţin-cijen şi învăţătorul său urletul prelung al fiarei neobişnuite şi au văzut în jurul cuştii un nimb, iar nările lor au simţit răcoarea furtunii cereşti. Din clipa aceea piatra sfărâmată a stat ascultătoare în mâinile oamenilor cu pielea roşie şi ei o aruncau pe cărarea ce alerga şi pietrele se

— Ci – 0,373 m (n.a.).

năpusteau în gura fiarei, şi fiara le înghiţea. Apoi oamenii au dispărut în gura fiarei şi au dus cu ei toate Vergelele cuştii. Şi fiara săturată cu pietre urla înfiorător de plăcere. Pe urmă fiara a dat afară pe gură resturile pietrelor mâncate, şi erau ele negre şi arse în pântecul ei, şi un fum verde ieşea din ele. Şi odată cu pietrele a aruncat fiara cununi de fier, ca nişte flori cu multe petale, şi s-a închis gura ei. Şi ridicându-se pe coada sa şi scuipând foc, s-a înălţat în sus şi, sprijinindu-se pe foc, a stat mult timp deasupra muntelui până că plece.

Liu Ţin-cijen şi învăţătorul său au căzut la pământ, deoarece văzduhul se făcuse fierbinte şi greu şi-i dogorea şi apăsa. Iar când au îndrăznit să ridice ochii, fiara nu mai era. Doar pietrele arse, ce-a dat afară pe gură mai erau acolo.

Multă vreme au stat cufundaţi în tăcere Liu Ţincijen şi hindusul, învăţătorul său, ca să înţeleagă cele petrecute.

Şi s-a sculat hindusul şi a vrut să ia cu mâinile rămăşiţele hranei fiarei cereşti şi cununile de fier ca nişte flori, dar degetele lui treceau prin ele, şi ele nu stăteau în mâinile lui.

Şi încă trei zile s-au cufundat ei în sine. Iar în dimineaţa zilei a patra hindusul a spus:

— N-avem dreptate când socotim ceea. ce ne înconjoară drept Maia, drept ceva ce ni se pare. Nu există Maia, ci există lucruri pe care le vedem şi le auzim, sau altele care şi dacă nu le vedem sau nu le auzim tot lucruri sunt. Uită-te la aceste pietre. Noi le vedem şi le apucăm cu mâna, iar cei veniţi din cer le vedeau, dar cu mâna nu le puteau simţi. Ei stăpâneau însă adevărata cunoaştere. Cu ajutorul cunoaşterii ei au schimbat natura pietrei ca să o poată apuca. Nenorocire mie! Câţi ani am pierdut în căutarea cunoaşterii! Dar n-am căutat-o unde trebuie! Omul e stăpân pe lucruri. El topeşte pământul şi capătă metale, el taie copacii şi fierbe răşini. Nu există Maia, există lucruri şi puterea omului asupra lor.

Şi a plecat. Dar Liu Ţin-cijen era mai de neclintit decât învăţătorul său. Şi-a însemnat cele văzute şi, descătuşându-şi mintea, s-a cufundat în sine şi s-a întors la căutarea de sine. Şi când şi-a găsit liniştea, liniştea i-a fost din nou tulburată: învăţătorul lui s-a întors la peşteră.

Purta veşminte scumpe şi venise cu o mulţime de slugi. Slugile întinseră un polog bogat şi spurcară aerul cu mirosul de bucate, iar fostul învăţător începu a-l ispiti pe Liu Ţin-cijen, vrând să-l abată din drum. Iar Liu Ţin-cijen, ca să nu-l audă, rostea pe de rost Pragna Paramita despre nefiinţa Fenomenelor, Formelor şi Lucrurilor.

Hindusul s-a întristat şi l-a lăsat pe Liu Ţin-cijen. Slugile au pus înaintea lui un cerc negru cu petice de aur pe el şi l-au învârtit multă vreme ca pe o morişcă de rugăciune. Din cerc săreau scântei şi până departe a început să miroasă a răcoare. Ca şi trimişii cerului, hindusul a aşezat o cuşcă de aur deasupra pietrelor şi fierului – rămăşiţele hranei fiarei cereşti – şi întocmai ca atunci, pietrele au început să i se supună, iar el le lua cu mâinile.

— Liu Ţin-cijen, i-a spus el, un om de vază mi-a dat slugi, şi hrană, şi unelte, şi-am să trăiesc în casa lui şi am

să caut Puterea asupra lucrurilor. Tu m-ai urmat înainte, urmează-mă şi acum.

Dar Liu Ţin-cijen nu l-a ascultat pe învăţătorul profanator. El ştia că hindusul, şi servitorii lui, şi munţii, totul e Maia, o lume a închipuirii.

Şi hindusul cu slugile lui au plecat ducând pietrele şi florile de fier ale celor veniţi din ceruri. Iar Liu Ţin-cijen a mai rămas încă multă vreme în munţi. Apoi a coborât în vale, la templul încarnării. Şi, dobândind sfinţenia, s-a înapoiat în patrie ca să-i înveţe pe oameni blândeţe şi smerenie, deoarece lumea simţurilor e doar Maia, cum o vedem şi nu este.

Iar hindusul după câte s-a auzit, pătrunzând în treburile mai puternicilor de pe pământ, aflat-a un lucru tainic, pentru care sortit a fost să moară. Iar sufletul lui s-a reîncarnat într-o fiinţă de jos, coborând pe Scara Perfecţionării. Şi aşa va păţi oricine nu va înţelege că minunile şi semnele cerului nu se cuvin a fi tălmăcite de oameni, profanatoare fiind această tălmăcire, şi jignitoare întrucât lumea lucrurilor nu este decât Maia, cea închipuită.

Li Vei-sen tăcu. Strânse cu grijă fotocopiile în mapă, Npol îşi scoase ochelarii octogonali şi-i şterse cu batista.

Dincolo de geam se stingeau ultimele reflexe ale apusului. Undeva în pădurea de pini ţipa o pasăre. Se ÎNHii liniştea albastră a serilor din împrejurimile Moscovei.

Farmecul straniu al poveştii pusese stăpânire pe oaspeţii lui Li Vei-sen. Primul rupse tăcerea Baghanlî. El se tidică în picioare şi făcu vreo câţiva paşi prin cameră.

— Hindusul din poveste, spuse el, se cam aseamănă tu bătrânul învăţat din manuscrisul lui Matveev. Din ce ipocă e povestea dumneavoastră?

— Nu mai devreme de secolul şase, după numărătoarea europeană a anilor. Eroul din poveste citea cărţi aduse din India de Siuan-tzan, iar acesta a trăit în secolul şase.

— Dar parcă e pomenit chiar anul.

— Da, Liu Ţin-cijen a venit în India în anul Metalului şi Tigrului.

— Ce înseamnă asta?

— După sistemul vechi, ar fi al douăzeci şi şaptelea hm din ciclu, iar ciclul are şaizeci de ani. Primul an al ciclului este anul Lemnului şi Şoarecelui.

— Dar dacă transpunem în sistemul nostru?

— Păi să facem socoteala. Chinezul luă un creion, în ciclul în care trăim, anul Metalului şi Tigrului a fost în 1951. Acum să luăm înapoi intervalul de şaizeci de ani. Anii Metalului şi Tigrului au căzut, prin urmare, în anii 1891, 1831, 1771, 1711…

— O mie şapte sute unsprezece?! îl întrerupse PriVnlov. Anul acesta se leagă foarte bine cu manuscrisul lui Matveev. Legendarul Liu Ţin-cijen putea să-l întâlnească pe hindusul învăţat, cel care câţiva ani mai târziu i-a făcut lui Matveev cuţitul penetrabil.

Li Vei-sen zâmbi:

— Tot ce se poate.

— Da, de ce nu, rosti Privalov visător. Închipuiţi-vă că undeva în Himalaya a aterizat forţat o navă cosmică din lumi îndepărtate, dintr-o lume unde legăturile materiei au un alt caracter. Cosmonauţii au vrut, să zicem, lăşi completeze rezerva de combustibil nuclear. Rocile de pe pământ s-au dovedit suficient de active pentru ei. Au sfărâmat pietrele prin metoda scânteii electrice şi…

— După metoda Lazarenko? întrebă ironic Baghanlî. 1

— După metoda unui Lazarenko al lor… Dar obiectele pământeşti erau pentru ei penetrabile. Atunci au montat o instalaţie şi au modificat proprietăţile pietrelor – făcându-le impenetrabile pentru ei – deci penetrabile pentru oamenii de pe Pământ – şi le-au încărcat pe navă cu ajutorul unei bande rulante. Pe urmă… Pe urmă ei au făcut unele reparaţii, au înlocuit

nişte roţi dinţate, iar cele care nu mai erau bune le-au aruncat – ce altceva puteau fi „florile de fier”? – şi şi-au luat zborul, ca să zicem aşa, spre locul de destinaţie.

— De ce nu scrii romane ştiinţifico-fantastice, Boris? râse Baghanlî.

Grigori Markovici nu spunea nimic. Desena într-un blocnotes capul ciudat al unui bătrân bărbos cu nas de vultur. Se părea că savantul era cu totul absorbit de desenul lui. Deodată însă ridică privirea spre Baghanlî.

— De ce n-ar fi chiar aşa, Bahtiar Halilovici? întrebă el. Pe lumea asta totul e posibil. Astăzi nici cea mai îndrăzneaţă fantezie nu poate uimi ştiinţa.

— Nu vă contrazic. Să zicem că a aterizat o navă cosmică în Himalaya… Dar cum putea hindusul…

— Hindusul se afla întâmplător în munţi, continuă calm Grigori Markovici. A observat tot ce au făcut cei sosiţi din Cosmos. Probabil că şi mai înainte se ocupase de fizică. Şi-i posibil să fi utilizat materia restructurată a pietrelor ca izvor pentru trecerea proprietăţilor acestora asupra altor obiecte.

— Pentru trecerea proprietăţilor? Privalov sări de pe scaun. Ce idee ciudată!

— Nu-i de loc ciudată, ripostă savantul. Dacă noi am avea un obiect dintr-o materie cu legături modificate, să zicem chiar acest cuţit legendar al lui Matveev, am căuta în primul rând metoda de transmitere a însuşirilor lui.

— Prin urmare noi mergem pe o cale greşită? Privalov era emoţionat. Înseamnă că „spirala de două sferturi” descrisă de Matveev nu era inelul lui Möbius, ci altceva?

— Ba mergem pe o cale bună, Boris Ivanovici. În ceea ce priveşte „spirala”, cine ştie?… Poate numai un

Neiware detaliu al instalaţiei… Important e că acest cuvânt l-a dus pe Poţapkin al vostru la o idee admirabilă».) p altfel, adăugă savantul după o scurtă pauză, toate al PKlea nu sunt decât doar presupuneri. Poate că n-a I*Mintal această corabie cosmică atât de

antipatică amii Milui nostru Baghanlî. Poate că povestea adusă de prietenul nostru Li să fie doar rodul unei imaginaţii bogate, lin lucru e neîndoielnic însă: în India, la începutul secuiului al XVIII-lea a trăit un mare savant necunoscut. tll şi-a depăşit cu mult epoca şi a avut o soartă tragică.

În tăcerea care se lăsase, răsună vocea lui Li Vei-sen:

— Ai dreptate, colega! În adâncurile istoriei sunt MHiunse multe tragedii de acest fel. Mă gândesc cu mâhhire la înţelepţii ţării mele, ale căror nume istoria nu le-a păstrat. Mă gândesc cu mânie câte forţe a pus la dispoziţie… adică a depus omenirea pentru născocirea religiilor, pentru căutarea a ceea ce nu există! Poarta Cunoaşterii Depline! Într-adevăr, trebuie să muncim ca nişte posedaţi ca să deschidem această poartă.

Chinezul se apropie de uşă şi întoarse comutatorul. O lumină albă, strălucitoare, inundă camera.

Boris Ivanovici se gândea la Liu Ţin-cijen şi la înţeleptul indian… O imagine îi stăruia în faţa ochilor minţii: crestele ameninţătoare ale Himalayei. Oameni istoviţi aduc de pe vârfurile munţilor nu ştiu ce răşini… Răşinile de care pomenea Matveev. Asta i-a dat lui Koltuhov ideea electreţilor puternic încărcaţi. „Elec1 reţii nu sunt încă apreciaţi la justa lor valoare”, îi veni în minte vocea dogită a lui Pavel Stepanovici…

Li Vei-sen povestea ceva din istoria Chinei. Profitând de cea dintâi pauză, Privalov spuse:

— Tovarăşi, ce-ar fi dacă am „astupa” cu electreţi golul energetic.

— Cu electreţi? Grigori Markovici îl privi cu surprindere. Dar asta e o sursă slăbuţă, deşi inepuizabilă.

— Slăbuţă? Ascultaţi! Şi Privalov povesti episodul despre răşini din manuscrisul lui Matveev şi despre presupunerea lui Koltuhov că oamenii lui L-ai Ceandr încărcau răşina cu raze cosmice.

— Da, îmi amintesc de episodul acesta, remarcă academicianul, dar mărturisesc că nu mi-a trecut prin minte… Şi? Mă rog, continuaţi.

Însufleţindu-se, Boris Ivanovici povesti cu de-amănuntul despre experienţele lui Koltuhov cu izolaţia de electreţi a ţevilor.

Chinezul umplea cu repeziciune blocnotesul cu rânduri de hieroglife.

— E o idee! exclamă Baghanlî când Boris Ivanovici tăcu. Jur pe Allah că nu e o idee rea! Cum de nu mi-ai spus până acum? Academia dispune de cel mai puternic generator electrostatic din lume. Hai să încărcăm răşina cu ajutorul lui, după reţeta lui Koltuhov.

— O baterie puternică, inepuizabilă, de electreţi, rosti îngândurat Grigori Markovici. Bine, să încercăm. În ultima instanţă vom lua legătură cu staţiunea noastră de mare altitudine din Pamir, care studiază radiaţiile cosmice… El tăcu un timp… Regimul de frecvenţa ne e clar. Acum să ne ocupăm de cel energetic. Iată ce facem. Construim modelul vostru de conductă petrolieră fără ţevi, Bahtiar Halilovici, dar fără tubul de sticlă. Îl plasăm într-un mic bazin.

— Ca al lui L-ai Ceandr? întrebă Privalov.

— Cam aşa. Numai fără efecte teatrale în genul apei care arde. Se vede că L-ai Ceandr descompunea apa în bazin prin electroliză şi aprindea cu ajutorul unei scântei hidrogenul emanat. Noi n-avem nevoie de numere de circ. Doar pompăm uleiul prin apă. Pentru asta montăm în bazin un inel Möbius – de recepţie şi de transmisie

— Şi o instalaţie pentru producerea fasciculului energetic. Experimentăm electreţii… Ei, şi o să-ncercăm să trimitem şuvoiul de ţâţei prin apă. Să vedem cum se comportă materia restructurată cu tensiunea superficială mărită. Tovarăşi, v-aş reţine aici, la institut, pentru o lună, o lună-jumătate. Ei, ce ziceţi? Aveţi ceva împotrivă?

— În ceea ce mă priveşte, e simplu, spuse Baghanlî. O scrisoare din partea Academiei – şi gata. Dar tânărul

— Tânărul era Privalov – e un reprezentant al industriei. Cu el e mai complicat.

— Telefonez mâine Lidiei Ivanova, spuse Grigori Markovici, şi-şi făcu o însemnare în carnet. Aranjează ea totul prin Direcţia generală. Deci aşa rămâne. Cred că la toamnă o să ne putem muta la voi, la Marea Caspică. Alegem acolo un sector potrivit şi facem experienţa în condiţii naturale. – 416

— Industriale, observă Privalov.

— Adevărat. Apropo, nu numai pentru problemele conductelor trebuie să mă duc pe Marea Caspică. Mai am o problemă, tot atât de importantă.

— E secret? întrebă Privalov.

— Cunoaşteţi probabil această problemă: creşterea nivelului mării prin ploi torenţiale.

— Am auzit, spuse Baghanlî. Un fierbător pe Marea Neagră, conducte de vapori peste istmul caucazian, condensarea lor deasupra Mării Caspice şi ploi torenţiale de lungă durată într-un anumit sector, în genul potopului din Biblie. Nu ştiam că aveţi vreo legătură cu asta.

— În parte. Aveţi acolo un institut de oceanologie. Noi le-am dat datele iniţiale pentru instalaţia de experimentare a condensării norilor. Au şi montat instalaţia pe o insulă nelocuită. Această lucrare o conduce un oarecare Operatin, candidat în ştiinţe.

— Îl cunoaştem, spuse Privalov.

— Ce fel de om este? A cam lungit lucrurile, le tot tărăgănează, continuă Grigori Markovici. De altfel trebuie să recunosc, nici nu-l zorim. Avem o idee bună. Cred că o să ne putem lipsi de ploile torenţiale... Dar deocamdată lucrul acesta e secret. El se ridică. Aşadar, prieteni, vă aştept mâine dimineaţă. Ne vom ocupa de electreţi.

CAPITOLUL V

În care echipajul de pe „Mekong” se instalează pe o insulă nelocuită

Nu vrei să te însori pe marea-albastră cu *o drăguţă*

fată din poveste?

Balada populară: „Sadko**

Prima zi

Braţele sus-jos, sus-jos… îngenuncheat lângă capul lui Iura, Nikolai îi balansa cu înverşunare braţele în sus şi în jos…

Valea, alături, tremura toată. Cu palmele lipite de obraji, bombănea ca ieşită din minţi:

— Nu… Nu…

Deodată Iura scoase un scurt oftat. Valea se lipi de el sughiţând de plâns.

— Dă-te la o parte! strigă Nikolai, reluându-şi mişcările cu forţe noi.

Sus-jos, încă… şi încă o dată…

Iura tresări, deschise ochii. Suspină, apoi începu să vomite.

Iar furtuna mătura insula, vântul vuia sălbatic şi valurile, spărgându-se de stânci, bubuiau. Nori de nisip întunecau şi mai mult cerul. Nisipul scârţâia între dinţi, pătrundea în urechi.

— Trăieşte, zise Nikolai şi sleit de puteri se prăbuşi în nisip.

— Îmi vâjâie capul, murmură Iura, cercetând siluetele întunecate ale celor din jur. Doi, trei, patru, numără el. Dar Rex? Aha, e aici… închise ochii.

Valea îl ţinea strâns de mână.

— M-am lovit la cap, spuse el după o pauză. Când m-a trântit cu velastraiul…

— Kolea te-a scos din apă, şopti Valea.

Lacrimi mari i se scurgeau pe obraji. Iura bombăni ceva, pare-se „Bine a făcut”.

Când se lumină de ziuă, echipajul de pe „Mekong” urcă pe un dâmb. Văzură o fâşie de plajă plină de pietre mici, ascuţite. Pe alocuri, din nisip, ieşeau smocuri de iarbă înaltă şi aspră, de culoare brună. Pe bancul de pietriş abia zărit sub valuri zăcea pe o rână „Mekong”-ul lor. Fără catarg, iahtul părea scurt, decapitat. Valurile se

rostogoleau peste el. Marea, încă mânioasă, era de un cenuşiu închis, cu creste albe. Privind, Iura începu să recite cu glas stins:

— Un scrâşnet îngrozitor se auzi şi corabia cu trei catarge „Aretuza” se înclină puternic…

Înalt, în costum de baie şi cu nelipsita-i basma roşie pe cap, el privea, alături de Valea. Peste noapte se trăsese la faţă şi pălise vizibil, iar acum se încrunta din când în când: îl chinuia o durere cumplită la ceafă.

— Să vedem ce-i cu iahtul. Nikolai alergă spre plajă.

Iura porni pe urma lui, dar Nikolai întoarse capul şi strigă:

— Tu n-ai voie. Rămâi aici. Valerka, să mergem! –
418

Porniră de-a lungul bancului, împotriva valurilor grele ţi reci. Fundul mării era presărat cu sfărâmături mari de gresie.

Iahtul intrase cu chila adânc între nişte stânci subacvatice. Catargul rupt, prins numai în legături, se lovea de bordul alb.

Nikolai şi Valerka se căţărară pe puntea „Mekong”-ului şi se strecurară în cabina inundată până la jumătate în apă. Aici totul era de nerecunoscut: hublourile aparte, la suprafaţă pluteau nişte pantofi, câţiva covrigi, o legătură de ceapă. În tribordul ascuns sub apă se căsca o spărtură lată cam cât patru scânduri. Nikolai o descoperi nimerind cu piciorul în ea.

— E jale, bombăni el. Ne-am cam împotmolit aici…

Se scufundă şi începu să cotrobăie cu mâinile în ungherul inundat al cabinei. Scoase de acolo sacul din pânză de cort cu sculele.

— Bine că nu le-a luat apa, spuse el suflând pe nas şi pe gură.

— Şi lanseta e neatinsă! exclamă Valerka. Toată noaptea tăcuse speriat, dar acum se înveselise. O să pescuim şi-o să trăim ca nişte robinsoni!

Urcară sus tot ce nu căraseră valurile prin spărtură.

Scoaseră panourile, făcură din ele o mică plută şi încărentă pe ea avutul salvat. Legară trainic încărcătura cu frânghii şi o traseră la mal.

— Hei, echipa de pe uscat! strigă Nikolai. Desfaceţi totul şi puneţi la uscat!

Rex alerga pe plajă lătrând vesel. A uitat pesemne peripeţiile din timpul nopţii.

Nikolai şi Valerka făcură al doilea drum până la iaht şi se întoarseră încovoiaţi sub greutatea pânzelor îmbibate de apă. Apoi aduseră la mal şi catargul.

Întinseră pânzele la uscat, punând la colţuri pietre, ca Mh nu le ia vântul. Desfăcură pe pietrişul ţărmului avutul Miilvat – îmbrăcămintea, ălimentele. Iura scotoci în buzunarele pantalonilor săi, de pe care apa se scurgea şiroaie, şi scoase de acolo şurubelniţa „Durandal”. O privi drăgăstos, o aruncă în sus şi o prinse de mânerul colorat. Pentru întâia oară, în dimineaţa aceea, pe buzele lui palide apăru un zâmbet de mulţumire.

IT* 419

Furtuna nu se potolea, Vântul mâna cu vuiet spre; insulă nori joşi şi miţoşi, pe banc apa întărâtată fierbea în spume dantelate.

Un petic de pământ sărăcăcios, arid, în mijlocul mării înfuriate! Iar pe ţărm cinci inşi. Cinci, fără a mai socoti şi câinele.

Călcând greu cu picioarele-i goale pe prundiş, Puta se apropie de Nikolai:

— Ce facem, căpitane?

— Micul dejun, spuse el. Înainte de toate, micul dejun.

Se adăpostiră în prima vâlcea dintre dune – acolo vântul nu bătea aşa tare. Iura deschise cu cuţitul trei cutii de conserve de carne şi strigă:

— Tovarăşi robinsoni, poftiţi la masă.

— Să le încălzim, propuse Valea.

— Poţi aprinde primusul fără gaz şi chibrituri?

— Cum?! N-avem chibrituri? Ce ne facem fără foc?...

— Foc vom avea, făgădui Iura. Doar nu trăim în epoca de piatră.

Mâncau în tăcere. Două cuţite, două şurubelniţe şi „Durandalul” lui Iura ţineau loc de tacâmuri.

— O ţigară n-ar strica acum, regretă Nikolai, aruncând cutia goală. Dar toată provizia de tutun a dus-o apa... Ei, nu-i nimic...

Puse echipajul de pe „Mekong” la curent cu situaţia:

— Iahtul e spart, din care cauză nu mai putem pleca de aici. Va trebui să rămânem un timp pe insulă. În arhipelag vin deseori pescari şi vase de explorare petroliferă pe mare, aşa că n-avem de ce să fim îngrijoraţi. Noaptea vom aprinde un foc de semnalizare. Alimentele va trebui să le ţinem în strictă evidenţă.

— Atunci de ce i-aţi dat câinelui o cutie întreagă? întrebă Valea.

— Pentru că el n-a citit nimic despre naufragii şi n-o să înţeleagă de ce trebuie să sufere, ripostă Iura. Hai să vedem ce avem la dispoziţie. Robinsonii care se respectă totdeauna cu asta încep.

Din proviziile de alimente rămăseseră nouă cutii de conserve de carne, patru cutii de sardele, o cutie de tablă cu pesmeţi, trei pacheţele cu concentrat „supă-piure de mazăre” în ambalaj de hârtie aproape destrămat, douăzeci şi şapte de cartofi, şase pachete cu prăjituri muiate şi transformate în aluat, o legătură de ceapă. Dispăruseră fără urmă făina, zahărul, meiul şi untul. Le-au rămas, în schimb, două sticle de untdelemn.

— Dar cu apa cum stăm?

— Apă avem destulă. Nikolai lovi cu piciorul într-un butoi de lemn. Sunt aici vreo treizeci de litri, ne-ajunge pentru zece zile bune. Şi apoi mai e răşina schimbătoare de ioni, care ne va da vreo douăzeci de litri de apă potabilă din mare. Cu mâncarea stăm însă mai prost.

— O să pescuim, spuse Valerka.

— Adevărat. Mâncăm peşte. Conservele le păstrăm pentru caz de nevoie. În sfârşit, n-o să ne prăpădim noi.

— Nu ne prăpădim, dar uite că sarea s-a prăpădit, observă Iura, scotocind rezervele de alimente. S-a dus cu borcanul ermetic cu tot.

— Cel puţin n-o să se ude, găsi Valerka tăria să glumească.

Iura zâmbi.

— Face progrese puştiul.

Valerka se lumină la faţă. Rareori era lăudat.

Mai scăpaseră de la naufragiu: sarafanul Ritei, o sanda a Valiei pentru piciorul drept şi un pantof al lui Valerka pentru piciorul stâng, păturile, primusul, acvalangul, aparatul de fotografiat, lanseta, binoclul şi busola. Dintre cărţi – iată-le, puse la uscat – „Călăuza" şi „împlinirea dorinţelor" de Kaverin; vântul întorcea cu indiferenţă filele lor. Şi harta udă se usca pe mal ancorată cu pietricele. Din vase, au putut găsi doar un ceaunaş, o oală şi o căldare din pânză de cort. În sacul de scule, în afară de două cuţite şi şurubelniţe, mai găsiră: un toporaş, un cleşte patent, o daltă, un bomfaier, cuie, o cutie de tinichea cu aţă şi ace pentru vele, un borcan cu pastă* „Nede" pentru curăţatul părţilor de aramă ale iahtului… Eticheta anunţa că pasta e destinată curăţirii bijuteriilor, protezelor dentare, instalaţiilor sanitare, samovarelor, instrumentelor muzicale de suflat şi automobilelor.

— Lucrul cel mai caraghios, spuse Nikolai după ce suci borcanul în mână, e că toate acestea sunt adevărate. Păcat că noi nu avem nici automobile, nici bijuterii.

Ceasuri aveau toţi, dar mergea numai micuţul ceas brăţară al Ritei şi oarecum cel al lui Valerik. Ceasul lui Nikolai mergea puţin numai când îl scutura, iar ceasul antişoc etanş la apă şi praf al lui Iura nu reacţiona nici la balansare.

— Conform prospectului, explică Iura. Acolo scrie: a se feri de lovituri şi umezeală.

Se apucă să studieze harta, mişcându-şi degetul pe foaia încă neuscată. Nikolai se aşeză lângă el şi întrebă:

— Unde ne-a zvârlit?

— Cred că asta e insula Ipatia, îşi dădu Iura părerea. Ne-a abătut spre sud, şi ne-am învârtit... Uite pe aici... Da, insula Ipatia. Răsfoi călăuza maritimă. Nu sunt decât o sută cincizeci de ani de când a apărut din apă. Înainte aici era un banc numit Oraşul Diavolului.

— De ce? întrebă Valea.

— Uite. Vezi? Insula are un şir de creste şi vâlcele paralele. Înainte de a apărea la suprafaţă, măsurătorile arătau o mare alternare a adâncimilor. Şi ce şi-au zis oamenii? Că astea sunt şirurile de case şi străzile unui oraş scufundat. Se zvonea că pe o vreme liniştită cineva ar fi văzut acest oraş prin apă şi ar fi auzit plânsetul locuitorilor lui.

— Iura, acum insula nu mai e locuită?

— Acum! râse Iura ironic. N-a fost niciodată r Valecika. Noi suntem primii locuitori ai Oraşului Diavolului.

Pe la amiază vântul se potoli şi se făcu mai cald. Robinsonii se apucară să construiască un adăpost. Îngropară catargul orizontal în coasta unei dune, în aşa fel, încât capătul lui să iasă cu vreo trei metri deasupra vâlcelei. Baza catargului o consolidară cu pietre, iar capătul liber îl proptiră cu două căngi încrucişate. Această carcasă o acoperiră cu spinackerul, iar capetele acestuia le legară de ţăruşi bătuţi în sol. O parte a cortului o separară pentru fete cu velastraiul de furtună, vela împăturită servea drept „duşumea”, iar la intrarea în cort, velastraiul comun atârna ca o uşă.

— A ieşit un vigvam pe cinste, plescăi Iura din limbă. Dacă vreţi să ştiţi, apoi eu din copilărie am tot visat să trăiesc un timp într-un vigvam intim ca acesta.

— Aşa! făcu Nikolai. Problema următoare – focul. Se pare că se înseninează un pic. Încă puţină răbdare. Cum apare soarele, avem şi foc. Până atunci, hai să aducem lemne.

— Să aducem! De unde? ridică Valea din umeri.

— De pe mal. Ni le-a pregătit marea. Nu uita că ţărmurile din nord au populaţie deasă, iar vânturile domihftnte aici sunt cele din nord. Şi cum noi ne aflăm pe ţâr mul nordic al insulei, trebuie să existe lemne, aduse de curenţi, ca şi noi.

Îl însărcinară pe Valerka să aleagă un locşor mai liniştit unde să-şi încerce noroculla pescuit, iar ceilalţi cobori ră pe malul mării în căutarea lemnelor pentru foc.

— Uite lemne, calitatea întâi, exclamă Nikolai, ridicând din nisip un panou vechi, crăpat tot, de şalupă.

Mai găsiră scânduri de lăzi, capete de bârne, plutitoare de la plase pescăreşti. Iată şi un oberlicht, o frântură din pupa unei şalupe, cu litere pe jumătate şterse, un spătar de scaun şi chiar o tavă de lemn sculptată, cu inscripţia:

„*Mănâncă numai pâine şi sare, dar adevărul rosteşte-l tare*”.

Câte şi mai câte a adus marea în decursul anilor!

Când, încărcaţi cu lemne, se întoarseră la tabără, printre nori se lărgeau petice albastre de cer. Soarele se arătă timid pentru o clipă şi se retrase iarăşi după un nor.

Valerka aduse primii peşti pescuiţi: câţiva guvizi anemici şi un crap destul de mare. Iura îl examina:

— E chiar crapul pe care l-am urmărit atunci cu arbaleta! strigă el.

— Ţi-ai recunoscut prietenul? râse Rita şi luând crapul se apucă să-l cureţe.

Norul alunecă de pe soare. Iura deşurubă obiectivul aparatului de fotografiat şi, ţinându-l ca pe o lupă, aprinse câteva fibre de cânepă smulse dintr-o frânghie. După ce suflă cu multă energie, luară foc şi aşchiile de lemn. În vâlcea pâlpâi în sfârşit focul, trosnind prietenos.

— Cu voi nu piere omul, zâmbi Valea.

Ea turnă în oală apă din butoiaş.

— Stop! interveni Nikolai. Ai turnat prea mult. Fără să ţină seama de protestele Valiei, el adăugă la apa dulce

puţină apă de mare.

— În primul rând faci economie de apă de băut, spuse el. În al doilea rând, n-avem sare, iar apa de mare e sărată. Mâncăm peştele fiert – satură mai bine şi nu provoacă sete, iar apa o bem fierbinte – asta potoleşte şi mai bine setea.

Ascuţindu-şi cuţitele de nişte pietre plate, băieţii tăiară dintr-o plutitoare de plase pescăreşti cinci obiecte semănând mai mult sau mai puţin cu lingurile.

Mâncară cu multă poftă.

— În viaţa mea n-am mâncat o ciorbă de peşte aşa de gustoasă! mărturisi Rita. Mi-e şi ruşine: nu mănânc, ci înfulec…

După masă li se făcu somn: noaptea nedormită, plină de nelinişte, îşi spunea cuvântul.

— Toată lumea la culcare! dădu Nikolai dispoziţie. Eu mai stau, nu mi-e somn.

Rămase multă vreme lângă foc, singur, aruncând mereu scânduri pe jar. Alături moţăia Rex.

Nikolai era bucuros că fetele nu manifestau nelinişte, că aveau deplină încredere în el şi în Iura. Dar îşi dădea bine seama că nu poate conta prea mult pe ajutor din afară: e foarte puţin probabil ca cineva să viziteze această mică insulă. Trebuia să găsească o soluţie…

În liniştea ce domnea peste insulă, vuietul valurilor răsuna surd. La apus cerul înseninat se scălda în aurul portocaliu al asfinţitului.

Trebuia să găsească o soluţie…

Aţipi. Şi deodată, auzind un foşnet, deschise ochii. Rita ieşi din cort, căscă şi se aşeză lângă el.

— Kolea, spuse ea lăsând să i se scurgă nisip printre degete, ne-am împotmolit aici pentru mult timp? Trebuie să-mi spui. E important…

— Nu ştiu. O să găsim ceva… îţi pare rău că ai plecat cu noi? întrebă el după un răstimp.

— Nu. Dar trebuie să mă întorc cât mai repede în

oraş.

— O să găsim noi ceva, repetă el. Nu există situaţii fără ieşire.

— Te rog să găseşti. Rita îi zâmbi.

Seara, Valerka puse aparatul. Apoi cântară în cor. Tăvălindu-se de râs, învăţară un cântec al papuaşilor, potrivit împrejurărilor, pe care Nikolai îl găsise la Mikluho-Maklai. Textul cam monoton al cântecului reda tehnica de preparare a hranei din miezul palmierului sagotier. Iura dirija şi toţi cântau ţinându-se de mâini şi dănţuind în jurul focului:

Bam, bam, marare.
Marare, tamole.
Mara, mara, marare.
Bam, bam, marare.

Rex schelălăia conştiincios, cu botul ridicat. Lui îi era indiferent ce se cântă. Era un câine bun, politicos.

§stabiliră cine să facă de gardă în timpul nopţii – câte două ore fiecare. Cel ce rămânea de veghe trebuia să întreţină focul de semnalizare pe creasta dunei.

Iura se oferi să facă de gardă cel dintâi. Valea se aşeză alături de el. Reflexele focului jucau pe feţele lor.

— Te mai doare capul? întrebă Valea.

— Foarte puţin.

— Când te gândeşti că dacă n-ar fi fost Kolea... Tăcând apoi, se apropie mai mult de el. Iura o cuprinse după umeri.

Focul – licurici singuratic în noaptea nemărginită, (ar lângă foc numai ei doi. Singuri în lumea întreagă...

— Valea, ştii ceva?... rosti Iura cu o voce pe care ea nu i-o cunoscuse. Hai să ne căsătorim.

El nu simţi că tot sângele îi năvălise în obraz. Din foc, pocnind, săreau scântei. Iura se aplecă şi aruncă în flăcări o bucată de scândură.

Valea râse încetişor:

— Mai întâi să scăpăm de aici...

— Deci eşti de acord?

Ea îl sărută în grabă şi se ridică.

— Noapte bună, Iurik.

Şi porni spre cort, prin întuneric, zâmbind fericită.

Ziua a doua

Dimineaţă splendidă. Nici urmă de furtuna din ajun. Marea albastră şi lină, fără nicio încreţitură. Pe cerul albastru pluteau, rare, pânzele albe ale norilor.

Mai întâi se trezi Valerka. Îşi luă lanseta şi, fluierând cântecul din ajun, porni la pescuit. Valerka era mulţumit de aventură şi gusta anticipat plăcerea cu care o va povesti prietenilor din oraş.

Apoi din cort ieşiră Iura şi Nikolai. O luară pe banc către „Mekong" şi, după ce-l examinară cu minuţiozitate, se convinseră că singuri, cu forţele de care dispuneau, nu vor izbuti să astupe spărtura şi să scoată iahtul dintre stânci. Ca să-l remorcheze până la iaht-club va fi nevoie de două pontoane şi un cuter.

Se întoarseră la ţărm. Nikolai cercetă minuţios orizontul cu binoclul.

— Ia uită-te acolo. Îi dădu lui Iura binoclul, în lentile se contura un desen haşurat, parcă trasat cu tuş pe mătasea albastră a cerului. Era vârful unei turle de foraj.

f; Rotunjimea globului pământesc permite observatorului dare stă la ţărm – pe timp senin, bineînţeles – să vadă orice obiectiv în întregime până la o distanţă de aproape două mile şi jumătate. Partea sondei ascunsă după orizont împreună cu baza avea o înălţime de aproape patruzeci de metri: deci, de pe suprafaţa mării ea putea fi văzută de la treisprezece mile. Treisprezece mile, plus încă două şi jumătate – cincisprezece mile de mare deschisă despărţeau sonda de observatorii noştri.

Iura dădu fuga în cort după hartă şi busolă. După ce orientă harta, se convinse că au în faţă una din sondele de explorare situate pe mare lângă insula Broaştelor Ţestoase.

— Da, am calculat bine, constată el. Ne aflăm pe

insula Ipatia. În linie dreaptă spre insula Broaştelor Ţestoase ai vreo cincisprezece mile. Punct de orientare există – sonda. Să pornim înot. Ce zici? Riscăm?

— Nu. E departe şi curentul e contrar… Uite ce e: să construim o plută.

— O plută?

— Da. O plută cu pânză şi derivor mobil, în genul lui „Kon-Tiki”. Aşteptăm o zi când vântul bate dinspre sud – când bate din nord nici pomeneală să putem merge cu vânt strâns! – şi în vreo opt ore ajungem la insulă. Iar acolo, dacă lucrează geologii, au staţie de radio: comunicăm să trimită o şalupă de la iaht-club.

— Dar dacă nu sunt geologi?

«— Mergem mai departe, de la o insulă la alta. Trebuie să dăm de cineva.

— Bine, se arătă de acord Iura. Fie şi cu pluta. Începem chiar azi. Ai văzut bârnele de pe banc?

— Le-am văzut, dar ne mai trebuie. Şi încă ceva, Iura. Niciun cuvânt femeilor despre gravitatea situaţiei. Ne situăm pe următoarea poziţie: n-am suferit un naufragiu în mijlocul Oceanului Pacific, ci pe Marea Caspică, la zece mile de cea mai apropiată exploatare petroliferă…

— Nu e mai plăcut să te îneci în Caspică decât în

Pacific, dar fie, să fim veseli!

După ce mâncară, robinsonii noştri porniră să facă turul insulei, ca să exploreze noile lor posesiuni şi să unite material pentru plută.

În echipa desculţă a „Mekong”-ului doar Valea era încălţată: în piciorul drept avea sandaua salvată, iar în cel stâng pantoful lui Valerka. Păşea calm pe prundişul plajei, în timp ce robinsonii ceilalţi se împiedicau din neobişnuinţă de sfărâmăturile de gresie.

Malul nordic al insulei era bogat în plaur. În mâzga plaurului se puteau găsi şi bârne smulse din furtuni de pe vase, unele aveau şi scoabe de fixare. Băieţii rostogoliră pe mal, cât mai sus, bârnele bune pentru

plută.

După vreo cinci sute de metri malul, din ce în ce mai abrupt, cotea spre sud. Aici apa era albastră-cenuşie şi în ea bolboroseau, spărgându-se la suprafaţă, băşici mari de gaze.

— Încă un grifon! exclamă Valea.

— Uite-l şi pe frate-său, pe uscat, adăugă Nikolai. Într-adevăr, pe mal, la vreo zece metri de apă, ceva fierbea şi pufăia. Vârful unei moviliţe mocirloase era acoperit de noroi cald, semilichid, care se scurgea încet la vale. Din când în când, în vârful moviliţei se forma şi plesnea cu zgomot câte o băşică de noroi.

Nikolai se apropie de crater, îşi scoase cămaşa şi o umplu cu humă cenuşie, groasă.

— Ce faceţi, Nikolai Sergheevici? întrebă Valerka.

— Iau pământ pentru sobă.

— Dar strici cămaşa, spuse Rita.

— Dimpotrivă. Această humă e bună pentru spălat, în loc de săpun.

— N-aş fi crezut niciodată…

Spre sud ţărmul era tot mai abrupt, râpos, mărginit de o fâşie îngustă de plajă. Prundiş mărunt, grohotiş. Nisip nu era de loc aici.

— Ce bun loc pentru acostare, observă Nikolai când ajunseră la un mic golf, spre sudul insulei. Ia uitaţi-vă, apa e adâncă de la mal. Te poţi apropia oricât.

— Aici se şi acostează, confirmă Valerka, arătând o ţeavă bătută în prundişul de pe mal.

Tinerii ingineri examinară ţeava şi descoperiră pe ea semnul Uzinei de ţevi din oraşul lor şi o serie de cifre uşor de înţeles pentru ei: dimensiunea, numărul şarjei, marca oţelului şi anul de fabricaţie.

427

— E de anul trecut! exclamă Iura.

— Înseamnă că vin des geologii. Altfel nu băteau ţeava să aibă de ce lega vasul. Nikolai se uită la Rita. Am spus doar că n-o să rămânem multă vreme aici.

— Şi pluta? N-o mai construim? întrebă Valerka.

— Ba da. Pentru orice eventualitate.

Cercetarea insulei nu le răpi mult timp: lungimea întregului ţărm nu depăşea trei kilometri.

— Şi acum, tovarăşi, la lucru, porunci Nikolai când echipajul de pe „Mekong” se înapoie în tabără. Valerka, ia-ţi lanseta şi du-te la pescuit. Iura, hai să cărăm bârnele.

Cu ajutorul fetelor, Iura şi Nikolai rostogoliră în apă bârnele găsite pe malul nordic, le legară cu frânghii şi le remorcară la edec, până în dreptul taberei. Pe drum, Nikolai mai luă o scurtătură pe jumătate putrezită şi acoperită cu un strat gros de sare.

— La ce-ţi trebuie putreziciunea asta? întrebă Valea.

— Ai să vezi tu.

După o baie făcută în grabă, băieţii zidiră chiar în vigvam o sobă din bucăţi de gresie şi o lipiră cu humă vulcanică.

— Focul în aer liber este desigur mai romantic, spunea Iura, dar are randament prost şi înghite multe lemne. La urma urmei, nu suntem oameni primitivi…

Valerka aduse peşte proaspăt prins. Rex alerga în Urma lui, mirosind cu interes cozile peştilor, ce se târau pe pietriş.

Până să fiarbă ciorba, Iura făcu un fitil din funie scămoşată şi-l vârî într-o cutie de conserve goală în care turnă untdelemn. Apropie un tăciune şi fitilul se aprinse cu o mică flacără.

— Pentru timp de ceaţă, explică Iura. Lasă-l să ardă, ca să nu consumăm lemne în zadar.

— Dar şi la untdelemn trebuie să facem economie, obiectă Valea.

— Opaiţul nu consumă mult. Apropo, tovarăşi, voi cunoaşteţi istoria untdelemnului?

— Povestiţi-ne, Iuri Timofeevici, îl rugă Valerka.

Iura se tolăni pe nisip şi începu cu savoare:

— Floarea-soarelui, din care se scoate uleiul, e

originară din anticul Perú. Peruvienii au numit-o aşa: floarea-soarelui.

— Nu cumva incaşii mâncau seminţe? râse Valea.

— Dimpotrivă, ar fi socotit acest lucru un sacrilegiu. Ei se închinau florii divine, care se uită întotdeauna în ochii soarelui. Apoi Perú a fost cucerit de spanioli. împreună cu aurul, spaniolii au adus în Europa şi floarea de aur. În Rusia floarea-soarelui a fost adusă din Olanda de Petru cel Mare. Era plantată în grădini pentru frumuseţea ei. Mai târziu oamenii au descoperit că seminţele prăjite de floarea-soarelui favorizează discuţii calme, pornite din suflet… Iura se însufleţi. Această minunată delicatesă a început a constitui deliciile serilor de vară. Iar în o mie opt sute treizeci şi cinci, ţăranului Bocikariov din Voronej i-a dat prin minte să scoată ulei din floarea-soarelui. A pus seminţe la presă şi a scos un ulei minunat, auriu ca soarele, bun şi pentru hrană şi pentru prepararea săpunului ori coloranţilor…

— De unde ştii tu toate astea? întrebă Valea mirată.

— Cum de unde? Umblu prin viaţă cu ochii deschişi, asta e, răspunse Iura cu mândrie şi se întoarse de pe burtă pe spate.

Adevărul era că de curând, ocupându-se de mase plastice, citise, din imboldul şi la insistenţele lui Koltuhov, câteva cărţi despre uleiuri şi răşini naturale. Dar ce importanţă are asta?

Între timp Nikolai puse pe foc bucata de lemn putrezit, apoi strânse cenuşa într-o cutie de conserve goală. După ce o gustă, dădu din cap satisfăcut şi aruncă o priză de cenuşă în oala cu ciorba de peşte aproape gata.

— Ce-ai făcut?! strigă Valea îngrozită. Ţi-ai pierdut minţile!

— Crezi? Ia gustă şi tu. Nikolai îi întinse cutia de conserve.

— Cum o să gust porcăria asta?

Rita îşi vârî degetul în cutie, îl atinse cu limba şi

exclamă cu uimire:

— Sare!

— Şi de data asta tot Mikluho-Maklai m-a ajutat, vorbi Nikolai cu seriozitate. El scrie că în Noua Guinee se mănâncă cenuşa lemnului care a stat multă vreme în apă de mare.

— Şi eu l-am citit pe Maklai, dar n-am reţinut… Rita râse. Da, cu voi nu piere omul…

4 29

După masă primi fiecare porţia de apă fiartă. Numai lui Rex îi turnară, ca de obicei, apă din butoiaş. Dar câinele nu bău. El se întinse la umbra cortului şi-şi scoase limba pe labele dinainte.

Iura şi Nikolai se uitară unul la altul.

— Ce-o fi cu el, Kolka? N-a băut nimic nici azi dimineaţă…

— Să nu turbeze! se nelinişti Valea. Ce facem atunci?

Nikolai se întoarse către Rita:

— Nu vrei să te uiţi la el puţin? Ca biolog te pricepi, oricum.

Rita îl chemă pe Rex, îi luă capul cu ambele mâini, îi examină minuţios ochii şi botul, îi căscă gura.

— N-are nimic. E sănătos tun. Vârî câinele cu botul în cutie. Bea, Rex. Hai, te rog.

Dar Rex se eliberă încetişor şi fugi.

— Asta nu-mi place, spuse Iura. Pe unde-mi tot aleargă? Mă duc să văd.

Se luă după Rex, spre mijlocul insulei. Ceilalţi robinsoni îl urmară. Urcară pe o movilă şi de acolo zăriră încă un grifon. La poalele lui creştea o iarbă cafenie, plicticoasă. În apropiere, între coline scunde şi paralele, sclipeau băltoace de apă. Într-acolo se îndrepta Rex.

— Va să zică asta e! Nu-i place apa din butoiaş, că nu-i proaspătă. Se vede că încă de dimineaţă a descoperit izvorul. Ia să văd, e bună?… Iura se apropie de prima băltoacă şi luă în palmă puţină apă.

Valea se repezi la el:
— Să nu bei!
— E apă curată, Valentina. Iese din grifon împreună cu argila şi se filtrează prin prundiş. O, cel mai înţelept dintre câini! Respectabile Rex! Dă-mi voie să te felicit!
Rex întinse laba plin de demnitate.
— Ce mai robinsotii! continuă Iura. Am dat o raită pe ţărm şi gata. Iar aici în mijloc, la doi paşi, aveam apă proaspătă. Bine cel puţin că raţionează Rex pentru noi.
Robinsonii ocoliră grifonul şi ieşiră pe o colină de unde se zărea micul golf albastru cu ţeava de acostare. Şi deodată văzură în faţa lor o cupolă de beton armat, ce ieşea din lutul cenuşiu. Alături se înălţa – nu prea sus – gura unui ventilator tot din beton, acoperit cu zăbrele de fier. De cealaltă parte a cupolei, din pământ Ieşea o ţeavă acoperită cu zgură.
Nikolai pipăi suprafaţa ei zgrunţuroasă:
— Parcă ar fi ţeava de eşapament a unui motor.
O adâncitură săpată în panta colinei ducea la o uşă masivă de oţel. Uşa era închisă cu un lacăt mare, înfăşurat într-o cârpă îmbibată cu ulei. De orificiile zăvorului atârna o sfoară plumbuită.
— E o chestie serioasă, spuse Iura, cercetând sigiliul. Tare aş vrea să ştiu ce înseamnă toate astea…
— Ia uitaţi-vă la Rex! exclamă Rita. De ce e atât de agitat?
Câinele se învârtea pe lângă uşă, adulmecând nisipul, şi mârâia încetişor. Pe urmă fugi mai deoparte şi începu să scormonească pietrişul cu labele.
— Cupola pare să fie de cazemată, rosti îngândurat Nikolai. O fi fost aici un post antiaerian în timpul războiului, şi acum cazemata a fost amenajată pentru altceva… Vreun depozit poate…
— Veniţi încoace! strigă de sus Valerka. E un apa –, rat radar aici!
Într-adevăr, la vreo douăzeci de metri de cupolă, dintr-o mică adâncitură ieşea un grilaj metalic – un

segment de sferă cu marginile teşite. Grilajul era montat pe o ţeavă telescopică – se vedea bine că poate fi ridicat în sus dinăuntru.

— Nu prea seamănă a locator, spuse Nikolai, atingând grilajul. Nu se roteşte. Poate fi doar înălţat şi coborât.

— S-o ştergem de aici, fraţilor, glumi Iura. Aici e ceva secret. Nu-i de nasul nostru.

— De ce tot mârâie câinele? Rex, vino aici!... îl chemă Rita. Hai, linişteşte-te. Să mergem acasă, cuţule.

Se întoarseră în tabără. Până seara tinerii discutară cum e mai bine să construiască pluta – se contraziceau, desenau cu aşchii pe nisip.

După cină aprinseră focul de semnalizare şi se aşezară în jurul lui. Le şi intraseră în obicei aceste discuţii de seară în jurul focului. Valerka aduse în găleata de pânză apă din mare pentru spălarea a ceea ce femeile numeau „vesela noastră”. El mai ducea pe umăr o bucată dintr-o veche vâslă găsită pe mal.

— Scutul zvârlit-ai, străine, şi-acum porţi pe umăr lopata? întrebă Iura, imitând şcoală declamatorie a lui Suren Kocearian.

— Nu e lopată, e o vâslă, răspunse Valerik nedumerit.

— Ba nu-i nici vâslă, nici lopată, e Homer, rosti Iura cu emfază. Când ne-om întoarce în oraş, ţi-l dau să-l citeşti. Merită bătrânul să-l cunoşti.

— Ia te uită la el! A memorat un vers din „Odiseea” şi se laudă! îl tachină Valea, clătind oala.

— O strofă, eu? În ochii lui Iura apărură sclipiri de vânător. Tovarăşe filolog, îmi permiteţi să vă pun o mică întrebare pe o temă clasică?

— Şi o sută.

Făcându-i lui Nikolai cu ochiul, Iura rosti rar şi puţin nazal:

— Atunci fii bună şi spune-mi cum este oglindită în „Odiseea” problema tratamentului termic al oţelului de

scule?

— Ce idee! Valea se uită nedumerită la Iura. Cum o să existe la Homer aşa ceva?

— Aha, nu există?! Iura era încântat. Ai să vezi că există. Ia adu-ţi aminte de pasajul unde Odiseu înfige în ochiul ciclopului Polifem o ţeapă încinsă. Ce spune Homer acolo:

Cum făurarul când face-ttn baltag ori vreo altă unealta Fieru-nroşit, scos din vatră, cu grabă-l scufundă în apă şi ca să fie baltagul mai tare, să sfârâie-l lasă.

Astfel şi ochiul străpuns de-ascuţişul încins sfârâit-a…

Câteva clipe domni tăcerea. Valea ştergea supărată oala cu o bucată din cămaşa ruptă a lui Iura.

— Să te mai întreb altceva? se informă Iura cu drăgălăşenie.

— Întreabă.

— Stai, Iura, acum e rândul meu, interveni Nikolai. Valentina, ţii bine minte „Suflete moarte”?

— Desigur. De data asta vocea fetei sună mai puţin sigură.

— Atunci răspunde-mice spune Gogol despre metodele de protecţie a construcţiilor împotriva coroziunii?

— Eu am recitit de curând „Suflete moarte”, dar nu-mi amintesc de aşa ceva, interveni Rita zâmbind.

— Nu vezi ce scormonesc? Valea îşi încruntase fruntea de încordare.

— În volumul doi, preciza Nikolai. Cicikov merge la generalul Betrişcev. Ei?

— În orice caz nu-i nimic despre coroziune acolo.

— Ba da. Ţii minte că Gogol descrie frontonul lucrat în fier al casei generalului… Frontonul se sprijinea pe un ştiu câte coloane corintice? Ei, şi mai departe scrie textual: „Pretutindeni mirosea a vopsele de ulei, care înnoiesc totul şi nu lasă, nimic să îmbătrânească”. Ce-i asta, nu-i protecţie împotriva coroziunii?

— Astea nu mai sunt întrebări, declară Valea.

— De ce nu? ripostă Nikolai. Noi citim cărţile altfel decât ceilalţi. Tu, de pildă, urmăreşti psihologia sau mai ştiu eu ce frământări sufleteşti, iar noi citim inginereşte, dând atenţie detaliilor.

— Ia stai, încă o întrebare! Iura se înveseli. „Evgheni Oneghin”... Ştie toată lumea, nu? Vă întreb: ce-a spus Puşkin despre reparaţiile curente în transporturi? Şi care socoteşte el a fi cauza ieşirii din uz a mijloacelor de transport?

Valea căzu din nou pe gânduri. Îşi mişca buzele, reamintindu-şi versurile lui Puşkin. Iura era încântat. Prinsese în palmă ceafa lui Rex împreună cu urechile şi-l scutura, repetând:

— Nu cunoşti clasicii, neam de câine! îţi arăt cu ţie! Rex scâncea de plăcere.

— Puşkin n-a scris despre transporturi, spuse Valerka fără curaj. Mai mult despre dragoste...

— Puşkin a scris despre toate, i-o tăie Iura. Hai, nu vă mai chinuiţi. Acolo unde Tatiana pleacă spre Moscova... Vă recit eu:

Pe când, din sat veniţi, ciclopii în faţa unui foc s-au pus Sd-ndrepte cu ciocanul rus Produsul şubred al Evropii.

Blagoslovind şi roţi şi zări.

Şi gropile acestei ţări...

28 433

Valerka izbucni în râs:

— Trei la zero pentru „Institutul de cercetări ştiinţifice Transneft”!

— Iurik, întrebă la rândul ci Valea, cu o voce neaşteptat de duioasă. Aminteşte-mi, te rog, în „Oneghin”: „Iubirii toţi suntem supuşi”... şi mai departe?

— Mai departe?

Iubirea-i binefăcătoare şi tinereţii dă puteri...

Începu Iura fără să se gândească şi deodată se opri.

— Aha» te-am prins 1 strigă Valea cu bucurie. Aşa se

cântă în operă, dar la Puşkin e cu totul altfel:

hbirea nicio vârstă n-are Dar, tinereţii dând puteri.

Cu-amnt e binefăcătoare la ploaia caldei primăveri…

— Ştiu eu asta, se fâstâci Iura. Am spus-o maşinal. Mi-a scăpat de pe limbă…

— Ai pierdut, Iura, ai pierdut! Rita bătu din palme. Gata, nu te mai justifica.

— Ai căzut în cursă, atotştiutorule lăudăros! o secundă Valea.

Concursul literar continuă până aproape de miezul nopţii. Era interesant şi plăcut să discuţi şi să-ţi aminteşti de cărţile citite, în jurul focului de semnalizare pe o insulă pustie, şi să priveşti cum din foc izbucnesc scântei de aur în imensul cer negru, în timp ce de sus se desprind ca răspuns stele căzătoare…

Rex şedea şi el lângă foc. Etica de câine nu-i îngăduia să doarmă în timp ce oamenii stau şi discută cu însufleţire. Dar îi era al naibii de somn. Uneori capul îi cădea pe labe, dar şi-l ridica deîndată, smucindu-l, căsca şi se întindea, holbându-şi din toate puterile ochii ce i se închideau.

În sfârşit oamenii se potoliră şi intrară în cort să doarmă. Rex mai auzi doar cum Nikolai îi spuse încet lui Iura:

— E tare încurcată situaţia pe insuliţa noastră…

CAPITOLUL. VI

În care apariţia onor vizitatori neaşteptaţi pune capăt robinsonadei

Până la urma am hotărât să-i pândesc pe sălbatici când debarca pe insula, lăsând restul în seama întâmplării şi a raţionamentelor ce-mi vor fi sugerate de împrejurări.

D. DEFOE: „*Aventurile lui Robinson Crusoe, marinar din York**»

Trecu o săptămână. Niciun nor nu apărea pe cer dealiipra insulei Ipatia şi – vai! – împrejur marea era frustie. Niciun fumuleţ, nicio pânză pe întinderea

albasru. Căpitanul Poţapkin nu se despărţea de binoclu. îl

Surta atârnat de gât ori îl punea alături, pe nisip, cât în[2] lucra la construirea plutei. Nikolai urca mereu pe colină şi cerceta orizontul cu binoclul.

Până noaptea târziu rămâneau lângă focul de semnalizare.

Se părea că acolo, pe Pământul mare, oamenii au uitat cu totul de existenţa arhipelagului…

Între timp, pe insulă viaţa îşi urma cursul. Traiul de robinsoni fusese temeinic organizat.

Dimineaţa începea cu gimnastica de înviorare. Valerka repeta în grabă exerciţiile din „gimnastica prin radio”, Valea le executa după calendarul femeii, Nikolai după sistemul Anohin, iar Iura, credincios sistemului „hatha-ioga”, îşi încrucişa picioarele cu talpa în sus, pe coapse, şi-şi lăsa tot mai mult capul pe spate. Spre uimirea tuturor, se constată că şi Rita este partizana gimnasticii indiene. E adevărat însă că între ea şi Iura era o mare diferenţă: trupul suplu al Ritei se întindea şi se îndoia ca guma. După ce făcea un dificil complex de exerciţii, ea se culca pe nisip şi-şi relaxa pe deplin muşchii – asta era „savasana”, „poziţia corpului mort”.

— Unde ai învăţat gimnastica indiană? o întrebă Iura când o văzu pe Rita făcându-şi pentru întâia oară exerciţiile.

— Tata m-a deprins de când eram mică, răspunse ea. Cred că în familia noastră asta se trage de la Feodor Matveev, strămoşul meu îndepărtat. Doar a fost însurat cu o hindusă.

28* 435

— Da, da, da, mi-aduc aminte! strigă Iura. Încă din copilărie ne uimeai pe toţi din curte prin figuri dintr-astea: îţi sugeai burta până la şira spinării, ţii minte? Numai că pe atunci nu ştiam că asta se numeşte „hathaioga”.

— Denumirea şi eu am aflat-o abia de curând, când

revistele au început să scrie despre yoga.

— Nu cumva te-ai ocupat întâmplător şi de „ragiaioga”? întrebă Nikolai.

— Asta-i misticism, ridică Rita din umeri.

— Eu însă am cunoscut un caraghios, continuă Nikolai cu tonul cel mai serios cu putinţă, a cărui ocupaţie preferată era „ragia-ioga”. Şi ar fi atins în acest domeniu o înaltă măiestrie, dacă n-ar fi fost sedus cu o bucată de cârnat.

— Termină, bombăni Iura.

— A! va să zică tu eşti acela, Iura? Rita izbucni în râs. Şi unde voiai să ajungi cu „ragia-ioga”?

Zâmbind stânjenit, Iura făcu un gest cu mâna-i lungă:

— O etapă depăşită…

— Şi zi, te-au lecuit de ea cu cârnatul? Rita râdea cu poftă. Mi-am amintit de însemnările lui Humboldt. Nu le-ai citit? Să le citeşti neapărat. La Astrahan, într-o locantă a văzut un fachir. Acest fachir nu se mişcase din loc de câţiva ani, dar primea bucuros în dar o priză de tabac.

Valerka hohoti de râs. Iura îl ameninţă cu degetul. Laborantul, căruia îi plăcea să râdă, izbucni şi mai tare.

— Tut-un! oftă Nikolai.

Dimineaţa, după ciorba de peşte şi apa fiartă cu pesmeţi, robinsonii se apucau de lucru.

Din cauza grosimii diferite a bârnelor şi lipsei de experienţă a constructorilor, treaba mergea cam încet. După multe discuţii şi mari eforturi reuşiră să aleagă bârnele şi să le lege trainic după toate regulile: cablul lega două bârne alăturate, trecea peste grinda transversală şi era fixat cu ajutorul unei pene de lemn, înfiptă între grinda transversală şi bârne. Mai multă bătaie de cap le dădeau derivoarele mobile, pe care le ciopleau din bucăţi de scânduri.

Drept catarg al plutei servea arborele iahtului, fixat cu şarturile şi ancorat cu straiul. În partea dinspre pupa, dintr-un fund de scaun şi două prăjini lungi – găsite toate

printre alte daruri ale mării – confecţionară cârmă.

De dimineaţa până seara, „pe şantier” răsunau loviturile de topor, ţiuitul bonf aerului şi cântece.

La cererea femeilor, Valerka începu să le instruiască în tehnica pescuitului cu lanseta. Rita îşi însuşi repede această artă necomplicată.

— Tot voiam să te întreb, Valerik, spuse ea într-o zi aruncând lanseta de pe o stâncă. Ţii minte, încă înainte de plecare, Kolea mi-a spus că ar trebui să te cunosc. Dar nu pot să-mi amintesc unde te-am mai văzut.

Valerka roşi tot.

— Nu smuci! mormăi el. Sperii peştele... Şi deodată adăugă cu hotărâre: Pe bulevard... Vara trecută... Iar noi neiam aşezat alături... Ce mai, ne-am legat de dumneata...

Rita îl privi cu uimire:

— Ah! Dumneata erai? râse ea. Ei, nu-i nimic. Ce-a fost, a fost. Să uităm.

Dar amintindu-şi de seara aceea îndepărtată, Rita se întristă. Căzu pe gânduri.

Când ajunseră la echiparea plutei, Iura începu să le înveţe pe fete, cum spunea el, nobila meserie de navigator. Ele deprinseră destul de repede să facă n-oduri şi să matiseze. Valea se miră – când Iura îi arăta cum să lege nodul:

— Aşa simplu? Eu credeam că nodurile marinăreşti le faci greu şi nu le mai poţi dezlega niciodată.

— Dimpotrivă! S-au născut din dificila practică marinărească a flotei cu pânze, explică Iura. La nodul marinăresc se ţine seama de faptul că e făcut sau desfăcut de un om agăţat la mare înălţime, pe vânt sau zăpadă, în întuneric beznă. Pe lângă toate astea, uneori el are liberă o singură mână.

— Mâine, copii, ne apucăm de cusut, spuse Nikolai. Pentru plută va trebui să refacem pânzele.

— Asta-i uşor. Lăsaţi pe noi: cusutul e treabă de femeie, observă Rita.

Iura se uită la ea mijindu-şi ochii:

— Ştii ce spune Menti când cineva prinde prost un petec pe pânză?

— De unde să ştiu?

— Spune... Dar să nu te superi... „Vai de capul tău! O babă şi tot ştie să coasă!”

Peştele se prindea bine. Pentru orice eventualitate, făceau şi provizii, punându-l la uscat, pe frânghii. Soare şi vânt – iată tot ce trebuie pentru prepararea acestei străvechi forme de conservă. Prepararǎ şi peşte afumat. Pentru asta construiră din pietre un fel de horn în care ardeau aşchii şi alge de mare care fac mult fum.

Dar să te hrăneşti numai cu peşte...

— E sănătos, copii, spunea Rita, văzând cum aruncă Iura peştele abia început. Are mult fosfor, iar fosforul e bun pentru creier.

— Cel mai bun peşte e salamul, oftă Iura.

Ca să mai schimbe gustul fierturii de peşte, ajunsă de nesuferit, încercară să pună în ea nişte alge ce creşteau din belşug pe bancurile de nisip; unele din ele erau relativ comestibile.

De altfel, hotărâseră să se limiteze doar la recunoaşterea acestei posibilităţi. În schimb iarba de mare se dovedi bună la altceva: o strânseră, o spălară, o uscară la soare, şi-şi puseră toţi în cort aşternuturi moi.

Vegetaţia de pe insulă nu era bună de nimic. Iar în numeroasele cuiburi de pescăruşi tupilate în iarba aspră ce creştea pe pantele marelui grifon, robinsonii noştri nu găsiră niciun ou: nu era sezonul.

Într-o zi Valerka, radiind de mulţumire, aduse de pe malul apusean o broască ţestoasă nu prea mare, cam de vreo treizeci centimetri în diametru. Carapacea ei se dovedi neobişnuit de tare – abia o desfăcură – după aceea însă mâncară cu multă plăcere şi pe săturate supă de broască ţestoasă.

Şi lui Rex i se făcuse lehamite de atâta peşte. Hoinărea toată ziua prin insulă şi vâna şopârle sau şerpi

de apă – în bună parte din interes sportiv. Fiind un câine bine crescut, el aducea mereu în dinţi câte o şopârlă, de pildă, şi o depunea în faţa lui Iura.

— Ia de aci porcăria asta! mai repede! ţipa Valea.

Şi Rex privea cu nedumerire şi tristeţe cum şopârla, apucată de coadă, cădea plescăind în mare.

Uneori Rex se învârtea în preajma cupolei de beton armat şi scormonea pietrişul cu labele – totdeauna într-unul şi acelaşi loc. Intrigaţi de comportarea ciudată a câinelui, Nikolai şi Iura adânciră groapa săpată de Rex.

43B

u aproape un metru, descoperiră în solul argilos un cadavru de câine.

— Ia te uită! Iura scoase un fluierat. Câinele a fost disecat!

— Insulă nelocuită... şi disecţie pe câine, se minună Nikolai. Tare aş vrea să ştiu cine face experienţe aici...

Lărgind puţin groapa, se convinseră că acolo mai sunt îngropaţi şi alţi câini. Rex ba mârâia, ba scheuna jalnic, vârându-se în picioarele lui Iura. Umplură groapa la loc l o bătătoriră.

Când Nikolai, întors în tabără, povesti despre strania Jor descoperire, Rita se cam schimbă la faţă.

— Experienţe pe câini? mai întrebă ea o dată.

Toată ziua aceea Rita nu scoase o vorbă. Iar seara, când rămase singură cu Nikolai lângă foc, îi spuse:

— Nu mai pot. Trebuie să ajung în oraş.

— Pluta e gata, încercă Nikolai să o liniştească. Îndată ce avem vânt din sud...

— Şi dacă n-avem vânt încă o săptămână?

Nikolai nu răspunse. Ce putea să spună? Zilele erau liniştite, fără pic de vânt. Până şi focul ardea leneş, cu flăcările aproape neclintite...

Niciodată, în toate aceste zile, Rita n-a pomenit numele lui Anatoli Petrovici. Dar Nikolai ştia că numai la el se gândeşte – cu îngrijorare. Şi acesta era adevărul. Nikolai se purta cu Rita camarevadereşte, chiar puţin cam

rigid, închipuindu-şi că reuşeşte să-şi ascundă astfel sentimentele fără speranţă. Dar nu era aşa. Atitudinea lui nu mai constituia de mult un secret pentru Rita. Îşi dădea seama că s-a obişnuit cu el. În subconştient începea să se neliniştească atunci când Nikolai, cu masca şi labele de cauciuc, dispărea pentru multă vreme în apă. Culcată în cort, în „apartamentul femeilor”, cu ochii închişi, ea îşi închipuia cum Nikolai stă în clipa aceea pe culmea colinei, înalt, bronzat, nebărbierit de multă vreme, şi cercetează încet cu binoclul orizontul pustiu.

Se simţea liniştită când îşi făcea de lucru în preajma ci, pregătind pânzele plutei ori cioplind, ca acum, un buştean. Liniştită şi totodată alarmată.

La lumina roşie a focului, faţa lui Nikolai părea închisă, înstrăinată. Rita, se uită în jur cu tristeţe. Noapte, murmurul obişnuit al valurilor domoale…

— Şi el făcea experienţe cu câini, adăugă ea încet.

— Şi el?… Nikolai lăsă jos toporaşul „se uită o clipă la Rita, apoi îşi întoarse brusc privirea spre foc. Îi venise un gând straniu. Dar dacă…

Rita se gândea şi ea la acelaşi „dacă”. Anatoli Petrovici pleca adeseori şi pentru multă vreme la un laborator secret, şi nu spunea niciodată unde se află laboratorul…

Nikolai urmărea o flăcăruie alungită, leneşă:

— Rita, mi-ai cerut să-mi dau cuvântul, şi vezi că tac. Dar e nedrept! Ar trebui să spunem totul. Să-i atragem pe amândoi în munca noastră comună. Sau cel puţin pe Anatoli Petrovici…

Mult timp ea nu răspunse.

— Cred că o va face singur, rosti ea în sfârşit. Nu mai pot să stau aici. Ai promis să găseşti o soluţie – găseşte-o… Te rog!

Nikolai vru să spună că nu poate stârni vântul din sud, dar tăcu.

Vântul din sud! Acum, când pluta era gata, toţi îl

aşteptau cu nerăbdare. În oraş, probabil, sunt îngrijoraţi de soarta lor. Valea se gândea cu groază la neliniştea mamei. Tinerii făceau presupuneri în legătură cu întoarcerea lui Privalov de la Moscova şi cu noutăţile aduse. Făceau planurile viitoarelor experienţe. Tolănit pe nisip, Nikolai povestea încă şi încă o dată despre Institutul suprafeţelor, despre academicianul din Moscova…

— O nouă sursă de energie! Ţi-nchipui, Iura? Orice suprafaţă va putea fi silită să-şi cedeze energia.

— Chiar şi această piatră?

— Desigur.

— Asta cine ştie când, rostea Iura gânditor. Dar ţiţeiul îl vom „mâna” curând prin apă… M-am săturat să zac aici.

Nikolai nu răspunse. Şi el voia să se vadă cât mai repede în oraş, la treabă, dar… Asta însemna că din nou n-are s-o vadă pe Rita luni de zile. Poate că e mai bine aşa. De ce s-o vadă?… Da, să se întoarcă mai repede. Unde eşti, vânt de sud?…

Robinsonada se prelungea. Un soare indiferent se înălţa în fiecare dimineaţă din mare, prefăcând insula Ipatia într-o tigaie încinsă. Pe plaja de prundiş se putea umbla doar în paşi săltaţi, ca de dans. Aproape toată ziua echipajul de pe „Mekong” se bălăcea în apă.

Şi vântul tot nu se isca – nici din sud, nici de altundeva.

La sfârşitul zilei a unsprezecea, după cină, când arşiţa mai scăzuse puţin, Valea îi cercetă cu privirea pe băieţi şi izbucni în râs:

— Că urâţi mai sunteţi! Nebărbieriţi, murdari… adevnraţi troglodiţi! Ea pipăi cu degetul barba moale şi roşcată a lui Iura.

Iura smuci din cap şi pocni din dinţi. Valea îşi trase degetul.

— Te-ai sălbăticit de tot! exclamă ea.

— Ehei, Valecika, parcă noi arătăm mai bine?

observă Rita, privindu-şi mâinile cu vânătăi şi zgârieturi, cercetându-şi unghiile rupte.

— Da, adevărat. Valea se întristă. Ah, ce bine e când te speli pe cap cu apă fierbinte! Şi să te parfumezi un pic…

— Ştii ceva? Hai să-i gonim mâine pe băieţi, să încălzim apă şi să ne spălăm.

— Rita, eşti un geniu! strigă Valea. Aşa facem. Grandios. Facem baie şi spălăm rufele.

Veni şi ziua a douăsprezecea, zi în care pe insula Ipatia se vor petrece evenimente importante.

Valerka tocmai îl fotografiase pe Iura într-o atitudine de efect – cu mască şi labe de cauciuc în picioare, cu arbaleta de vânat sub apă atârnându-i pe umăr. Apoi Iura îşi scoase echipamentul, luă aparatul de fotografiat şi se uită la contorul de clişee.

— Nu mai avem nici jumătate de film, spuse el îngrijorat. Să-l păstrăm pentru plecarea din insulă.

Dimineaţa, după micul dejun, tinerii culeseră alge, le arseră pregătind o grămadă întreagă de cenuşă şi, aducând apă dulce de provenienţă vulcanică, umplură toate vasele. Apoi băieţii, alungaţi din tabără, porniră să se plimbe, iar Rita şi Valea se apucară să se îmbăieze şi să spele, folosind în locul săpunului leşie din cenuşă de alge şi lut vulcanic.

Oprindu-se la capătul sudic al insulei, băieţii se scăldau şi făceau exerciţii de tragere sub apă.

Ultimul ieşi din apă Nikolai. Toţi trei se întinseră pe malul micului golf. Rex se repezi în sus, pe panta colinei, după o şopârlă.

— Am înotat până la stâncă aceea, arătă Nikolai-Acolo la adâncime, apa fierbe tare. E o emanaţie puternică de gaze.

— Ne aflăm pe un vulcan, observă Iura. Stătea culcat pe spate, acoperit pe faţă cu basmaua-i roşie, decolorată. Tii, groaznic mai dogoreşte astăzi! adăugă el Nu cumva se schimbă vremea?

Moţăiau, moleşiţi de căldură şi de baia îndelungată, Deodată în liniştea mormântală a amiezii ajunse până la ei un sunet slab, care se stinse brusc.

— Ce-i asta? Nikolai se ridică în capul oaselor şi trase cu urechea. Parc-ar fi zgomot de motor.

După un minut sunetul se repetă din nou, şi din nou se stinse.

Nikolai apucă binoclul şi se căţără în goană pe creasta colinei. Iura şi Valerik îl urmară.

Dinspre apus venea spre insulă o barcă. Era încă departe. În câmpul de un violet deschis al lentilelor se conturau trei siluete. Una din ele se apleca uniform înainte şi apoi se lăsa pe spate.

— Nu înţeleg: barca pare să fie cu motor. De ce or fi vâslind? Nikolai se uită mirat la Iura.

— Ia dă-mi şi mie. Iura luă binoclul. Vin! Vin încoace… Şi… ştii ceva? Să mă trăsnească dacă la vâsle nu e nenea Vova! bombăni el.

Nikolai îi smulse binoclul.

Da, era Vova. Vâslind, şedea cu spatele la ei, dar de vreo două ori a întors capul şi Nikolai l-a recunoscut. Cu mişcări puternice, Vova mâna barca spre insulă. Acum Nikolai îi recunoscu şi pe ceilalţi doi pasageri. Cel de la pupa era Operatin. Purta o bluză de culoarea salatei şi o pălărie de paie. Al treilea, greoi, ciufulit, abătut, şedea la prova bărcii. Nikolai îi vedea doar spatele, strâns într-o cămaşă albă, dar îl recunoscu imediat: Benediktov!

Nikolai trecu în tăcere binoclul lui Iura:

— E clar? întrebă el.

— Va să zică ei sunt misterioşii!… mormăi Iura. Nimic de zis, bun locşor au găsit pentru experienţele lor… Ne arătăm?

Nikolai nu răspunse. Se gândea: „S-o anunţ pe Rita?” Din tabăra instalată într-o vâlcică pe ţărmul de nord-est fetele nu puteau să vadă şalupa ce se apropia dinspre apus. E mai bine să nu se pripească. Mai întâi observe puţin. Abia după aceea…

— Aşteptăm, spuse el. Să vedem ce-o să facă.

Iura dădu din cap:

— Ai dreptate. De ce s-au izolat aici? Haideţi, băieţi, pe grifonul mare. Acolo iarba e înaltă şi se vede bine…

Îl strigară pe Rex şi se întinseră pe panta grifonului.

dosarele le ardea spatele, iarba aspră, ţepoasă, îi zgâria. n schimb aveau o cum nu se poate mai bună poziţie pentru observaţie. Micul goli se vedea jos ca în palmă.

Barca pătrunse în golfuleţ. Rex se încordă deodată, mişcă din nări şi mârâi surd.

— Taci! şuieră Iura. Stai liniştit!

Între timp barca se apropiase de micul debarcader improvizat. Vova sări pe mal şi legă parâma de la prova de babana improvizată, apoi ajută lui Operatin şi Benediktov să coboare. Benediktov şi porni să urce colina, Hiiflând greu şi oprindu-se des. Operatin mai rămase o clipă cu Vova, dându-i nu ştiu ce instrucţiuni.

— Tot e bine că ne-a lăsat lângă insulă, se auzi vocea aspră a lui Vova. Văd eu ce are. Demontez magnetoul…

Operatin răspunse ceva şi porni pe urma lui Benediktov către cupola de beton armat. La un moment dat dispărură din vedere, intraseră în adâncitura dinspre uşa cazematei. Pocni zăvorul, o scârţâitură, apoi uşa masivă 6» e închise greu.

Vova fixă şi parâma de la pupa sub o piatră mare, apropiind strâns barca de mai. Apoi săltă din ea un butoi de oţel, pe care-l tot împingea acum, de-a rostogolul, pe pantă în sus. Spatele lui puternic, dezgolit, lucea de sudoare, la umeri şi pe braţele tatuate ieşeau mult în evidenţă muşchii încordaţi.

— Straşnică macara! şopti Iura cu entuziasm.

Nu departe de intrarea în cazemată, Vova dădu prundişul la o parte, căută ceva, apoi deşurubă cepul butoiului şi începu să scurgă lichidul cu miros iute – aparent direct pe pământ.

— Motorină, şopti Iura, adulmecând. Au un rezervor

subteran.

După ce turnă motorina, Vova împinse butoiul cu piciorul şi acesta, bubuind, se rostogoli de pe colină în r
443

jos şi se opri pe fâşia îngustă a plajei. Coborând în urma butoiului gol, îl luă ca pe o jucărie şi-l aruncă uşor în barcă. Apoi se apucă să repare motorul: aduse pe plajă magnetoul şi-l puse pe o pânză de cort aşternută jos.

Un timp robinsonii noştri îl priviră cum moşmondeşte la motor. Lucrând, el fredona îngrozitor de fals:

În *grădiniţă, lângă portiţă*.

Trandafiraşul a înflorit…

Vremea se scurgea chinuitor. Mâinile şi picioarele robinsonilor amorţiseră. Le era sete.

Trandafir roşu, trandafir roşu Iubitei mele i-am dăruit…

se auzea de pe plajă.

— Mă enervează concertul ăsta! dădu Iura semne de nerăbdare. Parcă ne-am juca de-a v-aţi ascunselea. Hai la ei!

— Mai stai, îl opri Nikolai cu încăpăţânare.

— Atunci să ne tragem mai la umbră. Nu mai pot. M-am fiert.

— Uite acolo, arătă Valerka biata fâşie de umbră din spatele cazematei.

Nikolai se ridică în coate şi măsură din ochi distanţa. Se uită la Vova – acesta şedea jos, turceşte, cu spatele spre ei.

— Bine, hai… Fuga!

Aplecaţi, ocoliră fără zgomot grifonul şi trecură la umbră, chiar lângă puţul de ventilaţie. Aici nu era atât de cald. Din ferestruica întunecată acoperită cu zăbrele venea răcoarea subsolului. Nişte foşnete nedefinite le atraseră atenţia.

Deodată auziră vocea lui Benediktov, atât de clar, încât tinerii tresăriră şi fără să vrea se aplecară.

— N-ai decât! * Să vedem cum ai să te descurci fără mine, spunea Anatoli Petrovici. Eu ştiu ce am de făcut.

— Ce-ai să faci? Te duci la Baghanlî? La Privalov? Vocea lui Operatin suna mai surd.

Nikolai şi Iura abia o distingeau. Se apropiară de zăbrele, numai urechi…

— Da, la ei mă duc. Am să le transmit toate materialele, şi-o să lucrăm împreună.

444 t

Operatin îşi dădea silinţa să pară calm:

— N-ai dreptul să faci asta fără consimţământul meu

— Dar dumneata ai dreptul să utilizezi laboratorul hulilutului şi să comanzi cu banii statului utilaj costişilor pentru scopuri particulare?

O scurtă pauză.

— Deci aşa pui problema, rosti Operatin. Foarte drăfuţ, ce să spun. Atunci de ce ai primit să lucrezi aici? hule ţi-au fost până acum scrupulele?

Benediktov mormăi ceva, apoi începu să tuşească.

— Şi apoi ţine seama, continuă Operatin. Important I rezultatul. Nimeni n-o să ne învinuiască pentru asta, llnd vom anunţa o mare descoperire Ştiinţifică. Pe învingători nu-i judeci.

— Deocamdată n-avem ce anunţa. Nu există nicio descoperire.

— Ba descoperirea există. Penetrabilitatea e în mâinile noastre.

— Da, ca o grenadă în mâinile unui copil. Stabilitate lui putem realiza, esenţa fenomenului n-o cunoaştem…

— Încă o lună, două, şi vom obţine stabilitatea efectului.

— Asta-i autoînşelare! i-o tăie Benediktov.

Rex lătră încetişor, stârnit de tonul tot mai ridicatul discuţiei, şi primi un ghiont de la Nikolai. Din fericire acolo, jos, nu se auzi nimic.

— Am intrat în impas! vorbea în continuare Benediktov. Batem pasul pe loc, nu vezi? De aş scăpa

odată lle hruba asta blestemată. De ce nu vrei să scriem la Academie? Trebuia s-o fi făcut-o de mult, dar m-am încăpăţânat ca un prost! Chiar mâine le scriu!

— N-ai dreptul! îl întrerupse aspru Operatin. Am lucrat împreună.

— Ce-am lucrat împreună? N-ai decât să-ţi păstrezi schema, sta-ţi-ar în gât! Nu pomenesc nimic despre ea. Dar „instalaţia de contaminare” îmi aparţine. Am să iau cuţitul şi-am să pregătesc o comunicare despre lucrarea mea…

Iura făcu ochii mari şi-i dădu cu cotul lui Nikolai. Cuţitul!…

— Dumneata, Anatoli Petrovici, uiţi că eu am procurat cuţitul, observă reţinut Operatin.

— Nu de dragul ochilor dumitale frumoşi ţi-a daţi ea cuţitul, ci pentru mine! Eh, de ce n-am ascultat-al mai înainte… Dar ce să mai vorbim!… Ascultă-mă, de ce te încăpăţânezi? continuă el după o pauză. Desigur, am muncit. Nimeni n-o să conteste. Să mergem şi să le spunem cinstit: „Uite, aşa şi aşa, asta am făcut, iar asta n-o putem face. Hai să încercăm cu forte unite”. Meritele îţi vor fi răsplătite, poţi să fii sigur…

— Destul! îl întrerupse Operatin. M-am săturat să te tot dădăcesc. Morfinoman nenorocit!

— Ticălosule! strigă Benediktov. Nu dumneata îmi furnizai otrava? îţi convenea… ca să faci ce vrei din mine… Dar prea mă crezi o epavă! Am să mă internez şi… Şi du-te la toţi dracii, cu „cheia misterului” cu tot!

— Te rog să urci! Ne întoarcem în oraş.

— Nu! Nici nu mă gândesc! Cobor să mă odihnesc puţin şi pe urmă mă apuc de lucru…

— Nu mai lucrezi nimic aici! Eşti concediat!

— Dumneata… mă concediezi pe mine? Benediktov râse fără veselie. N-o face pe nebunul! N-ai decât să pleci şi mâine trimite şalupa să mă ia…

— Îţi trimit decizia de concediere!

Discuţia se curmă brusc. Se vede că au trecut

amândoi în altă încăpere.

— Ai auzit? şopti Iura cu înfrigurare. E la ei cuţitul lui Matveev! Şi „cheia misterului”!... Va să zică ei au furat-o de la muzeu!

— Sst! Taci din gură!

Un timp rămaseră în aşteptare, trăgând cu urechea.

— Kolka, trebuie să intervenim! Aici miroase a caz penal.

— Deocamdată miroase a ozon...

— A ozon? Iura trase pe nas. Din hornul de ventilaţie venea un miros răcoritor ca înainte de furtună, înaltă tensiune... bombăni el.

De partea cealaltă a cazematei uşa scârţâi, apoi se închise cu zgomot.

Nikolai, aplecându-se, alergă spre grifon. Iura şi Valerka îl urmară. Târându-se, ajunseră la vechea lor ascunzătoare.

Îl văzură pe Operatin coborând cu o valijoară neagră în mână de pe colină pe plajă şi apropiindu-se de Vova.

— Cum? Aşa, deodată? se auzi de jos vocea mirată B lui Vova. Doar am venit pentru trei zile.

Operatin răspunse ceva încet.

— Şi dânsul rămâne? întrebă Vova.

— Da.

— Bine. Numai puţin, să montez motorul.

— Grăbeşte-te!

Operatin se plimba nervos pe plajă.

— Ce facem, Kolka? şopti Iura. Aşteptăm până vin jupă Benediktov?

— Naiba ştie când se mai întorc. Nu putem aştepta.

— Atunci hai la ei. Măcar pe unul din noi să ne juca în oraş. ul.

— Nu vreau să ştie Operatin că suntem aici.

— Nici eu n-aş vrea. Dar ce poţi face?

— E în stare să creadă că-l spionăm. Doar laboratorul e secret.

— Dar n-ai auzit? Pentru ce-i proiectat, şi la ce-l

folosesc…

— Păi tocmai asta e, spuse Nikolai. Dacă ne vede Mici se alarmează şi cine ştie ce-i mai face lui Benediktov…

— Ce-ar fi să coboare numai Valerka şi să spună că a suferit un naufragiu? Pe el nu-l cunoaşte…

— Nu, începu Nikolai să se agite. Procedăm altfel. N-o să afle nimic…

Iura îşi privi nedumerit prietenul.

— Valerka, fă-mi, te rog, un serviciu. Dă o fugă până la tabără şi adu-mi acvalangul cu amândouă baloanele. Adu şi untdelemnul». Te aşteptăm uite acolo, jos.

— Ce-ţi trece prin cap? întrebă speriat Iura. Vrei să…

— Da, dădu din cap Nikolai. Mă agăţ de şalupă pe ub apă şi…

— Eşti nebun!

— Valerka! Fugi repede îşi niciun cuvânt fetelor. Niciun cuvânt, ai înţeles?

— Am înţeles! bombăni musul puţin dezorientat.

Ocoli grifonul şi, coborând pe ţărmul răsăritean, llergă spre tabără.

— Nu fi idiot, şuieră Iura. Până în oraş sunt cincizeci de mile.

— Ştiu. Aerul din baloane e aproape neatins. Mă Btrecor sub prova bărcii şi respir prin tub.

— Ai să îngheţi în apă!

— De aceea mă ung cu untdelemn.

— Nu te las! Iura se ridică în coate. Mă duc la Operatin. Să-l ia dracul…

Nikolai îl apăsă cu putere pe umăr:

— N-ai nicio grijă, bătrâne. Totul va fi în ordine După ce plec eu, du-te la Benediktov. Vorbeşte cu el. Spune-i şi Ritei… să se întâlnească. Iar până-n seară tri-l mit cuterul iaht-clubului după voi. În cel mai rău caz, mâine dimineaţă. Asta e!

N-avea rost să se certe. Iura ştia cât de neînduplecat

era prietenul lui, când lua o hotărâre.

Se târâră pe panta opusă a grifonului mare – aici curgeau pâraie de noroi cald – şi coborâră pe plaja malului răsăritean.

Valerka sosi într-un suflet.

— Nu te-au întrebat nimic? se interesă Nikolai, luându-i din mână baloanele împreunate.

— Valea a întrebat ce facem cu untdelemnul.

— Şi ce i-ai spus?

— Nimic. Le-am spus că le explic pe urmă. Tocmai spălau.

Nikolai îşi turnă în palmă lichidul chihlimbariu şi începu să-şi fricţioneze pielea. Corpul îi era acum lucios şi alunecos. Se uită la manometrul acvalangului: o sută patruzeci de atmosfere, aproape toată rezerva. Apoi îşi puse baloanele în spate, iar Iura îl ajută să-şi încheie curelele şi centura cu greutăţile de plumb.

— Ei… Nikolai îi strânse mâna lui Iura, apoi lui Valerik. La revedere, băieţi.

— Ai grijă, Kolka…

Atât fu în stare Iura să spună. Avea un aer nenorocit. Nikolai, zâmbind, îl bătu pe spate.

Udă masca în apă şi luă muştiucul în dinţi. Două tuburi gofrate duceau de la acest muştiuc spre aparatul de respirat, iar în sus pornea o ţeavă pentru respiraţie obişnuită. Îşi trase masca peste nas şi ochi. Apoi, fixându-şi la brâu un capăt de funie, intră în apă, călcând stângaci din cauza labelor de cauciuc.

Când apa îi ajunse la bărbie, Nikolai comută ţeava de respiraţie la baloane, se scufundă şi porni înot chiar pe fundul mării, presărat cu scoici mărunte.

Ocoli ţărmul prăpăstios al micului promontoriu şi llunse în golfuleţul de la sud. Încet-încet, utilizând cu Ifonomie aerul, înotă de-a lungul ţărmului până zări ritmsupra fundul întunecat, acoperit de alge verzi, al ţâlupei. Abia atunci urcă puţin spre suprafaţă şi-şi trecu IM grijă mâna pe fundul alunecos. La prova dădu peste

jiMrima de salvare, atârnând în bucle la tribord.

Deodată şalupa se clătină, lăsându-se greu la pupa: se vede că cei doi urcaseră în ea.

„Numai de n-ar observa bulele de aer”, se gândi Niko-ImI, prinzându-se cu putere de parâmă.

CAPITOLUL VII

Pe insula Ipatia se petrec evenimente importante

Am mai se» s-o şi-o repet – era ceva de neînţeles şi monstruos.

J. LONDON: *„Călătorie şi Snarke.*

Iura rămase tăcut pe mal, uitându-se la băşicuţele de aer care marcau drumul lui Nikolai pe sub apă.

Valerka îi atinse cotul:

— Iuri Timofeevici, a început să bată vântul.

Iura îşi udă degetul cu salivă şi-l ridică în sus.

— Adevărat, spuse el cu voce ştearsă. Vânt uşor. Dar se pare că e din nord.

— Înoată bine?

— Te cred şi eu!

În micul golf tăcerea se sparse: răbufni motorul.

Iura tresări şi se căţără grăbit pe colină. Pietrişul scârţâia sub picioarele lui goale, nisipul curgea.

De pe coasta grifonului mare văzură şalupa ieşind din golf. Dispăru după micul promontoriu şi apăru din nou. Motorul începu să bată mai repede, barca îşi înălţă botul şi porni în viteză, îndepărtându-se de insulă.

Iura nu-şi mai lua binoclul de la ochi. Vova şi Operatin şedeau amândoi la pupa, lângă cârmă. Iar sub prova şalupei, chiar deasupra apei, se zărea capul cu mască al lui Nikolai.

— S-a aranjat bine, bombăni Iura.

— U-u-uuu! Hei, băieţi! răsună din adâncul insulei vocea Valici. Unde sunteţi?

Curând apărură amândouă fetele pe creasta colinei de nisip învecinate. Iura se ridică şi le făcu semn cu mâna să se apropie.

Femeile se căţărară pe panta grifonului.

— S-a auzit un zgomot, spuse Rita, suflând greu. Parcă duduitul unui motor…

Valerka le arătă în tăcere şalupa – o umbră întunecată pe întinderea albastră a apei.

— O barcă?! exclamă Valea. Vine încoace?

— Dimpotrivă, răspunse sec Valerka.

— De ce n-aţi semnalizat?

— Şi unde-i Nikolai? adăugă Rita.

— Ascultaţi!… Şi Iura povesti pe scurt ce se întâmplase.

— Anatoli pe insulă?… Rita alergă spre cupola de tieton armat.

Va să zică el face experienţe aici! S-a gândit la asta chiar din clipa când a aflat de hoiturile de câini îngropate…

Rita sări în adâncitura din faţa intrării în cazemată şi se opri, trăgându-şi răsuflarea. Pe obrajii ei bronzaţi de soare apăru o paloare neobişnuită. Uşa de oţel era încuiată cu lacăt, în urechile zăvorului atârna plumbul sigiliului.

Veniră şi ceilalţi în fugă.

— Încuiat!? se miră Valerka. Nu se poate!…

— Înseamnă că s-a răzgândit şi a plecat cu ei. Noi n-am văzut când s-au urcat în şalupă, îşi dădu Iura părerea.

— Când s-au urcat n-am văzut, interveni Valerka, dar…

Iura îl întrerupse:

— S-o fi culcat pe fundul bărcii, să se odihnească.

— Eşti sigur? Rita se uită la Iura cu nelinişte.

— Altfel unde-ar putea fi? 1

— Dacă Operatin l-a încuiat aici!? Rita începu să bată cu pumnii în uşa de oţel.

450 1

— Ce-ţi trece prin minte! se încruntă Iura. S-au rertat, e adevărat, dar să-l încuie aici… Prostii!

— Unde eraţi când aţi auzit discuţia lor?

— Acolo, arătă Iura cu bărbia. În partea cealaltă.

Ocoliră cupola şi se îndreptară spre puţul de ventilaţie.

— Tolea! strigă Rita prin zăbrele în adâncitura întunecată a puţului. Tolea!

Un ecou surd îi răspunse. Linişte…

— Dacă-ţi spun că a plecat, zise Iura.

„Poate a ieşit din cazemată mai târziu, în timp ce-l echipam pe Kolka, raţiona el cu înfrigurare. E adevărat că nu l-am văzut în şalupă, dar poate că într-adevăr s-a culcat pe fundul ei…”

— Iura, eu intru să văd.

— Să rupem sigiliul?! Nu se poate.

— Trebuie să mă conving! Trebuie!!!

În ochii întunecaţi ai Ritei se citea neliniştea. Jura îşi aruncă privirile spre puţul de ventilaţie, destul de larg. Încercă zăbrelele ruginite. Mai şovăia încă.

— Eh, fie ce-o fi!…

Iura se uită în jurul său. Privirea îi căzu pe o bucată de vâslă veche. O propti între zăbrele şi căută să le smulgă. Scârţâind, fiarele începură să mişte. Cu ajutorul lui Valerka scoase din beton zăbrelele dislocate şi le îndoi în sus. Acum se putea pătrunde în puţ…

Iura simţea în spate răsuflarea încordată a Ritei.

— Intru eu! se oferi pătimaş Valerka.

— Lasă, nu mai intra tu. O însoţesc eu pe Bila, îl

Fiotoli Iura. De fapt nici tu, Rita, n-ar trebui să intri, ţi juleşti braţele şi umerii… Dar dacă insişti…

— Coborâm toţi, declară Valea. Ce, pe noi nu ne interesează? Şi, te.ro. g, nu mai comanda!

— Au înnebunit toţi astăzi! bombăni Iura. Bine… Valerka, adu o frânghie.

Legă frânghia şi o coborî în puţ.

— Coborâţi la semnalul meu, spuse el. Valerka o să coboare ultimul.

Se strecură în deschizătură şi ţinându-se când cu o mână, când cu cealaltă de funie, începu să coboare în

întunericul umed. Îşi juli chiar de la început umerii şi coatele de betonul zgrunţuros. Şi-l mai stânjenea şi apa

29* ’451

râtul fotografic atârnat de gât. Puţul propriu-zis nu era adânc – dacă avea doi metri şi jumătate. Apoi continua aproape orizontal. Lipindu-se de beton, Iura se târî cu picioarele înainte. După puţin timp dădu de un gol – o încăpere întunecoasă… îndoindu-se şi ţinându-se de frânghie bâjbâia cu picioarele. Aha, iată şi podeaua. Iura îşi dădu drumul şi-şi şterse cu dosul palmei sudoarea de pe obraz.

— Iura! auzi el vocea emoţionată a Valiei. De ce taci?

— Totu-i în regulă! strigă el. Numai o clipă…

Ochii i se obişnuiseră puţin cu întunericul. În lumina slabă ce pătrundea prin puţul de ventilaţie, apărură contururile neclare ale aparatelor de pe rafturi. Oricât păşi de precaut, Iura se lovi cu piciorul gol de ceva tare. Drăcui. Tot bâjbâind cu mâinile dădu peste o masă. Hârtii… cărţi… nişte cuburi… Aha, iată o lampă de birou!… Apăsă pe buton. Lumina inundă încăperea. Iura se întoarse cu iuţeală…

— Ai aprins lumina? se auzi de sus. Ei, putem veni?

— Veniţi! strigă Iura şi, apropiindu-se de deschizătura ventilatorului, care se căsca sub tavanul scund, explica fetelor cum să se târască.

Prima apăru Rita. O ajută să coboare în încăpere.

— Te-ai uitat peste tot? întrebă ea, privind în jur.

— Nu încă. Imediat!

Apăru Valea, iar după ea Valerka.

Toţi erau zgâriaţi. Pe braţele şi picioarele bronzate se zăreau dungile albe ale juliturilor.

Se uitau cercetător în toate părţile. Pe stelaje montate în perete se aflau aparate optice şi electrice de măsurat, borcane cu chimicale, bobine cu miez şi fără miez, tablourile aparatelor electronice şi multe alte obiecte de laborator. Masa lungă era plină cu cărţi,

cuburi albe, suluri de hârtie milimetrică acoperită cu grafice. Un şezlong completa mobilierul încăperii.

— Vă rog foarte mult nu vă atingeţi de nimic.

Iura, serios şi preocupat, îşi dădea seama că a luat asupră-şi o mare răspundere. Nimănui nu-i poate fi îngăduit să-şi vâre nasul într-un laborator secret. Chiar dacă a aflat că nu-i folosit conform destinaţiei…

Câteva trepte duceau într-o altă încăpere, tot întunecoasa. Rita se îndreptă cu hotărâre într-acolo.

— Stai! o opri Iura. Mă duc eu întâi.

Coborî cu atenţie şi, pipăind peretele, dădu peste comutator. Becuri puternice se aprinseră sub tavanul boltit probabil cupola care dădea afară. Mijlocul cazematei circulare era ocupat de un motor cu ardere internă, cuplat cu un generator electric.

Iura se aplecă spre tăbliţa de pe generator: „Oho! Şase mii de volţi!”

Mai departe un coridor lung şi îngust ducea la o scară ce se termina cu o uşă de oţel înclinată – uşa sigilată pe dinafară. De-a lungul coridorului, numeroase acumulatoare se aflau înşirate pe stelaje, iată sursa luminii electrice!

— Da, rosti Rita, nu-i aici.

„Cobor să mă odihnesc puţin”, îşi aminti Iura cuvintele lui Benediktov. Se întoarse în cazemata circulară şi căută cu privirea. Într-adevăr, iată o trapă în duşumeaua de beton! Trase cu hotărâre de inel. Chepengul se dădu la o parte. Pe scoabele fixate în zid, Iura coborî în încăperea de jos. Aici ardea lumina.

— Veniţi încoace! strigă el şi începu să cerceteze şi această încăpere.

După o despărţitură joasă se înălţau două coloane de izolatori. Vârfurile coloanelor ajungeau la tavanul boltit, unde, într-o cameră specială, erau încununate de mari. sfere metalice. Jos, îngropat adânc, la baza coloanelor, se vedea un motor electric cu ax mic, peste care era petrecută o panglică lată de mătase.

Motorul funcţiona. Se auzea fâşâitul slab al panglicii în mişcare. În încăpere mirosea a ozon.

— E un Van de Graaf? întrebă Valerik în şoaptă.

Iura dădu din cap.

— Nu vă apropiaţi! strigă el. Nu atingeţi nimic!

„Ciudat, ciudat! gândea. Cum au plecat şi au lăsat generatorul în funcţiune?! Nici măcar lumina n-au stins-o… Dar asta ce-i?”

Lângă generatorul Van de Graaf, pe un suport din izolatoare de înaltă tensiune, se înălţa un teanc de discuri groase, se pare din masă plastică, cu diametrul de aproape un metru. Discul cel mai de sus era acoperit de o foaie de aramă, legată la tabloul de comandă printr-un cablu de o grosime neobişnuită.

— Ei, drăcie! Ia uitaţi-vă! Iura întinse şurubelniţa „Durandal”. Lampa-indicatoare de neon din mânerul şurubelniţei răspândea o lumină roză. Nu vă atingeţi de nimic! repetă el. Se pare că asta e o baterie de electreţi încărcată de la Van de Graaf cu o sarcină uriaşă! Aici totul e străbătut de curent.

— Electreţi? întrebă Valerka. Aceia de care se ocupă Koltuhov?

Iura nu răspunse. Era neobişnuit de tăcut şi preocupat. „Nimic de zis! gândea el. Cu ce tensiune lucrează! Serioasă instalaţie. Se pare că Operatin se ocupă de condensarea norilor. Sau ar trebui să se ocupe! Da, exact! Afară se înalţă o antenă asemănătoare celei de radar – probabil necesară condensării. Ori au pus-o numai aşa, de ochii lumii… Penetrabilitatea e în mâinile lor!… Dar unde-i principalul? Deocamdată totul e doar pură energetică…”

Se apropie de panoul alb cu aparate şi minere de comandă. Sclipeau capetele tuburilor cu fascicul electronic. Alături, pe izolatoare, se afla o spirală. Înăuntrul spiralei era atârnat un cuţit de dimensiune mijlocie cu mâner gălbui.

— Cuţitul meu! Rita făcu un pas spre spirală şi

întinse mâna…

— Înapoi! răcni Iura. Ai înnebunit? Priveşte!

Becul din mânerul şurubelniţei „Durandal” lumina neobişnuit de puternic.

„Iată deci principalul, gândi Iura. Dar firele astea încotro duc?”

De la spirală, firele duceau spre o cuşcă mare din gratii de aramă verticale. Cuşca era goală. Numai din podeaua de beton ieşeau două beţe, unite printr-o stinghie. Stinghia era înfăşurată în pânză de cort sau dril.

Iura apropie şurubelniţa de unul din tuburile cuştii – indicatorul continua să lumineze.

— Ce-i asta? Valea arătă lângă cuşcă o cutiuţă de carton, deschisă pe jumătate.

Iura ridică cutiuţa. Înăuntru sclipeau câteva fiole. Dar n-apucă să citească denumirea latinească de pe etichetă că Rita îi şi smulse cutia din mâini. O cercetă cu luare-aminte, apoi a azvârli. Buzele începură să-i tremure, îşi întoarse faţa. Valea şi Valerka, neînţelegând nimic, se uitau la ea miraţi.

Numai Iura văzuse unde a aruncat Rita cutia. Trecând printre gratii, a căzut pe podea înăuntrul cuştii şi… a dispărut! A pierit, s-a scufundat în beton de parcă nici n-ar fi fost…

Iura privea buimăcit locul unde a căzut cutia. Va să zică, asta era! Da, penetrabilitatea e în mâinile lor…

— Vreau să-mi iau cuţitul, auzi el vocea Ritei.

Se întoarse spre ea.

— Nu. Nu luăm nimic.

— Dar e cuţitul meu! Rita ridică tonul. Şi apoi, n-ai spus chiar tu că Anatoli a hotărât s-o rupă cu Operatin şi să ia cuţitul?

— A vrut, dar uite că nu I-a luat…

— Eu însă am să-l iau.

Iura ridică din umeri. La urma urmelor, n-are decât. E al ei.

— Bine, încuviinţă el. Dar stai să fac câteva fotografii mai întâi.

Îşi reglă aparatul şi fotografie de câteva ori cuşca misterioasă, stinghia acoperită cu pânză ce ieşea din podea şi tabloul de comandă cu cuţitul şi spirala.

Apoi cercetă cu atenţie instalaţia. Din mânerul cuţitului ieşea un fir cu o fişă introdusă în priza tabloului de comandă. Înainte de toate, Iura trase fişa afară. După ce citi inscripţiile de deasupra butoanelor, apăsă pe unul din ele, în centrul tabloului alb. Deconecta apoi cu atenţie demarorul magnetic. Apropie şurubelniţa de spirală – acum indicatorul nu mai lumina.

— Aşa, bun…

Cuprins de emoţie, el eliberă mânerul cuţitului din clemele de fixare şi-l scoase din spirală.

Simţea pe umăr răsuflarea fierbinte a lui Valerka.

— Asta-i chiar cuţitul lui Matveev? şopti el. Cuţitul lui Matveev! Aşa arată deci… Fildeşul îngălbenit de vreme al minerului, desenul fumuriu al lamei… Iama care l-a răpus pe preotul imaterial din templul zeiţei Kali…

Iura îşi trecu palma pe tăiş. Mâna trecu liber prin oţel. Valerka încercă să apuce lama, dar strânse în mână golul. Ochii îi străluceau.

— Dă să văd şi eu. Valea pipăi cuţitul. Deci e adevărat!… râse ea minunându-se şi, bucuroasă, bătu din palme. Apoi o îmbrăţişa pe Rita.

— Grozav! exclamă Valerka. Dar cum e legat cu firul?

— Foarte simplu, răspunse Iura. Penetrabilitatea lamei se termină cam la un centimetru de mâner… Simţi? Iar mânerul e montat pe o tijă dintr-o substanţă obişnuită. Probabil că au scos mânerul, au sfredelit tija lamei şi au introdus firul… L-au lipit de tijă, apoi au fixat mânerul la loc şi gata… Ia-l. Îi întinse Ritei cuţitul. Vezi să nu-l mai pierzi… Te-ai liniştit acum?

— Da, spuse Rita. A fost aici şi a plecat. Să mergem.

— Cum ajungi în oraş, să-i dai cuţitul. lui Anatoli Petrovici, o sfătui Iura. Altfel o să ai neplăceri.

— Bine, bine.

— Vezi să nu uiţi.

— Nu uit... Abia în clipa aceea Rita îşi aduse aminte de Nikolai.

— Dar Kolea?... Nu-i riscant oare să stai agăţat atâta vreme sub barcă? întrebă dânsa.

— Ajunge el.

Urcară iarăşi în încăperea din care pornea puţul de ventilaţie. Iura mai zăbovi lângă masă, cercetând grămezile de cuburi albe, împrăştiate în jurul microscopului.

— Nu înţeleg, ce rost au cuburile astea!? se miră el.

— Sunt preparate histologice, explică Rita. Ţesuturi secţionate din organism şi turnate în blocuri de parafină.

— Aha. Acum înţeleg. Cu alte cuvinte – detalii din bieţii câini pe care-i jelea Rex...

Iura mai examină o dată masa. Privirea îi fu reţinută de o cutie mică şi plată de metal, pe jumătate acoperită cu o hârtie. Unul din pereţii ei era scos şi se părea că micuţa cutioară rânjeşte răutăcios cu cepurile-i în „coadă de rândunică".

Iura o luă repede.

— Asta e! exclamă el.

Într-adevăr, era ultima din cele trei cutii pe care le-a schiţat cândva de Maistre pe ultima filă a manuscrisului lui Matveev. Cutia sustrasă de la expoziţia din Moscova! Iată şi cunoscuta inscripţie de pe capac:

AMDG

JdM

— Tovarăşi! rosti Iura pe un ton puţin solemn. Iată „cheia misterului". Conţine probabil vreun document tare explică taina cuţitului lui Matveev...

— Atunci ce-o lungeşti atâta? Să ne uităm.

— ...Şi, tovarăşi, continuă Iura pe acelaşi ton, n-am dreptul să trec nepăsător pe lângă această „cheie",

întrucât…

— Iurka, uită-te odată! exclamă Valea.

— Bine. Fiţi martori, tovarăşi.

Şi palid de emoţie, scoase din cutie o foaie groasă, gălbuie, împăturită de câteva ori.

Foaia nu foşnea.

— Pergament!

— Într-adevăr, confirmă Valea, după ce pipăi foaia; Piele de viţel, dar ce fin prelucrată! Astfel de piele se folosea numai pentru documente foarte importante…

Iura despături foaia. Sprâncenele lui, atât de decolorate de soare încât păreau albe, se înălţară nedumerite în sus.

Straniu desen: o stea cu şapte colţuri, înconjurată de cercuri, linii radiale, cifre, desene…

— Parc-ar fi semnele zodiacului, mormăi Iura.

— Ia să văd. Valea îi luă pergamentul din mână. Oti, dar e un horoscop!

— Horoscop? întrebă Iura uimit.

— Da, cel mai autentic. Probabil horoscopul unui personaj important. Ce minunat!

— Şi ce însemnătate poate să aibă? Valerka nu-şi ascundea dezamăgirea.

Valea îi aruncă o privire nimicitoare:

— Cum, ce însemnătate? E un admirabil document al acelor vremuri. Orice specialist în istoria rătăcirilor ştiinţifice ar da orice să-l vadă!

Iura izbucni deodată în râs.

— De ce râzi? întrebă Valea.

— Horoscop… icni Iura. Uite după ce am alergat noi… Şi ei… Un nou hohot de râs. Pe toţi… Cum ne-a mai dus pe toţi de nas bătrânul nemernic…

Valerka râdea şi el, deşi nu înţelegea prea bine despre ce este vorba. Era un băiat de societate.

— Care nemernic? întrebă printre sughiţuri de râs.

— Joseph de Maistre… Iura se mai linişti puţin. El i-a spus acestui horoscop „cheia misterului”…

Valea nu împărtăşea veselia lor.

— Încetaţi odată! se răsti ea, fără să-şi ia ochii de pe bucata de pergament. Dar dacă e ceva cifrat? Uite aici, jos, un text latinesc…

Textul explicativ de sub horoscop începea astfel: „Anno Domini MDCCCXV”…

— Asta înseamnă: anul o mie opt sute cincisprezece, explică Valea. Şi în text sunt cifre… Iată ultima: „MCMXV” – o mie nouă sute cincisprezece. Horoscopul e dat pe o sută de ani.

— Poţi să traduci din latină? întrebă Iura.

— Cu dicţionarul cred că aş putea.

— Şi pe verso scrie ceva, observă Rita şi, luând pergamentul, începu la rândul ei să-l cerceteze. Ce-i asta? exclamă ea. Numele meu…

Pe partea cealaltă, pergamentul era plin tot de cerculeţe, unite între ele prin linii. În cerculeţul de sus cră scris caligrafic:

j *Theodor Malvejeff* + *1764* (*adică mort în anul 1764*).

Iar în cerculeţul cel mai de jos, fără cruciuliţă, se putea citi:

Marguerite Matvejeva.

— Arborele genealogic al familiei Matveev, rosti Iura pe gânduri. Începând cu locotenentul de marină şi terminând cu tine…

Rita se uită la el alarmată:

— Câţi ani au urmărit iezuiţii destinele familiei noastre!…

— Să ne lămurim. Iura îi luă pergamentul din mână, îl împături şi-l vârî la loc, în cutioara de metal. Apoi, aplicând peretele scos, lovi de câteva ori cu podul palmei pentru ca cepurile să se îmbine la loc. Ce-o fi, o fi, spuse el. O iau cu mine. A fost furată dintr-un muzeu.

Înfăşură lănţişorul de care era prinsă cutioara în jurul curelei aparatului fotografic şi la urmă îl lega. Se mai uită o dată împrejur şi tresări.

— Gata, să urcăm. Ia-o înainte, Valerka.

— Poate mai găsim ceva…

— Nu. Ne ajunge.

Valerka apucă frânghia, se săltă şi dispăru în puţul dr ventilaţie. În urma lui, ajutată, se căţără Valea. Rita apropie la rândul ci de perete, apucă frânghia şi deodată îşi întoarse capul. O surprinse expresia feţei lui Iura – descumpănită şi încordată. Avea o privire fixă. Rita urmări direcţia privirii lui, dar nu văzu nimic.

Doar şezlongul…

— Iura, ce-i cu tine?

— Urcă, urcă, răspunse el cu voce stinsa.

Rita îl ascultă.

Iura se uita într-adevăr la şezlong. Două beţe unite printr-o stinghie înfăşurată în pânză de cort!!… Acolo, Jos, în cuşcă, din podeaua de beton iese afară… partea de sus a spetezei unui fotoliu identic. Înseamnă că… fotoliul s-a scufundat în beton! Ca şi cutia cu fiole, dar nu până la capăt…

Ce idee ciudată! Iura închise ochii şi clătină din cap. Nu! Nu se poate…

Simţea că-l apucă groaza. îl trecură nădușelile. Parcă nu s-ar fi aflat în acest subsol rece.

— Iura! răsună de sus vocea Valiei. Iura!

Îşi veni în fire. Stinse lumina, se apropie încet de perete, găsi bâjbâind frânghia. În sfârşit se căţără sus.

Soarele era la orizont. Umbrele lungi ale colinelor se neterneau pe nisip.

— Ce murdari suntem! exclamă Valea. Şi zgâriaţi!… Degeaba ne-am mai îmbăiat, Rita.

— Kolea o fi ajuns, ce credeţi? întrebă Rita.

— Cred că da, răspunse Valerka. ’1

— Dar ce rost. avea să rişte atâta?

— E un înotător foarte bun. Şi apoi are o stăpânire de sine!…

Rita se uită cu recunoştinţă la Valerka.

Porniră spre tabără. De dimineaţă n-au pus nimic în

gură. Deodată Iura se opri:

— Unde-i Rex? Vârî două degete în gură şi fluieră Rex!

Câinele nu se vedea nicăieri.

— Duceţi-vă voi şi pregătiţi cina, spuse Iura. Eu cu Valerka mergem să-l căutăm.

Îl găsiră pe Rex pe malul micului golf din sud. Câinele şedea chiar lângă apă. Întoarse capul doar pentru o clipită, atunci când Iura îl strigă, îşi mişcă neliniştit picioarele din faţă şi-şi aţinti din nou privirea în apă.

Iura şi Valerka coborâră în fugă pe plajă şi rămaseră uimiţi: întregul golf mişuna de şerpi acvatici. Cu capetele înălţate deasupra apei, ei înotau spre larg. Iar de pe ţărm coborau, târându-se, încă zeci sau poate chiar sute de şerpi. Din grabă se răsuceau în ghemuri, stânjenindu-se unii pe alţii.

Şerpii de apă sunt înotători excelenţi. Adeseori pleacă de pe o insulă pe alta în căutarea ouălor de păsări şi pot parcurge înot distanţe mari. Dar o asemenea migraţiune în masă!…

— Curioasă fugă, spuse Iura. Şi Rex îmi pare neliniştit.,!

Se culcă pe nisip alături de Rex şi deodată simţi şocuri subpământene slabe şi rare. Sări în picioare. Blestemată insulă!…

— Hai pe grifonul cel mare! strigă el. Rex, după mine!

De obicei din craterul grifonului se scurgea, revărsându-se încet peste marginea craterului, noroi vulcanic cenuşiu şi cald. Acum totul era neclintit: emanaţia încetase.

— A răposat. Dumnezeu să-l ierte! spuse Iura, deşi numai de glume nu-i ardea.

— Şi-i rău? întrebă Valerka.

— Rău de tot. Hai să-l vedem pe celălalt, mai mic.

Nici al doilea grifon nu mai pulsa. Iura se culcă şi-şi

lipi urechea de stratul de noroi întărit. Auzi un vuiet înfundat: parcă undeva jos, adânc, în măruntaiele pământului, înainta o coloană de tancuri.

Coborâră în fugă pe ţărmul răsăritean – aici apa clocotea întotdeauna, se spărgeau băşicuţe de gaz. Acum suprafaţa apei era liniştită şi netedă: se închisese şi grifonul submarin.

— Am dat-o naibii! bombăni Iura.

Se întoarseră în tabără. Femeile trebăluiau în jurul focului; Valea povestea ceva despre horoscopuri, Rita asculta, urmărind cum fierbe ciorba de peşte.

460 i

„Sunt liniştite, se gândi Iura. Cu atât mai bine. N-are rost să le sperii înainte de vreme. Poate scăpăm cu bine. În orice caz, nu cred să se întâmple nimic până vine cuterul… Dar mă îndoiesc să vină azi. Mai curând mâine dimineaţă. Ce-o fi cu Kolka? încăpăţânatul! Ce zi am avut azi, n-am ce zice

Mâncau ciorba de peşte de care li se făcuse lehamite.

— Ce-i cu Rex? întrebă deodată Valea. Nu mănâncă. Şi… ştiu eu?… E cam palid, dacă se poate spune aşa despre un câine.

— E puţin surmenat, răspunse Valerka fără intenţia de a glumi.

Dar Valea râse:

— Să ştii că da. Îi cercetă pe toţi cu privirea. Da’ ce v-aţi muiat aşa, tovarăşi robinsoni? Mâine vom fi acasă! Gândiţi-vă numai: un duş fierbinte, aşternuturi curate, mâncare adevărată fără miros măcar de peşte…

— Taci puţin, Valiuşka… Rita se îndreptă plină de încordare „ascultând cu atenţie ceva. Nu ştiu, mi s-a părut sau a fost într-adevăr cutremur?

În jurul vetrei se făcu linişte.

Iura întrerupse tăcerea.

— Ascultaţi, copii, spuse el, scobindu-se în dinţi cu un os de peşte. N-are rost să vă ascund…

Expuse pe scurt situaţia. S-a petrecut ceva în adânc şi grifonii – răsuflătoare pentru gazele comprimate de uriaşa presiune a straturilor – s-au închis. Acum gazele clocotesc şi-şi caută ieşire…

— Şi pe unde vor ieşi? întrebă Valea.

— Dacă am şti unde vor răbufni!… Şi când!… O sută de ani poate să nu se întâmple nimic, dar precaut trebuie să fii. Iura se ridică. În sfârşit, cred că e mai bine să ne luăm catrafusele şi să ne mutăm pe plută. O să fim mai liniştiţi.

După jumătate de oră tabăra era strânsă. Populaţia insulei Ipatia, cu întregul ei avut, se mută pe plută.

Sufla un vânt uşor din nord. Marca era liniştită, pluta abia se legăna, ancorată lângă bancul de nisip. În întunericul care se lăsase, aproape de plută, „Mekong"-ul se zărea vag, ca o pată alburie.

— Să ne depărtăm, Iura, propuse Valea înspăimântată.

— Mai aşteptăm. Vântul bate dinspre nord, ori cu pluta nu poţi manevra împotriva vântului. Tu culcă-te şi dormi. N-ai grijă. Să sperăm că până dimineaţa nu se întâmplă nimic. Iar dimineaţa vine cuterul.

Timpul se scurgea greu.

Vuietul subteran se înteţi deodată. Schelălăind, Rex se strânse lângă piciorul lui Iura. Când se dezlănţuie stihiile, şi câinii cei mai îndrăzneţi îşi pierd curajul.

O bubuitură teribilă zgudui insula. Din pământul răscolit ţâşni cu un vuiet asurzitor o coloană de gaze de un alb fantomatic. O ploaie de pietre şi bucăţi de lut se prăbuşi cu zgomot asupra plutei. Apoi deodată coloana de gaze se aprinse. Dogoarea năprasnică le izbi feţele…

O gigantică torţă de foc se înălţa mugind spre cer.

CAPITOLUL VIII Despre apă şi foc

Stăteam cu ţigara de foi la babord ţi urmăream cum după promontoriul peninsulei Apşeron dispare portul Baku. Ţigara îmi era pe terminate. După ce am tras ultimul fum, am aruncat-o peste bord. În aceeaşi clipă

corpul „Astrei.

fu înconjurat de o perdea de foc.

JULES VERNE: „Claudius Bolebarnac.

După ce şalupa se lăsă la pupa, Nikolai îşi scoase cu precauţie capul chiar lângă etravă. Ştia că de lângă motor, la spate, nu-l pot observa.

Barca fusese dezlegată; se auzea clinchet metalic: probabil că Vova monta la loc magnetoul.

Nikolai îl auzi bombănind:

— Voiam să dau şi eu un pic la peşte! Dar ţi-ai găsit! Mereu vă grăbiţi de parcă ar arde!... Aici e plin de peşte. Aţi văzut câte băşicuţe sunt pe apă?

— Mai puţină vorbă! răsună vocea aspră a lui Operatin.

Bun. Nu bănuiesc nimic. „Nu mai pierde vremea, îşi porunci Nikolai. Trebuie să mă aranjez cât mai bine sub etravă”.

Petrecu uşurel un capăt al frânghiei pe care o luase pe după parâma de salvare de la babordul şalupei, trecu pe dedesubt şi făcu acelaşi lucru la tribord, apoi legând cape-Ide sub apă, se strecură între fundul bărcii şi frânghie. Funia îi venea la nivelul pieptului, iar rezervoarele cu aer ale acvalangului, din spate, se proptiră astfel în etravă, iucât muchia chilei nimeri chiar în intervalul dintre ele.

„S-a nimerit bine, se gândi Nikolai, ţinându-se de frânghie cu mâinile pe jumătate îndoite. Aşa o să mă hâţâne mai puţin”.

Motorul „tuşi” de câteva ori. Nikolai se sperie: dacă nu e încă pus la punct şi coboară din nou pe ţărm?

Dar iată că motorul începu să uruie regulat. Barca porni şi începu să ia viteză. Micul promontoriu rămase curând în urmă.

Acum când motorul mergea cu turaţie mare, prova bărcii se înălţă mai mult, astfel încât Nikolai fu ridicat aproape până la piept deasupra apei. Respira prin tub, fără să consume aerul din baloane. Trăia extrem de

plăcuta senzaţie, ce nu poate fi cu nimic comparată, a zborului deasupra apei. Îi trecu prin minte un gând amuzant: în momentul acela arăta probabil ca o figură alegorică din cele care, în timpurile flotei cu pânze, se fixau la ctravă, sub bompresul corăbiei…

Nikolai făcu în minte un mic calcul: până în oraş sunt aproape cincizeci de mile. Şalupa face până acolo cam cinci ore. În rezervoarele acvalangului are aproape două mii litri de aer. În timp ce se strecura spre barcă, pe sub apă, a consumat cam două sute de litri, Acvalungul funcţionează până când presiunea în rezervoare coboară la treizeci de atmosfere – deci încă vreo patru sute de litri nu pot fi utilizaţi. În apropierea oraşului va trebui să se dezlege şi să înoate vreo zece minute sub apă. Prin urmare, pentru drum îi rămân aproape o mie de litri – cu alte cuvinte are rezervă de aer pentru treizeci de minute. Asta în cazul când valurile prea mari nu-i vor îngădui să respire prin tub. Va trebui să stea nemişcat şi să respire cu economie: omul nu poate trăi cu mai puţin de treizeci litri de aer pe minut.

La început totul merse bine. Zburând razant deasupra apei liniştite, Nikolai avea senzaţia plăcută a unui masaj indroterapic. Picioarele, susţinute de „labele” late, alunecau pe apă. Rezervoarele de aer bine proptite în chilă îl ţineau în echilibru.

Curând însă valurile începură să bată din faţă. Şalupa sălta ritmic peste ele, când coborând, când înălţându-şi

prova. Nikolai fu nevoit să se acomodeze şi să tragă aer numai în momentul înălţării provei. Totuşi apa intra de fiecare dată în tubul respirator şi Nikolai nu reuşea întotdeauna să o dea afară, suflând, înainte de a inspira.

La un moment dat, când botul şalupei se înălţă mai mult deasupra apei, Nikolai văzu în stânga nişte stânci negre scăldate în soare, înconjurate de dantela albă a spumei valurilor.

Piatra Persianin!

Avea impresia că a gonit nesfârşit de mult sub chilă, biciuit de valuri, şi când colo au parcurs doar cinci mile! Abia a zecea parte din drum…

Nu, nu regreta că a plecat. Ştia că numai cu o maximă încordare de forţe va putea duce până la capăt această aventură. Dar abia acum îşi dădea cu adevărat seama ce va trebui să suporte.

Valurile nu erau mari, dar corpul şalupei, despicându-le, forma sub etravă un talaz înalt. Viteza bărcii se aduna cu viteza opusă a vântului. Se obişnuise cu loviturile valurilor, dar corpul lui, scăldat neîntrerupt de valuri şi bătut de şuvoiul de aer, pierdea cu repeziciune căldura. Grăsimea pătrunsă în piele începuse să se spele. Lui Nikolai îi era frig. Frânghia de care se ţinea îi tăia palmele. Şi vântul îi şuiera în urechi.

Nikolai pierduse simţul timpului.

O durere ascuţită îi prinse degetul mare de la piciorul stâng şi se întinse iute la pulpă. Să schimbe poziţia!… Nikolai se întoarse cu greu pe partea dreaptă. Îndoind şi dezdoind piciorul ei lupta disperat cu cârcelul.

Culcat pe o parte respira mai uşor – ţeava respiratorului era mai rar acoperită de apă, dar din pricina poziţiei instabile trebuia să-şi încordeze puternic braţele şi curând simţi că n-o să se mai poată ţine mult. Îngrozitor lucru să ai cârcei la mâini! încercă să-şi reia vechea poziţie când deodată îşi dădu seama că bătăile motorului se răresc. Prova coborî şi Nikolai se cufundă în apă.

Şalupa se opri.

Respira acum liber, iar apa nemişcată i se păru caldă. Nikolai scoase cu grijă capul afară.

— Ce-s capriciile astea? auzi el vocea enervată a lui Operatin. Nu poţi să mai rabzi puţin?

— De ce să rabzi căldura când ai apa alături? ripostă Vova. Fac repede o baie şi gata. Vedeţi în stânga insula Bull? Suntem la jumătatea drumului.

— La jumătate? Mergem cam încet astăzi.

— Încet, e adevărat, fu de acord Vova. Nu înţeleg de ce.

Din nou se auzi vocea lui Operatin:

— Apropo, de unde l-ai luat în oraş pe Benediktov?

— Unde mi-a spus să-l aştept: la cheiul şaisprezece, răspunse Vova. Apoi am venit după dumneavoastră, la cheiul douăzeci şi patru.

— Mai era cineva acolo, la şaisprezece? Cine v-a văzut?

— Nu era nimeni. Cine să ne vadă… Dar de ce?

— Nimic. Fă-ţi baia mai repede.

Şalupa se aplecă, se auzi plescăitul apei. Vova sărise de la prova. Nikolai ieşi de sub frânghie, comută robinetul la rezervoare şi, întorcându-se cu capul în jos, se cufundă mai adânc.

Vova se bălăcea la prova. Nikolai se ţinea mai în adânc, la vreo trei metri adâncime. Din cauza acestui hipopotam trebuie să irosească acrul atât de preţios! Dar de fapt, tot răul e spre bine: putea să-şi mai dezmorţească astfel braţele şi picioarele înţepenite, mai încălzindu-se puţin. Numai de n-ar observa bulele de aer… Dar dacă întârzie să-şi reia locul!? Nu, asta nu. Oricum, va auzi motorul. Şi nu va porni chiar de la prima rotire a manivelei. Îi e sete. De aseară n-a băut şi n-a mâncat nimic. În gură are un gust groaznic: a înghiţit apă sărată… încă o jumătate de drum! Vreo două ore… Pare că nu-i mult. Dar e mult, foarte mult… Un ceai cald acum, bun ar mai fi! Ce ceai face Menti, la iaht-club. Un ceai fierbinte şi tare…

În şalupă bubui ceva. Dând puternic cu labele, Nikolai ieşi la suprafaţă şi apucă frânghia. Ce-o fi făcând, rostogoleşte butoiul? Da, probabil că Vova l-a împins mai spre prova.

Motorul începu să uruie. Nikolai îşi ocupă locul şi începu să respire prin tub.

Acum, după mutarea butoiului de metal, prova

şalupei nu se mai ridica atât de sus. Doar creştetul capului şi tubul respirator ieşeau deasupra apei. Nikolai respira mai greu: talazul ce se forma sub etravă şi valurile despicate umpleau mereu tubul cu apă. Nu reuşea s-o sufle la timp şi 30) 465 înghiţi din nou apă. Nikolai folosi de câteva ori baloanele, ca să nu se înăbuşe.

Şi-i era tot mai frig: organismul n-apuca să compenseze pierderea căldurii pe care torentul iute de apă i-o răpea.

De gemuleţul de plexiglas al măştii se lovea linia transparentă a suprafeţei. Uneori, ridicându-se în braţe, scotea capul afară. Întinderea de apă prindea nuanţe sinilii. Se întunecase şi (cerul. În stânga, soarele purpuriu al asfinţitului atârna deasupra mării.

Deodată înaintea ochilor apăru ceva negru, şi-n clipa următoare simţi o lovitură dureroasă în umărul stâng.

Era o bârnă grea de lemn, din esenţă tare. Plutind de cine ştie când, bârna îmbibată se înnegrise şi plutea, ascunsă sub apă, aproape de suprafaţă. Sunt extrem de periculoase aceste bârne plutitoare. Dând peste ele, o barcă în viteză se poate sparge!

De astă dată lovitura fu laterală şi bârna, după ce-i zdreli umărul, lovi uşor şalupa în babord.

„Am scăpat uşor!” se gândi Nikolai.

Nu vedea sângele care i se scurgea din umărul rănit. Nu ştia ce e mai greu de suportat: cârceii care îi prindeau mereu picioarele sau greaţa provocată de pierderea sângelui, de frig, de sete şi de apa sărată înghiţită.

Eliberându-şi o mână, Nikolai înlătură cureaua de pe cap şi scoase din gură muştucul respiratorului. Dar nu vomită; avea doar spasme în gât şi în stomac. Punând muştucul la loc în gură îşi vătămă gingia şi înghiţi din nou apă.

Desigur, ar fi avut o foarte simplă ieşire din situaţia în care se găsea: să se predea. Dar când instinctul de

conservare îi sugeră această idee, Nikolai îşi aminti mânios aforismul cuiva: „Neruşinat mai e creierul!”

Ţin-l. e bine, Kolka, mai e puţin…

Şi se ţinea de frânghie cu mâinile amorţite.

Îi venea să vomite, avea cârcei şi simţea o durere sfâşietoare în umăr. Iar apa rece gonea cu o viteză nebunească de-a lungul trupului chinuit.

Conştiinţa i se întunecă.

„Voiai să găsesc o soluţie… Iată, am găsit-o. Pentru tine am să găsesc orice… Ce bine era lângă foc, alături de tine. Nu-ndrăznesc să cred, iubito… Nu-ndrăznesc să cred…”

Nu desface degetele!

De undeva, de departe, zgomotul motorului năvăli în conştiinţa care se stingea.

Cu un uriaş efort de voinţă izbuti să ridice capul.

Lumină! în amurg clipesc luminile roşii şi albe ale geamandurilor! Dintr-o clipă într-alta şalupa va traversa linia navigabilă.

Oraşul şi-a şi aprins luminile…

Ei, e timpul”!

Comută tubul la baloanele de aer şi se strecură de sub frânghie. Sprijinindu-se cu „labele” de fundul şalupei, împinse puternic…

Ce neagră e apa! Inspiraţie-expiraţie… Inspiraţie-expiraţie…

Ieşi la suprafaţă. Scoase muştucul din gură. Barca cu motor nu se mai vedea, se îndepărtase mult.

La stânga. Să înoate spre stânga, către iaht-club. Nu e mai mult de o milă.

Blestemată greaţă! Din nou cârcelul. Se întoarse pe spate să se mai odihnească niţel şi chiar la prima inspiraţie înghiţi apă amar de sărată. Un acces de tuse îi sfâşia pieptul…

În seara aceea, ca de obicei, Menti urcă în luntre şi plecă să verifice dacă iahturile sunt bine legate în parâme.

Tare nu se simţea în apele lui! Iahtul „Mekong” plecase pentru o săptămână. Dar trecuseră aproape două săptămâni şi „Mekong” nu venise. Şi nici vreo veste nu avea de la ei, ori măcar despre ei. Poţapkin e un bun velist, cunoaşte pânzele... Dar de ce n-a comunicat că întârzie? Ieri Menti n-a mai avut răbdare. A telefonat la Lenkorsn, şi paza de acolo a radei i-a comunicat că iahtul „Mekong” n-a intrat în gurile Kurei. Vor trimite un cuter în arhipelag. Să vedem ce-o să comunice mâine.

La iaht-club nu se mai poate lucra: tot timpul sună telefonul. Mai ales o femeie tare neliniştită – mereu plânge. Fata ei e pe „Mekong”. De ce să plângă? Poţapkin e un velist bun. Dar de! Dacă ia femei pe bord! Urde sunt femei, acolo-s şi lacrimi, asta de mult se ştie...

Menti opri luntrea lângă geamandura cu numărul doisprezece. Iahtul „Uragan” era bine fixat. Dar Menti observă pe puntea lui, la babord, un om întins – cu baloane de oxigen în spate, cu „labe” în picioare.

30* 167

— Hei, tu! strigă supărat Menti. Ce-i aici, hotel?

Omul nu răspunse. Bătrânul marinar urcă pe iaht.

Omul, culcat pe burtă, strângea în mâna întinsă masca. Menti îl întoarse pe spate.

— Potapkin?! exclamă el uimit.

...După vreo douăzeci de minute Nikolai îşi veni în fire, Tresări neliniştit. Lumina îi supăra ochii. Vru să arunce pătura cu care era învelit, dar mâna nu-l asculta. De unde-i pătura?

Deodată îşi dădu seama că se află în odaia lui Menti, la iaht-club. Văzu faţa bătrânului aplecat deasupra lui. Auzi vocea cunoscută bodogănind ceva. Mişcându-şi cu greu limba, Nikolai bolborosi:

— Ipatia... Trimiteţi un cuter... Insula Ipatia...

Şi îşi pierdu din nou cunoştinţa.

Pe faleză claxonă maşina „Salvării”, chemată de Menti. Nikolai fu ridicat.

Menti telefonă la postul de grăniceri din port şi ceru

permisiunea de a ieşi în larg cu şalupa.

Nu putea înţelege cum a ajuns Potapkin în golf, Să vină înot cu acvalangul tocmai de pe insula Ipatia? Eh, prostii!… Pe vremuri, se mai întâmplau minuni pe mări, dar acum… Un lucru e clar însă: cu „Mekong” s-a întâmplat ceva. Pentru orice eventualitate, Menti duse trusa farmaceutică în şalupă. Se pregătea de plecare, când deodată văzu o pălălaie.

Undeva departe, spre sud, pe cerul palid al înserării, tremurau reflexele trandafirii ale unui incendiu îndepărtat.

Menti se urcă pe debarcader şi rămase puţin pe gânduri, mişcându-şi degetele noduroase. Să afle mai întâi unde arde. Se îndreptă spre camera de gardă, dar când să ridice receptorul, zbârnâi soneria de apel.

— Mehti-babă? se auzi la capătul firului. Aici Selezniov, de serviciu în port. Spuneaţi că iahtului vostru i s-a întâmplat ceva lângă Ipatia? Atunci uite ce-i: chiar acum pleacă într-acolo o vedetă torpiloare. A izbucnit un incendiu şi merg câţiva tovarăşi să vadă care-i cauza. Dacă vreţi…

— Cum nu vreau, spuse Menti.

După jumătate de oră vedeta torpiloare se apropia cu viteză redusă de debarcaderul iaht-clubului.

— Repede, Mehti-babă! strigă de pe dunetă căpitanul, înalt, cu cască în cap.

Menti sări pe puntea vedetei.

— Ce faci, Kostea? întrebă el, strângând mâna căpitanului. De mult n-am văzut pe tine.

— De la regata de anul trecut. Cum o mai duci, bătrâne?

Motoarele începură să duduie. Târând după ea „mustăţi” lungi, vedeta străbătea golful.

Menti se aşeză pe îngrăditura joasă a punţii de comandă. Doi civili, de pe punte, priveau spre zare. Şi în cabina minusculă se mai aflau câţiva oameni. Sunt petrolişti şi specialişti în incendii, îşi dădu seama Menti.

Ieşiră în larg. Căpitanul îi făcu un semn din cap cartnicului. Acesta apăsă până la refuz manetele de acceleraţie. Vuind asurzitor, motoarele se ambalară la maximum. Vedeta zvâcni ca o pasăre, gata să-şi ia zborul. La prova ei se înălţa un val ca de sticlă – nemişcat şi cu reflexe trandafirii din cauza pălălaiei.

Puntea vibra sub picioare, vântul puternic năvălea în plămâni. Cu viteză de luptă vedeta gonea într-acolo unde vâlvătaia cuprinsese o jumătate de cer. În urletul motoarelor cuvintele nu se mai auzeau. Căpitanul, întorcându-se – îi zâmbi lui Menti şi ridică două degete. Menti dădu din cap că a priceput: două mii de rotaţii. Foarte bine, dă-i mai repede.

Menti coborî pe scara înclinată în cabină şi se aşeză pe un scăunel liber. Aici zgomotul nu era atât de puternic ca acolo sus, pe punte. Petroliştii schimbau între ei fraze scurte. Îşi aduceau aminte de erupţiile de pe Cerepaşii, de pe Pescianîi, de pe Los… Şi atunci, cu mulţi ani în urmă, tot aşa arsese… îşi aminteau de întâmplări mai rare şi mai îndepărtate – incendii pe petroliere şi la sondele de pe mare.

Dar pe acolo unde arde acum nu trec vase petroliere. Să fi izbucnit incendiul pe insula Vâsoki? Acolo e o exploatare petroliferă, ultima din arhipelag…

Căpitanul coborî în cabină.

— Am luat legătura cu Vâsoki! strigă el. Acolo-i totul în ordine. De la ei pălălaia se vede la sud-est. Iar cherhanaua de la gurile Kurei a comunicat că ei văd incendiul la nord-est.

I 469

Întinse pe masă o hartă şi se uită unde se încrucişează aceste linii de orientare.

— Arde undeva pe lângă Ipatia, arătă cu degetul pe hartă.

Menti urcă pe punte. Marea şi cerul erau inundate de o vâlvătaie roşie ameninţătoare. Cu fiecare minut se lumina mai mult. Când trecură de Piatra Persianin,

văzură o coloană de foc.

Nu mai încăpea îndoială: ardea insula Ipatia.

Menti privea în tăcere torţa uriaşă ce izbucnea din mare.

— Aici erau băieţii tăi? îi strigă în ureche căpitanul.

Menti nu răspunse. Chipul lui, luminat de incendiu, împietrise.

Reducând viteza, vedeta se apropia în partea dinspre vânt de ceea ce până nu de mult fusese o insulă. La poalele torţei de gaze apa clocotea agitată.

— S-a scufundat Ipatia! observă cineva.

— Trebuie stins, adăugă unul dintre petrolişti, apărându-şi faţa cu mâna de dogoarea focului. Dacă vântul se înteţeşte, poate să ducă focul până la sondele de pe Cerepaşii. Iar acolo sunt gaze…

Vedeta porni să ocolească locul incendiului, înclinându-se când pe un bord, când pe celălalt: procesul modificării fundului nu se terminase încă şi marea era agitată.

— Dă-mi binoclul, îi ceru Menti căpitanului.

Se uită spre bancul de nisip şi zări… scheletul negru al unui iaht. Pe scândurile arse se mai prelingeau încă limbi de foc. Menti coborî binoclul. Faţa îi era încremenită. Doar picături mari de sudoare i se rostogoleau pe obrajii aspri.

După o oră, chemat prin radio, sosi un detaşament de vase stingătoare de incendiu – mici, foarte mobile, având pe punte un fel de eşafodaje înalte. Pe turelele rotative erau instalate mari tulumbe de incendiu cu dispozitive de ochire. Ele aminteau de tunurile de pe corăbii.

Vasele înconjurară coloana de foc. Jeturi puternice de apă ţâşniră din tulumbele de incendiu, încrucişându-se la baza torţei ca săbiile unor titani.

Începu bătălia cu focul…

Adeseori, în serile de sărbătoare, navele de pompieri ies în mijlocul golfului. Jeturile înalte de apă ţâşnesc spre

cer, strălucind şi sclipind în lumina reflectoarelor colorate.

Mulţimi de orăşeni se adună pe Bulevardul Mării să admire acest spectacol de o uimitoare frumuseţe.

Aici însă marea era pustie. Vuia coloana de gaze în flăcări, urlau motoarele puternice, şuierau şi se învăluiau în abur jeturile de apă, iar reflexele purpurii jucau straniu pe norii de abur şi fum.

Focul se împotrivea cu înverşunare apei. Când se retrăgea, ezitând, când deodată se năpustea asupra vaselor. Crăpa şi se răsucea în suluri vopseaua de pe bordurile vedetelor, dogoarea de iad îi ardea pe marinarii îmbrăcaţi în azbest. Vasul „Salamandra” fu cuprins deodată de flăcări. Motoarele, lipsite de oxigen, amuţiră. Dar îndrăzneţii mecanici nu se zăpăciră: comutară receptoarele de aer la baloanele cu oxigen şi se smulseră din foc. Vasul vecin „Polundra”, reducând presiunea pompelor, împroşca „Salamandra” cu un torent de apă înspumată. „Salamandra”, învăluită de aburi, se aruncă din nou în luptă.

Vedetele dănţuiau pe valuri, zvârlite dintr-o parte în alta, dar tulumbarii – în marea lor majoritate foşti tunari de bord – nu se dezlipeau de aparatele de ochire şi încrucişau jeturile de apă la baza torţei, ca să rupă flacăra de suprafaţa mării.

E noapte ori s-a făcut ziuă? Nu-ţi poţi da seama…

Dar iată că paloşele de apă izbutiră să taie de la rădăcină stâlpul de foc. Pentru ultima oară flacăra izbucni spre cer şi se stinse.

Şi deodată se făcu întuneric. Nu, nu e întuneric: mijesc zorile. Nu-ţi vine să crezi că a trecut o noapte întreagă…

Mai vuiau încă gazele stinse, dar vuietul slăbea cu fiecare clipă. Marea se linişti, faţa ei era lină. Doar în locul unde ieşeau jeturile de gaz apa mai clocotea încă.

Menti îl rugă pe căpitan să se apropie cât poate mai mult de bancul de nisip. Cercetă multă vreme scheletul

negru al iahtului.

Căpitanul îi puse compătimitor mâna pe umăr. Menti îi înapoie tăcut binoclul. Coborî încet în cabină şi se trânti pe micul divan, cu fata la perete.

Motoarele începură să urle. Vedeta se îndepărtă de locul unde până ieri fusese insula Ipatia.

CAPITOLUL IX

În care Iura, asemenea lui Alexandru Machidon, taie o frânghie şi iese astfel dintr-o situaţie dificilă

Vrei să asculţi cum luptau în trecut marinarii? *Şi cum câştigau bătăliile noaptea pe luna*?

WALT WHITMAN; „*Cântec despre sine*.

Culcat pe bârnele aspre, cu mâinile sub cap, Iura privea cerul înstelat. Deasupra pânzei atârnând moale, plutea încet vela aurie, parcă umflată de vânt, a lunii. Nori mici, fumurii, acopereau mereu secera lunii. Acolo sus sufla un vânt uşor. Dar jos, pe faţa mării, era linişte.

A treia noapte pe plută…

De neuitat va rămâne noaptea când coloana de foc s-a înălţat deasupra Ipatiei. Iura s-a lăsat cu toată puterea pe vâsla de cârmă, ca să depărteze cât mai repede; pluta de insulă. Vântul îi mâna spre sud, de-a lungul ţărmului răsăritean al insulei. O dogoare de nesuportat le ardea pielea. Valerka pusese mâna pe găleata de pânză şi, umplând-o fără încetare cu apă, îi uda pe toţi. La un moment dat pluta era cât pe ce să se aprindă: mici limbi de foc porniră să se prelingă pe bârne, scoarţa lor sfârâia.

— Pânza! urlă Iura. Udă pânza!

Să ia pânza foc?! Dar asta însemna sfârşitul. Ar fi trebuit să sară în apă. Şi cât timp s-ar fi putut menţine?… Valerka turna pe pânză găleată după găleată. Nu-şi pierduse cumpătul. Femeile îl ajutau – luau apă cu ceaunul şi cratiţa. Bârnele fumegau. Iura, lăsat cu toată greutatea pe vâsla-cârmă, se străduia să abată cât de cât pluta spre răsărit.

Şi iată că insula în flăcări rămase în urmă, la pupa.

Pluteau în noapte, spre necunoscut. Culcaţi pe buşteni priviră multă vreme spre nord, unde vâlvătaia cuprinsese tot cerul.

În zori pălălaia se stinse. Se aflau departe de insulă. Pe la ora nouă dimineaţa pânză fâlfâi şi căzu moale. Pluta se roti greoi într-o parte şi porni încet, purtată de curent. În lipsa vântului n-aveai cum s-o conduci.

Urmară zile istovitoare, călduroase, fără pic de vânt…

De hrană nu se puteau plânge. Mai prost şedeau cu apa. Plecarea precipitată îi împiedicase să ia destulă apă de pe insulă. Mai aveau foarte puţină pe fundul butoiului, dar şi aceea – caldă şi stătută – aproape că nu le potolea setea. Din fericire, mai aveau răşina schimbătoare de ioni. Ieri trataseră cu ea apa de mare şi obţinuseră o apă relativ dulce, dar neplăcută la gust. Dar ce se vor face când o vor termina şi pe aceasta?…

— Ce facem? Trecem la metodele lui Bombard, spuse Iura. Mâncăm peşte crud.

Valea se strâmbă de scârbă.

Iar Valerka îşi aminti de deriva celor patru ostaşi sovietici în Oceanul Pacific.

— Băieţii au rezistat şapte săptămâni! peroră el. Şi în ce condiţii: furtună, frig… Nu, totuşi noi stăm mult mai bine! Caspica nu-i Oceanul Pacific.

„Dar dacă vine furtuna? se gândi Iura. Pe Oceanul Pacific se înalţă valuri-munţi, lungi de vreo patru sute de metri. Astfel de valuri, oricât ar fi de înalte, nu ameninţă pluta cu răsturnarea. Cu totul altfel sunt valurile Mării Caspice – scurte, înalte, furioase. Nu se ştie unde-i mai periculos…”

Gândi toate astea, dar nu spuse nimic.

Într-una din zile, departe, la orizont, trecu un elicopter. Trecu şi dispăru, fără să fi observat pluta.

— Ne caută, desigur, spunea Iura. Kolka i-a pus pe toţi în picioare.

Îşi mişca degetul pe harta ferfeniţită. Ştia doar

aproximativ locul unde se află: cu ajutorul busolei stabilise direcţia derivei, dar viteza de înaintare n-o putea aprecia nici măcar din ochi, pentru că pluta se deplasa odată cu curentul, rămânând nemişcată faţă de apă.

— Ne duce spre ţărmul iranian. Probabil că suntem akd, aproape de Şahsevar, împunse Iura cu degetul chiar în josul hărţii.

— Şi atunci? întrebă Valea.

— Nu cunoşti limba farsidă?

— Înţeleg un pic, dar nu pot să vorbesc.

— Nu-i nimic, ne-om înţelege cumva în limba engleză. Luăm legătura cu ambasada noastră şi…

Dar Iura mai ştia ceva: curentul lunecând de-a lungul liniei ţărmului poate să-i mâne mai departe, spre ţărmul răsăritean pustiu…

Dar nici asta n-o spuse cu voce tare.

Şi iată – a treia noapte pe plută…

Valea dădu pătura la o parte şi veni să se aşeze lângă Iura.

— Nu pot să dorm. Oftă încetişor. Mă apucă groaza când mă gândesc la mama. Ce-o fi făcând?…

El îi luă mâna şi o mângâie. Valea îl privi în ochi.

— Mustăcios, bărbos… îngrijorat… Se lipi de el cu umărul cald. La ce te gândeşti?

— La noi doi, spuse el. Şi la Kolka.

— Ţi-e urât fără el?

— Nu-ţi închipui.

— Spune-mi ceva…

1 – Ce să-ţi spun? Ce am eu să-ţi spun, ştii tu şi-aşa.

— Nu, spune-mi.

— Mi-eşti dragă, îi şopti el la ureche.

Valea închise ochii. Chipul ei, luminat slab de argintul lunii, era obosit şi fericit. Stătură multă vreme strânşi unul într-altul, fără să vorbească. Pluta înainta încet în necunoscut.

Valea aţipi. Iura o înveli cu pătura. După câtva timp

îl trezi pe Valerka Gorbacevski.

— E rândul tău, Valerka. Şi dându-i ceasul, adăugă: La cinci trezeşte-mă.

— De ce?

— Mi se pare că în zori trece sputnicul. Vreau să-l văd.

— Bine, făgădui Valerka.

Pipăi pânza ce atârna moale, trecu în partea din faţă a plutei şi se aşeză, cuprinzându-şi genunchii cu braţele, îl chinuia setea. Dar va putea să bea numai la ora şapte dimineaţa – trei înghiţituri de apă – caldă, scârboasă…

Rita auzise când Iura l-a rugat pe Valerka să-l trezească. Zâmbi fără să vrea: în asemenea împrejurări, când te pândesc primejdii de moarte, să-ţi fie gândul la Zborul sputnicului! Să-i fie teamă că va trece fără să-l vadă. Copil mai e! Dar asta-i firea lui Iura. Probabil că pe el nici la cincizeci de ani n-o să-l părăsească acest Indestructibil interes pentru viaţă.

Iată-l, doarme pe bârnele goale, în mijlocul mării capricioase şi perfide. Ce visează oare? Sputnicul? Conducta de petrol? Reparaţia iahtului? Călătorii interplanetare?…

Şi Nikolai e la fel. Ceva mai serios, dar în fond… Pentru ce a întreprins acea cursă necugetată, plină de riscuri? O fi ajuns oare?… Ce-o fi făcând acum? Brăzdează, probabil, marea cu echipa de salvare… Şi caută…

Iar Anatoli… Ce stupid! Să treacă la doi paşi unul de altul pe insulă şi să nu se întâlnească! Dar slavă domnului că a rupt-o cu Operatin. Laboratorul lor a pierit. Cu atât mai bine! Acum îşi va începe fără îndoială tratamentul. Va avea ea grijă de asta. Numai că acum o fi îngrijorat acolo, acasă… Ah, de ar ajunge mai lepede…

Rita dădu pătura la o parte şi se ridică în capul oaselor. Vai, ce ceaţă vine!

Simţi pe umăr ceva umed şi rece. Era Rex care, trezit din somn, o saluta atingându-o cu botul. Scutură

elinele de urechi. Dar Rex se eliberă deodată cu hotărâre, se îndepărtă şi-şi ciuli urechile. Nările îi fremătau.

— Valerik, ia te uită la câine, îi atrase Rita atenţia.

Ceaţa înghiţi pluta. Nu se vedea nimic. Dar în simţurile câinelui se afla o staţie de recepţie sensibilă, şi această staţie semnalase o prezentă ce merita atenţie. Într-o atitudine încordată, Rex adulmeca în ceaţă.

Valerka îl trezi pe Iura.

— Ce s-a întâmplat? Iura sări în picioare.

Se trezi şi Valea. Valerka arătă în tăcere spre Rex.

— Da, e ceva, spuse Iura. El simte. Poate că ne mână spre ţărm… În acest caz trebuie să aşteptăm până se împrăştie ceaţa. Dar dacă e vreun vas? Să facem gălăgie, să atragem atenţia. Adică, staţi…

Valea nu reuşi nici să exclame ceva, că el şi sări de pe plută în apă. După un minut ieşi la suprafaţă şi, suflându-şi apa din nas, se căţără pe plută.

— Nu e niciun vas, spuse el, înlătur înd cu palmele apa de pe corp. Pe o vreme atât de liniştită aş fi auzit zgomotul elicelor.

— Pentru asta trebuia neapărat să sari? Eşti nebun! spuse Valea.

— Neapărat. În apă sunetul se răspândeşte de cinci ori mai repede decât în aer.

La marginea plutei, tot agitat, Rex mârâia încetişor.

— De ce nu ştii tu să vorbeşti, bătrâne? Iura îşi puse palma pe capul câinelui.

Deodată se auziră nişte sunete metalice, estompate de ceaţă şi distanţă. Nu, nu era clopotul, obligatoriu pentru vasele ancorate în ceaţă. Sunetele, tot mai apropiate, cădeau neuniform, semănând cu zăngănitul metalului lovit de alt metal. Cineva tuşi răguşit în ceaţă… Răsună o exclamaţie clară:

— Zagher mard!

— Limba iraniană, rosti încet Valea. Zagher mard – mi se pare că înseamnă otravă de şarpe. În orice caz, o

înjurătură…

Aceeaşi voce, înaltă şi mânioasă, rosti o frază lungă. Ca răspuns se auzi o altă voce – răguşită, vinovată.

— Se ceartă ăia? Ce fac? întrebă Valerka.

— Taci puţin! Valea asculta cu încordare vorbele străine. „Fecior de câine mincinos, spuneai că te pricepi la motor!”, traduse ea. Iar celălalt răspunse: „Nu sunt vinovat, stăpâne… Asta a făcut-o păcătosul de străin, când l-a reparat…” Şi încă ceva ce n-am înţeles…

Un vas iranian oprit în plină mare cu motorul defect!

— Hai să strigăm, copii, porunci Iura. E-he-heei, de pe vas!…

„E-he-heeei, de pe vas!” răsună deasupra mării.

Loviturile de metal şi înjurăturile încetară deodată. O pauză chinuitoare, apoi… un strigăt uşor, gutural.

— Stau pe loc, spuse Iura. Şi-s pe aproape. Să încercăm să vâslim până la ei.

Vâsleau cu ce nimereau: cu scânduri, cu stinghii… Vâsleau după sunet, stând într-un genunchi pe marginea plutei, ca într-o canoe. După un sfert de oră, în ceaţă apăru estompat un profil scund de vas, fără lumini la bord. Un bărbat cu pălărie moale se aplecă peste parapet, încercând să-i distingă pe cei de pe plută.

— Spune-i: „Am suferit un naufragiu, cerem ajutor”, îi şopti Iura Valiei.

Aceasta, încurcându-se, pronunţă câteva cuvinte. Ieşi ceva destul de lipsit de legătură, dar se pare că omul cu pălărie a înţeles. El ezită un timp, apoi dădu din cap şi făcu un gest cu mâna: hai, urcaţi-vă.

Pluta se lipi de bord.

Valerka puse piciorul pe brâul de acostare al vasului, sări uşor peste parapet, apoi ajută femeilor să se urce pe punte. Iura înfăşură la iuţeală micul lor avut în pături, legă balotul cu sfoară şi i-l dădu lui Valerka.

Omul cu pălărie moale dispăruse pe undeva. Iura îl urcă pe Rex pe punte, se căţără şi el şi cercetă la iuţeală situaţia. Apoi vârî balotul cu lucruri într-un ungher, după

ghereta chepengului de la prova, şi-i porunci lui Rex să şadă acolo.

Iranianul se întoarse cu un felinar. Întredeschise uşiţa acestuia şi-i cercetă fugitiv pe noii veniţi. Valea şi Rita erau îmbrăcate sumar: una într-un sarafan roşu, rupt, cealaltă cu o pătură aruncată pe umeri, dar amândouă îşi aranjară părul cu un gest automat. Băieţii erau doar în slipuri.

Zăngăni uşiţa felinarului orb şi raza de lumină se stinse. Iranianul întrebă cu voce înaltă, ascuţită:

— Urus, soviet?

— Da, răspunse Iura. Sovietici.

Căută să distingă prin vălul de ceaţă chipul iranianului: dunga neagră, lată, a sprâncenelor, trăsături mărunte, dar regulate, o faţă brună, simpatică, chiar frumoasă.

Iura se lovi cu degetul în piept, prezentându-se:

— Iura.

Iranianul repetă gestul lui Iura:

— Farmaz.

— Unde mergeţi? întrebă Iura. Pehlevi, Şahsevar, Bender-Ghiaz?

— Da, Bender-Ghiaz. Iranianul dădu repede din cap, şi mai adăugă ceva.

— Spune că sunt pescari, traduse Valea. Li s-a stricat motorul şi nu e nici vânt.

Farmaz se uită cu atenţie la Valea şi zâmbi.

— Întreabă-i dacă nu pot să ne ducă la Astara, îi ceru Iura.

— Astara? repetă Farmaz şi începu să dea iarăşi din cap. Motor, meşin mifahman? * întrebă el şi-şi roti degetul în aer. Vr-rrr!

Iura dădu din cap afirmativ. Farmaz îl bătu prietenos pe umărul gol şi făcu un gest în direcţia pupei, invitându-l să-l urmeze.

— Stai, prietene. Iura îl apucă de cot. Mai întâi dă-ne să bem. Apă, înţelegi? El făcu palma căuş, o duse la

gură şi sorbi aerul.

Farmaz pricepu. Se apropie de trapa de la prova şi strigă autoritar în jos:

— Ab bedehid P*

Din trapă apăru un cap ciufulit. Apoi se ivi o mână cu un bidon de tablă.

Iura dădu bidonul femeilor, apoi lui Valerka... Bău şi ei, îşi şterse buzele şi exclamă:

— Acum da, mai merge! Hai, arată-mi motorul, prietene! Şi repetă gestul lui Farmaz: Vrrr!

Dar acesta se uită din nou la Valea şi spuse ceva.

— Întreabă dacă femeile nu vor să se odihnească, traduse Valea.

— Să se odihnească? Iura, nehotărât, nu ştia ce să zică.

— Eu nu vreau să mă odihnesc, murmură Rita.

— De ce? întrebă Valea. Eu sunt frântă de oboseală.

— Bine, hotărî Iura. Să vedem ce cabină are.

Pe o scară înclinată coborâră după Farmaz în încăperea de la prova, cu trei paturi suprapuse şi o măsuţă suspendată, deasupra căreia ardea o lampă de ulei cam chioară. Pe paturi dormeau ori se odihneau doi inşi. Aerul din cabină era închis, saturat cu un miros dulceag.

Farmaz deschise o uşă mică în fundul cabinei, le făcu loc musafirilor să treacă şi aprinse un felinar cu carbid.

O minusculă cabină triunghiulară situată chiar la prova vasului. În tavan se vedea locul de fixare al bompresului. Un pat acoperit cu o pătură roşie, o mică măsuţă, un dulap în perete. Pe masă – o narghilea cu ţeavă lungă şi gât de aramă, încrustat cu mici mărgele bleu. Aici era mai curat, dar plutea acelaşi miros dulceag.

— Vă pricepeţi la motor, la maşină? (1. iraniană) (n, a.). ** Adu apă! (1. iraniană) (n.a.).

Farmaz scoase din dulap un castron cu mâncare

rece şi I puse pe masă. Zâmbi prietenos femeilor, arătă zăvorul de aramă de la uşă şi-l mişcă de câteva ori.

— Ce-ar fi să-l luăm şi pe Rex? îi şopti Rita lui Iura.

— Lasă-l să stea sus. Încuiaţi-vă şi vă odihniţi. Iar n «şi când terminăm cu motorul vă batem în uşă.

Bărbaţii urcară sus şi se îndreptară spre pupa.

Vasul era mic. Dincolo de trapa de la prova se afla o cală pe jumătate acoperită cu pânză de cort, iar mai încolo trapa de la pupa, care ducea în compartimentul motoarelor. Puntea nu avea suprastructură. În jurul catargului cu pânză nestrânsă erau aruncate claie peste grămadă năvoade cu greutăţi şi plute, lăzi, un vinci manual – cam asta-i tot ce putu Iura să observe, făcând mi vreo douăzeci de paşi de la trapa de la prova la cea a motoarelor.

Mirosea a peşte. La pupa, lângă timonă, veghea un bărbat înalt, probabil cârmaciul.

Vasul staţionează fără lumini, semnale de ceaţă nu i-mite! gândi Iura. Dar ce poţi pretinde de la o goeletă iraniană de pescari?… Poate că n-ar fi trebuit să lase femeile singure. Să fi mers şi Valerka cu ele. Nu, principalul e să pornească motorul, în doi o să meargă treaba mai repede. Totul e în regulă. Se vede că acest Farmaz e proprietarul vasului, şi parc băiat simpatic…

Coborâră după Farmaz în compartimentul de la pupa. La lumina albă a felinarului de carbid ce atârna pe peretele despărţitor, văzură un motor vechi, fixat pe grinzi de stejar. Înaintea motorului şedea chircit un bărbat cu o cămaşă unsuroasă, din stambă imprimată americană. Câte nu erau reprezentate pe această cămaşă! Perechi dansând, sticle, maimuţe, pistoale…

Zâmbind, Valerka îi făcu lui Iura cu ochiul:

— Faină cămaşă! Fandosiţi! noştri ar crăpa de invidie.

— Uită-te mai bine ce are în cap!

Pe capul motoristului se răsfăţa o căciulă de oaie năpârlită care distona neplăcut cu cămaşa bălţată.

Motoristul întoarse capul şi se ridică încet. Avea o faţă gălbejită, nesănătoasă, cu ochii stinşi. Nu manifestă nici cea mai. mică mirare la vederea celor doi necunoscuţi pe jumătate goi. Se îndepărtă în tăcere şi se rezemă de peretele afumat.

— Să vedem ce poznă a putut face un asemenea mecanic, spuse Iura. Valerka, trage mai aproape lădiţă cu scule şi hai să ne lămurim despre ce e vorba… Aa-şaa. După părerea mea, capacul degeaba l-a scos. Uite ce-i: pentru început, hai să punem totul la loc.

Farmaz urmărea cu atenţie lucrul celor doi.

— Ce-mi stă pe cap!? bombăni Iura şi-i aruncă iranianului o căutătură scurtă.

În ochii întredeschişi ai lui Farmaz desluşi o expresie de cruzime şi răutate. Dar în aceeaşi clipă Farmaz îi zâmbi.

Mecanicul cu căciula de oaie îşi aprinse o ţigară. În compartimentul maşinilor se răspândi un miros amărui de pelin. Farmaz îi aruncă mecanicului câteva cuvinte tari. Acesta mormăi ceva răguşit şi de neînţeles.

— Zagher mard! rosti printre dinţi Farmaz.

Mecanicul, în silă, strivi ţigara de perete.

„Fumează haşiş*, gândi Iura. Are şi mutră de fumător de haşiş”.

Bineînţeles, la aprindere era hiba. Dar nepriceputul ăsta stricase totul, schimbând pinioanele rotorului şi ale distribuitorului. Acum erau nevoiţi să caute din nou unghiul de deschidere. Valerka vârâse de câteva ori un drug de fier în gaura din bandajul volantului şi smucise, dar fără succes: motorul nu pornea.

— Cu motorul ăsta a mers şi Arca lui Noe! bombăni Iura, schimbând din nou distanţa între contacte. De o oră ne chinuim…

— Se pare că a început să bată vântul, spuse Valerka, înălţându-şi capul către trapă. Parcă ne leagănă…

— Să mai încercăm o dată.

Valerka trase de drug. Motorul strănută şi porni. Iura se îndreptă, îşi aruncă părul de pe frunte, se scărpină în bărbuţa roşcată.

Farmaz mişcă înainte-înapoi maneta de acceleraţie. Motorul îşi mări, apoi îşi micşoră ascultător turaţia. Farmaz îi zâmbi lui Iura şi-l bătu pe umăr. Apoi se apropie de scară şi strigă gutural ceva celor de sus. Acolo, sus.

— Haşiş – narcotic din cânepă indiană (n.a.).

Icrâşniră palancurile; se vede că timonierul umbla la eche, punând pe direcţie vasul înviat.

Mecanicul cu căciula de oaie îşi ocupă locul lângă motor. Iura şi Valerka urcară sus. Farmaz le făcu politicos loc să treacă, apoi îi urmă.

Ceaţa se mai risipise puţin. Destrămată în smocuri fumurii, se retrăgea târându-se ca nişte şerpi albi, dezgolind suprafaţa neagră a apei. Sufla un vânt slab.

Iura privi cum Farmaz, cu ajutorul unui marinar ras în cap, ridică pânză. „Se grăbeşte, gândi el. Cu motor şi cu pânze deodată… Dar de ce merge fără lumini

De fapt la pupa ardea o lumină slabă, abia vizibilă flacăra lămpii cu ulei din habitaclu, lângă busolă.

Iura făcu un pas şi-şi aruncă privirea pe busolă. Dar în aceeaşi clipă o siluetă înaltă se interpuse între el şi habitaclu, acoperind cu spatele busola.

Iura îşi ridică privirea la timonier şi se înfioră: îl privea o faţă hâdă, mutilată de-o cicatrice lungă – pieziş de la ureche la bărbie.

Lui Iura îi displăcea din ce în ce mai mult acest vas. Se apropie de Farmaz, care trebăluia ceva lângă chepengul calei, şi-l întrebă:

— Încotro mergi? Arătă spre busolă: Astara?

Farmaz dădu de mai multe ori din cap:

— Da, Astara.

„Minţi, câine, gândi Iura. Dacă mergeai la Astara, busola ar fi arătat cam două sute şaptezeei de grade. În niciun caz nu zece! Mergi spre nord

— Astara, insistă Iura. Eu trebuie să merg la Astara, înţelegi?

Farmaz făcu un semn cu mâna cuiva din spatele lui Iura. Acesta n-avu timp nici să se întoarcă. O lovitură puternică îl doborî. Iura se prăvăli în întunericul rău mirositor al calei.

După ce bărbaţii ieşiră din cabină, Rita se grăbi să tragă zăvorul la uşă.

— Iura n-ar fi trebuit să facă asta, spuse ea încet. Mai bine rămâneam toţi împreună.

— Crezi că există vreo primejdie? întrebă Valea.

— Să sperăm că nu.

— Sunt îngrozitor de fricoasă, mărturisi Valea. Nu mă mai speria şi tu, Rita.

— Eu nu te sperii. Dar uneori Iura... parc-ar fi copil
1

— Asta-i adevărat. Valea se aşeză pe un scaun făr. l spătar şi răsuci în mâini tubul elastic al narghilelei. E uşuratic, şi, în general...

— Şi, în general, ai s-o duci bine cu el, zâmbi Rita.

— Crezi? Valea înclină capul şi râse, abia izbutind să-şi ascundă satisfacţia. Ia te uită ce narghilea elegantă şi doar sunt simpli pescari...

Întinseră pătura Valiei peste pat şi se culcară îmbrăţişate.

Era linişte. Din dosul uşii se auzeau foşnete nelămurite, apa plescăia slab dincolo de bord. Trecuse o jumătate de oră sau poate chiar mai mult când deodată vasul se clătină şi de sub pat se rostogoli un bidon de aluminiu. El se lovi de scaun şi capacul sări. Rita se sculă şi ridică bidonul. Chipul ei trăda concentrare.

— Ce-ai găsit acolo? întrebă Valea somnoroasă.

— Mă tem că ăsta-i opiu. Rita îi arătă bidonul plin cu o pastă cafenie care emana un miros dulceag.

— Opiu!? se miră Valea. N-am văzut niciodată. Pare mai degrabă gem de căpşune.

— Ba e opiu pentru fumat, spuse Rita şi se aplecă

sub pat. O, dar aici e plin de bidoane! exclamă ea. Uite, tot opiu… Buline pentru înghiţit… Iar în bidonul acesta e haşiş. Vezi? Un fel de făină galbenă…

— Ce fac cu atâta opiu? întrebă Valea buimăcită, ridicându-se la rândul ei din pat.

Rita deschise uşa dulapului din perete. Rafturile erau ticsite cu cutiuţe de carton alb-albastru. Rita luă una din ele, se uită şi o zvârli înapoi.

„La fel era şi cutioara cu fiole din laboratorul subpământean”, gândi Valea. Ea ştia de la Iura că soţul Ritei este morfinoman.

— Vasul acesta e ticsit de stupefiante, rosti Rita cu Ură. Ticăloşii! Numai pescari nu sunt ei…

— Cum adică?!… Ori crezi că…

— Sigur! Ochii Ritei se întunecară de mânie. Transportă această otravă la noi. Contrabandişti blestemaţi! Trebuie să-l găsim imediat pe Iura.

Se îndreptă spre uşă, dar Valea o apucă de braţ:

— Te implor, şopti ea, nu fi necugetată! Să aşteptăm până vin băieţii. Le spunem, atunci.

— Nu! se îndârji Rita. Nu putem întârzia nicio ilipă. Ăştia-s bandiţi, înţelegi tu?

Micşoră flacăra lămpii de carbid şi se apropie fără zgomot de uşă. Îşi lipi ochiul de gaura cheii.

Cei doi inşi se aflau tot acolo. Unul din ei, cu părul negru, zbârlit, şedea pe vine rezemat cu spatele de catargul a cărui bază trecea prin cabină. Celălalt, slab şi ras în cap, coborî tocmai din pat, scoase ceva din buzunar şi-şi vârî în gură. Apoi se aşeză jos turceşte, alături de edălalt, şi-l trată şi pe acesta.

— Ce vezi? întrebă Valea în şoaptă. Ce fac acolo t

— Stai puţin…

Câteva minute cei doi rămaseră chinciţi, în tăcere. Apoi deodată, trezindu-se din picoteală, ridicară capetele şi începură să discute ceva. Se ridică în picioare unul, upoi celălalt. Râzând mut, începură să se înghiontească. Cel cu părul negru, răvăşit, fredonând încetişor, începu

să danseze pe loc; cel ras în cap pocnea în tact din degete şi bătea în podea cu piciorul desculţ.

— Lasă-mă să mă uit şi eu, şopti Valea.

Privi pe gaura cheii şi se trase înapoi: dansul fioros, chipurile schimonosite, de o veselie neomenească, o speriaseră.

— Au luat iar… spuse Rita încet. Acum sunt într-O stare de euforie, de excitaţie… Ah, blestemăţii!

Dincolo de uşă, dansul sălbatic se înteţi. Oacheşul începu să cânte răguşit:

Acii hurgin.
AU bâceagî.
Kesî almanî.
Ver iar a dilin! *

Cel ras în cap reluă, pocnind din degete:

Dilin, dilin, dilin, dilin, dilin, dilin!

Deodată bubui motorul, puntea începu să trepideze mărunt sub picioare. Dansatorii se opriră, trăgând cu urechea. Schimbară câteva cuvinte. Apoi cel ras urcă scara cam în silă. Oacheşul se lăsă din nou pe vine.

— Ne păzesc, şopti Rita.

— Deschide sacul, scoate cuţitul, taie mărul, du-i iubitei o feliuţă! (1. Azerbaidjană) (n.a.).

— Auzi? sări Valea bucuroasă. Băieţii au pornit motorul. O să vină acum, aşa că nu-i nevoie să ieşim…

— Ba trebuie, insistă Rita. Trebuie.

Se mai uită o dată pe gaura cheii, apoi scoase cu hotărâre de sub pat un bidon şi luă un pumn de buline de opiu.

— Nu te teme. Vino după mine, îi şopti ea Valiei.

Şi, deschizând brusc uşa, trecu în cealaltă încăpere. Oacheşul cu părul negru, ciufulit, holbă ochii la ea, se ridică şi strigă răguşit în ruseşte:

— Înapoi!

Rita îi întinse palma plină. Văzând bulinele, omul plescăi din limbă. Ochii i se aprinseră. Dar tot mai şovăia.

— Farmaz-aga, bâigui el, uitându-se cu nehotărâre la scară.

— Ia de aici, când îţi spun! rosti Rita poruncitor.

Iranianul luă bulinele din palma ei şi întoarse spatele.

Sus se auzi tropăit, lovituri surde, strigăte. Ceva bubui.

Fetele se apropiară în fugă de scară. Rita urcă fără zgomot şi privi cu atenţie prin chepeng.

Timonierul înalt, cu cicatricea pe faţă, îl zvârlise pe Iura în cală, îmbrâncindu-l, şi se întoarse spre Valerka. Valerka îl lovi cu putere pe timonier în burtă şi se năpusti spre chepengul de la prova. Dar Farmaz, cu o abilitate neaşteptată îi puse piedică şi Valerka se întinse pe punte. „Rex!” vru el să strige, dar nu putu: degetele cuiva îl apucaseră de gât şi-l strângeau. Valerka se apăra cu mâinile şi cu picioarele. Dar forţele erau inegale. Fu luat pe sus şi zvârlit în cală. Deasupra lui răsunară bubuituri: oamenii lui Farmaz închideau chepengul calei cu nişte scânduri, iar peste acestea trecură prin scoabe o traversă grea.

Cala era plină cu peşte, şi asta atenuă căderea. Respirând greu şi alunecând, Iura se ridică în picioare.

— Eşti teafăr, Valerka?

— Teafăr, dar…

În întunericul de nepătruns, cu mâinile întinse înainte, Iura porni prin cală. Peştele prins cine ştie de

Când emana un miros îngrozitor. Dădu peste o balustradă Joasă. Trecu peste ea şi descoperi pipăind o grămadă de năvoade, apoi peretele. Nu era nicio ieşire. Peste tot n jur – pereţi trainici, de lemn…

Din pricina duhorii simţeau că leşină. Iura găsi bâjbâind treptele scării înclinate şi se lipi de ele.

— Lua-m-ar dracu’! nu se mai putu stăpâni el. Idiot nenorocit ce sunt!… Eu, numai eu sunt de vină!…

— Lăsaţi, Iuri Timofeevici, ripostă din întuneric Valerka. Poate nu e totul pierdut…

— Încetează cu formulele astea de respect! ţipă Iura. Dă-mi una peste bot, Valerka!

— La ce bun? bombăni laborantul.

— Îţi dai seama ce-o să se întâmple cu ele?! Iura se căţără pe scară şi începu să bată nebuneşte cu pumnii în scândurile ce astupau cala. Ticăloşilor! urla el ca scos din minţi. Deschideţi! Deschideţi!!

— Iura! strigă din nou Valerka. Uite ce-am găsit…

Bâjbâind într-un colţ a-l calei, Valerka dăduse peste ceva neted şi rece. Era un cuţit greu, cu lamă lată, din cele ce se folosesc la desfacerea peştelui.

Iura luă cuţitul din mâinile lui Valerka şi pipăi tăişul ascuţit. Sufocându-se de furie şi disperare, începu să lovească scândură de deasupra capului. Lemnul trosnea, zburau aşchiile, ţepi i se înfigeau în mână…

Rita scoase cu grijă capul din trapa de la prova. Ceaţa se risipise aproape de tot. Goeleta, uşor înclinată, înainta repede cu vânt de mare larg, sub tracţiunea dublă a pânzei şi a motorului. Pânza umflată de vânt ieşea mult în afara bordului. De-a lungul bordurilor fremăta apa.

Ochii Ritei se obişnuiseră cu întunericul. Privirea ei distinse o siluetă înaltă lângă cală. Omul fixa ceva pe acoperişul calei – prindea în sco-abe o grindă. Apoi înjură cu răutate şi se duse la pupa.

— Vino după mine, îi şopti Rita Valiei.

Una după alta, ele ieşiră în vârful picioarelor goale şi se strecurară după mica gheretă ce îngrădea trapa de la prova. Aici păzea credinciosul Rex balotul cu lucrurile lor. Câinele auzise vocea lui Iura pe punte, auzise zgomotul luptei şi probabil simţise că se întâmpla ceva rău, dar Iura îi poruncise să stea nemişcat, altă comandă nu urmaşe, şi Rex mişca doar din labe, adulmecând neliniştit în noapte. N-avea dreptul să se depărteze de balot.

Rex se bucură la venirea femeilor. Le linse mâinile, începu să dea din ciotu-i de coadă. Valea îl mângâie pe

cap:

— Bine că măcar tu eşti cu noi, şopti ea.

De spaimă inima îi bătea tare, tare. O îngrijora liniştea ce domnea pe punte.

Şi deodată răsunară nişte lovituri disperate. Cineva bătea cu pumnii într-o uşă sau în perete. În urma bubuiturilor se auzi vocea înfundată a lui Iura: „Deschideţi!”

— I-au închis! exclamă Valea îngrozită. Suntem pierdute!

Rex se încordă şi mârâi încet.

— Taci! şuieră Rita.

Scoase capul de după îngrăditură şi se uită. Loviturile veneau din cală. I-au aruncat în cală... Calm! Să nu ne lăsăm cuprinse de spaimă. Mintea lucra cu precizie. Câţi sunt acolo, la pupa? Rita îşi încordă privirile. Pe parapet şedeau trei inşi. Fumau. Trei luminiţe roşietice în semiobscuritatea dinaintea zorilor. Trei luminiţe şi mirosul amărui adus de vânt...

Loviturile încetară. Unul dintre ei, cu pălărie – pare-se Farmaz – scuipă în direcţia calei şi râse. Un altul, voinic, înalt, spuse ceva cu voce tare...

Valea se lipi de Rita.

— Ştii ce-a spus?... şopti ea tremurând şi sughiţând de plâns. Rita, eu sar peste bord!...

— Lasă prostiile! Rita îi strânse mâna.

Din cală se auzi trosnet de lemn cioplit.

— Sunt acolo, în cală, spuse Rita. Vino-ţi în fire şi ascultă-mă! Fiecare minut e preţios. Nu uita că îl avem pe Rex şi cuţitul meu...

— Cuţitul tău? Jucărie! La ce-ţi foloseşte...

— Taci! Şi termină cu tremuratul ăsta. Tocmai fiindcă-i jucărie... Altă ieşire n-avem!...

Rita îi expuse la iuţeală, în şoaptă, planul său.

— Ai înţeles? Nu-ţi fie teamă. Principalul e să-i uluim, luându-i prin surprindere. Hai, să mergem.

Rita porni curajoasă spre pupa. Contrabandiştii o

zăriră. Farmaz sări în picioare de pe parapet:

— Vaista! strigă el şi-i ieşi înainte.

Rita scoase din sân cuţitul, râse tare şi îşi împlântă de câteva ori cuţitul în piept.

Farmaz se dădu înapoi.

— Aman, hanum! rosti el.

Între timp Valea alergă la cală, apucă grinda şi începu s-o smucească, încercând s-o scoată din scoabe… Grinda grea nu ceda însă. Dinăuntru se auzea lemnul trosnind…

Rita se apropie mai mult de Farmaz şi-şi înfipse cuţitul în gât. Invulnerabilitatea ei şi râsul ei plin de răutate produseră exact impresia pe care sconta ea: iranienii superstiţioşi fură cuprinşi de groază. Rămăseseră împietriţi. Aveau în faţa lor o perigiadu, o femeie-vârcolac, un duh rău…

Plângând şi rupându-şi unghiile, Valea smucea din toate puterile grinda care nu ceda.

— Iura, îndată!… strigă ea.

Farmaz se dezmetici. Faţa i se schimonosi de ură. Scoase din buzunarul de la spate un pistol…

— Rex! Pe el! strigă Rita.

O străfulgeră un gând: dacă Rex n-o ascultă?…

Dar câinele răspunse prompt la îndemn. N-apucă Farmaz să tragă piedica şi să ridice pistolul, când Rex ţâşni de după îngrăditură. O săritură, în care îşi puse toată forţa şi furia. Scoţând un ţipăt sălbatic, Farmaz căzu, doborât din picioare. Colţii ascuţiţi i se înfipseră în beregată, ghearele îi sfâşiau îmbrăcămintea pe piept.

— Giulbars![25] urlă cu voce neomenească marinarul ras în cap, retrăgându-se îngrozit spre bord, la vederea animalului cu dungi transversale negre pe blana de culoare deschisă.

Rita se apropie în fugă de Valea. Amândouă izbutiră să smulgă grinda din scoabe. Acum… să dea scândurile la o parte!

---

25 Un tigru ! (1. iraniană) (n. a.).

Iura ţâşni din cală, iar după el Valerka. Ţinând cuţitul lipit de coapsă, Iura păşi spre cârmaciul înalt cu cicatrice pe obraz. Dar deodată se opri: ţeava neagră a unui pistol automat era îndreptată spre el.

Când Rex a sărit asupra lui Farmaz, timonierul se repezise în trapa de la pupa şi se înapoiase cu pistolul automat. L-a ţintit pe Rex, dar nu putea trage: dedesubtul câinelui se chircea şi horcăia Farmaz. Atunci timonierul a îndreptat automatul spre Iura.

Acoperindu-le pe femei, Iura şi Valerka se traseră înapoi spre pupa. Iranianul cu pistolul automat înainta spre ei. În lumina slabă a zorilor, chipul – lui era înfricoşător, neomenesc…

Cei patru se înghesuiră la pupa. Nu se mai puteau retrage. Totul s-a sfârşit. Din clipă în clipă va răpăi o rafală…

Iura îl văzu pe cel ras în cap ridicând pistolul căzut din mâna lui Farmaz şi ţintindu-l cu atenţie pe Rex.

…Mai târziu Iura povestea că a acţionat absolut instinctiv. Tot ce se poate. Numai prin instinct putea el să observe în clipele acelea că goeleta, înaintând în viteză cu vânt de mare larg, are tendinţa de a intra sub vânt şi că numai cârmă, fixată prin timonă, o reţine. Observase el încă mai devreme că funga-mare nu-i strânsă până la capăt şi că ghiul atârnă mai jos decât trebuie… Dar înainte ca toate acestea să se cristalizeze într-un gând limpede, Iura lovi cu cuţitul şcota întinsă a timonei.

Totul se petrecu fulgerător. Cârmă eliberată nu mai opuse rezistenţă apei, prova goeletei coti brusc sub vânt şi pânza uriaşă mătură întreaga punte, ca aripa unei păsări de basm. Ghiul greu se proiectă spre celălalt bord şi-i mătură pe contrabandişti de pe punte. Cel ras în cap, scoţând un ţipăt, zbură peste bord. Iranianul înalt se rostogoli spre parapet. Dar înainte de a scăpa automatul din mână el apăsă pe trăgaci. Răsună o rafală, scurtă şi gloanţele trecură şuierând pe lângă ei…

Valerka se repezi să ridice automatul. Iura se aplecă

deasupra timonierului – acesta zăcea fără cunoştinţă, ameţit de lovitură. Sub capul lui, o băltoacă de sânge…

— Opreşte motorul şi scoate-l pe mecanic de acolo! îi strigă Iura lui Valerka, iar el se apropie de Rex.

Supunându-se poruncii, Rex îşi desfăcu fălcile, nu bucuros însă. Continua să mârâie şi să-şi arate colţii. Farmaz se ridică greu în coate. Pieptul îi era plin de sânge. Se uită cu ură la Iura pe sub sprâncenele întunecate şi şuieră printre dinţi:

— Zagher mard…

Râzând şi plângând în acelaşi timp, Valea şi Rita se apropiară în fugă. Valea strânse capul câinelui, lipindu-l de piept.

— Căţeluşul meu drag, murmură ea. Rex, dragul meu cuminte şi ascultător…

Între timp motorul amuţi. Împungându-l în spate cu ţeava pistolului automat, Valerka îl aduse, sus pe mecanicul cu cămaşa bălţată şi căciula de oaie. Chipul mecanicului nu exprima nici frică, nici uimire. El mergea supus acolo unde i se poruncea.

— În cală, iute! ordonă Iura.

Mecanicul coborî în cală. Farmaz puse abătut piciorul pe treapta scării ce ducea în cală. Deodată se întoarse şi rosti într-o curată limbă rusă:

— Dă-mi drumul, şefule… Îţi dau bani. Mulţi bani.

— Jos, ba-banditule! răcni Iura, bâlbâindu-se de mânie.

Valerka îl înghionti pe Farmaz cu automatul şi acesta dispăru în cală.

Peste bord, în apă, se zbătea şi ţipa cel cu capul ras. Îi aruncară de la pupa o parâmă lungă şi-l traseră pe punte. Tremurând tot, acesta se ploconea fără încetare, strângându-şi braţele la piept. îl expediară şi pe el în cală.

Iranianului înalt trebuiră să-i panseze capul spart, îşi veni în fire tocmai când Rita îi terminase pansamentul. Se ridică încet, clătinându-se, şi

bombănind blesteme se îndreptă împleticindu-se într-acolo unde Valerka îi arăta cu automatul – spre cală.

— Mai e unul acolo, în cabina echipajului! îşi aminti Rita.

„Paznicul” oacheş, cu părul vâlvoi, dormea ca un prunc. Îl zgâlţâiră şi el, ridicându-se, le zâmbi fericit, cu ochii bulbucaţi.

— Farmaz-aga? bombăni el şi se uită în jur.

— I-e dor de şef! izbucni Valerka în râs şi rosti repede o „strigătură” a copiilor din Azerbaidjan: Farmazaga ghetti baga, guş tutmagă, tut emegă![26]

După ce-l duseră pe oacheş lângă şef, închiseră bine cala bătând scândurile în cuie şi trecând grinda prin aceleaşi scoabe. Iura răsuflă uşurat şi-şi cuprinse cu privirea prietenii.

— Ei, diavoli desculţi ce sunteţi, spuse el zâmbind. Lăsaţi-mă să mă uit la voi... Aţi tras o spaimă, mi-nchipui!...

Valea se apropie şi-şi trecu degetul prin barba lui.

— Phui! strâmbă ea din nas. Trăsneşti a peşte.

— Bravo, fetelor, aţi fost la înălţime. Consideraţi că v-am pupat.

— Rita a fost grozavă, observă Valea, îmbrăţişându-şi prietena. E atât de îndrăzneaţă... Fără ea...

— Grozav a fost Rex, zâmbi Rita.

— Toţi aţi fost grozavi, declară Iura. Iar mie, daţi-mi una pe după ceafă că merit. Eu sunt vinovat de tot ce s-a petrecut. Şi aplecându-se, întinse gâtul. Hai, hai, daţi pe rând sau toţi deodată, cum vreţi, dar daţi! Vă rog foarte mult.

Şi toţi, râzând, îl loviră uşor peste ceafă.

— Iar asta, pentru că suntem salvaţi, spuse Rita, şi-l sărută pe Iura.

— Dar pe mine? se trezi Valerka întrebând şi roşi surprins de propria-i obrăznicie.

---

26 Farmaz-aga s-a dus în grădină să prindă păsări și să se~nfrupte (n. a.).

— Rita râse şi-l sărută şi pe el, trăgându-l încet, de ureche.

Valerka nu-şi încăpea în piele de bucurie.

— Dar ştiţi care-i frumuseţea? Habar n-am cum se umblă cu drăcia asta, arătă el pistolul automat. Cum tragi cu el?

Iura luă automatul şi-l suci pe toate părţile.

— Fabricaţie englezească. Probabil că aşa se trage.

Ridică sus pistolul automat şi slobozi o rafală lungă în aer.

— Onorul! râse el şi aruncă automatul deoparte. Şi acum direcţia acasă. Toată lumea la locuri!

După jumătate de oră goeleta, înclinându-se în bălaia vântului, porni spre nord.

CAPITOLUL X la care mai apare un Om Imaterial

— *1 „Habar n-aveţi voi cine sunt eu şi ce sunt. Dar am să v-o arăt. Pe Dumnezeul meu că am să v-o arăt* în

H. G. WELLS: *„Omul invizibil*.

În secolul nostru orice poate fi calculat. Până şi iuţeala cu care se răspândesc zvonurile. Cunoscutul popularizator I.I. Perelman face următorul calcul: o ştire cunoscută de un singur om, după două ore şi jumătate va fi cunoscută de cincizeci de mii dacă fiecare din cei care au aflat-o o relatează la trei inşi.

Se pare însă că zvonul despre apariţia unei fantome pe stradă s-a răspândit în oraş cu o viteză şi mai mare…

— Aiurea! se îndoiau unii. În secolul nostru, ziua-namiaza mare o fantomă să se plimbe prin oraş! Prea ne credeţi…

— E neverosimil, dar asta-i realitatea! spuneau alţii. Un om cu îmbrăcăminte obişnuită – nu o stafie în cearşaf alb! – a trecut printr-un autobuz ce venea în plină viteză. Au văzut oamenii cu ochii lor!

Deosebit de mult se trăncănea despre pieirea stranie a omului-fantomă. Ce-i drept, mulţi afirmau că de fapt nici n-a pierit. Spuneau că el…

Dar mai bine să vă povestim totul aşa cum s-a

întâmplat.

Ajungând pe Bulevardul Mării, Operatin căută o bancă liberă. Nici pomeneală. Iată pe cineva ridicându-se. Operatin se grăbi să ocupe – locul. Pe lângă el, într-un torent compact, treceau oamenii ieşiţi la plimbare: în serile călduroase de vară tot oraşul se îndreaptă spre mare.

De la baraca de „Tir sportiv” se auzeau pocniturile surde ale armelor pneumatice. Din pavilionul de muzică se răspândeau sunetele puternice ale concertului nr. 1 de Ceaikovski. O voce răguşită, amplificată de megafon, anunţa că plimbarea pe mare este cea mai bună odihnă. Datorită reclamei – ori poate datorită timpului – la debarcader se formase coadă. În şir lung, cei ce doreau să facă o plimbare prin golf aşteptau să le vină rândul.

Pe bănci, oamenii şedeau înghesuiţi. În stânga lui Operatin, unii mâncau îngheţată şi râdeau. În dreapta, alţii ronţăiau seminţe şi râdeau. Ce motive or fi având să fie veseli?! Râd ca proştii! gândi cu ostilitate Operatin.

În general, nu găsise locul cel mai potrivit. Alături, un grup de flăcăi înconjuraseră un dinamometru cu arc. Ei încercau pe rând să împreune mânerele care se opuneau, fără să-şi ia ochii holbaţi de la cadranul cu arc. Acul arăta forţa în unităţi necunoscute. O sonerie suna, becurile dinamometrului clipeau vesel, flăcăii glumeau, îmboldindu-se unii pe alţii.

Nikolai Iilarionivici nu-şi putea aduna gândurile. Aşa ceva nu i se mai întâmplase niciodată, şi tocmai asta îl înfuria.

Abia se întorsese de pe insulă. Acum vreo două ore a coborât din şalupă, a luat un taxi şi a plecat acasă. Acolo era cetatea lui. Între zidurile de nădejde ale apartamentului se odihnea după treburile şi grijile zilei, izolându-se de proşti şi invidioşi – cum îi considera pe cei mai mulţi dintre reprezentanţii speţei umane.

Astăzi însă singurătatea nu i-a adus liniştea obişnuită. Era zguduit de cele întâmplate…

Nici duşul rece nu l-a ajutat să pună ordine în gândurile-i încâlcite. Operatin a observat că sub ochiul stâng i se zbate o vinişoară. Se privi cu atenţie în oglindă. Apăsă vinişoara cu degetul; aceasta continua să pulseze.

A întârziat un timp înaintea vitrinelor cu porţelanuri. A sucit în mâini pe micul Buda, lucrat în China – mândria colecţiei sale.

Nu, îi este peste putinţă să mai stea singur…

A pus statueta la loc şi, căutând să nu se uite la diyan, a ieşit în antreu.

Pe divan de curând dormise Benediktov!

Trebuia să facă ceva, să iasă undeva. Operatin îşi puse pălăria de paie şi porni spre bulevard.

Târşâitul paşilor pe alei, crâmpeie de conversaţie, muzică, izbucniri de râs, soneria dinamometrului… Se pare că Bugrov construia astfel de dinamometre.

Bănuieşte oare ceva această gorilă?

Nu. Sigur că nu. Nu-i prima oară când Benediktov rămâne singur în laboratorul de pe insulă.

Cum de s-a întâmplat totul?

…Când Benediktov a coborât, el, Operatin, a mai rămas un timp acolo sus, cercetând graficele ultimelor experienţe. îl enervase discuţia avută. Morfinoman nenorocit! Să dai pe mâna altora tot ce-ai obţinut cu atâta trudă! Nu, scumpule, asta nu se va întâmpla! mai întâi ai să părăseşti institutul. Va şti el, Operatin, să-l convingă pe director. Cum o să motiveze? Asta-i cât se poate de simplu: inutilitatea menţinerii lui. Încă de când l-a angajat pe Benediktov, la insistenţele lui Operatin, directorul şi-a exprimat îndoiala în ceea ce priveşte necesitatea de a invita un specialist biofizician pentru rezolvarea unei probleme limitate – menţinerea peştelui în condiţiile ionizării. Cu atât mai uşor îi va fi să argumenteze că nu mai e nevoie de specialist, acum când problema e rezolvată. Foarte simplu deci. Va mai trebui apoi să-l dezarmeze pe Benediktov. Să-i ia toate

documentele, jurnalele… Să ia cuţitul. De fapt, de cuţit nici nu mai are nevoie – există bucăţi de metal contaminate, şi instalaţia potrivită…

Operatin a adunat hârtiile necesare. Dar nu vedea caietul comun, cu scoarţă de material plastic. Benediktov şi-a făcut ultima oară însemnările în el. L-o fi lăsat în laborator, la institut.

După aceea Operatin a coborât să ia valijoara cu instalaţia portativă.

Benediktov dormea, tolănit în şezlong. Iarăşi se vârâse în cuşca de lucru! Ce să spun, potrivit loc… Bineînţeles, şi-a şi injectat narcoticul. Operatin izbi cu piciorul cutia de fiole căzută pe jos. Se uită întunecat la Benediktov. Avea faţa buhăită, părul încâlcit, răsuflarea grea, şuierătoare… în fond, aproape un cadavru…

Operatin luă valijoara neagră. Şi deodată auzi un foşnet uşor şi trosnituri. Îşi aruncă ochii pe tabloul de comandă şi înjură printre dinţi: generatorul Van de Graaf funcţiona! Banda de mătase alerga fâşâind de pe o roată de transmisie pe alta, ducând sus, în vârfurile sferice, un torent de sarcini statice. Iar sferele erau şi aşa puternic încărcate!…

Maniacul! Se vede că a încercat din nou să pună la punct instalaţia mărind intensitatea câmpului…

Materia restructurată n-ar fi trebuit să se prăbuşească pe verticală: la început gravitaţia o respingea. Dar în ultimele săptămâni instalaţia parcă turbase: podeaua de beton a cuştii înghiţea tot ce aruncai…

În ultimul timp, Benediktov era atras ca de un magnet spre această cuşcă. Îşi petrecea acolo ceasuri întregi – schimba poziţia tuburilor, comuta firele. Îşi făcuse chiar un obicei stupid – să se odihnească în cuşcă. De câte ori n-a încercat el, Operatin, să-l convingă că n-ar trebui să intre în cuşcă! Distrat cum este, nu-i mare lucru să uite o dată instalaţia în funcţiune!

Şi acum iată: a făcut o experienţă, instalaţia

probabil a deconectat-o, dar de generatorul Van de Graaf a. uitat… Operatin păşi spre tabloul de comandă să oprească generatorul – dar încremeni. Undeva sus se auzi un trosnet uşor. Din vârful coloanelor generatorului se desprinse şi pluti lin, însoţit de un şuierat, un glob orbitor de alb, mare cât o minge de fotbal!

Fulgerul sferic!!!

Operatin privea perplex suprafaţa lui luminoasă, parcă fisurată. împrăştiind scântei, concentratul incandescent de energie se îndrepta spre picioarele lui. Îi simţea dogoreala. Operatin se trase înapoi, spre scară. Dar capacul trapei era deschis. Dacă fulgerul se îndreaptă într-acolo purtat de curentul aerului? Şi dacă explodează?!…

Globul de foc tresări şi trecu lin în sus, aproape de obrazul lui Operatin… Plutea acum în dreptul tabloului de comandă…

Operatin găsi bâjbâind cu mâna în spatele său treapta scării. Se întoarse şi se căţără iute. Dar înainte de a apuca să trântească trapa, izbucni o lumină orbitoare de o clipă, se auzi un sfârâit scurt şi un declic metalic puternic. Operatin simţi dogoare în spate…

Făcu un efort de voinţă şi se uită înapoi. Fulgerul sferic nu mai era – se destrămase fără explozie. Dar cuşca… era goală. Se mai vedea doar* stinghia de sus a şezlongului…

Pe Operatin îl cuprinse groaza. Închise ochii. Inima îi bătea nebuneşte.

Ieşi din laborator şi rămase vreo două minute înaintea uşii ca să-şi revină. Tremura tot. Când mâinile îl ascultară, încuie uşa şi o sigilă…

…Târşâitul neîntrerupt al picioarelor. Mulţimea pestriţă şi însufleţită.

Ce-i de făcut? Cum să explice dispariţia lui Benediktov? Să spună tot adevărul? Cine-l va crede? Fulgerul sferic se produce numai în timp de furtună. Iar furtună n-a fost. Încă nimeni n-a reuşit să obţină pe cale

artificială fulgerul sferic… Nimeni… Iar aici… Cine o să creadă că fulgerul s-a produs prin autodescărcarea generatorului Van de Graaf?

Operatin se cutremură, amintindu-şi lumina puternică şi declicul metalic. Fulgerul, trecând pe lângă tabloul de comandă, închisese circuitul demarorului magnetic, punând instalaţia în funcţiune…

Accident în timpul efectuării experienţei? Dar în cazul acesta se va face anchetă şi se va descoperi instalaţia care n-are nicio legătură cu condensarea norilor… Şi o să se pună întrebarea: Unde-i corpul lui Benediktov? Nu, asta nu!

Dar dacă ar spune că Benediktov, rămas pe insulă să încheie experienţele, s-a dus să facă baie şi s-a înecat? Marea a dus cadavrul în larg… Dar Bugrov ştie foarte bine că Benediktov nu putea suferi apa şi că în niciun caz nu s-ar fi dus singur să se scalde. Să se înţeleagă cu Bugrov?… în ultima vreme e colţos ca un lup. Pramatia! Şantajist ordinar! Chipurile, dumnealui a hotărât s-o rupă cu trecutul şi, când colo, a fost pus să spargă o vitrină de muzeu…

Să spună adevărul… La urma urmelor el, Operatin, nu-i vinovat cu nimic. A făcut o mare descoperire ştiinţifică. Ce-i el de vină că Benediktov a căzut victima propriei sale firi distrate? Da, o să spună tot adevărul…

Fie ce-o fi…

Deodată auzi glasuri alarmate. Ridică privirea. Spre sud, o vâlvătaie tremurătoare cuprinsese orizontul. Departe pe mare ardea ceva.

Mulţimea celor care se plimbau se îndreptă spre mare. Operatin se ridică şi el şi se apropie de balustrada aleii de pe faleză.

Incendiu la o sondă de pe mare? Să fi luat foc un petrolier? O erupţie de gaze? Asemenea lucruri s-au mai întâmplat pe Marea Caspică. Majoritatea celor care se plimbau pe bulevard aveau rude sau prieteni pe petroliere, la exploatările de pe mare. O stare de

nelinişte cuprinse oraşul.

Operatin plecă spre casă. Nu închisese ochii toată noaptea. Umbla din colţ în colţ, se trântea în fotoliu, sărea din nou în picioare…

Dimineaţa, devreme, sună telefonul. Operatin auzi în receptor vocea emoţionată a directorului institutului.

— Pe insula Ipatia a avut loc o puternică erupţie a grifonului. Insula nu mai există…

Câteva clipe Operatin tăcu, încremenit. Îşi trecu palma peste ochii inflamaţi.

— Îngrozitor! bâigui el în sfârşit. Benediktov a rămas acolo…

Ipatia nu mai există!

Operatin făcu un duş, se bărbieri meticulos, se îmbrăcă. Porni fără grabă spre Institut, îngrijit şi pus la punct ca întotdeauna.

Patru zile mai târziu în golf intră o goeletă de pescari murdară. Cei de la postul de semnalizare al pazei portului încercaseră fără succes să descifreze prin bi-i noclu denumirea sau numărul ei. O şalupă se îndreptă în viteză spre goeletă care intrase în radă fără să se anunţe. Doi sălbatici, pe jumătate goi şi negri de bronzaţi ce erau, conduceau goeletă. Cartnicul din şalupă îi cercetă bănuitor şi strigă prin megafon:

— Opriţi motorul!

Goeletă fu remorcată până la cheiul vămii. Vameşii din port priveau uluiţi cum coboară pe ţărm patru oameni ciudaţi: un lungan cu barba roşcată, legat la cap cu o basma decolorată de soare şi cu curelele aparatului fotografic şi binoclului încrucişate pe pieptul gol; un tânăr brunet cu faţa rotundă, în slip albastru, ţinând lanseta într-o mână, aparatul de radio în cealaltă şi un pistol automat atârnat de gât; o tânără într-un sarafan roşu rupt şi prins ca vai de lume cu ace şi o brunetă cu ochii mari care, cu toată căldura, se tot înfăşură într-o pătură verde cu două dungi. galbene. Toţi erau arşi de soare şi desculţi. Numai tânăr a înfăşurată în pătură

avea încălţăminte: într-un picior purta o sanda, iar în celălalt un pantof bărbătesc. Procesiunea era încheiată de un buldog uriaş cu o blană galbenă vărgată, ca de tigru. Căţeluşa ciufulită din port, cam de cincizeci de ori mai mică decât el ca volum, începu totuşi să latre furioasă, dar buldogul nu catadicsi să-i arunce nici măcar o privire.

Echipajul goeletei dispăru în biroul direcţiunii, iar buldogul, întinzându-se lângă uşă, la umbră, închise ochii ca şi cum l-ar fi durut să privească prostia fiinţei ciufulite de acelaşi neam cu el.

În scurtă vreme sosi cu paşi iuţi de la iaht-club Menti, pe care lucrătorii portului îl cunoşteau bine. Iar curând după aceea sosi o dubă. Din faţă coborâră un locotenent de grăniceri şi doi ostaşi cu arme automate. Locotenentul intră şi el în casă, iar ostaşii, aşezându-se pe treptele de la intrare – nu în partea unde se afla buldogul – îşi aprinseră câte o ţigară.

Pe urmă se petrecu ceva şi mai ciudat. Locotenentul, însoţit de lunganul în costum de baie şi de ostaşi, urcă pe goeletă. Dispărură toţi în cabină, iar după jumătate de oră urcară din nou pe punte şi smulseră din scoabe scândurile ce acopereau chepengul calei. Atunci din cală apăru un al doilea echipaj al goeletei. Cinci oameni posomorâţi, ferindu-şi ochii de lumina soarelui şi emanând un miros urât de peşte stricat, coborâră pe ţărm. În timp ce treceau pe lângă birourile direcţiunii, buldogul sări ca un arc şi mârâi arătându-şi colţii.

Unul din cei cinci, omul cu pălăria moale, întoarse capul şi chipul lui frumos se schimonosi de mânie:

— Zagher mard! rosti el printre dinţii strânşi.

Tânărul înalt îi strigă câinelui:

— Rex, stai jos!

La poartă locotenentul îi strânse mâna tânărului, acesta îi spuse ceva, iar locotenentul râse. Cei cinci locatari ai calei fură urcaţi în dubă şi maşina porni.

Apoi de birouri se apropie „Volga” direcţiunii

portului. Cei patru tineri urcară în ea. Buldogul, cu oarecare teamă, se căţără şi el în maşină. Căţeluşa ciufulită conduse „Volga” lătrând isteric. După ce-i alungă în

32 497

felul acesta pe străini de pe teritoriul dat ei în pază, se înapoie răsucindu-şi victorioasă coada ca un covrig, adulmecă minuţios locul de la intrare unde stătuse buldogul, apoi alergă spre un copăcel sfrijit şi-şi apropie de el laba din spate.

Mai întâi o duseră acasă pe Valea. Ea îşi luă rămas bun în grabă şi, ţinându-şi pătura pe umeri, o zbughi din maşină în gang. Se grăbea să ajungă la maică-sa, care de câteva zile plângea, socotind-o pierdută. Apoi o lăsară în faţa blocului ei pe Rita.

Valerka rugă pe şofer să oprească maşina lângă o căsuţă veche, fără etaj. Însoţit de strigătele entuziaste ale băieţilor care jucau fotbal în preajma casei, intră fuga în curte. Iura văzu o femeie plină, în vârstă, alergând în întâmpinarea lui Valerka.

— Iată-ne şi acasă, bătrâne, murmură Iura, apucându-l pe Rex de ceafă, când „Volga” opri la intrarea casei în care locuia. Mulţumi şoferului, urcă în fugă scara până la etajul trei şi sună prelung. Rex sărea şi se învârtea lângă uşă. Dar nimeni nu venea să deschidă. „N-au venit încă”, se gândi Iura cu uşurare. Părinţii plecaseră înaintea lui la Kislovodsk, la un sanatoriu de odihnă. Îi părea bine că nu s-au întors…

Iura sună la vecini. Un moşneag cu mustăţile cărunte şi cu ziarul în mână îi deschise.

— A, ai apărut, băiete!? spuse el, privindu-l pe deasupra ochelarilor. Aici umbla zvonul că ai fi pierit pe un ştiu ce insulă.

— Nu, n-am pierit, răspunse Iura destul de stupid.

— Bravo! Nevasta voia să trimită o telegramă la ai tăi, dar n-am lăsat-o. Eu, unul, nu cred în zvonuri.

— Bine faceţi, răspunse Iura nerăbdător.

— Ai citit ce se petrece în Congo?

— Anton Antonici! exclamă rugător Iura. Cheia nu-i la dumneavoastră?

— De ce n-ai spus asta de la-nceput? Uite cheia.

— Primul lucru – în baie. Iura îşi frecă cu îndârjire corpul cu un burete aspru. O apă neagră se scurgea de pe el. Fornăind pe nas stătea sub duş, săpunindu-se încă o dată şi încă o dată. În sfârşit pielea scârţâi sub apăsarea degetelor. Credea că n-o să se mai cureţe!

Întârzie puţin în faţa oglinzii, cercetându-şi cu interes mustăţile şi barba, mai decolorate parcă, acum, după spălat. Semăna cu cineva. Aha, cu Strijenov în rolul lui Afanasi Nikitin. Să se bărbierească? Nu, mai târziu.

Iura se îmbrăcă şi trecu în bucătărie. Rex dormita pe covoraşul lui. La vederea lui Iura, se ridică şi căscă prelung.

— Rămâi puţin acasă, îi spuse Iura. Eu dau o fugă până la Kolka. Ne-am înţeles? Şi am să-ţi aduc… ceva bun: peşte.

„Ham!” răspunse Rex cu indignare.

După vreo douăzeci de minute Iura coborî din troleibus şi porni pe stradela Bondarnîi. La umbra salcâmului, ca întotdeauna, cei doi moşnegi cu căciuli de oaie jucau zgomotos table.

„Nimic nu s-a schimbat pe lumea asta, se gândi Iura. Ce le pasă lor de furtuni, de vulcani? Ei joacă table”.

— Bună ziua, unchiule Zulghedar, bună ziua, unchiule Patvakan, salută el când ajunse în dreptul bătrânilor.

Căciulile de oaie se înclinară amândouă odată. Iura se îndreptă spre gang.

— Hei, tinere! îl strigă din urmă unchiul Patvakan. Te duci la Nikolai? Nu ştii nimic?

Iura ştia de la Menti că Nikolai zace bolnav.

— Da.

— Va să zică nu ştii nimic…

— Ba ştiu, spuse el.

— Nu eşti un tovarăş bun, remarcă unchiul Zulghedar. Nikolai a umblat pe mare, era să se înece… Acum e la spital.

— La spital? Iura nu ştia asta. La ce spital?

— Unde lucrează maică-sa.

Iura alergă până la spital. Acolo rugă să fie chemată sora Potapkina. Vera Alexeevna coborî în vestibul.

— Iurocika! Faţa ei obosită se lumină. îl îmbrăţişa pe Iura şi o podidiră lacrimile. Iartă-mă, nu m-am putut stăpâni… Pe aici se spunea…

— Ştiu, Vera Alexeevna. Cum se simte Kolea?

— Acum e mai bine. Abia ieri şi-a venit în simţiri. Mereu aiura şi se zvârcolea în pat!… A avut congestie pulmonară.

— Eu i-am spus: nu te băga într-o chestie ca asta… Dar de! Ai cu cine să te înţelegi?

— A mai avut şi umărul zdrelit de o bârnă, a pierdut mult sânge, continuă Vera Alexeevna. Tot întreabă de tine, iar eu îi spun: e aici Iura, dar nu-l lasă să vină la tine… Zilele astea nu-mi găseam locul. Nu se poate, mă gândeam, ca Iurik… Ochii i se umplură din nou de lacrimi.

— Vera Alexeevna, trebuie neapărat să vorbesc cu Kolea.

— Nu astăzi, Iurocika. E încă slăbit. Vino mâine.

— Dar un bilet pot să-i trimit? Mă înţelegeţi, e o chestiune urgentă.

— Bine, scrie.

Iura rupse o filă din carnetul de însemnări şi scrise la iuţeală:

„Salut, bătrâne! Suntem toţi bine, sănătoşi, ceea ce îţi dorim şi ţie. Răspunde-mi imediat: Benediktov a fost în barcă sau nu?”

El îi dădu biletul Verei Alexeevna:

— Să-mi răspundă printr-un singur cuvânt: da sau nu.

„Ultima speranţă”, se gândea Iura, măsurând cu

paşi nervoşi vestibulul în aşteptarea Verei Alexeevna. Barem de-ar răspunde: da. Voi putea să-mi scot din cap acea îngrozitoare stinghie a spătarului care ieşea din beton. De-ar fi aşa!...”

Vera Alexeevna se întoarse şi-i întinse lui Iura biletul. De-a curmezişul, pe spatele hârtiei, scria cu litere mari:

NU

De cum intră în apartament, Rita îşi dădu seama că Anatoli Petrovici a fost în lipsa ei acasă. Patul nefăcut, pijamaua aruncată pe speteaza scaunului, paharul cu ceai pe jumătate băut, zaharniţa de pe masă... Deci în lipsa ei n-a locuit la Operatin.

Telefonă la Institutul de oceanologie, dar nu-i răspunse nimeni: ziua de lucru se sfârşise. Rita rămase pe gânduri. Apoi formă numărul lui Operatin. Soneria suna calm, fără grabă. Nu era acasă. Dar unde-o fi Anatoli?

„Să fac o baie... hotărî Rita. Nu, mai întâi să trec pe la vecini”.

Ieşi pe palierul scării şi sună alături. Îi deschise o fetiţă cu o mare fundă albă în păr. Fetiţa nu ştia unde e unchiul Tolea, nu l-a văzut de câteva zile, iar tăticul şi mămica ei au plecat la meci.

— Dar pisica matale e la noi. O luaţi? întrebă cu părere de rău în glas.

— Mai joacă-te cu ea. Am s-o iau mai târziu.

Rita se întoarse în locuinţă. Mama era în vizită la nişte rude din Rostov, iată în cutie scrisorile ei. Cui să-i mai telefoneze?... îşi aminti de tipul acela antipatic, Vladimir. Locuieşte în aceeaşi casă cu Nikolai. Ce păcat că n-are Kolea telefon...

Rita se îmbăie, apoi formă din nou numărul lui Operatin. De data aceasta Nikolai Illarionovici era acasă.

— Mărgărită Pavlovna? întrebă el uluit. Sunteţi în oraş?

— Da, după cum vedeţi. Unde-i Anatoli?

— Iertaţi-mă… Operatin se bâlbâi şi tăcu un timp. Mă întrebaţi unde-i Anatoli Petrovici? Cum, dumneavoastră nu ştiţi?…

— Ce să ştiu?… Spuneţi-mi, ce s-a întâmplat? strigă ca în receptor, apăsându-şi o mână pe piept.

— Anatoli Petrovici se afla în laboratorul nostru de pe insulă când… Mă doare că trebuie să v-o spun… A pierit în tihipul unei erupţii neaşteptate…

— Minciuni! Nu era acolo!

— Înţeleg starea dumneavoastră, ripostă Operatin moale, cu compătimire. Credeţi-mă, vă spun sincer…

— Minţi! strigă ea furioasă. A plecat de pe insulă odată cu dumneata! Unde este? Ce-ai făcut cu el, ticăloşule?

— Nu pot continua această convorbire, în receptor se auzi un declic şi totul amuţi.

Rita puse încet receptorul în furcă. Rămase aşa un minut sau două, cu mâinile căzute de-a lungul corpului, în liniştea mormântală a locuinţei pustii. O muscă pătrunse prin fereastra deschisă şi începu să se zbată, vrând să iasă prin geam.

— Tocilaru'! Ascuţim foarfeci, cuţite! se auzi din curte.

Rita apucă receptorul şi formă repede numărul lui Iura. Auzi soneria… de trei ori, de patru ori… închise, apoi roti din nou discul. Iura nu răspundea.

De la spital, Iura veni acasă cu taxiul. Se încuie în baie, stinse lumina şi se apucă să developeze ultimuli lor film.

Dincolo de uşă schelălăia Rex, flămând. Sună telefonul. Dar Iura n-avea timp. Probabil e Valea. Să mai aştepte. Are s-o sune el mai târziu.

Scoţând filmul ud din fixativ, aprinse lumina şi examină nerăbdător clişeele, unul după altul. Negativele* fotografiilor făcute în laboratorul de pe insulă arătau curios. Iată! Cuşca, speteaza şezlongului ieşind din podea, iar mai jos – o pată alburie neclară… Ce

drăcie o mai fi şi asta? A prins ce era sub beton?

Iura dădu drumul ventilatorului ca filmul să se usuce mai repede.

— Şi acum, să mărească. Introduse filmul în aparatul de mărit în aşa fel, încât clişeul cu cuşca să vină în dreptul ferestruicii. Puse hârtia, aprinse lumina… Aruncă hârtia în revelator. La lumina roşie a becului, încet, parcă ezitând, apăru pe hârtie cuşca, apoi stinghia de sus a şezlongului… Contururile vagi ale şezlongului şi…

Iura simţi fiori furnicându-i spatele.

Pe fotografie apărură contururile înceţoşate ale unui corp omenesc. Corpul era pe jumătate culcat în şezlong, fotografiat într-un racursi straniu – de sus în jos.

Vova se simţea încolţit. Persoana oficială care îl convocase printr-o citaţie ştia multe amănunte din biografia lui. Ştia până şi de acea perioadă scurtă când Vova, după demobilizare fusese numit inspector la transporturi auto…

Pe vremea aceea Vladimir Bugrov îşi făcea slujba pe şosea, în apropierea pieţii colhoznice. Cerceta cu un ochi de gospodar maşinile ce treceau în goană şi oprea unele din ele cu un gest scurt, categoric. După ce examina actele şoferului, spunea:

— Da, totul e în regulă. Vezi-ţi de drum. Dar mai întâi hai, nu bem ceva?

Se duceau la chioşc şi Vova comanda pentru sine două sute de grame de votcă. Şoferul n-avea voie să bea! La volan nu e permis. El plătea doar. Vova îşi bea dintr-o înghiţitură paharul, scotea un fel de geamăt de satisfacţie, se întorcea pe şosea şi-şi alegea următoarea victimă.

Curând direcţia miliţiei află de năstruşnicul inspector, care toată ziua bea votcă cu paharul de ceai, fără gustări, şi totuşi îşi păstrează vioiciunea şi agerimea ochiului. Ştiind că Bugrov nu bea, cei de la direcţie au cercetat cu de-amănuntul cum stau lucrurile. A ieşit la

iveală că Bugrov era înţeles cu omul de la chioşc: acesta îi turna apă chioară, în timp ce şoferii plăteau pentru votcă. Aşa s-a încheiat cariera lui de inspector la transporturi auto...

— Asta a fost de mult, bombăni Vova când persoana oficială îi aminti de acest trist episod.

— De acord. Dar specula cu icre?

— M-am lăsat şi de asta...

Anchetatorul era un om manierat şi avea o voce liniştită, chiar cordială; cu toate acestea Vova nu se simţea de loc în apele lui.

— Să admitem, consimţi din nou persoana oficială. Dar stupefiantele?

Vova tăcea, zgâriind cu unghia marginea mesei anchetatorului.

— Răspunde-mi, te rog, de la cine cumpărai narcoticele?

— De la unul... Nu-i ştiu numele de familie. Îi spuneam Mahmud, răspunse Vova posomorât.

— La colţul străzii „A noua paralelă”? Lângă staţia de benzină?

— Da.

— E arestat şi Mahmud al dumitale. Şi complicii lui din Lenkoran sunt arestaţi. Era un pescar acolo, primea în largul mării contrabanda iraniană. Până la urmă am dezlegat nodul...

Vova îl privi încruntat pe anchetator:

— Dar nu cumpăram pentru mine.

— Ştiu. Deodată vocea persoanei oficiale se înăspri. Nu cumpărai pentru dumneata, dar l-ai băgat pe om în mormânt.

Vova sări ca ars de pe scaun.

— Cine l-a băgat în mormânt? Eu?! strigă el. Singur s-a băgat! Lăsaţi astea, tovarăşe anchetator. Dacă mă ruga şi insista, puteam să-l refuz?... Mi-era şef doar. Credeţi că mie...

— Linişteşte-te, rosti încet anchetatorul. Nu te

învinuiesc. Din nefericire aşa e, nu se putea lipsi de asta…

503

Spune-mi, care erau relaţiile dintre Operatin şi Benediktov.

— Niciun fel de relaţii, răspunse Vova ferm. Se mâncau între ei ca câinii. Când i-am dus spre insulă, tot timpul s-au certat.

— Din ce cauză?

— Habar n-am. În ştiinţă nu mă prea pricep, deşi acum… Operatin nu m-a lăsat niciodată să intru dincolo, unde era motorul. Mi se pare că nu le reuşea ceva.

Anchetatorul îl pofti pe Vova să povestească în amănunţime despre ultima deplasare pe insulă.

— Prin urmare, l-aţi lăsat pe Benediktov în laborator, remarcă el când Vova îşi încheie povestirea. Operatin a sigilat uşa şi a plecat, Aşa e?

Vova privi cu sinceră uimire la persoana oficială:

— Cum era să sigileze? Doar rămăsese un suflet înăuntru.

— M-da, un suflet… Judecătorul examină cu atenţie faţa mare a interlocutorului. Înainte de a părăsi insula nu te-ai apropiat de cazemată?

— Nu, m-am canonit tot timpul cu motorul.

— Dar ce-ai discutat cu Operatin la înapoiere?

— Parcă aveai cu cine discuta. Tăcea ca un melc…

— Aţi discutat totuşi. Când ai oprit şalupa să faci baie.

Vova căscă ochii şi mai uimit.

— Adevărat, îşi aminti el. Spunea că mergem cam încet.

— Şi altceva?

— Altceva? M-a întrebat la ce chei s-a urcat Benediktov, şi dacă l-a văzut cineva.

— Aşa, aşa. Anchetatorul îşi însemnă ceva.

„Vorbeşte de parcă a fost cu noi în barcă, gândi Vova. Ori i-o fi spus Nikolai Larionîci?… Dar nu, n-o să se

apuce unul ca el să umble pe la procurori...”

Anchetatorul scoase cu grijă din sertarul biroului o cutioară plată de metal, cu lănţişor, şi o puse înaintea lui Vova:

— O recunoşti?

Pe Vova îl trecură sudorile. „Am intrat la apă!” gândi el şi vârî mâna în buzunar, după batistă.

— Eu, personal, spuse el cu voce plictisită, n-am ce face cu tinicheaua asta. Am luat-o pentru scopuri ştiinţifice.

— Ai furat-o, îl corectă anchetatorul.

— Fie şi cum spuneţi dumneavoastră... Vova îndepărtă dispreţuitor cu degetul cel mic lănţişorul. Abia l-am atins cu cleştele – şi gata... N-am luat-o pentru mine.

— Pentru furtul de la muzeu o să răspunzi şi dumneata.

Vova se întoarse spre fereastră. Cu ce l-au prins!...

— Păcat, Bugrov. De la institut am primit referinţe bune despre dumneata... în sfârşit, deocamdată poţi pleca. Uite, semnează aici că n-ai să părăseşti oraşul.

Operatin bătu nervos cu degetele în valijoara neagră pe care o ţinea pe genunchi şi rosti cu voce egală:

— N-aveţi dreptul să-mi aduceţi o asemenea învinuire. Asta-i calomnie.

Anchetatorul, tăcut, luă dosarul în faţă. Trecuseră multe zile de când începuse ancheta. Studiase numeroase documente şi chibzuise înainte de a-l chema pe Operatin la interogatoriu.

— Am să vă trag la răspundere pentru calomnie!

— Vă rog să-mi răspundeţi la întrebări, cetăţene Operatin, rosti sec anchetatorul penal. V-aţi certat de multe ori cu răposatul Benediktov?

— Ce importanţă are? în orice muncă există divergenţe, cu atât mai mult într-una ştiinţifică.

— De ce aţi încuiat şi aţi sigilat uşa înainte de a părăsi insula?

— Nu-i adevărat! Cheia şi plumbul i le-am lăsat lui Benediktov.

Anchetatorul se uită la Operatin cu o privire grea. Acesta îi înfruntă privirea.

— Ce l-aţi întrebat pe Bugrov când acesta, la înapoiere, a oprit şalupa să facă baie?

— Nu l-am întrebat nimic.

Anchetatorul apăsă pe buton şi-i spuse celui intrat:

— Să vină martorul Bugrov.

Intră Vova. Operatin nici nu se uită la el.

— M-a întrebat dacă l-a văzut cineva pe Benediktov când a urcat în şalupă, răspunse Vova la întrebarea judecătorului. I-am luat la cheiuri diferite…

— N-am pus o asemenea întrebare, negă calm Operatin.

Ceva mai departe, la vreo doi metri, zăcea valijoara neagră, pe jumătate scufundată în asfalt.

Acţiunea penetrabilităţii încetase în clipa când Operatin a scăpat valijoara din mână şi corpul lui îşi recăpătase însuşirile obişnuite. Dar cum braţul drept apucase să pătrundă în spaţiul motorului, particulele de materie vie s-au amestecat cu particulele de metal, s-au contopit într-un aliaj cu totul neobişnuit. Motorul a amuţit brusc.

Nikolai şi Iura îşi făcură loc prin mulţime până lângă camion şi se opriră, uluiţi de îngrozitorul spectacol.

Curând se auzi un sunet prelung de sirenă: maşina „salvării", făcându-şi încet loc prin mulţime, se apropia de locul accidentului.

CAPITOLUL XI

În care nevinovăţia lui Operatin se stabileşte într-un mod cam neobişnuit

Am văzut acest spate, acest tors solid din spate în lumina soarelui, şi era cât pe-aci să scot un ţipăt. Spatele trădase toiul

1. O LE ŞA: „*Invidia.*

Sâmbătă seara. Privalov sta culcat pe divan cu o

carte în mână. Alături, pe scaun, o scrumieră şi un pachet de ţigări. Boris Ivanovici se delecta fumând şi citind. Dacă l-ai fi întrebat ce face, ţi-ar fi răspuns că e în repaus absolut.

De fapt însă nu există repaus absolut – nici măcar de scurtă durată.

— Boris, întrebă Olga Mihailovna, tăind în dreptunghiuri egale tortul de arahide. Boris, tu n-ai de gând să te mai scoli? Doar n-o să stai toată seara culcat!

— De ce nu? Privalov întoarse pagina.

— Hai să mergem la cinema. Toată lumea a văzut…

— Nu pot, Olea. îl aştept pe Koltuhov.

— Iarăşi Koltuhov! Să mai stea şi pe-acasă!

— Avem treabă, Olea.

— Te rog nu scutura scrumul pe covor.

— Iartă-mă, nu mi-am dat seama.

— Treabă şi iar treabă! Mereu treabă!… Aţi înnebunit cu toţii! Olga Mihailovna simţea nevoia să spună ce gândeşte. Nu-i destul că la serviciu te uită Dumnezeu până la căderea întunericului, mai faci şi acasă în fiecare zi consfătuiri! îmi umpleţi casa şi fumaţi, fumaţi – şi-n pereţi a intrat mirosul de tutun.

— Numai eu fumez. Eu şi Koltuhov, preciză Privalov. Băieţii nu fumează. Cât au stat pe insulă s-au dezvăţat.

— Înainte te mai duceai măcar la iaht-club, acum nu ieşi de loc la aer.

— Olea, dar ştii că până vin moscoviţii trebuie să pregătim totul pentru experienţă. Şi cât mai avem… Privalov întoarse pagina. Discutând, el nu se întrerupea din citit: obişnuinţă obţinută printr-un exerciţiu de ani de zile.

De curând au primit de la Moscova o veste bună: la Institutul suprafeţelor s-a efectuat o experienţă reuşită. Un şuvoi de ulei a trecut prin apă într-un bazin de trei metri. Acum urma să se facă experienţa cu ţiţeiul în condiţii naturale – pe mare. Experienţa fusese fixată pentru luna octombrie. La Institutul de cercetări

ştiinţifice „Transneft” pregătirile erau în toi: se executau cele mai complicate montaje, se asamblau utilaje nestandardizate. Trustul de construcţii şi montaje executa o comandă urgentă: pregătea construcţiile metalice.

Deosebit de multă bătaie de cap aveau cu nodul energetic. De calculele acestui nod se ocupau inginerii noştri, iar lucrările le conducea Baghanlî – într-un mod arţăgos şi dur.

Din ziua în care schema lui electretică a fost pusă la punct, Pavel Stepanovici Koltuhov era de nerecunoscut. Ajunsese aproape cel mai entuziast partizan al conductei fără ţevi. Biroul lui rămânea gol zile întregi: Koltuhov îşi făcea veacul în laboratorul lui Privalov. Faimoasa „afumătoare de răşini” fusese mutată din cămăruţa de sub scară într-o încăpere special amenajată – acolo Pavel Stepanovici experimenta noii electreţi încărcaţi cu sarcini puternice.

Dificilă se dovedea şi căutarea pe mare a unui sector potrivit: suficient de izolat ca importanta experienţă să fie ferită de ochii curioşilor şi, în acelaşi timp, unde să poată fi furnizată energia electrică necesară. Se împlineau două săptămâni de când inginerii Kostiukov şi Potapkin colindau ţărmurile mării, prin preajmă, în căutarea unui asemenea sector. Prevăzătorul Koltuhov îi trimise pentru orice eventualitate şi pe ţărmul răsăritean, să vadă dacă nu se poate găsi acolo ceva mai bun.

Gândindu-se la ţinuturile acelea, Boris Ivanovici simţi o dorinţă irezistibilă de a reciti „Kara-Bugaz”. Luă din raft volumaşul cafeniu al lui Paustovski şi gândurile îi zburară către ţărmurile plate şi mohorâte, acoperite cu sedimente alb-roz de mirabolit.

— …Cât n-am vrut, dar tot va trebui să ne cumpărăm televizor, spuse Olga Mihailovna.

Sună soneria. Strângând din buze, se duse să deschidă.

Intră Koltuhov, desfăcându-şi din mers cămaşa la gât şi trăgându-şi cravata. Se aşeză, îşi aprinse o ţigară şi începu să povestească ce-a făcut la trustul de construcţii şi montaje; s-a certat la cuţite cu şeful.

— Vreţi ceai? întrebă sec Olga Mihailovna.

— De ce nu? Koltuhov se învăluise într-o perdea de fum. Auzi, Boris? Zic eu: pe mine să nu mă suciţi cu termenele, eu vă pătrund gândurile cum nu vă închipuiţi! Şi ce crezi? Se uită el ţintă la mine şi mă întrebă aşa, cam cu fereală: cum adică le pătrundeţi?

Râdea şi Privalov:

— După istoria cu Operatin, penetrabilitatea e pe buzele tuturora.

— Cred şi eu! observă Olga Mihailovna, turnând ceaiul în pahare. Peste tot numai despre omul-fantomă vorbeşte lumea. Poftiţi la masă. (Boris lăsă cartea.) Nu-nţeleg, continuă dânsa, cum a putut să devină imaterial? Boris spune că a avut pe insulă nu ştiu ce instalaţie. Mă rog, sunt de acord. Dar şi în biroul judecătorului exista o asemenea instalaţie? Ori a venit de pe insulă în… starea asta imaterială?

— Avea o valijoară, Olga Mihailovna, o lămuri Koltuhov, privind cu interes tortul de arahide. După cât se pare, o instalaţie portativă. Păcat că n-a mai rămas nimic din ea. S-a amestecat cu asfaltul.

— O fi scăpat valijoara când a dat camionul peste el, adăugă Privalov şi, în clipa aceea, a încetat penetrabilitatea… Cum se simte? Şi-a recăpătat cunoştinţa?

— Nu, răspunse Koltuhov. A suferit un şoc puternic. I-au amputat braţul până la umăr şi-are şi câteva coaste rupte…

„512

— Groaznică poveste! oftă Olga Mihailovna. Şi bietul Benediktov – ce moarte îngrozitoare!… Dar cum de a ieşit în fotografie? Doar era acoperit de beton!

— Deocamdată şi asta e o taină, răspunse Privalov.

Bătrânul Bahtiar presupune că materia transformată astfel produce câtva timp radiaţii care au impresionat filmul.

— Îngrozitor! repetă Olga Mihailovna. Pur şi simplu nu-mi vine a crede că Operatin a fost în stare să comită o crimă. Cu atâta cruzime şi sânge rece…»

Tăcură toţi trei câtva timp. Apoi Koltuhov împinse paharul cu ceai băut pe jumătate şi-şi vârî mâna în buzunar după ţigări.

— Eu, unul, spuse el acoperindu-şi ochii cu sprâncenele-i stufoase, să vă spun drept nu cred că-i vorba de o crimă. îl cunosc pe Operatin. E un om închis, destul de ciudat, are un caracter dificil, dar să comită o crimă? Asta nu. Nu cred.

— Atunci de ce a murit Benediktov? întrebă Privalov. S-a dovedit doar că a murit înainte de erupţia vulcanului…

— Asta nu ştiu. Vreo întâmplare nenorocită, un accident. Instalaţia complicată, materie transformată, tensiune înaltă… Poţi să ştii? Adu-ţi aminte de degetul cel mic al lui Gorbacevski.

— Dar cum putea Benediktov să conecteze singur instalaţia?

Koltuhov tăcu. Pufăia din ţigară.

— Şi apoi, continuă Privalov, comportarea lui Operatin la anchetatorul penal… Dacă e nevinovat, de ce-a minţit?

— Mă gândeam să trec pe la spital, pe la el, rosti Koltuhov după o pauză.

— Crezi că te lasă?

— La el n-o să mă lase, desigur… Dar am un prieten medic acolo… în patruzeci şi doi am servit în aceeaşi unitate. Ziceam să stau de vorbă cu el. Poate aflăm ce şi cum… Hai, mergi mâine cu mine?

În rezerva unde era internat Operatin n-avea nimeni voie să intre, şi asta din două motive. În primul rând pentru că zăcea fără cunoştinţă: puternicul şoc nu-i

trecuse încă. În al doilea rând pentru că se afla sub stare de arest, bănuit de asasinarea biofizicianului candidat în ştiinţe Anatoli Petrovici Benediktov.

Toate acestea le comunică binevoitor lui Privalov şi Koltuhov un medic în vârstă, vechiul prieten al lui Pavel Stepanovici. Cu mâinile la spate, într-un halat alb descheiat, umbla prin birou şi povestea, alternând relatarea cu pauze în care rămânea pe gânduri:

— Un caz cu totul neobişnuit… Ce s-a petrecut în organism ca urmare a modificării legăturilor materiei? Nu ştim… Un mister fiziologic, dragi tovarăşi… Studiem „desigur. Din punct de vedere clinic avem în faţă un tablou foarte complicat. Se constată modificări accentuate în compoziţia sângelui… Eu aş adăuga – după unele observaţii – modificările au apărut în salturi… Ei, dar mai sunt şi alte curiozităţi… Pe spate, de exemplu, a apărut o pigmentaţie închisă la culoare, de o formă extrem de stranie. Parc-ar fi un motiv geometric… Să dau un pronostic? Nu mă-ncumet. Nu putem spune nimic precis. Deocamdată am reuşit să menţinem activitatea inimii, dar ce va mai fi… Medicul duse mâinile în lături… nu ştiu. Un şoc extrem de profund, fără precedent…

Întors acasă, Privalov se apucă de calculul radianţilor subacvatici. Dar lucrul nu prea mergea. Luă iarăşi volumaşul lui Paustovski şi se tolăni pe divan. Ochii îi alunecau peste rânduri, dar Boris Ivanovici nu înţelegea nimic din ce citea.

Un straniu motiv geometric pe spate… Asta îl nelinişte pe Privalov. îl făcea să se gândească – la tot felul de lucruri.

Ieşi pe balcon şi rămase un timp în soarele fierbinte al amiezii. Apoi se îndreptă hotărât spre telefon, căută în carte numărul spitalului, secţia electrofizioterapie, şi chemându-l pe medicul abia cunoscut, îl rugă să-i povestească mai amănunţit despre „motivul” de pe spatele lui Operatin.

— Cu plăcere, răspunse medicul puţin surprins. Pete

închise de culoarea bronzării. Nişte linii şi zigzaguri pe fondul, cum să vă spun, unui soare care răsare…

— Vă mulţumesc, tovarăşe doctor. Boris Ivanovici puse receptorul în furcă şi începu să se plimbe tulburat prin cameră. Scotoci în rafturile bibliotecii, răsfoi câteva cărţi. Apoi telefonă soţiei la bibliotecă. Olea, când vii acasă?… Ca de obicei? Adu-mi, te rog, tot ce există în biblioteca voastră despre trăsnet. Da, da, despre trăsnet, despre trăsnetul obişnuit.

Iar spre seară, răsuflând greu după urcuşul scărilor, Privalov intră în locuinţa lui Koltuhov. Pavel Stepanovici, care îşi stropea florile în balcon, se uită la el şi întrebă îngrijorat:

— Ce s-a întâmplat?

— Pavel, tu ai auzit că fulgerul lasă uneori urme pe corpul victimei? rosti dintr-o suflare Privalov.

Asta se întâmplă rareori, dar se întâmplă: fulgerul lasă pe zidul casei ori pe corpul omului urme caracteristice. De obicei aceste urme reprezintă o stea cu mai multe colţuri, dar poate să apară pe pielea omului şi un fel de fotografie a mediului înconjurător. Uneori pe piele rămâne urnia obiectului aflat în buzunar: o cheie, o monedă…

Se presupune că fluxul de electroni şi ioni negativi ce însoţeşte fulgerul reflectă obiectele înconjurătoare sub formă de umbre.

— Ia stai puţin, îşi exprimă îndoiala Koltuhov. O fi şi-aşa, dar după câte ştiu eu în ultimele zile n-a fost nicio furtună pe Caspica. Şi atunci de unde fulgerul?

— Ţii minte fotografiile lui Kostiukov? insistă Boris Ivanovici. De a-ltfel ne-a descris şi laboratorul: un generator Van de Graaf, eclatoare, baterie de electreţi… Tensiunea foarte înaltă, Pavel! O autodescărcare a generatorului – şi gata fulgerul. Fulger sferic.

— Ei, asta-i prea de tot. După câte ştiu eu, fulgerul sferic nu l-a obţinut încă nimeni pe cale artificială.

— E-adevărat! Gesehus, Cirviński, Nower au

încercat să-l obţină, dar n-au reuşit. Iată însă şi unele date noi: academicianul Kapiţa a stabilit că, timpul cât luminează, fulgerul sferic depăşeşte posibilităţile energetice ale volumului său şi a tras concluzia că el se alimentează cu energie dinafară, prin unde hertziene centimetrice. Kapiţa consideră…

— Unde centimetrice? îl întrerupse Koltuhov. Dar ci aveau în laborator un generator de unde centimetrice!

— Exact. În concluzie, Pavel, trebuie să-l vedem neapărat pe Operatin. Cerem autorizaţie. Telefonează-i bătrânului Bahtiar!

33* 515

„Motivul geometric” de pe spatele lui Operatin fu cercetat cu minuţiozitate în prezenţa anchetatorului penal şi a unor experţi cu o vastă experienţă. Petele întunecate şi liniile fură comparate cu fotografiile şi descrierea instalaţiei, iar în urma expertizei se ajunse la următoarele constatări: urmele stranii de pe spatele împricinatului nu erau altceva decât reflectarea unei cuşti cu o siluetă omenească înăuntru pe jumătate cufundată în beton. Se mai distingea şi umbra vagă a spiralei „inductorului transformator” şi conturul, din profil, al tabloului de comandă.

Urmele se datorau fulgerului sferic care survenise, după toate probabilităţile, ca rezultat al unei puternice autodescărcări a generatorului.

În clipa catastrofei Benediktov şedea în şezlong, înăuntrul cuştii de lucru. Cuşca nu era conectată.

Operatin se găsea lângă trapa de ieşire, cu spatele la tabloul de comandă, vrând desigur să părăsească în fugă încăperea. În răstimpul dintre conectarea cuştii şi scufundarea lui Benediktov până la jumătate, Operatin n-ar fi putut în niciun chip să ajungă de la tabloul de comandă la trapa de ieşire, deoarece procesul penetraţiei decurge fulgerător.

Concluzia (confirmată şi de poziţia umbrei întrerupătorului pe profilul tabloului de comandă):

demarorul magnetic s-a autodeclanşat la apropierea fulgerului sferic, care se afla în momentul acela între tabloul de comandă şi Operatin.

În seara zilei următoare, din nou la un pahar de ceai, Koltuhov îi povestea Olgăi Mihailovna despre rezultatele expertizei.

— De n-ar fi fost capul luminat al acestui bătrân visător, arătă el spre Boris Ivanovici Privalov, asuprit lui Operatin ar mai fi plutit şi acum o acuzaţie îngrozitoare.

— Atunci de ce-a minţit?

1 – Se temea că n-o să-l creadă nimeni, interveni

Koltuhov. De unde să ştie că poartă dovada pe spate!

— Urma lăsată n-a fost dureroasă, observă Privalov. Pielea nu-i de loc vătămată, ai văzut… Fulgerul artificial a fost totuşi slăbuţ…

— Slăbuţ, slăbuţ, dar îndeajuns de puternic ca să declanşeze demarorul magnetic…

— Apropo, Pavel, spuse Boris Ivanovici. Am răsfoit cu ocazia aceasta câteva cărţi despre fulgere. Am găsit lucruri extrem de interesante din punct de vedere al istoriei tehnicii. Aşa, de exemplu, acum patru mii de ani în Egipt, Ramses al treilea a poruncit să se înalţe în jurul templului Edfu catarge de lemn înalte de patruzeci de metri şi acoperite cu aramă aurită, pentru a-l apăra de „focul cerului”. Ce zici de asta?

— Da, într-adevăr, interesant, recunoscu Koltuhov. Dar ce zici tu că odată, când eram copil…

— Stai puţin, îl întrerupse Boris Ivanovici. Uite încă un amănunt interesant. Tot în Egipt, preoţii din antichitate confecţionau nişte maşini, aparate, cum vrei să le spui, pe care le încărcau cu electricitatea din atmosferă şi ucideau apoi oameni cu acest curent electric. Aduceau jertfe atotputernicilor din cer. Iar ei, închipuie-ţi, în timpul acestei scârboase ceremonii îşi puneau armuri metalice şi le legau la pământ.

— Interesant, repetă Koltuhov. După cum se vede, neamul omenesc se distrează cam de multicel cu

electricitatea…

După ce-şi băură ceaiul, începură să vorbească despre treburile lor.

— I-ai arătat lui Bahtiar ultimele calcule? întrebă Privalov.

— Da, i-am arătat. Păcat că n-ai venit cu mine astăzi la bătrân. A convocat un întreg consiliu ca să descifreze horoscopul.

— Ce rost are?

— Asta l-am întrebat şi cu: „Aţi căzut în misticism, Bahtiar-miuellim?”. „Ba e interesant, mi-a răspuns el. Printre invitaţi era un istoric… Tare bine a mai citit horoscopul, afurisitul!”

— Serios?… îşi manifestă interesul Privalov.

— De fapt, iată pentru ce a fost întocmit…

POVESTIREA DESPRE CELE TREI CUTII. SFÂRŞITUL

…Când zgomotul copitelor se stinse, contele de Maistre se prăbuşi în fotoliu. Mâinile-i uscăţive se încleştară aşa tare de braţele fotoliului, încât încheieturile degetelor albiră. Simţi o durere ascuţită în piept… Contele gemu şi închise. ochii. Când durerea îl mai lăsă puţin, îşi chemă sluga, îi porunci să cureţe fitilul lumânărilor şi să-i aducă o ceaşcă de cafea fierbinte.

Să trimită urmăritori? N-are sens. Neobrăzatul de rus, desigur, e acum departe. Pedepsi-l-ar Dumnezeu!

În Rusia are însă destule slugi credincioase ordinului. O să le scrie să nu-l piardă din ochi pe Arseni Matveev şi acest liber-cugetător n-o să scape de răzbunare!

Principalul – cheia misterului – e în mâinile lui. De Maistre luă pergamentul de pe masă, privi cu atenţie cercul geniturii, semnele zodiacului şi ale metalelor. Cazna învăţatului astrolog merita tot respectul. „Cuţitul vrăjit trimisu-l-a Domnul Dumnezeu în mâinile lui de Maistre, glăsuia horoscopul, şi de la acea zi cuvine-se cercetată voia Lui. Când o sută de ani se vor împlini,

veni-va pe lume cel care va pune stăpânire pe taina cuţitului şi va aduce o nouă glorie ordinului lui Iisus...” Puterea ordinului fără margini va fi şi, Dumnezeu i-e martor că lui, lui de Maistre, nu-i trebuie nimic mai mult.

Fericitul ales se va naşte în anul una mie nouă sute cincisprezece... luna... ziua... Signor astrologul a calculat perfect poziţia stelelor în ziua naşterii băiatului şi a indicat semnele după care acesta va putea fi găsit, ba mai mult decât atâta, a studiat în amănunţime soarta lui. Va avea o soartă fericită, neobişnuită, demnă de invidiat! ...

Bătrânul conte împături tacticos pergamentul şi-l ascunse în cutia plată de metal care avea gravate vizibil pe capac literele „AMDG”...

Testamentul contelui de Maistre n-a fost uitat. O sută de ani mai târziu, folosindu-se de semnele indicate în horoscop, părinţii-iezuiţi au ales un nou-născut şi i-au convins pe părinţi să le încredinţeze lor educaţia copilului.

Vittorio da Castiglione crescu în colegiul iezuiţilor. Era un adolescent inteligent, dar închis din fire. Ochii lui priveau cu răceală şi indiferenţă lumea zădărniciilor ce se întindea dincolo de zidurile colegiului.

Iar în ziua când alesul împlini douăzeci şi unu de ani, i se povesti într-o atmosferă solemnă şi sumbră despre înalta destinaţie ce i s-a prescris încă din veacul trecut. Tânărul iezuit află cum neuitatul de Maistre s-a îngrijit de viitoarea măreţie a ordinului şi cum un liber-cugetător rus i-a răpit manuscrisul secret şi cuţitul vrăjit. Acum lui Vittorio îi revine cinstea de a readuce ordinului sursa şi dovada marii taine, pentru ca cele mai luminate minţi ale lumii catolice s-o pătrundă „ad majorem Dei gloriam” – întru o mai mare slavă a Domnului.

Şi el află totul despre familia Matveev – informaţiile strânse cu minuţiozitate de către credincioşii ordinului fură înscrise pe dosul horoscopului. Cutia plată de metal, cu pergamentul, şi-o atârnă de gât alături.de un mic

crucifix de aur şi în genunchi jură solemn să-şi îndeplinească misiunea pe care Domnul i-a încredinţat-o.

Vittorio da Castiglione se pregătea cu sârguinţă pentru clipa cea mare. Învăţă limba rusă şi-şi însuşi tainele navigaţiei la şcoala „călăreţilor submarini” de la Livorno. Iar atunci când împreună cu armata hitleristă porniră şi diviziile lui Mussolini spre răsărit, tânărul ofiţer de submarine Vittorio da Castiglione plecă în cadrul Flotilei a 10-a pe frontul rus.

Luă parte la luptele de la Sevastopol şi Mariupol. Într-una din zile, spre sfârşitul lui august 1942, de pe bordul unui avion „Junkers”, Vittorio sări curajos cu paraşuta în bezna nopţii. Fusese paraşutat în regiunea muntoasă de lângă Derbent. Aici, pe malul Mării Caspice, el urma să aleagă un loc potrivit pentru baza flotilei lui, iar apoi să se strecoare pentru a îndeplini o importantă misiune diversionistă. Nu întâmplător primise el această misiune – acolo, după informaţiile lui. locuiau urmaşii de azi ai lui Feodor Matveev, ale căror nume el le ţinea bine minte.

Se apropia clipa cea mare…

În carierele de piatră părăsite din apropierea Derbentului, străvechiul oraş al Porţilor Ferecate, Vittorio căuta un locşor ferit unde să-şi ascundă pentru un timp echipamentul – staţia de radio, acvalangul şi celelalte. Deodată pământul îi fugi de sub picioare. El se prăbuşi în gol şi fu strivit de o piatră grea, cioplită pe dinăuntru şi umplută cu plumb de vechii meşteri din împărăţia mitică a assaşilor…

Aşa a pierit, întru gloria lui Dumnezeu, Vittorio da Castiglione, în vârstă de douăzeci şi şapte de ani, alesul iezuiţilor.

Olga Mihailovna îi întinse lui Koltuhov scrumiera:

— Ţ! ţ! ţ! clătină ea din cap. Ce poveste tristă l Cum mai pot exista în secolul nostru atomic oameni care să se lase pradă fanatismului religios al evului mediu?

— Dar ce să ne mirăm de iezuiţi! Privalov începu să

se plimbe prin cameră. În secolul nostru atomic există în Occident fizicieni perfect culţi care vorbesc cu toată seriozitatea de cea de-a patra dimensiune, populată de spirite.

— Sau despre liberul arbitru al electronului, adăugă Koltuhov. Dar la noi, scumpă Olga Mihailovna? Credeţi că la noi au dispărut ghicitoarele şi doftoroaiele? Şi să nu vă închipuiţi că sunt nişte bătrâne mucegăite, rămăşiţe ale vechiului regim. Mi s-a povestit deunăzi despre o ghicitoare care îşi primeşte clienţii în halat alb şi înainte de a le ghici, le ia tensiunea.

— În sfârşit, să lăsăm asta! Privalov aprinse lampa de birou. Să vedem ce facem cu radianţii noştri subacvatici.

CAPITOLUL XII

Care-i aduce pe eroii noştri pe insula Ptici Kamen

Deci asta-i pustiul, cuptor necuprins! *Cât prinde privirea*, din *zare în zare, Vipii, solonccacuâi încinse* de *soare*, i-*Văzduhul fierbinte, nisipul încins*!…

N. TIHONOV: *„Haltă, în pustiu.*

Dis-de-dimineaţă doi tineri înalţi ieşiră din clădirea aerodromului şi urcară în autobuz.

— E inutil să mai precizăm că cei doi erau inginerii Kostiukov şi Poţapkin. Avionul tocmai îi adusese de la Krasnovodsk.

520

S-ar părea că nu-i prea greu să găseşti un mic sector de mare între două ţărmuri, atâta timp cât există hărţi marine amănunţite. Dar nu-i aşa. De atâta vreme colindă Nikolai şi Iura ţărmurile şi tot n-au găsit un sector care să corespundă din toate punctele de vedere.

Au zburat deasupra mării, au cercetat strâmtoarea dintre Celeken şi insula Ogurciński, au umblat şi prin alte locuri – nimic potrivit. În ultima zi tinerii ingineri s-au hotărât să cerceteze şi limba de nisip din preajma Krasnovodskului. Au umblat multă vreme pe nisipurile dezolante de pe ţărm. Lângă localitatea Kâzâl-Su au dat

peste un obelisc de piatră, încununat cu o ghiulea de tun şi-o cruce. Monumentul era împrejmuit cu lanţuri de ancoră, iar treptele lui erau acoperite de mici valuri de nisip.

Detaşamentul din Krasnovodsk – tovarăşilor de luptă ai lui Petru!” citiră ei inscripţia înnegrită de vreme. Urmau nişte date, printre care „1719”. Apoi încă o inscripţie:

În pustiulu fără margeni.

Fraţilor, noi v-am găsitu şi nălţând o rugăciune Osele vi le-am cinstitu.

— Ia stai, Iura, o mie şapte sute nouăsprezece nu este cumva data pieirii expediţiei lui Bekovici-Ccrkâsski? îşi aminti Nikolai.

Mi se pare. că da. Nu ştiam că membrilor expediţiei li s-a ridicat aici un monument… Vezi data – o mie opt sute şaptezeci şi doi? Probabil că în acest an a. fost înălţat.

Întârziară puţin înaintea obeliscului, îl fotografiară şi se înapoiară la Krasnovodsk cu o şalupă care mergea într-acolo. Înghesuiţi unul în altul, pe banca de la pupa, priveau gânditori limba de nisip ce dispărea în pâcla înserării, şi în imaginaţia lor prindeau contur vechi corăbii lunecând sub lună în preajma acestor ţărmuri nisipoase; iată-l pe cneazul Cerkasski cu luneta lipită de ochi, pe neastâmpăratul şi causticul geograf Kojin aplecat deasupra hărţii, pe veselul Feodor Matveev, cu

521

ochii lui limpezi, care încă nu bănuieşte ce soartă neobişnuită şi grea îl aşteaptă…

„În pustiulu fără margeni, fraţilor, noi v-am găsitu…” Strofele gravate pe obelisc nu le ieşeau din minte. Curios: nicio clipă Nikolai şi Iura nu s-au îndoit de autenticitatea manuscrisului lui Matveev, dar eroii manuscrisului li se înfăţişau… cum să spun… ca imaginile în alb-negru ale gravurilor străvechi; pe când acum… Acum ei au apărut deodată înaintea lor în carne

şi oase – arşi de soarele deşertului, istoviţi de sete, în cămăşi mirosind a năduşeală…

Sosind deci cu avionul de la Krasnovodsk, prietenii noştri urcară în autobuz şi porniră spre oraş. Priveau, tăcuţi, prin geam peisajul cunoscut încă din copilărie: o pădure de sonde petrolifere, rezervoare argintii, mici limanuri tivite de dungile cafenii ale păcurii, nenumărate încrucişări de conducte. Lui Iura îi căzu capul pe piept: aţipise. Nikolai îl înghionti cu cotul, spunându-i cam aspru:

— Trezeşte-te, bufniţă somnoroasă. Ce raportăm conducerii?

— Vezi că-ţi raportez eu una după ceafă! se îmbufna Iura şi închise din nou ochii.

— Din tot ce-am văzut, locul cel mai potrivit este totuşi Ptici Kamen, continuă Nikolai. Nu-i departe, iar adâncimile corespund… Auzi, Iurka? Şi din nou îi înghionti.

— Ba e locul cel mai prost! bombăni Iura, îndepărtându-se de Nikolai.

— De ce?

— Pentru că e pustiu, neamenajât.

Dar după câtva timp, când autobuzul gonea pe străzile oraşului, Iura recunoscu:

— Mda. La drept vorbind, tot Ptici Kamen e locul cel mai bun.

De astă dată însă găsi Nikolai de cuviinţă să obiecteze:

— N-o să meargă Ptici Kamen al tău.

— De ce?

— Loc păcătos. Neamenajat.

— Mă rog, fă ce ştii, declară Iura. Eu, unul, soluţia asta o propun: Ptici Kamen.

După ce se înţeleseră să se întâlnească peste o oră la institut, se grăbiră să ajungă fiecare la casa lui, să se spele după drum şi să îmbuce ceva.

„Stradela Bondarnîi era cufundată în somn. Vântul

dimineţii foşnea timid prin frunzişul prăfuit al salcâmilor. O fereastră deschisă… înăuntru zbârnâi un ceas deşteptător.

Nikolai păşi pe sub bolta porţii. În curte îl văzu pe Vova. Atletul, cu nişte greutăţi mari în mâini, îndoia fără grabă genunchii şi se îndrepta apoi. Îi făcu semn din ochi lui Nikolai, cu un aer misterios, şi chemându-l cu un gest al mâinii să se apropie îi şopti tare:

— Alaltăieri a fost adunare la noi la institut. M-au luat pe garanţia lor, pricepi?

— Cum adică? nu înţelese Nikolai.

— Greu mai pricepi. N-ai dormit, sau ce ai? Nu ştii, tinicheaua aceea de la Moscova?… Pe care am luat-o din muzeu?

Nikolai dădu din cap.

— Ei! Au vrut să mă dea în judecată. Pricepi? Parcă am luat-o pentru mine! Ce să fac eu cu ea? Adunarea m-a luat pe garanţie. În unanimitate, pricepi? Numai locţiitorul directorului administrativ s-a abţinut.

— Te felicit, spuse Nikolai.

— Mulţămim frumos. Vova săltă de mai multe ori greutăţile. Iar pe Operatin… ai auzit?… Lnau achitat.

— L-au achitat?

— Da, da. Ştii ce l-a omorât pe Anatoli Petrovici? Fulgerul sferic.

— Ce e-e?!…

— Da, da. Cum îţi spun, fulgerul sferic: Un fenomen ştiinţific, pricepi?

Nikolai îl lăsă şi urcă fuga scările.

În timp ce se spăla, fornăind şi stropind în jurul său, mama trebăluia lângă plita cu gaze, povestindu-i de ale casei.

— Ptiu, că uitucă mai sunt! exclamă dânsa deodată. Tocmai ce era mai important uitam să-ţi spun. Aseară a fost Rita pe aici.

Plescăitul şi icniturile încetară dintr-odată. Nikolai întoarse faţa săpunită spre maică-sa.

— Rita?...

— Da. A venit şi mi-a spus: „Bună ziua, eu sunt Rita care a locuit pe vremuri în această casă. Matveeva”» Iar eu...

— De ce-a venit? o întrerupse nerăbdător Nikolai» Spuma de săpun îi intrase în ochi şi începu să se frece cu pumnul.

— Nu ştiu. Te-a rugat să-i telefonezi când te întorci»

Nikolai se grăbi să termine cu spălatul, se şterse, îşi puse o cămaşă şi se repezi la uşă.

— Stai să mănânci, îl strigă din urmă mama. Unde fugi?

— La telefon! se auzi tocmai de pe scară vocea lui Nikolai.

Cursurile nu începuseră – era încă în august. – dar Rita se ducea zilnic la şcoală. Se apucase să reamenajeze cabinetul de biologie, mărise lotul experimental al şcolii...» într-un cuvânt, îşi făcea de lucru. Asta era salvarea ei» Valea trecea deseori pe la ea, seara. De câteva ori veniră Nikolai şi Iura. Iar într-o zi sosi tot „echipajul de pe Mekong”.

Valerka Gorbacevski nu-şi încăpea în piele de bucurie. Nu se mai despărţea de ultimul număr al revistei academiei. În acest număr apăruse un articol al lui Baghanlî despre restructurarea legăturilor interne ale materiei, iar în articol era amintit „efectul Gorbacevski” – aşa numise bătrânul Bahtiar întâmplarea memorabilă cu degetul lui Valerka. Mândru foc, Valerka îi arătă Ritei articolul. Rita nu pricepu nimic din el – articolul era aproape tot numai formule şi mănunchiuri de curbe în coordonate oblice – dar îl felicită pe Valerka Gorbacevski, care de asemeni nu înţelesese nimic din articol. Iura îl lua peste picior, afirmând că un mulaj după de getul lui, ori poate chiar degetul, va fi în curând expus la Moscova, la Expoziţia realizărilor economiei naţionale.

Seara, însă, Rita rămânea singură cu durerea ei... Nu-şi găsea – locul. Umbla prin camere, punea mâna pe

lucruri fără niciun scop, le muta dintr-un loc în altul. Rămânea multă vreme în faţa bibliotecii, răsfoia cărţile *lui*. Dădea peste însemnări marginale făcute cu creionul din mâna *lui*, le cerceta cu atenţie, încercând să ghicească sensul sublinierilor şi semnelor.

Îl vedea pe Anatoli aşa cum fusese la începutul dragostei lor, vesel, îndrăgostit, sociabil. Îşi lăsa imaginaţia să zburde şi râdea de propriile-i închipuiri. Da, sub acest chip trăia acum în amintirea ei.

Uneori – mult mai rar – Rita îşi amintea de ultima ei întâlnire cu Anatoli în curtea Institutului de oceanolpgie. „Ţii minte ce plăcut a fost anul trecut pe Volga?” a întrebat el atunci cu tristeţe. Acestea au fost ultimele lui cuvinte, ultimele pe care le-a auzit ea. Plecând, Rita a mai întors o dată capul. De lângă peluza inundată în soare, el o urmărea cu privirea, iar mâinile îi atârnau...

Căuta să gonească această imagine tulburătoare. Nu voia să plângă.

Într-o zi Rita dădu peste caietul lui, cu scoarţe albastre de pergamoid, vârât între două cărţi groase. Începu să-l răsfoiască. Era ceva intermediar între un jurnal şi un caiet de lucru. Însemnări pentru memorare alternau cu notiţe privind desfăşurarea experienţelor, cu formule şi). scheme. Dar mai erau aici şi însemnări de altă natură, pe care – le încredinţezi doar unui jurnal intim. La început un scris impetuos, citeţ, formulări precise, scheme îngrijite, la sfârşit – mâzgăliturі aproape ilizibile, făcute de o. mână nesigură, tremurătoare, care căuta să ţină pasul cu ideile delirante, născute într-un creier supraexcitat

Ghemuită într-un colţişor al divanului, Rita citea şi recitea caietul. La un moment dat nu se mai putr Tstăpâni: căzu cu faţa în jos şi izbucni în lacrimi. Din ungherul său, cu ochi mijiţi, motanul Pronka.se uita nedumerit la ea. Plângea pentru întâia oară – amarnic nestăpânit. Avea febră.

Dimineaţa îi telefonă lui Iura şi i se răspunse că

«plecat în delegaţie. Merse la şcoală şi-şi făcu de lucri până seara pe lotul şcolii. Apoi, păşind încet pe străzib
52>

zgomotoase şi încinse, înţelese deodată că nu poate, pur şi simplu, nu poate să se întoarcă în locuinţa pustie…

Rita se îndreptă spre stradela Bondarnîi. Iată şi curtea atât de familiară. Se opri, stăpânită de un puternic simţământ care făcea să i se strângă inima. Ce mică şi veche i se pare curtea copilăriei ei! Iată scara. Şi ficuşii scoşi pentru a fi udaţi. Pridvorul vechii lor locuinţe… De câte ori a ieşit alergând ca să-şi întâmpine tatăl şi i s-a aruncat de gât… Acum aici atârnă o firmă „Remaiem ciorapi de kapron”, iar dincolo de uşa deschisă umblă o* femeie corpolentă într-un halat în culori ţipătoare, iar scândurile duşumelei scârţâie sub paşii ei grei. De fapt podeaua asta şi atunci scârţâia…

Încet, ca în vis, Rita urcă la etaj. Îi deschise o femeie în vârstă, cu o faţă cunoscută, ce exprima bunătate.

— Bună ziua, Vera Alexeevna. Eu sunt Rita, care a locuit pe vremuri în această casă. Rita Matveeva…

— Nu te-aş fi recunoscut, mânca-te-ar mama! Vera Alexeevna o îmbrăţişă, o conduse în cameră. Ce rău îmi pare că nu-i şi Kolea aici. A plecat în delegaţie.

— Şi el?…

Vera Alexeevna n-o lăsă să plece.

— Stai, drăguţa mea. Măcar un ceai să bei…

Rita bău ceai cu dulceaţă, uitându-se tot timpul pe furiş la o fotografie mare, înrămată. Un băieţaş încruntat, cu moţ pe frunte, în cămaşă albă, cu mânecile suflecate până sus – portretul lui Kolea. Aşa cum era el atunci…

Rămase multă vreme la Vera Alexeevna. Asculta cu atâta plăcere vorba ci molcomă. La plecare, îi spuse încet:

— Vă mulţumesc mult, mult de tot!

— Pentru ce? se miră Vera Alexeevna.

Telefonul. Cine ar putea să fie la o oră atât de

matinală? Rita ieşi în fugă din baie şi ridică receptorul. O voce cunoscută, puţin surdă:

— Iartă-mă că sun aşa devreme… înţelegi, tocmai acum am venit şi mama mi-a spus… Te-am deranjat?

— Nu, Kolea. Nu dormeam. Bună dimineaţa.

— Bună dimineaţa… O pauză stânjenitoare. Până şi bună dimineaţa am uitat să-ţi spun…

„— Nu-i nimic. Trebuie să stau de vorbă cu tine.

Se întâlniră în staţia de troleibuz, lângă şcoala Hitei. Nikolai o privi pe Rita cu o nelinişte pe care n-o – ascundea:

— S-a întâmplat ceva?

— Am găsit caietul lui Anatoli. Însemnările lui. N-am înţeles mare lucru, dar… Poate că o să vă fie de foloş. Scoase din servietă caietul cu scoarţe albastre. Uite, ia-l. Citeşte-l tu, poţi să-l dai apoi lui Privalov sau academicianului acela din Moscova, căruia i-aţi dat cuţitul.

— Bine, Rita. Chiar azi am să-l citesc.

Şi încă ceva… Rita coborî vocea şi pentru o clipă închise ochii. Numele lui Anatoli este legat de zvonuri murdare. Kolea, tu trebuie să faci în aşa fel ca numele lui… Ca lumea să afle adevărul.

„Ah, dacă mi-ai fi dat voie s-o fac mai devreme! gândi el. Dacă atunci, în tren, nu mi-ai fi cerut să nu spun nimănui. Ce greşeală!…”

— Bine, Rita, făgădui Nikolai. Am să fac tot ce pot.

— Şi acum du-te. Îi strânse mâna în grabă. Să-mi spui şi mie ce-ai făcut. Telefonează-mi.

Nikolai porni în goană spre institut. Iura, în biroul lui Privalov, îi şi expunea considerentele cu privire la Ptici Kamen.

Iar. după-amiază Iura şi Nikolai plecară cu şalupa institutului spre Ptici Kamen – Piatra Păsărilor – o mică insulă situată la câteva mile de ţărm.

Insula era plată şi rotundă ca o tipsie. În partea din care bătea mai adesea vântul, spre nord, se înălţa o

stâncă neagră, scăldată de valuri. Această stâncă, pe care îşi făceau cuiburi pescăruşii, a şi dat numele micii insule.

Până seara prietenii noştri trasară terenul pentru viitoarele construcţii. Şalupa urma să vină abia a doua zi să-i ia.

Instalară cortul, aprinseră primusul şi pregătiră la iuţeală de mâncare. Apoi Nikolai scoase din rucsac caietul cu scoarţe albastre de pergamoid. Prietenii se culcară alături pe nisip şi începură să citească.

„527

DIN JURNALUL LUI BENEDIKTOV

12 mai

Deocamdată nimic nu-mi reuşeşte. Dar simt că am dreptate. Baza trebuie să fie biocurenţii. Natura lor e atât de complicată, încât nu pot fi obţinuţi pe cale artificială. Am timp puţin, sunt nevoit să lucrez acasă, noaptea. Dacă aş avea un laborator al meu! Dar e încă prematur să vorbesc despre asta. N-o să fiu luat în serios. Nici articolul nu mi l-au primit

15 *mai*

Ce pierdere de timp lipsită de sens şi somnul ăsta! Pe la orele trei noaptea mi se închid ochii. Nu mai pot lucra. Ce-ar fi să încerc?… Am să fiu precaut. O singură injecţie, o jumătate de centimetru cub pe zi… Astfel creierul e limpede, oboseala dispare da prin farmec, iar doza nu-i periculoasă. Desigur, Ritei nu-i spun…

3 iunie

Astăzi, împreună cu Rita, ne-am lăsat furaţi de visuri. Marea Pătrundere în adâncul Materiei!

7 *iunie*

Rita insistă să iau concediu. „Eşti surmenat, ai izbucniri nervoase…” într-adevăr, am devenit irascibil. Am mărit un pic doza. Nu-i nimic, nu e grav. Ieri am încercat un nou regim de iradiere a peştilor. Rezultatul promiţător. Să căutăm mai departe!

28 iunie

Punct mort. Uneori am impresia că sunt total incapabil. Am obosit. Va trebui să-mi iau un concediu. Rita zice să facem o excursie pe Volga.

15 august

Ce poveste stupidă pe motonavă! Nici eu nu pricep cum s-a întâmplat. Totul a venit pe neaşteptate.

Mi-am ieşit din fire ca un prost. Lua-l-ar naiba pe acest recenzent! Cuţitul s-a dus la fund. Rita a sărit să-l caute. Dar nu l-a găsit. Cum să-l găseşti? Blestemată enervare! Acum totul e pierdut.

17 august

Am continuat să lucrez. În fond, şi cel care a făcut cuţitul penetrabil tot de la zero a plecat. Dar de fapt, mai ştii? Poate că a avut vreun material iniţial!

24 august

Săptămână marilor evenimente. Lucrez cu Operatin. Eu n-am vrut, dar… Aşa a fost să fie. N-o să descopere el praful de puşcă, e însă ager la minte. Iar eu chiar că am nevoie de un fizician. Da, cred că am făcut bine când am acceptat… O experienţă foarte interesantă. Acul a pătruns în metal şi? deodată ne-a zguduit. Forţe de respingere? Clipa aceea o consider drept o clipă măreaţă. Voi încerca să reconstitui toate fazele experienţei…

11 septembrie

M-am transferat la Institutul de Oceanologie. Lucrez în laboratorul lui O. E comod din toate punctele de vedere. Laboratorul e izolat, pe insula Ipatia. Asta-i principalul. Nimeni nu ne stânjeneşte experienţele. Adunăm utilaj. O. a construit o instalaţie energetică puternică. Am aflat că băieţii lui Privalov au fost în lipsa mea pe acasă. Au găsit manuscrisul lui Matveev. Ce-or fi căutând? Cuţitul?

2 *octombrie*

Nu reuşim să repetăm efectul. Am încercat în toate felurile! Să fi fost o întâmplare?… Fără cuţit suntem ca şi fără mâini. Cuţitul nu s-a dus la fund. O. m-a asigurat. L-

a căutat în locul acela. Atunci unde să fie? Să-l fi prins totuşi Rita? Nu se poate. M-a rugat, ce-i drept, cu insistenţă, să abandonez experienţele. Dar să ascundă cuţitul?…

9 octombrie

Şase fiole pe zi – fără asta nu sunt om. Bugrov mi le procură, nici nu ştiu de unde. La preţuri exorbitante, bineînţeles. O să-mi fie greu să mă dezvăţ: clarat de calciu, băi fierbinţi… Dar deocamdată nu mă pot lipsi. Nu mă înţeleg cu Rita. Asta e rău. În sfârşit, răbdare! Când termin lucrul, totul se va aranja. O. susţine că totuşi cuţitul e la ea…

15 octombrie

Cuţitul! Am nevoie de cuţit. Sunt convins că în condiţii corespunzătoare îşi poate transmite însuşirile. Instalaţia de „contaminare”! Da, e o idee. Am avut pe insulă o discuţie cu O. Instalaţia de „contaminare”, câmpuri încrucişate, electreţi… O. intenţionează să plece la Moscova după nu ştiu ce „cheie a misterului”. Fleacuri.

22 octombrie

Băieţii lui Privalov au obţinut un efect interesant de penetrabilitate. La locuinţa lui Potapkin, care-i vecin cu Bugrov. Ce cale ar fi urmat ei? Au un sprijin puternic – pe acad. Baghanlî. Trebuie să ne grăbim. Dacă aş avea cuţitul! L-am căutat acasă, am răscolit totul. Nu-i. O. mă asigură că-l găseşte.

18 decembrie

Am plecat de acasă. Stau la O. Rita a aflat de injecţii. Urâtă chestie! Şi pe deasupra acest abces blestemat. Zilnic mă cert cu O. A telefonat Rita. N-am răspuns. Idiot bătrân şi încăpăţânat! Rita, draga mea, mai târziu ai să afli totul şi ai să mă ierţi!

19 ianuarie

O. a venit de la Moscova cu *cuţitul*! Ea i l-a dat. * A înţeles că eu tot nu mă las, şi i l-a dat. Îţi mul

ţumesc, draga mea! Şi acum, la treabă! „Cheia misterului” s-a dovedit a fi un horoscop stupid. Să fi văzut ce mai înjura O. Să-l ia naiba! La treabă!!

1 martie

Nu mă mişc de pe insulă. Instalaţia de „contaminare” funcţionează. Câinii devin penetrabili. Nu înţeleg: de ce câinii penetrabili mănâncă fiertură impenetrabilă? Când vor să apuce bucăţile de carne, nu fac decât să clănţăne din dinţi. Dar zeama o pot înghiţi. Respiră, beau şi sorb zeama. Dacă aş putea afla cum se hrănea Preotul imaterial al lui Feodor Matveev! Şi încă o dificultate: penetrabilitatea obţinută de noi e de scurtă durată…

27 *martie*

M-am întors acasă. I-am promis Ritei: cum termin lucrul mă duc la doctorul Halilov. Simt şi eu că sănătatea mi s-a cam şubrezit. Am obţinut penetrabilitate, dar instabilă. Tot mai des mă gândesc: de ce m-oi fi chinuind eu de unul singur? Privalov, Baghanlî şi cei de la Moscova lucrează pe un front larg. Să mă duc la ei?… Nu, nu mai are rost acum. Mai e puţin…

12 aprilie

Operatin a făcut o instalaţie portativă, într-o valijoară. O baterie puternică de electreţi dă naştere unui câmp constant, iar biocurenţii celui care ţine valijoara în mână creează un câmp alternativ. Acelaşi lucru ca la instalaţia mare, dar mai simplu. Sursa „contaminării” – o bucată de cupru transformată, închizătorul drept al valizei pune în funcţiune instalaţia, cel stâng determină transformarea inversă. Am încercat instalaţia. În jurul omului, pe contur – o zonă transformată de 6 cm. îmbrăcămintea e cuprinsă în zonă. O senzaţie stranie. Când mergi, trebuie să pui picioarele pe toată talpa deodată. De la o oarecare distanţă, masa gravitaţională – pământul – atrage materia transformată. La contactul cu ea însă (cu punctul cel mai apropiat pe verticală) e respinsă. Trebuie să înveţi să umbli în

această stare. Ca să stai pe scaun trebuie să te salţi uşor şi să te aşezi în clipa în care picioarele se desprind de pământ. În caz contrar şezutul se prăvale prin scaun. Sunt respinse de punctele de sprijin gravitaţionale numai lucrurile foarte apropiate de ele. Valijoara e bună. De ce n-o putem scoate la capăt cu blestemata asta de stabilitate?

28 mai

Surprize şi iar surprize. Ieri câinele s-a prăbuşit prin beton. Bugrov se răzvrăteşte: nu mai vrea să transporte câini pe insulă. I-e milă de ei – idiot sentimental ce e! Şi în general, şi-a cam luat nasul la purtare. A adus cinci cutii cu fiole şi zice că nu mai are de unde să procure.

10 iunie

Cuşca a turbat. Înghite totul. Stau zile întregi înăuntru. Nu înţeleg nimic. Mă simt foarte rău. Destul. Îmi iau materialele şi mă duc la Privalov.

24 iunie

Prita a venit azi la institut. Parcă a picat din altă lume… Are ochii trişti. Curând, curând, draga mea! mai aşteaptă puţin. Foarte puţin. Au invitat-o băieţii, prietenii din copilărie. O excursie cu iahtul. Să se ducă, să se mai distreze.

13 iulie

Ce zăpuşeală acasă! Ferestrele închise, praf. Simt lipsa Ritei. Mâine plec pe insulă pentru ultima oară. Am să iau cuţitul, materialele ultimelor experienţe, şi pregătesc comunicarea pentru academie. N-ajungi nicăieri dacă bâjbâi şi nu înţelegi esenţa fenomenului. Câtă energie irosită! Câte jertfe grele! Nu, nu sunt încă un om sfârşit. Mă internez la Halilov. M-am hotărât!

CAP I T OLUL XIII

Care încheie cartea, dar deschide per –, specfcive noi *împăratul Claudi» spune ca de la Bosforul – Chiroereipână la* Marea Caspică *sunt 150.000* de *paşi şi că Scicucus Nicator a vrut să taie acest istm, dar n-a mai apucaţi căci a fost ucis*

de Ptolemeu…

PLINII) CEL, BĂTRÂN: *„Istoria naturală”*.

Traseul sectorului experimental se întindea de la continent până în insula Ptici Kamen. Şi într-o parte şi în cealaltă fuseseră încheiate lucrările de adâncire a fundului mării şi instalate turnurile metalice pentru fixarea jradianţilor de transmisie şi recepţie.

Pe continent, o conductă de oţel obişnuită venea până la staţia de expediere. Curbându-se mult, conducta cobora în apă vertical pe construcţia metalică, iar la douăzeci de metri adâncime se termina printr-un cot de material plastic, îndreptat cu o pâlnie spre largul mării. Pe pâlnie erau fixate unul lângă altul două mari inele Möbius, bine izolate. În spatele cotului, într-o cameră ermetic închisă, se afla un generator de construcţie neobişnuită, legat cu antenă inelară din zăbrele ce înconjura pâlnia. De la inele şi generator, cabluri groase duceau pe mal, la panourile staţiei, unde se găsea un complex aparataj electronic de comandă.

O instalaţie identică fusese montată şi pe Ptici Kamen. Ambele pâlnii – cea de pe continent şi de pe Ptici Kamen – erau aşezate strict pe aceeaşi axă. Aşezarea lor exact faţă în faţă, la o distanţă de şapte kilometri, necesitase o muncă grea şi migăloasă de „bijutier”. Geodezii şi scafandrii s-au canonit destul de mult cu instalaţia.

Ideea era următoarea. Ieşind prin gura pâlniei şi trecând prin câmpul primului inel Möbius, ţiţeiul va deveni penetrant; câmpu-l celui de al doilea inel va comprima suprafaţa şuvoiului, dându-i contururi precise. Antena inelară submarină va trimite un fascicul energetic până la insula Ptici Kamen. Sub acţiunea câmpului static, şuvoiul de ţâţei va porni prin apă de-a lungul acestui fascicul energetic până la capătul lui. Trecând acolo prin câmpul inelului Möbius de recepţie, comutat pe „transformarea inversă”, ţiţeiul îşi va recăpăta însuşirile obişnuite, va intra în pâlnia de

recepţie şi pompele îl vor aduce în rezervor.

Multe zile înaintea experienţei, Iura şi Nikolai n-au părăsit nicio clipă Ptici Kamen: li se încredinţase staţia de recepţionare. Şi Valerka Gorbacevski era cu ei.

Asamblarea a paratajului fu în sfârşit terminată. Montorii plecară pe continent. Insula Ptici Kamen rămase aproape pustie. Doar prietenii noştri, inginerul de serviciu şi radiotelegrafistul aşteptau să li se comunice începerea experienţei.

Iura ieşi din cortul radiotelegrafistului care tocmai recepţionase o radiogramă de pe continent.

— Trebuie să mai aşteptăm, spuse Iura nemulţumit. Ce tot despică firul în patru Boris Ivanovici? De ce n-or fi gata? Aici nu mai avem nimic de făcut.

— Hai la pescuit, îl invită Valerka.

— De pescuit îmi arde mie! bombăni Iura. În oraş mă aşteaptă o mulţime de treburi! Cum, ce treburi? Poate că vreau să mă însor. În iureşul ăsta drăcesc n-ai timp nici. să treci pe la starea civilă.

— Însoară-te în lipsă, glumi Nikolai. Trimite prin Boris Ivanovici o radiogramă la starea civilă. În Argentina aşa se obişnuieşte, am văzut chiar eu la cinema.

— Ia mai lăsaţi-mă cu sfaturile voastre! Iura se trânti pe nisip. Eu mă culc. Voi faceţi ce vreţi. Ce-mi pasă mie de voi… Şi vouă de mine…

După o oră o şalupă se apropie de Ptici Kamen. Câteva persoane coborâră pe ţărm şi se îndreptară spre micuţa clădirea. staţiei de recepţionare. Văzând trei bărbaţi aproape goi, tineri şi arşi de soare, dormind duşi pe nisip, se opriră cu toţii:

— Ca după masacrul lui Mamai, zise unul din ei, zâmbind.

— Sunt obosiţi băieţii. După atâtea nopţi nedormite… îi scuză un altul. Apoi ridică vocea: Nikolai Sergheevici! Iurii Timofeevici!

Nikolai deschise ochii şi sări imediat în picioare.

— Iertaţi-mă, bâigui el cu vocea răguşită de somn, scuturând nisipul care i se lipise de corp.

Se aflau înaintea lui directorul institutului, Privalov, Koltuhov şi un bărbat înalt, uscăţiv, cu un fulgarin gri pe braţ şi pălăria în mâna cealaltă.

— Bună ziua, Grigori Markovici, salută stânjenit Nikolai, strângând mâna savantului pe care l-a cunoscut la Moscova. Vă rog să-mi iertaţi ţinuta…

Valerka se trezise şi el şi tocmai voia să se facă nevăzut, când Privalov îl strigă şi-l prezentă lui Grigori Markovici:

— Laborantul Gorbacevski.

— A! Savantul pipăi degetul mic al lui Valerka şi rosti cu consideraţie: Ăsta e?

Valerka, roşind, răspunse şoptit:

— Da…

Între timp Nikolai căuta să-l trezească pe Iura. Cunoscându-i obiceiurile, stătea la oarecare distanţă de picioarele lui. Iura dădea din picioare şi nu voia cu niciun chip să deschidă ochii. În sfârşit pricepu că au venit şefii. Se ridică şi, fără să se frece la ochi, îi zâmbi cu căldură lui Grigori Markovici.

— Inginer Kostiukov, se prezentă el. Îmi pare bine. Aţi sosit de mult?

— Azi dimineaţă, răspunse academicianul zâmbind. Ţineam să te cunosc, tovarăşe inginer Kostiukov. Îi strânse mâna lui Iura şi adăugă: Voiam să-ţi spun că… nu prea ai ureche muzicală.

Iura îşi ridică descumpănit sprâncenele decolorate de soare.

— Adică… poate numai ghitara poartă vina. Era cam dezacordată, explică Grigori Markovici. Nu în întregime, desigur, numai a patra coardă. Maşina electronică de calculat, prelucrând caracteristicile de frecvenţă ale „partiturii” dumitale, a găsit o disonanţă de treizeci şi cinci sutimi de perioadă pe secundă. Asta-i, dragul meu!

Toată lumea râse. Koltuhov se pregătea să

povestească o întâmplare asemănătoare, petrecută în treizeci şi unu la un cantonament lângă Harkov, dar Grigori Markovici se grăbea:

— Să începem examinarea, tovarăşi.

Tinerii ingineri se îmbrăcară într-o clipă şi porniră să arate oaspetelui din Moscova aparatajul staţiei de recepţionare. Grigori Markovici cerceta totul cu multă meticulozitate, pătrunzând în toate detaliile. În încheiere
535

Îl rugă pe radiotelegrafist să comunice staţiei de pe continent să pună în funcţiune instalaţia care producea fasciculul energetic. Lampa indicatoare de pe tabloul de comandă se aprinse cu lumină verde, semnalizând că fasciculul trimis de pe continent a fost recepţionat.

— S-ar părea că totul e în ordine, conchise academicianul. Deconectaţi. N-aţi avut neplăceri cu electreţii? îl întrebă el pe Privalov. Nu s-a mai repetat „scăderea de energie?”

— Nu. De electreţi putem fi siguri, mulţumită lui Koltuhov. Şi schema lui Bahtiar Halilovici e ireproşabilă.

— Ei, în acest caz mâine începem experienţa.

Grigori Markovici îşi zvârli fulgarinul peste umăr şi, afundându-şi picioarele în nisip, se îndreptă spre micul debarcader lângă care se legăna şalupa. Toţi îl urmară.

— Astă-seară avem o consfătuire, îl informă directorul, după ce şalupa se depărtă de insulă. Veniţi şidumneavoastră, Grigori Markovici?

— Din păcate n-am să pot. Am treabă la Institutul de Oceanologie. Savantul tăcu un timp, privind întinderea albastră a mării. Stâncă de pe Ptici Kamen, luminată blând de soarele asfinţitului, se topea în depărtare. Ce plăcut! rosti el încet. La Moscova plouă, e frig, iar aici.i.

Pis-de-dimineaţă, de-a lungul ţărmului începură să treacă în goană maşini. Lăsând în urmă o mică localitate, ele coteau părăsind şoseaua şi pe un drum bătă—torit se îndreptau spre plajă. Toate maşinile opreau lângă un gard de scânduri, sub un pâlc de duzi bătrâni.

Aici se adunau participanţii la experienţă – cei pe care-i cunoaştem şi mulţi alţii pe care nu-i cunoaştem, de la Institutul de cercetări ştiinţifice „Transneft” şi de la alte institute.

Lângă debarcader acostaseră câteva şalupe. Cu una din ele sosise un bărbat scund şi îndesat, cu părul cârlionţat, cărunt. În urma lui pe ţărm coborî Vova. Cu un aer serios şi plin de importanţă, ducea o valijoară în mână.

Grigori Marcovici schimbă un salut cordial cu bărbatul cârlionţat şi-l conduse lângă Privalov.

— Vă cunoaşteţi? întrebă el. Tovarăşul Rustamov, directorul Institutului de oceanologie.

— Ne cunoaştem, zâmbi Privalov. Suntem vecini.

— Vă aşteaptă o muncă importantă în comun, spuse academicianul.

Privalov se uită întrebător, dar Grigori Markovici se şi îndreptase spre Baghanlî. Iar Rustamov surâse cu şiretenie: el ştia la ce face aluzie academicianul.

Plin de grandoare, Vova îi salută din cap pe Iura şi Nikolai:

— Salutare, tinereţe. Şi voi pe-aici?

— Noi ca noi, răspunse Nikolai, dar pe dumneata, nene Vova, ce vânt te-aduce?

— Niciun vânt, puse Vova lucrurile la punct. Am fost invitat împreună cu directorul nostru. Eu răspund acum de treburile submarine, e clar?

Participanţii la experienţă se îndreptară spre punctul de comandă. În încăperea principală se aflau trei panouri: pe primul erau concentrate dispozitivele de comandă ale generatorului de penetrabilitate, legate de inelele lui Möbius de pe pâlnia subacvatică, cu ajutorul celui de-al doilea se comandau pompele care împing ţiţeiul spre pâlnie, iar cu aparatele de pe cel de-al treilea panou.se făcea controlul fasciculului energetic.

În momentul acela, lângă al treilea panou se agitau electricienii. Ceva nu le reuşea. După despărţitură

bâziau surd generatoarele, dar acul indicator al intensităţii câmpului nu se clintea de la zero. Privalov bătea nerăbdător cu unghia în geamul aparatului.

— Ei, ce se întâmplă? întrebă cu asprime Grigori Markovici.

— Nu înţeleg, bombăni Privalov. Ieri totul era în ordine.

— Chemaţi Ptici Kamen…

După câteva minute radiotelegrafistul raportă:

— Ptici Kamen a răspuns: lampa detectoare nu se aprinde.

— Pâlnia n-o fi fost bine fixată şi a întors-o curentul, îşi dădu Koltuhov părerea. De aceea fasciculul nu nimereşte antena de pe Ptici Kamen. Dacă s-a deplasat axul pâlniilor…

— Reglarea trebuie făcută de la suprafaţă. Coborâţi scafandrii, porunci Grigori Markovici.

— N-avem niciunul aici. Ieri le-am dat drumul… Indispus şi deprimat, Privalov îşi scoase ochelarii şi începu să-i frece.

— Halal să vă fie! Bătrânul Baghanlî se ridică de pe scaun şi se îndreptă spre uşă. Voi ar trebui să staţi la ceainărie şi să beţi ceai, nu să faceţi experienţe! zvârli el în treacăt.

— O clipă, Bahtiar-miuellim, interveni Rustamov. O propunere. Sunt două acvalanguri în şalupa. Voiam, cu permisiunea dumneavoastră, să fotografiem momentul pornirii. Am adus şi om pentru treaba asta. Dacă i se explică ce e de făcut, execută el. Se pricepe…

— Unde ţi-i omul? întrebă Grigori Markovici.

Vova, tuşind în palmă, păşi înainte. Savatul cuprinse cu privirea statura lui de atlet.

— Ia uitaţi-vă ce mâini are, arătă Baghanlî zâmbind. E în stare să fărâme instalaţia.

— Daţi-mi voie să mă cufund şi eu, se oferi Nikolai, făcând un pas înainte. Îi pot arăta la faţa locului ce să facă şi să-l ajut să fixeze…

— Nu se poate! interveni Iura. Tu n-ai voie! După congestia pulmonară, atât ţi-ar mai lipsi! Cobor eu, Boris Ivanovici.

— Bine. Dar mai repede.

— No, hai! Vova îl bătu pe Iura cu palma pe spate.

Se dezbrăcară pe podeţul de oţel dintre ţărm şi turnul zăbrelit ce conducea în jos, sub apă, ţeava conductei. Deşi înalt şi musculos, Iura arăta ca un adolescent pe lângă Vova.

Nikolai îi ajută să-şi pună acvalangurile. Iura îşi legă de mână o cheie franceză, iar de centură prinse capătul frânghiei de semnalizare. După ce se înţelesecu Nikolai în privinţa semnalizării, se strecură pe sub parapetul podeţului, coborî pe scăriţa de oţel şi, aşteptându-l pe Vova, încercă mai întâi cu piciorul temperatura apei. Apa en> cam rece.

— Mint biologii, bombăni Iura. Viaţa nu putea să se nască în mare… Nene Vova! strigă el în sus. Să nu te depărtezi de mine. Şi mai ales să nu treci prin faţa pâlniei că dacă intră în funcţiune te trezeşti imaterial, ca fostul dumitale şef.

— Bine, bine. Nu-mi duce grija, răspunse Vova.

Scoase cu băgare de seamă din valiză un aparat nou-nouţ pentru filmat sub apă.

— Ce zici, Kolea, de aparat? se mândri el. Prima! Şi ridicând degetul mare în sus, reproduse gestul pe care-l făceau romanii în semn de aprobare.

Iura îşi trase masca pe faţă, luă în gură muştiucul, declanşă aparatul automat de respirat şi dispăru sub apă. Vova îl urmă.

Coborau încet cu capul în jos, alunecând în semiîntunericul verde şi rece de-a lungul crucilor oblice ale construcţiei metalice de sprijin. Iura simţi înţepături în urechi. Înghiţi în gol şi apăsarea dureroasă dispăru.

Manometrul manual – indicator de adâncime – arăta douăzeci de metri. Vâslind lin din mâini, Iura se apropie mai mult de turn şi văzu cotul cu pâlnia îndreptată spre

larg.

Iura îi făcu lui Vova un semn cu mâna şi pătrunse printre zăbrele în interiorul turnului. Cu ajutorul cheii franceze slăbi piuliţele de pe cot, iar Vova, grijuliu, începu să rotească pâlnia. Nu era o treabă uşoară. Curentul îl împingea pe Vova spre împletitura de oţel a turnului, iar el îşi mişca picioarele cu „labe", căutându-le sprijin. Iura îi arăta prin gesturi: puţin mai spre stânga… Nu aşa mult! încă puţin… Iura ştia că la şapte kilometri, rotirea pâlniei cu un singur grad depărtează fasciculul cu peste o sută de metri. Trebuia rotită cu foarte multă atenţie…

Deodată Iura simţi două smucituri puternice ale frânghiei de semnalizare: Nikolai îi comunica în felul acesta că fasciculul a fost recepţionat pe Ptici Kamen – axele pâlniilor coincideau. Iura îi făcu semn lui Vova să se oprească şi începu să strângă piuliţele una după alta. Apoi Vova îi luă cheia şi le mai strânse odată. Văzând cum se umflă muşchii braţelor lui, Iura se gândi că acum nici cel mai puternic curent n-o să poată întoarce pâlnia.

Trase de trei ori de frânghie: asta însemna că totul e în ordine şi că se poate da drumul curentului prin inelul Möbius şi pune în funcţiune pompa. Apoi în aşteptare, se prinse cu mâinile şi picioarele de traversele de oţel ale turnului. Vova se instală alături, desfăcu aparatul de filmat de la cingătoare şi-l îndreptă spre pâlnie.

Secundele treceau chinuitor de greu. Deodată turnul – începu să vibreze. Se auzi un vuiet vag: pompa, pusă în funcţiune, împingea ţiţeiul prin conductă în jos, dislocând apa din ea.

Din pâlnia largă zbughiră afară câţiva guvizi vioi.

„Au trecut prin inel, se gândi Iura. Probabil că acum sunt penetrabili…"

Se auzi uruitul aparatului: Vova filma guvizii:

Deodată din deschizătura pâlniei izbucni o coloană întunecată de grosimea unui corp omenesc. Ai fi zis că cineva nevăzut trage încet din cotul ţevii un buştean

gros. Acest buştean creştea, se lungea tot mai mult... Şuvoiul de ţâţei gros de paisprezece ţoli trecea prin apă l. drept, fără să se disperseze, cu o suprafaţă precis Conturată, înconjurată de o slabă strălucire violacee. Lui Iura i se păru că aude un sunet prelung, cântat, monoton...

În sfârşit, iată! Nu în vis, nu într-o viziune stranie şi îndepărtată, nu pe o foaie de calc, ci aievea, şuvoiul de ţâţei trecea prin apa mării. Era o minune. O minune creată de mâinile lor!

Iura ar fi vrut să strige, să se dea peste cap, să râdă. Îi făcu lui Vova semne cu mâna, dar acesta era ocupat: filma şuvoiul. Aparatul de filmat uruia.

Iura smuci de patru ori frânghia de semnalizare, ca să-i dea de ştire lui Nikolai: şuvoiul a pornit. Primi de îndată răspunsul – semnalul lui fusese recepţionat. Iura îşi dezlegă frânghia de la centură şi, împingând în turn, se apropie înot de şuvoiul de ţâţei. Îi întrecu fără mare greutate. Instalaţia lucra în regim lent, viteza şuvoiului nu era mare – mai puţin de un metru pe secundă. Când va intra în funcţiune Conducta transcaspică, i se va putea da torentului o viteză uriaşănemaipomenită: lucru uşor, căci ţiţeiul străbate apa liber, fără să întâmpine rezistenţă...

Iura simţi dorinţa de a se vedea printre oameni. Îi făcu semn lui Vova şi cei doi, mişcându-şi lent „labele”, ieşiră la suprafaţă. Iura îşi smulse masca de pe faţă:

— Mare noroc am avut, nene Vova! Suntem cei dintâi şi singurii martori ai minunii.

De pe punte, Nikolai le făcea semne cu mâna şi striga ceva. Chipul îi strălucea.

Cu o şalupă mare, albă, comisia de recepţie se îndreptă spre Ptici Kamen. Timp aveau de ajuns, şuvoiul de ţâţei va ajunge la insulă abia după vreo două ore şi jumătate.

Deasupra stâncii negre se roteau pescăruşii alarmaţi; în ultima vreme nu mai aveau trai din cauza

oamenilor.

Oamenii descinseră fără grabă pe ţărmul nisipos al insulei. Examinară rezervorul descoperit, din oţel. Erau destui cei care nu prea credeau că ţiţeiul va străbate fără ţevi traseul submarin, lung de şapte kilometri, ca să umple acest rezervor. îl ascultau cu atenţie pe inginerul Kostiukov care povestea pentru a nu ştiu câta oară cum a văzut şuvoiul pornind din pâlnia staţiei de expediţie.

b Pe tabloul de comandă totul era în ordine. Ochiul verde al becului indicator arăta că fasciculul energetic, alimentat de bateria de electreţi, uneşte temeinic ambele ţărmuri. Intensitatea câmpului în jurul fasciculului era normală.

Dar e oare stabilă acţiunea câmpului inelului Möbius? Şi apoi dacă şuvoiul de ţâţei va înceta pe parcurs să mai fie penetrant? În acest caz, fasciculul energetic nu-l va mai putea reţine la adâncime, iar ţiţeiul, nemaiputând învinge rezistenţa apei, va ieşi la suprafaţă, întinzându-se ca o pată neagră, densă…

Privalov porni cu şalupa pe traseu. Şalupa brăzda vreo jumătate de oră strâmtoarea. Suprafaţa albastră şi lină a apei era curată – niciun fel de pete de ţâţei. Boris Ivanovici se întoarse pe insulă, îşi aprinse o ţigară şi începu să măsoare cu paşi rari plaja de nisip.

— Încetează! îi strigă enervat Koltuhov. Umbli ca o pendulă – m-a luat ameţeala!

Când, după calcul, mai erau doar câteva minute, Grigori Markovici porunci să se pună în funcţiune pompa aspiratoare. În rezervor năvăli, înspumat, un torent de apă. Deocamdată nici urmă de ţâţei. Fură nevoiţi să oprească pompa.

Iura nu se mai putu stăpâni. Se dezbrăcă în tăcere, îşi prinse în spate baloanele acvalangului, îşi trase masca şi se aruncă în apă. Vova îşi puse şi el acvalangul şi, luând aparatul de filmat, intră în mare.

Aproape îndată Iura văzu şuvoiul. Înainta spre el cu capătul rotund şi întunecat ca o gură de tun. Aceeaşi

slabă aureolă violacee îl înconjur a.

Un spectacol straniu, sinistru chiar… Iura zvâcni ca o săgeată în sus. Simţi în urechi o înţepătură puternică, înotă mai încet. Iată limita ca de sticlă dintre apă şi aer, luminată puternic de soare. Smulgându-şi muştiucul din gură, Iura strigă către oamenii de pe mal:

— Vine! Daţi drumul la pompă!

Şi vârându-şi în grabă muştiucul în gură, se scufundă din nou şi se îndreptă înot spre turnul zăbrelit. Vova, cu aparatu-i de filmat, era acolo.

Da, văzură cu ochii lor: şuvoiul de ţâţei trecu prin inelul Möbius şi pătrunse liniştit în pâlnia largă. Cu precizie! Ca pe sârmă…

Entuziasmat, Iura se lovi cu palmele peste coapse. Lovitura rămase fără efect, dar îl propulsa cu vreo doi metri mai adânc. Dând din braţe* şi din picioare, Iura porni în sus.

Iar acolo, sus, pe platforma ce înconjura marginea superioară a rezervorului, se îngrămădiseră participanţii la experienţă. Deocamdată pompa împingea apă înspumată. Dar iată că spuma albă se întunecă, dispăru… împrăştiind stropi de culorile curcubeului, şuvoiul cafeniu şi uleios se prelinse moale pe fundul rezervorului.

Koltuhov, care se afla mai aproape decât toţi ceilalţi de ţevi, îşi vârî degetul în şuvoi. Ţâţei! Da, ţâţei! Străbătând fără conductă strâmtoarea de şapte kilometri, într-o stare „imaterială”, restructurată, a străpuns cu uşurinţă apa mării şi aici, trecând prin câmpul inelului de recepţie Möbius, a devenit din nou palpabil, „normal”.

Baghanlî îl trase spre el pe Privalov şi-l sărută:

— Te felicit, Boris!

— Şi pe dumneavoastră, răspunse Privalov, răguşit de emoţie şi fericire.

Bucuroşi şi emoţionaţi, participanţii la experienţă urcară în şalupă şi plecară pe continent. Experienţa fu

repetată în ordine inversă. Şi din nou ţiţeiul, de data aceasta expediat de pe Ptici Kamen, trecu prin strâmtoare şi umplu rezervorul de primire.

— Aşa! rosti Grigori Markovici. Consider că experienţa a decurs satisfăcător. Boris Ivanovici, urmăriţi vă rog să se strângă benzile tuturor aparatelor de înregistrare. Pentru astăzi ajunge.

„Pentru astăzi ajunge! Doar atât! gândi Privalov. N-a găsit nimic altceva de spus. Ca şi cum astăzi nu s-ar fi săvârşit ceva nemaivăzut, de necrezut… Dar poate că pentru savanţi asta nu-i mare lucru. Poate că pentru ei experienţa de astăzi este o verigă dintr-un lanţ, un pas pe drumul…”

Ceilalţi se pregăteau să plece. Rustamov veni să-şi ia rămas bun de la Grigori Markovici. Acesta îl reţinu:

— Mai rămâneţi puţin, Giafar Alievici. Trebuie să stăm de vorbă. Sau să mergem mai întâi undeva să luăm masa?

— E un şantier în apropiere, la vreo zece minute de aici, îl informă Privalov. Au şi o cantină acolo.

— Foarte bine. Sper că la o cantină situată pe ţărmul mării găsim o ciorbă din peşte proaspăt. ly-Ciorbă de peşte? interveni Iura. Mă îndoiesc să aibă. Dar dacă doriţi, preparăm noi o ciorbă. Peştele se prinde repede.

— Şi mai bine, se bucură Grigori Markovici. De fapt, adevărata ciorbă de peşte…

Valerka alergă după lansetă şi aşezându-se pe marginea pontonului aruncă departe firul lung. Vova îşi luă şi el undiţa din şalupă şi se aşeză alături. Cu voce scăzută, că să nu sperie peştii, începu să-i povestească lui Valerka despre „dinamometrul electrotensiopiezometric” făcut de el şi de care – după cum spunea el – se interesa uzina de utilaj medical.

Grigori Markovici, Baghanlî, Privalov, Koltuhov, Rustanov, Nikolai şi Iura întârziau în faţa panourilor albe ale tabloului de comandă. Dincolo de fereastra deschisă bătrânii duzi foşneau în bătaia vântului.

Frunze galbene pătrundeau din când în când în odaie şi, planând lent, se aşterneau pe duşumea, lângă pervaz.

— Să facem un bilanţ, propuse academicianul. Am smuls materiei învelişul şi am restructurat legăturile ei interioare. Impenetrabilul a devenit penetrabil. Problema în sine nu este nouă. Dacă vă aduceţi aminte, la începutul veacului nostru Vladimir Ilici scria că unele însuşiri ale materiei, care înainte păreau absolute şi imuabile, acum se dovedesc relative, proprii doar unor anumite stări ale materiei. Printre aceste însuşiri, Lenin considera şi impenetrabilitatea… în cadrul institutului nostru, continuă savantul, ne preocupă de mult această problemă. Am studiat temeinic interpenetrabilitatea – difuziunea gazelor, a lichidelor şi a corpurilor solide. Trei principii ni s-au părut hotărâtoare pentru realizarea acestei penetrabilităţi: câmpul electrostatic, înalta frecvenţă şi efectul cuştii lui Faraday – însuşirea sarcinilor de a se colecta numai pe suprafaţa exterioară. Şi mai ştiam că suprafaţa nu va putea fi „aruncată în aer” decât numai în condiţiile unei puternice accelerări a particulelor. Dar Nikolai Sergheevici (spunând aceasta savantul se uită la Kolea Potapkin) a propus o rezolvare ingenioasă – utilizarea însuşirilor inelului Möbius, care nu are nici suprafaţă exterioară, nici interioară. Asta a fost o idee fericită…

— Manuscrisul lui Matveev mi-a dat ideea… Nikolai roşi. Eu doar că mi-am frământat capul să aflu ce-o fi „răsucitură de două sferturi”…

— Trebuie să ai ce frământa, râse Bahtiar Halilovici. Capul nu-i ceva fără importanţă.

— …Prin urmare – reluă Grigori Markovici – inelul Möbius, generatorul creat în laboratorul lui Boris Ivanovici şi caracteristicile de frecvenţă ale câmpurilor găsite la Institutul suprafeţelor au determinat succesul experienţei de astăzi. Interesantă e următoarea problemă: interdependenţa penetrabilităţii cu câmpul

gravitaţional. Am analizat minuţios întâmplarea din laboratorul vostru, când inelul „s-a înecat” în beton. Ştiam din jurnalul lui Benediktov că la ei podeaua de beton „înghiţea” materia transformată. Şi însăşi moartea tragică a lui Benediktov... Savantul îşi duse scurt braţele în lături.

Tăcură un timp cu toţii.

— Totuşi, Grigori Markovici, întrebă Privalov, cum se explică faptul că în unele cazuri obiectul penetrabil, sau mai exact penetrant, se menţine la suprafaţă, iar în alte cazuri se scufundă?

— Deocamdată acest fapt mi-l imaginez în felul următor. Materia restructurată, ca şi cea obişnuită, are o anumită masă, prin urmare este atrasă spre centrul pământului. Dar dacă în calea gravitaţiei apare un obstacol din materie obişnuită, să zicem duşumeaua, scaunul sau chiar suprafaţa pământului, atunci acest obstacol se transformă într-un „ecran pentru gravitaţie”. Însuşirea penetrabilităţii se manifestă în toate direcţiile, în afară de cea strict verticală. În anumite condiţii însă, continuă academicianul după o scurtă pauză, interacţiunea dintre „câmpul de transformare” şi câmpul gravitaţional se poate compune în aşa fel, încât „efectul barierei” să se deplaseze pe verticală în jos. În acest caz, după cum am văzut, are lor „scufundarea”.

— E nevoie de o strictă coordonare a parametrilor instalaţiei cu gravitaţia punctului geografic respectiv, observă Baghanlî. Sunt necesare măsurători gravometrice prealabile.

— Aveţi dreptate, Bahtiar Halilovici. Apropo, trebuie să recunosc: instalaţia dumneavoastră energetică a suportat excelent încercarea.

— Mulţumesc pentru apreciere. Baghanlî îşi duse mâna la inimă. Dar pentru Transcaspica, şi în general pentru distanţe mari, ne va fi necesară o nouă instalaţie. Nu uitaţi că trebuie curbat fascicolul în raport cu faţa Pământului. Şi asta bătrânul Bahtiar n-ar putea-o face

nici dacă s-ar agăţa de celălalt capăt al fasciculului.

Savantul din Moscova râse amuzat şi-l bătu pe bătrân prietenos pe umăr:

— N-ai grijă. Dacă ne opintim toţi, l-om îndoi noi cumva. O realizare importantă ca principiu – continuă el – o constituie electreţii tovarăşului Koltuhov. Sursa inepuizabilă de curent, sub forma bateriei de electreţi, împiedică „prăbuşirea energetică”.

— Şi Operatin, pe insulă, avea o baterie de electreţi, interveni Iura.

— Acolo era utilizată în alt scop, explică Baghanlî. Cu ajutorul ei se făcea transmiterea însuşirilor cuţitului la alte obiecte.

— Grigori Markovici, interveni Privalov, aţi pomenit de jurnalul defunctului Benediktov... Ce-ar fi dacă am reface „instalaţia lui de contaminare”? Cred că asta ne-ar uşura munca.

— Fără îndoială, fu de acord academicianul. Să ştiţi că Benediktov are un mare merit în această strălucită realizare. Şi... să fim drepţi... şi rolul lui Operatin este considerabil... Vă amintiţi că astă-primăvară mi-am exprimat părerea cu privire la posibilitatea transmiterii însuşirilor unui obiect cu legăturile restructurate unui alt obiect? Ei bine, Benediktov a realizat acest lucru. Nu-i exclus ca şi necunoscutul savant indian să fi mers pe aceeaşi cale. Dar despre asta am mai vorbit noi la prietenul Li Vei-sen. Vă amintiţi... Benediktov n-a obţinut însă un efect stabil. Păcat! Mare păcat că n-a luat contact cu noi. Însemnările lui cuprind multe lucruri interesante. Am cerut prezidiului academic editarea lucrărilor lui, câte s-au păstrat.

— Foarte bine! izbucni Nikolai.

În clipa aceea se auziră paşi grăbiţi şi Vova intră. În încăpere. Părul îi era mai zbârlit ca de obicei, iar chipul lui exprima uimire în cel: mai înalt grad. Ţinea în cumpănă undiţa de bambus, iar în mâna cealaltă firul de capătul căruia atârna un guvid gros, albastru-argintiu.

— Nu-i prea puţin pentru o ciorbă? întrebă Grigori Markovici în glumă, după ce examină cu un ochi critic guvidul.

— Ce ciorbă! mai că se răsti Vova. Uitaţi-vă!…

Punându-şi undiţa subsuoară, apucă peştele cu mâna. Degetele trecură prin guvid ca printr-un loc gol.

— Aţi văzut?

— A trecut prin inelul lui Möbius! exclamă Privalov. Peştişorul este penetrabil!

— Nu-i greu să-ţi dai seama de asta, bombăni Koltuhov. Dar cum de s-a prins? Cârligul e doar din materie obişnuită…

Grigori Markovici luă firul, cercetă cu atenţie guvidul, pipăi cârligul cu degetul. Apoi începu să se plimbe prin încăpere, puţin adus de spate.

— Bahtiar Halilovici, spuse el în sfârşit, oprindu-se înaintea bătrânului. Vă amintiţi ce scria Benediktov în jurnal? Câinii lui penetrabili mâncau fără nicio dificultate zeamă lichidă nepenetrabilă!

— Mi-amintesc.

Academicianul arătă guvidul cu degetul:

— Se pare că încep să înţeleg.

Baghanlî îşi scărpină cu degetul mic sprânceana deasă.

— Vreţi să spuneţi că dacă deschizi larg gura…

— Da! Grigori Markovici începu să vorbească repede, cu însufleţire. În fond, însuşirea penetrabilităţii nu există prin ea însăşi. Ea se manifestă doar la întâlnirea cu o materie obişnuită. Aşa-i, Bahtiar Halilovici? Asta-i ideea dumneavoastră: straturile de protecţie a suprafeţei de apă se desfac succesiv în întâmpinarea obiectului penetrant. Dar se vede că acest efect are o singură direcţie: dinafară înăuntru. Înţelegeţi, tovarăşi? Dacă am încerca acelaşi lucru din mijlocul materiei în afară – nu iese nimic. Suprafeţele nu se vor desface. Asta se întâmpla şi cu câinii penetrabili ai lui Benediktov. Când. voiau să apuce bucăţile de carne cu

dinţii situaţi în exterior, dădeau în gol. Carnea se prăbuşea prin maxilare. Hrana lichidă, în schimb, nimerind direct în adâncul gâtlej ului, putea fi înghiţită, căci nu există penetrabilitate dinăuntru în afară. La fel şi aici: peştele cu gura larg deschisă s-a năpustit asupra cârligului şi acesta a intrat suficient de adânc. Peştele s-a smucit, dar a rămas prins, căci cârligul nu l-a putut străpunge în sens invers – dinăuntru în afară; Bineînţeles asta e doar o presupunere a mea, dar merită să ne gândim la ea cu seriozitate.

— Să ne gândim, se arătă de acord Baghanlî. Nu acum însă. Când stomacul e gol, capul ascultă doar vocea acestuia. Se uită la Vova: Ce se aude cu ciorba?

— Acum o punem la foc! făgădui Vova şi ieşi.

— Şi asta pare-mi-se e una din ideile lui Benediktov, observă Nikolai. Trecerea peştilor aflaţi în perioada depunerii icrelor şi fecundării prin stăvilarele ridicate pe râuri.

— Da, e adevărat, confirmă Grigori Markovici. Şi la această problemă va trebui să ne gândim. Iar acum, pentru că veni vorba de probleme, să-l ascultăm pe tovarăşul Rustamov.

Directorul Institutului de oceanologie îşi trecu mâna prin părul cârlionţat, tuşi şi începu:

— Tovarăşi, problema creşterii nivelului Caspicii…

— Stai puţin, fiule, îl întrerupse Baghanlî. Ştim că ai darul oratoriei, nu-i nevoie să ne ţii o dizertaţie. Expune numai esenţialul. Cunoaştem şi noi problema.

— Da, da, o cunoaştem, îl susţinu Koltuhov. Fierbător deasupra Mării Negre, conductă de nori deasupra munţilor Caucaz, ploi torenţiale provocate artificial…

— Bine, reluă Rustamov. Atunci am să vă spun pe scurt. Pentru formarea câtorva nori nu prea mari, cum vezi adesea în după-amiezile de vară, natura cheltuieşte zeci de milioane kilowaţi-ore de energic solară. Ştiţi şi asta, bineînţeles, îşi miji el ochii cu şiretenie.

— Ştim, cum să nu ştim, răspunse Koltuhov nu chiar atât de convins cum voia să pară.

— Foarte bine. În prezent, datorită energeticii nucleare, o asemenea energie ne este accesibilă. Dar… e costisitoare, tovarăşi! Ploaia torenţială artificială de lungă durată e o plăcere foarte scump plătită. Totuşi noi am făcut lucrări pregătitoare, întrucât ridicarea nivelului mării justifică orice cheltuieli. Din păcate, astă-vară pe insula Ipatia am pierdut o instalaţie experimentală de condensare. Ştiţi şi acest lucru, ştiu… Dar iată că Grigori Markovici face o nouă propunere: în locul conductei de nori Marea Neagră-Marea Caspică să se creeze pe sub istmul caucazian o conductă marină subterană…

— Conductă marină?… repetă Privalov, ridicându-se de pe scaun.

Tinerii ingineri săriră şi ei de la locurile lor şi-l fixară uluiţi pe Rustamov.

— Da, tovarăşi, o conductă marină, rosti încet Grigori Markovici. Aproximativ pe paralela patruzeci şi doi, între Poţi, de pe ţărmul Mării Negre, şi Derbent, pe Caspica. Astăzi am mânat ţiţeiul prin apă.1 De ce n-am trece şi apa prin pământ? Un torent de apă care străbătând pământul să curgă din Marea Neagră până în Caspica.

Timp de un minut în cameră domni tăcerea. Uluiţi de gigantica idee, inginerii nu puteau scoate niciun cuvânt.

— Am făcut azi un calcul, continuă cu seriozitate, Rustamov: costă mult mai ieftin. La început, vă spun sincer, mă îndoiam, dar astăzi mi-am dat seama… Nu e rea ideea…

— Nu e rea? strigă Privalov. Spui că nu e rea? Dat e ceva grandios!

— Nu te înflăcăra, Boris Ivanovici, îl struni academicianul. Conducta marină nu-i o problemă chiar atât de grandioasă în comparaţie cu perspectivele pe care ni le oferă în viitor penetrabilitatea. Se vor realiza

lucruri într-adevăr grandioase, uimitoare, neaşteptate… Pot să vă comunic: la institutul nostru se fac experienţe promiţătoare privind eliberarea energiei suprafeţelor.

Nikolai şi Iura şuşoteau cu însufleţire lângă fereastră. Koltuhov arătă din cap spre ei:

— Sau şi apucat să discute detaliile unui nou proiect, rosti el încet. Uitaţi-vă ce priviri învăpăiate au…

Dincolo de fereastră, afară, seara învăluia totul într-o lumină albastră. Pulberea de argint a stelelor se cernea peste mare. Focul trosnea, azvârlind scântei roşiatice, iar dinspre foc venea miros îmbietor de ciorbă de peşte.

Ciorba se dovedi cum nu se poate mai reuşită.

Iată-i în sfârşit pe toţi în şalupa care, înaintând cu mare viteză, traversează pieziş cărarea lunii.

Pasagerii şalupei tac, obosiţi de ziua lungă şi grea, dar atât de interesantă.

În întâmpinare vin luminile marelui oraş. Clipesc prietenos ochii roşii şi albi ai geamandurilor de pe şenal.

— Boris Ivanovici, întrebă deodată Nikolai, cu voce scăzută, vă amintiţi de unde a pornit totul?

— Care… totul?

— Adică… experienţele cu tensiunea superficială şi toate celelalte.

— De unde a pornit? Privalov căzu pe gânduri. Chiar aşa, de unde?… Am avut o dată o discuţie pe iaht…

— Mai înainte, Boris Ivanovici! Vă amintiţi hala de vechituri? Ne oprisem înaintea tabloului „Leda şi lebăda”, şi dumneavoastră…

— A! Privalov râse. Adevărat, adevărat. Caraghios tablou. Şi când te gândeşti… Leda, generatoarea de idei…

Şi începu să-i povestească lui Grigori Markovici vechea întâmplare de la hala de vechituri. Savantul râse şi el. Apoi, după o pauză, zise:

— Tabloul a fost doar un impuls întâmplător. Important este altceva… Despre acest „altceva” ar fi putut spune multe, dar se mulţumi să-l bată pe Boris

Ivanovici cu palma pe braţ.

O motonavă mare, albă, scânteind de lumini, tăia drumul şalupei. Din hublourile deschise ale salonului răbufneau sunetele muzicii de dans.

Vova, aflat la timonă, întoarse şalupa să spintece valurile stârnite de elicele motonavei.

Iura se întoarse şi citi numele vasului pe prova înaltă, luminată de un felinar:

— „Uzbekistan”… Kolea, „Uzbekistan”!

Nikolai nu răspunse, fascinat parcă de luminile motonavei. Le urmări multă vreme.

Suflând fumul de ţigară, Koltuhov glăsui:

— Frumos vas. Modern… În douăzeci şi şase pescuiam odată la Astrahan. Şi să vedeţi ce s-a întâmplat…

EPILOG

— Ne-am gândit mult: e nevoie de epilog sau nu e?

Şi am ajuns la concluzia că e nevoie. N-ai ce-i face, regulile literare cer ca unul din eroi să trântească la sfârşitul romanului o nuntă veselă – doar se ştie, de mult că nu există loc mai bun pentru nuntă decât epilogul.

Acesta» este primul motiv pentru care scriem epilogul.

Şi mai e unul: romanul nu are prolog… să aibă măcar epilog.

Prin urmare, să începem.

O seară de iarnă. Ninge. Fulgii leneşi se topesc de îndată pe trotuarele negre şi ude.

Cu picioarele strânse, Rita stă cuibărită într-un colţul divanului şi răsfoieşte o cărticică cu coperta modestă? de hârtie.

Îşi lunecă privirea peste şirurile de formule cunoscute şi necunoscute, citeşte cu deosebit interes descrierea experienţelor. Pe unele din ele, pe cele iniţiale, le ţine bine minte. Se uită încă o dată la copertă. Sus scrie: „A* benediktov”. Iar mai jos titlul: „Cu privire la problema modificării legăturilor interne ale materiei”.

Cartea i-a fost trimisă de la Moscova chiar în ziua aceea. Tocmai apăruse, într-un tiraj mic, destinat unui cerc limitat de oameni de ştiinţă. Cartea era redactată de Grigori Markovici. Tot el semna un studiu introductiv* şi comentariile.

Linişte. Lumina circulară a lămpii cu picior, mişcările mute ale peştişorilor în acvarium, microscopul singuratic de pe masă… Şi inscripţia de pe copertă: „A. Benediktov”.

Ţârâi soneria. Rita sări din loc şi alergă în antreu, încheindu-şi din mers halatul. De multă vreme nimeni n-a mai sunat la uşa ei.

Motanul negru Pronka i se învârtea pe lângă picioare. Rita deschise uşa şi, văzându-i pe Iura şi Valea, se lumină la faţă.

În urma lor, lovind zgomotos duşumeaua cu ghearele, intră în antreu Rex.

— Ce bine-mi pare! îşi primi Rita bucuroasă musafirii. Vă mulţumesc că aţi venit…

Vru să-l mângâie pe Rex pe cap, dar câinele lătră şi smulgând lesa din mâna lui Iura se repezi spre fundul apartamentului. Lătrături, sâsâitul motanului, zgomot de scaune răsturnate…

— Câinele ăsta îmi otrăveşte viaţa, se căină Valea.

Intrară grăbiţi în sufragerie. Sus, pe bufet, cu coada ţepoasă, Pronka scuipa furios. Rex sărea ca turbat, încercând să-l ajungă pe reprezentantul neamului inamic.

- Ţi-arăt eu ţie! strigă Iura, apucându-l pe Rex de zgardă. Te-ai obrăznicit, canalie!

Pronka fu expediat la bucătărie, iar Rex îşi clătină cu vinovăţie ciotul cozii. Ordinea fusese restabilită.

Sita o privi cu drag pe Valea:

– Minunat arăţi! Ai înflorit după nuntă.

(Să ne ierte cititorul! Ne-a fost lene. să descriem nunta lui Iura cu Valea, care a avut loc cu 6 luna în urmă. Vom aminti doar că a fost o nuntă foarte veselă. Printre

alţi oaspeţi se afla, desigur, şi întreg echipajul de pe „Mekong”; Valerik, bine ameţit, a dansat cu figuri; a cântat ciudatul cântec al papuaşilor, iar când Iura a redat încăierarea cu contrabandiştii, imitând personajele, a râs până l-au apucat crampele. A fost o nuntă plină de veselie, cum rar se întâlneşte – rugăm cititorii să ne creadă pe cuvânt.)

— Ce vorbeşti, răspunse Valea supărată. Ţi-ai şi găsit condiţii de înflorire! Mă mir cum de am atâta răbdare. Tipul ăsta!... Pur şi simplu nu găsesc cuvinte! făcu o grimasă spre Iura.

„Tipul” şedea maiestuos în balansoar. Purta un costum negru nou, cu umerii lăsaţi şi o cămaşă sclipitoare.

— Ce se întâmplă, Iurocika? întrebă Rita zâmbind. De Ce-ţi necăjeşti soţia?

— N-o necăjeşte nimeni, declară Iura, legănându-se în fotoliu. Mi-a dat să-i citesc dizertaţia...

— Închipuieşte-ţi, îl întrerupse Valea. Curând trebuie să-mi susţin candidatura. Îi dau acestui tip să-mi citească dizertaţia, aştept observaţii judicioase, iar el...

— Ori a rupt-o? exclamă Rita.

— Mai rău! Citea şi comenta, citea şi comenta. Parcă nu-l cunoşti pe Iurka!

Rita râdea. Sufletul îi era învăluit de căldură.

— Nu vă închipuiţi ce bine îmi pare că aţi venit! Vă fac îndată ceai.

Alergă la bucătărie, dar Iura o ajunse pe coridor şi o apucă de mână.

— Stai, Rita, nu te agita. Am trecut să te luăm. Hai cu noi la Nikolai.

— Pentru ce? Rita îl privi pe Iura de jos în sus.

— Aşa. Să-i facem o vizită. Pe Kolka şi înainte abia îl scoteai din casă, dar acum... Are o criză acută de melancolie. Parcă-i o cucuvea, până şi la cinema trebuie tras cu arcanul. M-am gândit să-i facem o surpriză bătrânului. Ce zici?

— Bine, acceptă ea după o pauză.

Fulgii se aşterneau leneşi pe trotuarele ude şi se topeau. Pe gardul scund al grădinii însă, zăpada se aşternuse într-un strat subţire şi afinat. Iura strânse puţină zăpadă şi vru să arunce bulgăraşul în Valea.

— Iurka, să nu dai! strigă ea, ascunzându-se după Rita. Valea avea palton nou, lucrat după ultima modă.

Iura zvârli atunci bulgărele în Rex. Rex, care n-avea palton nou, netemându-se că-şi va strica admirabila sa blană în dungi, lătră vesel şi prinse cu dinţii pulpana paltonului lui Iurka.

Felinarul din stradela Bondarnîi răspândea o lumină chioară. Din cauza timpului nefavorabil, căciulile de oaie se mutaseră probabil, cu table cu tot, în reşedinţa de iarnă.

Din gangul atât de cunoscut ieşi un bărbat voinic, înalt, cu palton larg şi şapcă.

— Salut, nene Vova!

— A, voi eraţi… Bună seara. Vova strânse tacticos mâna tuturor.

— Încotro, nene Vova?

— La bibliotecă. Vova arătă un teanc de reviste „Ogoniok”. Merg să le schimb.

— Bun! aprobă Iura. Noi ne ducem la Nikolai. La revedere!

Urcară scările şi sunară la uşa verandei. Pe perdeaua albă zvâcni o umbră lungă. Uşa se deschise larg…

Şi acum să ne luăm rămas bun de la prietenii noştri şi să-l urmăm pe Vova.

A avut noroc: la bibliotecă era lume puţină. O femeie în vârstă, cu pince-nez, ţinându-şi buzele strânse, alegea cărţi pe masa bibliotecarei.

— De spionaj n-aveţi nimic? întrebă ea cu voce severă.

— Deocamdată, din păcate, n-am, răspunse cu regret bibliotecara. Cunoştea ea bine gustul cititoarei.

Vova trase cu grijă din grămadă o carte groasă cu coperta în culori vii.

— O clipă, sclipi femeia din pince-nez şi-i luă lui Vova cartea din mână. Eu am venit înainte.

Deschise cartea la prima pagină şi citi cu voce scăzută:

— Un scrâşnet îngrozitor se auzi şi corabia cu trei catarge „Aretuza”, care venea din Noile Hebride cu o încărcătură de copra...” – Mda, făcu ea fără convingere şi întinse cartea bibliotecarei: Treceţi-mă cu asta.

CUPRINS

ÎN EDITURA TINERETULUI

Au mai apărut:

AL, R. BELEAEV: Steaua Keţ

RAY BRADBVRY: 451° Fahrenheit

MIHAIL Leaşenco: Omul rază *Jules VERNE*: Goana după meteor

JAN-WEISS: Ţara strănepoţilor noştri

H.G. WELLS.: Războiul lumilor

A. şi B. STRUGAŢKI: Întoarcerea

STANISLAV LEM: Astronauţii

V. GUBARIOV: Călătorie pe steaua. dimineţii

*JULES VERN*E: Robur cuceritorul

ÎN EDITURA TINERETULUI

Au mai apărut:

SERGIU Fărcăşan: Atacul Cesiumiştilor *ION HOBANA*: Oameni şi stele

EDUARD JURIST: Oul lui Columb

I. *mânzatu*: Chemarea nesfârşit ului *Radu NOR*: Cei trei din Altair

OVIDIU RÂUREANU: Aventurile lui

Şerban Andronic

IOANA PETRESCU: Audacia

CAMIL BACIU: Planeta cubică N*ina Stănculescu*. Templul scufundat

C. DUDU şi Foc pe cer în Ursa Mică

D. *TODERICIU*:

vladimir colin: A zecea lume

Redactor responsabil: VICTOR ZEDNIC Tehnoredactor: MARIANA PUŞCAŞU

Dat la cules: *27.06.1964. Bun de tipar 15.08.1964. Apărut 1964. Comanda* nr. *6274. Tiraj 40.140. Hârtie tipar sul de 50. g/mp. 540X840116. Coli editoriale 31 > 77» Coli de tipar 35. A, T. 6258. C.Z. pentru bibliotecile mici 8S-31-R.*

Tiparul executat sub comanda nr. 40.468 la Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, Piaţa Scânteii nr. 1, Bucureşti – R.P.R.

Lei 14

EDITURA TINERETULUI

